

คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ ปริทรรศน์

J

M

H

R

Vesak Day

NATIVITY • ENLIGHTENMENT • NIRVANA

ISSN: 2586-9817

Vol.9 No.1

(January - June) 2023

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1

(มกราคม - มิถุนายน) 2566

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) 2566

ISSN: 2586-9817

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

จำนวน 500 เล่ม

ฉบับที่ 1 : มกราคม – มิถุนายน

ฉบับที่ 2 : กรกฎาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย จิตวิทยา พุทธจิตวิทยา ชีวิตและความตาย และพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์กับศาสตร์ต่าง ๆ แก่นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป โดยเปิดรับบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์ || บทความวิชาการทั่วไป บทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของการ Peer-review || Double Blinded

จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ || 2 – 3 คน

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี

พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท, รศ.ดร. อดีตคณบดีคณะมนุษยศาสตร์

พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ, ผศ.ดร. รองคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์

ผศ.ดร.เมธพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาต่างประเทศ

บรรณาธิการ || รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ || ผศ.ดร.สุวัฒน์ รักขันโท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ ||

กองบรรณาธิการภายใน

พระมหาถาวร ถาวรเมธี, ดร.

พระใบฎีกากิตติพงษ์ สีสสุโท, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.วิษุตา ฐิติโชติรัตนนา

ผศ.ดร.เชน นคร

ดร.ณัด ไชยพันธ์

กองบรรณาธิการภายนอก

รศ.ไพฑูรย์ เทวรักษ์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

รศ.ดร.สำเนียง เลื่อมใส มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร.สิงห์คำ รักษ์ป่า มหาวิทยาลัยพะเยา

ผศ.ดร.สาระ มุขดี มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช

ผศ.ดร.อภิษฎา ศรีเครือดง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

ผศ.ดร.มนตรี เพชรนาจักร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผศ.ดร.ภริมา วินาสถิตกุล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

อ.ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รศ.ดร.ประดิษฐ์ นารีรักษ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผศ.ดร.เรียงชัย หมื่นชนะ นักวิจัย / นักวิชาการอิสระ

กองงานวารสาร || สมศักดิ์ สงวนดี, กิตติภักดิ์ สุดสะกรี และ กนกวรรณ บุญชนะ

สำนักงาน || สำนักงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ภาควิชาจิตวิทยา ชั้น 3 (A303) โชน A
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ที่ 1 ต.ลำไทร
อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

Website : <https://www.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

สถานที่พิมพ์ || ห้างหุ้นส่วนจำกัด เซน พรินต์
เลขที่ 7/414 หมู่ที่ 5 ต.บางใหญ่ อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140 โทร.02-927-8194

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, ผศ.ดร.	7. ผศ.ดร.นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ
2. พระมหากษัตริย์ ฐิติสุโร, ดร.	8. ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจกุล
3. พระมหาถาวร ถาวรเมธี, ดร.	9. ผศ.ดร.เชน นคร
4. พระมหานันทวิทย์ ธีรภทโท, ดร.	10. ดร.ชาย หน่อแสง
5. รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	11. ดร.จักษุภาพนิษฐ์ บุญฤทธิ์
6. ผศ.กิตติศักดิ์ ณ สงขลา	12. ดร.นิกร ศรีราช

ภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. ผศ.ดร.ธีระวัฒน์ แสนคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
2. รศ.ดร.ประดิษฐ์ นาริรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
3. รศ.ไพฑูริย์ เทวรักษ์	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
4. ผศ.ดร.อภิษฎา ศรีศรีเรือง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
5. ผศ.ดร.ณัฐพัชร์ สายเสนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
6. ผศ.ดร.ภริมา วินิจาสถิตกุล	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
7. ดร.ธานี ชูกำเนิด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
8. ดร.สิงห์คำ รักป่า	มหาวิทยาลัยพะเยา
9. ดร.สุภัททิ์ จันทรวงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
10. ผศ.ดร.ศิริพล แสนบุญส่ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
11. ดร.อัจฉราพรณ ก้นสุขะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
12. ดร.ทวีศักดิ์ ชูมา	มหาวิทยาลัยมหิดล
13. ดร.ปองเอก เพ็งลุน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

จริยธรรมในการตีพิมพ์บทความ (Publication Ethics)

ผู้รับผิดชอบบทความ (Authors)

1. ผู้รับผิดชอบบทความต้องรับรองว่า ผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานที่ดี มีประโยชน์และไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้รับผิดชอบบทความต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เกินจริง
3. ผู้รับผิดชอบบทความต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานของตนเอง รวมทั้งต้องจัดทำอ้างอิงท้ายบทความด้วย
4. ผู้รับผิดชอบบทความต้องเขียนให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสาร มจร มนุษยศาสตร์กำหนดไว้
5. ผู้รับผิดชอบบทความที่มีชื่อปรากฏในบทความ ต้องเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยหรือเขียนบทความทุกคน
6. ผู้รับผิดชอบบทความต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนการวิจัย (ถ้ามี)
7. ผู้รับผิดชอบบทความวิจัยต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)

บรรณาธิการวารสาร (Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ
2. บรรณาธิการวารสารต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการวารสารต้องตีพิมพ์บทความที่ผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วเท่านั้น และต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
4. บรรณาธิการวารสารต้องไม่ปฏิเสธการตีพิมพ์บทความเพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ แต่ต้องให้เขาพิสูจน์ข้อมูลเพื่อคลายความสงสัยนั้น ๆ ก่อน
5. บรรณาธิการวารสารต้องไม่มีผลประโยชน์ร่วมกับผู้นิพนธ์บทความ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการวารสารต้องตรวจสอบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ตีพิมพ์นั้น ไม่ได้คัดลอกผลงานของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือไม่มีการอ้างอิงถึง
7. หากตรวจพบการคัดลอกงานของผู้อื่น บรรณาธิการวารสารต้องหยุดการประเมินบทความและติดต่อผู้นิพนธ์บทความทันที เพื่อชี้แจงประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

ผู้ประเมินบทความวารสาร (Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความ ต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับบทความที่ส่งมารับการพิจารณาตีพิมพ์แก่บุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ (Confidentiality)
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารแล้ว ผู้ประเมินบทความระลึกได้ว่า ตัวเองอาจมีส่วนได้ส่วนเสียใด ๆ กับผู้นิพนธ์บทความ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวโดยไม่มีข้อมูลรองรับเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. ผู้ประเมินบทความ ต้องระบุผลงานวิจัยที่สำคัญและสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้นิพนธ์บทความไม่ได้อ้างอิงในบทความด้วย และหากมีส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานของผู้อื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบด้วย

ก

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ (ISSN: 2586-9817) ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มิถุนายน 2566 นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาษาศาสตร์ ภาษาไทย จิตวิทยา พุทธจิตวิทยา ชีวิตและความตาย และพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์กับศาสตร์ต่าง ๆ แก่นักวิชาการ นิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป โดยเปิดรับบทความวิชาการทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ท่ามกลางกระแสวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) หลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVI-19) และสภาพความผิดปกติของเศรษฐกิจ ส่งผลให้ผู้คนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างยากลำบากและส่งผลให้เกิดความทุกข์หลายประการ วารสารฉบับนี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการทั้งภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยหลายเรื่องที่จะช่วยชี้แนวทางการดำเนินชีวิตให้มีความสุข ที่นักวิชาการส่งเข้ารับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ กองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะด้านได้พยายามคัดกรองบทความที่ดีมีคุณภาพมานำเสนอให้ผู้สนใจใคร่รู้ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าทั้งสิ้น 31 เรื่อง จำแนกเป็นบทความวิจัย จำนวน 23 เรื่อง บทความวิชาการ จำนวน 8 เรื่อง ผู้สนใจและผู้ต้องการใช้ประโยชน์สามารถค้นคว้าได้ตามประสงค์

หากมีข้อผิดพลาดในประการใด กองบรรณาธิการขอน้อมรับคำแนะนำและพร้อมจะพัฒนาวารสารฉบับนี้ให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ด้วยความขอบคุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง
บรรณาธิการวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ก
บทความวิจัย	
1. รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย (A Happiness Model Based on Buddhist Psychology of Business Women in Thai Society) สุวรรณี ไวก์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท	1
2. ประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง (Resilience of Family Caregivers that Care for Dependent Elderly and Practice The Four Foundations of Mindfulness) พิมลวรรณ บุนนาค และ อรัญญา ต๋วยคำภีร์	17
3. รูปแบบพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย (A Model to Promote Holistic Well-being for the Elderly Affected by Physical Health) อัจฉรา วิเศษวร, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท	33
4. การเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแขวน้อย ตำบลแขวน้อย อำเภอแขวน้อย จังหวัดขอนแก่น (Buddhadhamma Reinforcement of the Active Aging Conditions of the Elderly in the Area of Waeng Noi Village at Waeng Noi Subdistrict in Waeng Noi District of Khon Kaen Province) กนกวรรณ บุญคะเณ, พระมหาเผื่อน กิตติโสภโณ และ ประยูร สุขะใจ	53
5. การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง (The Student Affairs Administration according to Buddhist Oriented School Affecting to Secondary Educational Service Area Office Phatthalung) วิศรุต คงเทพ, พระครูประโชติกิจจาภรณ์ และ ชีระพงษ์ สมหาใหญ่	65

**6. การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน**

(Management According to Buddhist Governance of Tan Chum Subdistrict
Administrative Organization at Thawangpha District, Nan Province)

|| พระครูจาวรรณชัยวัฒน์ และ อีรทัศน์ ไรจน์กิจจากุล 85

**7. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5
ของชุมชนบ้านยู อำเภوتاวังผา จังหวัดน่าน**

(Model of Participation in The Five Precepts Observation Promotion for
Ban Yu Sub-District, Thawangpha District, Nan Province)

|| พระอธิการยงยุทธ ยุตตธมโม (ปะที) และ วรปรัชญ์ คำพงษ์ 97

**8. แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลัก
อิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1**

(Guidelines for the Implementation of Internal Quality Assurance system
According to Iddhipada 4 of Bangkung Network Educational Institutions,
Surat Thani Primary Educational Service Area Office 1)

|| นันทาภรณ์ เสวกวัง, บุญเลิศ วีระพรกานต์ และ พระครูประโชติกิจจาภรณ์ 110

**9. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปบุริสธรรม 7 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1**

(Guidelines for the Personnal Administration According to Sappurisadhamma 7
of School Administrators of Bangkung Network Educational Institutions,
Suratthani Primary Educational Service Area Office 1)

|| นิรมล ดาบเงิน, พระครูประโชติกิจจาภรณ์ และ บุญเลิศ วีระพรกานต์ 133

**10. การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน**

(Buddha dhamma Integration for Promoting Executive Leadership of Banpee
Sub-district Administrative Organization at Banluang District Nan Province)

|| สมพร ศรีใจ, อีรทัศน์ ไรจน์กิจจากุล และ อิตติวุฒิ หมั่นมี 155

**11. ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความย่อพะเยาวิจัย
ครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)**

(Types of Cultural words and Translation Strategies in Translating Cultural
Terms in Abstracts Presented in Phayao Research 9th -11th times (2020-2022)

|| พชรวรรณ กันยะมี และ สิงห์คำ รักป่า 169

12. องค์ประกอบและลักษณะกรรมของตัวละครในนวนิยายเรื่องเพรงกรรมของโบตัน

(The Elements and Characteristics of the character's karma in the Novel In Phrengkam of Botan)

|| ประภาพร ธนกิตติเกษม

185

13. การใช้สัญลักษณ์ในบทละครจากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย

(The Use of Symbols for Love Scenes in a Local Thai Fantasy Novel)

|| กานต์พิชชา เชื้อสะอาด, วรวรรณ ศรียาภัย, วรัญญา ยิ่งยงค์ดี และ
ปาริชาติ โพธิ์

207

14. การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์

(The Development of English Reading Comprehension Skill by Using SQ3R Reading Technique of Grade 6 Students at Prachanukraw School In Nakhon Sawan Province)

|| ธนาภัสสร สอนธิรักษ์, ภาวิณี บุญจันทา, ศุภาวีร์ เลิศผาติวงศ์,
รังสรรค์ หล้าคำจา และ วิมลพร ระเวงวัลย์

219

15. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

(The Development of a Training Curriculum on Job Development Agreement Writing to Enhance Desirable Characteristics of Government Teachers and Educational Personnel under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area)

|| วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง และ ธานี ชูกำเนิด

235

16. สมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย

(Buddhist Psychology Leadership Competencies to Promote Happiness in the Work of Thai Engineers)

|| จิรเมธ ขำสังข์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ มั่น เสือสูงเนิน

251

17. การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
(Application of Buddhism Governance Management of Nan Provincial Administrative Organization)
|| รัตน์ชนก นวลแขวง, วรปรัชญ์ คำพงษ์ และ เกียรติศักดิ์ สุขเหลือ้ง 265
18. Investigation of Self-directed Learning Performance of Undergraduate Students in English Writing Course
|| Pornpittaya Mahamit and Chuanpit Sriwichai 279
19. A Comparative Study Between English and Bengali Word Formation
|| Anik Barua, Veerakarn kanokkhamlade and Sakchai Posai 295
20. Collocations in the Doctrine of Patikasamuppada Book: A Linguistic Study
|| Nandamalasiri, Veerakarn Kanokkamalabe and Narongchi Pintrymool 307
21. A Study of Lexical Categories in Arakanese Dialect
|| Yelin Myat, Sakchai Posai and Narongchai Pintrymool 317
22. Pragmatic Aspects of Temporal Adverbial Clauses in English Novels
|| Abhinan Wongkittiporn 329
23. A Comparative Study of Burmese and English Syntactic Structure on Linguistic Approach
|| Candaseingi, Sakchai Posai and Narongchai Pinchaimool 343

บทความวิชาการ

1. การพัฒนาปัญญาผู้คิดแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อสุขภาวะที่ดีในสถานการณ์โควิด-19
(Buddhist Psychology and Cognitive Development for Wellbeing in the COVID-19 Pandemic)
|| วุฒิชัย อุทธาพงษ์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท 361

2. วิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้าในคาถาที่ 1-2 แห่งคัมภีร์อภิธานปิฎก
(An Analytical Study of Buddha's names in 1-2 stanzas of the Abhidhānappadīpikā)
|| เสฐียร ทั้งทองมะดัน, สมาน แก้วเรือง และ สานิตย์ สีนาค 373
 3. สุขภาวะองค์รวมในการทำงานอย่างมีความสุขอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธจิตวิทยา
(Creating a Holistic Well-being for Sustainable Happiness at Work Base on the Concept of Buddhist Psychology)
|| จิรัชญา เชียงกุล และ เมธวี อุดมธรรมานุภาพ 385
 4. ภัยโควิด-19 : การจัดการความเครียดในยุควิถีชีวิตใหม่
(COVID-19 : Stress Management in the Next Normal)
|| สุภิมวัจน์ สุริโย และ สุวัฒน์ รักขันโท 397
 5. ถอดรหัสปาฏิหาริย์ : เทวดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา
(Decode the Marvel of Amulet and Devas Beyond Buddhist Way)
|| รัตนวดี สุระบัญชาการ, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ มั่น เสือสูงเนิน 406
 6. สุขสัปปายะในยุคชีวิวิถีใหม่
(Happiness and Suitable Things for Daily Life in New Normal)
|| ตระกูล พุ่มงาม และ สุวัฒน์ รักขันโท 417
 7. เครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีตามแนวคิดพุทธจิตวิทยา
(Citizen Network with Mental Health Based on Buddhist Psychology Concepts)
|| กนกวิทย์ สุดลาภา 431
 8. การสร้างองค์กรแห่งความสุขโดยใช้พรหมวิหารสี่ตามแนวพุทธจิตวิทยา
(Building Happy Organization by Using the Four Brahma Viharas according to Buddhist Psychology)
|| สุภัสรา จิตต์ธรรม 442
- ภาคผนวก 452

รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย

A Happiness Model Based on Buddhist Psychology of Business Women in Thai Society

Received: February 25, 2023
Revised: March 27, 2023
Accepted: April 03, 2023

สุวรรณี ไหว้¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ สุวัฒน์ รักขันโท³
Suwannee White, Siriwat Srikrueadong and
Suwatsan Ragkhanto
(suwanneeC1986@gmail.com and noonswat@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ 1. เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา 2. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาในการพัฒนารูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย และ 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย สังคมไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลจากการวิจัย พบว่า

1. ความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาประกอบด้วย 2 ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ซึ่งทุกหัวข้อต่างมีรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทยที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวโดยองค์รวม ความสุขของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย คือ การมีความสุขทั้งในตนเอง ในครอบครัว ในองค์กร ในสังคมและมีความสุขอย่างมีสติ

2. จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาในการพัฒนารูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย พบว่าคุณลักษณะของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทยตามแนวพุทธจิตวิทยาประกอบด้วย 7 G คือ Good Value, Good Moral, Gratitude, Give, Grow, Gain, Good Sufficiency และ

¹ หลักสูตรพุทธจิตวิทยาคุณฐิบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Program in Buddhist Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

3. รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทยเป็นคนที่ มีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ดีและเบิกบานเป็นคนคิดบวก มองโลกในแง่ดี สามารถแก้ไขปัญหา ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติมีปัญญา สามารถมองเห็นโอกาสในทุกวิกฤติได้ เกิดภูมิคุ้มกัน นำไปสู่ความสำเร็จ ทำให้มองเห็นคุณค่าของตนเองและส่งมอบความสุขนั้นไปยังผู้อื่นให้มี ความสุขได้ง่ายขึ้น มองเห็นความสุขที่แท้จริงได้มากขึ้น สามารถดำเนินชีวิตไปได้ด้วยความ สงบสุขอย่างแท้จริง ส่งผลให้คนรอบข้างมีความสุข สังคมมีความสุข และธุรกิจหน้าที่การ งานก็ประสบความสำเร็จ การมีความสุขทั้งในชีวิตครอบครัวและการทำงาน ส่งผลให้มี กำลังใจในการปฏิบัติต่อไป

คำสำคัญ: รูปแบบ, ความสุข, พุทธจิตวิทยา, นักธุรกิจหญิง, สังคมไทย

Abstract

The objectives of the study were 1. to study a happiness based on Buddhist psychology; 2. to analyze and synthesize Buddhist principles and psychological theories to develop a happiness model based on Buddhist Psychology of business women in Thai society; and 3. to present a happiness model based on Buddhist Psychology of business women in Thai society. The study was a mixed method research between a qualitative method and quantitative method in nature, using an in-depth interview to collect qualitative data from 20 key informants and a questionnaire to collect quantitative data from 384 samples. A content analysis was employed for analyzing qualitative data and statistics was used for analyzing quantitative data.

The results of the study were as follows:

1. Regarding a study of a happiness based on Buddhist psychology it found that both variables had a significant positive correlation at .01 level with every topic of indifferent patterns of happiness based on Buddhist psychology of business women in Thai society, and overall happiness of business women in Thai society consisted of self-happiness, family happiness, organizational happiness, social happiness and conscious happiness.

2. From the analysis and synthesis of Buddhist principles and psychological theories to develop a happiness model based on Buddhist

Psychology of business women in Thai society it revealed that the characteristics of business women in Thai society based on Buddhist Psychology consisted of 7 G, including Good value, Good Moral, Gratitude, Give, Grow, Gain, Good Sufficiency.

3. A happiness model based on Buddhist Psychology of business women in Thai society was the model of a person with good mental health, humor and cheer, being positive, optimistic, and resourceful in problem solutions with mindful wisdom able to see opportunities in every crisis, having immunity leading to success, causing self-value easily rendering the happiness to others, easier understanding true happiness, being able to live with true peace resulting in other people's happiness, social happiness and successful business, and being happy in both family life and work bringing about the encouragement to continue doing good deeds.

Keywords: Model, Happiness, Buddhist Psychology, Business Women, Thai Society.

บทนำ

ความสุขเป็นนามธรรมที่มนุษย์ทั่วโลกต้องการ แต่ก็ใช้ว่าหลักวิทยาศาสตร์แบบรูปธรรม จะอธิบายความสุขของมนุษย์ไม่ได้ เนื่องด้วยเมื่อต้นปี ค.ศ. 2018 มหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตเบิร์กลีย์ สหรัฐอเมริกา เปิดหลักสูตรออนไลน์ให้ผู้คนสามารถเข้าเรียนในคอร์สที่มีชื่อว่า “วิทยาศาสตร์แห่งความสุข (Science of Happiness)” ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์ ซอนย่า ลูโบมีร์สกี (Sonja Lyubomirsky) อาจารย์ด้านจิตวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย วิทยาเขตริเวอร์ไซด์ กล่าวว่า ระดับความสุขในชีวิตของคนเราถูกกำหนดมาแล้วด้วยพันธุกรรมถึงร้อยละ 50 ถูกกำหนดด้วยเหตุการณ์แวดล้อมร้อยละ 10 และความพยายามริเริ่มส่วนบุคคลอีกร้อยละ 40 หลักสูตรนี้มีระยะเวลาการเรียนตลอด 10 สัปดาห์ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องราวของความสุขในแบบที่มีข้อมูลอ้างอิงแน่น ๆ หรือมีการทดลองแบบเข้มข้น สอดคล้องกับสภาพสังคมโลกและชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่จืดจางย่ำแย่ จึงทำให้ความสุขที่มนุษย์แสวงหา ไม่ได้เป็นความสุขที่แท้จริง และความสุขมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามสถานการณ์ของชีวิตและค่านิยมของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อต้องประสบกับปัญหาหรือความขัดข้องของชีวิต ยิ่งทำให้ความสุขมีน้อยลงและแสวงหาได้ยากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจน คือ จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส

โคโรนา (COVID-19) ยังทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความลำบากและส่งผลต่อการดำรงชีวิตในทุกมิติ ทั้งทางสังคม การศึกษา ศาสนา เศรษฐกิจและการเมือง ซึ่งทำให้ชีวิตห่างไกลจากความสุขมากขึ้น

สอดคล้องจากข้อมูลการจากข้อมูลการสำรวจความคิดเห็นทางสังคมของผู้บริโภค ร่วมกับการสำรวจความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ของศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย โดยทำการสำรวจเมื่อเดือนเมษายน 2563 ที่ผ่านมา พบว่า ดัชนีวัดความสุขในการดำรงชีวิตในปัจจุบันปรับตัวลดลงต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 13 และอยู่ในระดับต่ำสุดเป็นประวัติการณ์ในรอบ 166 เดือนหรือ 13 ปี 10 เดือน นับตั้งแต่ทำการสำรวจในเดือนพฤษภาคม 2549 เป็นต้นมา โดยดัชนีปรับตัวลดลงมาอยู่ที่ระดับ 43.5 ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ในปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่มีความสุขในการดำรงชีวิตในระดับมาก ปานกลาง และน้อยประมาณร้อยละ 4.9, 33.7 และ 61.4 ตามลำดับ โดยดัชนีวัดความสุขในการดำรงชีวิตในเดือนมีนาคม 2563 ปรับตัวลดลงเมื่อเทียบกับเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งอยู่ที่ระดับ 50.8 ที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่มีความสุขในการดำรงชีวิตในระดับมาก ปานกลาง และน้อย คิดเป็นร้อยละ 5.8, 39.2 และ 55.0 ตามลำดับ

ในส่วนการคาดหวังในความสุขในการดำรงชีวิต พบว่า ดัชนีวัดความสุขในการดำรงชีวิตในอนาคตปรับตัวลดลงต่อเนื่องเป็นเดือนที่ 13 และอยู่ในระดับต่ำสุดประวัติการณ์ในรอบ 166 เดือนหรือ 13 ปี 10 เดือนนับตั้งแต่ทำการสำรวจในเดือนพฤษภาคม 2549 เป็นต้นมาเช่นกัน โดยปรับลดลงจากเดือนก่อน ซึ่งอยู่ที่ระดับ 56.9 มาอยู่ที่ระดับ 52.4 โดยกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ในอนาคตเป็นช่วงเวลาที่มีความสุขในการดำรงชีวิตจะอยู่ในระดับมาก ปานกลาง และน้อยประมาณร้อยละ 10.1, 32.2 และ 57.7 ตามลำดับ ซึ่งนักธุรกิจเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่จัดได้ว่าหาความสุขได้ยาก เพราะต้องประสบกับปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความผันผวนของสังคมโลกที่ต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในปัจจุบัน เมื่อต้องประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ผสมกับความไม่แน่นอนของการเมือง ยิ่งทำให้ชีวิตมีความเครียดและห่างไกลความสุขยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาในกลุ่มนักธุรกิจแล้ว นักธุรกิจหญิงมีความสุขน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะไม่เพียงแต่ต้องรับบทบาทในการดำเนินธุรกิจให้โปรดในสถานการณ์ที่ย่ำแย่เท่านั้น แต่ต้องรับบทบาทอื่น ๆ ด้วย เช่นการทำหน้าที่แม่ที่ดี เป็นภรรยาที่ดี เป็นลูกที่ประเสริฐและถึงแม้ว่าผู้หญิงยุคปัจจุบันมีความเก่งมีความสามารถมากขึ้น ดูแลตนเองและคนรอบข้างได้ แต่สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้ คือ การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและความสุขนั้นควรเกิดขึ้นทั้งในครอบครัว และความสุขในที่ทำงาน เพราะทั้งสองสิ่งนี้มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งการทำงานอย่างมีความสุขนั้นจะสามารถตอบสนองให้มีสุขภาพจิตที่ดี การใช้ชีวิตก็มีความสุขมากขึ้น จึงจำเป็นจะต้องมีวิธีการสร้างความสุขในที่ทำงานและในการใช้ชีวิตเพิ่มขึ้น และให้เป็นความสุขที่

ยั่งยืน ซึ่งการหลุดพ้นจากทุกข์ การมีความสุขที่ยั่งยืนได้นั้น คือ การนำหลักพุทธศาสนาเข้ามาทางชีวิต ประกอบกับทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกในการทำงาน จึงเป็นประเด็นสนใจที่ต้องการศึกษาว่า รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงเป็นอย่างไร ซึ่งจะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำเสนอข้อค้นพบ คือ รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา นี้สู่สังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา
2. เพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาในการพัฒนา รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงใน สังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีวิจัยเชิง ปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน และใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งระยะการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 : การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา งานวิจัยต่าง ๆ และทฤษฎีที่ เกี่ยวข้องกับความสุขตามหลักพุทธศาสนา และความสุขตามทฤษฎีจิตวิทยา เพื่อสังเคราะห์ เป็นรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา

ระยะที่ 2 : การวิจัยเชิงคุณภาพ นำผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบ ความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาที่ได้จากการวิจัยเอกสารมาออกแบบสอบถาม และทำการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทรงคุณวุฒิ 20 รูป/คน และทำการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการออก แบบสอบถามกับกลุ่มประชากรตัวอย่างที่เป็นนักธุรกิจหญิงในสังคม ในเขตพื้นที่ กรุงเทพมหานคร จำนวน 384 คน แล้วนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงเนื้อหา จากการวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ การแจกแบบสอบถาม โดยมีการ นำโปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) เข้ามาช่วยเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ในการแจกแจง ความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อหารูปแบบความสุขตามแนวพุทธ จิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย

ระยะที่ 3 : นำเสนอรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการนำผลวิจัยที่ได้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ มาทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยในการวิจัยระยะที่ 1 จากการวิจัยเนื้อหาจากเอกสารปฐมภูมิ และเอกสารทุติยภูมิต่าง ๆ เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา งานวิจัยต่าง ๆ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสุขและทฤษฎีจิตวิทยา ผลพบว่าความสุขตามหลักพุทธศาสนาในงานวิจัยนี้ได้สรุปนำหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 เข้ามาใช้ในการวิจัย และความสุขตามทฤษฎีจิตวิทยาได้นำทฤษฎี PERMA ของ Martin Seligman 5 ประการ เข้ามาใช้ในการทำวิจัยและสังเคราะห์เป็นรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา

2. ผลจากการวิจัยในระยะที่ 2 การเชิงคุณภาพจากการออกแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 20 รูป/คน พบว่า รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย มีรูปแบบความสุข คือการได้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จได้เป็นคนที่มีคุณค่า มีสติ มีสมาธิ มีปัญญา ได้สร้างผลงานดี ๆ สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและผู้อื่น การได้เป็นผู้ที่สามารถสร้างประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวม การได้เป็นแรงบันดาลใจให้กับผู้คน มีครอบครัวที่มีความสุข มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงานและธุรกิจ มีความสุขทางกาย สุขภาพกายดี ปราศจากโรคภัย มีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงตามวัย สามารถปฏิบัติการกิจได้อย่างเหมาะสมมีคุณภาพ มีความสุขทางใจ มีจิตใจที่มั่นคง เท่าทันต่ออารมณ์ความรู้สึกของตนเองในทุกสภาวะ สามารถจัดการปัญหาที่เผชิญได้อย่างมีสติและปัญญา ส่วนผลจากการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขเชิงพุทธศาสนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.627 และ ความสุขเชิงจิตวิทยา ทฤษฎี PERMA มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.548 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และเมื่อวิเคราะห์จาก อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาการเป็นนักธุรกิจ ประเภทของธุรกิจ ลักษณะธุรกิจที่ดำเนินการ ขนาดธุรกิจแล้วทุกตัวแปรต่างมีรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย ที่ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความสุขเชิงพุทธศาสนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ในภาพรวม

(n=384)

ข้อ	ความสุขเชิงพุทธศาสนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ความสุขจากการให้ (ทานมัย : ทั้งการให้ในส่วนของวัตถุทาน อภัยทานและธรรมทาน)	3.94	0.612	มาก
2	ความสุขจากการประพฤติดี (ศีลมัย)	3.92	0.585	มาก
3	ความสุขจากการอบรมตนเองจนเกิดความสงบทางจิต (ภาวนามัย)	3.62	1.109	มาก
รวม		3.83	0.627	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ
ความสุขเชิงจิตวิทยา (PERMA) ในภาพรวม

ข้อ	ความสุขเชิงจิตวิทยา (PERMA)	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	P-Positive Emotion การมองโลกในแง่ดี	3.63	0.633	มาก
2	E-Engagement การมีส่วนร่วมอย่างมีความสุข	3.87	0.895	มาก
3	R-Relationships การมีความสัมพันธ์และการเชื่อมต่อทาง สังคมที่ดี	3.88	0.611	มาก
4	M-Meaning การดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย	3.91	0.696	มาก
5	A-Accomplishments การมีเป้าหมายและความ ทะเยอทะยาน	3.71	0.613	มาก
รวม		3.80	0.548	มาก

จากการทดสอบสมมติฐานและวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรหลัก
ทั้ง 2 ตัวแปร คือ ความสุขเชิงพุทธศาสนา และความสุขเชิงจิตวิทยา พบว่า มี
ความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่
ระหว่าง (.270 - .815) ถือว่า บางคู่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง นั่นคือความสุขเชิงพุทธ
ศาสนามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความสุขเชิงจิตวิทยาที่สามารถบูรณาการเป็นรูปแบบ
ความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทยอย่างมีนัยสำคัญ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อใช้สร้างเมทริกซ์
สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

	X1	X2	X3	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	T_Y
X1	1								
X2	.710**	1							
X3	.370**	.448**	1						
Y1	.526**	.655**	.401**	1					
Y2	.362**	.465**	.270**	.457**	1				
Y3	.425**	.513**	.296**	.567**	.568**	1			
Y4	.463**	.501**	.298**	.552**	.425**	.601**	1		
Y5	.595**	.752**	.424**	.751**	.497**	.529**	.524**	1	
T_Y	.585**	.713**	.417**	.815**	.778**	.810**	.772**	.810**	1

Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

3. ผลจากการวิจัยในระยะที่ 3 จากการนำเสนอข้อค้นพบ คือรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย โดยการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านต่างลงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้นมีความถูกต้อง เป็นประโยชน์ มีความเป็นไปได้ และเหมาะสมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ โดยความสุขของคร่อมของนักธุรกิจหญิง คือการมีความสุขทั้งในตนเอง ในครอบครัว ในองค์กร ในสังคมและมีความสุขอย่างมีสติ ได้เป็นนักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ เป็นแม่ที่ดี เป็นภรรยาที่ดี เป็นลูกที่ประเสริฐ เป็นพลเมืองดีที่มีความสุขทั้งกายและใจ มีสุขแท้ อย่างยั่งยืน เป็นผู้มีความสุขง่าย สุขในตน สุขในจิต สุขที่สร้างได้ด้วยตัวเอง ด้วยการมีหลักธรรมนำชีวิตสร้างความสุข คือ มี ทาน ศีล ภาวนาและมีพื้นฐานของการให้ที่ดี คือเริ่มจากการให้ตนเองก่อน ให้ความรัก ความเมตตา กรุณา ให้สติ ปัญญา ต่อดตนเอง ไม่พาดตนเองเข้าไปอยู่ในกิเลสของความโลภ โกรธ หลง พาดตนเองเข้าหาความสุข ความสงบ นอกจากนั้นการมีหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นหลักธรรมนำทางในการดำเนินชีวิตจะยิ่งทำให้จิตใจผ่องใส ได้รับความสุขที่ยั่งยืน บวกกับการใช้จิตวิทยาเชิงบวก ทฤษฎี PERMA ที่ส่งเสริมให้เป็นคนคิดบวก มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ยิ่งทำให้มีความสุขได้ง่ายขึ้น มองเห็นความสุขที่แท้จริงได้มากขึ้น ทำให้การใช้ชีวิตไม่ว่าจะเป็นในแง่ของครอบครัว หรือ ธุรกิจหน้าที่การงานก็สามารถดำเนินไปได้ด้วยความสงบสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่า นักธุรกิจที่ดีมีความสุข คือ ผู้ที่ได้ใช้ชีวิตอย่างการเป็นผู้ให้ โดยเริ่มจากการให้ตนเอง ให้คนรอบข้าง เพื่อนร่วมงาน องค์กร สังคม ประเทศชาติ และความสุขมาจากการเป็นผู้รู้เท่าทันความคิด และอารมณ์ของตนเองอยู่เสมอ เป็นผู้มีความในตน ภาวนาในจิต คือมีการฝึกปฏิบัติภาวนาพัฒนาตนเองให้ดำเนินชีวิตอยู่ในศีลธรรมเสมอไม่ให้ลั้งผลไปกับกิเลสได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามในงานวิจัยว่าความสุขเชิงพุทธศาสนาตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และยังพบว่าคนที่มีความสุขเริ่มจากการเป็นคนที่ดีบวกร มองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ในที่ทำงาน/องค์กร และในสังคมที่ตนเกี่ยวข้องด้วยทั้งทางตรงและทางอ้อม การเป็นคนที่มีมองเห็นคุณค่าในตนเอง มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจน และการได้เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีกำลังที่จะสามารถดูแลตนเอง ครอบครัว และผู้อื่นได้ ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเอง และมีกำลังใจที่จะทำดีต่อไป ส่งผลให้เกิดความสุขและความสำเร็จทั้งในชีวิตและธุรกิจการงาน โดยสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามในงานวิจัยว่าความสุขเชิงจิตวิทยา (ทฤษฎี PERMA) ผลปรากฏว่าภาพรวมของความสุขเชิงจิตวิทยา (ทฤษฎี PERMA) อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตภณ หนูทองแก้ว และสิทธิพงษ์ เกตุประยูร (2556) ผลการวิจัยที่สำคัญ คือ ประชาชนอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความรู้ความเข้าใจเรื่องบุญกิริยาวัตถุมากถึงร้อยละ 75 มีการนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในวิถีชีวิตเพื่อสร้างความสุข โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Emmon (1986) ที่พบว่า อารมณ์เชิงบวกมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับการเห็นคุณค่าในตนเอง และการประสบความสำเร็จ ส่วนอารมณ์เชิงลบ มีความเชื่อมโยงกับการไม่ประสบความสำเร็จในอนาคต และนอกจากนั้นยังพบว่าความพยายามเป็นตัวทำนายที่มีความเข้มข้นมากที่สุดของความพึงพอใจในชีวิต

2. จากผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์หลักพุทธธรรมและทฤษฎีจิตวิทยาในการพัฒนารูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย พบว่า ความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย มีเป้าหมายของความสุข คือ การได้เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จทั้งในชีวิตครอบครัว และธุรกิจหน้าที่การงาน มีความสุขทางกาย สุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงตามวัย สามารถปฏิบัติภารกิจได้อย่างเหมาะสมมีคุณภาพ มีความสุขทางใจ มี

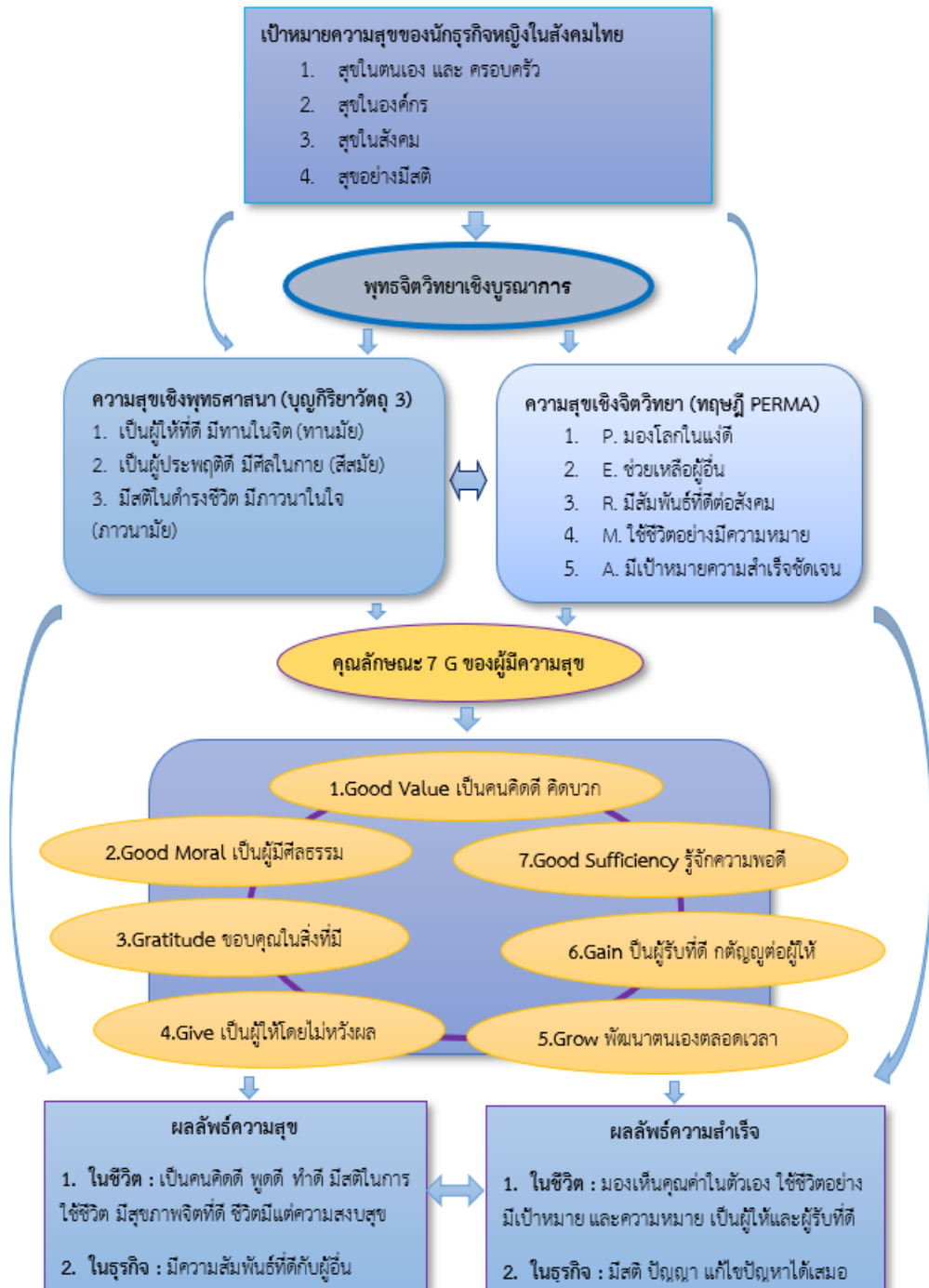
จิตใจที่มั่นคง เท่าทันต่ออารมณ์ความรู้สึกของตนเองในทุกสภาวะ สามารถจัดการปัญหาที่เผชิญได้อย่างมีสติ โดยปัจจัยที่ส่งผลของความสุข การมีหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 เป็นหลักธรรมนำทางในการดำเนินชีวิตทำให้จิตใจผ่องใส ได้รับความสุขที่ยั่งยืน บวกกับการใช้จิตวิทยาเชิงบวก ทฤษฎี PERMA ที่ส่งเสริมให้เป็นคนคิดบวก ยิ่งทำให้มีความสุขได้ง่ายขึ้น มองเห็นความสุขที่แท้จริงได้มากขึ้น ทำให้การใช้ชีวิตไม่ว่าจะเป็นในแง่ของครอบครัว หรือธุรกิจหน้าที่การงาน ก็สามารถดำเนินไปได้ด้วยความสงบสุขอย่างแท้จริง และยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิรัฐ ศิริวงษ์ (2560) ที่พบว่าระดับความสุข 9 ด้านของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิตทั้ง 9 ด้านอยู่ในระดับมีความสุข : Happy และระดับความสุขตามเป้าหมายโดยเรียงลำดับคะแนนความสุขแต่ละด้านคือ ด้านจิตวิญญาณดี ด้านน้ำใจดี ด้านใฝ่รู้ดี ด้านการทำงานดี ด้านครอบครัวดี ด้านสังคมดี ด้านสุขภาพ ด้านผ่อนคลายดี และด้านการเงินดี

ผลลัพธ์ความสุขทำให้เป็นคนที่มีสุขภาพจิตดี คิดบวก สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีสติ ส่งผลให้เกิดปัญญา สามารถมองเห็นโอกาสในทุกวิกฤติ เกิดภูมิคุ้มกันนำไปสู่ความสำเร็จ ทำให้การดำเนินกิจการราบรื่นมีความสุข ครอบครัวมีความสุข คนรอบข้างมีความสุข สังคมมีความสุข และธุรกิจหน้าที่การงานก็ประสบความสำเร็จ การมีความสุขทั้งในชีวิตครอบครัวและการทำงาน ส่งผลให้มีกำลังใจในการปฏิบัติดีต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tsou, M.W. and Liu, JT (2021) ที่พบว่าผู้ที่มีรายได้สูงจะมีภาวะความสุขอยู่ในระดับสูง และส่งผลต่อความพึงพอใจในอาชีพที่ทำ นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่แต่งงานแล้วมีภาวะความสุขและความพึงพอใจมากกว่าผู้ที่ยังไม่แต่งงาน รวมทั้งการเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นสิ่งที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส และความพึงพอใจในอาชีพและลักษณะของบุคลิกภาพ มีผลต่อความแตกต่างกันของภาวะความสุข และความพึงพอใจในแต่ละบุคคล ส่วนทางด้านคุณค่าของความสุขที่ส่งผลต่อการเป็นนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย ได้แก่ ทำให้มีอารมณ์ดีและเบิกบาน ส่งผลให้มองทุกอย่างในแง่ดี คนรอบข้างที่ร่วมงานด้วยก็มีความสุข ทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินชีวิตก็เป็นไปด้วยความสงบ ราบรื่น เริ่มต้นชีวิตในแต่ละวันด้วยความสุข ทำให้มองเห็นคุณค่าของตนเองและส่งมอบความสุขนั้นไปยังผู้อื่นให้มีความสุขได้ง่ายขึ้น มองเห็นความสุขที่แท้จริงได้มากขึ้น สามารถดำเนินชีวิตไปได้ด้วยความสงบสุขอย่างแท้จริง และยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Emmons, R.A. (1986) ได้ศึกษาลักษณะบุคลิกภาพด้านความพยายาม เพื่อดูว่าจะส่งผลต่อความสุขอย่างไร เป็นการวิจัยแบบตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะด้านความพยายามส่วนบุคคลและความสุข ซึ่งความสุขนี้ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คืออารมณ์ทางบวก อารมณ์ทางลบและความพึงพอใจในชีวิต ผลการวิจัยพบว่าอารมณ์เชิงบวกจะเชื่อมโยงอย่างมากกับความหมายการเห็นคุณค่าในตนเอง และการประสบความสำเร็จในชีวิต ส่วนอารมณ์ในเชิงลบจะเชื่อมโยงกับการไม่ประสบความสำเร็จในอนาคต และยังพบว่าความพยายามยังเป็นตัวทำนายที่เข้มที่สุดต่อความพึงพอใจในชีวิต

3. นำเสนอรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย จากผลการวิจัยทั้งในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า นักธุรกิจหญิงไทยที่ประสบความสำเร็จและมีความสุข มีรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย จากการใช้ความสุขทางธรรมนำความสุขทางโลก เพราะการจะเป็นผู้ที่มีความสุขทางโลกได้อย่างแท้จริงและยั่งยืนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีหลักธรรมในการยึดเหนี่ยวในการนำทางชีวิต ในการดำเนินธุรกิจ และ เป็นคนมองโลกในแง่ดี คิดบวก มองเห็นคุณค่าของตนเอง และผู้อื่น ใช้ชีวิตอย่างมีความหมาย มีเป้าหมายของชีวิตที่ชัดเจน มีความสนใจในความสำเร็จ ในทรัพย์ที่หามาได้ ผู้วิจัยจึงได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากหลักธรรมบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ เสริมกับ จิตวิทยาเชิงบวกทฤษฎี PERMA 5 ประการ สร้างสรรค์ความสุขอย่างมีสติในรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทยได้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำเสนอรูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาได้นี้ให้เป็นแนวทางการปฏิบัติสู่ความสุขและความสำเร็จ คือพุทธจิตวิทยาสร้างสุข ด้วย 7 G สุวรรณิ ไวท์ โมเดล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริศักดิ์ นันต์ (2559) ที่พบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานแนวคิดทฤษฎีตะวันตกกับหลักพระพุทธศาสนาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา ซึ่งถือว่าเป็นหลักการของการปฏิบัติที่ครบถ้วนสมบูรณ์

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติสู่ความสุขและความสำเร็จ ได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ : พุทธจิตวิทยาสร้างสุข ด้วย 7 G สุวรรณิ ไวท์ โมเดล

จากแผนภาพแสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้รูปแบบความสุขตามแนวพุทธจิตวิทยาของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย ตามพุทธจิตวิทยาสร้างสุข ด้วย 7 G สุวรรณี ไวท์ โมเดล ได้ดังนี้ คือ เป้าหมายความสุขของนักธุรกิจหญิงในสังคมไทย คือ การมีความสุขในตนเองในครอบครัว สุขในองค์กร และ สุขในสังคม โดยพุทธจิตวิทยาเชิงบูรณาการคือการนำหลักความสุขเชิงพุทธศาสนาบุญกิจวิัตถุ 3 มาใช้ ร่วมกับความสุขเชิงจิตวิทยาในทฤษฎี PERMA โดยสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นคุณลักษณะของผู้มีความสุข ได้ 7 G ดังนี้

1. Good Value เป็นคนที่มีความคิดดี มีความคิดในแง่บวก มีสุขภาพจิตดี สุขภาพกายดี รู้จักตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. Good Moral เป็นคนมีศีลธรรม มีการตระหนักรู้ถึงความผิด ชอบ ชั่วดี มีความสุจริต ซื่อสัตย์ในหน้าที่การงาน
3. Gratitude ขอบคุนทุกสิ่งที่ดีงาม ขอบคุนในสิ่งที่ตนได้รับมา ขอบคุนที่ได้มีเพื่อให้ออกไป
4. Give เป็นผู้ให้ที่ดี ให้ด้วยใจจริง ให้ด้วยความสุข ให้ด้วยความบริสุทธิ์ตั้งแต่ขณะคิด ขณะให้ หลังให้ไปแล้ว ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน ไม่ยึดติด
5. Grow พัฒนาคตนเอง เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อสร้างความเติบโตให้กับตนเอง เพื่อจะได้มีกำลังในการช่วยเหลือผู้อื่นต่อไป
6. Gain การเป็นผู้รับที่ดี มีความกตัญญูทวนเวทต่อผู้ให้ ถ้าเป็นในแง่ของธุรกิจ คือการมีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ สุจริต มีความกตัญญูทวนเวทต่อลูกค้าที่ได้ให้ความไว้วางใจให้งานให้อาชีพให้รายได้ เป็นต้น ในแง่ของการใช้ชีวิตประจำวันคือการได้ตอบแทนผู้มีพระคุณ เช่น มีความกตัญญูทวนเวทต่อบิดา มารดา ครู อาจารย์ องค์กร สังคม ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
7. Good Sufficiency รู้จักความพอดี รู้จักประมาณตน เดินทางสายกลาง ลดละจากความโลภ โกรธ หลง ที่จะนำพาให้ตนเองและผู้อื่นให้เกิดความทุกข์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดผลลัพธ์ความสุขและความสำเร็จ คือ ทำให้เป็นคนมองโลกในแง่ดี คิดดี พูดดี ทำดี และมีจิตใจที่ดี เป็นคนอารมณ์ดี มีเมตตา มีสติในการใช้ชีวิต สามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีปัญญาในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีความสุขแท้และยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนให้เกิดนโยบายในการนำโมเดลพุทธจิตวิทยาสร้างสุขด้วย 7 G ที่ได้มาคือ Good Value, Good Moral, Gratitude, Give,

Grow, Gain, Good Sufficiency เข้ามาใช้ในองค์กรเพื่อให้เกิดความสุขที่แท้จริง และยั่งยืนในองค์กร ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งต่อตัวบุคคล ต่อส่วนรวม และส่งผลต่อการทำงานอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความสำเร็จ และความสุขให้เกิดขึ้นได้

2) นักธุรกิจหญิงที่เป็นเจ้าของธุรกิจหรือผู้ประกอบการเองควรกำหนดนโยบายขององค์กรให้เป็นองค์กรเชิงพุทธ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามากำกับ มาเป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อให้องค์กรเป็นเลิศทางพระพุทธศาสนา และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการนำไปปฏิบัติการ

1) นักธุรกิจหญิงควรนำโมเดล พุทธจิตวิทยาสร้างสุขด้วย 7 G มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อสร้างความสุข ความสำเร็จ ให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อองค์กร และสังคม

2) ผู้บริหารหน่วยงาน หรือองค์กร ควรปฏิบัติตนตามโมเดลพุทธจิตวิทยาสร้างสุขด้วย 7 G เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรในหน่วยงาน หรือองค์กรของตนเอง และแนะนำโมเดลการสร้างสุขที่ยั่งยืนนี้ให้กับบุคลากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีสติ และความสงบสุข

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบความสุขจากการทำงานของบุคลากรภาคเอกชน กับบุคลากรภาครัฐ เพื่อให้เห็นช่องว่างและแนวทางในการพัฒนาความสุขให้กับคนทำงานในทุก ๆ องค์กร

2) ควรส่งเสริมให้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นตัวแปรในการวิจัยในองค์กรภาคเอกชนมากขึ้น และนำหลักธรรมมาเป็นเครื่องชี้วัดทางการบริหารและนำไปสู่การวิจัยในระดับมาตรฐานสากล

3) ในการสังเคราะห์องค์ประกอบของความสุข ตามหลักพุทธศาสนา และทฤษฎีจิตวิทยา ควรนำเทคนิค Delphi technique และหรือ เทคนิค Exploratory Factor Analysis เข้ามาใช้เพื่อช่วยสกัดปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องออก จะช่วยทำให้การวิจัยเกิดองค์ความรู้ใหม่

รายการอ้างอิง

- กันตภณ หนูทองแก้ว และ สิทธิพงษ์ เกตุประยูร. (2556). *การนำหลักบุญกิริยาวัตถุมาใช้ในการวิถีชีวิตของประชาชน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. นครปฐม.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). “ความสุข” หน้าตาเป็นยังไง? ในโลกวิทยาศาสตร์. สืบค้น 16 มีนาคม 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/904618>

- โพสท์ทูเดย์. (2564). *โควิดลดความสุขคนไทยต่ำสุดในรอบ 13 ปี 10 เดือน*. สืบค้น 3 มกราคม 2564, จาก <https://www.posttoday.com/social/general/620578>
- ศิริศักดิ์ นันตี. (2559). การบูรณาการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามทฤษฎีตะวันตกกับหลักการทางพระพุทธศาสนา. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 23(41), 75-88.
- สุวรรณี ไวก์, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). พุทธจิตวิทยากับการพัฒนาตนให้มีความสุข. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 425-466.
- อำไพ ลีละรัตนวงศ์ และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). สุขเกษียณด้วยหลักธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 455-440.
- Emmon, R.A.(1986). Personal strivings : An approach to personality and subjective Well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(2), 1058 - 1068.
- Tsou, M.W. and Liu, JT. (2021). *Happiness and domain satisfaction in Taiwan, J Happiness studies*. Retrieved January 22, 2021, from <http://journals.kluweronline.com/>,

ประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และ ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

Resilience of Family Caregivers that Care for Dependent Elderly and Practice The Four Foundations of Mindfulness

Received: May 21, 2023
Revised: May 24, 2023
Accepted: May 29, 2023

พิมลวรรณ บุนนาค¹ และ อรุณญา ตัญคำกีร์²
Pimonwan Bunnag and Arunya Tuicomepee
(pimonwanb7@gmail.com and atuicomepee@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นญาติผู้ดูแลหลักของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกจำนวน 5 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีคำถามกึ่งโครงสร้าง ผลการศึกษพบประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐานสี่ 3 ประเด็นหลัก กล่าวคือ ประเด็นที่ 1 ความเครียด เหนื่อยล้า ชีวิตเสียสมดุล มี 4 ประเด็นย่อยได้แก่ 1.1) เครียด หงุดหงิดง่ายจากการดูแล 1.2) เหนื่อยล้า เกิดปัญหาสุขภาพ 1.3) อึดอัด ขาดสังคม ไม่ได้ทำสิ่งที่เคยทำ 1.4) คนรอบข้างไม่เข้าใจ ไม่สนับสนุนช่วยเหลือ ประเด็นที่ 2 สติทำให้รู้เท่าทันอารมณ์ สุขสงบ อ่อนโยนมีเมตตา มี 3 ประเด็นย่อยได้แก่ 2.1) สติทำให้รู้เท่าทัน ควบคุมอารมณ์ได้ 2.2) สมาธิรักษาใจให้สุขสงบ ใจมีพลัง 2.3) จิตใจอ่อนโยนมีเมตตา ประเด็นหลักที่ 3 เกิดปัญญา เข้าใจสัจธรรมชีวิต ปลอ่ยวาง และเติบโตทางธรรม มี 3 ประเด็นย่อยได้แก่ 3.1) เกิดสัมปชัญญะ ระลึกรู้เท่าทันความเป็นจริง 3.2) มองเห็นความไม่เที่ยง เข้าใจชีวิต โตทางธรรม 3.3) ปลอ่ยวาง จิตคลายจากความยึดมั่นถือมั่น

คำสำคัญ: การฟื้นคืนได้, การเจริญสติ, ญาติผู้ดูแล, ผู้สูงอายุ, ภาวะพึ่งพิง

¹ ปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
M.A. in Counseling Psychology, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University

² สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Counseling Psychology Program, Faculty of Psychology, Chulalongkorn University

Abstract

The current study performed an interpretative phenomenological analysis methodology to explore resilience experiences of family caregivers who practiced *Satipatthana Sutta* and provided care for dependent older adults. Key informants consisted of five family caregivers who provided care for dependent older adults and met the inclusion criteria. Data were collected via in-depth interview using semi-structured interview questions. Results revealed that resilience experiences of family caregivers practicing *Satipatthana Sutta* entailed three main themes. Theme 1 stress, exhaustion, and unbalanced life consisted of four subthemes: 1.1) got stressed and irritated easily due to caregiving tasks, 1.2) felt exhausted and had health issues, and 1.3) felt frustrated, had no social life, and missed out what one previously did. Theme 2 *Sati* facilitated emotional agility, inner peace, gentleness, and compassion consisted of three subthemes: 2.1) *Sati* facilitated one to be aware of their emotions and able to regulate them, 2.2) *Samadhi* cultivated inner peace and strength, and 2.3) the mind with gentleness and compassion. Theme 3 *Panna emerged, understand truth of life, let oneself go, and achieve dharmic growth* consisted of three subthemes: 3.1) *Samprajanya* emerged and aware of presented reality, 3.2) realize of impermanence, understand life, and achieve dharmic growth, and 3.3) let oneself go and the mind let go of attachments.

Keywords: Resilience, Practice Satipatthana, Family Caregivers, Older Adults, Dependent

บทนำ

แนวโน้มจำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและต้องการการดูแลในระยะยาวเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นการดูแลระยะยาว เป็นงานที่ต้องใช้พลังและเวลาในการดูแลอย่างมาก ยิ่งผู้สูงอายุไม่สามารถช่วยเหลือตนเองมากเท่าไรก็ยิ่งทำให้เกิดความเหนื่อยล้าแก่ญาติผู้ดูแลได้มากขึ้นเท่านั้น ญาติผู้ดูแลจำนวนไม่น้อยมีเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ ละเลยการดูแลตนเองและแยกตัวจากสังคม มีความเครียดสูง

เกิดภาวะซึมเศร้าและวิตกกังวล (Zarit, Todd & Zarit, 1986; Adelman et al., 2014; Grunfeld et al., 2004; Moral-Fernández et al., 2018) การศึกษาวิจัยทางจิตวิทยาที่ผ่านมาได้ให้ภาพว่าการฟื้นคืนได้ (Resilience) นั้นเป็นกระบวนการปรับตัวที่สำคัญของญาติผู้ดูแล (Bajaj & Pande, 2016; Wells & Klocko, 2018; Hwang et al., 2018) ดังที่ Richardson (2002) อธิบายกระบวนการฟื้นคืนได้ว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลได้ข้ามผ่านภาวะที่จมอยู่กับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่เกิดขึ้นจากการเสียสมดุล (disruption) ภายในทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ ผ่านระยะการปรับตัว (adaptation) ไปสู่การประกอบสร้างใหม่ (reintegration) และพร้อมที่จะสร้างมุมมอง ความเข้าใจใหม่และเติบโตจากปัญหาและความทุกข์ยากที่เผชิญ โดยที่การฟื้นคืนได้นั้นมาจากพลังภายในที่ขับเคลื่อนให้บุคคลแสวงหาการตระหนักรู้ในตนเองและเกิดปัญญาเพื่อที่จะเติบโตผ่านความทุกข์ยากลำบากไปได้

ศาสตร์ทางจิตวิทยานั้น มีการนำการเจริญสติมาใช้ในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัดเพื่อส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลอย่างแพร่หลาย การศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ที่ผ่านมาหลายเรื่องระบุว่า การเจริญสติช่วยลดความเครียด ส่งเสริมสุขภาพและการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแล (Whitebird et al., 2013; Rezek, 2015; Roberts & Struckmeyer, 2018) นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยของ Brown และ Ryan (2004) ที่ศึกษา สติ ว่าหมายถึง การสังเกตและรับรู้ความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้น เกิดการตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะ รวมทั้ง อธิบายว่าการเจริญสตินั้น ประกอบไปด้วยการเจริญสติเพื่อให้จิตใจสงบ (concentration meditation) และการเจริญสติเพื่อกาการตระหนักรู้และปัญญา (awareness or insight meditation)

ตรงกับ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2555) ที่นิยามความหมายของคำว่า “สติปัฏฐาน” ว่าหมายถึง ที่ตั้งของสติ การใช้สติ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อใช้สติให้บังเกิดผลดีที่สุด และสติปัฏฐานเป็นการปฏิบัติที่ครอบคลุมทั้งสมถะและวิปัสสนา โดยผู้ปฏิบัติอาจเจริญสมถะจนได้ฌานแล้วจึงเจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐานหรือจะทำสมาธิขั้นต้นแล้วเจริญวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐานก็ได้ โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการทำปัญญาให้เจริญเพิ่มพูนขึ้น ปัญหานี้ ในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การมีสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นความเข้าใจในความจริงของสภาวะธรรมทั้งหลาย 3 ประการคือ อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์ คงทนอยู่ไม่ได้) และอนัตตา (ไม่ใช่ตัวตน) เกิดความเข้าใจว่าในบรรดาสิ่งทั้งหลายทั้งปวงว่าไม่เที่ยง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปและเป็นไปตามเหตุปัจจัย เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีลักษณะคงทนอยู่ไม่ได้ในตัวเอง ไม่มีอะไรที่ควรยึดถือเอาว่าเป็นตัวตนหรือเป็นของตน ไม่มีอะไรที่น่าปรารถนาที่จะได้จะมีหรือจะเป็น ส่งผลให้หลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวงที่เป็นทุกข์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555) อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์ในเรื่องการเจริญสติตามหลักพุทธศาสนากับการฟื้นคืนได้ในญาติผู้ดูแลยังมีไม่มากนัก

ด้วยเหตุเหล่านี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประสบการณ์การปรับตัวเชิงบวก เช่น การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและมีการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 โดยมีคำถามการวิจัยว่า “ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและเป็นญาติผู้ดูแลที่มีการฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 มีประสบการณ์ในการฟื้นคืนได้อย่างไรบ้าง” ในการตอบคำถามการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ เพื่อที่จะทำความเข้าใจประสบการณ์และความหมายของการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และหวังว่าข้อค้นพบในการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นญาติผู้ดูแลหลักของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เช่น บุตร หลาน โดยให้การดูแลเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 เดือน เป็นผู้ที่ยืนยันว่ามีการฝึกการเจริญสติตามหลักสติปัฏฐาน 4 อย่างสม่ำเสมอ เป็นผู้ที่มีคะแนนจากการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้ 26 คะแนนขึ้นไป จำนวน 5 คน ข้อมูลทั่วไปและภูมิหลังผู้ให้ข้อมูลแต่ละรายมีดังนี้

รายชื่อ	ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลและคะแนนการฟื้นคืน (เกณฑ์คะแนนที่แสดงถึงการฟื้นคืนได้ คือ 26 คะแนนขึ้นไป)
1. มาลี	คุณมาลี อายุ 65 ปี ปัจจุบันเกษียณอายุราชการแล้ว เป็นบุตรสาวและเป็นผู้ดูแลหลัก ส่วนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอายุ 90 กว่าปี เป็นผู้ป่วยติดเตียง (เสียชีวิตแล้วเมื่อปี พ.ศ. 2565) คุณมาลีเริ่มดูแลคุณแม่อตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2563 โดยดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ครอบคลุมกิจวัตรประจำวัน เช่น เปลี่ยนผ้าอ้อม ทำความสะอาดไม่ให้เป็นแผลกดทับ คุณมาลีฝึกปฏิบัติเจริญสติปัฏฐานสี่ เติมน้ำมัน บริกรรมพุทโธ (พุทเข้า โธออก) พิจารณาอสุภะ ปัจจุบันคุณมาลีนั่งสมาธิทุกวัน ฝึกจิตใจตัวเองทุกวัน คุณมาลีมีคะแนนจากการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้เท่ากับ 27 คะแนน
2. นวล	คุณนวล อายุ 65 ปี ปัจจุบันเป็นข้าราชการบำนาญ เป็นบุตรสาวและดูแลผู้สูงอายุ 2 คน คุณนวลอายุ 90 ปีมีภาวะสมองเสื่อมเป็นอัลไซเมอร์ ส่วนคุณแม่อายุ 86 ปี ปวดหัวขา เป็นกระดูกพรุน เริ่มเดินไม่ค่อยไหว คุณนวลเป็นผู้ดูแลหลักมาประมาณ 3 ปีร่วมกับน้องสาว โดยดูแลกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ ทำอาหาร ล้างจานชาม คอยเตือนคุณพ่อให้ทานข้าวและทานยา เนื่องจากคุณพ่อจะหลงลืม ด้านการฝึกปฏิบัติเจริญสติ พื้นฐานเดิมครอบครัวไปวัดปฏิบัติธรรมเป็นประจำ คุณตาคุณยายทำเป็นตัวอย่างมาตั้งแต่เด็ก ๆ ฝึกปฏิบัติธรรมและบวชชีพรหมณ์หลายที่ ปัจจุบันปฏิบัติสมณธรรมฐานโดยการใช้อาหารบิณฑบาต มีคะแนนจากการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้ 28 คะแนน

รายที่	ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลและคะแนนการฟื้นคืน (เกณฑ์คะแนนที่แสดงถึงการฟื้นคืนได้ คือ 26 คะแนนขึ้นไป)
3 หนึ่ง	คุณหนึ่ง อายุ 47 ปี ทำงานอิสระ ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 3 คน คือ คุณยายอายุ 96 ปี มีปัญหาเรื่องการทรงตัวและการเคลื่อนไหว ต้องดูแลใกล้ชิดไม่ให้ล้ม คุณพ่ออายุ 86 ปี และคุณแม่อายุ 83 ปีดูแลมาประมาณ 1 ปีโดยคุณหนึ่งเป็นผู้ดูแลหลักและมีพี่สาว 1 คนช่วยสลับดูแลเฉพาะวันหยุด คุณหนึ่งรับหน้าที่ทำงานบ้านทุกอย่าง ต้องดูแลคุณยายอย่างใกล้ชิดตลอดเวลาเหมือนดูแลเด็กที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ด้านการฝึกปฏิบัติเจริญสติพื้นฐานสี่ โดยพื้นฐานคุณหนึ่งชอบฟังธรรมะ สวดมนต์ ปฏิบัติสมถกรรมฐานโดยใช้คาบบริกรรมพุทโธ ทำสมาธิทุกวันสม่ำเสมอ คุณหนึ่งมีคะแนนจากการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้เท่ากับ 28 คะแนน
4 บัว	คุณบัวอายุ 53 ปี ทำอาชีพอิสระมากกว่า 10 ปี ดูแลคุณแม่อายุ 85 ปี เมื่อ 6-7 เดือนก่อนคุณแม่ล้มแล้วกระดูกสะโพกหักต้องผ่าตัดใส่เหล็กไททาเนียมที่สะโพก ติดเตียงช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ คุณบัวดูแลคุณแม่ในการทำกิจวัตรประจำวันต่างๆ ด้านการฝึกปฏิบัติเจริญสติพื้นฐานสี่เดิมคุณบัวเคยปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิอยู่ประมาณ 2-3 ครั้ง เวลาอยู่บ้านก็เดินจงกรม นั่งสมาธิ 5 นาที 10 นาที 15 นาที หุุด ๆ จนมาเรียนหลักสูตรครูสมาธิของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร จากนั้นก็ปฏิบัติทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เดินจงกรมนั่งสมาธิโดยใช้การบริกรรมพุทโธทุกวัน ตอนเช้าและเย็น วันละ 2 ชั่วโมง คุณบัวมีคะแนนการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้เท่ากับ 33 คะแนน
5 ปอน	คุณปอน อายุ 51 ปี อาชีพทำธุรกิจส่วนตัว ดูแลคุณแม่อายุ 88 ปี โดยดูแลร่วมกับพี่สาวมาประมาณ 1 ปีครึ่งหลังจากที่คุณแม่หกล้มกระดูกสะโพกหักและแตก ทำให้ช่วงแรกที่ล้มคุณแม่เป็นผู้ป่วยติดเตียง คุณปอนเฝ้าคุณแม่ที่โรงพยาบาลและหลังจากกลับบ้านคุณปอนดูแลคุณแม่ตลอด 24 ชั่วโมง ต่อมาอาการคุณแม่เริ่มดีขึ้นสามารถเดินได้โดยไม่ต้องใช้วอล์คเกอร์ แต่ต้องคอยระวังไม่ให้หกล้ม ด้านการปฏิบัติเจริญสติ คุณปอนทำสมาธิมาตั้งแต่เด็กแต่ทำเป็นช่วง ๆ ไม่ต่อเนื่องในตอน ป. 2 ทำทุกวันเพราะอาจารย์ประจำชั้นให้ทำวันละ 5 นาทีซึ่งเป็นการปลูกฝังการทำสมาธิอยู่ในใจ ต่อมาหาหนังสือมาอ่านและปฏิบัติเอง ในช่วงหลังจึงได้เรียนสมาธิที่ได้ฝึกแบบจริงจัง คุณปอนเดินจงกรม 30 นาที นั่งอีก 30 นาทีเข้าเียนอย่างสม่ำเสมอ มีคะแนนจากการคัดกรองด้วยมาตรวัดการฟื้นคืนได้เท่ากับ 26 คะแนน

เครื่องมือในการวิจัย (1) ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมด้วยการเรียนรู้กระบวนการวิจัย ในรายวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ รวมทั้ง ฝึกการเจริญสติอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ผู้วิจัยจะสามารถดำเนินการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) มาตรวัดการฟื้นคืนได้ ฉบับภาษาไทย พัฒนาโดยนพพร ว่องสิริมาศ วาริรัตน์ ถาน้อย และ ปิยาณี คล้ายนิล-โยบาส (2560) แปลไทยจากต้นฉบับ Connor-Davison Resilience Scale (CD-RISC) ค่าความเที่ยงของมาตรวัดทั้งฉบับเท่ากับ .86 โดยในการวิจัยครั้งนี้คัดกรองเฉพาะผู้ที่มีคะแนนการฟื้นคืนได้ในระดับสูง (26 จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน) (3) แนวทางการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

หลังจากที่การวิจัยขั้นนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (COA No. 222.1/64) แล้ว ผู้วิจัยได้ประชาสัมพันธ์โครงการวิจัยตามแหล่งปฏิบัติธรรมและติดต่อผู้นำเข้าสู่แหล่งข้อมูลเพื่อประชาสัมพันธ์การวิจัยแก่ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่ต้องการศึกษา เมื่อมีผู้ที่สนใจแจ้งความจำนงค์เข้าร่วมโครงการ ผู้วิจัยจึงติดต่อโดยตรงกับผู้สนใจและคัดกรองตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้น ผู้วิจัยเป็นผู้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเองในผู้ดูแลรายละเอียด 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 60-90 นาที สุดท้าย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ แล้วจึงเขียนรายงานการวิจัยและนำเสนอข้อมูลการวิจัยในภาพรวม โดยชื่อและข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลจะได้รับการปกปิดเป็นความลับและใช้นามสมมติแทน

ผู้วิจัยนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแนวปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (Interpretative Phenomenological Analysis; IPA) ตามแนวทางของ Jonathan Smith (Smith, 2010)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติ ปฏิฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 4 ประเด็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประเด็นหลักที่ 1 ความเครียด เหนื่อยล้า ชีวิตเสียสมดุล มี 4 ประเด็นย่อย ดังนี้

ประเด็นย่อยที่ 1.1 เครียด หงุดหงิดง่าย จากการดูแล ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 5 คน

สะท้อนให้เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก่อให้เกิดความเครียด เกิดอารมณ์หงุดหงิดได้ง่าย ดังจะเห็นได้จากผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ที่สะท้อนให้เห็นว่าการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงนั้นญาติผู้ดูแลจะมีความเครียด รู้สึกหงุดหงิด โมโหเมื่อถูกคุณแม่ที่เป็นผู้ป่วยติดเตียงต่อว่าเวลาที่ดูแลไม่ได้ตั้งใจ “เวลาเขาโมโหเราเนี่ย เขาโมโหเรา ทำอะไรไม่ทันใจเขาเนี่ย เขาจะว่าเรา เขาจะยกย่อนเราว่านู่นนี่นั่น แล้ว แล้วคนดูอย่างเราดูเนี่ยก็จะเกิดอารมณ์เหมือนกันใช่ไหม ก็หงุดหงิดโมโห เหนื่อยก็เหนื่อย แล้วก็ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจ เขาก็จะว่า ๆ ๆ ๆ เราอย่างนี้ (...) แล้วยิ่งลูกหลานดูแลเองนี่เขาจะเป็นคนที่เอาแต่ใจตัวเองมากเกินไป จะไม่เกรงใจใจ จะอาละวาดได้” (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) ญาติผู้ดูแลบางราย เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ได้เล่าถึงประสบการณ์ที่เกิดอารมณ์ขุ่นมัวและหงุดหงิดขึ้นในใจ และ “ระเบิดอารมณ์” รวมถึงใช้การใช้ความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เช่น “เกิดมาในชีวิตไม่เคยตีแม่ ไม่กล้าเลย เพราะว่ามันไม่ดี เนี่ย ล่าสุดที่เขาล้มครั้งนี้ ด้วยความที่เรหงุดหงิดกับเขามาก เราก็อ้างมือตีเขา ตีเขา แป๊ะ เราก็มึ่ดจู้ดที่เรหงุดหงิด แล้วเราก็ตี แป๊ะ ลงไปอย่างนี้” (บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

ประเด็นย่อยที่ 1.2 เหนื่อยล้า เกิดปัญหาสุขภาพ ผู้เข้าร่วมวิจัยจำนวน 4 คนให้ข้อมูลว่า การดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการรับผิดชอบงานอื่น ๆ เช่น งานบ้าน ทำให้ตนเองขาดการพักผ่อนที่เพียงพอ เหนื่อยล้า ส่งผลให้เจ็บป่วยต่าง ๆ ดังเช่นข้อมูลจากญาติผู้ดูแลที่ว่า "ถามว่าเหนื่อยไหม เหนื่อย เหนื่อยมาก เหนื่อยมาก (เน้นเสียง) จนกระทั่ง เอ้อ ป่วย เพราะว่าพักผ่อนน้อย คือนั่งได้นอนแค่สองชั่วโมงสามชั่วโมง แล้วก็เป็นอย่างนี้ทุกคืน ๆ ร่างกายเราเริ่มแย่แล้ว เวียนหัวบ้านหมุนก็ไปหาหมอ เวียนหัวแล้วก็อาเจียน หมอบอกว่าพักผ่อนน้อย (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 ได้สะท้อนให้เห็นว่าการที่ญาติผู้ดูแลเองมีการปรับเปลี่ยนชีวิตประจำวันจากเกษียณงานประจำมาเป็นผู้ดูแลเต็มตัว การที่ต้องมารับผิดชอบงานบ้านไปพร้อมกับการเป็นผู้ดูแลจะส่งผลให้เกิดความเหนื่อยล้ามากยิ่งขึ้น "ทำอาหารทุกมื้อนะ บางวันเนี่ย 3 มื้อ บางวัน 2 มื้อ การทำอะไรแบบนี้ บางทีบางครั้ง ร่างกายเรามันเคยทำแต่งงาน ร่างกายเรามันใช้สมอง ได้เจอคน พูดคุย แล้วก็เขียนหนังสือ ทำนู่นทำนี่ แต่พอเรามาทำงานบ้าน มันคนละเรื่องเลย งานบ้านมันใช้แต่มือ สมองไม่ค่อยได้ใช้เท่าไร ใช้แต่ร่างกาย อันนี้ก็มีส่วนหนึ่งที่ทำให้ มันก็ใช้แต่ร่างกายแล้วมันก็เลยทำให้ ให้บางทีมัน โอ้ย ทำไม่มันเยอะขนาดนี้" (นวล ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

ประเด็นย่อยที่ 1.3 อึดอัด ขาดสังคม ไม่ได้ทำสิ่งที่เคยทำ ผู้เข้าร่วมวิจัย 4 คนกล่าวถึงผลกระทบทางจิตใจ ความเครียดและอึดอัดจากการไม่ได้ออกไปข้างนอกบ้าน เข้าสังคม หรือทำสิ่งที่อยากทำของผู้ดูแล ดังประสพการณ์ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 "การที่มาดูแลคุณแม่ออนนั้นเนี่ย วิถีชีวิตมันเปลี่ยนไป เปลี่ยนเยอะมากเลยครับ ไม่ได้ทำอะไรเลย อยู่ที่นี่ 24 ชั่วโมง จริง ๆ ก็อึดอัดเหมือนกันนะ ก็อึดอัดเหมือนกัน บางทีอยากไปไหนก็ไปไม่ได้ เพื่อนโทรมาชวนไปไหนก็ไปไม่ได้ (...) มันอึดอัดมากเลยสำหรับผม เพราะผมไม่ได้ไปไหน ใจมันก็เยอะอะไรอย่างนี้" (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5) ในประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 กล่าวถึงประสพการณ์ที่เป็นผลกระทบจากวิถีชีวิตประจำวันที่เปลี่ยนแปลงไป จากคนที่ชอบออกจากบ้าน ไปเที่ยว ไปทำงาน มาเป็นผู้ดูแลที่อยู่บ้านเพื่อที่จะดูแลญาติผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงที่จะล้มบ่อยครั้ง "อยากจะไปเที่ยว คืออยากจะออกไปทำงาน ไปรับผิดชอบงานข้างนอกอะไรอย่างนี้ เพราะว่ามีความรู้สึกยังไม่อยากที่จะอยู่บ้านแบบตลอด" (หนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3) ผู้ให้ข้อมูลบางราย เช่น ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ระบุว่าในช่วงเวลาที่รู้สึกท้อ ไม่ได้ตั้งใจจะรู้สึกว่าการดูแลนั้นเป็นภาระ แม้เป็น "ตัวถ่วง" ทำให้ไปไหนไม่ได้ "มีช่วงหนึ่งที่รู้สึกว่าเขาเป็นภาระ ตอนที่เขาไม่ได้ตั้งใจเราก็จะรู้สึกนึกนึกว่าเป็นภาระ เป็นตัวถ่วงเลย ไปไหนก็ไม่ได้ เราต้องมาใช้เวลาอยู่กับเขา ในความดำมืดของเรานะ เราจะรู้สึก" (บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4)

ประเด็นย่อยที่ 1.4 คนรอบข้างไม่เข้าใจ ไม่สนับสนุนช่วยเหลือ ผู้เข้าร่วมวิจัย 4 คน ระบุถึงผลกระทบทางจิตใจต่อผู้ดูแลที่เกิดจากการไม่ได้รับการสนับสนุนที่เหมาะสม

จากครอบครัวหรือสังคมรอบข้าง ส่งผลให้เกิดความเครียด การเสียสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมมีเพิ่มมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า "ก็โดนพี่สาวกดดันนะ (หัวเราะ) มันเหมือนมีปัจจัย เอ๊ะ เราก็อำนาจที่เราอย่างดีที่สุดนะ ในเมื่อถ้าเรามีเวลา เราก็คงทำให้เต็มที่ของเวลาที่เราได้ แต่ก็โดนคนอื่นกดดันเหมือนกันนะ ทำไม่ถึงอย่างนี้ ทำไมไม่ไปหาหมอจึ้นละ (หัวเราะ) คือแบบเยอะมาก จนแบบเราจะให้คุณแม่กินอันไหนเนี่ย" (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5) ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 ได้สะท้อนถึงความเครียดและความทุกข์ใจที่เกิดจากครอบครัวที่เป็นญาติพี่น้องที่แม้จะไม่ใช่นักวิชาการในครอบครัวแต่นำความทุกข์ใจมาให้โดยการขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ เป็นระยะ "ญาติพี่น้องนะ อะไรอย่างนี้ เอาเรื่องมาให้เรา เอาเรื่องมาให้เราทุกข์ใจ (...) บางทีเรื่องภายนอก ทำให้ที่บ้านกลายเป็นมีทุกข์ใจบางเรื่อง บางทีมันเกิดความเครียดโดยที่เราไม่รู้ตัวนะ เพราะว่าเค้าเอาเรื่องมาให้เราเครียด แล้วบางทีเราก็คงช่วยแก้ปัญหาให้เค้า ไม่ว่าจะเรื่องเงินเรื่องทอง เรื่องของเรื่องอะไรหลาย ๆ เรื่อง" (นวล ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

ประเด็นหลักที่ 2 สติทำให้รู้เท่าทันอารมณ์ สุขสงบ อ่อนโยนมีเมตตา มี 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

ประเด็นย่อยที่ 2.1 สติทำให้รู้เท่าทัน ควบคุมอารมณ์ได้ ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 5 คน สะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า การเจริญสตินั้นช่วยให้ญาติผู้ดูแลมองเห็นปฏิกิริยาของตนเองและมีช่วงเวลาให้หยุดคิดพิจารณาก่อนที่จะแสดงอารมณ์ออกไป เมื่อผู้สูงอายุทำให้รู้สึกโกรธก็จะตัดอารมณ์โกรธ ทำให้อารมณ์โกรธนั้นเบาลง สามารถกลับมาตั้งหลักควบคุมอารมณ์ได้ แต่ถ้าพลังผลอกอารมณ์ไม่อยู่ แสดงสีหน้า ตวาด หรือเปลือยตัวผู้สูงอายุก็จะมีสติรู้ตัวและรีบขอโทษ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าว่า "ตอนนั้นผมไปเรียนสมาธิมาแล้ว เลยรู้สึกเวลาที่คุณแม่อย่างนี้แล้วเราโกรธขึ้นมาอย่างนี้ มันเหมือนมีช่องว่าง (...) มันเหมือนมีกำแพงอย่างหนึ่ง มันเหมือนมี space, space and time อะไรประมาณนี้ มันมีเวลาคิดนิดนึงว่าเราจะตอบอะไรเขากลับไป" (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5) ผู้ให้ข้อมูลบางราย กล่าวถึงประสบการณ์การเจริญสติ ทำให้รู้ตัว ใจเย็น สามารถระงับการแสดงอารมณ์ที่ร้ายกาจได้ "ในการทำสมาธิมันก็ช่วยขัดเกลาคิดใจของเราให้เราเป็นคนที่มีแบบอ่อนโยนขึ้น ความร้ายกาจของเรามันก็น้อยลงอะไรอย่างนี้ มันช่วยได้ มันทำให้ใจเรามันเบาเนาะ เรียกว่าใจเย็นขึ้นนะค่ะ ใจเย็นขึ้น" (หนิง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3)

ประเด็นย่อยที่ 2.2 สมาธิรักษาใจให้สุขสงบ ใจมีพลัง ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 5 คน สะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่า การเจริญสติทำสมาธิช่วยรักษาจิตใจให้มีสงบ เกิดความนิ่ง เบาสบาย เกิดความสุข เบิกบาน แจ่มใส มีพลังใจเข้มแข็งในการเป็นผู้ดูแล ดังที่ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 เล่าถึงสภาวะที่เกิดขึ้นในใจหลังจากการนั่งสมาธิว่าทำให้เกิดความนิ่ง เกิดความสงบ

ขึ้นในใจ "เวลาเรานั่งเสร็จ พอออกมามันจะรู้สึกเหมือนมีอะไร มันมี space รอบตัวเรา มันเหมือนจะนั่งขึ้นอะไรอย่างนี้ครับ อารมณ์เราจะไม่แฉ่งง่าย มีอะไรมากระทบเราจะมี ะ ครับ" (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5) และ บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 สะท้อนให้เห็นว่าการทำสมาธิเจริญสติทำให้มีสติอยู่กับปัจจุบัน ลดความวิตกกังวล เกิดความสงบในใจได้มากขึ้น "เดี๋ยวนี้รู้สึกว่าชีวิตมันเบาสบายมากอะ แต่ก่อนมันจะมีวิตกกังวลอะไร เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ชวนมัวอะไรอย่างนี้ เดี่ยวนี้เราไม่รู้สึกละเลยแล้วเราอยู่ เหมือนกับเราอยู่ปัจจุบันมากขึ้นนะ เมื่อวานคือจบไปแล้ว อนาคตก็ยังไม่เป็นไร ก็วางแผนในระดับหนึ่ง แต่ตอนนี้รู้สึกว่าตัวเราอยู่กับ ณ ตอนนี ้น ตอนเนี่ย มันเบาสบายขึ้น" (บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4) นอกจากนี้การเจริญสติทำให้บัวอยู่กับปัจจุบันขณะ ปล่อยวางอดีต ไม่กังวลกับอนาคต รู้สึกวางใจกับชีวิต เกิดความเบาสบาย เบิกบาน ผู้ดูแลที่มีความสุขและเบิกบานก็จะส่งต่อความสุขนี้ให้กับญาติผู้สูงอายุที่ตนดูแลด้วย "เราปฏิบัติมาแล้วรู้สึกว่่วันนี้เรา ปฏิบัติรู้สึกว่่าเออ มันเข้มข้นขึ้นก็คือ เรามีสมาธิ เราได้สมาธิ มันก็จะออกมาทางหน้าก็คืออารมณ์มันก็จะเข้มข้น หน้าตามันก็จะไม่เครียด หน้าตามันจะเหมือนกับคนอมยิ้มนะ เราก็ไม่ได้ยิ้มหรอกนะแต่ว่าหน้าตามันจะเบิกบานนะ จิตใจเราก็เบิกบานหน้าตาเราก็เบิกบาน เราก็จะพูดคุยกับคนป่วย หัวไหม เอาอะไรไหม อะไรอย่างนี้" (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1)

ประเด็นย่อยที่ 2.3 จิตใจอ่อนโยน มีเมตตา ญาติผู้ดูแลหลักเป็นผู้ที่ดูแลที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด อารมณ์และพฤติกรรมการแสดงออกของญาติผู้ดูแลสามารถส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ญาติผู้ดูแลจึงควรดูแลผู้สูงอายุด้วยความอ่อนโยน มีความอดทนและเข้าใจผู้สูงอายุ การดูแลด้วยความอ่อนโยนและเข้าใจนั้นมาจากจิตใจที่อ่อนโยนและมีเมตตาซึ่งเป็นความรัก ความปรารถนาดีที่จะให้อีกฝ่ายมีความสุข ซึ่งการเจริญสติช่วยให้เกิดจิตที่มีเมตตาเกิดขึ้น ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 5 คนระบุว่า การเจริญสติช่วยให้เข้าใจผู้สูงอายุ จิตใจอ่อนโยน มีเมตตามากขึ้น ดังเช่นที่ ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2 ที่ระบุว่า การเจริญสติทำให้ปฏิบัติต่อผู้สูงอายุด้วยความเข้าใจและยืดหยุ่นมากขึ้น "แรก ๆ จะเป็นคือหงุดหงิดนิดนึงอะ ไม่ต้องทำหรอก เดียวก็เลอะเทอะอะไรอย่างนี้ มันก็จะเป็นอย่างนี้ แต่พอหลัง ๆ พักนี้จะเปลี่ยนไป แบบว่า ไม่เป็นไรพ้อ ไม่เป็นไร หกก็หก เดี่ยวหนูเช็ดให้ คือเราเปลี่ยนตรงนี้ไป" (นวล ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2) เช่นเดียวกับกับมาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ที่เห็นไปในทิศทางเดียวกัน "เดินจงกรมนั่งสมาธิ วันหนึ่งอย่างน้อยก็ต้องเป็นครึ่งโมง ชั่วโมงนึงประมาณนี้แหละ เราก็ทำไป ทำไปเป็นกิจวัตรประจำวัน ทำทุกวันๆ ธรรมะมันก็ซึมซับเข้าไปในตัวเราในจิตใจของเรา ทำให้จิตของเราอ่อนโยน ไม่แข็งกระด้าง เห็นคนอื่นก็มีความเมตตาเขา มันช่วยตรงนี้ ช่วยได้เยอะเลย" (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) ในทำนองเดียวกัน ประสบการณ์ของบัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ที่สะท้อนประสบการณ์ในการทำสมาธิช่วยให้ใจอ่อนโยนขึ้น มีจิตเมตตาในการดูแล "การทำสมาธิ มันช่วยได้เยอะมาก ๆ เพราะว่า ด้วยการ ทำสมาธิ มันทำให้ใจเรานุ่มขึ้น ทำให้เราเป็นคนสุภาพ ซึ่งมันเกิดขึ้นเอง โดยที่เราไม่ได้ไปตั้ง

อะไรกับมัน (...) สมัยก่อนก็ไม่กล้าล้วง เออเดี๋ยวนี้หรือ ล้วงอีแม่ จับอีแม่ มันก็ همین แต่ว่าไม่เป็นไร ธรรมดา มันก็ล้วงมือ สะอาด จบ (...) มันก็ไม่มีความรู้สึกว่ามันเป็นภาระหรือมันเป็นหน้าที่ละ เดี๋ยวนี้รู้สึกว่า เออ มันสนุกนะ ที่ช่วยให้เขามีความสุข ช่วยให้เราผ่อนคลาย” (บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4) เช่นเดียวกับผู้เข้าร่วมวิจัยคนอื่นๆ ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 เห็นว่าการเจริญสติทำให้จิตใจของผู้ดูแลพัฒนาขึ้นเป็นจิตที่มีเมตตาและอ่อนโยนมากขึ้น “เวลาเราจะพูดไปเนี่ยเรารู้สึกว่าถ้าเราพูดแบบนี้ไปเนี่ยเขาจะรู้สึกยังไง ก็พยายามพูดให้สุภาพ พูดให้นุ่มนวล พูดด้วยความเมตตา (...) คุณแม่พูดกับผมเนี่ย พูดนุ่มนวลเหมือนกันกลับมาเพราะเวลาเราส่งอะไรให้เขา เขาจะส่งกลับมาเหมือนกันเสมอ” (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

ประเด็นหลักที่ 3 เกิดปัญญา เข้าใจสัจธรรมชีวิต ปลอ่ยวาง เติบโตทางธรรม มี 3 ประเด็นย่อย ดังนี้

ประเด็นย่อยที่ 3.1 เกิดสัมปชัญญะ ระลึกรู้เท่าทันความเป็นจริง เมื่อมีสติเกิดสมาธิจิตตั้งมั่นทำให้เห็นสภาวะทางใจที่เกิดขึ้นได้ชัด การเห็นสภาวะเหล่านี้ทางพุทธศาสนาเรียกว่า “ปัญญา” สัมปชัญญะเป็นปัญญาที่เกิดคู่กับสติ เป็นปัญญาที่ระลึกรู้สภาวะตามความเป็นจริง คือการรู้สภาวะที่ไม่เที่ยง สภาวะที่เป็นทุกข์ และสภาวะที่เป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตน) ผู้ร่วมวิจัยทั้ง 5 คนสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่าการเจริญสติทำให้เกิดปัญญาเกิดการระลึกรู้เท่าทันตามความเป็นจริง มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 ระบุว่า “เรานั่งสมาธิ จิตเราสงบ ปัญญามันก็เกิด ตัวรู้มันก็เกิด (...) ก็เกิดปัญญาก็คือ หนึ่ง มีสติ ยับยั้ง เราเตือนสติเรา ตัวยับยั้งเข้ามาแล้ว ตัวรู้เข้ามาแล้ว รู้ว่าเราต้องไม่เถียงเขาเนะ เขาจะพูดอะไรก็พูดไปฟังเฉย ๆ อย่าเอาอารมณ์มาใส่เขาเนะ นี่ นี่เรียกว่าตัวยับยั้ง” (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) คำกล่าวของมาลีได้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อจิตสงบก็จะเกิด “ตัวรู้” เกิดปัญญาเกิดขึ้น เมื่อมีสติระลึกรู้ได้ก็จะเกิดสัมปชัญญะให้เกิดการระลึกรู้ยับยั้งให้ควบคุมอารมณ์และสามารถจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้

ส่วนหนึ่งที่สะท้อนว่าการเจริญสติทำให้รู้สึกตัวและเกิดสัมปชัญญะระลึกรู้เท่าทันตามมา “มันก็ได้เป็นวันดี ๆ ทุกวันเนอะ มันก็มีวันที่เหนื่อย โมโห พูดไม่รู้เรื่อง อะไรอย่างนี้ มันก็มี มีบ้าง เผลอไปดุ เผลอไปอะไรอย่างนี้ รู้สึกตัว มันไม่ควรนะ ก็เข้าไปกอด เข้าไปคุยอะไรอย่างนี้” (หนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3) ในทำนองเดียวกันปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 ที่บอกเล่าประสบการณ์ถึงสภาวะตอนที่เกิดสติสัมปชัญญะ พิจารณาอารมณ์ของตนเองและความต้องการของคุณแม่ได้ตามความเป็นจริง “มันเป็นเหมือนกับว่าให้เราพิจารณา พิจารณากาย พิจารณาใจเรา ทำให้เราเห็นเรามากขึ้น พอเห็นอารมณ์มากขึ้นมันก็เข้าใจมากขึ้นว่าจริง ๆ แล้วมันก็เป็นแค่อารมณ์ เดี๋ยวมันก็ผ่านไปอะไรอย่างนี้ (...) จริง ๆ มันก็เป็นแค่นี้แหละ เพราะว่าอะไร เพราะว่าเขาหิบบอกไม่ทันใจ เพราะว่าเขาขยับตัวไม่ได้ เขาคิดว่าเราเป็นแขน แต่เราไม่ใช่แขนเขาจริง ๆ หรือก มันก็เลยไม่ทันใจเขาเท่านั้นเอง” (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

ประเด็นย่อยที่ 3.2 มองเห็นความไม่เที่ยง เข้าใจชีวิต เต็มโตทางธรรม การ

เจริญสติทำให้เกิดปัญญาเข้าใจสัจธรรม เข้าใจชีวิตและเติบโตทางธรรม ผู้เข้าร่วมวิจัยทั้ง 5 คนสะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่าการเจริญสติเป็นทางไปสู่การเข้าถึงความจริงแห่งไตรลักษณ์ เห็นความเป็นอนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์) อนัตตา (เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน) ที่การเข้าใจในหลักไตรลักษณ์นี้จะช่วยให้เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่งและหลุดพ้นจากสิ่งทั้งปวงที่เป็นทุกข์ มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1 บอกเล่าถึงประสบการณ์ในการพิจารณาความไม่เที่ยงขณะที่ดูแลคุณแม่ที่เจ็บป่วย ดังนี้ "เวลาดูแลแม่นะ แม่ทรมานแบบร้อง ร้องทรมาน มันปวดกระตูกนะ ปวดกระดูก ปวดแขนปวดขา ปวดอะไรอย่างนี้ก็พิจารณาไปเลยว่าเนี่ย สังขารคนเราไม่เที่ยง สังขารไม่เที่ยง เริ่มที่จะผุพังไปที่ละน้อย ยๆ ก็ได้ละนะ ได้ธรรมะตรงนี้ด้วยนะ พิจารณา พิจารณาแม่นะ" (มาลี ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1) ในทำนองเดียวกัน บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4 ระบุว่า การเดินจงกรมนั่งสมาธิทำให้เกิดปัญญา เข้าใจความเป็นจริงของชีวิต "ก็น่าจะเป็นเพราะว่าเราเดินจงกรมนั่งสมาธิ มันทำให้เราเกิดปัญญา แล้วให้เรา ใจเรา ยอมรับในความเป็นจริงของชีวิตได้ว่ามันคือเกิด แก่ เจ็บ ตาย " (บัว ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4) เช่นเดียวกับหนิง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3 ที่สะท้อนประสบการณ์พิจารณาไตรลักษณ์เห็นการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไปไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน "ก็จะพิจารณาไตรลักษณ์นั้นแหละค่ะ คือ โดยมากเนอะมันเหมือนกับว่า พิจารณา ไม่ต้องนั่งสมาธิเราก็พิจารณาได้ บางทีบางอย่างมันเกิดขึ้นกับเราอย่างนี้ เราก็มองว่าเกิดขึ้นตั้งอยู่ ดับไป เดียวมันก็หายไป" (หนิง ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3) สำหรับปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ประมาทกับเวลา พยายามทำปัจจุบันให้ดีที่สุด "จริง ๆ มีความรู้สึกว่า อืม จริงๆ ผมมีความคิดว่า ผมไม่รู้ว่าผม มันเป็นเวลาแบบคุณแม่อายุเยอะแล้วไง ผมไม่รู้ว่าจะอยู่ได้นานเท่าไร ก็จะทำให้ดีที่สุดเท่าที่เวลาเรามีแค่นั้นเอง ก็ต้องทำเต็มที่ งานอื่นก็ช่างมันก่อน ไม่เป็นไร" (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5)

ประเด็นย่อยที่ 3.3 ปล่อยวาง จิตคลายจากความยึดมั่นถือมั่น ชั้น 5 หรือชีวิต

และจิตใจของคนเรานั้นเป็นที่เกาะยึดของอุปาทาน ทำให้เกิดความยึดมั่นถือมั่น ผูกพันเอาตัวตนเป็นที่ตั้ง ยึดถือเอาไว้ไม่ปล่อยวาง และในขณะเดียวกันก็มีลักษณะคือ ไม่เที่ยง เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา การเจริญสติทำให้เห็นความไม่เที่ยงและไม่ใช่อัตตาซึ่งจะช่วยให้จิตเกิดการปล่อยวาง คลายจากความยึดมั่นถือมั่นซึ่งส่งผลดีต่อการดูแลที่ผู้ดูแลมีการวางใจ ปล่อยวางและยืดหยุ่นมากขึ้น ดังเช่นที่ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5 ได้บอกเล่าประสบการณ์วางใจในการดูแลผู้สูงอายุ ทำให้จิตคลายจากความกังวล มีการวางอุเบกขาในสิ่งที่ไม่สามารถควบคุมได้ "จริงๆ ตอนนี่รู้สึกว่าจะเริ่มเปลี่ยนไปนะครับ เวลาปฏิบัติแล้วเนี่ย มันจะไม่ห่วงมาก ไม่เป็นห่วงแบบเป็นบ้าเป็นหลังนะครับ มันรู้สึกว่าจะห่วงโดยมีสาเหตุ จริง ๆ มันเหมือนกับการทำสมาธิ เราตัดมันได้ เรารู้ว่ามันไม่ได้อยู่ในปัจจัยที่เราสามารถควบคุมได้แล้ว

พอเราไม่อยู่ในปัจจัยนี้ เราจะเอามาคิดทำไม มันเสียเวลาเรานะ (...) อันนี้ผมว่าสำคัญในการทำสติปัฏฐานนะ ผมรู้สึกว่าการแล้วผมได้ตัวนี้” (ปอน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5) ในขณะที่เดียวกันการเจริญสติก็ทำให้ญาติผู้ดูแลมีความยืดหยุ่นและพร้อมรับมือกับการสูญเสียเนื่องจากความเข้าใจในสัจธรรมของชีวิต “ถ้าเกิดทุกคนต้องตาย迟早 ถ้าเกิดคุณพ่อคุณแม่เสียไป ถามว่าเป็นมัย ร้องไห้ฟูมฟายเป็นมัย เป็นนะ เพราะว่า ใจอะ เหมือนคนข้ามแข็ง แต่จริง ๆ ไม่ข้ามแข็ง อ่อนแอ เป็นคนที่ sensitive มาก ถามว่าธรรมะจริง ๆ นะ มันควรจะปล่อยวางควรจะวางในเรื่องตรงนี้ของการที่ถ้าพรากจากสิ่งที่รัก แต่ว่ามันคงทำใจไม่ได้ (...) แต่ว่าถ้าเราเจริญสติมากขึ้นกว่านั้น เราอาจจะทำใจได้มากขึ้น” (นวล ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ประสบการณ์ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงสนับสนุนข้อความรู้ก่อนหน้านี้นี้ในเรื่องกระบวนการฟื้นคืนได้ (The Resiliency Model) ของ Richardson และคณะ (Richardson, 2002; Richardson, Neiger, Jensen, & Kumpfer, 1990) ดังการอภิปรายต่อไปนี้

ประเด็นแรก เมื่อพิจารณาตามโมเดลการฟื้นคืนได้ หรือ The Resiliency Model (Richardson, 2002) สภาพอารมณ์ด้านลบ ความเครียด เหนื่อยล้าอย่างต่อเนื่องในระยะเวลานานที่เกิดจากการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในการศึกษานี้ ส่งผลเสียต่อทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคมของญาติผู้ดูแลโดยตรง ดังที่ญาติผู้ดูแลกล่าวถึงประสบการณ์เหล่านี้ว่าตนเองพักผ่อนไม่เพียงพอ เหนื่อยง่าย อารมณ์ขุ่นมัว หงุดหงิด และพร้อมจะระเบิดอารมณ์ต่อผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงโดยที่ก่อนหน้านี้ผู้ดูแลไม่เคยทำสิ่งนี้มาก่อน ซึ่งประสบการณ์ดังกล่าวนี้นับได้ว่าเป็น “ภาวะเสียสมดุล (disruption)” ในโมเดล The Resiliency Model (Richardson, 2002) ซึ่งโมเดลการฟื้นคืนได้นี้เสนอว่ามนุษย์ที่ใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขนั้นเป็นเพราะมีสมดุลภายในทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ หรือ Biopsychospiritual homeostasis ของบุคคลผู้นั้น และเมื่อใดที่ความสมดุลภายในของบุคคลถูกรบกวนจนเกิดภาวะสูญเสียสมดุลก็จะเกิดอารมณ์เชิงลบต่างๆ เช่น ความเครียด ความรู้สึกสับสน ความเจ็บปวด ความรู้สึกผิดได้ นอกจากนี้ในโมเดลการฟื้นคืนได้ Richardson (2002) กล่าวถึงช่วงของการปรับตัว (adaptation) ของคนเราเมื่อเผชิญความยากลำบากอาจเกิดการสร้างสรรค์สมดุลใหม่ 4 แบบ คือ แบบที่ 1 สมดุลใหม่แบบฟื้นฟูพลัง (resilient reintegration) แบบที่ 2 สมดุลแบบรักษาความเคยชินเดิม (reintegration back to homeostasis หรือ comfort zone) แบบที่ 3 สมดุลแบบสูญเสียบางสิ่งบางอย่าง (reintegrate with loss) และแบบที่ 4 สมดุลแบบถดถอยบกพร่อง (dysfunctional reintegration) ผลการวิจัยครั้งนี้ให้ภาพว่าญาติผู้ดูแล

ที่ฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 และดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมดมีการฟื้นคืนได้แบบสร้างสมดุลใหม่ (resilient reintegration) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลได้ข้ามผ่านภาวะชะงักงัน เสียสมดุล (disruption) เกิดมุมมองและความเข้าใจใหม่พร้อมเติบโต (ability to thrive) จากความยากลำบากที่เผชิญอยู่

ประเด็นต่อมา ผลการวิจัยครั้งนี้ขยายความรู้ความเข้าใจช่วงของการปรับตัว (adaptation) ของคนเราเมื่อเผชิญความยากลำบากในโมเดล The Resiliency Model (Richardson, 2002) กล่าวคือผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงทั้งหมดในการศึกษานี้ กล่าวถึง ผลของการฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 ซึ่งประกอบด้วย (1) การมีสติและสัมปชัญญะ ทำให้ระลึก รู้เท่าทันตามความเป็นจริง ช่วยกำกับและควบคุมอารมณ์ทางลบ เช่น หงุดหงิด โกรธ และ (2) การมีสมาธิ ทำให้สามารถรักษาใจให้สงบ เกิดความสุขสบาย จิตใจอ่อนโยน มีเมตตาและพลัง ซึ่งทั้งการมีสติสัมปชัญญะ และการมีสมาธิอันเกิดจากการเจริญสติพื้นฐาน 4 นี้ทำให้ พวกเขารับมือกับภาวะถูกรบกวนและเสียสมดุลจากการเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้ยังให้ภาพกระบวนการที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้ข้ามผ่าน ภาวะชะงักงันเสียสมดุล เกิดปัญญา เข้าใจสัจธรรมชีวิต ปลดปล่อยความยึดมั่นถือมั่น เกิด การเติบโตทางธรรม ซึ่งตรงกับความรู้ทางพระพุทธศาสนาดังที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) กล่าวถึง การมีสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักไตรลักษณ์ ซึ่งเป็นความเข้าใจในความจริง ของสภาวะธรรมทั้งหลาย 3 ประการคือ อนิจจัง (ไม่เที่ยง) ทุกขัง (เป็นทุกข์ คงทนอยู่ไม่ได้) และ อนัตตา (ไม่ใช่ตัวตน) ในเวลาที่เกิดความทุกข์จึงควรใช้ปัญญาในการเข้าไปเห็นความ ทุกข์ที่เกิดขึ้น รู้เท่าทันความทุกข์ รู้ว่ามีปัจจัยอะไรบางอย่างที่ทำให้ความทุกข์นั้นตั้งอยู่ได้ และมี ปัจจัยอะไรที่ทำให้ความทุกข์นั้นดับไป ไม่ให้ความทุกข์ขึ้นเคือง ความเครียด ความเศร้าหมองอยู่ กับตนเองนานเกินไป ซึ่งความรู้ด้วยปัญญาของตนนี้เป็นทางที่ไปสู่การพัฒนาศักยภาพสูงสุด ของมนุษย์ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2558)

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ได้องค์ความรู้จากการศึกษาประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ ฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

1. การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงส่งผลกระทบต่อญาติผู้ดูแลในหลายประการ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม ทางด้านจิตใจและอารมณ์ส่งผลให้ญาติผู้ดูแลเกิดความเครียด หงุดหงิดง่าย ทางด้านร่างกายเกิดความเหนื่อยล้า เกิดปัญหาสุขภาพ และ ทางด้านสังคมทำให้เกิดความอึดอัดจากการไม่ได้ออกไปเจอสังคมและไม่ได้ทำสิ่งที่เคยทำ รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากคนรอบข้างที่ไม่เข้าใจ ไม่สนับสนุนช่วยเหลือและสร้างปัญหาเพิ่มเติม ที่ส่งผลให้ญาติผู้ดูแลเกิดความเครียดและมีความทุกข์ใจเพิ่มมากขึ้น

2. การเจริญสติส่งผลต่อการฟื้นได้ของญาติผู้ดูแลและทำให้เกิดการปรับตัว สร้างสมดุลทางจิตใจได้ใหม่ โดยการเจริญสติทำให้ญาติผู้ดูแลมีสติรู้เท่าทันอารมณ์ สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีใจที่สุขสงบและมีพลัง มีความอ่อนโยนมีเมตตา และการเติบโตอีกประการหนึ่งคือ การเติบโตทางปัญญา เข้าใจสัจธรรมชีวิต ปลอ่ยกวาง คลายจากความยึดมั่นถือมั่น ทำให้ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงคลายจากความทุกข์ เกิดการพัฒนาจากความรู้ด้วยปัญญาของตนอันจะเป็นทางไปสู่การพัฒนาศักยภาพสูงสุดของมนุษย์ได้ ดังภาพที่ 1

ประเด็นหลักที่ 1 ความเครียด เหนื่อยล้า ชีวิตเสียสมดุล	ประเด็นหลักที่ 2 สติทำให้รู้เท่าทันอารมณ์ สุขสงบ อ่อนโยนมีเมตตา	ประเด็นหลักที่ 3 เกิดปัญญา เข้าใจ สัจธรรมชีวิต ปลอ่ยกวาง เติบโตทางธรรม
1) เครียด หงุดหงิดง่าย จากการดูแล 2) เหนื่อยล้า เกิดปัญหาสุขภาพ 3) อึดอัด ขาดสังคม ไม่ได้ทำสิ่งที่เคยทำ 4) คนรอบข้างไม่เข้าใจ ไม่สนับสนุนช่วยเหลือ	1) สติทำให้รู้เท่าทัน ควบคุมอารมณ์ได้ 2) สมาธิรักษาใจให้สุขสงบ ใจมีพลัง 3) จิตใจอ่อนโยน มีเมตตา	1) เกิดสัมปชัญญะ ระลึกรู้เท่าทันความเป็นจริง 2) มองเห็นความไม่เที่ยง เข้าใจชีวิต เติบโตทางธรรม 3) ปลอ่ยกวาง จิตคลายจากความยึดมั่นถือมั่น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นการดูแลในระยะยาวที่ต้องใช้พลังและเวลาในการดูแลอย่างมากและส่งผลกระทบต่อญาติผู้ดูแลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์และความสัมพันธ์ทางสังคม ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติปัฏฐาน 4 ซึ่งในกระบวนการปรับตัวสู่การฟื้นคืนได้นั้น ญาติผู้ดูแลได้อาศัยสติและสัมปชัญญะทำให้ระลึกรู้เท่าทันตนเอง ช่วยกำกับควบคุมอารมณ์ทางลบ รวมถึง อาศัยการฝึกสติต่อเนื่องเป็นสมาธิในการรักษาใจให้สุขสงบ เกิดจิตอ่อนโยนมีเมตตาและพลัง จนสามารถรับมือกับภาวะถูกรบกวนและเสียสมดุลจากการเป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงและเกิดปัญหาที่เป็นความเข้าใจใหม่และเติบโตจากความยากลำบากที่เผชิญจากการเป็นญาติผู้ดูแลได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

แม้ว่าผลการวิจัยนี้ทำให้เข้าใจประสบการณ์การฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลที่ฝึกเจริญสติพื้นฐาน 4 และนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแล อย่างไรก็ตาม การศึกษาครั้งนี้ญาติผู้ดูแลทั้งหมดเป็นบุตรของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเท่านั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปอาจมีการขยายขอบเขตไปที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่บุตรหลานเพื่อนำมาสู่ความเข้าใจกระบวนการฟื้นคืนได้ของญาติผู้ดูแลในขอบเขตที่กว้างมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยในการรับมือกับสังคมสูงวัยที่มีจำนวนผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมากขึ้นและต้องการการดูแลในระยะยาวเพิ่มสูงขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย* (พิมพ์ครั้งที่ 32). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย*. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้น 8 พฤษภาคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/7830v>
- Adelman, R. D., Tmanova, L. L., Delgado, D., Dion, S., & Lachs, M. S. (2014). Caregiver burden: a clinical review. *Jama*, 311(10), 1052-1060.
- Bishop, S. R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L., Anderson, N. D., Carmody, J., ... & Devins, G. (2004). Mindfulness: a proposed operational definition. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 11(3), 230.
- Brown, K. W., & Ryan, R. M. (2004). Perils and promise in defining and measuring mindfulness: observations from experience. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 11(3), 242-248.
- Hwang, W. J., Lee, T. Y., Lim, K. O., Bae, D., Kwak, S., Park, H. Y., & Kwon, J. S. (2018). The effects of four days of intensive mindfulness meditation training (Templestay program) on resilience to stress: a randomized controlled trial. *Psychology, health & medicine*, 23(5), 497-504.
- Moral-Fernández, L., Frías-Osuna, A., Moreno-Cámara, S. et al. The start of caring for an elderly dependent family member: a qualitative metasynthesis. *BMC Geriatrics*, 18, 228 (2018).
- Richardson, G. E., Neiger, B. L., Jensen, S., & Kumpfer, K. L. (1990). The resiliency model. *Health Education*, 21, 33-39.

- Richardson, G. E. (2002). The metatheory of resilience and resiliency. *Journal of clinical psychology*, 58(3), 307-321.
- Whitebird, R. R., Kreitzer, M., Crain, A. L., Lewis, B. A., Hanson, L. R., & Enstad, C. J. (2013). Mindfulness-based stress reduction for family caregivers: a randomized controlled trial. *The Gerontologist*, 53(4), 676-686.
- Wells, C. M., & Klocko, B. A. (2018). Principal well-being and resilience: Mindfulness as a means to that end. *NASSP Bulletin*, 102(2), 161-173.

รูปแบบพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับ

ผลกระทบจากสุขภาพกาย

A Model to Promote Holistic Well-being for the Elderly Affected by Physical Health

Received: March 01, 2023

Revised: May 16, 2023

Accepted: May 17, 2023

อัจฉรา วิเศษวร¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือตง² และ สุวัฒน์ รักขันโท³

Atchara Visasvora, Siriwat Srikrhuedong, and

Suwatsan Ragkhanto

(atcharav@yahoo.co.uk)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย 2. เพื่อสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยา ในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย 3. เพื่อนำเสนอรูปแบบของพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ (Connoisseurship) เทคนิควิธีการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ 6'C การยืนยันเทคนิค 3 เสา (Triangulation Technic) และหลักโยนิโสมนสิการ

ผลการวิจัยพบว่า

- ผู้สูงวัยมีความเสื่อมทางกาย 2 ประเภท คือ 1) ความเสื่อมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และ 2) ความเสื่อมที่หลีกเลี่ยงได้ ความเสื่อมทางกายจะส่งผลกระทบต่อความสุขของคร่อมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ทางกาย 2) ทางใจ 3) ทางอารมณ์ 4) ทางสังคม และ 5) ทางปัญญา
- หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความสุขของคร่อมมีดังนี้ 1) มีสติตั้งมั่นในภavana 4 คือการครองกาย ครองศีล ครองใจและครองปัญญา 2) เข้าถึงอริยสัจ 4 คือ การเข้าใจในทุกข์และสามารถแก้ไขให้ล่วงจากทุกข์ไปได้ 3) เข้าใจในหลักไตรลักษณ์ว่า ทุกสิ่งไม่เที่ยงแท้

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Philosophy Program, Buddhist Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

แน่นอนเป็นธรรมดา และ 4) มีคุณสมบัติพร้อมไปด้วยพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา นำมาบูรณาการร่วมกับทฤษฎีจิตวิทยา ได้แก่ การคิดบวกและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ส่งเสริมให้ผู้สูงวัยเกิดการเตรียมพร้อม ด้วยหลัก 4 ต สำหรับผม ผู้เฒ่า ได้แก่ เตรียมตัว เตรียมตั้งค์ เตรียมสติและเตรียมตาย ผู้สูงวัยจะเกิดมีความสุขของคร่อมได้อย่างยั่งยืน

3. รูปแบบของพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะของคร่อมสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย เกิดจากการบูรณาการ 4 หลักพุทธธรรมกับ 2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา ดังที่กล่าวมานั้น ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความถูกต้อง เหมาะสมเป็นไปได้และมีความมีประโยชน์ ในรูปแบบองค์ความรู้ใหม่

คำสำคัญ: ผู้สูงวัย, สุขภาวะของคร่อม, บูรณาการ, พุทธจิตวิทยา

Abstract

The objectives of this research studies were 1) to analyze the holistic well-being of the elderly affected by physical health; 2) to synthesize Buddhist and psychological principles to enhance the holistic well-being of the elderly affected by physical health; and 3) to present a Buddhist Psychology model in promoting the holistic well-being for the elderly affected by physical health. This study is a Qualitative research. Using 4 research tools including 1) literature review 2) in-depth Interviews 3) focus group discussion, and 4) connoisseurship to collect data. The advanced data analysis techniques including the 6' C technique, Triangulation technique, and the Yonisomanasikara principle are employed.

The study findings were as follows:

1. The elderly have two types of physical deterioration including 1) Inevitable deterioration and 2) Evitable deterioration. Physical deterioration affected the holistic happiness in 5 aspects consisting of 1) physical, 2) mental, 3) emotional, 4) social, and 5) intellectual.

2. The 4 principles of Buddhism for enhancing the holistic happiness comprised 1) developing in 4 domains, namely, the body, the precept the mind and wisdom, 2) the 4 Noble Truths which as understanding of suffering and resolving and pass to be free from suffering, 3) Understand the Three

Characteristics of all things to be commonly impermanent, and 4) Brahmavihara 4, namely, Metta, Karuna, Mudita, and Upekkha integrated with 2 psychological theories, namely, positive thinking and self-efficacy for enhancing the elderly to get well prepared in term of 4Ps including preparing for physical, preparing for money, preparing for mindfulness, and preparing to die, in order for the elderly to have a holistic happiness sustainably.

3. A Buddhist psychology model to promote holistic well-being for the elderly affected by physical health resulted in the integration of four Buddhist principles and two psychological theories as confirmed by experts to be correct, suitable, feasible and useful model and as a new knowledge.

Keywords: Elderly, Holistic Well-being, Integrate, Buddhist Psychology

บทนำ

เป็นที่ทราบกันแล้วจากข้อมูลสำนักงานสถิติแห่งชาติกล่าวว่า ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัยเต็มรูปแบบ (Aging Society) ตามคำจำกัดความของสหประชาชาติ (The United Nations World Population Aging) เรียบร้อยแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และยังพบว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged Society) อีกด้วย

จากคำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติ (The United Nations: UN) แบ่งสังคมผู้สูงวัย เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1) ระดับสังคมผู้สูงวัย (Aging Society หรือ Ageing Society) คือ เมื่อมีประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป รวมทั้งเพศชายและเพศหญิงมากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ

2) ระดับสังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ (Aged Society) คือ เมื่อมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 15 ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ

3) ระดับสังคมผู้สูงวัยสุดยอด (Super-Aged Society) คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรโดยรวมทั้งหมดของทั้งประเทศ

สำหรับประเทศไทย “ผู้สูงวัย” ตามคำจำกัดความพระราชบัญญัติผู้สูงวัย พ.ศ. 2546 หมายความว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป”(พระราชบัญญัติผู้สูงวัย, 2546)

จากข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ที่ระบุว่าประชากรของประเทศไทยเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565 จำนวนประชากรในประเทศไทยมีทั้งหมด 66,090,475 คน จัดเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 12,116,199 คน คิดเป็นร้อยละ 18.33 ของประชากรทั้งหมดจากข้อมูลข้างต้นนี้ จัดได้ว่าสังคมไทยได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงวัย โดยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 ที่ประเทศไทยมีประชากรผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ประเทศไทยจึงจัดเป็นเป็นสังคมผู้สูงวัย (Aging Society) เรียบร้อยแล้ว

ได้มีการคาดการณ์ว่าก่อนปี พ.ศ. 2570 ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมประชากรสูงวัยแบบสมบูรณ์ (Aged Society) โดยจะมีประชากรผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และยังได้มีการคาดการณ์อีกว่าประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสุดยอด (Super Aging Society) ในปี พ.ศ. 2573 กล่าวคือ ประเทศไทยจะมีสัดส่วนประชากรสูงวัยที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปเกินกว่าร้อยละ 20 โดยคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นไปอยู่ที่ร้อยละ 26.9 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2564) ของประชากรรวมทั้งประเทศอีกด้วย

พื้นที่กรุงเทพมหานคร ถือว่าน่าจะเป็นสถานที่ที่เกิดปัญหาทางด้านผู้สูงวัยได้สูงสุด เนื่องจากมีผู้สูงวัยอยู่อาศัยสูงสุด ข้อมูลสถิติของกรมกิจการผู้สูงอายุ (Department of Older Persons: DOP) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระบุว่า ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2565 กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีผู้สูงวัยอาศัยอยู่สูงที่สุดในประเทศไทย คือ สูงถึง 1.180 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 9.42 จากผู้สูงวัยทั้งประเทศที่มีจำนวน 12.520 ล้านคน หรือร้อยละ 21.48 ของประชากรที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครที่มีจำนวน 5.495 ล้านคน

ปัญหาสำคัญที่เป็นที่ทราบกันดีว่ามนุษย์ทุกคนเมื่ออย่างเข้าสู่วัยชรา สภาพร่างกายย่อมมีความเสื่อมถอยจากการใช้ร่างกายมาอย่างยาวนาน ร่างกายอ่อนแรงลง เดินเหินไม่ค่อยคล่องแคล่ว ตาเริ่มฝ้าฟาง หูเริ่มได้ยินเสียงไม่ชัดเจน จมูกไม่ได้กลิ่น ฟันเริ่มแตกหัก เป็นต้น เป็นธรรมชาติที่ไม่มีใครสามารถหลีกเลี่ยง เป็นวัยที่เกิดโรคาพยาธิได้ง่ายกว่าวัยอื่น ๆ เช่น โรคกระดูก โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูงหรือต่ำ เป็นต้น ล้วนเป็นต้นเหตุให้ผู้สูงวัยเกิดความทุกข์จากร่างกายที่ไม่สบายเนื่องจากความเสื่อมของสังขารตามกฎไตรลักษณ์ กล่าวคือ เป็นอนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นทุกขัง ไม่สามารถทนอยู่สภาพเดิม มีทุกข์อยู่ทุกขณะ และเป็นอนัตตา ทุกสิ่งล้วนว่างเปล่า ไม่มีตัวตนจริง

ทางพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ , 2557) กล่าวว่า จิตมนุษย์ทั่วไปจะมีการปรุงแต่งต่อเนื่อง จากจิตส่วนสังขารขั้นซึ่งมีทั้งหมด 89 ดวง จิตเป็นธรรมชาติที่รู้อารมณ์สภาพที่นึกคิด ทำให้การไม่สบายทางกายซึ่งเป็นรูปขั้นที่ไม่มีตัวรู้ ส่งผลไปถึงทางจิตใจซึ่งเป็นนามขั้นที่เป็นตัวรับรู้อารมณ์ เกิดการปรุงแต่งจากจิตต่อเนื่อง เป็นการทำงานของจิตล้วน ๆ

ที่ปรุงแต่งทำให้เกิดเป็นความทุกข์หรือความสุขให้เกิดขึ้น สุขก็เกิดที่ใจ ทุกข์ก็เกิดที่ใจ จากพระไตรปิฎก ที่กล่าวว่า สัตว์โลกถูกความแก่และความตายครอบงำอยู่ บุคคลควรจะสงบใจ เมื่อเผชิญกับความแก่และความทุกข์กาย ทุกข์ใจไปก็ไร้ประโยชน์ รังแต่จะเพิ่มความทุกข์ให้เพิ่มมากขึ้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงทราบดีว่าการป่วยกายย่อมส่งผลกระทบถึงจิตใจ จึงตรัสสอนว่าการป่วยกายเปรียบเสมือนโดนลูกศรเสีย 1 ดอก ถ้าป่วยทางใจเพิ่มเข้าไปเปรียบเสมือนโดนลูกศรเสียอีก 1 ดอก ดังนั้นผู้มีปัญญาควรถอนลูกศรหรือความทุกข์ใจ คือกิเลสทั้งหลาย ได้แก่ โลภะ โทสะ และโมหะออกเสีย ถึงแม้จะมีปัญหาจากสุขภาพกาย ทั้งจากการไม่สบายจากกายที่เสื่อมถอยหรือจากโรคภัยคุกคามก็ตาม ก็ให้รักษาเฉพาะกายที่ป่วยแต่ใจไม่ป่วย ความสุขก็ไม่ลดลงเนื่องจากการเปลี่ยนมุมมอง พัฒนาความคิดให้มีการ คิดบวก จากจิตที่เป็นกุศล ความสุขกลับจะเพิ่มขึ้น เช่น คิดว่าโชคดีที่ป่วยแค่นี้ ไม่ป่วยหนักกว่านี้ โชคดียังไม่ตาย ยังสามารถประกอบกุศลกิจได้ต่อไป เป็นต้น ทุกสิ่งล้วนเกิดที่ใจ จากใจที่เป็นนาย กายเป็นบ่าว ตามคำกล่าวของพระพุทธวจนจากพระไตรปิฎก กล่าวว่า มโนบุพพมาธมา ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่ง มโนเสฐฐา มโนมยา ใจเป็นใหญ่กว่าสรรพสิ่ง มนสา เจ ปฏฐะฐน สรรพสิ่งใดสำเร็จได้ด้วยใจ ผู้วิจัยจึงน้อมนำแนวทางทางพุทธศาสนาซึ่งมีประโยชน์อย่างสูงมาพิจารณาให้เห็นถึงปัญหาจากระดับจิตใจของผู้สงฆ์มาสู่การสร้างงานวิจัยนี้

หลากหลายปัญหาที่สร้างความเครียดให้ผู้สงฆ์นี้ ผู้วิจัยรวมเรียกว่า 6D ได้แก่ Depress Divorce Dollar Deterioration Dementia และ Die เป็น 6D ที่ไม่ดี ไม่น่าต้องการ แต่บาง D เป็นเรื่องยากที่จะหลีกเลี่ยงหรือหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้สงฆ์และคนในครอบครัวจะต้องมีความเข้าใจชีวิต และควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้คนรอบข้าง การมีชมรมผู้สงฆ์ทำให้ผู้สงฆ์ได้เจอคนรอบ ๆ ตัวในวัยเดียวกันหรือมีกัลยาณมิตรที่ดีมีปัญญา เพื่อนที่ไว้ใจได้แนะนำสิ่งที่ดี ๆ ก็สามารถช่วยลดความเครียดได้ การที่ให้ผู้สงฆ์มีงานทำมีรายได้ ก็สามารถช่วยได้หลายเรื่อง เช่น เรื่องเศรษฐกิจ ทำให้มีสังคมมีเพื่อนฝูงคอยให้คำปรึกษา ไม่เหงา เป็นต้น ก็สามารถลดการป่วยทางใจ ลดปัญหาที่เกิดจาก 6D ได้บ้าง และอาจจะบรรเทาปัญหาจากความเครียด ความซึมเศร้า ที่อาจทำให้ผู้สงฆ์คิดสั้นได้

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นว่า 1) ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นที่เรียบร้อยแล้ว การดูแลผู้สงฆ์ต่อไปจะเป็นประชากรสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 20 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่องนั้น นับว่ามีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากว่าผู้สงฆ์ซึ่งจะกลายเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และ 2) ผู้สงฆ์ถือว่าเป็นกลุ่ม “เปราะบาง” จากการที่ป่วยกายและอาจป่วยใจได้ ปัญหาเรื่องทางเศรษฐกิจที่ผู้สงฆ์ไม่มีรายได้ แต่ยังต้องมีการค่าใช้จ่ายโดยเฉพาะค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลจากกายที่เสื่อมถอยลงทุกวัน ถึงจะมีประสิทธิภาพดีแต่ราคาสูงและมีแนวโน้มปรับตัวสูงขึ้นตลอด ถ้าไม่มีการบริหารจัดการดูแลที่ดีก็จะเกิดปัญหาทางสังคมต่อไป ดังนั้น หากไม่ต้องการเห็นประเทศ

ของเราเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่คือ ผู้สูงอายุ มีความทุกข์จากการป่วยกายและเพิ่มการป่วยใจด้วยแล้ว คงต้องร่วมมือร่วมใจในการป้องกันและแก้ปัญหา โดยร่วมมือกันตั้งแต่ระดับใหญ่ คือ ทั้งภาครัฐ ภาคชุมชน จนมาถึงระดับเล็ก ๆ คือ ระดับครอบครัวและระดับบุคคล ผู้สูงอายุต้องมีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีการพัฒนาทางกายและใจมาอย่างดี เป็นผู้สูงอายุยุคใหม่แนวพุทธจิตวิทยา เป็นมนุษย์สูงอายุที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพลวัตอย่างสมบูรณ์ เป็นคนแก่แต่เก๋อย่างมีคุณค่า

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าปัญหาการดูแลสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุนั้นมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการดูแลสุขภาพกาย ผู้สูงอายุควรตระหนักเสมอว่า “ถึงป่วยกาย แต่ใจไม่ป่วย” เป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นเรื่องที่สามารถทำได้โดยไม่ยุ่งยาก โดยเริ่มที่ตัวผู้สูงอายุเองที่สามารถก่อให้เกิดความสุขย่อย ๆ ในแต่ละด้านของชีวิต ทำให้ชีวิตสงบสุข มีสันติสุข มีวิมุติสุข จนเกิดเป็นสภาพความสุขของคร่อมในตนเองได้ เปลี่ยนทัศนคติว่าผู้สูงอายุ จากเดิมเป็นกลุ่ม “เปราะบาง” ให้เป็นกลุ่ม “เข้มแข็ง” เป็นวัยเก๋ มีพลวัตมีความเข้มแข็งจากภายในสู่ภายนอกและจากภายนอกสู่ภายใน มีความสุขจากภายในใจแล้วนำความสุขจากภายในสู่ภายนอก ผ่านพฤติกรรมทางกายที่เป็นกุศล และนำความสุขจากภายนอกสู่ภายใน เชื่อมโยงกัน สัมพันธ์กันอย่างมีสมดุล เป็นวัยอิสระอย่างแท้จริง ยิ่งสูงอายุ ยิ่งมีความสุข เป็นพลวัตในสังคมอย่างแท้จริง สามารถสร้างประโยชน์ได้อีกมากมาย รับรู้คุณค่าที่แท้จริงของตนเอง ไม่ใช่คุณค่าที่บุคคลภายนอกพยายามให้เราเป็นแค่ผู้สูงอายุที่เปราะบางและต้องการการพึ่งพิง รวมขึ้นเป็นความสุขของคร่อมทั้ง กาย ใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ทุกด้านของชีวิต

ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจในการที่จะสร้างรูปแบบเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ให้มีสุขภาวะองค์รวมที่ดี การมีสุขภาพกาย ใจ อารมณ์ สังคม และปัญญาที่ดีได้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการบูรณาการทั้งหลักทางพุทธศาสนาที่มีมานานกว่า 2,600 ปี และหลักทฤษฎีทางจิตวิทยาที่มีการวิจัยผ่านการทดสอบทางวิทยาศาสตร์ เป็นการบูรณาการเพื่อให้เกิดการผสมผสานความแข็งแรงให้เกิดขึ้นทั้งทางโลกและทางธรรมให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีความยั่งยืนต่อไป สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิต ให้ผู้สูงอายุตระหนักถึงกฎธรรมชาติ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทางกายและใจให้มีสุขภาวะองค์รวมที่ดี ลดความทุกข์ของคร่อมที่เกิดจากสุขภาพกายลงได้ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่มีปัญหาจากสุขภาพกายที่เสื่อมถอยนั้น นอกจากต้องการได้รับการดูแลสุขภาพทางกายเป็นพิเศษอย่างยิ่งแล้ว ยังต้องดูแลสุขภาพทางจิตใจให้ดีเทียบเท่ากันอีกด้วย รวมเรียกว่า เป็นการส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีผลกระทบจากสุขภาพกายให้เกิดความสุขของคร่อมตามแนวพุทธจิตวิทยา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดทำการวิจัยนี้เพื่อค้นหารูปแบบหลักธรรมทางพุทธศาสนาน้อมนำมาบูรณาการร่วมกับทฤษฎีจิตวิทยา เพื่อให้เกิดรูปแบบทางพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมให้กับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ทั้งนี้เพื่อลดความทุกข์องค์รวมให้กับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย เกิดเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงวัย สังคม วิชาการ พุทธศาสนาและประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาสุขภาวะองค์รวมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย
2. เพื่อสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยา ในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบของพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research: QL) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย เป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม ได้แก่ ภาวนา 4 กฎไตรลักษณ์ 3 อริยสัจ 4 และ พรหมวิหาร 4 ร่วมกับทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวก PERMA และทฤษฎี Self-Efficacy มาพัฒนารูปแบบพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย วิธีการวิจัย (Research Methodology) แบ่งเป็น 2 ภาค ได้แก่

1. ภาคเอกสาร (Document Research) คือ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสาร (Literature Review) การทบทวนเอกสาร งานวรรณกรรม งานวิจัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ที่เกี่ยวข้องกันหัวข้อการวิจัย เน้นข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ เพิ่มเติมจากแหล่งทุติยภูมิบ้าง
2. ภาคสนาม (Field Research) คือ ขั้นตอนการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรง ซึ่งในการทำวิจัยนี้ เครื่องมือการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีดังนี้
 - 2.1) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview): ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญ (Snow ball) จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งเป็นจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเพียงพอตามหลักวิชาการของ Dr. McMillan ทั้งนี้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีดังนี้ 1) พระสงฆ์ 5 รูป 2) แพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านผู้สูงวัย 3 คน 3) จิตแพทย์ 1 คน 4) นักจิตวิทยา 3 คน 5) ผู้สูงวัยที่มีปัญหาสุขภาพกาย 4 คน 6) ผู้ดูแลผู้สูงวัย 2 คน

หลังจบการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้ง 18 รูป/คน ผู้วิจัยนำคำสัมภาษณ์ทั้งหมด มาถอดความ 50-80% แล้วใช้เทคนิควิธีวิจัย (Data Analysis Technic) คือ (1) การวิเคราะห์ 6' C แบ่งเป็นการวิเคราะห์ 3' C คือ Concept Content และ Classification และการสังเคราะห์ 3' C คือ Category Crystalized และ Communication (2) การยืนยัน 3 เสา (Triangulation) โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ที่มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 รูป/คน รับรองยืนยันหรือปฏิเสธตรงกัน (3) การใช้หลักโยนิโสมนสิการหรือปัญญาในการพิจารณา ข้อมูลที่ได้รับว่ามีตรรกะ มีคุณค่าแท้ มีประโยชน์ เป็นต้น นำมาร่างเป็นรูปแบบขั้นต้นแล้วจึง นำมาทำการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2) วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion): ผู้วิจัยมีการคัดเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่ม แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญ (Snow ball) จำนวน 9 รูป/คน ร่วมสนทนาอย่างอิสระ เพื่อให้ได้ข้อมูลชุดความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ หรือแนวคิด แล้วนำมาปรับปรุงรูปแบบขั้นต้นที่ผู้วิจัยได้จากการทำการ ตกผลึก (Crystalized) จากข้อมูลที่รวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก มาเป็นรูปแบบที่ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2.3) ประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อสรุปขั้นสุดท้าย (Connoisseurship) ผู้วิจัย ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญ (Snow ball) จำนวน 10 รูป/คน จากหลากหลายสาขา โดยผู้วิจัยนำเสนอรูปแบบพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ที่ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามกระบวนการ ผ่านการปรับปรุงมาจากการสนทนากลุ่มเรียบร้อยแล้ว ก่อนนำมาประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษทำการวิพากษ์ ขั้นสุดท้าย เพื่อให้ความเห็นและคำแนะนำเพิ่มเติม แล้วจึงนำมาสรุปเป็นรูปแบบสุดท้าย เป็นรูปแบบในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพกาย ที่มีความถูกต้อง มีประโยชน์ เป็นองค์ความรู้ใหม่โดยสมบูรณ์

เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) เป็น คำถามปลายเปิด 2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการ วิจัยเชิงคุณภาพที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกจากประสบการณ์ของผู้ร่วมสนทนา ทำให้เกิดแนวความคิดที่หลากหลาย ทั้งนี้การสนทนากลุ่มต้องให้ผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็นอย่างอิสระ จำนวนคำถามที่ไม่มากเกินไปและระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ ผู้เข้าร่วมสนทนามีสมาธิกับคำถาม 3) แบบประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อสรุปขั้นสุดท้าย (Connoisseurship) หลังจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลและรวบรวมข้อมูล จากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก จนได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Data Saturated) แล้ว ผู้วิจัยจะนำ ข้อมูลนั้นมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ จนสรุปออกมา

เป็นรูปแบบพุททธิศึกษาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกายเบื้องต้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปได้ดำเนินการทำการสนทนากลุ่ม เพื่อสนทนาร่วมกันพิจารณาแบบเบื้องต้นที่ได้ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนแล้วหลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำแบบขั้นต้นที่ได้นั้นมาทำการปรับปรุง เสร็จแล้วผู้วิจัยจะนำแบบที่ปรับปรุงขั้นสุดท้ายที่ได้ มาให้ผู้เชี่ยวชาญพิเศษวิพากษ์ครั้งสุดท้าย เพื่อร่วมสรุปให้เห็นร่วมกัน ยืนยันรูปแบบพุททธิศึกษาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบทางสุขภาพกายที่ได้นั้น ตอบคำถามและวัตถุประสงค์งานวิจัยได้ถูกต้อง ครบถ้วน มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ค้นพบอย่างแท้จริง

เครื่องมือการวิจัยนี้ เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือทางวิชาการ ทุกเครื่องมือต้องได้รับการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือว่ามีความตรง ความเที่ยง และมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการจากผู้เชี่ยวชาญ นำมาปรับปรุงแก้ไข จนมั่นใจว่าเครื่องมือมีคุณภาพอย่างแท้จริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการตรวจสอบความตรงเชิงพิณิจ : Face Validity (FV) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา : (Inter - Correlated of Objectives and Content / Index of Consistency: IOC) : โดยเลือกใช้ข้อคำถามที่มีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.7 ขึ้นไป

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ โดยจะถอดความ 50 – 80 % ของข้อมูลทั้งหมด 2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา 6' C (3' C แรก), การวิเคราะห์ 3 เสา, การใช้หลักโยนิโสมนสิการ 4) สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ 6' C (3' C หลัง) ให้ได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำมาสร้างรูปแบบขั้นต้นเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ โดยจะถอดความ 50 – 80 % ของข้อมูลทั้งหมด 2) นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็น และเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา 6' C (3' C แรก), การวิเคราะห์ 3 เสา, การใช้หลักโยนิโสมนสิการ 4) สังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ 6' C (3' C หลัง) ตามวัตถุประสงค์การวิจัย และนำมาปรับปรุงแบบที่ได้ในขั้นต้น แล้วดำเนินการต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมผู้เชี่ยวชาญพิเศษขั้นสุดท้าย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการประชุม มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ โดยจะถอดความ 50 – 80 % ของข้อมูลทั้งหมด 2) พิจารณาถึงความเป็นเอกฉันท์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิให้การยืนยันต่อรูปแบบที่ผู้วิจัยทำการปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ว่ามีความถูกต้อง มีประโยชน์ สมเหตุสมผล มีตรรกะ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 3) สรุปรูปแบบขั้นสุดท้ายเพื่อนำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

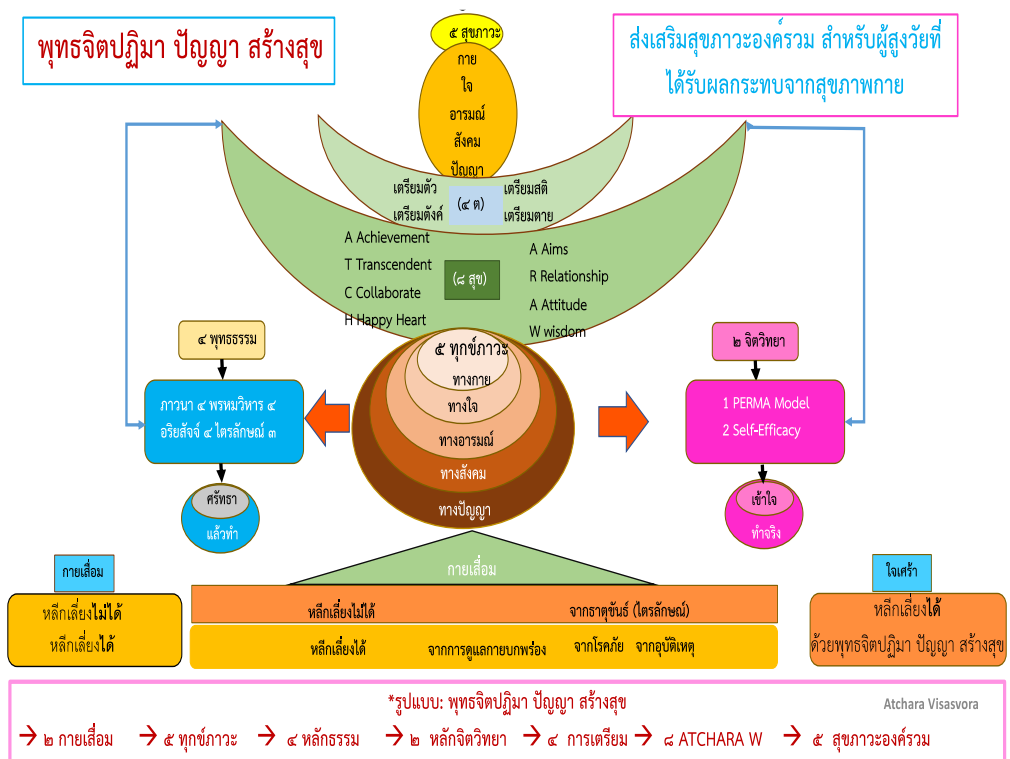
ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพขององค์กรของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ปัญหาเรื่องความเสื่อมทางกายของผู้สูงวัยแบ่งได้เป็น 1) ความเสื่อมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เป็นความเสื่อมตามกฎธรรมชาติ ถึงไม่เจ็บป่วยก็เสื่อมตามกฎไตรลักษณ์ และ 2) ความเสื่อมที่หลีกเลี่ยงได้ ได้แก่ 2.1 ความเสื่อมที่เกิดจากการดูแลกายบกพร่อง เป็นโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคเบาหวาน โรคไต โรคไขมันในเลือดสูง เป็นต้น 2.2 ความเสื่อมจากเชื้อโรค เช่น ไข้หวัดโควิด 19 เป็นต้น และ 2.3 จากอุบัติเหตุต่าง ๆ ซึ่งเมื่อเกิดความเสื่อมทางกาย ย่อมเกิดทุกข์ทางกาย และจากชีวิตที่เป็นส่วนประกอบของกายและใจ เมื่อเกิดความทุกข์ทางกายขึ้นย่อมทำให้จิตใจไม่สบาย เป็นทุกข์ทั้งกายและใจ ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของปฏิกุณ

2. ผลสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาพขององค์กรสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย โดยการบูรณาการ 4 หลักพุทธธรรม และ 2 ทฤษฎีทางจิตวิทยา ให้เป็นรูปแบบพุทธจิตวิทยา ผ่านวิธีการสังเคราะห์ขั้นสูงโดยวิธีที่เชื่อถือได้ ได้แก่ เทคนิค 6'C การยืนยัน 3 เสา ร่วมกับหลักโยนิโส และได้รับการยืนยันจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลากหลายสาขาว่า ลดความทุกข์ของผู้สูงวัยได้ ซึ่งผู้สูงวัยต้องมีการเตรียมความพร้อมที่เรียกว่า 4 ต สำหรับ ผม ผู้เฒ่า ได้แก่ เตรียมตัว เตรียมตั้งค์ เตรียมสติ และเตรียมตาย ซึ่งการเตรียมทั้ง 4 ต นี้ต้องบูรณาการ 4 หลักธรรม และ 2 หลักจิตวิทยาเข้าด้วยกัน ได้แก่ 1. กาวนา 4 คือ ครองกาย ครองใจ ครองศีล และครองปัญญา 2. ไตรลักษณ์ 3 คือ เข้าใจว่าทุกสรรพสิ่งล้วนไม่เที่ยงเป็นธรรมดา 3. อริยสัจ 4 คือ หาสาเหตุของทุกข์และสามารถหาหนทางแก้ไขได้ 4. พรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา และ 2 ทฤษฎีจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกและทฤษฎีการรับรู้ความสามารถเห็นคุณค่าของตนเอง สามารถนำมาสู่การปฏิบัติง่าย ๆ ในชีวิตจริง นั่นคือ 1) การเตรียมตัว ด้วยกายกาวนา คือ ดูแลเอาตนนะทั้ง 5 ในมีความพอดี สมดุล ทั้งการรับเข้าและแสดงออก 2) การเตรียมตั้งค์ ด้วยศีลกาวนา คือ ดูแลให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งรอบกายเชิงบวก 3) การเตรียมสติ ด้วยจิตกาวนา คือ การมีสติในการใช้ชีวิตในช่วงสูงวัย และ 4) เตรียมตาย ด้วยปัญญากาวนา คือ มีใจที่สงบ ไม่ทุกข์ แก้ไขปัญหาด้วย

ปัญญา โดยทุกขั้นตอนของการเตรียมต้องประกอบด้วย หลักไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 พรหมวิหาร 4 และต้องมีการคิดบวกรวมถึงการเห็นคุณค่าของตนเองด้วย

3. นำเสนอรูปแบบของพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย ได้แก่ พุทธปฏิมิ ปัญญาสร้างสุข ที่อธิบายขบวนการเกิดทุกข์องค์รวมที่มีสาเหตุมาจากความเสื่อมทางกาย สุขบวนการดับทุกข์ที่เกิดขึ้นด้วยวิถีแนวทางพุทธจิตวิทยา เพื่อส่งเสริมให้เกิดเป็นสาระความสุขของค้อย่อย 8 ประการ รวมเรียกว่า ATCHARA Wisdom นำสู่สุขภาวะองค์รวมทั้ง 5 ด้านหลัก ได้แก่ สุขภาพทางกาย สุขภาพทางใจ สุขภาพทางอารมณ์ สุขภาพทางสังคม และสุขภาพทางปัญญา พัฒนาจิตให้เป็นจิตที่มีคุณภาพและสมรรถภาพ เกิดจากผลลัพธ์เป็นความสำเร็จ (ปฏิวะ) ครอบคลุมด้านการดำรงชีวิต ดังแสดงได้ตามรูปภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 พุทธปฏิมิ ปัญญาสร้างสุข เพื่อส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพของครุฑรวมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ปัญหาสุขภาพของครุฑรวมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย หรือรูปปั้น ซึ่งเป็สิ่งทีเปลี่ยนแปลงได้ตามเหตุและปัจจัยตลอดเวลา ได้ดังนี้

ความเสื่อมของสุขภาพกายของผู้สูงวัยมาจาก 2 ปัจจัย ได้แก่ 1.1 ความเสื่อมที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เป็นความเสื่อมตามธรรมชาติของทุกชีวิตและสรรพสิ่ง เป็นไปตามกฎพระไตรลักษณ์ ทุกชีวิตเมื่อล่วงเข้าวัยชราต้องพบเจอกับความเสื่อมถอยทางกายโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อย่างแน่นอน 1.2 ความเสื่อมที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความเสื่อมนี้ผู้สูงวัยหลีกเลี่ยงได้ด้วยการดูแลตนอย่างดี ดูแลสุขภาพลักษณะของตนเอง เช่น การอยู่อาศัยในที่สัปปายะ สะอาด ถูกสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเท การกินอาหารที่สะอาดถูกสุขลักษณะ มีการออกกำลังกาย มีการพบแพทย์ตรวจร่างกายสม่ำเสมอ ใช้ความระมัดระวังในการ ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นต้น

ปัญหาสุขภาพของครุฑรวมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ที่เกิดจากความเสื่อมทางกายขึ้น ไม่ว่าจะเกิดจากปัจจัยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็ตาม จะกระทบสภาวะความสุขทั้ง 5 ด้านหรือสุขภาพของครุฑรวมของชีวิต

1.1 ปัญหาความสุขทางกาย เมื่อเกิดปัญหาทางกายจุดหนึ่งย่อมกระทบไปยังจุดอื่น ๆ ได้เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงด้วยระบบประสาทที่ส่งถึงกัน เช่น เมื่อเกิดฟันหลุดจากวัยที่เพิ่มขึ้น ทำให้ไม่ย่อยากทานข้าว ทานข้าวที่น้อยลง ร่างกายก็ขาดสารอาหารทำให้ไม่แข็งแรง หรือ ปวดหัวก็เไม่ย่อยากทานข้าว กระทบระบบย่อยอาหาร ระบบขับถ่าย ส่งผลไปยังส่วนอื่น ๆ ของร่างกาย สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ นพ.ยงยุทธ วัชรดุกลกล่าวว่า เมื่อร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งมีปัญหาจะกระทบทุกระบบให้แปรปรวนไปหมดรวมถึงเรื่องเช็กส์ด้วย

1.2 ปัญหาความสุขทางใจ จากหลักทางพุทธศาสนาที่กล่าวว่าชีวิต คือ ส่วนประกอบของกายและใจ หรือ 1 รูปขันธ์และ 4 นามขันธ์ สัมพันธ์กันอย่างแยกกันไม่ได้ ถ้าขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งก็เไม่ถือเเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ จิตจะเป็นตัวรู้ทั้งหมด ดังนั้นเมื่อร่างกายเกิดความเสื่อมขึ้นย่อมส่งผลไปถึงจิตใจซึ่งเเป็นตัวรู้ให้เกิดเเป็นความทุกข์ขึ้น จากการที่เคยใช้ร่างกายในการหาความสุขมาตลอด เมื่อร่างกายเสื่อมไปไม่สามารถใช้หาความสุขได้ ย่อมสร้างความทุกข์ทางใจให้เกิดขึ้น เกิดความเครียด ภาวะซึมเศร้า จิตใจขุน่มัวพระพุทธรวงจะ เได้เปรียบเปรยไว้ว่า การเสื่อมทางกายเปรียบเสมือนโดนลูกศร 1 ดอกเสียบเข้า ถ้าหากเกิดการทุกข์ใจเพิ่มด้วย เเปรียบเสมือนโดนลูกศรดอกที่ 2 เสียบเข้าอีก ผู้สูงวัยที่เไม่มีหลักคิคือการจะ หนักหนาขึ้นไปจากลูกศรดอกที่ 2 นี้เข้าเเป็นทวีคูณ จะเเป็นการทวีคูณความทุกข์ให้ผู้สูงวัย

1.3 ปัญหาความสุขทางอารมณ์: อารมณ์เป็นส่วนหนึ่งของเจตสิกซึ่งเป็นองค์ประกอบของจิต กล่าวคือ เจตสิกเป็นอารมณ์ของจิต ปัญหาที่เกิดทางอารมณ์เกิดได้ทั้งจากทาง 1) กายหรือรูปขันธ์เมื่อร่างกายภายนอกและภายใน เช่น โสโมณ แปรเปลี่ยนไป ย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์ให้แปรปรวนไปด้วย เมื่อวัยสูงขึ้น ร่างกายภายนอกและภายในย่อมเปลี่ยนแปลงไป เช่น โสโมณเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะโสโมณที่สร้างความสุข สมองที่เสื่อมถอยผ่อหดเล็กลง ย่อมส่งผลไปถึงพฤติกรรมโดยรวม ความสุขลดลง ทำให้คิดซ้ำลวง สมองบางส่วนที่ควบคุมอารมณ์เสื่อมผ่อไปอาจทำให้เกิดมีความเครียด อารมณ์หงุดหงิดง่าย เคร้าซึมไม่สนุก ไม่อยากทำกิจกรรมใด ๆ บางรายไม่อยากมีชีวิตอยู่ จากการเปลี่ยนแปลงทางกายภายนอกและภายในนั่นเอง และ 2) จิตหรือนามขันธ์ มีการปรุงแต่งทางสังขารของจิตเอง เมื่อกายไม่สามารถเป็นไปตามที่ต้องการ ก็ทำให้ผู้สูงวัยปรุงแต่งจิต เกิดความคิดด้านลบทำให้ทุกข์ใจเกิดมีปัญหาคือความสุขทางอารมณ์ตามมา

1.4 ปัญหาความสุขทางสังคม: เมื่อเกิดความเสื่อมทางกายขึ้น ผู้สูงวัยย่อมหลีกเลี่ยงการเจอเจอผู้คน ไม่มีความมั่นใจในการออกสังคม ไม่สะดวกในการเดินทางออกจากบ้านคนเดียว สังคมเริ่มแคบลง ทำให้หันมาเป็นผู้ติดบ้าน อาจเกิดความเหงา โดดเดี่ยว ซึ่งความเหงานั้นเป็นโรคชนิดหนึ่งตามที่ พญ.นาฏ พองสมุทร ได้กล่าวว่า Loneliness is the Decease of Age ความเหงาทำให้เกิดความหดหู่ ซึมเศร้า เป็นอันตรายทางจิตใจต่อผู้สูงวัย

1.5 ปัญหาความสุขทางปัญญา: ปัญญาเป็นตัวเชื่อมกายและจิตให้สัมพันธ์กัน เมื่อผู้สูงวัยเกิดความเสื่อมทางกายแล้ว ปัญญาจะเริ่มเสื่อมถอยไปด้วยตามหลักพระไตรลักษณ์ การที่ผู้สูงวัยมีหลักโยนิโสมนสิการหรือมีการใช้ปัญญาของตนเองยึดเหนี่ยวคือให้เข้าใจกฎธรรมชาติและยอมรับความจริง (Acknowledge & Accept Facts) (เชน นคร, 2565) กล่าวว่า จิตของความทุกข์เป็นโทสะมูลจิต เกิดจากการไม่ยอมรับความเป็นจริงในสภาพของตนเอง

เมื่อเกิดความเสื่อมทางกายแล้ว นอกจากต้องดูแลให้ครบรอบด้าน หรือ ทางพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา 4 ซึ่งมาจากพัฒนา 4 ได้แก่ การพัฒนาทางदनกาย พัฒนาทางदनใจ พัฒนาदनอารมณ์ และพัฒนาदनปัญญาของตนเอง เพื่อให้เกิดสภาวะหรือสภาพความสุขอย่างสมดุลและรอบด้านรวมทั้งสังครอบตัว อันเกิดเป็นความสุขทั้ง 5 ดนของทุกชีวิต ได้แก่ ทางกาย ทางใจ ทางอารมณ์ ทางสังคม และทางปัญญา ทำให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างสมดุล จากความสุขของค้อย่อย ๆ รวมเป็นความสุขของครวมใหญ่ เปรียบเสมือนสายน้ำเล็ก ๆ ที่ไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำใหญ่ที่มีพลัง ทำให้เกิดสิ่งดี ๆ ได้มากมาย ทำให้ชีวิตของผู้สูงวัยมีความสุขได้แม้จะมีปัญหาทางสุขภาพกาย ความเสื่อมทางกายที่เป็นกฎธรรมชาติที่เรียกว่า ธรรมนิยาม (the general law of cause and effect) เป็นกฎธรรมชาติที่กล่าวว่า คนย่อมมีความเกิดแก่เจ็บตายเป็นธรรมดา เป็นธรรมดาของสิ่งทั้งหลายที่เป็นสภาพไม่เที่ยง ถูก

ปัจจัยบีบคั้นและไม่เป็นอัตรดา ส่วนความเสื่อมทางกายที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เกิดจากเหตุปัจจัยภายนอก ต้องปฏิบัติตนกายให้ถูกต้อง ได้แก่ อินทรีย์สังวรศีล และปัจจัยปฏิเสวนาศีล หากมีการดูแลกายไม่ถูกต้อง การใช้ผัสสหาอย่างไม่ใช่ปัญญา เริ่มจากการอยู่ที่ไม่ถูกสุขลักษณะ การกินที่มากเกินไป การไม่ออกกำลังกาย การไม่หมั่นตรวจร่างกาย เป็นต้น ต้องมีการเตรียมการปรับปรุงและป้องกันการเสื่อมประเภทนี้ เพื่อที่ร่างกายจะได้เสื่อมช้าที่สุด ให้สามารถใช้ร่างกายในการหาความสุขไปได้ยาวนาน เกิดความสุขของคร่อมไปได้อีกนาน

2. ผลสังเคราะห์หลักพุทธธรรมและหลักจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะของคร่อมสำหรับผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย ผู้สูงวัยย่อมต้องมีความทุกข์เกิดขึ้นเป็นธรรมดาจากกายและใจที่สัมพันธ์กันอย่างแยกจากกันไม่ได้ ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมความสุขของคร่อมของผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกายคือ ผู้สูงวัยต้องมีการเตรียมพร้อมก่อนการเป็นผู้สูงวัยหรือเตรียมพร้อมตั้งแต่วัยที่ร่างกายยังแข็งแรงในเรื่องต่าง ๆ 4 เรื่อง ที่ผู้วิจัยเรียกว่า 4 ต สำหรับการเป็น ต ผู้เฒ่า ได้แก่ เตรียมตัว เตรียมตั้งค์ เตรียมสติ และเตรียมตาย เมื่อมีการเตรียมความพร้อมทั้ง 4 เรื่องเรียบร้อย ลดความกังวลความไม่สบายใจไปได้ เมื่อลดสิ่งที่จะทำให้เกิดทุกข์ก็เกิดความสุขขึ้นได้ สอดคล้องกับ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ป.อ.ปยุตโต, 2564) ที่กล่าวว่า การจะเกิดสุขภาวะของคร่อมต้องมีการพัฒนาในเรื่อง กาย (ตัว) ศีล (ตั้งค์) จิต (สติ) และปัญญา (ตาย) เพื่อให้มีความเจริญขึ้น ดีขึ้น ในทุกด้านในการใช้ชีวิตของผู้สูงวัยที่มีผลกระทบจากสุขภาพกาย ปัจจัยสำคัญอีกเรื่องคือ ผู้สูงวัยต้องมีการพัฒนาใน 4 แดน (ภาวนา 4) คือ แดนกาย แดนใจ แดนสังคม และแดนปัญญา แดนที่อยู่รอบตัวทั้งหมดทั้งภายนอกและภายในกาย โดยใช้หลักธรรมพรหมวิหาร 4 อริยสัจ 4 และไตรลักษณ์เข้ามาเสริมในการพัฒนาในแต่ละแดน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทัศมาวดี ฉากภาพ และ กรกต ชาบัณฑิต, 2564) กล่าวในบทความพุทธบูรณาการสำหรับการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุว่า ในการกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุ มีการบูรณาการหลัก ภาวนา 4 มาบริหารจัดการ โดยด้านกายภาวนาเป็นการพัฒนาฝึกอบรมให้ร่างกายมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งด้านโภชนาการ ด้านการมีส่วนร่วมของกิจกรรม และด้านอื่นๆ ที่ติดต่อกัน เกี่ยวข้องกับ อินทรีย์ทั้งห้า ให้สามารถเจริญกาย พัฒนากายและฝึกอบรมกายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความมั่นคงทางอารมณ์สำหรับผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน ด้านศีลภาวนา สำหรับผู้สูงอายุ การเจริญ ศีล ภาวนา หรือการพัฒนาความประพฤติ หากผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาในเรื่องการปฏิบัติตามหลักศีล นั้นย่อมจะเป็นผู้ที่มีสมาธิแน่วแน่ และมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถทนต่อสภาวะทางอารมณ์ที่มากกระทบได้อย่างเท่าทัน และรู้จักวิธีการบริหารจัดการอารมณ์สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ อย่างเท่าทัน สามารถดำรงอยู่ในชุมชน สังคม ประเทศชาติได้อย่างปกติสุข หรือที่เรียกว่า เป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

นั่นเอง ด้านจิตภาวนา เป็นการเจริญจิต พัฒนาจิต และการฝึกอบรมจิตใจ ให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตที่เข้มแข็ง เจริญด้วยหลัก คุณธรรม อันประกอบด้วยหลักเมตตา หลักกรุณา หลักมูทิตา และอุเบกขา เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุเมื่อได้รับการพัฒนาจิตใจ และฝึกอบรมจิตอย่างสม่ำเสมอแล้ว ย่อมเป็นผู้ที่มีจิตใจยิ้มแย้ม แจ่มใส เบิกบานอยู่เสมอ รับผิดชอบต่อสภาพทุกขเวทนาที่เข้ามากระทบต่อร่างกายและจิตใจได้อย่างมีสติ ด้านปัญญาภาวนา ผู้สูงอายุได้รับการพัฒนาปัญญา อบรมปัญญา และพัฒนาปัญญา ย่อมรู้เท่าทันโลกและตามรู้ความเป็นจริงของชีวิต ว่าการเกิด แก่ เจ็บตาย เป็นเรื่องธรรมดาที่มนุษย์ต้องประสบทุก ๆ คน สามารถทำจิตให้เป็นอิสระและกำหนดรู้ทันความทุกข์ แก้ไขปัญหาด้วยปัญญาได้ แล้วยังเสริมด้วยทฤษฎีจิตวิทยา คือ จิตวิทยาเชิงบวก (Positive Psychology) และ ทฤษฎีรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ซึ่งก็เป็นทฤษฎีสมัยใหม่เข้ามาประกอบ สามารถเทียบเคียงได้กับที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนมานานกว่า 2,600 ปีแล้ว เมื่อผู้สูงวัยหมั่นปฏิบัติให้ได้ดี ผลลัพธ์ที่ได้ (ปฏิเวธ) ย่อมดีและมีความสุขตามมา จากเหตุที่ดี ผลที่ได้ย่อมดี นั่นเอง

3. การนำเสนอรูปแบบของพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาพของคร่อมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย รูปแบบ พุทธจิตปฏิมา ปัญญา สร้างสุข มีคุณประโยชน์ที่จะนำไปประยุกต์เพื่อปฏิบัติ สมเหตุสมผล สมกาลไม่ล้าสมัย ทั้งเรื่องของการเตรียมพร้อม 4 ต หลักพุทธธรรมทั้ง 4 และ 2 ทฤษฎีจิตวิทยา ที่นำมาเสริมเพิ่มเติมให้หลักพุทธธรรมที่ไม่จำกัดเรื่องกาลเวลาอยู่แล้วให้มีความทันสมัยมากขึ้น สมยุคสมัยที่ปัจจุบันนิยมแนววิทยาศาสตร์มีงานวิจัยรับรองก่อนออกมาเป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาต่าง ๆ มีความกลมกลืนสอดคล้องกัน ผู้สูงวัยต้องมีการเตรียม 4 ต สำหรับผู้สูงวัย ได้แก่ เตรียมตัว เตรียมตั้งค์ เตรียมสติ และเตรียมตาย การเตรียมเป็นหัวใจในการเป็นผู้สูงวัยที่มีความสุข โดยการเตรียม 4 ต นั้น ต้องอาศัยการบูรณาการ 4 หลักธรรม ได้แก่ ภาวนา 4 ที่ประกอบด้วย ไตรลักษณ์ 3 อริยสัจ 4 และพรหมวิหาร 4 เสริมด้วย 2 ทฤษฎีจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกและทฤษฎีรับรู้ความสามารถของตนเอง มาสร้างเป็นกิจกรรมเสริมสร้างความสุขแนวพุทธจิตวิทยา 20 ประการ เช่น การออกกำลังกาย การออกไปพบปะเพื่อนฝูง มีเงินสะสมของตนเอง เป็นต้น

ความสุขย่อย 8 ประการหรือ ATCHARA Wisdom นำมาสู่ความสุขของคร่อม 5 ด้าน ได้แก่ ความสุขทางกายแม้จะมีความเสื่อมบ้าง สุขทางใจแม้กายจะเสื่อมถอย สุขทางอารมณ์ยังสามารถมีความเบิกบานใจ สุขทางสังคมมีส่วนร่วมกับบุคคลรอบข้าง และทางปัญญาจากความเข้าใจทุกสิ่งตามความเป็นจริงมีสัมมาทิฐิ สามารถแก้ไขปัญหาทุกอย่างโดยใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง ผู้สูงวัยที่มีความสุขของคร่อมทั้ง 5 ด้านที่เกิดจากความสุขย่อย ๆ นั้น สามารถเห็นได้จากการที่ผู้สูงวัยนั้น ยิ้มง่าย การยิ้มเป็นสิ่งแรกที่มนุษย์ทำได้ตั้งแต่แรก เกิดจนกระทั่งสูงวัยเมื่อใจเป็นสุข คุณลักษณะของผู้สูงวัยที่มีความสุขของคร่อม ภาวะจิตที่แผ่

ออกไปรอบนอกคือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว จิตใจจะมีความเมตตา ความกรุณา ความมุกิตา และอุเบกขา มีความเอื้ออารี พุดจาดี ประพฤติดี จากการที่คิดดีซึ่งเกิดจากจิตใจที่ดีมีกุศลจิต ช่วยเหลือเกื้อกูล ไม่ยึดติด ใช้ชีวิตเรียบง่าย คิดบวกมองสิ่งต่าง ๆ ในแง่ดีตามความเป็นจริงของโลก แต่ไม่เป็นผู้สูงวัยที่มองโลกสวยจนขาดความระมัดระวัง มีปัญญาและวิจารณ์ญาณที่ดี

ผู้สูงวัยที่มีสมรรถภาพทางจิตภายในเป็นบวก เป็นผู้มีจิตใจที่มีความปราโมทย์ตามที่พระพุทธทรงตรัสไว้ว่า ภิกษุที่มากด้วยปราโมทย์ จักทำทุกขให้หมดสิ้นไป มีความร่าเริงเบิกบานใจมีปิตคือ ความอิ่มใจ ปลื้มใจ มีความปัสสัทธิคือ ผ่อนคลายกายใจและอารมณ์ราบรื่น สงบกายใจและอารมณ์ เย็นใจสบายใจ ไม่เครียด เข้มแข็ง อดทน มีสติ มีสมาธิคือสภาวะจิตที่มันแน่ว ไม่มีอะไรบกวน ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่หวั่นไหว เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ (พระครูพิพัฒนสัทธาการ (อรุณ ธรรมวโร), 2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างสภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา” พบว่าคุณลักษณะพุทธจิตวิทยาเสริมสร้างพลังบวกสุขภาวะของผู้สูงอายุคือ ความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว กับเพื่อน และชุมชน การพุดคุย การมีปฏิสัมพันธ์และการแสดงความรักใคร่ ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความสุขและมีสุขภาพร่างกายที่ดี การที่ได้ช่วยเหลือชุมชนในโอกาสที่เหมาะสม และสุดท้ายคือ การเข้าใจชีวิต เข้าวัดฟังธรรม ความเสียสละ และความความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีความสัมพันธ์กับการให้ทาน รักษาศีล และการภาวนาคือ บุญกิริยาวัตถุ บวกกับการคิดดี พุดดีทำดี หรือคิดบวกทำให้เกิดสภาวะพลังบวก

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบพุทธจิตวิทยาในการส่งเสริมสุขภาวะองค์รวม สำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย ดังนี้

1. A Achievement มีความสำเร็จในการสร้างความแข็งแรงทางร่างกายและทางจิตใจ มีความสำเร็จในการเตรียมพร้อมทั้ง 4 ด้านคือ เตรียมตัว เตรียมดั่งค์ เตรียมสติ และเตรียมตาย ลดการพึ่งพาทางกาย ทางเศรษฐกิจ มีความสุขสงบ สันโดษ เป็นผู้สูงวัยที่เป็นต้นแบบในการทำมาดี มีสติ เป็นที่น่าเคารพในชุมชน ดูแลกันได้ดี มีเบญจศีล และ เบญจธรรม สามารถเอาชนะความเสื่อมทางกายได้

2. T Transcendence มีผลสำเร็จในการตอบสนองความต้องการของการเป็นมนุษย์ขั้นสูงสุด คือ การคืนประโยชน์สู่สังคม ไม่ยึดติดกับสิ่งสมมติทั้งหลาย ทำตนให้เป็นประโยชน์ ร่วมเป็นจิตอาสาในการทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม การมีชีวิตอยู่เพื่อทำประโยชน์ให้คนอื่น การอยู่เพื่อคนอื่นนำความสุขใจและสร้างความหมายในการมีชีวิตที่ยิ่งขึ้น

3. **C Collaborate** มีความสำเร็จมีความร่วมมือร่วมใจ สมัคสมานสามัคคีในชุมชนสังคมที่อาศัย ร่วมใจให้เป็นสังคมที่น่าอยู่ สุขสงบ เป็นแหล่งชุมชนที่สัปปายะ มีสถานที่สำหรับสันตนาการให้ผู้สูงวัยได้พบปะพูดคุย ออกกำลังกาย ทำกิจกรรมดี ๆ ร่วมกัน มีจิตใจที่เป็นกุศลจิตในการอยู่ร่วมกัน

4. **H Happy Heart** ผลลัพธ์ที่ทำให้จิตผู้สูงวัยเป็นพรหมบนโลกมนุษย์ มีเมตตา คือ อยากรให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา คือ อยากรให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มุทิตา คือ ยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุข และอุเบกขา คือ การปล่อยวางทั้งอดีตและปล่อยวางอนาคต อยู่กับปัจจุบัน เข้าใจเรื่องของกรรม เป็นจิตที่สร้างความสุขให้ผู้สูงวัยควรหมั่นปฏิบัติ ให้จิตเกิดกุศลจิต เมื่อมีจิตที่ดี ก็จะมีความคิดดี (สัมมาทิฐิ) พูดจาดี (สัมมาวาจา) ประพฤติดี (สัมมากรรมันตะ) ซึ่งเป็น 3 องค์ประกอบในมรรคมีองค์ 8 หนทางสู่ความสุข

5. **A Aims** ผลลัพธ์ที่ผู้สูงวัยเกิดความมุ่งมั่น มีความผูกพัน มีศรัทธา มีเป้าหมายที่ชัดเจนในการที่ต้องการที่จะส่งเสริมความสุขในด้านต่าง ๆ ที่ประกอบเป็นองค์รวม และสามารถทำได้สำเร็จ แม้กายจะมีความเสื่อมถอย

6. **R Relationship** ผลลัพธ์เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับสิ่งรอบตัว กับคนรอบข้าง ดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ไม่ทำลายระบบนิเวศน์ ดูแลคนรอบข้างให้มีความสุข สังคมก็จะมีสุขสงบ เกิดความสุขขึ้นได้ในสังคม สุขในใจ สุขในอารมณ์

7. **A Attitude** ผลลัพธ์ที่เกิดทัศนคติที่ดีเป็นบวกต่อการมีชีวิตอยู่ การเป็นผู้สูงวัยไม่ใช่เป็นการสูญเสียเปล่า ไม่ใช่ไร้ประโยชน์ หงอยเหงา ซึมเศร้าสร้อย แต่ต้องเป็นผู้สูงวัยแบบพุทธจิตวิทยา ที่เปี่ยมด้วยพละกำลัง เปี่ยมด้วยประสบการณ์ที่พร้อมจะส่งต่อและเล่าสู่ชนรุ่นหลังให้สืบสานสิ่งที่ดี ๆ ต่อไป เป็นผู้สูงวัยที่มีความสุขสงบ มีสติสัมปชัญญะ เห็นคุณค่าตนเอง ทำประโยชน์ได้แม้กายจะเสื่อมถอย

8. **W Wisdom** ผลลัพธ์ที่มีปัญญาเกิดขึ้นจากการมีสติ มีสมาธิ มีโยนิโสมนสิการ มีหลักตรรกะทางความคิด เมื่อเกิดทุกข์ก็รู้วิธีแก้ไขที่ถูกต้อง รับรู้ทุกข์อย่างรู้เท่าทัน ความทุกข์ไม่มีใครห้ามได้ เกิดเป็นมนุษย์ย่อมมีความทุกข์เป็นธรรมดาของทุกชีวิต トラバไตที่เป็นมนุษย์ไม่ใช่หุ่นยนต์ย่อมต้องมีความรู้สึก แต่ทุกข์แล้วให้จิตรับรู้ความทุกข์นั้น เห็นทุกข์โดยไม่ต้องเป็นทุกข์ สามารถปรับทุกข์ให้เป็นสุขได้เร็ว วางทุกข์ได้เร็ว

สรุปสาระความสุขของครุรวมสำหรับผู้สูงวัย ดังแผนภาพที่ 2 นี้

สรุปสาระความสุข 8 ประการ

การส่งเสริมสุขภาวะองค์รวมสำหรับผู้สูงวัย ที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย

ตารางอธิบายผล

ATCHARA Wisdom

Model		ผลลัพธ์ที่เกิดจากสาระความสุข 8 ประการ
A	Achievement	ความสำเร็จในการสร้างความแข็งแรงทางร่างกายและทางจิตใจ
T	Transcendence	มีความหลุดพ้นจากอวิชชา ไม่ยึดติดกับความทุกข์ใจ สงบบริสุทธิ์
C	Collaborate	ความสำเร็จมีความร่วมมือร่วมใจ เป็นกัลยาณมิตร
H	Happy Heart	มีความสุข อยู่กับปัจจุบัน มีสติ สมานะ
A	Aims	มีความมุ่งมั่น มีเป้าหมายในชีวิตอยู่เพื่อผู้อื่น
R	Relationship	มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบตัว
A	Attitude	มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆรอบตัว ลดทุกสิ่งทุกอย่าง ประการ คิดบวก
W	Wisdom	มีปัญญา โยนิโสมนสิการ เกิดความสุขสงบจากภายใน

ภาพที่ 2 สรุปสาระความสุของค์รวมสำหรับผู้สูงวัยที่ได้รับผลกระทบจากสุขภาพกาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐควรบรรจุวาระแห่งชาติปรับมาตรฐานการดูแลผู้สูงวัยให้เทียบเท่าตามมาตรฐานสากลตามแนวพุทธจิตวิทยา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรส่งเสริมการนำรูปแบบที่ได้จากงานวิจัย 20 วิธี กิจกรรมแนวพุทธจิตวิทยาไปใช้ เพื่อให้เกิดความสุของค์รวมสำหรับผู้สูงวัย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลลัพธ์จากการปฏิบัติองค์ความรู้ รูปแบบพุทธปฎิมาปัญญาสร้างสุข เป็นต้น

รายการอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). สถิติผู้สูงอายุไทย. สืบค้น 31 ธันวาคม 2565, จาก <https://stat.bora.dora.go.th/newstat/webPage/StatByAgeMonth.php>
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2565). หัวใจ 4 ห้องแห่งความสุข. สืบค้น 30 ธันวาคม 2565, จาก <http://www.prdmh.com/component/content/article/105>
- ทัศนมาตี ฉากภาพ และ กรกต ชำขันจิต. (2564). หลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาสุขภาวะของผู้สูงอายุ. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 10(1), 177-186.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิสนธ์สิทธิการ (อรุณ ธมมวโร). (2561). กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะพลังบวกของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยา (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2558). สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ (พิมพ์ครั้งที่ 35). กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.
- สุวรรณี ไหว้, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). พุทธจิตวิทยากับการพัฒนาตนให้มีความสุข. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 425-466.
- อัจฉรา วิเศษวร และ พุทธชาติ แผนสมบุญ. (2565). สุขภาวะองค์กร: ผู้สูงวัยป่วยกายไม่ป่วยใจตามแนวพุทธจิตวิทยา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 8(1), 435.
- อัจฉรา วิเศษวร และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของชีวิต. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(2), 387-398.
- อำไพ ลีละรัตนวงศ์ และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). สุขเกษียณด้วยหลักธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 455-440.

การเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
บ้านเวงน้อย ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น

Buddhadhamma Reinforcement of the Active Aging Conditions
of the Elderly in the Area of Waeng Noi Village at Waeng Noi
Subdistrict in Waeng Noi District of Khon Kaen Province

Received: December 24, 2023
Revised: April 10, 2023
Accepted: April 24, 2023

กนกวรรณ บุญคะเน¹, พระมหาเฟื่อน กิตติโสภณ² และ ประยูร สุยะใจ³
Kanokwan Boonkane, Phramaha Phuen Kittisobhano and
Prayoon Suyajai
(kanokwanboonkane@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพพหุพลังของผู้สูงอายุและเพื่อนำเสนอ
ผลการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านเวงน้อย
ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์
เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในเขตพื้นที่
บ้านเวงน้อย ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน โดยวิธีการ
เลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพพหุพลังของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพกายแข็งแรง
เพราะมีอาชีพเกษตรกรรมทำให้ได้ออกกำลังกาย และมีสุขภาพจิตสดใสเพราะใกล้ชิด
ธรรมชาติ ในด้านสังคม ทำให้ตัวเองมีคุณค่าโดยสร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว
สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน และมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ ในด้าน
ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและ
พยายามพึ่งพาตนเองด้วยอาชีพที่ทำ และในด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีการปลูกสร้างที่อยู่
อาศัยในที่ดินตนเองด้วยรายได้ตนเองและจากลูกหลาน และ 2) ผู้สูงอายุเสริมสร้างสภาพ
พหุพลังด้วยการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเป็นหลักสำคัญในการวางแผน เป็นผู้สูงอายุที่เป็น
ร่วมโพธิ์ร่มไทรให้กับคนในครอบครัวและชุมชน ใช้สังคหวัตถุธรรมเป็นหลักในรูปของการ

¹ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาชีวิตและความตาย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Arts Program, Psychology Life and Death, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

แบ่งปัน ใช้คำพูดที่เหมาะสม ช่วยเหลือด้วยร่างกายตามโอกาส และวางตนเองสม่ำเสมอกับคนในครอบครัวและชุมชน และใช้หลักไตรลักษณ์เป็นเครื่องพิจารณาความเป็นจริงของชีวิต ทำให้รู้จักปล่อยวางและสร้างกำลังใจให้ตนเองเมื่อประสบเหตุการณ์พลัดพราก

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักพุทธธรรม, ภาวะพหุพลัง, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of the study aimed to study the active aging conditions of the elderly and to present Buddhadhamma reinforcement of the active aging conditions of the elderly in the area of Waeng Noi Village at Waeng Noi Subdistrict in Waeng Noi District of Khon Kaen Province. It was a qualitative research using the structured in-depth interview to collect data from 10 key informants as the elderly at Waeng Noi Village at Waeng Noi Subdistrict in Waeng Noi District of Khon Kaen Province selected by a purposive sampling method, and analyzing data by a content analysis

The findings as: 1) the active aging conditions of the elderly in terms of good physical and bright mental health there were a regular exercise because of their farmer's occupation and the closeness to nature; in social aspect with self-value by bonding with their family members, building good relations with their neighbors and regularly participating in community activities; in terms of economic security there was a plan to spend money together with family members and self-reliance; and in terms of stable housing there was the building of residence on their own land with their own income and from their children, and 2) the elderly applied Brahmaviharadhamma as the key principle of positioning themselves as the refuge for family members and communities; Sangahavathudhamma as the key principle of good sharing, words, physical assistance and consistency with family members and communities, and Tilakkhanadhamma as the key principle of contemplating the truth of life resulting in realizing how to be away and create self-awareness of separation.

Keywords: Application, Buddhadhamma Reinforcement, Active Aging Conditions, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันประเทศทั่วโลกกำลังก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่เป็นสังคมผู้สูงอายุ จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) คาดการณ์ว่าปี พ.ศ.2593 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้น 2 เท่าตัวจาก ปัจจุบัน โดยมีจำนวนกว่า 2,000 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 21 ของประชากรโลก ผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น สาเหตุประการหนึ่งเพราะคนเกิดน้อยลง ผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้น คำถามสำคัญของสังคมไทย คือ เราจะอยู่ในสังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพได้อย่างไร ดังนั้น การทำความเข้าใจต่อทิศทางและแนวโน้มการเป็นสังคมผู้สูงอายุ จะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเตรียมความพร้อมเพื่อจะดำเนินชีวิตในช่วงวัยสูงอายุได้อย่างมีคุณภาพ

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทยคาดการณ์ว่า ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ ในปี พ.ศ. 2564 และจะเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอดในปี พ.ศ. 2578 สถานการณ์ที่มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นั้น ในปี พ.ศ. 2553 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุจำนวน 12.9 ล้านคน ในปี 2563 พบว่า มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 19.1 ล้านคน และในอนาคตนั้นปี พ.ศ 2573 คือ อีก 10 ปีข้างหน้าจะมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุเพิ่มเข้าเป็น 17.58 ล้านคน หรือร้อยละ 26.6 สรุปได้ว่า อีก 10 ปีข้างหน้าประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) และจำเป็นต้องมีการวางแผนการดูแลการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพทั้งในระดับบุคคลและสังคม

ความหมายในใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพนั้น พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวปฏิบัติขององค์การอนามัยโลก โดยในปี ค.ศ.1990 : WHO (World Health Organization) ให้นิยามคำว่า พญมพลัง หมายถึง การเป็นผู้สูงอายุที่ปราศจากโรคและรวมถึงการมีความสามารถในการใช้ร่างกาย สรีระวิทยา จิตใจ และสังคม ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการชราที่เกิดขึ้น ให้ทำงานได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถทำอะไร ๆ ได้ตามสิทธิที่มีอยู่ มีชีวิตที่มีอิสระ มีชีวิตที่มีส่วนร่วม และทำได้สำเร็จด้วยตัวเอง (Self-Fulfillment) โดยกำหนดนโยบายมุ่งสร้าง “พญมพลัง (Active ageing)” ให้กับประชากรโลกที่เข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือการเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ กระตือรือร้น มีส่วนร่วมในครอบครัวและสังคม และมีความมั่นคงในชีวิต ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของการ เป็นผู้สูงอายุที่มีพญมพลัง ประกอบด้วย การมีสุขภาพที่ดี การมีส่วนร่วมทางสังคม และการมีหลักประกันที่มั่นคงเพื่อช่วยในการจะเสริมสร้างคุณภาพชีวิต เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ โดยแบ่งองค์ประกอบของ พญมพลัง ไว้ 3 ด้าน ดังนี้ 1) การมีสุขภาพที่ดี 2) การมีส่วนร่วม 3) การมีหลักประกันและความมั่นคง

กรมกิจการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ได้เสนอแนวคิดเรื่อง เส้นทางการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 5 เรื่องสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพ ดูแลร่างกายและจิตใจให้สดใสแข็งแรง 2) ด้านสังคม รับรู้และแสวงหาแนวทางในการทำให้ตัวเองมีคุณค่าอยู่เสมอ 3) ด้านเศรษฐกิจความมั่นคง วางแผนเรื่องการเงิน รู้จักออมและต่อยอดให้ตัวเอง 4) ด้านที่อยู่อาศัย มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมได้อย่างสะดวกสบาย 5) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม เปิดใจเรียนรู้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เกิดประโยชน์ รู้เท่าทันป้องกันการถูกล่อลวง

พหุพลังเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่จะทำให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และทำให้ผู้สูงอายุปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน มีส่วนร่วมในครอบครัวและชุมชน สร้างความเป็นประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ให้แก่สังคม ปัจจุบันในสังคมไทย พบว่า ผู้สูงอายุมีความแตกต่างของพหุพลังในภูมิภาคชนบท เพราะผู้สูงอายุขาดโอกาสทางการศึกษา การประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ซึ่งมีรายได้น้อย การสนับสนุนทางสังคมและการเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้น้อยกว่าผู้สูงอายุในเมืองใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่ดีหรือพหุพลัง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแว่นน้อย ตำบลแว่นน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษาสภาพพหุพลังของผู้สูงอายุและนำเสนอผลการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแว่นน้อย ตำบลแว่นน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น สำหรับเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาด้านจิตวิทยาชีวิตและความตายและใช้เป็นข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาพหุพลังของผู้สูงอายุในระดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพหุพลังของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแว่นน้อย ตำบลแว่นน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อนำเสนอผลการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแว่นน้อย ตำบลแว่นน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่บ้านแว่นน้อย ตำบลแว่นน้อย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพพหุพลังของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแขวงน้อย ตำบลแขวงน้อย อำเภอแขวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1) ด้านสุขภาพ การทำให้ร่างกายและจิตใจให้สดใสแข็งแรงมีปัจจัยมาจากอาชีพของผู้สูงอายุ ได้แก่ อาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพที่ได้สัมผัสกับบรรยากาศในที่ทำกินและได้มีโอกาสใช้ร่างกายทำงานและมีอาหารเพียงพอต่อความต้องการของกาย เพราะอาหารส่วนใหญ่มาจากการผลิตในครอบครัว ส่งผลต่อสุขภาพจิตทำให้มีความเพลิดเพลินด้วยการใกล้ชิดธรรมชาติ

2) ด้านสังคม การแสวงหาแนวทางในการทำให้ตัวเองมีคุณค่า ด้วยการสร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัวส่งผลให้เกิดความเมตตา เห็นอกเห็นใจและความสัมพันธ์อันดีกับคนในหมู่บ้านและชุมชน ทำให้ได้รับความเคารพนับถือ การให้เกียรติ การได้รับการช่วยเหลือเวลาเจ็บป่วย การใช้ชีวิตในความเป็นคุณค่าเชิงวัฒนธรรมและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำทางพิธีกรรมในพระพุทธศาสนาในวิถีประชาของสังคมชนบท

3) ด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีการวางแผนเรื่องการเงินกับสมาชิกในครอบครัวอย่างเป็นระบบ เพราะผู้สูงอายุใช้ชีวิตและพึ่งพาลูกหลาน โดยครอบครัวผู้สูงอายุที่มีลูกหลานทำงานนอกภาคการเกษตรจะมีเศรษฐกิจครอบครัวดีกว่าอาชีพเกษตรกรและในครอบครัวที่ลูกหลานมีงานทำที่ดีทำให้มีรายได้ในครอบครัวดี ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความมั่นคงและเมื่อมีการรวบรวมเงินได้จะนำไปซื้อที่ดินไว้สำหรับอนาคต

4) ด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคง มีความมั่นคงเรื่องที่อยู่อาศัย มีบ้าน ที่ดินและที่ทำกินเป็นของตนเอง ในครอบครัวผู้สูงอายุให้ความสำคัญเรื่องที่ดินมากกว่าเรื่องอื่น เพราะเป็นปัจจัยสำคัญมาก ส่วนใหญ่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษของครอบครัว โดยจะปลูกบ้านและพัฒนาที่ทำกินด้วยเงินของตนเองหรืองานที่ลูกหลานส่งให้

2. ผลการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแขวงน้อย ตำบลแขวงน้อย อำเภอแขวงน้อย จังหวัดขอนแก่น นั้น ผู้สูงอายุได้ใช้พรหมวิหารธรรมเป็นหลักสำคัญในการวางตนเป็นผู้สูงอายุที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้กับคนในครอบครัวและชุมชน ใช้สังคหวัตถุธรรมเป็นหลักในรูปของการแบ่งปัน ใช้คำพูดที่เหมาะสม ช่วยเหลือด้วยร่างกายตามโอกาสและวางตนเองสม่ำเสมอกับคนในครอบครัวและชุมชนและใช้หลักไตรลักษณ์เป็นเครื่องพิจารณาความเป็นจริงของชีวิต ทำให้รู้จักปล่อยวางและสร้างกำลังใจให้ตนเอง เมื่อประสบเหตุการณ์พลัดพราก เพื่อเสริมสร้างสภาพพหุพลังของตนเอง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพพหุผลของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแขวงน้อย ตำบลแขวงน้อย อำเภอแขวงน้อย จังหวัดขอนแก่น 1) ในด้านสุขภาพกายแข็งแรง เพราะปัจจัยแห่งอาชีพเกษตรกร ทำให้ได้ออกกำลังกาย และมีสุขภาพจิตดีเพราะความใกล้ชิดกับธรรมชาติ 2) ในด้านสังคม ทำให้ตัวเองมีคุณค่าโดยสร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้าน พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ 3) ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีการวางแผนการใช้จ่ายเงินร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและพยายามพึ่งพาตนเองด้วยอาชีพที่ทำ และ 4) ในด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ด้วยการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยด้วยรายได้ตนเองและจากลูกหลาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (พระปลัดสมชาย ดำเนิน และพระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท, 2562) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดพหุผลวิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดพหุผลตามองค์ประกอบ 3 ด้าน ที่สังเคราะห์ได้มีดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านสุขภาพของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 2) การเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ 3) ความปลอดภัยทางกายภาพ และ 4) สุขภาพจิตที่ดี องค์ประกอบที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การทำกิจกรรมอาสาสมัคร 2) การดูแลบุตรหลานในครัวเรือน 3) การดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน และ 4) การมีส่วนร่วมทางการเมือง และองค์ประกอบที่ 3 ด้านความมั่นคงของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณอายุราชการ คือ 1) การมีงานทำหลังเกษียณอายุราชการ 2) การมีรายได้หลังเกษียณอายุราชการ 3) การมีที่พักอาศัยที่มั่นคง และนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับ (อจณรียา ปัญญาแก้วและคณะ, 2564) ได้ศึกษาเรื่องระดับพหุผลและรูปแบบการใช้เวลาในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคม ของผู้สูงอายุที่มีภาวะพหุผล พบว่า ค่าเฉลี่ยดัชนีพหุผลโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และรูปแบบการใช้เวลาในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ มีสัดส่วนการใช้เวลาในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมที่ใกล้เคียงกัน ขณะที่ผู้สูงอายุที่มีระดับพหุผลต่ำไม่มีการใช้เวลาในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคม ทำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางสังคมสามารถส่งเสริมพหุผลผู้สูงอายุได้ และส่งเสริมให้เกิดคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุด้วย

2. ผลการเสริมสร้างสภาพพหุผลด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านแขวงน้อย ตำบลแขวงน้อย อำเภอแขวงน้อย จังหวัดขอนแก่น นั้น ผู้สูงอายุได้ใช้พรหมวิหารธรรมเป็นหลักสำคัญในการวางตนเป็นผู้สูงอายุที่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้กับคนในครอบครัวและ

ชุมชน ใช้สังคหัตถุธรรมเป็นหลักในรูปของการแบ่งปัน ใช้คำพูดที่เหมาะสม ช่วยเหลือด้วยร่างกายตามโอกาสและวางตนเองสม่ำเสมอกับคนในครอบครัวและชุมชนและใช้หลักไตรลักษณ์เป็นเครื่องพิจารณาความเป็นจริงของชีวิต ทำให้รู้จักปล่อยวางและสร้างกำลังใจให้ตนเอง เมื่อประสบเหตุการณ์พลัดพราก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ศิริวรรณ พิริยคุณธรและคณะ, 2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสบการณ์ การนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังในชุมชนชนบท ผลจากการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เรียนรู้หลักคำสอนทางพุทธศาสนาจากพระ บิดามารดา การบวชตอนวัยเด็ก และครอบครัว พาไปวัด ฟังธรรมะและร่วมกิจกรรมทางศาสนา ผลการศึกษาครั้งนี้ให้แนวทาง ในการดูแลส่งเสริมผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง โดยการนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถยอมรับกับความเจ็บป่วยและมีแนวทางในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขต่อไป ความต้องการสร้างคุณค่าให้กับตนเองด้วยการเรียนรู้จึงเป็นลักษณะสำคัญของพลฒพลังผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุดมพร ชื่นไพบูลย์, 2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลัก ไตรสิกขาเพื่อความสุขในชีวิตสำหรับผู้สูงวัย ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงวัยสามารถนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างความสุขในชีวิตได้โดยในขั้นอนิสลสิกขาสามารถนำศีล 5 มาเป็นวินัย แม่บท วางเป็นข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมให้ถูกต้องจนเกิดเป็นนิสัย สำรวมอินทรีย์ไม่ให้ บาปอกุศลครอบงำ เลี่ยงชีวิตในทางที่ขอบด้วยความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร รู้จักประมาณในการเสพ บริโภค ในขั้นอนิจิตสิกขา สามารถเจริญสมณะและวิปัสสนา ผูกฝนนอบรมจิตใจ ทำให้จิตมีสมรรถภาพ คือ จิตมีความเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ มีความเพียร ขยัน อดทน ทนทาน ไม่ย่อท้อต่อสิ่งที่ยาก มีสติ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ทำให้จิตมีคุณภาพชีวิตที่ดี คือ มีพรหมวิหารธรรม ปราศจากอคติ ปลอดจากอำนาจกิเลส มีจิตใจเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี กตัญญู ละอายต่อความชั่ว เกรงกลัวต่อบาป มีความซื่อสัตย์รับผิดชอบ และทำให้จิตมีสุขภาพดี คือ มีความสงบเย็น ปลอดโปร่งโล่งเบา ร่าเริง เบิกบาน มองโลกในแง่ดี มีแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ เหมาะแก่การใช้งานทางปัญญา ในขั้นอนิปัญญาสิกขา สามารถเรียนรู้เข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและสามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น พิจารณาสังต่าง ๆ ได้ด้วยเหตุผล เป็นอยู่อย่างรู้เท่าทันโลกและชีวิต เห็นความจริงในอริยสัจ ไตรลักษณ์ ทำให้รู้จักวางใจต่อสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ไม่ยึดติดถือมั่นในสิ่งทั้งหลาย อันเป็นเป้าหมายสูงสุด ในพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ใหม่จากผลการวิจัย เรื่อง การเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านเวงน้อย ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพพหุพลังของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านเวงน้อย ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) ในด้านสุขภาพภาพ ผู้สูงอายุมีร่างกายแข็งแรง เพราะมีอาชีพเป็นเกษตรกร การประกอบอาชีพทำให้ได้ออกกำลังกายตามธรรมชาติและมีความสุขจิตสดใสเพราะความใกล้ชิดกับธรรมชาติ

2) ในด้านสังคม ผู้สูงอายุทำให้ตัวเองมีคุณค่าด้วยวิธีการสร้างความผูกพันกับสมาชิกในครอบครัว สร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนสม่ำเสมอ

3) ในด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินร่วมกับสมาชิกในครอบครัวและพึ่งพาตนเองด้วยการหารายได้จากอาชีพที่ทำ 4) ในด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัยและที่ทำกินเป็นของตนเอง และสร้างที่อยู่อาศัยด้วยรายได้ตนเองและรายได้จากลูกหลานที่ไปทำงานต่างถิ่น

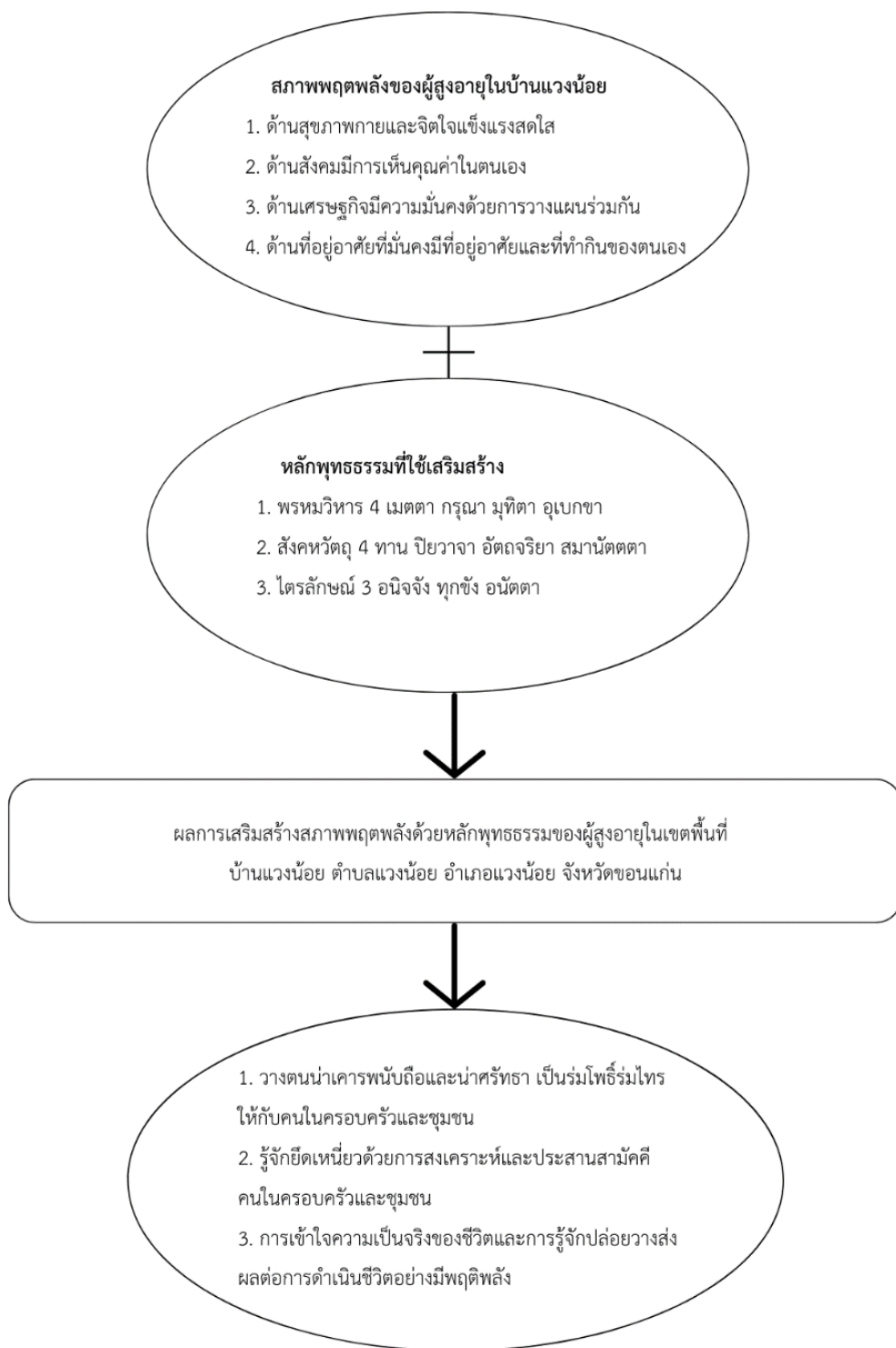
2. องค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพุทธธรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่บ้านเวงน้อย ตำบลเวงน้อย อำเภอเวงน้อย จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

1) ผู้สูงอายุเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักพรหมวิหารธรรม การวางตนเป็นผู้สูงอายุที่น่าเคารพนับถือและน่าศรัทธา ด้วยการทำตนเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้กับคนในครอบครัวและชุมชน

2) ผู้สูงอายุเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักสังคหวัตถุธรรม ใช้หลักการแบ่งปัน หลักการใช้คำพูดที่เหมาะสม หลักการช่วยเหลือกันและกันด้วยแรงกายตามโอกาส และหลักการวางตนเองสม่ำเสมอกับคนในครอบครัวและชุมชน

3) ผู้สูงอายุเสริมสร้างสภาพพหุพลังด้วยหลักไตรลักษณ์ เมื่อประสบเหตุแห่งการพลัดพรากจากลูกหลานและคู่ชีวิต จิตไม่ตกและไม่เสียทรง ด้วยการใช้วิธีพิจารณาให้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตและการรู้จักปล่อยวางส่งผลต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีพหุพลัง

องค์ความรู้จากการวิจัยสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) องค์การบริหารงานส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัครหมู่บ้าน ได้นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในวางแผนส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุ
- 2) องค์การบริหารตำบล องค์การบริหารอำเภอ องค์การบริหารจังหวัด นำผลไปวางแผนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุ
- 3) ระดับสถาบันการศึกษาและส่วนงาน ทั้งภาครัฐ และเอกชน ได้นำผลวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผน จัดการเรียนการสอน เพื่อไปพัฒนาหลักสูตรและนำไปอบรมผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ควรมีการกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยให้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง
- 2) ควรมีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการสร้างคุณค่าของตนเองเพื่อสร้างกำลังใจแก่ผู้สูงอายุ
- 3) ควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับอบรมฝีมือแรงงานเบาเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสให้ช่วยะทุกส่วนของร่างกายเพื่อส่งเสริมระบบเศรษฐกิจและทางสุขภาพกายของผู้สูงอายุ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยเรื่อง การสร้างคุณค่าของผู้สูงอายุไทยในการพัฒนาตนเองเชิงพุทธที่มีต่อสุขภาพองค์รวม
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสมดุลชีวิตด้านสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรมของสังคมไทย
- 3) ควรมีการวิจัย เรื่อง การพัฒนากายและจิตของผู้สูงอายุที่มีต่อการพึ่งพาตนเองในบั้นปลายชีวิต

รายการอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). *การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.dop.go.th/th/know/5/269>
- ตระกูล พุ่มงาม และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564) *สภาวะแนวพุทธของผู้สูงวัย*. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 467-480.
- พระปลัดสมชาย ดำเนิน และพระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท. (2562). *การพัฒนาตัวชี้วัดพัฒนาผู้สูงอายุของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ*. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(3), 209-227.

- ศิริวรรณ พิริยคุณธร และคณะ. (2557). ประสบการณ์การนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนา มาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังในชุมชนชนบท. *ว.พยาบาลสงขลา นครินทร์*, 34(2), 39-52.
- สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2558). *ก้าวสู่สังคมสูงวัย ไฉไลด้วยโอกาสมา*. กรุงเทพฯ : บริษัท คุณ แอนด์ โค จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2563). *ดัชนีพัฒนาพลังผู้สูงอายุไทย*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2563, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014en/Survey/social/domographic/Active%20Ageing/Active%20Ageing%20Index.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). *ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต สคช*. สืบค้น 6 กรกฎาคม 2563, จาก <https://social.nesdc.go.th/social/>
- อุดมพร ชื่นไพบูลย์. (2559). การประยุกต์หลักไตรสิกขาเพื่อความสมดุลในชีวิตสำหรับผู้สูงวัย. *วารสารรวมคำแห่ง ฉบับมนุษยศาสตร์*, 35(1), 41-64.
- อัจฉริยา ปัญญาแก้ว และคณะ. (2564). ระดับพัฒนาพลังและรูปแบบการใช้เวลาในกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุที่มีภาวะพลัดพราก. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*, 31(1), 177-188.
- อำไพ ลีละรัตนวงศ์ และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). สุขเกษียณด้วยหลักธรรมตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 455-440.

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อ
พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

The Student Affairs Administration according to
Buddhist Oriented School Affecting to
Secondary Educational Service Area Office Phatthalung

Received: December 04, 2022
Revised: February 02, 2023
Accepted: February 08, 2023

วิศรุต คงเทพ¹, พระครูประโชติกิจจาภรณ์² และ ชีระพงษ์ สมเขาใหญ่³
Witsarut Kongtep, Phrakhruprachotkichchaporn and
Teeraphong Somkhaoyai
(6403202065@mcu.ac.th)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีแบบผสานวิธี มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน 2. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน และ 3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยแบบสอบถามโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงปีการศึกษา 2564 ได้มาโดยกลุ่มตัวอย่างจากตารางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 234 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละสหวิทยาเขต โดยการสุ่มแบบอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละสหวิทยาเขต สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
M.A. Program, Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
^{2,3} สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Program Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ส่งผลต่อส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า โรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการระดมความคิดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีการวางแผนกิจกรรมที่สอดคล้องแนวทางดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธและตอบโจทย์คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน มีการกำหนดนโยบาย ขอบข่ายงาน มีการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนงาน จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธและมีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานกิจการนักเรียน

คำสำคัญ: การบริหารงาน, กิจการนักเรียน, โรงเรียนวิถีพุทธ, พฤติกรรม, จิตสาธารณะ

Abstract

This research used mixed methods research which combined both quantitative and qualitative approaches. The objectives of this research were 1. to study the student affairs administration according to Buddhist oriented school. 2. to study the student affairs administration according to Buddhist oriented school effecting and, 3. to study the approaches to develop the student affairs administration according to Buddhist oriented school to Secondary Education Service Area Office Phatthalung. Quantitative data were collected by questionnaires form the directors and teachers in schools under the Secondary Education Service Area Office Phatthalung of academic year 2021. The samples of 234 were selected through the Table of Krejcie & Morgan and simple random sampling method by lottery method according to

the samples of each campus. The statistics used for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation by using a packaged program. Qualitative data were interviewed with 5 key informants namely the school the directors, the deputy school directors and the heads of Student Affairs Administration in the Buddhist school.

The findings were as follows:

1. The student affairs administration according to Buddhist oriented school was on the whole, at the high level. When considered in each aspect, it was at the high level.

2. The public consciousness of students was affected by the student affairs administration according to Buddhist oriented school, namely, the student affairs administration, the discipline, morality and ethics promotion, democratic promotion, and the student affairs performance evaluation. When classified by working experience as a whole and each aspect there were significant differences at a level of 0.05.

3. The guidelines to develop the student affairs administration according to Buddhist oriented schools found that authoring the committees to form the opinions of the stakeholders, planning activities with the guidelines of Buddhist oriented school, and responding to school identity morality. There is a policy concept framework, using innovation to organize, promoting behavior in discipline, morality, and ethics. Using innovation to drive the student care and support system, creating promotion projects in school including Buddhist oriented schools and follow-up on the student affairs administration.

Keywords: Administration, Student Affairs, Buddhist Oriented School, Behavior, Public Consciousness

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศใน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560 - 2564) ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงมุ่งเตรียม

ความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาเพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่มีพร้อมและสมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัยที่ดี มีค่านิยมที่ดีและถูกต้องและมีจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ซึ่งไม่ใช่แค่การบริหารวิชาการ การวัดผลประเมินผล แต่สถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาความประพฤติ ระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียน ซึ่งเป็นงานหลักของงานบริหารกิจการนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา, 2560)

งานกิจการนักเรียนเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะส่งผลให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การส่งเสริมพัฒนาความประพฤติ ระเบียบวินัยและความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นส่วนหนึ่งของงานบริหารกิจการนักเรียน เป็นงานสนับสนุนที่สำคัญของสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีระเบียบวินัยและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย เกิดการเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตยผ่านกระบวนการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลายในสถานศึกษา ให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ มีจิตสาธารณะและใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ซึ่งการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน นักเรียนที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ ได้รับความช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (นงเยาว์ กัลยาลักษณ, 2560)

การศึกษาทางวัดและพระสงฆ์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เมื่อสถานศึกษามีการกระจายไปทั่วราชอาณาจักร และผู้สอนเปลี่ยนเป็น “ครู” ในปี พ.ศ.2454 แล้วสภาพการเรียนรู้ของคนไทยก็ยังห่างไกลพระพุทธศาสนาตลอดมา จนถึงสมัยรัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชดำริว่า การศึกษาไม่สมควรแยกไปจากวัด โดยให้มีหน้าที่ดูแลทั้งการจัดการศึกษาและการศาสนา หลังจากนั้น การจัดการศึกษามีการเน้นเนื้อหาวิชาการเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และส่วนเรื่องคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ต่าง ๆ นี้ ก็ขึ้นอยู่กับสถานศึกษาและความใส่ใจและการมุ่งเน้นของสถานศึกษาเป็นสำคัญ แต่วิกฤตการณ์การขาดคุณธรรมของคนในสังคมไทยปัจจุบัน จึงมีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนามาใช้อย่างจริงจังในสถานศึกษามากขึ้น ก่อเกิดเป็นโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นการดำเนินการ

พัฒนานักเรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ รู้เข้าใจในคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมค้นหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยกิจกรรมส่วนใหญ่ที่จัด เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธเป็นกระบวนการพัฒนานักเรียนโดยใช้หลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านต่าง ๆ และที่สำคัญเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนด้วย (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง มุ่งพัฒนาคุณภาพระบบบริหารจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษาและได้กำหนดจุดเน้นด้านผู้เรียนนักเรียนเป็นคนดี เก่ง กล้า มีทักษะชีวิต มีจิตสาธารณะ อยู่อย่างพอเพียง และมีความสุข ให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการทำงาน สามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรมบนพื้นฐานของวัฒนธรรมที่ดงามของไทย

จากจุดเน้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงที่ให้ความสำคัญและส่งเสริมกิจกรรมในด้านการส่งเสริมจิตสาธารณะของนักเรียนในจังหวัดพัทลุงนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปให้ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย ครูและผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้านจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาโดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) รวมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2564 จำนวนทั้งสิ้น 611 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนวิถีพุทธสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 234 คน ได้มาจากการเทียบเคียงกับตารางความสัมพันธ์ระหว่างประชากรและกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานบริหารกิจการนักเรียน ในโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามากลั่นกรองเรียบเรียง กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวบ่งชี้ สร้างแบบสอบถามรายข้อ จากนั้นทำการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมทางเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถาม โดยนำมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพนำไปใช้ได้ จากนั้น นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method) การพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมทั้งฉบับไม่น้อยกว่า 0.80 และค่าความเชื่อมั่นรายข้ออยู่ระหว่าง 0.364 – 0.827 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ได้

จากนั้น นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ วิเคราะห์พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวัดระดับและประเมินผล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยของ Best วิเคราะห์การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

รวบรวมข้อมูลจากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง นำมาสรุปและรายงานเป็นผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวม

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนว โรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาและครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน	4.41	0.49	มาก
2. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน	4.40	0.52	มาก
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	4.42	0.49	มาก
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.41	0.52	มาก
5. ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	4.50	0.48	มาก
6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	4.39	0.42	มาก
รวม	4.42	0.49	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียน มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.42$) ส่วนด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.39$) และระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยรวม

ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม	4.54	0.41	มากที่สุด
2. ด้านการถือปฏิบัติในการดูแลรักษาสมบัติส่วนรวม	4.34	0.50	มาก
3. ด้านการเคารพสิทธิในการใช้สมบัติส่วนรวม	4.41	0.51	มาก
รวม	4.43	0.47	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$) รองลงมาคือ ด้านการเคารพสิทธิในการใช้สมบัติส่วนรวม ($\bar{X} = 4.41$) และด้านการถือปฏิบัติในการดูแลรักษาสมบัติส่วนรวม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.34$) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง ของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้ และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
Enter	.535	.286	.267	.65895

Predictors: (Constant), sum6, sum4, sum1, sum3, sum2, sum5

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณที่ปรับแก้และความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.535 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณมีค่า 0.286 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ทั้งหมด 6 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ได้ร้อยละ 28.60 และค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของการพยากรณ์ มีค่า 0.65895

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณแบบขั้นตอนโดยวิธี Enter เพื่อค้นหาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std.Error	Beta		
ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน	-0.043	0.106	-0.027	-0.406	0.685
ด้านการบริหารกิจการนักเรียน	0.204	0.099	0.139	2.056*	0.041
ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	0.261	0.103	0.167	2.526*	0.012
ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	0.085	0.094	0.057	0.904	0.367
ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	0.266	0.108	0.167	2.458*	0.015
ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	0.462	0.114	0.253	4.050*	0.000

R 2 = .286 Adjusted R Square = .267

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 การสร้างสมการพยากรณ์ในการค้นหาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง พบว่า ปัจจัยตัวแปรมีอำนาจพยากรณ์มีจำนวน 4 ตัวแปร คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน และด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

พบผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน : โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการระดมความคิดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ วางแผนกิจกรรมที่สอดคล้องแนวทางดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธและตอบโจทย์คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน ปรับปรุงระเบียบแนวปฏิบัติเป็นประจำให้เข้ากับยุคสมัย
2. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน : กำหนดนโยบาย ขอบข่ายการปฏิบัติตามกรอบงาน แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลมุ่งเน้นคุณธรรมจริยธรรมและการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนงาน
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม : จัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมความรับผิดชอบตนเองและคนอื่น มีกิจกรรมที่บูรณาการระหว่างงานกิจการนักเรียนงานวิชาการ
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนและจำแนกนักเรียนอย่างชัดเจนและครอบคลุม ดำเนินงานป้องกันหรือแก้ไขปัญหามา ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ
5. ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน : จัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 5 ด้าน สร้างเครือข่ายและพัฒนาผู้นำ เลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนตามแนวทางการเลือกตั้งทั่วไป
6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน : มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล มีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานกิจการนักเรียนกิจกรรมต่าง ๆ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับกิจกรรมของโรงเรียนวิถีพุทธ ทุกภาคเรียนมีการรายงานผลต่อผู้บริหาร ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาและรายงานสู่สาธารณชนและกระบวนการวิเคราะห์ประเมินปรับปรุงพัฒนา

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง” ผู้วิจัยได้สรุปผลและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 : เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธและพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง พบว่า

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ อยู่ในระดับมาก เนื่องจากการรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการ กำหนดขอบข่ายงาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมไปถึงมีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนและส่วนที่เด่นชัดคือมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย พัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียน วิถีพุทธเป็นประจำและต่อเนื่อง มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมชี้แจงครูเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการคัดกรองนักเรียน และมีการดำเนินงานป้องกันหรือแก้ไขปัญหานักเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการประเมินผลงานกิจการนักเรียนโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ โดยการบริหารงานกิจการนักเรียนมีความสำคัญต่อนักเรียน สังคมและประเทศชาติเพราะเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือนักเรียนให้เติบโตอย่างสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นไปตามคุณธรรมที่พึงประสงค์ในเรื่องต่อไปนี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัยในตนเอง การเคารพกฎหมาย ความภูมิใจในความเป็นไทย มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังนั้น จึงทำให้การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ศตวรรษ กฤษณา และคณะ (2564) ได้ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ที่พบว่า ผลโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด ได้แก่ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัยคุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน กิจการนักเรียน ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตย ในโรงเรียนและด้านการบริหารกิจการนักเรียน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ นาทยา เลียบจันทร์ (2562) ได้ศึกษาการศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนอาชีวศึกษาตามหลักไตรสิกขา จังหวัดสมุทรปราการ อาชีวศึกษาภาคกลาง เขต 3 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารกิจการนักเรียนอาชีวศึกษาตามหลักไตรสิกขาทั้ง 6 ด้าน โดยรวม อยู่ในระดับมาก และรายด้าน

ประกอบด้วย ด้านงานประเมิผล การดำเนินงานกิจการนักเรียน รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ด้านกิจกรรมนักเรียนและในด้านแผนงานและสารสนเทศ ตามลำดับ

ส่วนพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนร่วมทำความสะอาดอุปกรณ์ของห้องเรียนเมื่อใช้เสร็จแล้วทุกครั้ง นักเรียนเก็บหนังสือ วารสาร หรือสมบัติของห้องเรียนไว้ที่เดิมเมื่อใช้เสร็จเรียบร้อยแล้วหากชำรุด มีการซ่อมแซมให้คงเดิม นักเรียนรับอาสาเข้าร่วมและทำกิจกรรมที่ทำประโยชน์แก่โรงเรียน ชุมชนและสังคม นักเรียนมีการแบ่งปันและเปิดโอกาสให้เพื่อนได้ใช้สถานที่ส่วนรวมร่วมกันอย่างเป็นธรรม เช่น สนามกีฬา เป็นต้น โดยความสำคัญของการมีจิตสาธารณะ ถ้าสามารถปลูกฝัง ส่งเสริม หรือพัฒนา ให้เด็กมีจิตสำนึกสาธารณะด้วยวิธีการต่าง ๆ จะทำให้เด็กมีจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน อาสาดูแลรับผิดชอบสมบัติส่วนรวมด้วย ดังนั้น จึงทำให้พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุงอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วีรณัฐ สุทธิพันธ์ (2558) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่มุ่งเน้นจิตอาสาของนักเรียนประถมศึกษาพบว่า สภาพการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่มุ่งเน้นจิตอาสาของนักเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ ดวงดาว พรพิพรม (2558) ได้ศึกษาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ที่พบว่า จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมาเขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เช่นกัน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง พบว่า

การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ 4 ด้าน ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียนส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการรวบรวมระเบียบและแนวปฏิบัติทางราชการ กำหนดขอบข่ายงาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน รวมไปถึงมีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียนและส่วนที่เด่นชัดคือมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติและระเบียบวินัย พัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธเป็นประจำและ

ต่อเนื่อง มีการเผยแพร่เกียรติประวัติของนักเรียนที่ประพฤติดีให้ปรากฏ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประชุมชี้แจงครูเกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการคัดกรองนักเรียนและมีการดำเนินงานป้องกันหรือแก้ไขปัญหานักเรียนที่ส่อคล้อยกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ และมีการประเมินผลงานกิจกรรมนักเรียนโดยมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้ ก่อให้เกิดพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน โดยโรงเรียนวิถีพุทธเป็นภาพที่สะท้อนถึงการนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและจัดการศึกษาที่เน้นการนำพุทธธรรมมาประยุกต์เข้ากับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ผู้เรียนมีวิจรรณญาณในการ กิน อยู่ ดู ฟัง บูรณาการไตรสิกขาสอดแทรกในการเรียนการสอนในขณะที่วิธีการในการปฏิบัติงานนั้นมีความหลากหลายไปตามบริบทของโรงเรียนและชุมชนของแต่ละท้องถิ่น และต้องอาศัยความร่วมมือตามหลัก บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อสร้างสรรค์สภาพการดำเนินงานที่ผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนและได้พัฒนาสู่ชีวิตและสังคมที่ดงามควบคู่กันไป

สอดคล้องกับ กัณฑ์จรี แสงวงการ (2561) ได้ศึกษาการศึกษากิจกรรมและจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเขตภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างกิจกรรมและจิตลักษณะรายด้านกับ จิตสาธารณะโดยรวมมีค่าเท่ากับ .53 สามารถอธิบายร่วมกันได้ร้อยละ 29.03 โดยตัวแปรกิจกรรมและจิตลักษณะที่ส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต ส่วนค่าน้ำหนักความสำคัญสัมพัทธ์ของกิจกรรมและจิตลักษณะที่ส่งผลทางบวกต่อจิตสาธารณะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของตน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และสอดคล้องกับ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคล (2558) ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลทางบวกสูงสุดต่อพฤติกรรม จิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด คือ ปัจจัยด้านนักเรียน รองลงมาเป็นอิทธิพลปัจจัยสังคม/ชุมชน และปัจจัย สื่อ/เทคโนโลยี ตามลำดับ และร่วมกันทำนายพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษา ได้ร้อยละ 54 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ ปัจจัยด้านนักเรียนส่งผลทางบวกและทางตรง ต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาด้วย

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 : เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง พบว่า

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ในด้านต่าง ๆ โดยโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ

ระดมความคิดรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ รวมไปถึงการวางแผนกิจกรรมที่สอดคล้องแนวทางดำเนินการของโรงเรียนวิถีพุทธและตอบโจทย์คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน และสอดคล้องกับยุคสมัยและสอดคล้องกับแนวปฏิบัติโรงเรียนวิถีพุทธ จะต้องมีการปรับปรุงระเบียบแนวปฏิบัติเป็นประจำ มีการกำหนดนโยบาย ขอบข่าย แบ่งส่วนปันส่วน ปฏิบัติตามกรอบงาน แต่งตั้งคณะกรรมการดูแลมุ่งเน้นคุณธรรม จริยธรรมขับเคลื่อนด้วยครูประจำชั้น ร่วมกับเครือข่ายผู้ปกครอง หน่วยงาน ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับเยาวชน เครือข่ายของโรงเรียนวิถีพุทธและการนำนวัตกรรมมาขับเคลื่อนงาน ทุกคนทราบนำไปปฏิบัติโดยใช้นวัตกรรมเดียวกัน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความประพฤติ และระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีนวัตกรรมเพื่อการขับเคลื่อนงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนที่ชัดเจนครบทุกขั้นตอน มีดำเนินงานป้องกันหรือแก้ไขปัญหา ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ มีการจัดทำแผนงาน/โครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนที่สอดคล้องกับแนวทางดำเนินการโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้ง 5 ด้าน มีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานกิจกรรมนักเรียนกิจกรรมต่าง ๆ

สอดคล้องกับ ศิริกมล นนทะภา (2560) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ แนวทางการพัฒนา พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะนักเรียนประกอบด้วยแนวทาง 4 ด้าน คือ 1) ควรมีการดำเนินการโดยหลักการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนเอง เป็นต้น 2) ควรมีการดำเนินการพัฒนาโดยการกำหนดเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง 3) ควรมีการสอดแทรกจิตสาธารณะในกระบวนการเรียนการสอนโดยเน้นการปฏิบัติจริงและสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น 4) ควรมีการจัดอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง เพราะถือเป็นพื้นฐานของจิตสาธารณะในทุก ๆ ด้าน และสอดคล้องกับ อาทิตยา เวชกรณ (2559) ได้ศึกษา แนวทางการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 40 โดยการจัดสนทนากลุ่มโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน พบว่า แนวทางการบริหารงานกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมี 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านงานแนะแนว ควรจัดให้มีการประชุมเพื่อวางแผนการแนะแนวทางประกอบอาชีพแก่นักเรียน มีการเชิญผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพและศิษย์เก่ามาให้คำแนะนำแก่นักเรียน 2) ด้านกิจกรรมนักเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานตามความสามารถตามถนัดเพื่อเอื้อต่อการทำงาน การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม เพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนอย่างจริงจัง 3) ด้านโครงการพิเศษ ควรกำหนดงานโครงการพิเศษไว้ในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนและกำหนดผู้รับผิดชอบงานโครงการพิเศษให้ชัดเจน 4) ด้านงานปกครอง

ควรจัดทำคู่มือนักเรียนเพื่อชี้แจงเรื่องระเบียบและข้อปฏิบัติต่าง ๆ แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติ 5) ด้านสวัสดิการนักเรียน ควรจัดเตียงพยาบาล เวชภัณฑ์ให้เพียงพอต่อความต้องการและจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ด้านงานพยาบาลประจำอยู่ที่ห้องพยาบาล ดังนั้น การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเสริมสร้างพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษา

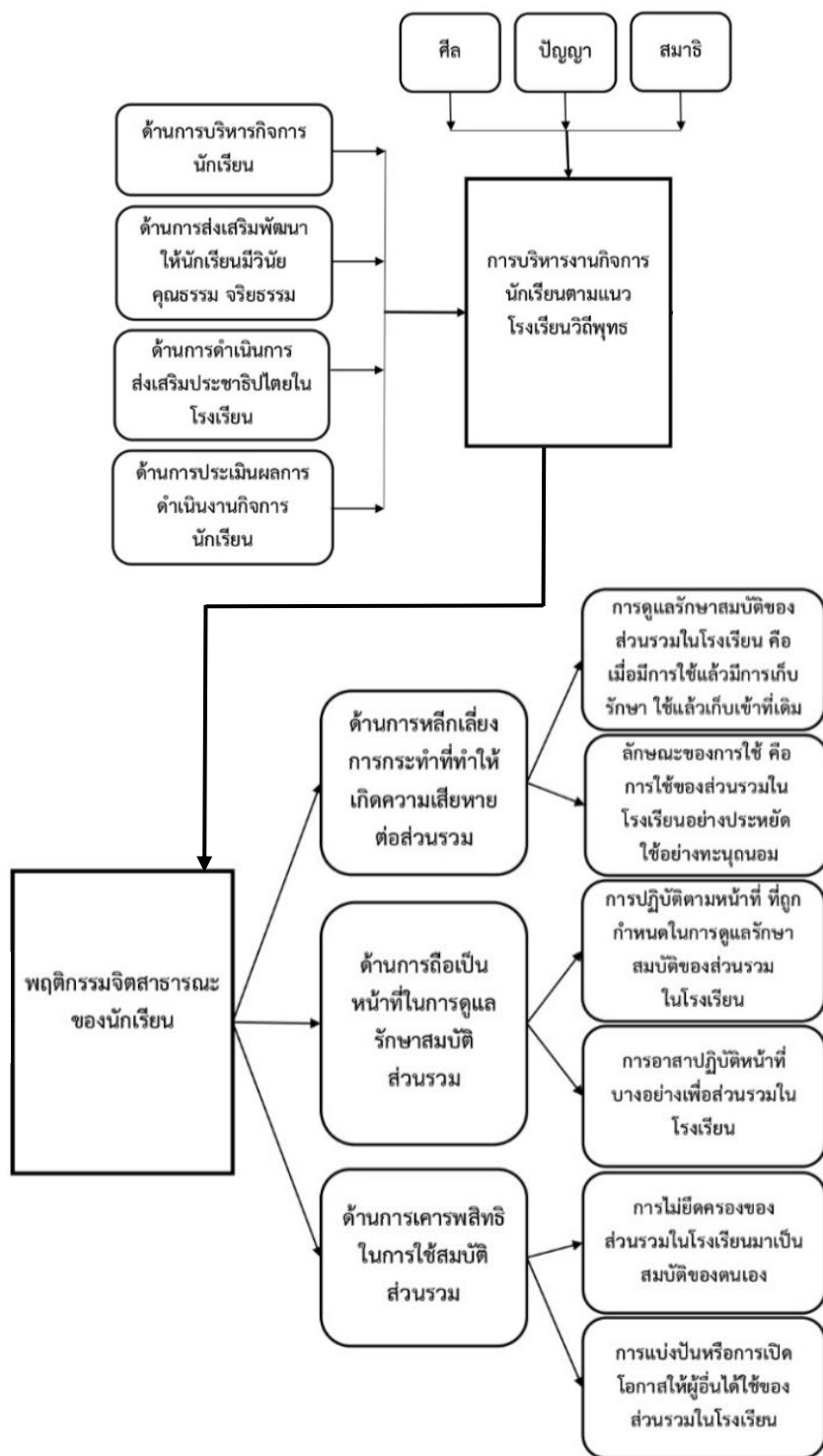
องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

1. จากการศึกษากิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธจากเอกสารต่าง ๆ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน 2) ด้านการบริหารกิจการนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 4) ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5) ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน 6) ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

พฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนของนักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม 2) ด้านการถือเป็นหน้าที่ในการดูแลรักษาสมบัติส่วนรวม 3) ด้านการเคารพสิทธิในการใช้สมบัติส่วนรวม

2. จากการศึกษาข้อมูลการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง แล้วนำมาวิเคราะห์โดยค่าสถิติ พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธทั้ง 6 ข้อ มีเพียง 4 ด้านเท่านั้นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียน คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดังแผนภาพองค์ความรู้จากการวิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ควรสนับสนุนงานบริหารกิจการนักเรียน โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) สถานศึกษาควรมีนโยบายการนำแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธมาใช้ในสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้มีการเข้าร่วมการฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างประสบการณ์และสามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมจิตสำนึกนักเรียนในสถานศึกษาได้

3) สถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการบริหารกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน จึงเสนอแนะให้ทางเขตพื้นที่การศึกษามีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานกิจการนักเรียนเพื่อสามารถนำผลมาปรับปรุงพัฒนางานบริหารกิจการนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2) ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมจิตสำนึกของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการถือเป็นหน้าที่ในการดูแลรักษาสมบัติส่วนรวม จึงเสนอแนะให้ทางสถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม

3) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสำนึกของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการวางแผนงานกิจการนักเรียน จึงเสนอแนะให้ทางเขตพื้นที่การศึกษาจัดสัมมนาหรืออบรมที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนงานกิจการนักเรียน มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

2) ควรทำการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

3) ควรศึกษาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง

รายการอ้างอิง

- กัณฑ์จรี แสงวงการ. (2561). การศึกษากิจกรรมและจิตลักษณะที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ เขตภาคใต้ตอนบน. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 10(ฉบับพิเศษ), 87-90.
- ดวงดาว พรiform. (2558). จิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา : นครราชสีมา.
- นาคยา เลียบจันทร์. (2562). การศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนอาชีวศึกษาตามหลัก ไตรสิกขาจังหวัดสมุทรปราการอาชีวศึกษาภาคกลาง เขต 3 (วิทยานิพนธ์ปริญญา ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : พระนครศรีอยุธยา.
- นงเยาว์ กัลยาลักษณ์. (2541). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานฝ่ายกิจการนักเรียนนักศึกษา ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : มหาสารคาม.
- ภูมิพัฒน์ รักพรหมมงคล. (2558). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมจิตสาธารณะของ นักเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร การบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา*, 9(2), 81-86.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2557). *โรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- วารุณี วงศ์วิรุฬห์. (2554). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนโรงเรียนบ้านสามขา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร : สกลนคร.
- วีรณัฐ สุทธิพันธ์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธที่มุ่งเน้นจิตอาสาของ นักเรียนประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคม ศาสตร์ และมนุษยศาสตร์*, 5(2), 116-118.

- ศตวรรษ กฤษณา และคณะ. (2564). การบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลักสังกัด 4 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอมาหาชะชัยจังหวัดยโสธร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขต ร้อยเอ็ด, 1(1), 29-33.
- ศิริกมล นนทะภา. (2560). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย ราชภัฏมหาสารคาม : มหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 – 2564. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
- อาทิตยา เวชกรณ์. (2559). แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาชั้น พื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในจังหวัดนคร สวรรค์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ : นครสวรรค์.

การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม
อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

Management According to Buddhist Governance of
Tan Chum Subdistrict Administrative Organization at
Thawangpha District, Nan Province

Received: January 20, 2023
Revised: March 30, 2023
Accepted: March 31, 2023

พระครูจารุวรรณชัยวัฒน์¹ และ ชีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล²
Phrakhrujaruwanchaiwat and Theeratas Rojkitjakul
(chanchai55263@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 2. ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 377 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก หลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ประชาชนมีเพศและสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Master of Public Administration Program in Public Administration Nan Buddhist College

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Program in Public Administration Nan Buddhist College

ส่วนประชาชนมีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน คือ การบูรณาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 คือ มีความพอใจ ความเพียร ความเอาใจใส่ และความไตร่ตรอง กับการบริหารจัดการ 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน การจัดองค์การองค์การ การบังคับบัญชา การประสานงาน และการควบคุมองค์การ ส่งผลให้การบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, หลักพุทธธรรมาภิบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

Objectives of this research article were; 1. to study the level of management opinions of tan chum subdistrict administrative organization at tha wang pha district, Nan province 2. Comparison of people's opinions towards the administration according to Buddhist governance of tan chum subdistrict administrative organization tha wang pha district, Nan province and 3. to propose guidelines for applying Buddhist principles in administration according to Buddhist governance of tan chum subdistrict administrative organization tha wang pha district, Nan province. The research was conducted by using mixed method research. The quantitative research used a questionnaire to collect the data from 377 samples and analyzed data by using social science application. The qualitative research was conducted by using in-depth interviews with 10 key informants. The data were analyzed by using descriptive analysis and content analysis

The research findings were as follow;

1. Level of management according to Buddhist governance of tan chum subdistrict administrative organization tha wang pha District, Nan province, as a whole, was at a high level. The principle of four Iddhipada was at a high level overall. 2. The comparison of management opinions according to Buddhist governance of tha wang pha district, Nan province. Classified by personal status People have different sex and status. There were no differences in opinions towards the administration according to Buddhist governance. The age of the population education level and different

professions There are different opinions towards management according to Buddhist governance. Statistically significant at the 0.05 level. 3. The guidelines for applying Dhamma principles in administration according to Buddhist governance of Tan Chum Subdistrict Administrative Organization Tha Wang Pha District, Nan Province, is the integration and application of the four Iddhipada principles, is the integration and application of the four powers of power, namely satisfaction, perseverance, attentiveness, and reflection. with 5 aspects of management is planning organization organization command, coordination and control of the organization As a result, the management of Tan Chum Subdistrict Administrative Organization Tha Wang Pha District, Nan Province is efficient and responds to the needs of the people in the area.

Keywords: Management, Buddhist Good Governance, Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จึงได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (ราชกิจจานุเบกษา 111, 2537) เป็นหน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ส่งผลให้มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรประชาชนในระดับตำบลอย่างมาก องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นกลไกหนึ่งในการพัฒนาชนบทที่สำคัญ จึงต้องมี หลักการบริหารงานพัฒนาชนบทให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งหลักการบริหารที่มีกระแสสำคัญ ในช่วงเวลานี้ คือ หลักธรรมาภิบาล คือ การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้หลักประกันว่าการดำเนินนโยบาย ทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจวางอยู่บนฉันทานุมัติอย่างกว้างขวางของสังคม และให้ความมั่นใจว่า เสียงของประชาชนจะเป็นที่รับฟังในกระบวนการกำหนดและดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การก่อตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล เองก็เป็นสิ่งที่รัฐบาลพยายามปรับตัวเข้าสู่ระบบธรรมาภิบาล เพราะเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้บริโภคสิ่งที่ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง ดังนั้น ตัวองค์กรบริหารส่วนตำบล จึงเป็นทั้งกลไกเครื่องมือ กระบวนการและเป้าหมายของธรรมาภิบาลในการพัฒนาชุมชน

องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม มีภาระหน้าที่ในการดูแลประชาชนในพื้นที่ ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการบริหาร คือ “ประชาคมเข้มแข็ง เมืองแห่งภูมิปัญญา สาธารณูปโภคครบถ้วน เกษตรกรรมยั่งยืน ส่งเสริมคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจดี สนับสนุนการศึกษาพัฒนาการบริหารจัดการ” มียุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการบริการ มีแนวทางการพัฒนา คือ พัฒนาสมรรถนะขององค์กรให้มีความเหมาะสมตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง การบริหารและด้านบุคลากร (แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม, 2561)

ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การบริหารองค์กร หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ธรรมะ + อภิบาล) โดยใช้เกณฑ์ของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก องค์กรสหประชาชาติ ธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย ซึ่งเสนอถึงการพัฒนาที่ดีจะต้องมีหลักการขั้นพื้นฐานที่จะสร้างความเป็นอยู่ของคนในทุกประเทศ ทุกสังคม ที่มีความเท่าเทียมกัน การกระจายอำนาจความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในการพัฒนาแล้วได้ว่าธรรมาภิบาล เป็นระบบการปกครองที่ดีที่เกิดขึ้นเพื่อใช้ปรับปรุงระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายการปกครองที่เป็นธรรม โดยผู้ปกครองที่เป็นธรรมและเป็นการปกครองโดยธรรม (ปฐุม มณีโรจน์, 2554) Good Governance หมายถึง “การกำกับดูแลที่ดี” หรือหมายถึง “การใช้สิทธิของความเป็นเจ้าของที่จะปกป้องดูแลผลประโยชน์ของตนเองโดยผ่านกลไกที่เกี่ยวข้องในการบริหาร” โดยหัวใจสำคัญของธรรมาภิบาล คือ ความโปร่งใส (Transparency) ความยุติธรรม (Fairness) และความรับผิดชอบในผลของการตัดสินใจ (Accountability) การกำกับดูแลที่ดีมีความจำเป็นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน (วรภัทร โตรณะเกษม, 2542)

ดังนั้น พุทธธรรมาภิบาล (Buddhist Governance) จึงเป็นการบริหารองค์กร โดยใช้หลักพุทธธรรม หรือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวชี้วัด (พุทธธรรม + อภิบาล) ในงานวิจัยฉบับนี้ใช้หลักอิทธิบาท 4 (หลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ 4 ประการ) (ที.ม. (ไทย) 10/287/219.) ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ ที่เรียกว่า อิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี 4 ข้อ คือ 1) ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำ 2) วิริยะ : สู้งาน (ความเพียร เห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นเพียร กระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทนเอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทอดทิ้งก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ 3) จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อจริงจัง) คือ เอาจิตผูกใจ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ 4) วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่

ครวญหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2554) ดังนั้น การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำเป็นต้องนำเอาหลักพุทธธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นกระบวนการหรือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการบริการ ให้มีความเหมาะสมตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเมือง การบริหารและด้านบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น รวมทั้งเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี อันเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยนำเอาหลักพุทธธรรมหรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและผลการวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์และแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายและประสบผลสำเร็จในการบริการงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน

6,335 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 377 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร ข้าราชการ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลท่าวังผา จังหวัดน่าน ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์จำนวน 10 รูปหรือคน เลือกโดยวิธีเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 377 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview Script) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ ที่ได้คำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตร เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่าง ๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าและกำหนดวันเวลาและสถานที่ สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม แล้ววนามามาตีความ และเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า

1. การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ใน 5 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 โดยด้านที่มีผลมากที่สุด คือ ด้านการวางแผน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 รองลงมาคือ ด้านการบังคับบัญชา ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.55 ด้านการจัดการองค์การ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านการควบคุม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 อยู่ในระดับมากตามลำดับ ส่วนด้านการประสานงาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลतालुम อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา และอาชีพ พบว่า ประชาชนมีเพศและสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลतालुम อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนมีอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลतालुम อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยภาพรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการตามหลักพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลतालुम อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในการบริหารจัดการ 5 ด้าน คือ

3.1 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการวางแผน คือ การบริหารจัดการในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นด้วยความยินดีและเต็มใจ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ รวมถึงมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น เมื่อการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายก็เกิดความพอใจ รู้สึกดีที่การปฏิบัติงานสำเร็จ

3.2 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการจัดองค์การ คือ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ กำหนดภารกิจ อำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน และเป็นธรรม ดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียร การพัฒนาบุคลากรเพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงาน และมีรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อนำเสนอความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของการดำเนินงาน

3.3 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการบังคับบัญชา คือ การจัดทำโครงสร้างการบริหาร มีสายบังคับบัญชาการสั่งการที่ชัดเจนเป็นไปตามกฎหมาย มีความยุติธรรมกับบุคลากร รวมถึงให้ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกับพนักงานในการปฏิบัติงาน

3.4 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการประสานงาน คือ การจัดทำขั้นตอนและวิธีการประสานงานภายในอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนเป็นประจำด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเพียร และให้คำปรึกษา แนะนำร่วมกับบุคคลในชุมชน และหน่วยงานอื่นเป็นประจำ

3.5 การบริหารจัดการตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านการควบคุม คือ การกำกับการติดตามการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นประจำ และมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นประจำ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

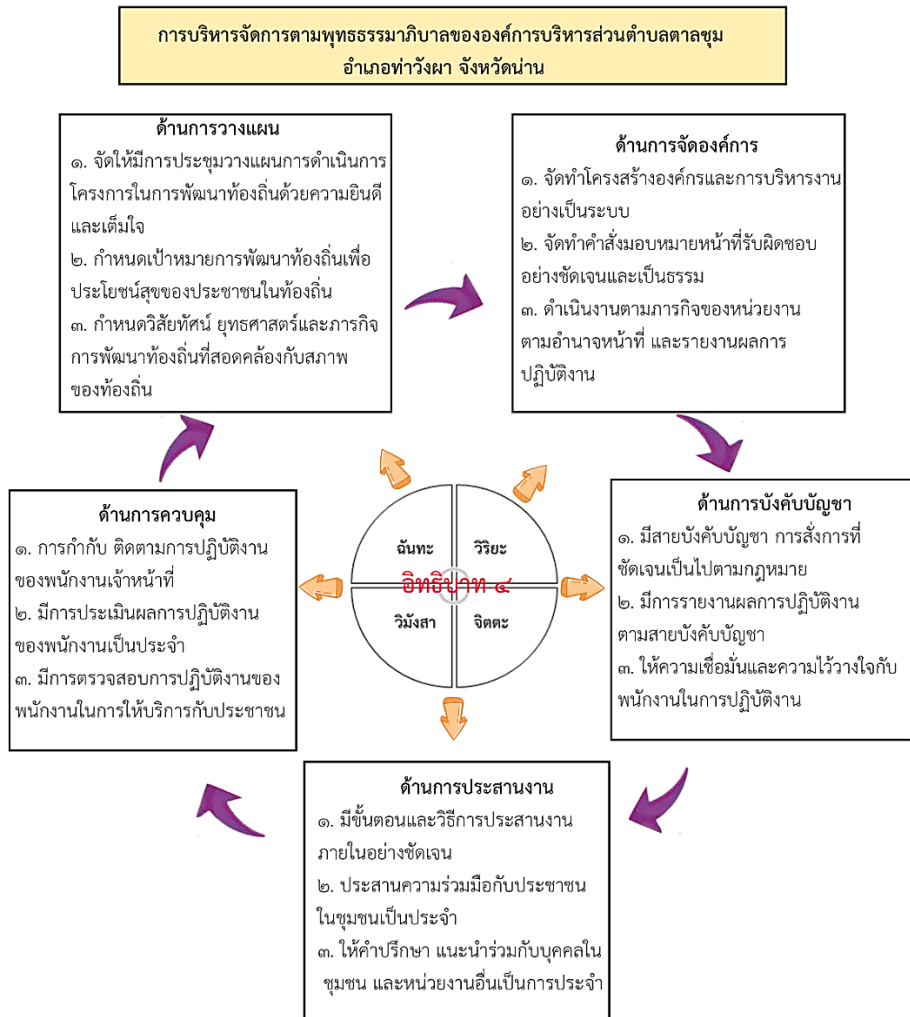
แนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลของ องค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในด้านการประสานงานซึ่งมี ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นถึง การจัดทำขั้นตอนและวิธีการ ประสานงานภายในยังไม่ชัดเจน ยังขาดมีการประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชน และ การลงพื้นที่ให้คำปรึกษาแนะนำร่วมกับบุคคลในชุมชน และหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ อีกทั้งยัง ขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อประชาชนในชุมชน จึงควรพัฒนาส่งเสริมการประสานความร่วมมือกับ ประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนหน่วยงานหรือองค์กรในท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น รวมถึงการนำ หลักพุทธธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์ เพื่อจะทำให้การบริหารงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายธีรวิทย์ ทองนอก (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาล เมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี” พบว่า เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรีมีการนำหลักพุทธ ธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการเทศบาลเมืองหนองปรือให้สามารถปฏิบัติราชการได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ (1) การบริหารจัดการ องค์การด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากรของเทศบาลเมืองหนองปรือให้มีการยึดมั่น และ ประพฤติปฏิบัติดำรงตนอยู่ในหลักพุทธธรรม คุณธรรม และจริยธรรม อย่างต่อเนื่อง ซึ่ง สอดคล้องกับหลักสังคหวัตถุ 4 หลักอิทธิบาท 4 และหลักโลกบาลธรรม (2) การบริหารจัดการ องค์การแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยการพัฒนาศักยภาพและสร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักอภิปรายธรรม 7 หลักสัปปุริส ธรรม 7 และหลักอริยสัจ 4 (3) การบริหารจัดการองค์การด้วยการเสริมสร้างจริยธรรม โดย กำหนดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมไว้ในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ครั้งละน้อย ๆ แต่บ่อย ๆ และต่อเนื่องตามความเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปกรณ์ มหากันธา (2556) ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบและ กระบวนการบริหารองค์ปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ” พบว่า การนำหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในองค์การจนเกิดความเข้าใจในบทบาท อำนาจหน้าที่ของ องค์การ การบริหารองค์การด้วยการบูรณาการเชิงพุทธ ประกอบด้วย หลักธรรมทางการ บริหารสัปปุริสธรรม 7 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 อิทธิบาท 4 และหลักธรรมาภิบาล และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสิตา เกิดผลประสพศักดิ์ (2557) ศึกษาวิจัยเรื่อง “แบบจำลอง การบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น” พบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารงานเชิงบูรณาการ และ มีหลักพรหมวิหาร 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักทิวฐิธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 เป็นส่วนประกอบ เพื่อให้การบริหารงาน เชิงบูรณาการขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จ แบบจำลองการบริหารเชิง พุทธบูรณาการขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่าองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น มีการใช้

เทคนิคการสร้างบูรณาการ 3 ประการ (3C) ได้แก่ ร่วมมือ (Coordination) ประสาน (Co-operation) และสอดคล้อง (Consistency) โดยทุกภาคส่วนใช้หลักอิทธิบาทตามหลักการบริหารงานเชิงพุทธบูรณาการเพื่อให้การบริหารงานท้องถิ่นประสบความสำเร็จ ซึ่งการใช้หลักพุทธธรรมดังกล่าว ทำให้การบริหารเชิงพุทธบูรณาการของท้องถิ่นมีความเป็นเอกภาพ เข้มแข็งและยั่งยืน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” นี้ได้องค์ความรู้ใหม่ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

1. ด้านการวางแผน จัดให้มีการประชุมวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นด้วยความยินดีและเต็มใจ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์และภารกิจการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ รวมถึงมีการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น เมื่อการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายก็เกิดความพอใจ รู้สึกดีที่การปฏิบัติงานสำเร็จ

2. ด้านการจัดองค์การ จัดทำโครงสร้างองค์กรและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ จัดทำคำสั่งมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนและเป็นธรรม ดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานตามอำนาจหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น ขยันหมั่นเพียรและมีรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาทราบ

3. ด้านการบังคับบัญชา มีโครงสร้างการบริหารสายบังคับบัญชาการสั่งการที่ชัดเจนเป็นไปตามกฎหมาย มีการรายงานผลการปฏิบัติงานตามสายการบังคับบัญชา การพัฒนาบุคลากรเพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานและให้ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจกับพนักงานในการปฏิบัติงาน

4. ด้านการประสานงาน มีขั้นตอนและวิธีการประสานงานภายในอย่างชัดเจน มีการประสานความร่วมมือกับประชาชนในชุมชนเป็นประจำด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเพียรและให้คำปรึกษาแนะนำร่วมกับบุคคลในชุมชนและหน่วยงานอื่นเป็นประจำ

5. ด้านการควบคุม มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยความเอาใจใส่ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นประจำและมีการตรวจสอบการปฏิบัติงานของพนักงานในการให้บริการกับประชาชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรมีนโยบายส่งเสริมในการนำเอาหลักของอิทธิบาท 4 หรือหลักพุทธธรรมอื่น มาบูรณาการใช้กับการบริหารงาน โดยมีการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง

2) ควรมีการจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อสร้างการรับรู้และปลูกฝังจิตสำนึกในการปฏิบัติงานเพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น

2) ควรมุ่งเน้นและพัฒนาการปฏิบัติงานแบบบูรณาการตามกระบวนการของหลักอิทธิบาท 4 ในทุกกระบวนการขององค์กร เพื่อเกิดประโยชน์กับองค์กรและสังคม

3) ควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และนำหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องในองค์กร เพื่อนำ ไปบูรณาการและประยุกต์ใช้รักษาความเป็นแบบอย่างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัย การบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกัน เพื่อนำผลไปใช้ในการบริหารองค์กรต่อไป

2) การศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลतालुम อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อนำผล การศึกษาและข้อเสนอแนะมาวางแผนการบริหารงานขององค์กร

3) การศึกษาวิจัยแรงจูงใจของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- ธีรวิทย์ ทองนอก. (2561). *การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี* (ดุขฎิณิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- ปกรณ มหากันธา. (2556). *รูปแบบและกระบวนการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการ* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- ปฐม มณีโรจน์. (2554). *สาธารณคดี ภาครัฐในมุมมองนักกฎหมายการเมืองและการบริหาร*. กรุงเทพฯ : สุภาภรณ์การพิมพ์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *ธรรมานุญชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 46). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2537). *ราชกิจจานุเบกษา 111, พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลพ.ศ. 2537*. ทำเนียบรัฐบาล : กรุงเทพฯ.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2457). *ราชกิจจานุเบกษา 13, พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2475*. กรุงเทพฯ : ทำเนียบรัฐบาล.
- วาสิตา เกิดผลประสพศักดิ์. (2557). *แบบจำลองการบริหารเชิงพุทธบูรณาการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลतालुम. (2561). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561 – 2565*. สืบค้น 7 มิถุนายน 2564, จาก <http://www.tanchoom.go.th/>
- เอเจอร์ แซม. (2554). *ธรรมาภิบาลการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม*. กรุงเทพฯ : น้ำฝน.

รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน

Model of Participation in The Five Precepts Observation Promotion for Ban Yu Sub-District, Thawangpha District, Nan Province

Received: January 20, 2023
Revised: March 30, 2023
Accepted: March 31, 2023

พระอธิการยงยุทธ ยุตตธมโม (ปะที)¹ และ วรปรัชญ์ คำพงษ์²
Phra Athikan Yongyuth Yuttathammo (Pathi) and
Worapat Khumpong
(yongyuth02@hotmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และเพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) 2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนมีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนมีอายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของ

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Master of Public Administration Program in Public Administration Nan Buddhist College

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Program in Public Administration Nan Buddhist College

ชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5, ชุมชนบ้านยู

Abstract

The objectives of this research article were to study participation level, a comparative study of community participation in the five precepts observation promotion project classified by personal factors and to propose a model for participation in the five precepts observation promotion for Ban Yu Sub-District, thawangpha district, Nan Province. The research was conducted by using mixed method research. The quantitative research used a questionnaire to collect the data from 361 samples and analyzed data by using social science application. The qualitative research was conducted by using in-depth interviews with 10 key informants. The data were analyzed by using descriptive analysis and content analysis. The research findings were as follow; 1. The participation in the five precepts observation promotion by overall was at a moderate level ($\bar{X} = 3.29$) 2. The results comparative study of community participation in the five precepts observation promotion project classified by personal factors it was found that people had different genders and levels of education. Their opinions on participation were not different. The people have different ages, occupations and incomes. There are different opinions on participation. Statistically significant at the 0.05 level. 3. Model for community participation in promoting the 5 Precepts Village Project has 4 aspects: 1) Participation in decision-making 2) Participation in operations 3) Participation 4) Participation in the evaluation

Keywords: Participation, Five Precepts Observation Promotion, Ban Yu Sub-District

บทนำ

ประเทศไทยมีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาอย่างยาวนาน ดังจะเห็นได้ว่า พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ล้วนทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยตลอด ซึ่งพุทธศาสนาในประเทศไทย มี 2 นิกายที่สำคัญคือ มหายาน และหินยาน โดยนิกายหินยานได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทยตั้งแต่ราว พ.ศ. 200 จวบจนปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาแบบหินยานหรือเถรวาทอย่างมั่นคงและกว้างขวางกลายเป็นรากฐานของวัฒนธรรมแทบทุกด้านจนถึงทุกวันนี้ โดยมีวัดเป็นศาสนสถานที่สำคัญในด้านศาสนพิธี เป็นสถานที่ทางศาสนาที่มีเสนาสนะ และอาคารถาวรวัตถุต่าง ๆ เป็นที่อยู่อาศัย ปฏิบัติธรรมวินัย และประกอบศาสนกิจของพระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนเป็นที่บำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนทุกคนทั้งทางด้านจิตใจและประเพณีนิยม เป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและทางสังคม ตลอดจนเป็นที่พักผ่อนทางจิตวิญญาณ ของผู้คนที่ทุกซ์มาสงบใจมาทำบุญ ทำกุศล ฝึกสมาธิ ด้วยเหตุที่คนไทยเมื่อไปตั้งถิ่นฐานและรวมตัวกันเป็นชุมชนขึ้นที่ใด ก็มักมีความจำเป็นที่ต้องมีที่พึ่งทางใจ จึงเกิดการสร้างวัดขึ้นมากมายเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางทางสังคมที่จะขาดไม่ได้ในสังคม (พระมหานุกต์ จันทราลักษณ์, 2544)

สังคมไทยปัจจุบัน กำลังเผชิญกับความท้าทายจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบัน ที่ส่งผลอย่างชัดเจนต่อวิถีชีวิต ตลอดจนการให้ความหมายและคุณค่าต่อคำว่า “ความดีและความเจริญ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย ได้ส่งผลต่อการบริโภค แบบแผนการเลี้ยงดูและปฏิสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคมในระดับต่างๆ ให้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมที่มีลักษณะไว้รากฐานทางวัฒนธรรมและชาติโลกทัศน์ทางคุณธรรม จริยธรรมนั้น เป็นส่วนหนึ่งของแก่นแกนปัญหาเชิงโครงสร้างที่ดำรงอยู่ในทุกระดับความสัมพันธ์ของสังคมไทยขณะนี้ ดังนั้นรัฐบาลปัจจุบันจึงให้ความสนใจต่อการปรับทัศนคติด้านการพัฒนาของคนในสังคม รวมทั้งการจัดทำและวัดประเมินผลแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อลดอคติของการพัฒนากระแสหลัก เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการสร้างสังคมปรองดอง ส่งเสริมแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คำนึงถึงรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้กับสังคมไทยในอนาคตได้

ดังนั้น เพื่อลดอคติของการพัฒนากระแสหลัก เพื่อเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการสร้างสังคมปรองดอง ส่งเสริมแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติคำนึงถึงรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ซึ่งสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการยกระดับมาตรฐานการดำเนินชีวิตให้กับสังคมไทยในอนาคตได้ภายใต้นโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดนโยบายและแนวทางอย่างชัดเจนในการส่งเสริมการใช้หลักการศึกษาการและสนับสนุนบทบาทให้องค์กรทาง

พระพุทธศาสนามีความสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุขและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม (พระมหาก้องไพร สาครโร (เกตุสาคร), 2563)

การนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ลงไปยังหมู่บ้านเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดความปรองดองของประชาชนในชุมชนตามคำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าถึงแม้ว่าโดยปรัชญาพื้นฐานของโครงการจะมีความชัดเจนในการนำศีล 5 มาเป็นกฎพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน แต่ก็เกิดปัญหาในการปฏิบัติอันเนื่องจากกลไกที่ทำหน้าที่ขับเคลื่อนมุ่งให้เป็นภารกิจของภาครัฐ แต่รัฐกลับทำงานในวงกว้างในเชิงประชาสัมพันธ์มากกว่า เช่น การแจกคู่มือ และป้ายสัญลักษณ์ของโครงการ เป็นต้น แต่ในขณะที่การสร้างตระหนักให้คนดำรงตนอยู่ในศีล เป็นเรื่องของ การปรับทัศนคติและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับศีล 5 ภารกิจดังกล่าวจึงสลับกลับไปเป็นหน้าที่ของวัดและเจ้าอาวาสแบบเลียงไม่ได้ ทั้งโดยความเกี่ยวข้องกับโครงการ ทั้งโดยสนองคำริของเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า วัดจึงต้องเข้ามารับหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนโครงการ และดำเนินการไปอย่างไม่มีทิศทางขาดความเป็นเอกภาพ เนื่องจากยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นโครงการแต่ละพื้นที่ ยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกัน (พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2560)

จากที่มาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การสร้างและพัฒนาบทบาทของวัดและองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อการจรรโลงคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนส่งเสริมการสร้างสังคมสมานฉันท์และสันติสุขอย่างยั่งยืนนั้น ถือเป็นนวัตกรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่ควรเรียนรู้และพัฒนาพุทธศาสตร์และกระบวนการเชิงรูปธรรมให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ประกอบกับผู้วิจัยมองเห็นว่าวัดบ้านยูเป็นศูนย์รวมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนบ้านยู อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีภารกิจในการส่งเสริมให้สังคมมีศีลธรรม และคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา เป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนทุกเพศทุกวัยได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยเน้นการรณรงค์ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการรักษาศีล 5 ขึ้นในชุมชน เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน ประชาชนในชุมชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข มีความปรองดองสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชน ทำให้สังคมสงบ ร่มเย็น และเกิดสันติสุขอย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกทางพระพุทธศาสนา นี่จึงเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหารูปแบบหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยการถอดบทเรียนหมู่บ้านรักษาศีล 5 ต้นแบบ และนำผลไปปรับใช้ในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของชุมชนโดยขยายผลในพื้นที่นำร่องโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองนโยบายการสร้างสังคมปรองดองสมานฉันท์และสันติสุขของรัฐบาลและคณะสงฆ์ไทย ที่จะร่วมมือกันพัฒนาชุดความรู้ที่อิงกับการบูรณาการหลักการศึกษาการ เพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตและชุมชนไทย ให้เข้าใจหลักการและวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่าง “อยู่เย็นเป็นสุข” ร่วมกันได้ตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่บ้านยู ตำบลจอมพระ อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 1,495 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 316 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้นำท้องที่ในพื้นที่อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน ทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์จำนวน 10 รูปหรือคน เลือกโดยวิธีเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่บ้านยู ตำบลจอมพระ อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 316 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview Script) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ ที่ได้คำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตร เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าและกำหนดวันเวลาและสถานที่ สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพนิ่ง
5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม แล้ววนามามาตีความ และเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน พบว่า

1. ผลการวิจัยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน 4 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า 1) ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ($t = 0.650$, Sig. = 0.516) 2) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยรวมแตกต่างกัน ($F=4.493$, Sig.=0.004) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยรวมไม่แตกต่างกัน ($F=1.586$, Sig.=0.192) 4) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยรวมแตกต่างกัน ($F=7.842$, Sig.=0.000) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยรวมแตกต่างกัน ($F=2.573$, Sig.=0.038) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน โดยการบูรณาการใช้หลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์เป็นแนวทางในการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ

3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการแสดงความคิดเห็น การเสนอปัญหา การวางแผนโครงการกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินการ การเสนอวิธีการทางเลือกและความต้องการ เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ในการดำเนินการและส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

3.2 รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินงาน คือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตั้งแต่ขั้นการวางแผน เสนอความคิดเห็นและร่วมดำเนินงาน เพื่อรับรู้ความคืบหน้า ทิศทางการดำเนินงานและสร้างการรับรู้ รวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรม

3.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความยินดีและภูมิใจมีจิตใจที่สงบ ทำให้คนในชุมชนเกิดความสงบสุข เกิดความรักความสามัคคีร่วมกันในหมู่คณะ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน และแนะนำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ

3.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดน่าน ในภาพรวม พบว่า มีระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งเป็นไปตามเป้าประสงค์การดำเนินตามยุทธศาสตร์โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาบุคลากร หมู่บ้านและชุมชนในการสนับสนุนการเผยแพร่หลักศีล 5 อย่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุสนธ์ รักษาพล (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของตำบลกุดแวง อำเภอมือ จังหวัดเลย” พบว่า ประชาชนมีความเห็นต่อการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของ ตำบลกุดแวง อำเภอมือ จังหวัดเลย โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญมาส เงินชุกกลิ่น (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การรณรงค์ชุมชนรักษาศีล 5 ของตำบลหัวง อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย”

พบว่า การรณรงค์การรักษาศิลป 5 เป็นหลักธรรมของพระศาสดาที่มีความละเอียดอ่อนยากต่อความเข้าใจแม้แต่ชาวพุทธเองก็เข้าใจได้ยากและปฏิบัติตามไม่ถูกต้องครบถ้วน เพราะฉะนั้นผู้เข้าร่วมโครงการฯ ควรศึกษาให้เข้าใจและฝึกปฏิบัติจริงให้ถูกต้องตามหลักศิลป 5 เพื่อเป็นประโยชน์ที่หวังได้ทั้งในชาตินี้ และชาติหน้า และการรักษาศิลป 5 จึงมีความจำเป็นในการบริหารจัดการภาครัฐและภาคเอกชนและต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของประชาชน ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำและผู้บริหารประเทศที่มีคุณธรรมสูงการรักษาศิลป 5 เป็นหลักธรรมที่หล่อหลอมจิตใจผู้ปฏิบัติให้เป็นคนดีเหมาะสำหรับทุกคนในสังคมและผู้บริหารประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงถาวรตลอดไป

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภอบางพลาย จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนมีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนมีอายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการตามพุทธธรรมาภิบาลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญา โณ (ทองละมุล) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป ๕ ของคณะสงฆ์ อำเภอบางพลาย จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางพลาย จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป ๕ ของคณะสงฆ์อำเภอบางพลาย จังหวัดสุพรรณบุรีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี สุขชีวิน และเวชสุวรรณ อาจิวชัย (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านศิลป 5 อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านศิลป 5 อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ และอาชีพ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

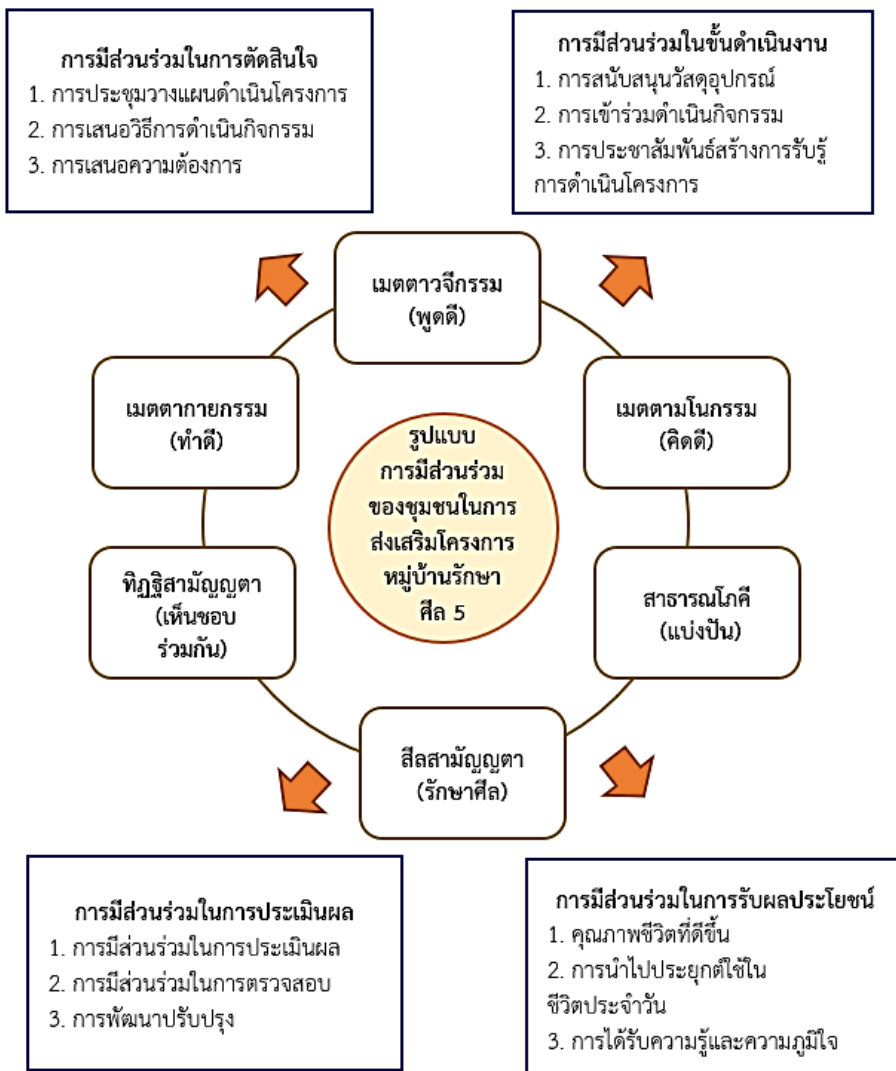
3. รูปแบบการบูรณาการหลักพุทธธรรมต่อมีส่วนร่วมในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศิลป 5 พบว่า เมื่อนำหลักสาราณียธรรม 6 มาบูรณาการกับการมีส่วนร่วม จะได้รูปแบบ ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผน ตั้งแต่กระบวนการแรกเริ่ม จนถึงกระบวนการสิ้นสุดโครงการร่วมกันจนนำไปสู่การดำเนินกิจกรรม 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานในทุกกระบวนการเกิดการประสานความร่วมมือกันในพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ ประชาชนในพื้นที่ร่วมรับ

ผลประโยชน์ ทำให้กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข เกิดความรักความสามัคคี และลดปัญหาต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ กระบวนการติดตามผลการดำเนินกิจกรรม และความก้าวหน้าของโครงการ

นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิศิษฐ์ ทวีสิงห์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษานโยบายการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การอยู่ร่วมกันของชุมชนมีความสัมพันธ์เครือข่ายแบบพื้แบบน่อง มีประเพณี วัฒนธรรม ที่สร้างเสริมให้มีความรักความเมตตาต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการส่งเสริมให้ประชาชนใช้เป็นหลักในการดำรงชีวิตประจำวันสร้างความปรองดองสมานฉันท์ อยู่ร่วมกัน รู้จักใช้เหตุผล ยับยั้งชั่งใจ พัฒนาชีวิต และการจัดการเพื่อชีวิตที่ดีร่วมกันดำรงตนสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ควรมีการกำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงาน บูรณาการร่วมกับการรณรงค์สร้างกระแสอย่างจริงจังต่อเนื่อง ควรยกย่องเชิดชูเกียรติคนที่น่าหลักศีล 5 ไปใช้ในการดำรงชีวิตเป็นต้นแบบคนดี พร้อมทั้งการสนับสนุนให้ชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาศีล 5 โดยการปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิและจัดการให้ผู้นำชุมชนมีความเข้าใจในหลักการ ตลอดจนถึงแนวทางการปฏิบัติตามของศีล 5 ให้แก่ประชาชน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การวิจัย รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภอดงหลวง จังหวัดน่าน ได้องค์ความรู้ดังภาพที่ 1 นี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

วงกลมชั้นใน คือ สิ่งที่ผู้วิจัยได้ตั้งเป้าประสงค์ไว้เป็นข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยชื่อว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภอนาทอง จังหวัดน่าน

วงกลมชั้นที่ 2 คือ หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่นำมาบูรณาการใช้เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านยู อำเภอนาทอง จังหวัดน่าน ประกอบด้วย 1) เมตตาวชิกรรม ทำด้วยความปรารถนาดีต่อกัน 2) เมตตาวชิกรรม พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน 3) เมตตาโมกรรม คิดด้วยความปรารถนา

ดีต่อกัน 4) สาธารณโภคิตา กระจายผลประโยชน์ทั่วถึงกัน 5) สีสสามัญญตา เคารพกฎระเบียบและบังคับใช้อย่างเท่าเทียมกัน 6) ทิณฺณีสสามัญญตา เคารพความคิดเห็นของกันและกัน

กรอบการมีส่วนร่วม 4 กรอบ คือ กรอบรูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของชุมชนบ้านอยู่ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม มีดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการแสดงความคิดเห็น การเสนอปัญหา การวางแผนโครงการกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินการ การเสนอวิธีการทางเลือกและความต้องการ เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ในการดำเนินการและส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในขั้นตอนดำเนินงาน คือ การดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตั้งแต่ขั้นการวางแผน เสนอความคิดเห็น และร่วมดำเนินงาน เพื่อรับรู้ความคืบหน้า ทิศทางการดำเนินงาน และสร้างการรับรู้ รวมถึงการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ รวมถึงการประชาสัมพันธ์การดำเนินกิจกรรม

3. รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ คือ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความยินดีและภูมิใจมีจิตใจที่สงบ ทำให้คนในชุมชนเกิดความสงบสุข เกิดความรักความสามัคคีร่วมกันในหมู่คณะ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและแนะนำให้ประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมโครงการ

4. รูปแบบการมีส่วนร่วมการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นกรรมการตรวจสอบผลการดำเนินโครงการ เพื่อนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินโครงการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศีล 5 ไปปรับใช้เพื่อพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างองค์ความรู้เพื่อส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

1.2 ควรมุ่งเน้นและพัฒนาการปฏิบัติงานแบบบูรณาการตามกระบวนการของหลักสาราณียธรรม 6 ในทุกกระบวนการของการส่งเสริมหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อเกิดประโยชน์กับหมู่บ้าน ชุมชนและสังคม

1.3 ควรกำหนดนโยบาย และแนวทางในการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาส่งเสริมการรักษาศิลปะ 5 เพื่อสร้างความเข้มแข็งและศีลธรรมอันดีตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะการนำไปใช้

2.1 ควรจัดกิจกรรมหรือผู้นำทางศาสนาที่มีวิธีการถ่ายทอดการรักษาศิลปะ 5 ให้ความรู้ในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

2.2 ควรส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการเรียนรู้พระพุทธศาสนาผ่านกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมวิถีไทยวิถีพุทธ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

2.3 ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและนำหลักการของศิลปะ 5 ไปบูรณาการและประยุกต์ใช้เพื่อรักษาความเป็นพุทธมามกะ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการรักษาศิลปะ 5 ของประชาชนในระดับอำเภอหรือในระดับจังหวัด เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายตามบริบทของพื้นที่

3.2 ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานโครงการหมู่บ้านรักษาศิลปะ 5 ในพื้นที่ที่ได้ดำเนินโครงการโดยมีการกำหนดรูปแบบการติดตามผลอย่างเป็นระบบ ให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริง โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพ

3.3 ควรศึกษาการบูรณาการการรักษาศิลปะ 5 อย่างมีส่วนร่วมในหน่วยงานทั้งภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งสู่องค์กรสร้างบรรทัดฐานค่านิยมวิถีไทยวิถีพุทธสู่ความสำเร็จตามปัจจัยตัวชี้วัด หลักประกันทางพระพุทธศาสนา

รายการอ้างอิง

- กัญมาศ เงินชุกกลิ่น. (2563). การศึกษาการรณรงค์ชุมชนรักศิลปะ 5 ของตำบลห้วยม้อ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพฯ.
- กัลยาณี สุกชีวิน และ เวชสุวรรณ อาจวิชัย. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านศิลปะ 5 อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารรัฐศาสตร์สาส์น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 1(1), 1-11.
- นุสนธ์ รักษาพล (2564). การดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศิลปะ 5 ของตำบลกุดแวง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 2(4), 1-12.

- พระมหาก้องไพร สาครโร (เกตุสาคร). (2563). แนวทางการบริหารโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดอุดรธานี (ดุชนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ. (2560). หมู่บ้านรักษาศีล 5 : รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันของสังคมไทย. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(2), 435-448.
- พระมหานุกิต์ จันทราลักษณ์. (2544). ปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในจังหวัดมหาสารคาม (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- วิศิษฐ์ ทวีสิงห์. (2560). แนวทางการส่งเสริมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ตำบลบ้านเหล่าอำเภอมะนังจังหวัดพะเยา (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาพงษ์ศักดิ์ รตนญาโณ (ทองละมุล). (2561). การบริหารจัดการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี (สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4
ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุราษฎร์ธานี เขต 1

Guidelines for the Implementation of Internal Quality Assurance
System According to Iddhipada 4 of Bangkok Network
Educational Institutions, Surat Thani Primary
Educational Service Area Office 1

Received: November 29, 2022
Revised: February 09, 2023
Accepted: February 15, 2023

นันทาภรณ์ เสวกวัง¹, บุญเลิศ วีระพรกานต์² และ
พระครูประโชติกิจจาภรณ์³

Nanthaporn Sawekwang, Boonlert Weeraponkan and
Phrakhruprachotkichchaporn
(Krunan1992@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกจำนวน 5 คนและการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Education Program, Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินงานทั้งหมด 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

2. แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยทุกขั้นตอนดำเนินการร่วมกันโดยใช้หลักอริยบท 4

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การดำเนินงานทั้ง 7 ขั้นตอนมีความสัมพันธ์กับหลักอริยบท 4 ฉันทะ มีพอใจ เต็มใจในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย วิริยะ ความตั้งใจ ปฏิบัติทำตามแผน จิตตะ เอาใจใส่ในการประเมินผลจากการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าของงาน วิมังสา วิเคราะห์ผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามี ความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน, อริยบท, เขตพื้นที่การศึกษา, สุราษฎร์ธานี

Abstract

The objectives of this research are: 1. to study the status of the implementation of internal quality assurance system of Bangkok network educational institutions, Suratthani primary educational service area office 1 2. to study the guidelines for the implementation of internal quality assurance system

according to Iddhipada 4 of Bangkok network educational institutions, Surat Thani primary educational service area office 1 and 3) to promote the guidelines for the implementation of internal quality assurance system according to Iddhipada 4 of Bangkok network educational institutions, Surat Thani primary educational service area office 1. The study was a qualitative research by studying and researching documents In-depth interviews and focus groups. Data were collected via in- depth interviews with 15 people involved, 5 key informants, and focus group discussion by 7 experts. The research tool was an in-depth interview for analytic induction.

The results of the study revealed that:

1. The status of the implementation of internal quality assurance system of Bangkok network educational institutions, Surat Thani primary educational service area office 1 has a scope of operation in 7 steps, consisting of 1) setting educational standards for educational institutions 2) formulating a plan for developing educational management for educational institutions 3) implementing an educational management development plan for educational institutions 4) evaluating and to examining the quality of education within an educational institutions 5) following up on the results of the implementation of the development of educational institutions to acquire the quality according to the educational standards 6) preparing the self-assessment report and 7) developing educational institutions to be qualitative.

2. The guidelines for the implementation of internal quality assurance system according to Iddhipada 4 of Bangkok network educational institutions, Surat Thani primary educational service area office 1 consist of 7 steps which are as follows 1) setting up educational standards of educational institutions 2) creating a plan for developing educational management of educational institutions 3) Implementing a plan for developing educational management of educational institutions 4) evaluating and examining the quality of education within educational institutions 5) following up on the results of the implementation of the development of educational institutions to be qualitative according to the educational standards 6) preparing the self-assessment report 7) developing educational institutions to be qualitative in every operation step together by using Iddhipada 4.

3. The experts verified the guidelines for the implementation of internal quality assurance system according to Iddhipada 4 of Bangkok network educational institutions, Surat Thani primary educational service area office 1 and found that 7 steps of operations are related to the Iddhipada 4 principle, being satisfied, being willing to plan. Goal setting, perseverance, determination, action according to the plan, Chitta, paying attention to the evaluation of the performance to achieve the progress of the work, Vimangsa, analyzing the results obtained, improving the fever. Regarding the focus group discussion, the guidelines have suitability, possibility and usefulness which can be applicable.

Keywords: Internal Quality Assurance System, Iddhipada, Educational Service Area, Surat Thani

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติซึ่งมีที่มาการประกาศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ตามความในหมวดที่ 6 เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษากล่าวใน มาตรา47 “ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบ การประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น”(ราชกิจจานุเบกษา,2562)

ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องนำไปพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามบทบาทและหน้าที่ กระทรวงศึกษาธิการตามประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ดังกล่าว มีสาระสำคัญที่สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาต้องนำไปดำเนินการ ได้ระบุไว้ว่าข้อ 3 “ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด หรือ หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษา ตามวาระหนึ่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือ หน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแนะนำ สถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง” (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

การปฏิบัติงาน ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาจะมี ประสิทธิภาพบุคลากรต้องมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติ เกี่ยวข้องการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา จึงจะทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ สถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม เป็นสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่าระบบงานประกัน คุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม จากผลการประเมินประจำปี การศึกษา 2563 พบว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในและมาตรฐาน การศึกษา ระดับปฐมวัยและสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการประเมินอยู่ในระดับคุณภาพดี เลิศ แต่ผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สาม ระดับคุณภาพในภาพรวมของเครือข่าย บางกุ่มอยู่ในระดับ ดี และผลการประเมินคุณภาพภายนอกภายใต้สถานการณ์จำเป็นและ เร่งด่วนเนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งผลการ ประเมินคุณภาพภายนอกระยะที่ 1 จากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของ สถานศึกษา (SAR) ผลการประเมินของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่มที่ได้รับการประเมินยังอยู่ ในระดับ ดี เนื่องจากยังไม่ชัดเจน เกิดความสับสนและไม่เข้าใจในหลักการปฏิบัติ บุคลากร ของสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ทั้ง ในเรื่องเนื้อหาที่ต้องนำเสนอเอกสารอ้างอิง มีการเปลี่ยนเกณฑ์การประเมิน ตัวบ่งชี้ และ กฎระเบียบต่าง ๆ บ่อยครั้ง รวมทั้งขาดทัศนคติที่ดีต่อการประเมินอันเนื่องมาจากการงานที่ เพิ่มขึ้น และที่สำคัญขาดสิ่งยึดเหนี่ยวหรือหลักที่ทำให้การปฏิบัติงานที่ทำให้งานเกิด ความสำเร็จจึงสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คืออิทธิบาท 4 มาปฏิบัติร่วมกัน เพื่อ เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จประกอบไปด้วย ฉันทะ คือ ความรัก

พอใจกับงานที่ทำไม่ว่าจะเป็นการการศึกษามาตรฐานการศึกษา การกำหนดวางแผนงานต่าง ๆ วิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียรกับงาน ที่ได้รับมอบหมาย ในการจัดทำแผน ทำตามแผน การสร้างเครื่องมือ การรวบรวมข้อมูล จิตตะ เอาใจใส่รับผิดชอบงาน มีการตรวจสอบงานอยู่เสมอ ผู้ปฏิบัติงานทำอย่างเต็มสติกำลัง วิมังสา คือ พิจารณาหาเหตุผลในงานที่ทำนำผลการประเมินมาวิเคราะห์และหาวิธีการปรับปรุงพัฒนา ทำความเข้าใจในงานอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ขั้นตอนและผลสำเร็จของงาน ทั้ง 4 ประการนี้สามารถเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในแต่ละขั้นตอนให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพได้

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน และสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องมือแห่งความสำเร็จมาเป็นหลักเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและส่งผลให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามีการพัฒนาเกิดประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ ศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 งานวิจัยนี้ได้เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาหรือครูรับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม รวม 15 คน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ และจัดทำร่างแนวทาง

ขั้นที่ 2 การศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 งานวิจัยนี้ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม จำนวน 3 คน ศึกษาวิเคราะห์ จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน รวม 5 คน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำรายละเอียดจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดทำแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ขั้นที่ 3 การนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 งานวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการจัดสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่มที่ได้รับการประเมินภายนอกรอบปัจจุบันจำนวน 2 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา /ครูผู้รับผิดชอบประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 2 คน ศึกษาวิเคราะห์ที่รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา จำนวน 1 คน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูปและนักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน 1 คน รวม 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยผู้วิจัยนำรายละเอียดจากการสนทนากลุ่ม นำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรัชญาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจ ให้กับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีการทบทวน แนวทางพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาในการนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมวิเคราะห์ มาตรฐานการศึกษา กำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จ วิเคราะห์สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน นำเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษารวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกาศค่าเป้าหมายชัดเจน พร้อมพัฒนาปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีการแต่งตั้ง คณะทำงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษา ร่วมกันระดมความคิดมีความพอใจ มีความเอาใจใส่ จริงจังร่วมมือกัน ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ สร้างความรู้ความเข้าใจคณะครู และบุคลากร รวบรวม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษาที่ครอบคลุมทุกด้าน วิเคราะห์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพภายในด้านจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา สภาพ ภายนอกด้านโอกาส และอุปสรรคของสถานศึกษา (SWOT Analysis) มีส่วนร่วมในการ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงการต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน กำหนด ความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมโดยยึดหลัก ผู้เรียนเป็นสำคัญ

การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษา ใช้วงจรคุณภาพ PDCA ในการดำเนินการ มีการแต่งตั้งคณะทำงาน ประชุมสร้างความเข้าใจ แบ่งหน้าที่การปฏิบัติงาน แสดงแผนงาน โครงการ กิจกรรม วิธีการ งบประมาณและ ผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน ร่วมกันคิด วิเคราะห์ และพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและมีการ นำแผนสู่การปฏิบัติ มีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนเพื่อพัฒนา สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา กำหนด ผู้รับผิดชอบร่วมกันดำเนินงาน ด้วยความพอใจ ความขยัน ในการปฏิบัติงาน แต่งตั้งคณะ กรรมการติดตามตรวจสอบ ติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน อย่างน้อย

ภาคเรียนละ 1 ครั้ง รายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและดำเนินการทุกปี

การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา แต่งตั้งคณะทำงาน กำหนดกรอบการดำเนินการ เครื่องมือ กำหนด ปฏิทินปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามปฏิทินมีการทบทวนศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรม หรืองานที่จะนำมาติดตามผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ สถานศึกษาดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา สถานศึกษาต้องนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง นำเสนอผลการดำเนินงานและการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมา ในด้านข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา ข้อมูลที่เป็นผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และนำเสนอรายงานให้คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบและรับรองผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและเผยแพร่ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาแก่ผู้เกี่ยวข้อง

การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การนำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อทบทวนในสิ่งที่ทำมา เมื่อเทียบกับเป้าหมายความสำเร็จที่กำหนด อะไรคือจุดเด่น อะไรคือจุดอ่อน สามารถดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ PDCA เพื่อกำหนดจุดพัฒนาดำเนินการต่อไป

2. สรุปผลการศึกษาร่างแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

การศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีขอบข่ายการดำเนินงาน 7 ขั้นตอน ดังนี้

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ ว่า ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาต้องมีการสร้างเกิดคความสนใจ พร้อมทั้งจะศึกษาพัฒนา ด้วยใจใฝ่รักให้เกิดความสำเร็จ และมีความความเต็มใจในการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องใน ขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานการศึกษามีความเห็นพ้องในการกำหนดเกณฑ์ การประกาศค่าเป้าหมายความสำเร็จ (ฉันทะ) มีความขยัน อดทนลงมือปฏิบัติงาน (วิริยะ) ทบทวนตรวจสอบ ค่าเป้าหมายความสำเร็จเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ (วิมังสา)

2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า มีการสร้างความตระหนักโดยการศึกษามาตรฐาน สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา (ฉันทะ) กำหนดวิธีการนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ฉันทะ) บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม(จิตตะ) การวิเคราะห์ภายใน และภายนอกสถานศึกษา เพื่อไม่ให้เกิดข้อมูลพลาตของข้อมูล ติดตาม ทบทวน ตรวจสอบ เสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ (วิมังสา)

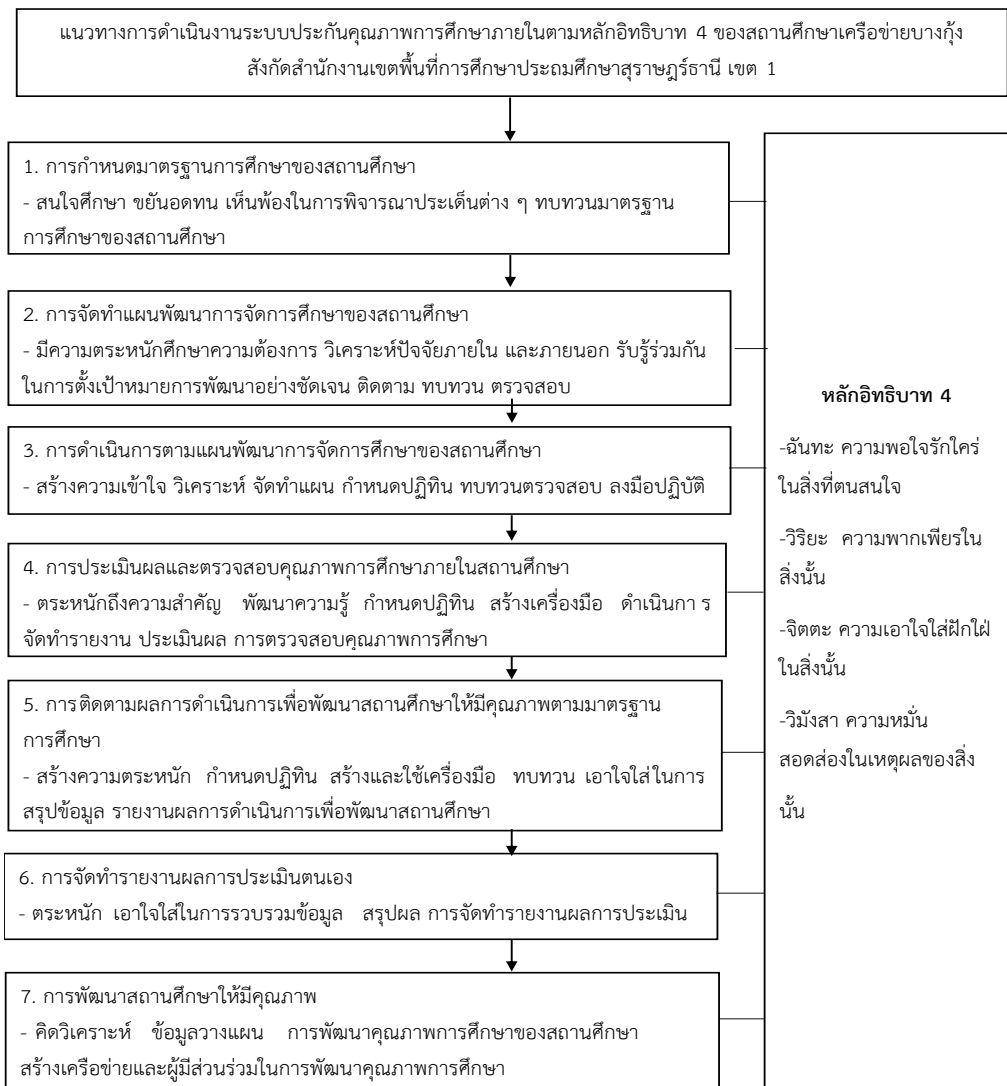
3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า สร้างความเข้าใจ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดปฏิทินการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน (ฉันทะ) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกไม่ทอดทิ้ง นำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ตามที่ได้กำหนดไว้ (วิริยะ) กำกับ ติดตาม ประเมินผล จัดเก็บรวบรวม สรุปผลการดำเนินงาน และทบทวนตรวจสอบโดยเสนอแผนปฏิบัติการประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ (วิมังสา)

4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า มีการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน กำหนดปฏิทิน (ฉันทะ) มีความตั้งใจในการสร้างเครื่องมือการประเมินผล (วิริยะ) การดำเนินการประเมินผล การตรวจสอบอย่างหลากหลายและครบถ้วน จัดทำรายงานผลการประเมิน พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล การตรวจสอบ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพที่สถานศึกษากำหนดไว้ และมีการทบทวนสม่ำเสมอ (วิมังสา)

5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า มีการสร้างความตระหนักโดยศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายละเอียดของมาตรฐาน กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน ติดตามผล (ฉันทะ) สร้างและใช้เครื่องมือ ติดตามผลการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (วิริยะ) เอาใจใส่ในการรวบรวมผลการดำเนินการ จิตใจอยู่กับงาน (จิตตะ) สรุปข้อมูลการติดตามผลการดำเนินงาน ทบทวน สรุปและรายงานผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (วิมังสา)

6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ว่า มีการสร้างความตระหนัก (ฉันทะ) เอาใจใส่ในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่ (จิตตะ) สรุปผลจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และเต็มใจ ยินดีที่จะเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน (วิมังสา)

7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ดังนี้ นำข้อมูลที่ได้มา กลับกรอง กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาพิจารณาวินิจฉัยนำประเด็นการพัฒนา มาวางแผนพัฒนาให้เป็นระบบครบ วงจรคุณภาพ (PDCA) มีการนำผลที่ได้จากการปฏิบัติ ไปเป็นข้อมูลย้อนกลับ ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา) สร้างเครือข่ายและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (วิริยะ) ซึ่งทั้ง 7 ขั้นตอนสามารถสรุปเป็นแผนผังดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3. สรุปผลการนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

จากการนำเสนอร่างแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคน เห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็น ไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตาม องค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการสร้างความตระหนัก ความสนใจ พัฒนาด้วยใจใฝ่รักให้เกิดความสำเร็จ มีความเต็มใจที่จะศึกษามาตรฐาน การศึกษาตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนดรวมถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความเห็นพ้องในการกำหนดเกณฑ์คุณภาพของประเด็นพิจารณาละประเด็นพิจารณา และการกำหนด การประกาศค่าเป้าหมายความสำเร็จของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ฉันทะ ความสนใจพึงพอใจรักใคร่ในงานที่ทำ บุรณาการกับขั้นวางแผนการตั้งเป้าหมาย) มีความขยัน อดทนลงมือปฏิบัติจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (วิริยะ การลงมือ ดำเนินการ บุรณาการกับขั้นจัดทำแผน ดำเนินการตามแผน แล้วลงมือปฏิบัติตามแผนด้วย ความวิริยะ อุตสาหะ และพากเพียรให้สำเร็จตามเป้าหมาย) ทบทวนตรวจสอบมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา ค่าเป้าหมายความสำเร็จเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณา ให้ความเห็นชอบ (วิมังสา พิจารณา วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน) โดยการควบคุมไปกับการ วางแผน (Plan)

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีการสร้างความ ตระหนักโดยการศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สภาพปัญหาและความต้องการ จำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานตามสภาพจริง กำหนดวิธีการนำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติ กิจกรรม โครงการ งบประมาณที่สอดคล้องกับ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ฉันทะ มีความความสนใจพึงพอใจในการดำเนินงาน บุรณาการกับการพิจารณาตามบทบาทหน้าที่ ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จ) บุคลากรทุกฝ่ายมีการรับรู้ มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียน และความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม(จิต ตะ มีความเอาใจใส่ในกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผนและแนวทางแก้ไข เพื่อทราบความก้าวหน้า ของงาน) การวิเคราะห์ภายในองค์กรโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายใน และ

ภายนอกสถานศึกษาเพื่อไม่ให้เกิดข้อมูลพลาตของข้อมูล และตรงตามความต้องการของสถานศึกษา ติดตาม ทบทวน ตรวจสอบ เสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ (วิม้งสาพิจารณา วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน) โดยการควบคู่ไปกับการวางแผนในการจัดทำแผน (Plan)

3. การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สร้างความตระหนักสร้างความเข้าใจ โดยการศึกษาวเคราะห์แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษา กำหนดปฏิทินการนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน (ฉันทะ มีความตระหนักในการดำเนินงาน ที่ต้องดำเนินการเพื่อให้งานสำเร็จ) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรู้สึกไม่ทอดทิ้ง และมีความกล้าในการลงมือปฏิบัติโดยนำแผนปฏิบัติการประจำปีไปใช้ตามที่ได้กำหนดไว้ (วิริยะ ลงมือปฏิบัติตามแผน พากเพียรให้สำเร็จตามเป้าหมาย) กำกับ ติดตาม ประเมินผล จัดเก็บรวบรวม สรุปผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี และทบทวนตรวจสอบโดยเสนอแผนปฏิบัติการประจำปีต่อคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ (วิม้งสาวเคราะห์สะท้อนผลว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนา) โดยควบคู่ไปกับการร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Do)

4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามบทบาทหน้าที่ของผู้ประเมิน กำหนดปฏิทินการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (ฉันทะ สนใจเห็นค่าของการประเมินผลเพื่อให้งานสำเร็จ) มีความตั้งใจในการสร้างเครื่องมือการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (วิริยะ อดุสาหะ ลงมือดำเนินการ หาสาเหตุให้งานประสบผลสำเร็จ) การดำเนินการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา อย่างหลากหลายและครบถ้วน จัดทำรายงานผลการประเมิน การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา พัฒนาความรู้ความเข้าใจทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายละเอียดของมาตรฐาน และแนวทางการพัฒนาคุณภาพที่สถานศึกษากำหนดไว้ และมีการทบทวนสม่ำเสมอ (วิม้งสาวเคราะห์สะท้อนผลว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่า จะแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ) โดยควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ (Check)

5. การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีการสร้างความตระหนักโดยศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รายละเอียดของมาตรฐาน คำอธิบายรายละเอียด ประเด็นพิจารณา และเกณฑ์คุณภาพตาม

แนวทางการพัฒนาที่สถานศึกษากำหนดไว้ กำหนดปฏิทินปฏิบัติงานติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (ฉันทะ ตระหนักและพัฒนางานให้ดีขึ้น) สร้างและใช้เครื่องมือ ติดตามผลการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (วิริยะ ลงมือปฏิบัติตามแผนด้วยความวิริยะ อุตสาหะ และพากเพียรให้สำเร็จตามเป้าหมาย) เอาใจใส่ในการรวบรวมผลการดำเนินการ มีจิตผูกพัน จดจ่อ เผื่อคิด ใจอยู่กับงาน (จิตตะ ห่มเท กำกับ นิเทศ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลมีความเอาใจใส่ในกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผนและแนวทางแก้ไข เพื่อทราบความก้าวหน้าของงาน และเพื่อปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย) สรุปข้อมูลการติดตามผลการดำเนินงาน ทบทวน ศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการ กิจกรรม ภาระงาน หรืองานที่จะนำมาติดตามผลการดำเนินงาน สรุปและรายงานผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา (วิมังสา พิจารณา วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสะท้อนผลการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไข และทำการวิเคราะห์สะท้อนผลว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่า จะแก้ไขปัญหาลงมือได้สำเร็จ) โดยควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ(Check)

6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีการสร้างความตระหนักโดยการศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (ฉันทะความสนใจพึงพอใจรักใคร่ในการการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง) เอาใจใส่ในการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องใส่ใจต่อการรายงานผลการประเมินต่อหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง (จิตตะ เอาใจใส่ ห่มเท กำกับ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล มีความเอาใจใส่ในกิจกรรมที่ปฏิบัติตามแผน) สรุปผล จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และเต็มใจ ภูมิใจ ยินดีที่จะเผยแพร่รายงานผลการประเมินตนเองต่อสาธารณชน (วิมังสา ทำการวิเคราะห์สะท้อนผลว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่า จะแก้ไขปัญหาลงมือได้สำเร็จ) โดยควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ (Check)

7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ นำข้อมูลที่ได้มา กลั่นกรอง ใคร่ครวญ คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตามประเด็นการพัฒนาที่กำหนดไว้ พิจารณาวินิจฉัยนำประเด็นการพัฒนา มาวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นระบบครบ วงจรคุณภาพ (PDCA) ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติตามแผน ร่วมกันตรวจสอบ ร่วมกันปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ไตร่ตรองหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบ มีการนำผลที่ได้จากการปฏิบัติ ไปเป็นข้อมูลย้อนกลับ ใช้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องวางแผนใช้ข้อมูลสารสนเทศโดยกำหนดรูปแบบแนวทาง แบบแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามบริบทของสถานศึกษา นำผลที่ได้จากการปฏิบัติ ไป

เป็นข้อมูลย้อนกลับ ใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (วิมิงสา พิจารณา วิเคราะห์ผลการดำเนินงานและสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อนำไปปรับปรุง แก้ไข และทำการวิเคราะห์สะท้อนผลว่า ประสบผลสำเร็จหรือไม่ แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไปจนกว่า จะแก้ไขปัญหาลงได้สำเร็จ) สร้างเครือข่ายและมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (วิริยะหา สาเหตุ ดำเนินการตามแผน แล้วลงมือปฏิบัติ พากเพียรให้สำเร็จตามเป้าหมาย) โดยควบคู่ไปกับการร่วมกันปรับปรุง (Act)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา ภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพ การศึกษาภายในของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เครือข่าย บางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผล การศึกษาพบว่า การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน 1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำ แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัด การศึกษาของสถานศึกษา 4)การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตาม มาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และ 7) การพัฒนา สถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการทำความเข้าใจ เปิดโอกาสให้ บุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตั้งแต่เริ่มต้นวางแผน กำหนดผู้รับผิดชอบ ดำเนินการตามแผน นำข้อมูลสารสนเทศที่ผ่านการวิเคราะห์แล้ว มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวนในสิ่งที่ทำ โดยมุ่งเน้นคุณภาพผู้เรียนและสอดคล้องกับบริบทของ สถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 โดยสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำแนวปฏิบัติการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในการ ดำเนินการเพื่อพัฒนา ส่งเสริม กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาให้เกิด ประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2561) มีความ

สอดคล้องกับผลการวิจัย พระมหากิตติศักดิ์ สิริวทโธ (หนูสุรา) (2561) ที่พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 1) การควบคุมคุณภาพ 2) การตรวจสอบ 3) การประเมินคุณภาพ 4) การให้การรับรองคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษานั้น ๆ ผ่านวงจรควบคุมคุณภาพ ได้แก่ กำหนดโครงการ/แผนงาน/กิจกรรม และกำหนดวัตถุประสงค์ ปฏิบัติหน้าที่ตามแผนที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิผล ควบคุม และการทบทวนกระบวนการปฏิบัติงาน และมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย กานต์สินี วาดวงษ์ (2560) ที่พบว่า ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในประกอบไปด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 3) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 5) การจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 6) การจัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 7) การจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน 8) การจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ดำเนินงาน 7 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนมีการนำหลักอริยาบท 4 มาประยุกต์ใช้จากการศึกษาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ของ พิทธิธัญญา ไพรมุ้ย (2556) ที่พบว่า ด้านฉันทะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ ความพึงพอใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เกิดความสำเร็จ ตามหลักอริยาบท 4 ผลที่ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน จะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และต้องมีความเต็มใจในการทำงานและมีความมุ่งมั่นต่อการกระทำจึงจะส่งผลให้การกระทำนั้น ๆ สำเร็จได้ ด้านวิริยะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ความพากเพียร ความพยายามของผู้บริหารการศึกษาให้ด้านต่าง ๆ จะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ได้ในการบริหารศึกษา และต้องมีความพยายามในการทำงาน

ด้วยความรอบรู้รอบคอบในการทำงานนั้นย่อมออกมาดี ด้านจิตตะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ผู้บริการต้องมีจิตใจต่อการเอาใจใส่ในกิจการ การงาน การดำเนินการการประสานงานในสถานศึกษา จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด ด้านวิมังสา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ให้ความ เป็นกันเองของบุคลากรในสถานศึกษาเมื่อมีการดำเนินกิจกรรม ต้องมีการติดตามผล และตรวจสอบในการดำเนินงานที่ผ่านมา ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอะไร เพื่อแก้ไขให้เกิดการพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน และจากการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพระพุทธศาสนาของ สุทิน ยลทรัพย์ศิริ (2561) พบว่า แนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ประการแรก คือ ฉันทะ แปลว่า การปลุกความรักเป็นเบื้องต้นในงานที่ทำ ฉันทะ อาจแปลว่าความพอใจก็ได้ ก็คือมีความพอใจและรักในงานที่ทำ หากปราศจากความพอใจในเบื้องต้นแล้ว ความขบขวยหรือความเพียรที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จก็เกิดไม่ได้ ประการที่สอง วิริยะ คือการใช้ความเพียร ซึ่งมีความต่อเนื่องจากข้อแรก คือถ้ามีความรักในงานเป็นเบื้องต้นแล้ว คนเราก็จะต้องหาวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ ประการที่สาม จิตตะ การเอาใจจดจ่อต่องานที่ทำ จะเป็นตัวช่วยประสานให้ความเพียรนั้นดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ เมื่อการทำงานเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและทำงานด้วยจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่ งานนั้นก็ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก ประการที่สี่ วิมังสา การใคร่ครวญ เป็นขั้นตอนของการใช้ปัญหาหลักของวิมังสาจะเป็นตัวย้อนกลับไปพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรอง ตั้งแต่ขั้นตอนของการใช้ฉันทะ การใช้วิริยะและการใช้จิตตะ เพราะบางครั้งในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะมีข้อบกพร่องซึ่งผู้ทำงานอาจจะมองไม่เห็น แต่การใช้วิมังสา จะเป็นตัวย้อนกลับไปมองการทำงานที่ทำตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการสุดท้าย เพื่อหาข้อบกพร่องของงาน จุดเด่น จุดด้อยของงานที่ทำแล้วนำกลับไปสู่กระบวนการปรับปรุงและพัฒนางานต่อไป

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 จากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย ธนัญลักษณ์ บำรุงโอษฐ์สกุล (2563) พบว่า แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักอิทธิบาท 4 ประยุกต์ใช้กับวงจรคุณภาพ PDCA ในทุกด้าน และส่งเสริมให้บุคลากรสู่การปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง

องค์ความรู้จากการวิจัย

แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยาบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 7 ขั้นตอน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับหลักอริยาบท 4 และวงจรคุณภาพ PDCA ดังนี้

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ สนใจศึกษา ขยันอดทน เห็นพ้องในการพิจารณาประเด็นต่าง ๆ วิริยะ คือ มีความมุ่งมั่น และลงมือปฏิบัติ วิมังสา คือการทบทวนมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาควบคู่ไปกับการร่วมกันวางแผน (Plan)

การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ มีความตระหนักศึกษาความต้องการ วิเคราะห์ปัจจัยภายใน และภายนอก รับรู้ร่วมกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาอย่างชัดเจน จิตตะ คือ การรับรู้จากทุกฝ่าย วิมังสา คือ ติดตาม ทบทวน ตรวจสอบควบคู่ไปกับการร่วมกันวางแผน (Plan)

การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ สร้างความเข้าใจ วิเคราะห์ จัดทำแผน กำหนดปฏิทิน วิริยะ คือ การลงมือปฏิบัติ วิมังสา คือ ทบทวนตรวจสอบ ควบคู่ไปกับการร่วมกันปฏิบัติตามแผน (DO)

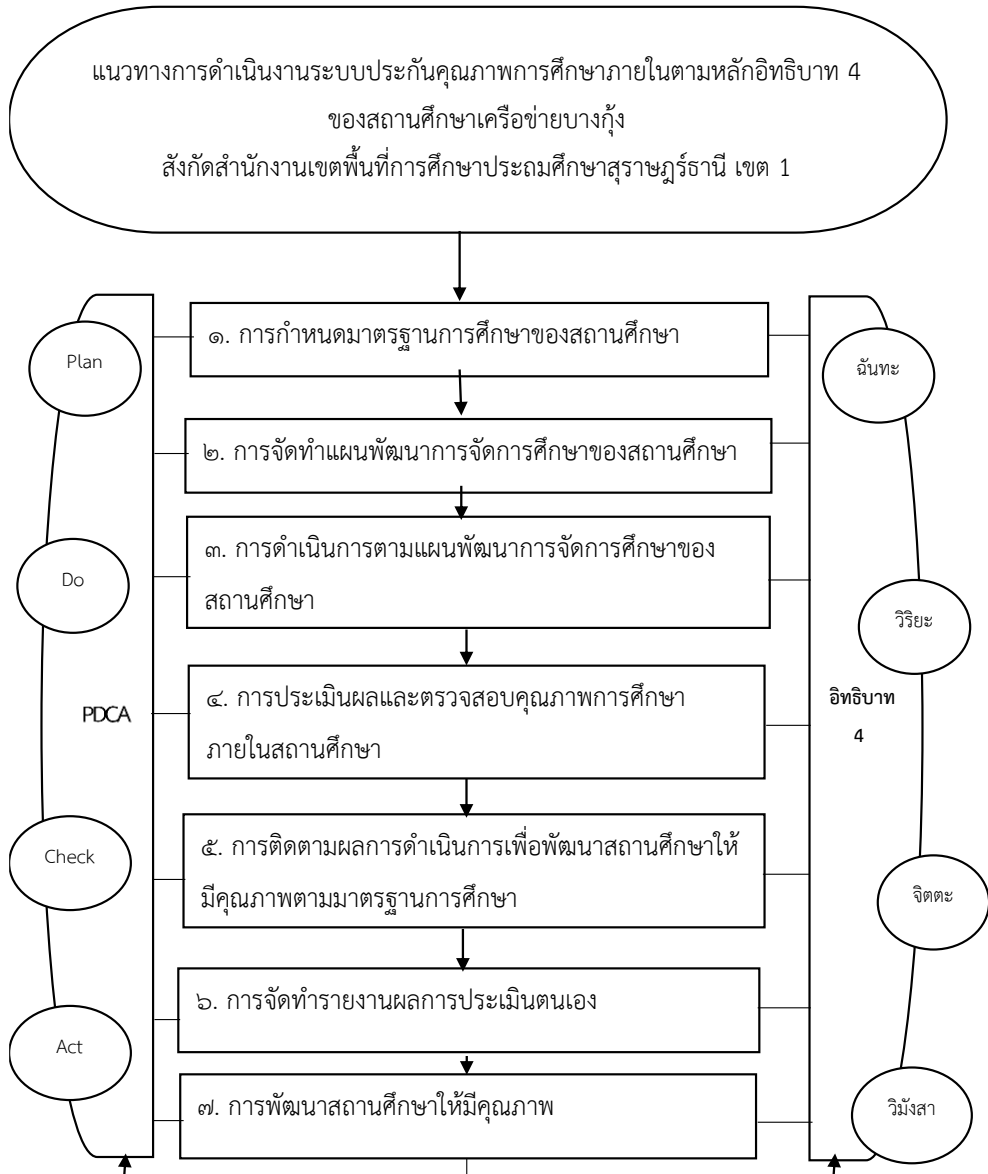
การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะคือตระหนักถึงความสำคัญ พัฒนาความรู้ กำหนดปฏิทิน วิริยะ คือสร้างเครื่องมือ ดำเนินการ จัดทำรายงาน วิมังสา คือประเมินผล การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ (Check)

การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ สร้างความตระหนัก กำหนดปฏิทิน วิริยะ คือ สร้างและใช้เครื่องมือ จิตตะ คือ การเอาใจใส่ทบทวน เอาใจใส่ในการสรุปข้อมูล วิมังสา คือ รายงานผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ (Check)

การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือ ตระหนักเต็มใจทำ วิริยะ คือ ลงมือปฏิบัติ จิตตะ คือ เอาใจใส่ในการรวบรวมข้อมูล วิมังสา คือ สรุปผล การจัดทำรายงานผลการประเมินควบคู่ไปกับการร่วมกันตรวจสอบ (Check)

การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามหลักอริยาบท 4 ได้แก่ ฉันทะ คือความตระหนัก เต็มใจ ภูมิใจ วิริยะ คือลงมือปฏิบัติ จิตตะ คือ ตั้งใจสร้างเครือข่ายและผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา วิมังสา คิดวิเคราะห์ข้อมูลวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาควบคู่ไปกับการร่วมปรับปรุง (Act)

ซึ่งทุกขั้นตอนของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สามารถดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ PDCA โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนดำเนินการระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้ง 7 ขั้นตอน ให้ประสบความสำเร็จและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสรุปได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริม การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและติดตามการดำเนินงานเป็นระยะ ส่งผลให้สถานศึกษาร่วมพัฒนาเกิดขวัญและกำลังใจ
- 3) เครือข่ายบางกุ่ม ควรร่วมกันวางแผนและพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่เหมาะสมกับสภาพบริบทและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) สถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 นำแนวทางไปใช้ภายในสถานศึกษา
- 2) สถานศึกษาที่นำแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ควรมีการติดตาม ประเมินผลการนำแนวทางไปใช้
- 3) สถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาควรจัดทำแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอริยบท 4 ของสถานศึกษาตนเองโดยเฉพาะตามบริบทการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานำไปปรับใช้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
- 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
- 3) ควรมีการศึกษา การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

- กานต์สินี วาดวงศ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการประกันคุณภาพภายในสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.

- ธัญญ์ลีลักษณ์ บำรุงโอษฐ์สกุล. (2563). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลัก
อิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา
(วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหากิตติศักดิ์ สิริวุฒโก (หนูสุรา). (2561). การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
(วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พัทธธัญญา ไพรมัย. (2556). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท
4ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- สุทิน ยลทรัพย์ศิริ. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา (ดุษฎี
นิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหาร
สถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

Guidelines for the Personnal Administration According to
Sappurisdhamma 7 of School Administrators of Bangkok
Network Educational Institutions, Suratthani Primary
Educational Service Area Office 1

Received: January 08, 2023
Revised: February 10, 2023
Accepted: February 15, 2023

นิรมล ดาบเงิน¹, พระครูประโชติกิจจาภรณ์² และ บุญเลิศ วีระพรภานต์³
Niramon Dapngoen, Phrakhruprachotkichchaporn and
Boonlert Weeraponkan
(yingyuri3056@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 3. นำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 5 คนและ สนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Master of Education Program, Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2, 3} สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buddhist Education Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานบุคคล 2) การสรรหาบุคลากร 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การดำรงรักษาบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปติธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วยการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานบุคคล 2) การสรรหาบุคลากร 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การดำรงรักษาบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร โดยทุกขั้นตอนดำเนินการร่วมกันโดยใช้หลักสัปติธรรม 7

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปติธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า การดำเนินการบริหารงานบุคคลทั้ง 5 ด้าน มีความสัมพันธ์กับหลักสัปติธรรม 7 อัมมัญญาตา เป็นผู้รู้จักเหตุผล อตถัญญาตา รู้จักจุดมุ่งหมายและผล อตตัญญาตา รู้จักตน มัตตัญญาตา รู้จักประมาณ กาลัญญาตา รู้จักกาล ปริสัญญญาตา รู้จักชุมชน ในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามีเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, สัปติธรรม 7, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research are: 1. to study the condition of personnel administration of Bang Kung network educational institutions, Surat thani primary educational service area office 1 2. To study the approach to personnel administration according to Sappurisdhamma 7 of Bang Kung network educational institutions, Surat thani primary educational service area office 1 3. to promote the guidelines for personnel administration according to Sappurisdhamma 7 of Bang Kung network educational institutions, Surat thani primary educational service area office 1. The study was a qualitative research by studying and researching documents In-depth interviews and focus groups. Data were collected via in- depth interviews with 15 people involved, 5 key informants, and focus group discussion by 7 experts. The research tool was an in-depth interview for analytic induction.

The results of the study revealed that:

1. The condition of personnel administration of school administrators in the Bang Kung network Under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 1, there are 5 aspects, consisting of 1) Personnel Planning 2) Recruitment 3) Personnel Development 4) Personnel Retention 5) Personnel Performance Evaluation.

2. Guidelines for Personnel Management According to the Principles of Sappurisdhamma 7 of School Administrators in Bang Kung Network Under the Surat Thani Primary Educational Service Area Office Office 1, it consists of 5 areas of administration: 1) Personnel Planning 2) Personnel Recruitment 3) Personnel Development 4) Personnel Retention 5) Personnel Performance Evaluation All steps are carried out together using the Seven Sappurisdhamma principles.

3. The experts examined the approaches for personnel administration according to the Seven Sappurisdhamma of school administrators in Bang Kung network. Under Surat Thani Primary Educational Service Area Office 1, it was found that the 5 aspects of personnel administration were related to the 7 Sappurisdhamma principles. Attanyuta Knowing oneself, Mattanyuta Knowing moderately, Kalanyuta Knowing Kala, Parisanyuta Knowing the community. In a group discussion that everyone considers appropriate, feasible and useful. can be used.

Keywords: Personnal Administration, Sappurisdhamma 7, School Administrators

บทนำ

โรงเรียนนับเป็นสถาบันทางการศึกษาที่สำคัญที่นำนโยบายของทางการศึกษาไปสู่ภาคปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จหรือล้มเหลว ซึ่งการจัดการศึกษาในโรงเรียนย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ความหวัง ในอนาคตของเยาวชนของชาติก็ต้องฝากไว้กับผู้บริหารโรงเรียนเกือบทั้งสิ้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจัดเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน และสังคมภายใต้บทบัญญัติ ของพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข

ผู้บริหารเปรียบเหมือนผู้นำในครอบครัว ถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพในด้านการวางนโยบาย กำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการภาระหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา จะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการนำมาพัฒนาในด้านต่าง ๆ ภายในองค์กร รวมถึงใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการบริหารจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถ และความเป็นผู้นำ ตลอดจนมีคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งในการบริหารที่ดี (ธีระศักดิ์ บึงมุ่ม และพรพิพัฒน์ เพิ่มผล, 2560) การบริหารจัดการในครอบครัวโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะส่งผลให้ครูผู้สอน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาที่จะเรียนรู้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในทางดำรงชีวิตภายใต้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยเฉพาะความมีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นการบริหารตามแนวทางพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 เป็นการตอบสนองต่อเจตนารมณ์ตามมาตรา 8 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ในการพัฒนาการศึกษาและกำเนิตตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยยึดหลักการสำคัญ คือ การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและการบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาสอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาลและสร้างระบบ คุณธรรมให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งนี้ มุ่งหวังว่าหากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณภาพ มีขวัญกำลังใจที่ดีที่จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ รวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

พุทธธรรมถือเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขของคนในสังคม จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการนำหลักธรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนเพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่เด็กเรียนทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดพุทธธรรม ในการครองคน ครองตนและครองงานประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร โดยผู้บริหารโรงเรียนที่ดีจะต้องเป็นผู้นำที่ดีจะต้องประพฤติปฏิบัติด้วยความเป็นธรรมและตั้งมั่น

อยู่ในศีลในธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและอื่น ๆ อันจะนำมาซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุขของ ดังนั้น คุณสมบัติของผู้นำที่ดีจะต้องประกอบด้วยหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 ถือว่าเป็นคุณธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารงานบุคคลที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน สามารถพัฒนาองค์กรต่าง ๆ ให้เกิดความเจริญก้าวหน้ากับตนเองและบุคคลอื่นได้ เนื่องจากสัปปริสธรรม 7 ถือเป็นธรรมของสัตบุรุษคุณสมบัติของคนดีธรรมของผู้ดี มีข้อธรรม 7 ข้อ คือ 1) ธัมมัญญตา ความรู้จักธรรม รู้หลักหรือรู้จักเหตุ 2) อัตถัญญตา ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักผล 3) อุตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักตน 4) มัตตัญญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ 5) กาลัญญตา ความรู้จักกาล คือรู้กาลเวลาอันเหมาะสม 6) ปริสสัญญตา รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ว่าจะประพาสต่อชุมชนนั้น ๆ 7) ปุคคสสัญญตา ความรู้จักบุคคล ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมสัปปริสธรรม 7 เพื่อการครองตนประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคคลและการตัดสินใจ

สถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม เป็นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ซึ่งได้มีการกำหนดนโยบายในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 โดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ภารกิจ การดำเนินการบริหารทรัพยากรบุคคลให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งในปัจจุบันพบว่า การบริหารทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการการบริหารทรัพยากรบุคคล คือ ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขาดแคลนครูตามเกณฑ์อัตรากำลังที่ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด ครูผู้สอนปฏิบัติงานสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ครูและบุคลากรทางการศึกษาขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ หลักสัปปริสธรรม 7 จึงเป็นหลักธรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่มสามารถนำมาแนวทางในการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการรู้จักเหตุ การรู้จักผล การรู้จักตน การรู้จักประมาณ การรู้จักกาล การรู้จักชุมชน และการรู้จักบุคคล ซึ่งถือได้ว่าหลักสัปปริสธรรม ๗ เป็นหลักธรรมที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของทุกคนทุกฝ่าย สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ประสบความสำเร็จ และส่งเสริมให้องค์การมีประสิทธิภาพ

จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และนำหลักสัปปริสธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ใน

การบริหารงานบุคคลผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาและประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษโดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้ศึกษาใน 3 ลักษณะ คือ การศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยมีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยมีการคัดเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม จำนวน 11 คน 2) ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยมีการคัดเลือกจากผู้เชี่ยวชาญการบริหารงานบุคคล จำนวน 5 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคลจำนวน 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 1 คน 3) ขั้นตอนการนำเสนอแนวทาง ผู้วิจัยมีการคัดเลือกผู้ร่วมประชุมกลุ่มสนทนา จำนวน 7 รูป/คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม จำนวน 3 คน หัวหน้าฝ่ายบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา จำนวน 3 คน นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ขั้นตอนการศึกษาสภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ขั้นตอนการศึกษาแนวทางใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 และขั้นตอนการนำเสนอแนวทางคือแบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยวิธีการสัมภาษณ์โดยตรง กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง สัมภาษณ์รายบุคคล มุ่งหาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ข้อมูลเชิงพรรณนา มีประเด็นในการสัมภาษณ์ที่ชัดเจน ใช้คำถามอย่างเปิดกว้าง รวบรวมข้อมูลทุกส่วนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และถอดความออกมาเรียบเรียง และขั้นตอนการนำเสนอแนวทาง มีการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 จากนั้นทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ดำเนินการสนทนากลุ่มและบันทึกผลการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depthInterview) และการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (AnalyticInduction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า

การวางแผนงานบุคคลของสถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำคู่มือและโครงสร้างในการบริหารงานบุคคล โดยการวางแผนอัตรากำลังเพื่อใช้ในการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาและกำหนดผู้รับผิดชอบ

ภาระงานของสถานศึกษา แต่ยังมีบางสถานศึกษาที่ผู้บริหารงานไม่มีการวิเคราะห์บุคลากร จึงทำให้การมอบหมายงานไม่สอดคล้องกับความสามารถ ความรู้และความสามารถของบุคลากร และยังไม่สามารถกระจายภาระงานได้อย่างทั่วถึง ทำให้มีบุคลากรบางกลุ่มเกิดความไม่พึงพอใจในการมอบหมายงานของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการจัดสรรอัตรากำลังที่ได้รับมีน้อยไม่เพียงพอภารกิจของสถานศึกษาทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็กต้องปฏิบัติงานในหลายหน้าที่และหลายตำแหน่ง

การสรรหาบุคลากรของสถานศึกษา ผู้บริหารมีการศึกษาคู่มือเพื่อจัดทำคู่มือ อัตราากำลังของสถานศึกษาและนำมาประกอบการพิจารณาการสรรหาครูและบุคลากร จัดทำแผนอัตราากำลังของสถานศึกษาเพื่อเสนอแผนอัตรากำลังขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำเสนอแผนอัตรากำลังต่อสำนักงานเขตพื้นที่ แต่บางสถานศึกษาได้รับจัดสรรบุคลากรที่ไม่ตรงกับวิชาเอกและความต้องการที่แท้จริง ส่งผลให้สถานศึกษา ไม่สามารถพัฒนางานและพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่และกรณีของการสรรหาบุคลากรที่นอกเหนือจากงบประมาณยังขาดระบบการสรรหาที่มีคุณภาพจึงทำให้บุคลากรที่ได้มาขาดความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในภาระงานที่ได้รับมอบหมาย

การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาผู้บริหารมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาระงานให้มีความชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา แต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ สถานศึกษายังขาดระยะเวลาในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม งบประมาณไม่เพียงพอกับความต้องการและความจำเป็น ในการจัดบุคลากรเข้าอบรมไม่ได้สำรวจความต้องการของบุคลากรและบุคลากรบางกลุ่มไม่สนใจพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน และผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านงานบุคลากรเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การธำรงรักษามูลค่าของสถานศึกษามีจัดทำโครงการและกระบวนการดูแลและส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง แต่ในบางสถานศึกษายังขาดการจัดสวัสดิการที่ดีเพิ่มเติมให้แก่บุคลากรในสถานศึกษาขาดการสร้างบรรยากาศที่ดีให้เอื้อต่อการทำงานของบุคลากร มีการยกย่องชมเชย การให้รางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังไม่มีการมอบหมายงานที่ไม่เป็นธรรมและเหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคคล รวมถึงการพิจารณาความดีความชอบที่ยังไม่ชัดเจนและความโปร่งใส จึงทำให้บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรของสถานศึกษา ผู้บริหารมีการจัดทำมาตรฐาน กำหนดเป้าหมาย และภาระงานของครูและบุคลากร แต่ในบางสถานศึกษา ผู้บริหารไม่แจ้งวิธีการ ในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรที่ชัดเจน สอดคล้องกับภาระงาน ทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานได้ สอดคล้องและตรงกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการมอบหมายงานไม่สอดคล้องกับความถนัด ความสามารถ รวมถึงผู้บริหารไม่มีการชี้แจงผลการประเมินการปฏิบัติงานให้ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับทราบ

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

การศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีการดำเนินการ 5 ด้าน ดังนี้

1) การวางแผนงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีการจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคล และกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ของครูและบุคลากรไว้อย่างชัดเจน (ธัมมัญญา) วิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษาเพื่อกำหนดแผนงานบุคคลได้อย่างเหมาะสม (อรรถัญญา) และให้ทุกฝ่ายงานเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนงานบุคคลตามความต้องการของสถานศึกษา (บุคคัลัญญา) จัดทำแผนอัตราากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา ตามเกณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด (อรรถัญญา) วางแผนการใช้ครูและบุคลากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กาลัญญา) และจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลไว้อย่างเป็นระบบ (ปริสัญญา) รวมถึงการวางแผนในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรของสถานศึกษาไว้ล่วงหน้า (มัตตัญญา)

2) การสรรหาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องศึกษาคู่มือการจัดทำข้อมูลอัตรากำลังเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาการสรรหาครูและบุคลากรของสถานศึกษา (ธัมมัญญา) จัดทำและบันทึกข้อมูลสารสนเทศด้านอัตรากำลังให้เป็นปัจจุบัน (อรรถัญญา) มีการวิเคราะห์ข้อมูลอัตรากำลังครูและบุคลากรเพื่อทดแทนการสูญเสียอัตรากำลังภายในสถานศึกษา (อรรถัญญา) แล้วนำมาวางแผนอัตรากำลังให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด (มัตตัญญา) จากนั้นนำเสนอความต้องการอัตรากำลังต่อสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อขอความเห็นชอบ (กาลัญญา) รวมทั้งมีการมอบหมายงานให้ครูและบุคลากรปฏิบัติตามตามลักษณะและปริมาณงานอย่างเหมาะสมตามความรู้ ความสามารถ (บุคคัลัญญา)

3) การพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมาย และนโยบายในการพัฒนาบุคคลได้อย่างชัดเจน (อัมมัญญตา) เพื่อจัดทำแผนสำหรับพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของสถานศึกษา (อรรถัญญตา) เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเองตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด (อรรถัญญตา) โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างเพียงพอ (มัตตัญญตา) รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้มีการเสริมสร้างศักยภาพและได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง (กาลัญญตา) มีการประชุมปรึกษาแนะนำบุคลากร สถานที่ ภาระเบี่ยงแก่งผู้ที่ได้รับการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา (ปริสัญญตา) และติดตาม บันทึกสถิติข้อมูลการเข้าร่วมการอบรม พัฒนาตนเองของบุคลากร (บุคคลัญญตา)

4) การธำรงรักษาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการกำหนดกฎระเบียบในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่ชัดเจน (อัมมัญญตา) จัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ให้บุคลากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ (มัตตัญญตา) มีการจัดสวัสดิการเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรอย่างเหมาะสม (กาลัญญตา) และส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นหรือประสบความสำเร็จ (ปริสัญญตา) สร้างความตระหนักและเน้นย้ำถึงความปลอดภัยของบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญ (บุคคลัญญตา) และมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ (อรรถัญญตา) รวมถึงควรมีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานเพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะด้วยความยุติธรรม (อรรถัญญตา)

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปริสธรรม 7 สามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารควรวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร (อรรถัญญตา) เพื่อกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรอย่างชัดเจน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด (อัมมัญญตา) มีการประชุมทำความเข้าใจกับครูและบุคลากรเพื่อให้ทราบถึงแนวทาง และวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา (ปริสัญญตา) ดำเนินการติดตาม และทบทวนผลการปฏิบัติงานตามภาระงาน (กาลัญญตา) โดยให้ครูและบุคลากรเขียนรายงานผลการปฏิบัติงานเพื่อประกอบการประเมินการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด (อรรถัญญตา) และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรอย่าง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ (บุคคลัญญตา) รวมทั้งควรมีการชี้แจงผลการประเมินผลการปฏิบัติงานให้ครูและบุคลากรได้รับทราบ และเปิดโอกาสให้ซักถาม และทำความเข้าใจหากมีข้อสงสัย (มัตตัญญตา)

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

จากการนำเสนอร่างแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผู้ทรงคุณวุฒิในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็น ไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะดังนี้

1) การวางแผนงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรจัดทำคู่มือการบริหารงานบุคคล กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการเพื่อกำหนดแผนงานบุคคลได้อย่างเหมาะสม ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายงานมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนงานบุคคล จัดทำแผนอัตรากำลังข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดและจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลไว้อย่างเป็นระบบ รวมถึง การวางแผนในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนบุคลากรของสถานศึกษาไว้ล่วงหน้า

2) การสรรหาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องศึกษาคู่มือการจัดทำข้อมูลอัตรากำลังเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาการสรรหาครูและบุคลากรของสถานศึกษา จัดทำและบันทึกข้อมูลด้านอัตรากำลังให้เป็นปัจจุบัน มีการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดแทนการสูญเสียอัตรากำลังภายในสถานศึกษา แล้วนำมาวางแผนอัตรากำลังให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำเสนอความต้องการอัตรากำลังต่อสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อขอความเห็นชอบ

3) การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมาย นโยบายในการพัฒนาบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อจัดทำแผนสำหรับพัฒนาครูและบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเอง เสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอและมีการติดตาม บันทึกสถิติข้อมูลการเข้าร่วมการอบรม พัฒนาดตนเองของบุคลากร รวมถึงการปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรที่ได้รับการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งภายในสถานศึกษา

4) การธำรงรักษามูลค่าบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรกำหนดกฎระเบียบในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ชัดเจน มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ จัดสรร

วิสัยทัศน์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นหรือประสบความสำเร็จ รวมถึง สร้างความตระหนักและเน้นย้ำถึงความปลอดภัยของบุคลากรเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร ควรมีการติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และมีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปริสธรรม 7 สรุปได้ว่า ผู้บริหารควรวางแผน กำหนดเป้าหมาย รูปแบบ หลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรให้มีความชัดเจน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด ควรมีการประชุมทำความเข้าใจถึงแนวทาง วิธีการประเมิน และดำเนินการติดตาม ทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อประกอบการประเมินการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและดำเนินการในการประเมินอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และควรมีการชี้แจงผลให้ครูและบุคลากรได้รับทราบและเปิดโอกาสให้ซักถามและทำความเข้าใจหากมีข้อสงสัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานบุคคล 2) ด้านการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร 4) ด้านการธำรงรักษา 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีการดำเนินงาน 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 2) การสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 3) การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 4) การดำรงรักษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7

3. ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่าในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 อภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผนงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ด้านการสรรหาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา 4) ด้านการดำรงรักษาบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะต้องมีการทำความเข้าใจคู่มือและโครงสร้างในการบริหารงานบุคคล มีการวางแผนกำหนดผู้รับผิดชอบภาระงานของสถานศึกษา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาระงานให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านงานบุคลากร มีกระบวนการดูแลและส่งเสริม สนับสนุน บุคลากรในการปฏิบัติงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง มีการจัดทำมาตรฐาน กำหนดเป้าหมาย และภาระงานของครูและบุคลากร ทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความเข้าใจในการะงานที่ได้รับทำให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องและตรงกับเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นธรรมและโปร่งใสอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ เท่งประกิจ (2557) พบว่า 1) ด้านการวางแผนกำลังคน คือ ควรให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระจายอำนาจและมอบหมายให้สถานศึกษา ได้ดำเนินการกำหนดอัตราและตำแหน่งงาน 2) ด้านการสรรหา คือ ควรใช้ข้อสอบกลางที่มีมาตรฐานในการสอบบรรจุข้าราชการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านการ

พัฒนา คือ ควรพัฒนาบุคลากรและเลื่อนตำแหน่งงานให้พิจารณาจากผลที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนมากกว่าเอกสาร 4) ด้านการดำรงรักษา คือ ควรสร้างแรงจูงใจในการทำงานโดยการพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล โปร่งใส ตรวจสอบได้ และ 5) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของ บุคลากร คือควรมีการประเมินผลการปฏิบัติราชการ อย่างเป็นธรรมและโปร่งใสน้อยปีละ 2 ครั้ง

2. ศึกษาแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีกระบวนการบริหารงานบุคคล 5 ด้าน คือ

1) การวางแผนงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารต้องมีการจัดทำคู่มือ กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ของครูและบุคลากรไว้อย่างชัดเจน วิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนเพื่อกำหนดแผนงานบุคคลให้เหมาะสม จัดทำแผนอัตรากำลังและวางแผนแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและบุคลากรของสถานศึกษาไว้ล่วงหน้าตามเกณฑ์ที่กำหนด มีการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคลไว้อย่างเป็นระบบ

2) การสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารต้องศึกษาคู่มือการจัดทำข้อมูลอัตรากำลังเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาการสรรหาครูและบุคลากรของสถานศึกษา มีการจัดทำและบันทึกข้อมูลสารสนเทศด้านอัตรากำลังให้เป็นปัจจุบัน มีการวิเคราะห์ข้อมูลอัตรากำลังแล้วนำมาวางแผนให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษาตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด จากนั้นนำเสนอความต้องการอัตรากำลังต่อสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อขอความเห็นชอบ

3) การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรมีการกำหนดเป้าหมาย และนโยบายไว้อย่างชัดเจน เพื่อจัดทำแผนสำหรับพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเอง เสริมสร้างศักยภาพและได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาอย่างเพียงพอ มีการปฐมนิเทศ แนะนำกฎระเบียบแก่ผู้ที่ได้รับการสรรหาและบรรจุแต่งตั้งภายในสถานศึกษา ติดตามและบันทึกสถิติข้อมูลการเข้าร่วมการอบรม พัฒนาตนเองของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4) การดำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรมีการกำหนดกฎระเบียบในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ชัดเจน มีการสวัสดิการ จัดสรรวัสดุอุปกรณ์เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเพียงพอ มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นหรือประสบความสำเร็จ สร้างความตระหนักถึงความปลอดภัยของบุคลากรและมีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ รวมถึง มีการพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรวางแผน กำหนดเป้าหมาย เพื่อกำหนดรูปแบบ หลักเกณฑ์และวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรอย่างชัดเจน มีการประชุมทำความเข้าใจถึงแนวทางและวิธีการในการประเมินผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา มีการดำเนินการติดตาม ทบทวนผลการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนดและมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อร่วมประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรอย่าง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งควรมีการชี้แจงผลการประเมินผลการปฏิบัติงานให้ครูและบุคลากรได้รับทราบและเปิดโอกาสให้ซักถามและทำความเข้าใจหากมีข้อสงสัย

นอกจากนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาวรรณ สุขพัฒน์ (2559) ได้ศึกษา เรื่อง การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอดงพญา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัย จำแนกแต่ละด้านมีแนวทางดังนี้ การวางแผนงานบุคคล ผู้บริหารควรวางแผนการจัดการบริหารอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้ ด้านการจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมที่ส่งเสริม การบริหารการจัดการเกี่ยวกับงานบุคคล เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้บริหาร และความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล ด้านการพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรพัฒนาตนเองและส่งเสริมให้ผู้อื่นมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการอ้างและการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้บริหารควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารเวลาและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างเหมาะสม ด้านการประเมินผล การปฏิบัติงานของ บุคลากร ผู้บริหารควรศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย

3. เสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จากการนำเสนอแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ

1) การวางแผนงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ผู้บริหารควรมีการจัดทำคู่มือ และกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์ ประเมินความต้องการ และกำหนดแผนงาน เพื่อจัดทำแผนอัตรากำลัง วางแผนแก้ปัญหาการขาดแคลนกำลังคนตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีหัวหน้าฝ่ายงานมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนงานของสถานศึกษา แล้วจัดเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ

2) การสรรหาบุคลากรตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผู้บริหารควรศึกษาคู่มือการจัดทำข้อมูลอัตรากำลัง จัดทำและบันทึกข้อมูลด้านอัตรากำลังให้เป็นปัจจุบันและมีการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนอัตรากำลังให้ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา แล้วนำเสนอความต้องการอัตรากำลังต่อสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อขอความเห็นชอบ

3) การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาบุคคลไว้อย่างชัดเจน มีการจัดทำแผนพัฒนาครูและบุคลากรให้สอดคล้องกับนโยบายและความต้องการ รวมถึงเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาตนเองตามความรู้ความสามารถและวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างเพียงพอและติดตาม บันทึกสถิติข้อมูลการเข้าร่วมการอบรม พัฒนาตนเองของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

4) การธำรงรักษาบุคลากรตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผู้บริหารควรกำหนดกฎระเบียบในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างชัดเจน มีการจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ให้บุคลากรเพื่อใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้มีการยกย่องชมเชยเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และเน้นย้ำถึงความปลอดภัยสิ่งสำคัญ รวมทั้ง มีการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และพิจารณาผลการปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม

5) การประเมินผลการปฏิบัติงานตามหลักสัปปริสธรรม 7 ผู้บริหารควรวางแผน กำหนดเป้าหมายในการประเมินผลการปฏิบัติงาน มีการกำหนดรูปแบบหลักเกณฑ์ วิธีการ และประชุมทำความเข้าใจวิธีการประเมินอย่างชัดเจน และติดตาม ทบทวนผลการปฏิบัติงานตามระยะเวลาที่กำหนด ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและดำเนินการประเมินอย่างโปร่งใสและยุติธรรม มีการชี้แจงผลการประเมินผลการปฏิบัติงานให้ครูและบุคลากรได้รับทราบ

มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฒโน) (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานครผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรวางแผนการบริหารงานบุคคลให้เป็นระบบทั้งด้านการสรรหาการกำหนดหน้าที่การประเมินงาน รวมถึง ควรจัดประชุมในการมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นอย่างดี ทั้งนี้ต้องกำหนดเป้าหมายในการบริหารงานบุคคลให้ชัดเจนส่งเสริมขับเคลื่อนงานและตรวจสอบการดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้เพื่อให้มีการเปิดโอกาสให้บุคลากรชี้แจงข้อคิดเห็นพร้อมรับฟังความคิดเห็นและช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกัน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาระเบียบวินัย จะตองสนับสนุนบุคลากรที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อให้เกิดการตั้งใจในการทำงานที่สำคัญควรศึกษาและทำความเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้การบริหารงานบุคคลมี

ประสิทธิภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 พบว่า ในการร่วมสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่ามี ความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ ดังนี้

1. การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ
- 1) ด้านการการวางแผนงานบุคคล 2) ด้านการสรรหาบุคลากร 3) ด้านการพัฒนาบุคลากร
- 4) ด้านการธำรงรักษาบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร

2. แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานบุคคล 2) การสรรหาบุคลากร 3) การพัฒนาบุคลากร 4) การดำรงรักษาบุคลากร 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารสามารถนำหลักสัปปริสธรรม 7 ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นประสบความสำเร็จ ส่งเสริมให้องค์การมีประสิทธิภาพ และตัวผู้บริหารมีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยอมรับของทุกคนทุกฝ่าย ดังนี้ 1) อัมมัญญตา คือ ผู้บริหารจะต้องรู้จักพิจารณาวิเคราะห์หาเหตุของสถานการณ์และมีความรับผิดชอบในขณะที่ปฏิบัติงานเป็นการวางแผนการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานที่บรรลุผลสำเร็จ 2) อัตถัญญตา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ เสียก่อนจะลงมือปฏิบัติ รู้จักและเข้าใจวัตถุประสงค์ของเป้าหมาย สามารถวิเคราะห์ผลที่จะได้รับการดำเนินงานต่าง ๆ อย่างถูกต้อง 3) อัตถัญญตา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแล้วประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม รู้จักแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อันจะเกิดผลดีต่องานในหน้าที่ 4) มัตถัญญตา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักความพอเหมาะพอดีในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ 5) กาลัญญตา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องรู้จักลำดับความสำคัญของงาน 6) ปริสสัญญตา คือ ผู้บริหารมีการปรับตัวให้เหมาะสมกับชุมชนนั้น ๆ 7) การรู้จักบุคคล คือ การกระทำของผู้บริหารในการรู้จักบุคคลและเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยรู้จักเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปริสธรรม 7

2) ผู้บริหารควรยึดหลักสัปปริสธรรม 7 ในการบริหารการจัดการเกี่ยวกับงานบุคคล เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือแก่ตัวผู้บริหารและความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคล

3) ผู้บริหารในเครือข่ายบางกุ่มควรนำหลักสัปปริสธรรม 7 ไปปรับใช้ในการวางแผนการจัดการบริหารอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) สถานศึกษาเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 นำแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 ไปใช้ภายในสถานศึกษา

2) ควรมีการติดตามและประเมินผลการใช้แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในเครือข่ายบางกุ่ม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

3) สถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาควรจัดทำแนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาของตนเองโดยเฉพาะ ตามบริบทการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการบริหารบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมอื่น ๆ เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา

3) ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในโรงเรียน หรือหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ต่อไป

รายการอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *คู่มือการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :

กระทรวงศึกษาธิการ.

ธีระศักดิ์ บึงมุ่ม และ พรพิพัฒน์ เพิ่มผล. (2560). การพัฒนาบุคลากรตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 6(1), 49 – 60.

พระครูพิศาลปริยัตยานุกูล (อนันต์ วฑฒโน). (2555). *แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุเทพ เท่งประกิจ. (2557). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. ยะลา.
- สุธาวรรณ สุขพัฒน์. (2559). การบริหารงานบุคคลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหาร
องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

Buddha dhamma Integration for Promoting Executive Leadership
of Banpee Sub-district Administrative Organization
at Banluang District Nan Province

Received: January 20, 2023
Revised: April 11, 2023
Accepted: April 12, 2023

สมพร ศรีใจ¹,ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล² และ ธิติวุฒิ หมั่นมี³
Somporn Srijai, Theeratas Rojkitjakul and Thitiwut Manmee
(orientalidea@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. ระดับภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี และ 3. เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 336 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test และ F-test เมื่อพบค่าที่แตกต่างกันจึงหาค่า LSD และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศและรายได้

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Master of Public Administration, Program in Public Administration, Nan Buddhist College

² สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
Program in Public Administration, Nan Buddhist College

³ ภาควิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Political Science, Faculty of Social Science, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ 0.01 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกันและแนวทางการบูรณาการหลักธรรมตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ คือ การบูรณาการด้วยหลักปานิกธรรม คือ จักขุมา วิรุโรว นิสยสัมปันโน และตัวแบบผู้นำ 4 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคมและด้านบทบาทหน้าที่

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, พุทธธรรม, การบริหารงาน, การบูรณาการ

Abstract

The objectives of this research were to study: 1. The leadership level of Ban Phi Subdistrict Administrative Organization administrators 2. To compare people's opinions towards the leadership of Ban Phi Subdistrict Administrative Organization administrators and 3. Propose an integration approach Buddhist Principles to Promote Leadership of Ban Phi Subdistrict Administrative Organization Administrators It is an integrated research method. during quantitative research A questionnaire was used to collect data from a sample of 336 people. Data were analyzed using statistics: frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test and F-test. LSD and Qualitative Research using an interview form Data were collected with 10 key informants or people. Data were analyzed by descriptive data analysis presented according to research objectives.

The results of the research were as follows: The overall level is moderate. When considering each side. The results of comparing people's opinions on the leadership of the administrators of Ban Phi Subdistrict Administrative Organization. Classified by personal factors found that people with different incomes There are opinions on the leadership of the administrators of Ban Phi Subdistrict Administrative Organization. The difference was statistically significant at 0.01, while other aspects were not different. The principle of Papanik Dhamma is Chakkuma Withuro Nissayasampanno and the leadership model in 4 aspects : skills, personality, social, and role.

Keywords: Leadership, Buddhist Doctrine, Administration, Integration

บทนำ

ยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของโลก กลายเป็นโลกที่มีการเชื่อมกันถึงกันได้โดยเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับโลกในทุกด้าน ๆ ทั้งภาคธุรกิจ ภาคการศึกษา รวมถึงการบริหารงานของภาครัฐ เมื่อมีการเข้าถึงองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้นำจึงต้องมีการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ผู้นำด้านเศรษฐกิจของโลก เช่น สหรัฐอเมริกา จีน มีการปรับตัว โดยผู้นำประเทศได้กำหนดนโยบายเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก และมีการพัฒนาโครงสร้าง การบริหารงาน การบริหารงานคน ให้เป็นรูปแบบสมัยใหม่ที่มีความชัดเจน รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล รวมถึงผู้นำด้านเศรษฐกิจโลกที่ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงของประเทศผู้นำด้านเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้ประเทศที่กำลังพัฒนาต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกตามไปด้วย โดยการเชื่อมโยงถึงกันด้วยระบบอินเทอร์เน็ต และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ และทรัพยากร ที่มีเพื่อให้ประเทศพัฒนาได้ทันเท่าเทียมกัน ผู้นำของประเทศซึ่งทำหน้าที่บริหารประเทศ จึงต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำสูงและมีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรในทุกๆ ด้านของประเทศ ให้ประชาชนของประเทศสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดีและมีความสุข และนำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้เท่าทันอารยะประเทศได้ (ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, 2561)

เมื่อประเทศใดขาดผู้นำหรือผู้บริหารที่มีความสามารถ และขาดทักษะในการบริหารจัดการก็จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับการขาดซึ่งคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำมีผลทำให้การบริหารงานในองค์กรล้มเหลว และมีผลกระทบต่อความเสื่อม และความเจริญขององค์กรหรือสังคมนั้น ๆ จริยธรรมของการบริหารภาครัฐจะไม่มีทางเกิดผลสำเร็จได้ถ้าผู้บริหารไม่มีจริยธรรม แม้แต่สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ก็ยังให้ความสำคัญของจริยธรรม เพราะเชื่อว่าการบริหารที่ยึดหลักกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี คุณธรรมและจริยธรรมจึงมีความสำคัญต่อบุคคล สังคม และชาติบ้านเมือง บทบาทของผู้นำส่งผลต่อความอยู่รอดองค์กร และส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคมมีความยั่งยืน และสันติสงบสุขของสังคมและประเทศชาติโดยผู้นำจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีหากผู้นำขาดแล้วซึ่งคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ย่อมทำให้ผู้นำขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของของผู้นำที่ทำให้ได้รับการยอมรับ ความเชื่อถือตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและสังคมทั่วไป ดังนั้นการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กร (รัตติกรณ จงวิศาล, 2559)

สังคมใดที่ผู้นำที่ไร้คุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสับสนวุ่นวายและขาดความสงบสุข เช่นเดียวกับในองค์กร หากผู้นำองค์กรไร้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม นอกจากจะทำให้ตนเองและสถาบันวิชาชีพตกต่ำแล้ว ยังจะทำให้สังคมและชาติบ้านเมืองต้องตกต่ำไปด้วย ผู้นำที่ใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ และต่อสังคมหลายประการ คือ ทำให้ได้รับความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในการบริหารงาน อันจะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงการประกอบวิชาชีพ ทำให้ได้รับคำยกย่องสรรเสริญและเป็นที่เคารพของผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใดๆ เพราะแวดล้อมไปด้วยบุคคลและศิษย์ที่ให้ความรัก ความเคารพนับถือ ครอบครัวมีความอบอุ่นและมั่นคง เป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ผู้ใต้บังคับบัญชาและสังคมต่อไป ทำให้องค์กรหรือหน่วยงานของตนได้รับความร่วมมือสนับสนุนช่วยเหลือจากประชาชน ชุมชน ในการพัฒนาอย่างเต็มที่ และทำให้สังคมและชุมชนเกิดสันติสุขและได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรมจริยธรรม (พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหลวงค), 2561)

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน เป็นองค์กรที่มีศักยภาพในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนทั่วไป และสามารถแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ได้ ผู้บริหารจึงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารงานขององค์กร เปรียบเสมือนหัวเรือ ที่ชี้นำทิศทางว่าจะให้เรือแล่นไปในทิศทางใด ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ ยังมีผู้บริหารบางส่วน ที่มีปัญหาด้านการพัฒนา ศักยภาพ ยังขาดความรู้และการพัฒนาด้านทักษะที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ทางด้านการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ขาดการสร้างทัศนคติในการทำงานที่ดี และขาดการนำหลักพุทธธรรม คุณธรรม จริยธรรม มาปรับใช้ในการบริหารงานอย่างจริงจัง เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรประสบความสำเร็จ และถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และส่งผลให้สังคมและประเทศชาติมีความสุข มีความยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่, 2565)

การนำหลักปาปนิกรรม (อง.ตัก. (ไทย) 20/20/163) มาประยุกต์ใช้จำทำให้ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นนี้มีภาวะผู้นำที่ดี เพราะหลักปาปนิกรรมเป็น หลักธรรมที่จะส่งเสริม ในเรื่องการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลมองสภาพเหตุการณ์ออกและ จะวางแผน เป็นผู้ชำนาญในงานรู้จักวิธีการไม่บกพร่องในหน้าที่ที่ตนได้รับผิดชอบ และเป็นผู้ ที่มีมนุษยสัมพันธ์ และได้รับความเชื่อถือจากผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554) จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบูรณาการตามหลัก พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอ บ้านหลวง จังหวัดน่าน ซึ่งการวิจัยจะนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

ศักยภาพของผู้บริหารท้องถิ่นผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต เพื่อให้การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ถูกต้องตามหลักศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม และบรรลุตตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน จำนวน 2,038 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 336 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านการปกครองท้องถิ่น หัวหน้าส่วน ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน จำนวน 10 รูปหรือคน เลือกโดยวิธีเจาะจง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน จำนวน 336 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview Script) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งหนังสือ

อย่างเป็นทางการ ที่ได้คำรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตร เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าและกำหนดวันเวลาและสถานที่ สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก และใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องบันทึกภาพนิ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถาม แล้วนำมาตีความ และเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน พบว่า

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 60.40 และมีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 44.90

2. ระดับภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านทักษะ (Conceptual skill) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะผู้บริหารมีทักษะการบริหารจัดการที่ดี ภายใต้พันธกิจและวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 3.53$) รองลงมา คือ คณะผู้บริหารมีทักษะการตัดสินใจที่รวดเร็ว รอบคอบ ($\bar{X} = 3.10$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ คณะผู้บริหารมีทักษะการติดตามประเมินผลการปฏิบัติที่ดี ($\bar{X} = 2.66$) ตามลำดับ

2.2 ด้านบุคลิกภาพ (Personality) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะผู้บริหารมีความยืดหยุ่น แก้ไขสถานการณ์อย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กรอบของกฎหมาย ($\bar{X} = 3.51$) รองลงมา คือ ผู้บริหารมีจิตวิญญาณผู้บริหารท้องถิ่นที่ดี ($\bar{X} = 3.40$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ คณะผู้บริหารมีเหตุผลรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = 3.05$)

2.3 ด้านสังคม (Social Characteristics) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะผู้บริหารมีการทำงานเชื่อมเครือข่ายท้องถิ่น ท้องที่ และภาคประชาชน ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมา คือ มีคณะผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ส่วนรวม ($\bar{X} = 3.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ คณะผู้บริหารมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น เพื่อกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.00$)

2.4 ด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คณะผู้บริหารสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.45$) รองลงมา คือ คณะผู้บริหารสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพขึ้น ($\bar{X} = 3.04$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ คณะผู้บริหารตั้งศักยภาพในการสร้างทีมออกมาใช้สร้างนวัตกรรมเพื่อการบริการประชาชน ($\bar{X} = 2.86$)

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า

3.1 เพศ พบว่า ประชาชนที่เพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน แตกต่างกัน ($\text{Sig.} = 0.03$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ในด้านทักษะ แตกต่างกัน ($\text{Sig.} = 0.00$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

3.2 อายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ ไม่แตกต่างกัน ($\text{Sig.} = 0.41$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ ไม่แตกต่างกันทุกด้าน

3.3 การศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ ไม่แตกต่างกัน ($\text{Sig.} = 0.32$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพิ ด้านทักษะ (Skills) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านบุคลิกภาพ (Personality) ด้านสังคม (Social Characteristics) และด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) ไม่แตกต่างกัน

3.4 อาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ ไม่แตกต่างกัน (Sig. = 0.10) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ ด้านบุคลิกภาพ (Personality) แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านทักษะ (Skills) ด้านสังคม (Social Characteristics) และด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) ไม่แตกต่างกัน

3.5 รายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ แตกต่างกัน (Sig. = 0.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ ด้านทักษะ (Skills) แตกต่างกัน ด้านบุคลิกภาพ (Personality) ด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ ด้านสังคม (Social Characteristics) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านทักษะ (Skills) ไม่แตกต่างกัน

4. นำเสนอแนวทางการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบูรณาการต้องยึดหลักปาปนิกรรม คือ จักขุมา วิรุโร นิสสยสัมปันโน และยึดหลักตัวแบบผู้นำ 4 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม และด้านบทบาทหน้าที่ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

4.1 ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) คือ ต้องเป็นคนหัวคิดทันสมัย เปิดรับสิ่งใหม่ให้ทันกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ไม่ยึดติดกับวิธีการแบบเดิม ๆ มองการณ์ไกล มองเห็นภาพในอนาคตที่ชัดเจน โดยใช้ฐานข้อมูลต่างๆมาประกอบการวางแผน มีความสามารถชี้นำสร้างแรงบันดาลใจ จูงใจให้ผู้อื่นร่วมให้ร่วมปฏิบัติงานจนเกิดความสำเร็จ

4.2 ด้านวิรุโร (การบริหารจัดการ) คือ ต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี มีวิธีการปฏิบัติงานที่รวดเร็ว ทันกับยุคสมัย บริหารงานโดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ มีความสุจริตโปร่งใส ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้ บริหารงานโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

4.3 ด้านนิสสยสัมปันโน (มนุษย์สัมพันธ์) คือ ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี วางตัวเป็นกลาง เป็นคนที่ใจกว้าง ไม่ใช้อารมณ์เป็นใหญ่ พุดจาไพเราะ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและมีความเสียสละในการอุทิศตนปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวม

4.4 ด้านทักษะ คือ ต้องมีทักษะหลากหลายด้าน เช่น ในการทำงาน หมั่นเพิ่มพูนทักษะในการทำงานให้มีความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น มีทักษะในการบริหารจัดการที่ดี

จัดการทรัพยากรในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ข้อกฎหมาย มีความโปร่งใส ตรงไปตรงมา และตรวจสอบได้ มีทักษะด้านการตัดสินใจ ตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ทันต่อเหตุการณ์ มีทักษะด้านการพูดเชิงบวก เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้

4.5 ด้านบุคลิกภาพ คือ ต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดีทั้งภายในและภายนอกภายนอกคือ การแต่งกาย ภายในคือ ความคิด ทักษะที่ดีในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ แต่งกายเหมาะสมกับกาลเทศะและวางตนได้อย่างเหมาะสม ไม่วางตัวเหนือผู้อื่นและประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้

4.6 ด้านบทบาทหน้าที่ คือ ต้องมีวิสัยทัศน์ในการทำงาน มีการกำหนดเป้าหมายทิศทางการทำงานที่ชัดเจน ปฏิบัติหน้าที่และภารกิจของตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถมีคุณธรรมและศีลธรรม กำกับในการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติงานโดยยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4.7 ด้านสังคม คือ ผู้บริหารมีภาพลักษณ์ที่ดี วางตนได้อย่างเหมาะสมในสังคม วางตนให้พอดีเหมาะสมกับสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ ต้องวางตนเป็นกลาง ไม่วางตนเหนือกว่าผู้อื่น ไม่โอ้อวดตน สามารถเข้ากับทุกคนในสังคมได้ ให้เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ ไม่หลงตน มีความเคารพนอบน้อม ให้เกียรติผู้อื่น ย่อมเป็นที่รักแก่ผู้ร่วมงาน

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสังคม (Social Characteristics) รองลงมา คือ ด้านบุคลิกภาพ (Personality) ด้านทักษะ (Conceptual skill) และด้านบทบาทหน้าที่ (Roles) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมี วิสัยทัศน์นำการเปลี่ยนแปลง มีทักษะการถ่ายทอดความคิดสู่การปฏิบัติ เป็นผู้นำมีความยืดหยุ่นในการแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างสร้างสรรค์มีความกระตือรือร้นในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมมีการสื่อสารต่อสังคมอย่างดี มีการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ มีการดึงศักยภาพในทีมงานออกมาสร้างนวัตกรรมในการทำงานอย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระทรงพล กิตติโก (สันประภา) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการบริหารงานเพื่อพัฒนา

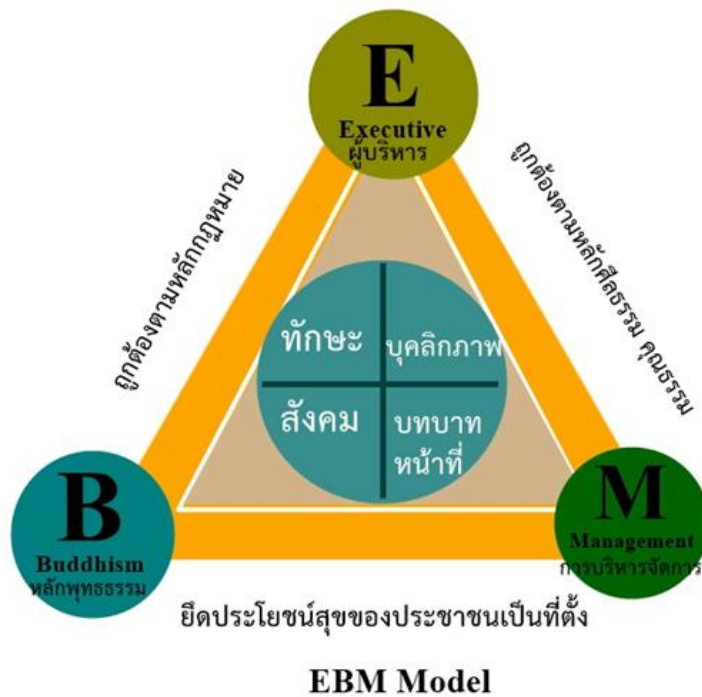
สังคมขององค์การบริหารส่วนตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิธน์ชท์ วารุณสหัสขณ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลตลาดจินดา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วน ท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ และรายได้ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มี อายุ การศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญเพราะผู้ที่มีการศึกษาทำให้สามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลว่า มีภาวะผู้นำหรือไม่อย่างไรซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหางค์) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า พนักงานที่มีการศึกษาและเงินเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนพนักงานที่มีเพศ อายุ ตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลไม่แตกต่างกันปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Chamroeun Uttatechou (Nuon) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนก ตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ สถานภาพ อายุ และระดับการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. นำเสนอแนวทางการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบูรณาการต้องยึดหลักปาปนิกรธรรม คือ จักขุมา วิรุโธ นิสสยสัมปันโน และ ยึดหลักตัวแบบผู้นำ 4 ด้าน คือ ด้านทักษะ ด้านบุคลิกภาพ ด้านสังคม และด้านบทบาทหน้าที่ เพราะทั้ง 2 หลักการจะส่งผลให้ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลมีภาวะผู้นำที่ดีเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้จักใช้ หลักการและทฤษฎีในการบริหารจัดการองค์กร รวมทั้งมีมนุษยสัมพันธ์ ทั้งในด้านบุคลิกภาพ การประพฤติปฏิบัติที่ดีมีความเหมาะสมต่อการดำเนินการต่างๆ กับประชาชนและสังคมซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหาวงศ์) (2561) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำ ตามหลักปาปนิกรธรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัด กาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรธรรมของ ผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ด้านจักขุมา (วิสัยทัศน์) ผู้บริหารควรเข้าใจทิศทางของแผนและทิศทางขององค์กรเพื่อสื่อสารต่อไปยัง ผู้ใต้บังคับบัญชาโดยทำความเข้าใจหลักการบริหาร ด้านวิรุโธ (ความสามารถด้านการ บริหาร) ผู้บริหารควรปรับเปลี่ยนทัศนคติ ของผู้บริหารให้เป็นบุคคลที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีก็ จะเป็นบุคคลที่สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย มีจิตสาธารณะ เป็นที่รักของผู้อื่นใครเห็นใครก็ อยากร่วมอยู่ใกล้ ควรเอาใจใส่บุคลากรสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความผูกพันให้กับทุกคนใน องค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรกิจ สุวรรณแกม (2561) ได้วิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้ ผู้บริหารควรพัฒนาทักษะการจัดการตนเองให้เป็นนักบริหารมืออาชีพ ด้วยการใฝ่เรียนรู้ การอบรมเพิ่มเติมความรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ พนักงานทุกคนสามารถแสดงออกถึงความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาองค์กรท้องถิ่นให้สามารถ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ และผู้บริหารควรปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการตามหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของ คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านพี่ อำเภอบ้านหลวง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยสรุปองค์ ความรู้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

กล่าวได้ว่า การบูรณาการหลักธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของคณะผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลต้องดำเนินการตามโมเดล EBM สรุปได้ดังนี้ 1) E = Executive ผู้บริหาร คือ ผู้นำที่มีความรู้ความสามารถหลากหลายด้าน เป็นผู้ที่เชื่อมความสัมพันธ์ของ หน่วยงานและบุคลากรให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อการทำงานขององค์กรจะได้มี ประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จ 2) B = Buddhism หลักพุทธธรรม คือ หลักธรรมคำ สอนในพุทธศาสนา 3) M = Management การบริหารจัดการ คือการประสานงานและการ บริหารหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง ประกอบไปด้วยการวางแผน การบริหาร ทรัพยากรบุคคล และการควบคุมองค์กร โดยที่การบริหารจัดการครอบคลุมขยายตัวของธุรกิจ ตั้งแต่การบริหารจัดการการเงิน การตลาด ทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ การผลิต การปฏิบัติการ และการบริการ โดยการบริหารจัดการนั้นผู้บริหารจะต้องมีทักษะการบริหารด้านต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้อง ดังนั้น การนำหลักทั้ง 3 หลักมาประกอบกัน จะทำให้การบริหารงานในองค์กรนั้น ความสำเร็จเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์ ถูกต้องตามกฎระเบียบ ถูกต้องตามหลัก ศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์สุขกับประชาชนในท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรให้ความสำคัญ โดยมอบนโยบายการบูรณาการหลักธรรม เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ เป็นแนวทางที่นำมาใช้ในการบริหารงาน ปฏิบัติงาน เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการบริหารงานขององค์กรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ เหมาะสมกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ
- 2) ควรให้ความสำคัญกับการจัดโครงการอบรม เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำ แก่ผู้บริหาร พนักงานและบุคลากรในองค์กร เพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากรในองค์กร
- 3) ควรนำผลการวิจัยนี้ไปศึกษาและปรับใช้ให้เกิดประสิทธิผลภายในองค์กร ด้านการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำ กับผู้บริหาร พนักงานทุกคนในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ควรปรับปรุงพัฒนาตนเอง ให้มีความรู้ มีความสามารถมีทักษะที่หลากหลายในการปฏิบัติงาน พัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น มีบุคลิกภาพที่ดีทั้งภายในและภายนอก เป็นบุคคลที่มีภาพลักษณ์ที่ดีในสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม
- 2) ควรใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรม เข้ามาปรับและประยุกต์ใช้ในการบริหารงานทำงาน เพื่อเป็นเครื่องชี้นำ ให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความถูกต้อง ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ และถูกต้องตามหลักของศีลธรรมในการบริหารงาน
- 3) ควรจัดอบรมในด้านการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ประโยชน์กับการทำงานในองค์กรให้กับผู้บริหารและพนักงานในองค์กร

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรทำการศึกษาเพิ่มในกลุ่มประชากร ที่มีขนาดใหญ่และมีขอบเขตกว้างมากขึ้น เช่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับประชาชนทั่วไป เป็นต้น
- 2) ควรทำวิจัยในเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการนำหลักปาปนิกรรม 3 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานระดับอำเภอ ระดับจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่นำมาใช้ในการบริหารงานกับองค์กรอื่น ๆ อีกด้วย
- 3) ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้กับองค์กรอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กร

รายการอ้างอิง

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2561). *ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ : แนวคิดทฤษฎีและกรณีศึกษา*. กรุงเทพฯ : ปัญญาชน.

- พระทรงพล กิตติโก (สันประภา). (2560). *การบริหารงานเพื่อพัฒนาสังคมขององค์กรบริหารส่วนตำบลทรายขาว อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหางค). (2561). *ภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอดำรงวิทยารุจิราธิปไตย จังหวัดกาญจนบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตโต). (2554). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม)*. กรุงเทพฯ : สหธรรมมิก.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2559). *ภาวะผู้นำ ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิ์ธัญญ์ วารุณสหรัชน. (2559). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการบริหารงานปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลลาดจินดา อำเภอสว่างพรวน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรกิจ สุวรรณเกษม. (2561). *ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- สุวิมล สังวร. (2561). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565)*. น่าน : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์.
- Phra Chamroeun Uttatechou Nuon. (2561). *การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมะนัง จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความวิจัย
ครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

Types of Cultural words and Translation Strategies in Translating
Cultural Terms in Abstracts Presented in Phayao Research
9th -11th times (2020-2022)

Received: November 20, 2022
Revised: January 29, 2023
Accepted: February 08, 2023

พชรวรรณ กันยะมี¹ และ สิงห์คำ รักป่า²
Pacharawan Kanyamee and Singkham Rakpa
(pacharawan.mim@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปล ในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) แหล่งข้อมูลวิจัย ได้แก่ บทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ที่คัดจากกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 24 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทยเท่านั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบบันทึกประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น และคำนวณความถี่ของประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมในบทความวิจัยเป็นร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า คำทางวัฒนธรรมในบทความวิจัยมีทั้งสิ้น 4 ประเภท ตามกรอบประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) 1. คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับองค์การจารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการ และความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52) 2. คำทางวัฒนธรรมทางสังคม 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76) 3. คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และ 4. คำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ส่วนกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ใช้บทความวิจัยมี 9 วิธี ได้แก่ 1. การแปลโดยใช้คำ 2 กลวิธี พบ 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) 2. การแปลโดยใช้คำยืม พบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69) 3. การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Master's of Arts Program in English, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

² สาขาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Arts Program in English, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao

(ร้อยละ 10.34) 4. การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76) 5. การแปลโดยใช้คำบัญญัติ พบ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17) 6. การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) 7. การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) 8. การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และ 9. การแปลโดยการละ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86)

คำสำคัญ: คำทางวัฒนธรรม, กลยุทธ์การแปล, พะเยาวิจัย

Abstract

The research titled “Types of Cultural words and Translation Strategies in Translating Cultural Terms in Abstracts Presented in Phayao Research 9th-11th times (2020-2022)” is documentary research consisting of both qualitative and quantitative data aimed to study types of cultural words and translation strategies used in translating cultural terms in Phayao Research 9th-11th times (2020-2022). Main sources of the study were 24 abstracts chosen from Phayao Research 9th-11th times (2020-2022) and related to Thai culture only. The research tool was a record form of types of cultural words and translation strategies found in Phayao research 9th-11th times (2020-2022). The frequencies of each type of cultural words and translation strategy found in the abstracts were calculated and presented in percentage.

According to Newmark (1988), the research qualitative result showed that there were 4 cultural word types found in the abstracts namely 1) social organization customs, activities, procedures, and concepts 2) social culture 3) material culture and 4) ecology. The types of cultural words found in the abstract were 47 times in social organization (40.52 %), 38 times in social culture (32.76 %), 30 times in material culture (25.86 %), 1 time in ecology (0.86 %). Regarding quantitative data found in translation strategies used in the abstract, there were 9 translation strategies used consisting of 53 times of couplet (45.69%), 24 times of transference (20.69%), 12 times of literal translation (10.34%), 9 times of neutralization (7.76%), 6 times of accepted standard translation (5.17%), 5 times of paraphrasing (4.31%), 5 times of cultural equivalent (4.31%), 1 time of label translation (0.86%), and 1 time of deletion (0.86%).

Keywords: Cultural Terms, Translation Strategies, Phayao Research

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์เช่นนี้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านข่าวสาร ธุรกิจ การศึกษา และการทำงาน ฯลฯ ระหว่างวัฒนธรรม ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การแปลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญใน “การถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง” (รณินยา, 2560) โดยที่ผู้แปลต้องมีทักษะและความรู้ความเข้าใจด้านวัฒนธรรมของภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายเป็นอย่างดี เพื่อให้ผู้ใช้ภาษาเป้าหมาย (target language) เข้าใจความหมายที่ผู้ใช้ภาษาต้นฉบับ (source language) สื่อออกมาได้อย่างถูกต้อง

วัฒนธรรมตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 มีความหมายว่า “สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา”

คำว่า “วัฒนธรรม” มาจากภาษาบาลีว่า “วฒฺสณ” มีความหมายว่า เจริญงอกงาม และภาษาสันสกฤตว่า “ธรม” หมายถึง ความดี และตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Culture” ซึ่งมีรากศัพท์มาจาก ภาษาละติน “Cultura” ที่แปลว่า การเพาะปลูกหรือการปลูกฝัง

ด้านสังคมศาสตร์ วัฒนธรรม หมายถึง “วิถีชีวิต” (Way of Life) หรือ แบบแผนในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม รวมถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนความคิด ความเชื่อ ค่านิยมและความรู้สึกร่วมต่าง ๆ เป็นต้น (พวงผกา คุโรวาท, 2539, อานนท์ อาภาภิรม, 2519, จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2527 และพระมหาประสิทธิ์ ปสิทโธ, 2559)

พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงบัญญัติศัพท์คำว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า “Culture” มีความหมายว่า “ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ซึ่งสามารถรวมความได้ถึงมรดกของสังคม ซึ่งเป็นสมบัติส่วนรวม มีทั้งของที่เป็นวัตถุ ความรู้ความเชื่อ ศิลปะ นิติธรรม ประเพณีและอุปนิสัย” (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550)

โดยสรุป วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มนุษย์แต่ละสังคมสร้างขึ้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นรูปธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น สิ่งของเครื่องใช้และนามธรรมหรือวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น คติ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ย่อมมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและนำมาซึ่งความเจริญงอกงามให้แก่คนในสังคม

หากพูดถึงการติดต่อสื่อสารข้ามวัฒนธรรม การแปลนับได้ว่าเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากมนุษย์ได้มีการค้าขายร่วมกัน การทูตระหว่างประเทศและการเผยแพร่ศาสนา เป็นต้น (ปัญญา บริสุทธี, 2533) ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนต้องอาศัยการแปลในการขับเคลื่อนให้งานบรรลุเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม ปัญหาหนึ่งที่นัก

แปลต้องพบเจอ คือ การแปลคำทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการแปลคำที่มีในภาษาต้นฉบับแต่ไม่มีในภาษาเป้าหมาย ส่งให้การหาคำศัพท์ที่เทียบเคียงสมบูรณ์แบบนั้นเป็นไปได้ยาก ดังนั้น นอกจากผู้แปลจะต้องอาศัยทักษะด้านภาษาและความรู้ด้านวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาแล้ว ผู้แปลต้องรู้จักเลือกใช้กลวิธีการแปลที่เหมาะสมด้วย เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายของภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่สุพรรณิ ปันมณี (2552) กล่าวว่า

“ปัญหาที่หนักที่สุดสำหรับผู้แปล คือ การแปลสิ่งที่ไม่เป็นที่รู้จักหรือปรากฏ ในวัฒนธรรมของภาษาแปล เมื่อวัตถุสิ่งของหรือกิจกรรมใด ๆ ไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่เคยมีปรากฏในวัฒนธรรมของภาษาปลายทางใด ๆ ก็มักจะไม่มีคำที่ใช้เรียกหรือวลีที่ใช้แสดง ความหมายนั้นในภาษานั้น ๆ เมื่อทำงานแปล ผู้แปลนี้ ไม่เพียงแต่จะต้องพิจารณา เทียบเคียงระหว่างภาษาต้นฉบับหรือภาษาส่งสาร และภาษาปลายทางหรือภาษาปลายทาง เท่านั้น แต่ยังจะต้องพิจารณาวัฒนธรรมของทั้งสองภาษาอีกด้วย เหตุที่ไม่มีสิ่งนั้น ๆ และคำ แสดงความหมายนั้น ๆ ในอีกภาษาหนึ่งก็อาจเนื่องมาจากความแตกต่าง ทางสภาพ ภูมิศาสตร์ขนบธรรมเนียม ประเพณีปรัชญาและความเชื่อ วิถีชีวิตและอื่น ๆ”

นักทฤษฎีการแปลหลายท่านได้มองเห็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมาย จึงมีคำที่กล่าวถึงความเท่าเทียมกันของความหมายด้านวัฒนธรรม (Cultural equivalence) ซึ่งจะอยู่ในกระบวนการแปลที่ผู้แปลต้องตัดสินใจว่าจะใช้ กระบวนการอย่างใดกับตัวบทที่พบ เช่น Newmark (1988) กล่าวว่า Cultural equivalent: คือการเทียบเคียงด้านวัฒนธรรม หมายถึง การแทนที่คำทางวัฒนธรรมใน ภาษาต้นทาง (SL) ด้วยภาษาปลายทาง (TL) ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว หาความเท่าเทียมทางวัฒนธรรมได้ยาก และไม่ตรง ผู้แปลจึงต้องมีกลวิธีการแปลดังที่ พชร โภคาสัมฤทธิ์ (2555) กล่าวว่า กลวิธีการ แปลโดยใช้สิ่งทดแทนทางวัฒนธรรม (cultural substitution) ซึ่งหมายถึง การแปล ความหมายของคำทั้งที่ปรากฏหรือไม่เป็นที่รู้จักในภาษาแปลด้วยการใช้สิ่งทดแทนที่ใช้กัน อยู่ในวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาแปล

กลวิธีในการแปลคำทางวัฒนธรรมมีหลากหลาย ในวงการแปลมักจะอ้างกลวิธี ของ Newmark (1995) ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาเป็นกรอบในการทำวิจัยในครั้งนี้ด้วย ดังจะนำเอา ข้อความที่ วราพัชร ชาลีกุล (2560) เสนอไว้ดังนี้

12 กลวิธีสำหรับการแปลคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1995) คือ

1. Transference กลวิธีนี้ ผู้แปลจะใช้คำยืมในวัฒนธรรมต้นทางมาใช้ในบทแปล โดยนำคำในภาษาต้นทางมาถ่ายเสียงโดยใช้ระบบอักษรของภาษาปลายทาง เช่น stamp แสตมป์ ice-cream ไอศกรีม เป็นต้น วิธีนี้จะทำให้ทราบถึงที่มาของคำแปลนั้นและสามารถ นำไปค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมหรืออ้างอิงกลับไปยังต้นฉบับได้

2. Naturalization กลวิธีนี้ ผู้แปลใช้คำยืมในภาษาต้นทาง แต่เปลี่ยนการออกเสียงใหม่ ให้ออกเสียงง่ายขึ้นในภาษาปลายทาง เช่น คำว่า dinosaur เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาอังกฤษ แต่เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทย จึงเปลี่ยนเป็นคำว่า ไดโนเสาร์ เป็นต้น

3. Literal translation กลวิธีนี้ ผู้แปลแปลคำในต้นฉบับตรงตัวด้วยวิธีเทียบเคียงหาความหมายแบบคำต่อคำโดยไม่ได้พิจารณาถึงบริบทโดยรอบของต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า กลองชนะ ว่า Victory Drum เป็นต้น

4. Label translation กลวิธีนี้ มักใช้ในการแปลคำใหม่ เช่น ชื่อองค์กรหรือสถาบันที่จัดตั้งขึ้นใหม่และยังไม่มีคำเทียบเคียงในวัฒนธรรมปลายทาง ในการแปลตรงตัวมักใส่เครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าเป็นคำใหม่ที่แปลขึ้น

5. Accepted standard translation กลวิธีนี้ จะใช้ในการแปลชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ที่มีบัญญัติหรือคำเทียบเคียงไว้แล้วในวัฒนธรรมปลายทาง ด้วยเหตุนี้ จึงไม่ควรใช้กลวิธีแปลแบบตรงตัว แต่ควรเลือกใช้คำที่ได้รับการยอมรับ เพื่อไม่ให้ผู้อ่านเกิดความสับสนหรือเข้าใจผิด

6. Classifier กลวิธีนี้ ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำจำแนกประเภทอย่างกว้าง ๆ ของคำทางวัฒนธรรมนั้น ๆ ในภาษาต้นทางมาใช้ในการแปล เช่น คำว่า กล้วยบวชชี เป็นชื่อของหวานของไทย สามารถแปลว่า dessert ได้

7. Neutralization กลวิธีนี้ ผู้แปลจะแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง ซึ่งจะให้ความหมายทางอารมณ์ อรรถรสและสี่นของค่าน้อยกว่าต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า เสด็จประพาส ว่า picnic ซึ่งคำนี้ มีความหมายถึงการรับประทานอาหารกลางแจ้ง แต่คำว่า เสด็จประพาสนั้น มีความหมายถึงการเสด็จออกจากพระราชวังโดยทางเรือและเสวยอาหารตามที่ต่าง ๆ (พิมพ์พันธุ์ เวสสะโกศล, 2555 อ้างถึงใน วราพัชร ชาลีกุล (2560)

8. Paraphrasing กลวิธีนี้ จะใช้ในกรณีที่คำทางวัฒนธรรมนั้น ไม่สามารถหาคำหรือวลีในภาษาปลายทางมาเทียบเคียงได้ ผู้แปลสามารถแปลได้โดยกลวิธีการอธิบายความหมายของค่านั้น เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายอย่างชัดเจน เช่น คำว่า ไหว้ สามารถแปลได้ว่า raised both hands to my forehead and bowed เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะของการไหว้ อย่างไรก็ตาม กลวิธีนี้ อาจทำให้บทแปลยาวเกินควรและไม่เป็นธรรมชาติในภาษาปลายทางได้

9. Gloss, notes กลวิธีนี้ ในกรณีที่ผู้แปลต้องการให้ข้อมูลกับผู้อ่าน แต่ไม่ต้องการให้บทแปลยาวเกินควร ผู้แปลสามารถทำได้โดยการใช้เชิงอรรถ ซึ่งจะใช้หมายเลขเป็นตัวยกหรือเครื่องหมายดอกจัน (*) หน้าหรือหลังคำทางวัฒนธรรมนั้น และระบุคำอธิบายเพิ่มเติมที่ท้ายหน้านั้นหรือท้ายเล่มหนังสือ เช่น คำว่า หนุมาน ผู้แปลแปลโดยใช้คำยืมว่า Hanuman* และเพิ่มคำอธิบายว่า * Hanuman is the king of the monkey warriors in the Indian epic Ramayana (หนุมานเป็น ราชวานรที่เป็นทหารในวรรณคดีของอินเดีย เรื่องรามายณะ)

10. Cultural equivalent กลวิธีนี้ ผู้แปลจะนำคำในวัฒนธรรมปลายทางที่สามารถสื่อความได้ใกล้เคียงหรือมีลักษณะคล้ายกับคำในต้นฉบับมาใช้ในการแปล ซึ่งคำแปลในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง อาจไม่สามารถสื่อความหมายได้โดยสมบูรณ์ทุกประการกับคำในต้นฉบับ เช่น การแปลคำว่า รถตุ๊กตุ๊ก ว่า Taxi เป็นต้น ซึ่งกลวิธีนี้ผู้แปลสามารถตรวจสอบความหมายย่อยหรืออรรถลักษณะ (Sematic feature) ของคำต้นฉบับและคำที่จะนำมาแปล เพื่อดูว่าทั้งสองคำมีความหมายใกล้เคียงกันมากน้อยเพียงใด เช่น ตุ๊กตุ๊ก Taxi + vehicle + vehicle + 3 wheels + 4 wheels – air conditioner + air conditioner

11. Deletion กลวิธีนี้ ผู้แปลจะละไม่แปลต้นฉบับ ซึ่งมักใช้ในกรณีที่คำในต้นฉบับนี้ไม่ได้มีความสำคัญเท่าใดนัก หากละ ไม่แปล ผู้อ่านก็ยังสามารถเข้าใจถึงใจความสำคัญที่ผู้แต่งต้องการจะถ่ายทอด เช่น ประโยค น้องงา แหม... ดีใจที่ได้เจอ แปลว่า Da! Great to see you การที่ผู้แปล ไม่แปลคำว่าน้อง เนื่องจากคำว่าน้องในวัฒนธรรมไทยและอังกฤษมีความแตกต่างกัน ในวัฒนธรรมไทย คำว่า น้อง หมายถึง บุคคลที่อายุน้อยกว่าผู้พูด ไม่จำเป็นต้องเกิดจากบิดามารดาคนเดียวกัน แต่ในวัฒนธรรมอังกฤษ คำว่า น้อง จะใช้กับผู้ที่เกิดจากบิดามารดาคนเดียวกันเท่านั้น ฉะนั้น การละไม่แปลก็สามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเนื้อหาของสารได้เช่นเดียวกับต้นฉบับ (พรชัย พรวิริยะกิจ, 2555 อ้างถึงใน วราพัชร ชาลีกุล (2560)

12. Couplet กลวิธีนี้ ผู้แปลสามารถใช้การแปลสองกลวิธีร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรมได้ เช่น ใช้การแปลตรงตัวรวมกับการแปลโดยการอธิบายความเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับคำทางวัฒนธรรมนั้น เช่น การแปลคำทางวัฒนธรรมในต้นฉบับ คำว่า กลองชนะ ว่า Victory drum used during wartime to uplift the spirit and morale of soldiers.

นอกจากนี้นักทฤษฎีและนักวิชาการด้านการแปล ยังเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประเภทคำทางวัฒนธรรมหรือเรียกอีกอย่างว่า cultural specific terms (CST) เช่น Newmark (1988), Baker (1992) และ Robinson (1997) เป็นต้น โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Newmark (1988) มาเป็นกรอบการศึกษา ซึ่งได้แบ่งประเภทของคำทางวัฒนธรรมไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางนิเวศ (Ecology) เช่น ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ต่าง ๆ ทุ่งหญ้า ที่ราบ ภูเขา ป่าฝนเขตร้อน หรือป่าดิบชื้น นาข้าว ฤดูกาล เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material culture) ที่มนุษย์สร้างขึ้น ประกอบด้วย (ก) อาหาร เช่น เหล้าสาเก (ข) เสื้อผ้า เช่น โสร่ง (ค) บ้านเรือนและเมือง เช่น kampong (บริเวณหมู่บ้านในแหลมมลายู) (ง) การขนส่ง คมนาคม เช่น rickshaw (รถลาก) เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางสังคม (Social culture) ได้แก่ การทำงาน การผ่อนคลาย พักผ่อน สันทนาการ เช่น reggae rock ฟ็อนดาบ กลองยาว เป็นต้น

4. องค์กร (Organizations) จารีตแบบแผน (customs) กิจกรรม (activities) กระบวนการ ขั้นตอน (procedures) ความคิด หรือมโนทัศน์ (concepts) ประกอบด้วย การเมืองและการบริหารศาสนา เช่น ธรรมคำสอน ความเชื่อ เช่น เรื่องกรรม วัด ศิลปะ เป็นต้น

5. อากัปกริยา ท่าทางและอุปนิสัย (Gesture and habits) เช่น แสดงอาการดูถูกไม่เคารพคนอื่น การขาก ถ่มน้ำลาย ถ่มน้ำลายรด ถุย เป็นต้น

พะเยาวิจัย คือ การประชุมวิชาการระดับชาติ ที่มหาวิทยาลัยพะเยาจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี เป็นเวทีสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ พะเยาวิจัยยังสนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีจากงานวิจัยสู่สังคม โดยการตีพิมพ์เผยแพร่ผลการศึกษาทางออนไลน์และวารสาร ทั้งยังสร้างเครือข่ายนักวิจัยในระดับชาติ ตลอดจนเป็นพื้นที่ที่ให้ อาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้พร้อมทั้งแสดงความคิดเห็น เพื่อพัฒนางานวิจัยและนวัตกรรมของตนเองต่อไป ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยพะเยาได้จัดการประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัยเป็นปีที่ 12 จึงนับได้ว่า พะเยาวิจัยได้ดำเนินการสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมมาอย่างต่อเนื่องตลอดมา

จากปัญหาความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ที่สามารถส่งผลต่อการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางได้ดังที่กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาประเด็นทางวัฒนธรรมในการแปล โดยได้คัดเลือกและรวบรวมคำทางวัฒนธรรมจากบทคัดย่อในพะเยาวิจัย พ.ศ. 2563-2565 มาทำการวิเคราะห์กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรม ตลอดจนประเภทของคำทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการแปลคำทางวัฒนธรรมสำหรับผู้แปลในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปลที่ปรากฏในบทคัดย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ (Mixed Methods Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การศึกษาและบันทึกประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทคัดย่อพะเยาวิจัยและการวิจัยเชิงปริมาณ คือ การนับความถี่ของประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมและคำนวณความถี่แต่ละประเภทและกลวิธีการแปลออกมาเป็นร้อยละ

แหล่งข้อมูลในการวิจัย ใช้บทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) คัดจากสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 24 งานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบบันทึกประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

ผู้วิจัยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยออกแบบแบบบันทึกข้อมูลคัตบทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และบันทึกคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความย่อพะเยาวิจัยที่เลือกไว้ ในแบบบันทึกข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบตามกรอบของคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1998) และบันทึกลงในแบบบันทึก แล้ววิเคราะห์กลวิธีที่ใช้ในการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบตามกรอบของ Newmark (1995) และบันทึกลงในแบบบันทึก และคำนวณความถี่ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมออกมาเป็นคำร้อยละ

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธ์การแปลในบทความย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เป็นดังนี้

1. ประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทความย่อ โดยยึดตามกรอบประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Newmark (1988) มี 4 ประเภท ดังนี้

1.1 คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด

1.2 คำทางวัฒนธรรมทางสังคม

1.3 คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ

1.4 คำวัฒนธรรมทางนิเวศ

ตัวอย่างคำทางวัฒนธรรมที่พบ

1) คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด เช่น วิถีความเป็นพะเยา คำสนธิ คำภาษาถิ่นอีสาน ประเพณีกำฟ้า วันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 ชาวไทยพวน การนับถือสักการะบูชาฟ้า การแสดงกตเวทิตาต่อฟ้า เทพเทวดา ผีฟ้า ขบวนเทิดพระเกียรติ คติธรรม ฮีตเฮือไฟ ฮีต12 กอง14 การไหลเรือไฟ บวงสรวง พระธาตุจุฬามณี เป็นต้น

2) คำทางวัฒนธรรมทางสังคม เช่น วงดนตรีสีล้อซอซึง เพลงลูกทุ่ง บทเพลงลูกทุ่งอีสาน วิถีเล่นคำลำผึ่งโขงน้ำ ท่องเที่ยวเชิงวิถีลุ่มน้ำปากพนัง บทกวี “ที่ที่เรายืนอยู่” การแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดฟ้อนกำฟ้าเบิกฝน เป็นต้น

3) คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น หอวัฒนธรรมนิทัศน์ วัดศรีโคมคำ เมืองโบราณบางขลัง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย อำเภอวังสะพุง ปราสาทหินพิมาย เป็นต้น

4) คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ เช่น เกลือสินเธาว์ภูเข เป็นต้น

2. กลวิธีการแปลที่พบในบทความ โดยยึดตามแนวคิดของ Newmark (1995) มี 9 กลวิธี ดังนี้ การแปลโดยใช้ 2 กลวิธี การแปลโดยใช้คำยืม การแปลตรงตัว การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง การแปลโดยใช้คำบัญญัติ การแปลโดยการอธิบายความ การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา การแปลโดยการละ

ตัวอย่างกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบ โดยภาษาต้นฉบับหรือ source language ใช้ตัวย่อ SL และภาษาปลายทาง หรือ target language ใช้ตัวย่อ TL ดังนี้

1) การแปลโดยใช้ 2 กลวิธี

SL

เมืองโบราณบางขลัง

คำภาษาถิ่นอีสาน

น้ำอบไทยและบุหงารำไป

นิทานคำกลอนของสุนทรภู่

วรรณกรรมนิราศ

อำเภอวังสะพุง

บวงสรวงพระธาตุจุฬามณี

TL

Bang Khlang Ancient Communities

Isan dialect

Scented Water (Thai fragrances) and Flower Sachet

the tales of “Sunthonphu”

Nirat Literature

Wang Sa-phung District

pay respect to Phra That Chulamanee

2) การแปลโดยใช้คำยืม

SL

สันสกฤต

บาลี

วิถีเล่นคำลำผึ่งโขง

พ่อมหา แม่หางเครื่อง

ลูก (สาว) นักร้อง

พระอภัยมณี

TL

Sanskrit

Bali

WiThi-LenKham-Lamfangkong

Phor Ma Ha, Mae Hang Krueng,

Look (Sao) Nak Rong

Phra Aphai Mani

3) การแปลตรงตัว

SL	TL
บทกวีนิพนธ์ “ที่ที่เรายืนอยู่”	the poetry "WHERE WE STAND"
เครื่องหอมไทย	Thai fragrances
จักสานไม้ไผ่	bamboo basketry, bamboo weaving
แนวคิดคุณธรรม รวม 12 ประการ	12 moral concepts

4) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง

SL	TL
อบายมุข	evil
อาคารที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน	headman's office
หัตถกรรมเครื่องจักสาน	handicrafts

5) การแปลโดยใช้คำบัญญัติ

SL	TL
ปราสาทหินพิมาย	Phimai Historical Park
เทศบาลตำบลเมืองบางขลัง	Bang Khlang Municipality Office
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	Loei Rajabhat University

6) การแปลโดยการอธิบายความ

SL	TL
ฮีต12 คอง14	the Lunar Festival and Fourteen Laws of the Isan people
การไหลเรือไฟ	the Illuminated Boat Procession

7) การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล

SL	TL
นาฏศิลป์	dance
เพลงลูกทุ่ง	Country Song

8) การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา

SL	TL
กลุ่มวิสาหกิจผู้สูงอายุรักษาสุนไพรร	Elderly for Herbs Enterprise

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้คำนวณความถี่ของประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบออกมาเป็นร้อยละ ในรูปแบบตารางบันทึกข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11
(พ.ศ.2563-2565)

ที่	ประเภทคำทางวัฒนธรรม	ความถี่ที่พบ (ครั้ง)	คิดเป็นร้อยละ
1	คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด	47	40.52
2	คำทางวัฒนธรรมทางสังคม	38	32.76
3	คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ	30	25.86
4	คำทางวัฒนธรรมทางนิเวศ	1	0.86

จากตารางจะเห็นว่าประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยที่คัดเลือกมานั้นมี 4 ประเภท ได้แก่ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จารีต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52), คำทางวัฒนธรรมทางสังคม พบ 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76), คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ พบ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และคำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86)

สำหรับกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัยที่คัดเลือกมานั้นมี 9 กลวิธี ได้แก่ การแปลโดยการใช้ 2 กลวิธี พบ 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) การแปลโดยใช้คำยืมพบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69) การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง (ร้อยละ 10.34) การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76) การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17) การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปลพบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31) การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมาพบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และการแปลโดยการละพบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังตารางแสดงผลดังนี้

ตารางที่ 2 กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัย
ครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)

ที่	กลยุทธการแปล	ความถี่ที่พบ (ครั้ง)	คิดเป็นร้อยละ
1	การแปลโดยการใช้ 2 กลวิธี	53	45.69
2	การแปลโดยใช้คำยืม	24	20.69
3	การแปลตรงตัว	12	10.34
4	การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง	9	7.76
5	การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ	6	5.17
6	การแปลโดยการอธิบายความ	5	4.31
7	การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรม ภาษาแปล	5	4.31
8	การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา	1	0.86
9	การแปลโดยการละ	1	0.86

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่อง “ประเภทคำทางวัฒนธรรมและกลยุทธการแปลในบทคัตย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565)” ที่ว่าเพื่อศึกษาประเภทของคำทางวัฒนธรรมและกลวิธีที่ใช้ในการแปล ที่ปรากฏในบทคัตย่อพะเยาวิจัยครั้งที่ 9-11 (พ.ศ. 2563-2565) โดยนำเสนอผลการรวบรวมประเภทและกลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทคัตย่อที่เลือกไว้ในแบบบันทึกและคำนวณความถี่ออกมาเป็นร้อยละ ผลการวิจัยพบว่าประเภทคำทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด คือ คำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จาริต แบบแผน กิจกรรม กระบวนการและความคิด พบ 47 ครั้ง (ร้อยละ 40.52) ตามมาด้วย คำทางวัฒนธรรมทางสังคม พบ 38 ครั้ง (ร้อยละ 32.76), คำทางวัฒนธรรมทางวัตถุ พบ 30 ครั้ง (ร้อยละ 25.86) และคำวัฒนธรรมทางนิเวศ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 เนื่องจากบทคัตย่อที่เลือกมานั้น เป็นบทคัตย่องานวิจัยของพะเยาวิจัย ในกลุ่มสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีวัฒนธรรม รวมไปถึงศาสนาและความเชื่อ ของคนในสังคมนั้น ๆ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเกียรติกร พรมรัตน์ และสิงห์คำ รักป่า (2022) ที่ศึกษาพบว่าคำทางวัฒนธรรมที่พบมากที่สุดคือ คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับคำสอนและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งพบมากถึง 126 คำ จากคำทางวัฒนธรรมที่พบทั้งหมด 194 คำ เนื่องจากบทคัตย่อที่นำมาศึกษานั้น มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาพุทธ

งานวิจัยของกัญชลิกา ตรีกลางดอน, อังคณา สุขวิเศษ และนันทน์ลิน อินเสมียน (2565) ใช้เกณฑ์จำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1975) พบว่าคำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางนิเวศพบมากที่สุด ซึ่งมีมากถึง 153 คำ หรือ คิดเป็นร้อยละ 57.74 จากคำทางวัฒนธรรมที่พบทั้งหมด 265 คำ ทั้งนี้เนื่องจากข้อมูลของงานวิจัย คือ คอลัมน์ Thai Passage ในนิตยสารอิเล็กทรอนิกส์ สวีสต์ ของบริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน) ฉบับเดือนมกราคม - ธันวาคม 2562 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยและสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ในประเทศไทย

งานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดา งามศรี (2560) ที่ใช้เกณฑ์การจัดประเภทคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1945) Newmark (1988) Denoun (2000) Katan (1999) และ Gudavicius (1985) ในการจำแนกคำทางวัฒนธรรมที่พบในนิยายเรื่อง “ครูบ้านนอก” ผลการวิจัยพบว่า คำทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับภาษาพบมากที่สุด เนื่องจากบริบทของนิยายนั้น เป็นเรื่องราวของชาวบ้าน ครู และข้าราชการ ส่งผลให้บทสนทนาในเรื่อง มีคำที่แสดงชนชั้นมากเป็นพิเศษ เช่นเดียวกับงานวิจัยของวราพัชร ชาลีกุล (2560) ซึ่งใช้เกณฑ์

การจำแนกคำทางวัฒนธรรมของ Nida (1945) ได้แสดงผลงานวิจัยว่า พบคำทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับภาษามากที่สุดเช่นกัน เนื่องจากรวบรวมข้อมูลจากนิยายเรื่อง “เรื่องของจีน” ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับชนชั้นวรรณะของคนในสังคมไทย ในช่วงเวลานั้น

สำหรับผลการศึกษากลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบนั้น พบว่า การแปลโดยการใช้ 2 กลวิธี พบมากที่สุดถึง 53 ครั้ง (ร้อยละ 45.69) ตามมาด้วย การแปลโดยใช้คำยืม พบ 24 ครั้ง (ร้อยละ 20.69), การแปลตรงตัว พบ 12 ครั้ง (ร้อยละ 10.34), การแปลโดยใช้คำที่มีความหมายเป็นกลาง พบ 9 ครั้ง (ร้อยละ 7.76), การแปลโดยการใช้คำบัญญัติ 6 ครั้ง (ร้อยละ 5.17), การแปลโดยการอธิบายความ พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการแทนที่ด้วยสิ่งที่มีในวัฒนธรรมภาษาแปล พบ 5 ครั้ง (ร้อยละ 4.31), การแปลโดยการสร้างคำใหม่ขึ้นมา พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) และ การแปลโดยการละ พบ 1 ครั้ง (ร้อยละ 0.86) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

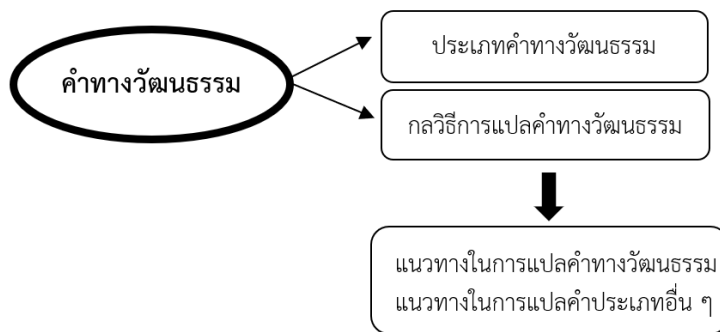
ผลจากการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่าการแปลโดยใช้กลวิธีเดียว ไม่สามารถแก้ไขการแปลคำทางวัฒนธรรมที่พบส่วนใหญ่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากการแปลคำทางวัฒนธรรม โดยใช้กลวิธีเดียว อาจจะสื่อความหมายของ SL ได้ไม่ครบถ้วน ทำให้ผู้อ่านใน TL เข้าใจคลาดเคลื่อนได้ เช่น คำทางวัฒนธรรมที่พบในบทคัดย่อพะเยาวิจัย คำว่า “วัดศรีโคมคำ” แปลได้ว่า “Si Khom Kham Temple” ซึ่งได้ใช้กลวิธีการแปลโดยใช้ 2 กลวิธี กล่าวคือ “Si Khom Kham” ใช้กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม และ temple ใช้กลวิธีการแปลตรงตัว จะเห็นได้ว่าการแปลด้วยวิธีนี้ ทำให้ผู้อ่านใน Target Language เข้าใจว่า “Si Khom Kham” เป็นชื่อเฉพาะของวัด ๆ หนึ่งในศาสนาพุทธ ในทางตรงกันข้าม หากผู้แปลใช้กลวิธีการแปลเพียงกลวิธีเดียว เช่น กลวิธีการแปลโดยใช้คำยืม คำว่า “วัดศรีโคมคำ” จะแปลได้ว่า “Wat Si Khom Kham” ซึ่งผู้อ่านใน TL อาจจะไม่ทราบว่า “Wat Si Khom Kham” เป็นชื่อวัด เนื่องจากคำนี้แปลทับศัพท์ทั้งหมด โดยไม่มีคำแปลใดที่บ่งบอกว่า เป็น ศาสนสถาน แต่หากมีการใช้กลวิธีการแปลแบบอื่นร่วมด้วย เช่น การอธิบายเพิ่มเติม หรือ การแปลตรงตัว ฯลฯ จะทำให้การสื่อความหมายไปยัง TL สมบูรณ์มากขึ้น

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ Naserr (2018) ที่ได้กล่าวในงานวิจัยของเขาว่า นักแปลมักใช้กลวิธีการแปล 2 กลวิธี เพื่อช่วยคงความหมายของคำทางวัฒนธรรมที่แปลจาก SL ไปยัง TL นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับ พระเกียรติกร พรหมรัตน์ และสิงห์คำ รักป่า (2022) เรื่อง Cultural Terms and Translation Strategies in Dissertation Abstracts of a Buddhist University ซึ่งใช้กรอบของ Baker’s taxonomy และ กลยุทธ์การแปลของ สุพรรณิ ปันมณี ที่ศึกษาพบว่าการแปลแบบผสม (Hybrid Strategy) ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงการแปลโดยใช้การแปลตรงตัวและทับศัพท์ เป็นหนึ่งในกลวิธีในการแก้ไขปัญหาการแปลคำทางวัฒนธรรม ให้มีความถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดความหมายไปยังผู้อ่านใน TL เข้าใจมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ Pawich Riangsiri (ม.ป.ป.) ในงานวิจัยเรื่อง The Translation Strategies of Buddhist Terms from Thai into English in DHUTANGA: WHAT TO DO? WHERE? WHAT FOR? By P.A. Payutto ที่ศึกษาวิธีการแปลตามกรอบของ สุพรรณิ ปิ่นมณี (2014), Beekman และ Callow (1974) พบว่ากลวิธีการแปลโดยใช้คำกว้าง ๆ พร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติม และคำทับศัพท์พร้อมกับคำอธิบายเพิ่มเติม นั้น เป็นกลวิธีการแปลที่มีประสิทธิภาพ นำมาซึ่งความถูกต้อง ชัดเจน และเป็นธรรมชาติของคำแปลใน TL

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการทำงานวิจัย ประเภคําทงวัฒนธรมและกลยทุทการแปลในบทคตัยอพะเยาวิจัยครั้ทที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) สรุปลเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยสามารถแยกประเภคําทงวัฒนธรมและกลยทุทวิธีการแปลคําทงวัฒนธรมได้ ตลอดจนยังเห็นถึงความสำคัญของการเลือกใช้กลยทุทในการแปลคําทงวัฒนธรมที่เหมาะสม เพื่อให้การถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นฉบับไปยังภาษาปลายทางถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษากรณีเฉพาะของการแปลคําทงวัฒนธรมที่พบในบทคตัยอกลุ่มมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ของพะเยาวิจัยครั้ทที่ 9-11 (พ.ศ.2563-2565) เท่านั้น การแปลคําทงวัฒนธรมของบทคตัยออื่น ๆ อาจใช้กลยทุทที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับนักแปลว่ากลยทุทใดเหมาะสมที่สุด ในการคงความหมายของภาษาต้นฉบับไปยังภาษาปลายทาง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับเทคนิคหรือวิธีการที่ทำให้การแปลคำทางวัฒนธรรมมีความน่าสนใจสำหรับผู้เรียนมากขึ้น
- 2) ควรศึกษาการแปลคำทางวัฒนธรรมจากตัวบทอื่น ๆ นอกจากสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รายการอ้างอิง

- กัญชลิกา ตรีกลางดอน, อังคณา สุขวิเศษ และนันท์นลิน อินเสมียน. (2565). กลวิธีการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อถ่ายทอดคำทางวัฒนธรรมไทย. *วารสารมนุษย์กับสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8 (1), 51-69.
- ประกาศรี สีอำไพ. (2550). *วัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา บริสุทธิ์. (2553). *ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล*. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.
- พระมหาประสิทธิ์ ปิติโพธิ์. (2559). วัฒนธรรมไทย. *สรีนธรปริทรรศน์*, 17(2), 34-44.
- พัชร โภคาสมุทร. (2555). การแปลสิ่งทดแทนทางวัฒนธรรมจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย (รายงานผลการวิจัย). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : ม.ป.ท.
- รมัณยา ทิพย์มณฑียร. (2560). *การแปลสำนวนภาษาอังกฤษจากซีรี่ย์แนววัยรุ่นเป็นภาษาไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่น.
- วรพัชร ชาลีกุล. (2560). *กลวิธีการแปลคำทางวัฒนธรรมจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ : กรณีศึกษาเรื่อง เรื่องของจัน ดารา แต่งโดย อุษณา เพลิงธรรม*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- สุพรรณิ ปันมณี. (2552). *การแปลชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 4)*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อติศา งามศรี. (2560). *กลวิธีการแปลคำและวลีทางวัฒนธรรมที่พบในบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ กรณีศึกษาหนังสือเรื่อง “ครูบ้านนอก” โดย คำหมาน คนใด*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall.
- “_____”. (1995). *A Textbook of Translation*. New York: Phoenix ELT.

- Nasser, L. (2018). *The Use of Couplet in Translating Religio-Legal terms from Arabic into English*. [https://doi.org/ 10.33899/radab.2017.164638](https://doi.org/10.33899/radab.2017.164638)
- Pormrat, P., & Rakpa S. (2022). Cultural Terms and Translation Strategies in Dissertation Abstracts of a Buddhist University. *Journal of MCH Humanities Review*, 8(1), 291-307.

องค์ประกอบและลักษณะกรรมของตัวละครในนวนิยาย
เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน

The Elements and Characteristics of the character's karma
in the Novel in Phrengkam of Botan

Received: January 15, 2023
Revised: March 28, 2023
Accepted: April 17, 2023

ประภาพร ธนกิตติเกษม¹
Prapaporn Tanakittikasame
(pumpim111@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์นวนิยายสะท้อนกรรมของตัวละครในนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน ประเด็นที่วิเคราะห์ ได้แก่ องค์ประกอบและลักษณะของกรรมตัวละครในนวนิยาย เก็บข้อมูลจากตัวบทนวนิยาย โดยใช้เครื่องมือวิจัยคือ แบบบันทึกบุคลิกลักษณะของตัวละคร เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลบุคลิกลักษณะตัวละครซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งกรรมที่ปรากฏในนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า มูลเหตุแห่งกรรม มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ซึ่งดีซึ่งเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่เจาะจง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ หลอกหลวง

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, กรรม, ตัวละคร, นวนิยาย, โบตัน

Abstract

This research aimed to analyze the elements and characteristics of the character's karma in the Novel in Phrengkam of Botan. The analysis focused on the composition of Karma in novel characters. Data were collected from

¹ สาขาวิชาสหวิทยาการ สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน
Program in Interdisciplinary Studies, Pathumwan Institute of Technology

novel script using a research tool, namely the character personality record form. In order to analyze character personality data, which is the cause of the karma that appears in the novel. The research results were as follows. Causes of Karma had four types, 1) Personality of the character with primary and secondary drives, which had eight attributes: no support among family members, loss, adulation, capitulation, inferiority complex, snatch of love, beating, and sexual misconduct, 2) Personality of the character with obvious-hidden drives, which had two attributes: hold Firmly, not caring about the good or the bad 3) Personality of the character with specific-unclear drives, which had two attributes: asking for supporter and care about others 4) Personality of the character with internal-external drives, which had three attributes: misfortune, being forced, deception.

Keywords: Elements, Karma, Character, Novel, Botan

บทนำ

บุคลิกภาพของมนุษย์แตกต่างกันไปตามลักษณะนิสัยและพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู ความรู้สึกแสดงออกผ่านอารมณ์ รัก โลภ โกรธ ริษยา เกิดจากความแตกต่างทั้งสิ่งแวดล้อม ภูมิหลังส่วนบุคคล ประสบการณ์ ความเชื่อ พลังทางความคิดและการดำเนินชีวิต ตัวละครในนวนิยายเป็นการจำลองภาพชีวิตของมนุษย์ที่ผู้เขียนกำหนดบุคลิกลักษณะของตัวละครให้มีความคล้ายคลึงกับมนุษย์ การดำเนินเรื่องใช้บทพูดระหว่างตัวละครสื่อสาร ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่อง ผู้เขียนสร้างตัวละครผ่านจินตนาการ ฉาก สถานที่ บทบาทของตัวละครที่ผู้เขียนจำลองภาพนั้นทำให้ตัวละครเสมือนมีชีวิตอยู่จริง ทำให้เรื่องน่าสนใจ ชวนติดตาม (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2539) ได้กล่าวไว้ว่าภาพชีวิตจากนิยายเป็นเหมือนสื่อกลางที่นำชีวิตจำลองของมนุษย์มาส่องแสงสะท้อนให้เห็นภาพชีวิตจริงชัดเจนยิ่งขึ้น ชีวิตมนุษย์เป็นเสมือนหุ่นของนวนิยายและนวนิยายก็สะท้อนภาพของชีวิตมนุษย์ เพื่อให้มองดูภาพของชีวิตแห่งความผันแปรในโลกนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น มนุษย์ทุกคนจึงมีสิทธิ์ที่จะเป็นพระเอก นางเอกหรือบางครั้งก็ถูกกำหนดบทบาทของผู้ร้าย แต่ไม่ว่าจะอยู่ในบทบาทใด มันก็คือบทบาทของชีวิตมนุษย์นั่นเอง ฉะนั้นชีวิตกับนวนิยายจึงแยกกันไม่ออก

ตัวละครทุกตัว ผู้เขียนสมมติขึ้นล้วนใช้บทพูดในการสื่อสาร ทำให้ผู้อ่านรู้จักและเข้าใจตัวละคร เมื่อใดที่ผู้เขียนผูกปมปัญหาในเรื่อง เป็นสาเหตุให้ตัวละครเกิดแรงจูงใจกระทำดีหรือกระทำชั่ว ผู้เขียนใช้ภาษาเล่าเรื่องราว สื่ออารมณ์ความรู้สึกผ่านตัวละคร จึงถือได้ว่าตัวละครคือหัวใจสำคัญในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง (رينฤทัย สัจจพันธุ์, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า นวนิยายทุกประเภทมีตัวละครเป็นเครื่องชูโรง ไกลบ้างใกล้บ้าง ตัวละครทุกตัว

ในนวนิยายได้แสดงขั้นตอนต่าง ๆ ของชีวิตไม่ว่าจะเป็นความทุกข์ ความสุข หัวเราะ ร้องไห้ รักเกลียด ล้วนแต่ให้ความสนใจ สะใจ ให้ข้อคิด เป็นบทเรียนทางอ้อมแก่ผู้อ่าน ดังนั้นนวนิยายจึงสนองจิตวิทยาของผู้อ่านได้ ทั้งเรื่องจินตนาการ ความเพ้อฝันและความเป็นไปไม่ได้ในชีวิตจริง หรือแม้แต่การอ้างถึงชีวิตของตัวละครที่ทุกข์ยากก็เป็นเครื่องปลอบประโลมใจ สร้างพลังใจให้รู้สึกเข้มแข็งขึ้น การอ่านชีวิตตัวละครที่ลุ่มๆ ดอนๆ ความผันผวนของชีวิตก็ทำให้เรียนรู้ নিজจริง ปลง เรียนรู้และยอมรับว่าชีวิตเป็นเช่นนี้เอง (ดวงมน จิตรจำนงค์, 2560) ได้กล่าวไว้ว่า พอผู้อ่านสนใจปัญหาสังคมในบทประพันธ์ก็มักจะเลยการพิจารณาตัวนวนิยายคำถามก็คือ ผู้ที่ละเลยการพิจารณาตัวบทจะสามารถหยิบจับเอาปัญหาสังคมติดไม้ติดมือไปได้สักแค่ไหน เนื่องจากผู้แต่งมิได้แสดงแต่ปัญหาสังคม หรือมิได้แยกส่วนที่เป็นปัญหาสังคมออกมาจากส่วนที่เป็นชีวิตและที่สำคัญความหมายของชีวิตตามทัศนะของผู้แต่ง...ผู้ตอบคำถามคงต้องถามตนเองว่า ได้เคยพบบทประพันธ์ที่สะท้อนสังคมโดยไม่ได้ให้ความเข้าใจชีวิตไปด้วยบ้างหรือไม่...แน่นอนว่าคนที่คาดหวังจะหาแต่ภาพสะท้อนทางสังคมมาจากวรรณคดีโดยมองข้ามเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิต เป็นคนที่มองข้ามธรรมชาติของวรรณคดีที่เป็นงานศิลปะประเภทหนึ่ง สิ่งที่เขาอาจจะหาได้จากการเก็บข้อมูล ข้อเท็จจริงเท่านั้น

หนึ่งชีวิตย่อมไม่ลืมนำดำรงอยู่ในพันธนาการของสังคม มนุษย์อยู่ลำพังคนเดียวในโลกกว้างใหญ่มหาศาลนี้ไม่ได้ ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคลอื่นเสมอ การที่มนุษย์เลือกกระทำดีหรือชั่ว มีมูลเหตุปัจจัยใดส่งผลของการกระทำนั้นอย่างไร การศึกษาผ่านตัวละคร สะท้อนสังคม สะท้อนชีวิตบุคคล ครอบครัวย สังคมไม่มากนักน้อย เพราะ การกระทำหรือกรรม คือ สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ความเข้าใจในเรื่องกรรม และกฎแห่งกรรมจะช่วยเป็นหลักในการดำเนินชีวิต (สุวัฒน์ จันทรจำนงค์, 2547) กล่าวถึงกฎแห่งกรรมสอนให้เข้าใจเหตุผลและหลักการอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัย เป็นเครื่องฝึกอบรมจิตใจให้เกิดความมุ่งมั่นมานะเพื่อทำความดีงามมีเหตุมีผลและมองเห็นโลกและชีวิตตามความเป็นจริง สร้างประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเองโดยไม่คาดหวังจากการพึ่งพาด้วยการสวดอ้อนวอนขอพร

นวนิยายเป็นสื่อสะท้อนกรรม เมื่อนวนิยายถูกเล่าผ่านมุมมองของผู้เขียน และผู้เขียนได้ผูกกรรมเป็นเรื่องราวเพื่อแสดงให้เห็นผลกระทบที่เกิดขึ้น สะท้อนชีวิตทั้งด้านดีและด้านร้าย การเลือกทำกรรมดีจะนำไปสู่หนทางแห่งความสุข ความเจริญ เราให้ผู้อ่านเกิดความตระหนักถึงกรรมและผลแห่งกรรม

ในส่วนของงานวิจัยด้านวรรณกรรมมีผู้ศึกษาจำนวนหนึ่งที่ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายเรื่องสั้นแหม่มพุทธธรรม ในเรื่องเล่าสะท้อนกรรม (ประภาพร ธนภิตติเกษม, 2562) ได้นำเสนอ มุมมองหลักพุทธธรรมคำสอนของพุทธศาสนาเรื่องกรรม ในนิทานเรื่อง พญาคันคากนิทานทองถิ่นอีสาน กรรมชีวิตจริงของมนุษย์ และกรรมของนางโรหิณีในอรรถกถา มีการสะท้อนคิดเรื่องของการทำกรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว

นวนิยาย เรื่อง	ตัวละครเอก		ตัวละครปฏิกษ์		ตัวละครสนับสนุน	
	เพศชาย	เพศหญิง	เพศชาย	เพศหญิง	เพศชาย	เพศหญิง
เพลงกรรม						

ตารางที่ 2 จำแนกบุคลิกภาพตัวละครที่เป็นมูลเหตุทำให้กระทำดีหรือกระทำชั่ว
เรื่อง เพรงกรรม

16.ฤๅษาราน		
15.หลอกลวง		
14.ถูกบังคับ		
13.เคราะห์ร้าย		
12. ใส่ใจไม่คิดถึงผู้อื่น		
11. ขอที่พึ่งพิง		
10. ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย		
9. ยึดมั่นถือมั่น		
8. ประพฤติผิดในกาม		
7.ถูกแย่งความรัก		
6. ชิงดีชิงเด่น		
5.มีปมด้อย		
4.ยอมจำนน		
3.ประจบสอพลอ		
2.สูญเสีย		
1.คนในครอบครัวไม่เกื้อกูล		
นวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม		
เพศชาย	สนับสนุน	
	ปักษ์	
	เอก	
	สนับสนุน	
	ปักษ์	
เอก		

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวบทนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน โดย รวบรวมลักษณะบุคลิกภาพต่าง ๆ ของตัวละคร แล้วนำมาใช้วิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครที่เป็นมูลเหตุทำให้เกิดกรรม ทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว การศึกษาบุคลิกภาพต่าง ๆ ของตัวละคร จึงมีความสำคัญ เพราะจะทำให้เข้าใจตัวละครมากเพียงพอที่จะวิเคราะห์ถึงกรรมของตัวละคร ประกอบด้วย 1) ตัวละครเป็นใคร มีสถานภาพใด มีภูมิหลังอย่างไร กระทำดีหรือชั่วได้อย่างไร 2) กรรมของตัวละครคือ กรรมใด ส่งผลอย่างไร

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตัวละครในบทพูดและบทบรรยาย ทำให้รู้ว่าตัวละครมีใครบ้างที่ทำความดีหรือทำความชั่ว เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่จะนำไปวิเคราะห์มูลเหตุที่ทำให้ตัวละครก่อกรรมดีหรือก่อกรรมชั่ว ในส่วนของบุคลิกภาพตัวละครต่าง ๆ ที่เป็นมูลเหตุทำให้กระทำดีหรือชั่ว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากลักษณะบุคลิกภาพตัวละครว่าเกิดจากสาเหตุใด

ผลการวิจัย

จากการศึกษาตัวบทนวนิยาย ผู้วิจัยพบว่า เหตุแห่งกรรมเกิดจากปัญหาที่มาจากบุคลิกภาพของตัวละคร แบ่งได้ 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทศิยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ชิงดีชิงเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจ่าง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง ใส่ใจไม่ตรึต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ หลอกลวง สรุปรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ คือ สิ่งเร้าทางด้านร่างกาย เช่น ความต้องการการดูแลเอาใจใส่เมื่อเจ็บป่วย ไม่สบาย ส่วนแรงกระตุ้นทุติยภูมิ คือ ความต้องการทางสังคม เช่น ความต้องการได้รับการยอมรับนับถือ ความต้องการประสบความสำเร็จ

1.1 คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน คือ ตัวละครขาดความเป็นครอบครัว ไม่อบอุ่น ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หรือคนในครอบครัวไม่ทำหน้าที่ ไม่มีใครเป็นหลัก ยามเจ็บไข้ได้ป่วย ไม่มีใครดูแลรักษา เมื่อมีชีวิตคู่ คนรักหรือสามีเห็นแก่ตัว ขาดความเอาใจใส่ ปล่อยปละละเลย ไม่ดูแลครอบครัว

ดังเช่น อรุณวรรณและบุษราคัม ทั้งสองคนเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน อยู่ร่วมบ้านหลังเดียวกัน อรุณวรรณไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน ส่วนบุษราคัมมีพ่อแม่ทั้งครบ ทั้งสองเติบโตในครอบครัวเดียวกัน แต่ถูกเลี้ยงดูแตกต่างกัน อรุณวรรณเรียนไม่เก่ง แต่บุษราคัมเรียนเก่งกว่ามีหน้าที่การงานที่ดีและมั่นคงกว่า แต่บุษราคัมเอาเปรียบคนในครอบครัว เธอไม่เอาใจใส่ดูแลคนในครอบครัว ดังที่ว่า

...อรุณวรรณเสียงดังกว่า ใครจะใจจิตเหมือนพวกเธอละ ใจจิตกระทั่งกับแม่แท้ๆ ให้ชักผ้าให้ผัว ตัวเองไม่ทำ ใช้แม่ นรกรจะกินกบาลตาย... น้ำนีย้อออกค่าน้ำค่าไฟอีกเชียวนะ คนมันเคยตัว (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเติบโตในลักษณะที่ไม่ได้รับการเอาใจใส่จากครอบครัว พ่อแม่แยกทางกัน ทำให้เธออยู่กับยาย อรุณวรรณเรียนไม่เก่ง บ่อยครั้งเมื่อถูกเปรียบเทียบกับบุษราคัม บุษราคัมมีพ่อแม่ทั้งครบ เรียนเก่งกว่ามีหน้าที่การงานที่ดีและมั่นคงกว่า ทำให้บุษราคัมได้รับความรักและความชื่นชมจากครอบครัว อรุณวรรณเรียนไม่สูง งานที่ทำไม่ได้เชิดหน้าชูตาครอบครัว ค่าตอบแทนไม่มาก แต่เธอมีนิสัยประหยัด มีน้ำใจช่วยเหลือคนในครอบครัวมากกว่าบุษราคัม ค่าใช้จ่ายต่างๆ ในครอบครัว อรุณวรรณช่วยรับผิดชอบ ขณะที่บุษราคัมถูกตามใจและได้รับความสบายตั้งแต่เด็ก จนเกิดความเคยชิน ไม่คิดช่วยเหลือใคร ทำให้อรุณวรรณและบุษราคัมมีปากเสียงกันบ่อย และมักจะมีความเห็นไม่ลงรอยกัน เหตุของกรรม อรุณวรรณมีโอกาเลือกงานน้อย แต่ขยันและตั้งใจทำงานทำให้ความรู้ความสามารถในอาชีพเพิ่มขึ้น และเธอสามารถเลี้ยงชีพและแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้บ้าง ขณะที่บุษราคัมมีงานที่ดี มีรายได้ดี แต่เนื่องจากพ่อแม่เลี้ยงตามใจ เอาใจ ได้รับความสบายและได้รับโอกาสมากกว่าทุกคนในครอบครัว ทำให้เธอคิดว่าตนเองเป็นที่หนึ่ง เกิดความเห็นแก่ตัว นึกถึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม ผลของกรรม อรุณวรรณกลายเป็นคนเข้มแข็ง มีมานะ สู้อชีวิต ไม่เลื่องงาน เพราะเธอไม่เคยเป็นที่หนึ่งและไม่เคยเป็นคนสำคัญในครอบครัว ทุกครั้งเมื่อเผชิญปัญหา ล้มลุกคลุกคลานมากเพียงใด เธอก็จะพยายามด้วยตัวของเธอเอง เธอไม่เคยยืนอยู่ในจุดที่สูงกว่าใคร เธอจึง

ปรับตัวได้ไม่ยาก ขณะที่บุษราคัมกลายเป็นคนอ่อนแอ เมื่อประสบปัญหายากที่จะแก้ไข เพราะตั้งแต่เด็กจนโต เธอยืนอยู่ในจุดยืนที่เป็นที่หนึ่งไม่เป็นรองใคร เป็นคนสำคัญของครอบครัว ได้รับการยกย่องเพราะเรียนเก่ง แต่เมื่อต้องเผชิญปัญหาชีวิต ปัญหาครอบครัว ฯลฯ ทำให้เธอล้มเหลวทางความคิดและจิตใจ

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การเลี้ยงดูบุตร โดยสื่อผ่านตัวละครสองตัว คือ อรุณวรรณ และบุษราคัม ทั้งสองคนมีพื้นฐานครอบครัวแตกต่างกัน แม้จะอยู่ในครอบครัวเดียวกัน แต่การได้รับการอบรม สั่งสอน การดูแลเอาใจใส่ที่แตกต่างกัน ทำให้อุปนิสัย ลักษณะบุคลิกภาพ การใช้ชีวิต การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา จึงแตกต่างกัน ตัวละครถูกเปรียบเทียบโดยผู้อ่าน และผู้อ่านยังตัดสินใจเลือกนำกลวิธีบางอย่างที่ได้จากการอ่านนำไปปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อมีครอบครัวได้อีกด้วย

1.2 สูญเสีย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะสูญเสีย คือ ตัวละครสูญเสียสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิต เช่น สูญเสียคนรัก คนในครอบครัว ขาดสัมพันธ์ภาพกับสังคม ถูกปลดจากตำแหน่ง

ดังเช่น อรุณวรรณสูญเสียน้ำสาลินีผู้เปรียบเสมือนเสาหลักของครอบครัว หลังจากพ่อและแม่ คืออาร์และสาวิตริตาย น้ำสาลินีดูเลิ่ใจอรุณวรรณตั้งแต่จำความได้ จนวันหนึ่งสาลินีประสบอุบัติเหตุเสียชีวิต ดังที่ว่า

ลูกสิบล้อชนตอนจะไปเขาใหญ่ ข่าวกาโคราขทำเอาอรุณวรรณแทบเป็นลมอยู่หน้าโต๊ะทำงาน มือที่ถือหุโทรศัพท์ลั่นระริก...อรุณวรรณถามเสียงลั่น... พี่หมายความว่าน้ำนี้ไม่ใช่แค่สาหัสเธอ...หัวกระแตก เลือดคั่งในสมอง อยู่ได้ไม่กี่ชั่วโมง (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณหลานสาวผู้อาภัพของสาลินี หลังจากทีพ่อแม่แยกทางกันและทิ้งเธอไว้ให้อยู่กับตา ยาย และน้ำนี้ หรือสาลินี มีเพียงน้ำคนเดียวเท่านั้นที่รักและเกื้อกูลดูแลอรุณวรรณ การสูญเสียสาลินีผู้เปรียบเสมือนเสาหลักในชีวิตของอรุณวรรณ กระทบกระเทือนจิตใจเธอมาก ตลอดมาอรุณวรรณมีสาลินีคอยประคับประคอง สาลินีอบรมสั่งสอน ทำให้อรุณวรรณมีหลักในการดำเนินชีวิต ครองคุณธรรมประจำใจ เหตุของกรรม สาลินีประสบอุบัติเหตุ ผลของกรรม อรุณวรรณสูญเสียเสาหลัก อย่างไรก็ตามแม้จะต้องสูญเสียน้ำสาวผู้เปรียบดังเสาหลักของชีวิต เธอก็ยังประคับประคองตนเองให้ต่อสู้และยืนหยัดอยู่ได้

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ทำอย่างไรให้บุตรหลานรู้จักคุณค่าตนเอง เข้มแข็ง และยืนหยัดอยู่รอดได้ในสังคม ภาพสะท้อนผ่านตัวละคร คือ ผู้ปกครองควรให้ความเอาใจใส่ดูแล เตือนสติเมื่อผิดพลาด ให้กำลังใจเมื่อท้อแท้ ชี้แนะให้แนวคิด ให้ยืนหยัดเมื่อพลาดพลั้ง

ให้เข้มแข็งสู้ไม่ถอย ควบคุมการขัดเกลาชีวิตให้มีคุณธรรม สาลินีเป็นต้นแบบของผู้หญิงที่เลือกทำงานตามความถนัด ใช้ความรู้ความสามารถหาเลี้ยงชีพ ดูแลครอบครัว ไม่เบียดเบียนผู้อื่น แนวทางในการดำเนินชีวิตของเธอเป็นแบบอย่างให้แก่อรุณวรรณ หลายครั้งที่ต้องเผชิญปัญหา แต่สาลินีก็เป็นตัวอย่างที่ดีในการครองตน ครองคนและครองงาน อรุณวรรณได้รับอิทธิพลจากสาลินี ทำให้เธอมีบุคลิกต้นแบบเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เมื่อถึงเวลาที่ต้องเผชิญกับความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ อรุณวรรณก็สามารถผ่านพ้นไปได้ในที่สุด

1.3 การประจบสอพลอ คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะประจบสอพลอ คือ การพูดหรือทำให้บุคคลอื่นรัก ชอบ หรือการประจบประแจงผู้ที่มีฐานะสูงกว่า ด้วยการกล่าวร้ายป้ายสีผู้อื่น พูดให้คนอื่นเสียหาย

ดังเช่น อลงกต เป็นลูกของหลานสาวสาลินี แม่และพ่อไปทำงานอยู่ต่างประเทศ สาลินีดูแลหลานด้วยความรัก ในบ้านมีหลานหลายคน ทำให้อลงกตกลัวว่า สาลินีจะไม่รัก จึงประจบเอาใจยาย ดังที่ว่า

...อลงกตปฏิบัติตามคำสั่งเพราะกลัวคุณยายนี้จะไม่รักเจ้าหล่อนอีกคน
แม่หนูรู้ตัวว่าตนหมด ความหมายเสียแล้ว ยายประดับเห่อหลานคนใหม่ คนอื่นๆ ในบ้านก็ล้วนแต่รักและหลงหลานคนใหม่... (โศภิตา, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อลงกตเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่นจากพ่อและแม่ มีเพียงยายสาลินีเท่านั้นที่ให้ความเอาใจใส่และดูแลหลาน สาลินีเป็นผู้หญิงที่เป็นแบบอย่างของความอดทน ขยัน อดออม มีเมตตาธรรม และมีรักที่บริสุทธิ์ให้อลงกต เมื่อหลานสาวขาดพ่อและแม่ สาลินีเข้าใจและห่วงใยหลาน เลี้ยงด้วยความรัก ไม่ปล่อยให้อดอยาก เหตุของกรรม สาลินีให้ความรักความอบอุ่นหลานอย่างจริงใจ คอยอบรมสั่งสอนหลานด้วยความเมตตา ผลของกรรม อลงกตให้ความเคารพรักสาลินี เชื่อฟังในคำสั่งสอน มีสาลินีเป็นหลักยึดของชีวิต และคำสอนเหล่านั้นติดตามเหมือนเงาตามตัวอลงกตไปจนเติบโต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวเป็นสิ่งที่สร้างได้ดังตัวละครสาลินีที่รัก ให้ความกรุณาหลานสาว เอาใจใส่และห่วงใยด้วยความจริงใจ เป็นสิ่งที่สัมผัสได้ทั้งกาย วาจาและใจ ความเมตตากรุณานี้ทำให้หลานสาวซึมซับ ส่งผลให้หลานสาวรู้จักแบ่งปันผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ศาสตรา (2563) ดังว่า ผู้ที่มีจิตกรุณาย่อมมีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ จิตที่มีความกรุณาจะผลักดันให้เกิดความประพฤติดีที่เกื้อกูลผู้อื่น สรุปได้ว่าความรัก ความเมตตาเป็นสิ่งที่พึงกระทำ ทำให้ชีวิตมีความสุข

1.4 การยอมจำนน คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะยอมจำนน คือ ตัวละครที่เลือกกระทำตามใจผู้อื่น เห็นด้วย คล้อยตามผู้อื่น ยอมรับโดยคุณิ ตัวละครเลือกยอมรับผิด หรือยอมให้ลงโทษโดยไม่ขัดขืน

ดังเช่น บุษราคัมไม่ชอบทำงานบ้าน ตั้งแต่เด็กจนโตเธอละเว้นงานในบ้าน เพราะมีข้ออ้างคือเรียนหนังสือ เพราะเธอเรียนเก่งทำให้ทุกคนในครอบครัวชื่นชม แต่สิ่งที่ติดตัวคือความเกียจคร้าน ไม่ดูแลบ้านช่อง เป็นแม่แบบความเกียจคร้าน พิมานผู้เป็นพ่ออดทนหาใจ ต้องบังคับ บุษราคัมถึงจะยอมทำ ดังที่ว่า

ยายบุษ ลูกแก่นะมันทำเลอะเทอะไม่รู้จักเช็ดถูชะม้าง แกเป็นแม่บ้าน ประสาอะไรกนิสยกิจงานบ้านนี้ไม่เคยทุเลาเลยนะ นั่นแหละบุษราคัมจึงจะลุกขึ้นไปทำ ด้วยใบหน้าอง้งำ ปากก็บ่นพึม...จนพิมานแหวขึ้นมาหล่อนจึงจะเจียบไปได้บ้าง (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร บุษราคัมเอาแต่ใจ ตนเอง เห็นแก่ตัว เกียจคร้าน เหตุของกรรม บุษราคัมถูกลี้นดูแบบพ่อแม่ตามใจ เธอได้รับโอกาสและความสะดวกสบายมากกว่าลูกหลานทุกคนในครอบครัว เมื่อเธอต้องการสิ่งใด พ่อแม่ก็จัดหามาให้ ผลของกรรม บุษราคัมเห็นแก่ตัว ไม่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เธอเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ทำให้ลูกเกียจคร้าน เห็นแก่ตัว

ผู้เขียนสะท้อนคิดเรื่อง การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลาน เริ่มต้นตั้งแต่สังคมเล็ก ๆ คือ ครอบครัว พ่อแม่ใส่ใจดูแลลูก ไม่ปล่อยปละละเลยเมื่อทำสิ่งผิด เมื่อลูกหลานซึมซับบุคลิกลักษณะ หรือเลียนแบบบุคลิกภาพ พ่อแม่ควรชี้แนะ เมื่อพลั้งพลาดก็ต้องตักเตือน และบ่มนิสัยขัดเกลาควบคุมการส่งเสริมคุณธรรม เมื่อเด็กเหล่านั้นเติบโตก็จะสามารถปรับตัว และดำรงตนอยู่ในสังคมได้ สองคล้องคำสอนองค์ดำไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) กล่าวไว้ว่าครอบครัว คือ สถาบันที่มีบทบาทสำคัญที่สุด และควรจะมี ความสงบสุขอย่างแท้จริง ถ้าครอบครัวไม่ถ่ายทอดเพียงความรู้แต่ถ่ายทอดคุณค่าทาง ศีลธรรมที่แท้จริงด้วย ครอบครัวจะเป็นที่ที่คนเราได้เรียนรู้เพื่อมีชีวิตอยู่อย่างซื่อสัตย์และ เห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น

1.5 มีปมด้อย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะมีปมด้อย คือ ตัวละครที่มีลักษณะความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือการกระทำที่แสดงออกถึงความต่ำต้อยกว่าผู้อื่น รู้สึกว่าตนเองมีความสามารถไม่เท่าเทียม

ดังตัวละครอรุณวรรณ มีปมด้อย ดังที่ว่า

“...สมองคนมันไม่เท่ากัน แล้วเด็กอยู่ไกลพ่อไกลแม่ มีปัญหาอยู่แล้ว เนี่ย ยังจะซ้ำเติมเขาอีก” “พี่นี่ก็ เนี่ยไม่ได้ซ้ำเติม แต่อยากกระตุ้นเขาต่างหาก เอาแต่นั่งซึม ๆ ไม่ไหวเลย ต้องคอยเอาไฟลงกัน ไม่งั้นไม่ลุก...เมื่อถูกเตือนสติเนี่ยก็จะดีขึ้นสองสามวัน ไม่พูดว่าอะไรอรุณวรรณอีก แต่พอนานวันเข้าเนี่ยก็อดปากไว้มืออยู่ พูดจาอ่อนแคะตำหนิอรุณวรรณอยู่บ่อย ๆ (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเป็นลูกพี่ลูกน้องกับบุษราคัมและทิพลดา อรุณวรรณสวยและเก่งไม่เท่าบุษราคัมและทิพลดา ทำให้เธอไม่เป็นที่รักของผู้ใหญ่ นอกจากสาลินี ผู้เป็นน้าเท่านั้นที่ให้ความเมตตาและรักอรุณวรรณ ด้วยเหตุนี้ทำให้เธอน้อยเนื้อต่ำใจและด้อยค่าตนเอง เหตุของกรรม อรุณวรรณรู้สึกมีปมด้อยเพราะแม่ปล่อยให้เธอให้อยู่กับตา ยาย และน้าสาลินีตั้งแต่เด็กจนโตอรุณวรรณไม่เคยได้รับความอบอุ่นจากพ่อและแม่ และเรียนไม่เก่ง เธอจึงมักด้อยค่าตนเองเสมอ แต่อรุณวรรณมีสาลินีดูแล สั่งสอนเป็นแบบอย่าง ผลของกรรม ส่งผลให้อรุณวรรณเติบโตเป็นคนคุณภาพมีความอ่อนโยนและเข้มแข็ง

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง คนดี สร้างได้ ดังตัวอย่าง อรุณวรรณ แม้จะขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ แต่เธอก็มีผู้ใหญ่ให้ความเมตตา สาลินีกล่อมเกลาลานสาวด้วยจิตกุศล เธอเป็นต้นแบบของความเสียสละ ความเข้มแข็ง ความมัธยัสถ์และอดออม สาลินีเป็นคนที่รู้จักการวางแผนชีวิต เธอถ่ายทอดแนวคิดให้อรุณวรรณตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ อรุณวรรณซึมซับสิ่งที่สาลินีบ่มเพาะ ทำให้อรุณวรรณเติบโตเป็นคนดี มีอาชีพการงานที่เลี้ยงตนเองได้ ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ประพฤติดินในกาม มีความเด็ดเดี่ยวและเด็ดขาดในตนเอง ภาพสะท้อนจากตัวละครแสดงให้เห็นว่า คนดี สร้างได้ เพราะได้รับความเมตตาและความปรารถนาดีอย่างบริสุทธิ์ใจ สอดคล้องกับแนวคำสอนของพระอาจารย์สุทัศน์ โกสโล (2561) ที่ว่า เมตตา คือ ความรักความปรารถนาดีเป็นความปรารถนาความสุขเพื่อผู้อื่น แบ่งได้เป็น เมตตาทางกาย คือ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเคารพนับถือกัน เมตตาทางวาจา คือ การแนะนำตักเตือนด้วยวาจาสุภาพ หวังดีต่อกัน และเมตตาทางจิตใจ คือ มองกันในแง่ดี คิดทำประโยชน์แก่กัน แบ่งลาภอันชอบธรรม ผู้มีเมตตาอยู่เนือง ๆ หน้าจะผ่องใส เทวดารักษา มิตรสหายมีมาก

1.6 ถูกแย่งความรัก คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะถูกแย่งความรัก คือ ตัวละครที่เคยเป็นคนสำคัญหรือเคยเป็นคนที่ถูกยกย่องมาก่อน เมื่อเวลาผ่านไป ความสำคัญหรือความเป็นหนึ่งถูกคนอื่นมาเบียดเบียน ในที่สุดหมดความสำคัญ ดังเช่น อรุณวรรณเติบโตในครอบครัวขนาดใหญ่ พ่อของเธอติดเหล้า พี่น้องเรียนเก่งกว่า หน้าตาดีกว่า เป็นที่รักและชื่นชมของตายายมากกว่า ดังที่ว่า

อรุณวรรณใกล้ชิดกับน้าสาวมากกว่าสองพี่น้อง นิสัยสงบเสถียรเพราะรู้ตัวดีว่าอยู่ไกลพ่อแม่หน้าซำพ่อ ยังชี้เมาหย่าเป ชอบตลก ความทรงจำของเด็กน้อยจึงเต็มไปด้วยความขมขื่น...อรุณวรรณเรียนอ่อนเกือบตก ผลสอบปรากฏออกมาคราวใดหล่อนก็จะถูกยายกับน้าดูว่าไม่ตั้งใจเรียน ...สอบเกือบตกให้รางวัลได้ยังไง สวยก็สู้ไม่ได้ ยังเรียนแย่กว่าอีก (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเกิดและเติบโตในครอบครัวขยาย ลักษณะครอบครัวขนาดใหญ่ ลูกหลานหลายคน ทั้งเรียนเก่งกว่าหน้าตาดีกว่า เป็นที่รักที่ชื่นชมมากกว่า ด้วยเหตุนี้ทำให้อรุณวรรณรู้สึกด้อยเมื่อเทียบตนเองกับพี่น้อง เหตุของกรรม อรุณวรรณรู้สึกถูกแย่งความรักเพราะมีพี่น้องหลายคน อีกทั้งผู้ใหญ่ในครอบครัวไม่ยุติธรรม ให้ความรัก และชื่นชมหลาน ๆ ที่เรียนเก่งกว่า หน้าตาดีกว่า มีชีวิตชีวามากกว่า ผลของกรรม อรุณวรรณจึงมีลักษณะแยกตัวออกจากครอบครัวตั้งแต่เด็ก และมักจะเกิดความรู้สึกคับข้องและเครียดซึ่งที่ต้องช่วยเหลือคนอื่น ๆ ในครอบครัว ซึ่งทำให้อรุณวรรณกลายเป็นคนมองโลกในแง่ร้าย

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การเลี้ยงดูบุตรหลานในครอบครัวขยาย ซึ่งเป็นครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ผู้ใหญ่ควรให้ความรัก ดูแลเอาใจใส่ อบรมสั่งสอนในฐานะที่เป็นครูคนแรกของลูก และสอนลูกด้วยความเท่าเทียมกัน ไม่มากไม่น้อยกับคนใด และควรปลูกฝังให้ลูกหลานมีคุณธรรมประจำใจ รู้จักรักและเอื้อเฟื้อต่อกัน มีความสามัคคี เมื่อผิดพลาดก็รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ กิ่งแก้ว อัทธการ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า เริ่มแรกให้สร้างนิสัย คือ บุคลิกภาพภายใน เริ่มแรกปฏิบัติเพื่อให้ได้สภาวะทางจิตวิญญาณและผลจะตามมาเอง ตัวอย่างที่เปรียบเทียบให้เห็นคือ เมื่อดอกบัวบาน ฝักจะมาเองเพื่อให้ได้น้ำฝัก ดังนั้นให้ดอกบัวของบุคลิกภาพบานเต็มที่ผลจะตามมา นี่คือนิยามที่ยิ่งใหญ่บทหนึ่ง...ไม่ต้องรีบร้อนที่จะให้ความคิดกับใคร เริ่มแรกขอให้มื่ออะไรที่จะให้ เพราะการสอนไม่ใช่การพูด การสอนไม่ใช่การให้หลักอุดมการณ์ มันคือการสื่อสารสาระ สภาวะทางจิตวิญญาณสามารถสื่อสารโดยตรง...เพราะฉะนั้นก่อนอื่นสร้างนิสัยนี้เป็นหน้าที่สูงสุด ตัวละครในนวนิยายสะท้อนภาพชีวิตครอบครัว สำคัญที่สุดคือการปลูกฝังให้ลูกหลานมีคุณธรรมประจำใจ

1.7 ชิงดีชิงเด่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะชิงดีชิงเด่น คือ ตัวละครที่ต้องการเป็นที่หนึ่ง หรือเป็นคนสำคัญ หากไม่ดีหรือไม่เด่น ก็จะหาทางทำให้เป็นจุดสนใจ หรือเป็นคนสำคัญให้ได้ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะนี้มักจะเป็นคนที่ไม่รู้จักคำว่าแพ้หรือชนะ เป็นคนที่มีปมด้อย ใช้อารมณ์และความรู้สึกนึกคิด คิดว่าตนเองต่ำต้อยกว่าผู้อื่น จึงต้องการลบปมด้อย สร้างปมเด่น เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ตนปรารถนา

ดังเช่น บุษราคัมเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ เธอเป็นที่หนึ่งไม่เคยเป็นที่สองรองใคร ตากับยาย พ่อและแม่รักเธอและให้หน้าเธอ ด้วยเพราะบุษราคัมสวยและเรียนเก่งกว่าทุกคนในครอบครัว ดังที่ว่า

บุษราคัมตอนแรกตื่นเต็นยืนตีเพราะคิดว่าอาสาวจะขายตามที่หล่อนเคยขอร้อง พอรู้ว่าเป็นการกั้นรั้วเพื่อแบ่งมรดกให้อรุณวรรณ บุษราคัมถึงกับโวยวายให้นังรุ่มมันตั้งร้อยยี่สิบว่า ลำเอียงนี้ แล้วบุษละ...นี่คุณซี ที่สองร้อยว่า ให้นังรุ่มมันตั้งร้อยยี่สิบแล้วพวกเราตั้งหลายคน (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร บุษราคัมเกิดและเติบโตในครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ลูกหลานหลายคน บุษราคัมเป็นที่หนึ่งเพราะเธอมีหน้าตาดี เรียนเก่งกว่าลูกหลานทุกคน ทำให้เธอเป็นที่หนึ่ง ไม่เคยเป็นที่สองรองใคร เมื่อถูกเปรียบเทียบ เธอจะดีเด่นกว่าใคร เหตุของกรรม ครอบครัวเลี้ยงดูบุตรหลานไม่เท่าเทียมกัน บุษราคัมดีเด่นกว่าทุกคน และได้รับความชื่นชมยกย่องจากญาติผู้ใหญ่ตั้งแต่เด็กจนโต ทำให้เธอแพ้ไม่เป็น ผลของกรรม บุษราคัมไม่รู้จักเอื้อเฟื้อ เธอต้องได้รับเสมอและต้องได้รับมากกว่าคนอื่น เมื่อถูกเปรียบเทียบเธอจะเป็นที่หนึ่งเสมอ เพราะเหตุนี้ทำให้บุษราคัมแพ้ไม่เป็น และเธอไม่เคยคิดว่าการแบ่งปันให้คนอื่น ๆ ในครอบครัวเป็นสิ่งที่ควรกระทำ บุษราคัมเห็นแก่ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การปลูกฝังคุณธรรม อาทิ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่ชิงดีชิงเด่น ไม่เห็นแก่ได้ คุณธรรมเหล่านี้ ต้องเริ่มปลูกฝังในวัยเด็ก และเริ่มต้นจากครอบครัว ญาติผู้ใหญ่ควรอบรม เลี้ยงดูบุตรหลาน ให้รู้จักรักและเมตตาผู้อื่น เน้นการแบ่งปันและการช่วยเหลือคนอื่น ปลูกฝังให้มีจิตอาสา ซึ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิต และต้องเริ่มจากครอบครัว หากเด็กถูกละเลย มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม เมื่อเติบโตขึ้นก็จะมีแต่ความเห็นแก่ได้ ไม่นึกถึงผู้อื่น และดำเนินชีวิตอย่างไร คุณธรรม เมื่อครองตนไม่ได้ ก็ย่อมลำบากในการครองคนและครองงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศ.ศาดรา (2563) ดังที่ว่าพระพุทธเจ้าสอนให้ดำเนินชีวิตด้วยสติ รู้จักใช้ปัญญาไตร่ตรองก่อนที่จะกระทำสิ่งใด สอนให้รู้จักดำเนินชีวิตโดยความไม่ประมาท เพื่อที่ว่าจะไม่ตกสู่ทางอกุศลกรรมโดยที่ไม่รู้ตัว เพราะกิเลสเป็นสิ่งที่กำลังมาก สามารถจุดรั้งให้คนตกสู่อกุศลกรรมได้โดยง่าย หากจิตไม่มีความเข้มแข็งมากพอ

1.8 ประพฤติผิดในกาม คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะประพฤติดินกาม คือ ความประพฤติผิดลูกเมียคนอื่น ปัญญามืดบอด หลงผิดมัวเมา เป็นการกระทำของคนขลาด ลักลอบ ทำอย่างปิดบัง หลบ ๆ ซ่อน ๆ เป็นผู้ที่ไม่มองอาจเปิดเผย

ดังเช่นพินานสามีของบุษราคัม เขาลุ่มหลงมัวเมาในตัณหาราคะ ดังที่ว่า
... แกเป็นของฉันท ห้ามยุ่งกับคนอื่น ... แกเป็นของฉันทเท่านั้น จำไว้นะ แกเป็นสมบัติของฉันท (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พินานลุ่มหลงเมตทางเพศหลานสาว เขามัวเมาในกามตัณหา เหตุของกรรม เขาบังคับและขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาบังคับขึ้นใจและข่มขู่เธอ เขาปกปิดความชั่ว ไม่มีใครรู้ ลงกตคั่นพินาน เธอกรอกยาบ้าใส่ลงในเหล้าให้พินานดื่มวันละเล็กวันละน้อย ผลของกรรม พินานติดยาบ้า และเกิดอาการหลอน สุดท้ายพินานขาดสติ เมอาละวาด สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เขาถูกตำรวจจับและภายหลังกลายเป็นบ้าต้องเข้าสถานบำบัด และไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างปกติสุขได้

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง กรรมใดใครก่อ กรรมนั้นย่อมคืนสนอง ผู้เขียนสะท้อนภาพผ่านตัวละคร พิมาน กลุ่มหลงเมาในวัฒนธรรมค่านิยมตะวันตก ช่มชืดได้แม้กระทั่งหลานสาวของตน มากไปกว่านั้นเขายังหวังจะครอบครองเธอ ไม่ให้เป็นของชายอื่น ความเห็นแก่ตัวของพิมานทำให้เขาได้รับกรรมในตอนสุดท้าย ทั้งติดยาบ้า ประสาทหลอน และกลายเป็นเสียสติ ซึ่งภาพตัวละครที่สะท้อนผ่านนวนิยายทำให้ได้แง่คิดสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ใช้ชีวิตให้ไกลจากกิเลส ตัณหา ห่วงไถ่ลยาเสพติด จะทำให้ชีวิตมีความสุข สอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า โสโธ (2561) กล่าวถึงผู้มีปัญญาพึงสร้างที่พึ่งด้วยคุณธรรม บารมีธรรม ไม่ประมาทในการทำความดี มีความรอบคอบระมัดระวัง มีสติ รู้จักข่มจิตใจและข่มกิเลสตัณหา ... เมื่อใดได้เข้าใจธรรมชาติของจิตใจ ธรรมชาติของโลก เมื่อนั้นทุกข์ก็จะหายไป

2. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่มีการแสดงออกชัดเจน ส่วนแรงกระตุ้นปิดบัง คือ อยากทำให้เขาเจ็บช้ำ แต่ยังไม่มีโอกาส จึงยังไม่ทำทำได้เพียงเฝ้าหรือรอคอยวันเวลา การต้องปิดบังก็เพราะเป็นสิ่งที่เปิดเผยไม่ได้ อาจเป็นเพราะไร้อำนาจ ผิดจรรยาบรรณ หรือเป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่จัดอยู่ในลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง ได้แก่ 1) ยึดมั่นถือมั่น และ 2) ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย รายละเอียด ดังนี้

2.1 ยึดมั่นถือมั่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะยึดมั่นถือมั่น คือ ตัวละครที่ยึดถืออย่างมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงง่ายๆ เช่น การยึดมั่นในหลักการ ยึดมั่นในตัวบุคคล หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แม้จะมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งพยายามโน้มน้าวใจด้วยเหตุและผลก็ยากที่จะเชื่อหรือเปลี่ยนแปลงความคิดได้

ดังเช่น ประดับ ผู้เป็นยายยืนยันว่าจะไม่ยอมคืนลูกกตให้กับพ่อแม่ไปเลี้ยงที่อเมริกา เพราะประดับเลี้ยงลูกกตตั้งแต่แบเบาะ ความยึดมั่นถือมั่นว่าตนเองนั้นเลี้ยงหลานได้ ดังที่ว่า

ฉันไม่ให้เอาหลานฉันไป ประดับยืนยันเสียงแข็งเมื่อหมอานนท์กับทิพลดาจะมารับหนูลงกตไปอเมริกาด้วยกัน...สงสารเด็กมันมั่งหรือไง เขาไม่รู้จักรอกพ่อแม่เกิดมาไม่เคยเห็นหน้าค่าตา เป็นคนแปลกหน้าแท้ๆอยู่มาเจอหน้ากันวันสองวันก็จะมาพรากเอาตัวไปจากคนเลี้ยง ฉันเป็นยายเลี้ยงมาตั้งแต่ออกจากท้องแม่เป็นยิ่งกว่ายายยิ่งกว่าแม่อีก (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร ประดับไม่พอใจที่อานนท์และทิพลดามาทวงลูกคืน หลังจากที่ทั้งสองคนได้นำออลงกตมาฝากให้ประดับเลี้ยง และเมื่อถึงเวลาก็กลับมารับ เพื่อจะพาออลงกตไปอเมริกาด้วยกัน แต่ประดับเลี้ยงออลงกตมา

ตั้งแต่แบเบาะ ความยึดมั่นถือมั่นว่าตนเองเป็นแม่ เป็นยายย่อมเลี้ยงหลานได้ดี เหตุของกรรม ประดับไม่รู้จักปล่อยวาง เธอเลือกที่จะยึดหลานมาไว้ในความดูแล โดยไม่คิดถึงวันข้างหน้าว่าเด็กควรจะได้รับ การอบรมสั่งสอนและอยู่กับพ่อแม่ดีที่สุด ประดับมีลูกหลานหลายคน นอกจากนั้นประดับยังรักหลานไม่เท่ากัน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของหลานมีความเหลื่อมล้ำ ผลของกรรม อลงกตไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแล เธอกลายเป็นเด็กขาดความอบอุ่น ครอบครัวใหญ่เมื่อต่างคนต่างอยู่ ในที่สุดอลงกตก็ถูกน้ำเซียงบังคับขึ้นใจ

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ความอบอุ่นเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของครอบครัว การเลี้ยงดูและการอบรมบุตรหลาน ควรให้ความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในครอบครัว การดูแลเอาใจใส่บุตรหลานอย่างใกล้ชิดเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่าปล่อยปละละเลย หากครอบครัวมีขนาดใหญ่ การให้ความดูแลบุตรหลานต้องคอยสังเกตและอย่าปล่อยให้เด็กผู้หนึ่งอยู่ตามลำพังกับผู้ใหญ่ต่างเพศที่ไม่ใช่พ่อกับแม่ เพราะอาจเกิดเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง การป้องกันไว้ดีกว่าแก้จึงเป็นสิ่งที่พึงกระทำ เพื่อลดปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ

2.2 ไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะไม่ใส่ใจในสิ่งดีหรือร้าย คือ นิ่งเฉย ไม่แสดงความรู้สึก ไม่ทุกข์ร้อน ไม่รู้สึกยินดียินร้าย หรือไม่สนใจใยดีต่อสิ่งหรือเหตุการณ์ใด ๆ

ดังเช่น อรุณวรรณไม่ใส่ใจที่บุษราคัมลูกพี่ลูกน้องของเธอแต่งงานกับพิมาน ผู้ชายที่เคยคบหาใจกับเธอมาก่อน สาลินีสาวแปลกใจที่อรุณวรรณไม่เดือดเนื้อร้อนใจ ดังที่ว่า

รู้สึกยินดีจะ นานี่ อรุณวรรณกระแทกเสียงเล็กน้อย ยินดีที่ขาดกันไปได้ด้วยดี ไม่ได้โกรธกันทะเลาะกัน ยินดีกับพี่บุษที่ได้แฟนเป็นวิศวกรโรงงานประกอบรถยนต์เงินเดือนหลายหมื่น แต่รุณดีใจที่ไม่ต้องผูกพันกับนายพิมานคนนี้ต่อไป...”รุณไม่ยอมเป็นอย่างแม่แน่ๆ นอนกอดขวดเหล้า ให้ขวดเหล้า มันบาดมืออาวนะ...กรรมของใครของมันนะ นานี่ (โบตัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อรุณวรรณเติบโตในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น เมื่อเธอคบหากับพิมานแล้วเขาเผยตัวตนว่าเขาเป็นคนเจ้าชู้ เธอจึงตัดใจจากเขาได้ไม่ยาก เพราะเธอไม่ต้องการสร้างชีวิตครอบครัวร่วมกับผู้ชายที่มากรักหลายใจ เหตุของกรรม อรุณวรรณผิดหวังจนเคยชิน ทำให้สาลินีสาวเป็นต้นแบบชีวิตที่สู้อดทน ไม่อ้อผู้ชาย ผลของกรรม การเติบโตมาในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์พร้อม ขาดความอบอุ่น แต่ได้แบบอย่างที่ดีจากสาลินี ทำให้อรุณวรรณเป็นผู้หญิงเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ตัดสินใจเลือกดำเนินชีวิตในแบบฉบับของตน โดยไม่เบียดเบียนหรือคดโกงใคร

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ภาพตัวละครผู้หญิงในแบบฉบับของ สาลินี และอรุณวรรณที่มีความเข้มแข็ง อดทน มัธยัสถ์ รู้จักวางแผนชีวิต ประกอบอาชีพที่สุจริตตามแบบที่ตนเองเลือกและถนัด เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาที่หาทางออก ไม่ท้อถอย ตัวละครทั้งสองเป็นแบบอย่างที่ดีที่ผู้อ่านสามารถนำแนวคิดที่ได้จากตัวละครไปปรับใช้ในชีวิตได้ สอดคล้องกับคำสอนองค์ดาไล ลามะ (อ้างอิงในสมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ที่ว่า ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม จงอย่าท้อแท้ เพราะใครก็ตามที่พุดกับตนเองว่า ฉันจะประสบความสำเร็จ จะสามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้ แต่ถ้าคุณคิดว่า เป็นไปไม่ได้ ฉันไม่สามารถ ฉันไม่มีวันทำได้ เขาก็จะล้มเหลว สุภาจิตติเบตกล่าวไว้ว่า เราไม่สามารถสลัดความจนออกไปได้ด้วยการสูญเสียกำลังใจ

3. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจำจัด คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่มีการแสดงออกทั้งที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และไม่ชัดเจน สะท้อนให้เห็นว่าในบางขณะหรือบางสถานการณ์มนุษย์ไม่สามารถบอกได้ว่าทำสิ่งนี้ สิ่งนั้นเพื่ออะไร หรือทำไมต้องทำ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่กระจำจัด ได้แก่ 1) ขอที่พึ่งพิง และ 2) ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น รายละเอียด ดังนี้

3.1 การขอที่พึ่งพิง คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะขอที่พึ่งพิง คือ ตัวละครขาดความมั่นคงหรือขาดความเชื่อมั่นในตน ไม่มีทางออกกับสถานการณ์หรือสิ่งที่เผชิญอยู่ ทำให้เกิดความอ่อนไหวทางอารมณ์ ต้องการที่พึ่งพิงทางจิตใจ

ดังเช่น อลงกตเป็นเด็กขาดความอบอุ่น พ่อแม่ไปทำงานอยู่ต่างประเทศ แล้วไม่ได้กลับมารับเธอไปอยู่ที่อเมริกาด้วย ทำให้อลงกตเสียใจ คิดว่าพ่อแม่ทิ้งเธอ อลงกตมีเพียงพิริยุตม์ที่เข้าใจเธอ เขาขาดความอบอุ่นเพราะไร้พ่อขาดแม่ จึงมีประสบการณ์ชีวิตคล้ายคลึงกันกับอลงกต ทำให้เขาเข้าใจเธอ ดังที่ว่า

อลงกตกะพริบตาถี่ ๆ กลืนน้ำตาที่ไถลร่วง ชยับเข้าไปยื่นชิดเขา เขาทิ้งเราไป หล่อนพูดเสียงเบา เขาไม่ได้รักเราเลย อย่าคิดอย่างนั้นเลย ผัน ความจำเป็นของแต่ละคน ไม่เหมือนกัน ...ถ้าผันเข้าใจแม่ ผันก็จะสบายใจขึ้น (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร อลงกตเป็นเด็กขาดความอบอุ่น พื้นฐานครอบครัวของเธอไม่สมบูรณ์ เมื่อเธอมีพิริยุตม์ที่โตกว่าและเข้าใจเธอ ทำให้อลงกตมีพิริยุตม์เป็นที่พึ่งพิง เหตุของกรรม อลงกตคิดเสมอว่าพอกับแม่ทอดทิ้งเธอไป เพราะพ่อแม่ไม่เคยกลับมาหาและไม่เคยแสดงความห่วงใยเธอเลยตั้งแต่เด็กจนโต ผลของกรรม อลงกตตัดสินใจปลั่งพลาดบ่อยครั้ง เพราะไม่ได้รับคำชี้แนะจากผู้ใหญ่ การที่เธอมีพิริยุตม์เป็นที่พึ่งจึงเป็นทางออกที่ดีที่สุด

จากบุคลิกภาพของตัวละคร ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การอบรมเลี้ยงดู บุตรหลาน ควรให้ความเท่าเทียม เสมอภาค รักห่วงใยทุกคน อบรมสั่งสอนให้ดำเนินชีวิต ด้วยคุณธรรม การสื่อสารผ่านตัวละครอลงกต เด็กหญิงที่เติบโตในครอบครัวขนาดใหญ่ ตายายมีหลานหลายคน รักหลานไม่เท่ากัน เลี้ยงดูเหลื่อมล้ำ การเอื้อเฟื้อใส่ใจไม่ทั่วถึง อาจเป็น สาเหตุก่อให้เกิดความแตกแยก และทุกคนในครอบครัวไม่รักไม่เกื้อกูลกัน สอดคล้องกับคำ สอนขององค์ดาไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ดังที่ว่า ถ้าเราไม่รู้จักพิจารณาเรื่อง ต่างๆ ให้ดี ถ้าความสามารถในการมองสิ่งต่างๆ เป็นเพียงการมองระยะสั้น ถ้าวิธีการที่ใช้มี ลักษณะผิวเผิน และถ้าไม่พิจารณาสิ่งต่างๆ ด้วยสายตาที่เปิดกว้างและผ่อนคลาย เราจะ เริ่มทำให้ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ กลายเป็นความยุ่งยากร้ายแรง

3.2 ใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะใส่ใจไม่ตรี ต่อผู้อื่น คือ ตัวละครที่มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และแสดงน้ำใจ มีสัมพันธไมตรีดีต่อกัน

ดังเช่น พิริยุดมเตือนสติอลงกตด้วยความรู้สึกห่วงใยและปรารถนาดีต่อ เธอด้วยความจริงใจ ดังที่ว่า

“ฝันก็เขียนจดหมายไปบอกแม่ชีว่าบ้านนี้เป็นของฝัน กลับมาอยู่ได้ หมอ แกจะอยู่โน่นก็เรื่องของแกเลิกกันแล้วนี่ พิริยุดมแนะนำ อีกหน่อยพี่บ๊องก็คงจะเหมือนพ่อ ทิ้งเก่าไปหาใหม่ พี่ไม่เป็นอย่างนั้นแน่นอน พี่มันคงเสมอ รับรอง (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พิริยุดมมีความห่วงใย และใส่ใจดูแลอลงกต เขาโตกว่าเธอ เมื่อมีโอกาสนี้ใกล้ชิด ดูแลอลงกตตั้งแต่เธอยังเด็กมาก เมื่ออลงกตแสดงออกว่ารัก เชื่อฟัง ไว้วางใจ มั่นใจและติดตามเขา ไม่ว่าเธอจะมีปัญหาเล็ก ใหญ่เพียงใด พิริยุดมเป็นฮีโร่สำหรับเธอ สิ่งเหล่านี้เองทำให้พิริยุดมมีความเป็นผู้นำและเป็น ผู้ใหญ่ และ ทำให้บุคลิกของเขามีความใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น เหตุของกรรม พิริยุดมช่วยเหลือ ออลงกตทุกครั้งที่เราเผชิญกับปัญหา ผลของกรรม พิริยุดมได้รับความไว้วางใจและได้รับความ รักด้วยหัวใจบริสุทธิ์จากอลงกต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่องความห่วงใยเอื้ออาทรด้วยความจริงใจสามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคนได้ ภาพสะท้อนตัวละครอลงกตที่เคียดขี้กับปัญหาชีวิต ไม่มี ทางออก แต่เมื่อเธอได้รับความห่วงใย และความมีเมตตาอย่างจริงใจ ทำให้เธอเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม มีความอ่อนโยนและจิตใจสงบ สอดคล้องกับคำสอนขององค์ดาไล ลามะ (สมลักษณ์ สว่างโรจน์, 2563) ดังที่ว่าสิ่งสำคัญคือการรับรู้แต่เนิ่น ๆ ว่าชีวิตไม่ใช่เรื่องง่าย ในการสร้างชีวิต ให้มีประโยชน์มากที่สุดและไม่สูญเสียความกล้าหาญไปเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ต้องอาศัยความ เข้มแข็งในใจเป็นหลัก

4. บุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก คือ ลักษณะบุคลิกภาพที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ รู้จักตั้งคำถามปลายเปิด ยั่วยุหรือโน้มน้าวให้คนคล้อยตาม หรือมีปฏิกิริยาตอบโต้ บางประเภท คอยรับการกระทำ คอยรับความคิดและคำพูดของบุคคลอื่นแล้วจึงมีปฏิกิริยาตอบโต้หรือแสดงออกแตกต่างกันไป มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ผู้วิจัยพบว่า บุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก ได้แก่ 1) เคราะห์ร้าย 2) ถูกขู่บังคับ 3) หลอกลวง รายละเอียด ดังนี้

4.1 เคราะห์ร้าย คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะเคราะห์ร้าย คือ ตัวละครรูปร่างไม่สวย ไม่สมประกอบ ถูกทอดทิ้งให้อยู่อย่างโดดเดี่ยว พ่อแม่รักลูกตามใจลูก เข้าทำนองพ่อแม่รังแกฉัน เผชิญสิ่งยั่วยุหรือสิ่งร้าย ๆ ที่ไม่ทันตั้งตัว ความเป็นอยู่ขาดแคลน ถูกบุคคลอื่นหรือสัตว์ทำร้าย

ดังเช่น สาวित्रีเคราะห์ร้าย เธอเป็นแม่ของอนินทร อนินทรมีชีวิตครอบครัวที่ลุ่มดอน สามีติดเหล้า ทะเลาะวิวาทกันบ่อยครั้ง สุดท้ายอนินทรบันดาลโทสะแห่งสามีเสียชีวิต เธอติดคุก ครอบครัวพังทลาย ดังที่ว่า

...อนินทรติดคุกอยู่ที่โคราชเพราะลูกแก่โทสะแห่งสามีซึ่งเฒ่าตาย เขาเฒ่าแล้วเตะลูกชายจนสลบ อนินทรเลยแทงเขาด้วยมีดปอกผลไม้ตายคาที่ อนุสรณ์หลานชายคนโตไปอยู่กับป้า อรุณมาอยู่กับปู่และย่า ...อนุสรณ์และอรุณมาเลือกที่จะอยู่กับญาติฝ่ายบิดา... ที่นางสาวित्रีหลงเลือนลั่นก็เพราะความเสียใจเรื่องอนินทร...นางพยายามจะลืม ในที่สุดก็พาลืมทุกสิ่งที่ผ่านมาในชีวิตไปจนหมด กลายเป็นยายแก่บ้า ๆ เป๋อ ๆ นั่งเฉยอยู่กับบ้านไม่ยอมทำอะไรทั้งสิ้น (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร อนินทรเคราะห์ร้าย ถูกสามีที่ติดเหล้าหนัก ทำร้ายร่างกาย เหตุของกรรม สามีของอนินทรติดเหล้าหนัก อนินทรถูกสามีทำร้ายในที่สุดเธอบันดาลโทสะฆ่าสามีเสียชีวิต ผลของกรรม สามีของอนินทรตาย อนินทรติดคุก หมดอนาคต

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง การบันดาลโทสะ โดยไม่คิดให้รอบคอบและถี่ถ้วน อาจทำให้เกิดผลร้ายต่อชีวิต หน้าที่การงาน ครอบครัว ทรัพย์สินและอนาคต ดังเช่นภาพสะท้อนตัวละครอนินทร อาชีพรบราชการ มีความมั่นคง แต่เพราะขาดวิจาร์ณญาณในการดำเนินชีวิต เธอปล่อยให้อารมณ์โกรธตัดสินใจลงมือฆ่าสามี ผลกรรมที่ก่อทำให้เธอต้องสิ้นสุดอาชีพรบราชการ ไม่ได้ตอบแทนคุณพ่อแม่ ไม่ได้ดูแลลูก เพราะเธอต้องเข้าไปชดใช้กรรมในคุกนานหลายปี ดังแนวคิด (ส.ศิริโรจน์, 2563) กล่าวถึงกรรมกิเลสที่ทำให้ชีวิตเศร้าหมองและตกต่ำประการหนึ่ง คือ ปาณาติบาต หรือ การฆ่าสัตว์ตัดชีวิต

4.2 ถูกบังคับ คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะถูกบังคับ คือ ตัวละครถูกบังคับให้ปฏิบัติ ดังเช่น พิมานบังคับขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาต้องการให้อลงกตอยู่ได้อำนาจ เขาช่มชู่เธอ ดังที่ว่า

ต่อไปนี้ห้ามไปไหนมาไหนกับไอ้ป๋อกอีก เข้าใจไหมผีน อย่าให้รู้เขียวนะว่า แกไปไหนๆกับไอ้ป๋อก แกเป็นของฉัน ห้ามยุ่งกับคนอื่น ถ้าฉันจับได้แกจะเจ็บตัว ไอ้ป๋อกด้วยมันตาย พิมานชู่หล่อนด้วยสุมเสี่ยงหนักแน่น แกเป็นของฉันเท่านั้น จำไว้นะ แกเป็นสมบัติของฉัน อย่าได้คิดนอกใจเป็นอันขาด (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็น บุคลิกภาพของตัวละคร พิมานชู่บังคับลงกตหลานสาว เธอถูกน้ำเชยช่มขึ้น โดนชู่บังคับไม่ให้พูดคุยกับป๋อกผู้ชายที่เธอรักและไวใจ ทำให้เธอเก็บความขมขึ้นไว้เพื่อรอวันชำระความแค้น เหตุของกรรม พิมานลอบเข้าหาอลงกตยามวิกาล เขาบังคับช่มขึ้นเธอ และกระทำต่อเนื่องมาตลอดโดยปกปิดไม่ให้คนในครอบครัวรู้ เขาบังคับให้เธอตามใจเขา และไม่ให้พูดคุยกับชายคนรักของเธอ พิมานทำกับหลานสาวราวกับเธอไร้ชีวิตจิตใจ ผลของกรรม อลงกตใส่ยาเสพติดในเหล้าให้พิมานดื่มทุกครั้งที่พิมานกระทำชำเราอลงกต ต่อมาพิมานติดยาเสพติด เสพจนประสาทหลอนและวิกลจริต ทำร้ายและก่อความวุ่นวายจนผู้อื่นได้รับความเสียหาย พิษจากสารเสพติดทำให้พิมานต้องเข้ารับการรักษานในสถานบำบัด และติดคุกในเวลาต่อมา

ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง คนชั่วทำกรรมชั่ว ย่อมได้รับผลชั่วคืนสนอง ภาพสะท้อนผ่านตัวละคร พิมาน น้ำเชยที่ ล่วงละเมิดทางเพศ ไร้เมตตาธรรม กรรมที่ทำความชั่วกับหลานสาว ทำให้เขาก็ไม่ได้รับการยกย่องนับถือ ท้าย (2561) ได้ให้แนวคิดในเรื่องแก่นพุทธธรรมไว้ว่า อันเป็นอริยสัจนั้น ช่วยถอดราก ถอนโคน โมหะ อวิชชา ต้นเหตุแห่งความทุกข์ ถอดถอนได้เมื่อไร ทุกข์ก็ดับไม่เหลือเมื่อนั้น

4.3 หลอกลวง คือ ตัวละครที่มีแรงกระตุ้นในลักษณะหลอกลวง คือ ตัวละครที่อยู่ในสถานการณ์การใช้อุบายทุจริตชวนให้เข้าใจผิดหรือแสดงความเป็นเท็จ ปกปิดข้อเท็จจริงที่ควรแจ้งให้ทราบ

ดังเช่น พิมานเป็นน้ำเชยของอลงกต เขาลักลอบเข้าหาเธอยามวิกาล บังคับขึ้นใจเธอ ดังที่ว่า

อลงกตหลบไปนั่งน้ำตาซึม คิดไม่ออกว่าจะทำอย่างไรดี ในที่สุดอีกสองวัน ต่อมาหล่อนก็ตัดสินใจกลับกรุงเทพฯด้วยตนเอง จะหนีไปทำไม ในเมื่อหล่อนก็ตกเป็นเหยื่อของพิมานมาหลายเดือนแล้ว หนีไปก็เท่านั้น หนีไปก็ยังไม่สร้างความเดือดร้อนให้ใครต่อใครอีก ขึ้นอยู่โคราชต่อกี่ต้องผจญกับลุงและน้ำเชย (โบทัน, 2553)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นบุคลิกภาพของตัวละคร พิมานปกปิดเรื่องที่เขาบังคับขึ้นใจลงกตหลานสาว เขาหลอกลวงทุกคนในครอบครัวว่าเขาเป็นผู้ใหญ่ใจดี เมตตาหลานสาว ที่จริงแล้วเขาไม่ต้องการให้ใครรู้ว่าเขากระทำชั่ว บังคับขึ้นใจหลานสาวมาหลายปีแล้ว

เหตุของกรรม พิมานล่วงละเมิดทางเพศหลานสาว เขาย้อมใจด้วยการใช้ยาเสพติด ผลของกรรม พิมานติดสารเสพติดและมีสารเสพติดในปริมาณมากในร่างกาย ส่งผลให้เกิดอาการประสาทหลอน ต้องเข้ารับการบำบัดและติดคุก

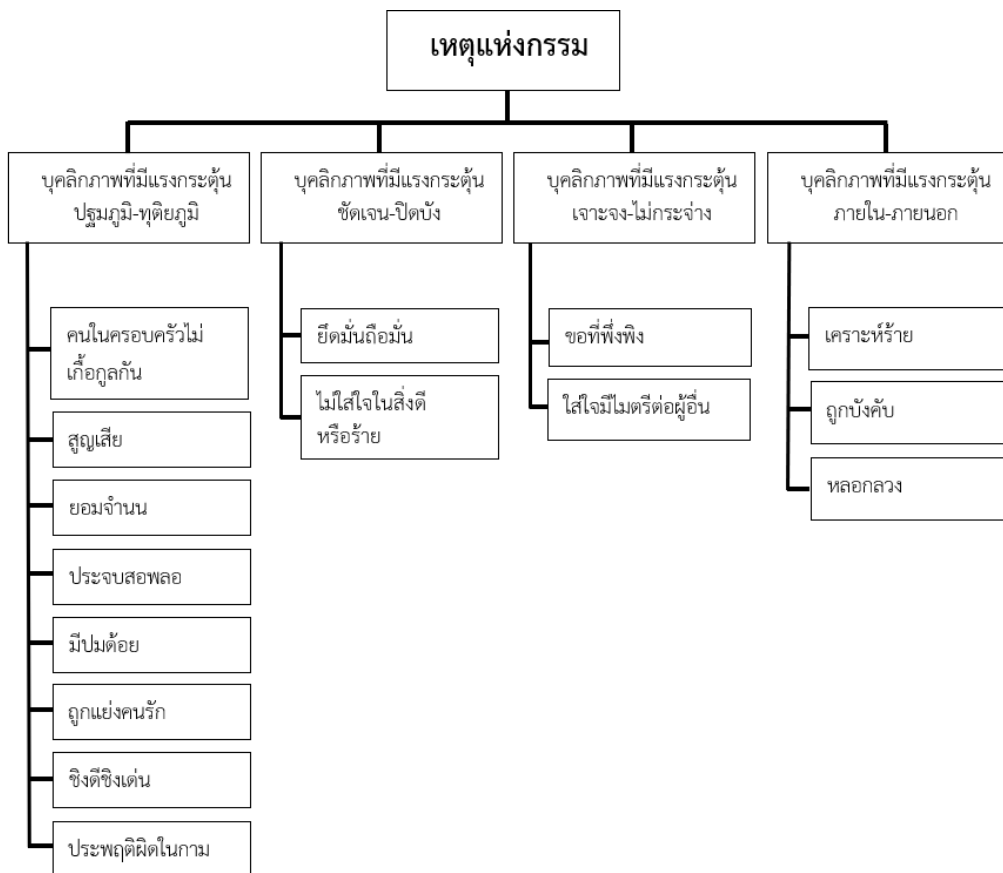
ผู้เขียนได้สะท้อนคิดเรื่อง เจริญเพราะชื่อเสียง ล่มสลายเพราะคดโกง ผู้เขียนสื่อภาพตัวละคร พิมาน ประพฤติชั่ว สุดท้ายหนีไม่พ้นบ่วงกรรมที่ก่อขึ้น กรรมชั่วย้อนกลับมาทำร้ายตนเอง ทำร้ายครอบครัว เป็นเหตุให้ชีวิตครอบครัวพังทลาย ชีวิตปั่นปลาย พิมานติดคุก ยากที่จะกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ วรพันธ์ โลภิตสถาพร (2557) ดังที่ว่า ความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐานของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับบุคคลอื่น เป็นการสร้างความไว้วางใจ เป็นธรรมแห่งการปกครองและการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุข...อย่าเอาชนะความไม่ดีด้วยความไม่ดี แต่เอาชนะความไม่ดีด้วยความดี เพราะนอกจากเราจะดีแล้ว สังคมโดยรวมจะดีด้วย แต่ถ้าเราเอาชนะความไม่ดีด้วยความไม่ดี สังคมก็มีแต่แย่ลง มีความไม่ดีไม่งามเกิดขึ้นเต็มไปหมด

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบของกรรมตัวละคร มูลเหตุการเกิดกรรม ในนวนิยายเรื่อง เพรงกรรม ของ โบตัน วิเคราะห์บุคลิกภาพของตัวละครจากตัวบทนวนิยาย ข้อมูลบุคลิกภาพเป็นสาเหตุแห่งการเกิดกรรม สื่อนผ่านลักษณะการแสดงออกของตัวละคร การเผชิญปัญหา การแก้ไขปัญหา ซึ่งบุคลิกภาพของตัวละครนั้นปรากฏทั้งในด้านดี และชั่ว ข้อสรุปมูลเหตุแห่งกรรม มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นปฐมภูมิ-ทุติยภูมิ พบ 8 ลักษณะ ได้แก่ คนในครอบครัวไม่เกื้อกูลกัน สูญเสีย ประจบสอพลอ ยอมจำนน มีปมด้อย ถูกแย่งความรัก ซึ่งดีชิงเด่น ประพฤติผิดในกาม 2) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นชัดเจน-ปิดบัง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ยึดมั่นถือมั่น และไม่ใส่ใจสิ่งดีหรือร้าย 3) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นเจาะจง-ไม่เจาะจง พบ 2 ลักษณะ ได้แก่ ขอที่พึงพิง และใส่ใจไม่ตรีต่อผู้อื่น 4) ลักษณะบุคลิกภาพของตัวละครที่มีลักษณะบุคลิกภาพที่มีแรงกระตุ้นภายใน-ภายนอก พบ 3 ลักษณะ ได้แก่ เคราะห์ร้าย ถูกบังคับ และหลอกลวง ผลการวิจัยสอดคล้องกับ ประภาพร ธนภิตติเกษม (2562) ได้ศึกษาเรื่อง เรื่องเล่าสะท้อนกรรม เป็นการนำเสนอมุมมองหลักพุทธธรรมคำสอนในพุทธศาสนา สะท้อนคิดแนวทางการปฏิบัติตนในทาง กุศลกรรม ให้กระทำความดี ละเว้นอกุศลกรรม จงดกระทำความชั่ว และสอดคล้องกับ พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และแม่ชีจำเริญ กำเนิดโทน (2563) ได้ศึกษาเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรม ผู้ทำกรรมแล้วต้องไปรับผลของกรรมทั้งฝ่ายอกุศลกรรมและฝ่ายอกุศลกรรม ทำกรรมชั่วไปเกิดในทุคติภูมิ ทำกรรมดีไปเกิดในสุคติภูมิ

จุดเด่นของนวนิยายแฝงคติธรรม สะท้อนสิ่งที่ผู้เขียนแฝงไว้ให้ข้อคิดเตือนใจในการตัดสินใจเลือกกระทำ ทำดี ทำชั่ว ตัวละครสื่อสะท้อนให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งผลแห่งกรรมเป็นข้อคิดที่ใช้กับชีวิตคนได้จริง การศึกษาบุคลิกภาพมนุษย์ผ่านตัวละคร นำมาใช้วิเคราะห์สาเหตุแห่งกรรม นำไปสู่ผลแห่งกรรม สะท้อนให้เห็นถึงหลักพุทธธรรมที่ใช้เชื่อมโยงกับการดำเนินชีวิตครองธรรม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การศึกษาเรื่อง นวนิยายสะท้อนกรรม เป็นการศึกษาวิจัยตัวบทในนวนิยาย เรื่อง เพรงกรรม จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำหลักธรรมในพุทธศาสนาไปเผยแพร่ อบรมและสั่งสอนให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ควบคู่คุณธรรม
- 2) ชุมชน โรงเรียน ครอบครัว ร่วมจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเห็นคุณค่าของคุณธรรมประจำใจ ประพฤติดีทั้งกาย วาจา ใจ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษากลุ่มประกอบของกรรมในตัววรรณกรรมเยาวชน เพื่อศึกษาสภาพหรือปัญหาที่สะท้อนในการดำเนินชีวิตวัยรุ่น การแก้ไขปัญหาและแทรกข้อคิดหรือคติเตือนใจในงานวรรณกรรม
- 2) ควรมีการศึกษากลยุทธ์ในการเขียนของนักเขียนชาย-หญิง เพื่อสั่งสอนหรือให้ข้อคิดเตือนใจวัยรุ่น

รายการอ้างอิง

- กึ่งแก้ว อัทธการ.(2563). *สวามี วิเวกานันทะ ครูของผม*. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- ดาไล ลามะ. (2553). *365 ดาไล ลามะ วัจนะจากใจ* [365 Dalailama: Daily Advice from The Heart] (สมลักษณ์ สว่างโรจน์ ผู้แปล). กรุงเทพฯ : แสงดาว.
- ดวงมน จิตรจำนง.(2560). *วิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์นจำกัด (มหาชน).
- ทยาอุ. (2561). *วันวามเมื่อวันวาน*. มหาสารคาม : บริษัทสารคามการพิมพ์ จำกัด.
- โบทัน. (2553). *เพรงกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- ประภาพร ธนกิตติเกษม. (2562). เรื่องเล่าสะท้อนกรรม. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(2), 231-250.
- พระสุทัศน์ โกสโล.(2561). *ปฏิบัติเล่ม 3 สู่ความดับทุกข์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุภา.
- พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์ และ แม่ชีจำเรียง กำเนิดโทน.(2563). การศึกษาวิเคราะห์เรื่อง กรรมและการให้ผลของกรรมตามหลักคำสอนในพุทธปรัชญาเถรวาท. *วารสาร มจรบาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์*, 6(1), 40-53.
- รัญจวน อินทรกำแหง. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นาคร.

- รีนฤทัย สัจจพันธุ์. (2556). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วรพันธ์ โลกิตสถาพร. (2557). *ชีวิตมีไว้ก้าวเดิน*. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์คำ.
- ศ.ศาสตรา. (2563). *สมาธิวันละ 5 นาที ชนะทุกข์พิชิตกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :
เก็ทไอเดีย.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2562). *ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ รู้เขา รู้เรา* (พิมพ์ครั้งที่ 18).
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ส.ศิวโรจน์. (2563). *แก้กรรมทำบุญอย่างไรให้ชีวิตพ้นทุกข์*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ฟิลกู๊ด.
- สุวัฒน์ จันทระจำนง. (2547). *หนังสือแก่นพุทธธรรมฉบับอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ :
สถาปป์ลิเคชั่นจำกัด.

การใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย

The Use of Symbols for Love Scenes in a Local Thai Fantasy Novel

Received: January 05, 2023
Revised: January 26, 2023
Accepted: January 29, 2023

กานต์พิชชา เชื้อสะอาด¹, วรวรรธน์ ศรียาภัย²,
วรัญญา ยิ่งยงศักดิ์³ และ ปาริชาติ โพธิ์⁴
Karnpitcha Chuesa-art, Warawat Sriyaphai,
Warunya Yingyongsak and Parichart Pothi
(thirawan.cartoon@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการศึกษาจากงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เก็บข้อมูลจากตัวบทอัศจรรย์ในนวนิยายประเภทจินตนิยาย เรื่องสิเนหามนตาแห่งลานนา ของ บัณฑิตล้ำค่า โดยใช้กรอบแนวคิดการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ (Symbol) ของ สมเกียรติ รัชสมัย เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) เนื้อหาแล้วสรุปผล การศึกษาพบว่า การใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์ที่ปรากฏในนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สิเนหามนตาแห่งลานนา พบผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์ส่วนตัวหรือสัญลักษณ์เฉพาะบุคคล กล่าวพรรณนาถึงเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิง ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ 5 ประเภท คือ 1) กิจกรรมนันทนาการ 2) พืช 3) สัตว์ 4) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธ และ 5) ธรรมชาติ

คำสำคัญ: สัญลักษณ์, บทอัศจรรย์, นวนิยาย, จินตนิยาย, พื้นถิ่นไทย

Abstract

This research article provides the consequences of qualitative research which aims to study the use of symbols for love scenes in a local Thai fantasy novel. The data was collected from love scenes in the novel of fantasy called

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
Candidate, Doctor of Philosophy Program in Thai, Faculty of Liberal Arts, University of Phayao
^{2,3,4} คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
School of Liberal Arts, University of Phayao

Sinehamonta of Lanna of Banthoon Lamsam. Furthermore, Somkiat Rakmanee's conceptual framework of stylistic device "symbol" was applied as a tool for data analysis. The descriptive analysis, in addition, was used to analyze data and the results were finally summarized. The outcomes showed the symbols used in love scenes of the local Thai fantasy novel titled Sinehamonta of Lanna that the poet uses private or personal symbols to describe the scenes of sexual intercourse between males and females. There are, additionally, 5 types of symbols used in the novel, namely 1) recreational activities 2) plants 3) animals 4) tools, materials, weapons, and 5) nature.

Keywords: Symbols, Love Scenes, Novel, Fantasy, Thai Local

บทนำ

การสื่อสารด้วยภาษาถือเป็นวรรณศิลป์และเป็นศิลปะอย่างหนึ่งในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ของผู้ประพันธ์ไปยังผู้อ่าน การใช้ภาษาเป็นศิลปะที่เกิดจากการเรียบเรียงถ้อยคำ การเลือกสรรถ้อยคำ สำนวนและโวหารที่มีความไพเราะ เพื่อมุ่งการสื่อความหมายที่ชัดเจนไปยังผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ในวรรณกรรมนวนิยายประเภทจินตนิยาย ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีในการสร้างเรื่องแบบเหนือวิสัย อันเป็นเรื่องราวที่เกิดจากการใช้จินตนาการของผู้ประพันธ์ หรือการใช้จินตนาการผสมผสานกับประสบการณ์ชีวิตของผู้ประพันธ์เอง เพื่อสร้างเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการพรรณนาภาพเหตุการณ์ โดยเฉพาะการพรรณนาถึงบทอัศจรรย์หรือการมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิงด้วยการใช้สัญลักษณ์เป็นสิ่งแทนเหตุการณ์ที่ต้องการกล่าวถึง ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการพรรณนาถึงภาพเหตุการณ์นั้นอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งเป็นการสร้างความงามในทางวรรณศิลป์อย่างหนึ่ง ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักประพันธ์ในการกล่าวถึงกิจกรรมทางเพศได้อย่างงดงามและกลมกลืนไปกับเนื้อเรื่องอย่างแนบเนียนเป็นธรรมชาติ

บทอัศจรรย์ หมายถึง บทหรือกรอนตามธรรมเนียมนิยมในวรรณคดี พรรณนาเพศสัมพันธ์ของชายหญิง มักกล่าวให้เป็นที่เข้าใจโดยใช้โวหารเป็นสัญลักษณ์หรืออุปมาอุปไมย เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) กล่าวคือ บทอัศจรรย์เป็นบทที่กล่าวพรรณนาถึงการมีเพศสัมพันธ์โดยใช้สัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงกิจกรรมทางเพศอย่างตรงไปตรงมา ดังนั้น สัญลักษณ์จึงเป็นเครื่องหมายแสดงภาพแห่งความรู้สึกนึกคิดในจินตนาการของผู้ประพันธ์ การจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ ก็ต้องเข้าใจภาพหรือ

จินตภาพและการจะเข้าใจจินตภาพก็ต้องถอดความจากเครื่องหมายแสดงภาพหรือสัญลักษณ์ของผู้ประพันธ์ให้ได้เสียก่อน (ดวงมน จิตรจำนง, 2541) นอกจากนี้ สัญลักษณ์ยังหมายถึงการนำสภาพหรือลักษณะของสิ่งหนึ่งใช้แทนหรือเป็นตัวแทนของอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องการกล่าวถึง การเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ต้องผ่านการวิเคราะห์และตีความหรือดูบริบทที่แวดล้อม จึงจะสามารถเข้าใจสัญลักษณ์นั้น ๆ ได้ กล่าวคือภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์จะตีความตามอรรถที่ปรากฏในตัวบท หรือตีความโดยนัยแห่งสัญลักษณ์นั้นก็ย่อมทำได้ หมายความว่า ตัวบทนั้นจะอ่านเอาความตามตัวหนังสือก็ได้ หรือจะอ่านตีความตามเจตนาแฝงเร้นของผู้ประพันธ์ก็ได้

สัญลักษณ์สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ทั่วไปที่ผู้ใช้ภาษาทั่วไปสามารถตีความและเข้าใจตรงกัน และสัญลักษณ์ส่วนตัวหรือสัญลักษณ์เฉพาะบุคคล เป็นการใช้อนุสัญญลักษณ์ของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง บางที่ต้องพิจารณาตีความจากบริบทหรืออาจได้รับการแนะนำได้บ้างว่าสัญลักษณ์ที่นักเขียนกำหนดขึ้นนั้นเป็นสิ่งแทนของอะไร ในแง่ใด (สมเกียรติ รัชชเมณี, 2551)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การใช้สัญลักษณ์ในวรรณกรรมมีทั้งสัญลักษณ์ทั่วไปและสัญลักษณ์เฉพาะบุคคล การตีความสัญลักษณ์นั้น ผู้อ่านจะต้องพิจารณาถึงความหมายทั้งที่มีความหมายตรงและความหมายที่ไม่ตรงกับสัญลักษณ์ให้สอดคล้องกับบริบทของเรื่องเป็นสิ่งสำคัญ จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า นวนิยายประเภทจินตนิยาย เรื่องสินหามานตาแห่งลานนาเป็นนวนิยายที่ผู้ประพันธ์ได้เขียนพรรณนาบทอัศจรรย์โดยการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์เอาไว้ได้อย่างน่าสนใจ และเป็นนวนิยายที่ได้รับความสนใจจากผู้อ่านเป็นจำนวนมาก โดยดูจากยอดการตีพิมพ์ถึง 3 ครั้งในช่วงสองเดือนแรกกว่าสองหมื่นเล่ม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่องสินหามานตาแห่งลานนา ว่า ผู้ประพันธ์มีชั้นเชิงในการใช้สัญลักษณ์พรรณนาถึงภาพเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิงเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สินหามานตาแห่งลานนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การคัดเลือกข้อมูล ผู้วิจัยเลือกข้อมูลแบบเจาะจง โดยทำการศึกษาบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา ซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับจังหวัดน่านในภาคเหนือ ทำการอ่านและนำข้อมูลออกมาเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) นำข้อมูลที่อ่านได้มาแยกประเภทของการใช้สัญลักษณ์ลงในตารางแบบบันทึกข้อมูล และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบแนวคิดการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ (Symbol) ของ สมเกียรติ รัชฌมณี (2551)

3. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (descriptive analysis) แล้วจึงสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา เมื่อพิจารณาความหมายและประเภทของการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ (สมเกียรติ รัชฌมณี, 2551) พบว่า ผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์ส่วนตัวหรือเฉพาะบุคคลในการพรรณนาบทอรรถรย์และปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์อยู่ 5 ประเภท ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงประเภทของการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา

กิจกรรมนันทนาการ	พืช		สัตว์	เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธ	ธรรมชาติ	
เล่นเครื่องดนตรี (ซอ คันทัก หน้ากะลา) ซี่ซ้างเที้ยว (กูบบนหลัง ซ้าง)	ผัก	ผลไม้	ช้าง/ งาช้าง จิ้งจก ปลา งู	ค้อน เหล็ก ร้อน พื้ม เส้นด้าย พุง เส้นด้าย ยืน ปีก (ดินสอ) หมึก กระบุง หมึก	ทั่วไป	พิเศษ
	ต้นมะเขือยาว	กล้วยแดงโม			น้ำตก โคนหิน แปลงผัก	ฝนตกหนัก/ น้ำนอง/ ฟ้าร้อง/ ฟ้าผ่า/ พายุ/ แผ่นดินไหว

จากตารางข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพันธ์ใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา จำนวน 5 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมนันทนาการ 2) พืช 3) สัตว์ 4) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธ และ 5) ธรรมชาติ มีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมนันทนาการ จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอาศรัย ปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ของการเล่นเครื่องดนตรีแทนการพรรณนาถึงกิจกรรมทางเพศ เครื่องดนตรีที่ปรากฏในบทอาศรัย ได้แก่ ซอพุงตอ หรือ ซอสามสายแบบลานนา และส่วนประกอบของซอ ได้แก่ คันชัก หน้ากะลา ดังตัวอย่าง

“...องค์เป็นเจ้าพระมรรควัฒนาลงบนสายซอทั้งสามสายนั้น พลิกหน้ากะลาของซอไปมา ให้มุมของสายซอรับกับการสั่นของคันชักที่ลากลั่นบ้างยาวบ้าง หากนัยน์ตาได้แต่จ้องมองนางจีหน้าสวยเสียงใส เสียงซอโน้นดังเสียงคนครางฮืออยู่ในลำคอ ลดเลี้ยวเกี่ยวกระหวัดเหมือนงูเลื้อยพันหลักไปกับเสียงขับร้องของนางจีเอื้องผิ้ง ปากม่วนจำหวาน เปียงป็นปาดก้อง แสนสายอยู่ห้องเมืองบน ดึกคืนแคไหน ก็ยังบรรเลงกันสนุกสนานอยู่บนหอคำอย่างได้ จังหวะจะโคน มีหนักมีเบา มีขอยมีแซม เอื้องผิ้งร้องพรางบิดตัวไปมา รู้ดีว่าจะไม่กลับลงมาจากหอคำจนรุ่งเช้า” (บัณฑิต ลำซำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์ของเครื่องดนตรี คือ ซอพุงตอ หรือ ซอสามสาย และกล่าวถึงคันชักเป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศชายและหน้ากะลาเป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศหญิง ผู้ประพันธ์พรรณนาการสืบทอดด้วยการดึงคันชักเข้าออก การพลิกหน้ากะลาของซอไปมา พร้อมกับเสียงขับร้องของเอื้องผิ้งเป็นสัญลักษณ์แทนการมีเพศสัมพันธ์ของตัวละคร นอกจากนี้ ผู้ประพันธ์ยังใช้การสืบทอดที่มีจังหวะหนักเบาเป็นสัญลักษณ์แทนการเคลื่อนไหวในการร่วมรักกันของชายหญิง สร้างจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน อีกทั้งผู้ประพันธ์ยังใช้กิจกรรมการขี่ช้างเที่ยวเป็นสัญลักษณ์ในการพรรณนาถึงการมีเพศสัมพันธ์ด้วย ดังตัวอย่าง

“...คำคืนนี้มีภารกิจลับพิเศษ มีแต่องค์เป็นเจ้ากับนางจีอวลิม นั่งกันสองคนบนกุบ ไม่มีควาญสมสี หากบารมีหมีควายตามมาส่งถึงประตูเวียง ไปเที่ยวป่าปีบใกล้ๆ นี้ละ ไม่ต้องออกแรงมาก เดินวนไปเวียนมาให้องค์เป็นเจ้าคุยกับอวลิม ตอนแรกก็คุยธรรมดา ต่อมาก็กระซิกกริ๊ เห็นท่าจะไม่ดีละ ทำไมผ้าขึ้นดินจกกับผ้าฮ้างอกหลุดมาพันไว้กับบราวกูป อ้าว เค็ดม้ามด้วย อ้าย กูปโคลงไปโคลงมา สไลค์ล่อนหมดแล้ว ช้างแก้วโยกหัวโยกกันสวนจังหวะ คานไ่ว้ไม่ให้กูปเอียงไปมาอย่างไม่เป็นขบวน ชวนเลี้ยวไปถึงไล่ด้วยเกรงจะตกลงมาทั้งคนทั้งกูป ไม่มีเสียงกระซิกกริ๊แล้ว มีแต่เสียงฮึดฮัดของชายกับเสียงวิ๊วร้ายของหญิง เอ้า จีบกูปกันไว้ให้ดี จะทำอะไรก็ทำกันไปเถิด แต่อย่าตกลงมานะ โอ้ย อีกนานไหมนี้ ร้องกันลั่นป่าเขียว จะประคองให้ไม่ไหวแล้ว ...เฮ้อ จบกันได้เสียที จะได้กลับไปนอน ง่วงเหลือเกิน อ้อยก็ยังไม่ได้อีก” (บัณฑิต ลำซำ, 2556, หน้า 132)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์การขี่ช้าง โดยกำหนดให้ช้างเป็นผู้พรรณนาภาพเหตุการณ์ กล่าวถึง กูปบนหลังช้างที่โยกเอียงและโคลงไปโคลงมาตามจังหวะการก้าวเดิน อีกทั้งใช้การโยกหัวโยกกันของช้างเป็นสัญลักษณ์พรรณนาถึงจังหวะการ

เคลื่อนไหวขณะมีเพศสัมพันธ์กันด้วย แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างธรรมชาติการเดินของช้างกับการโยกไปมาของกูปบนหลังช้าง เป็นการพรรณนาถึงเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์ที่สามารถสร้างจินตภาพให้เกิดแก่ผู้อ่านได้อย่างชัดเจน

2. พืช จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอาศรัย ปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ โดยผู้ประพันธ์ใช้ผักและผลไม้ เป็นสัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงอวัยวะเพศและหน้าอกของผู้หญิง ได้แก่ ก้วย (กล้วย) และต้นมะเขือหำม้า (ต้นมะเขือยาว) มะเต้าสองใบ (แตงโม) ดังตัวอย่าง

“หัตถามือนาง เทียวเหมือนเตียนใต้ แสนวิไล ยิ่งนัก” องค์เป็นเจ้าอ่อนชฌ แล้วออกต่อ “ตอนเจ้าสุปอนก้วยป้อ แต่เมื่อตอนตีกป้อปอนก้วยสุ” (บัณฑิต ลำคำ, 2556) และ “พระญาผาสุริยาควาได้มะเต้าสองใบ อ่อนดาวดินกระเสือกกระสนกลิ้งไปชนต้นมะเขือหำม้า กลัวหลุดเลยหนีบไว้หว่างขา ฝนตกเต็มท่า เนืองนองทั่วท้องนางจี” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ใช้พืชเป็นสัญลักษณ์แทนการกล่าวถึงอวัยวะในร่างกาย โดยใช้ มะเต้าสองใบ (แตงโมสองลูก) เป็นสัญลักษณ์แทนหน้าอกของผู้หญิง และใช้ ก้วย (กล้วย) และต้นมะเขือหำม้า (ต้นมะเขือยาว) เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศชาย นอกจากนี้ยังพบการใช้สัญลักษณ์ของฝนตก และน้ำท่วม แทนของเหลวที่เกิดจากความใคร่ในกามคุณ เป็นการตีความหมายในบทอาศรัยระหว่างชายหญิง อันแสดงให้เห็นถึงการสร้างจินตภาพเพื่อให้ผู้อ่านสามารถตีความและเข้าใจสัญลักษณ์ที่ใช้พรรณนาภาพการร่วมรักได้อย่างชัดเจน

3. สัตว์ จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอาศรัย ปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ โดยการกล่าวถึงสัตว์ ทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ ได้แก่ ช้าง จิ้งจก งู ปลา เป็นสัญลักษณ์ในการพรรณนาถึงบทอาศรัย ดังตัวอย่าง

“...ช้างแก้วโยกหัวโยกกันสวนจ้งหะคานไว้ไม่ให้กูปเอียงไปมาอย่างไม่เป็น ขบวน ขวนเสียวไปถึงไส้ด้วยเกรงจะตกลงมาทั้งคนทั้งกูป ไม่มีเสียงกระซิกิริแล้ว มีแต่เสียงฮึดฮัดของชายกับเสียงวิ๊ดว้ายของหญิง...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

“...ช้างตกมัน เอางาตีมาเข้าคอกจนงานั้นหักกระเด็น...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

“ตุบ” เสียงองค์เป็นเจ้าตกจากหลังกูปลงไปในพื้นดินเหมือนจกจิมตัวผู้ที่ตกแปะจากเพดานหลังจากลโมสรกับจกจิมตัวเมีย ช้างแก้วหลับตาปี (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

“...ลดเสียงเกี่ยวกระหวัดเหมือนงูเลื้อยพันหลักไปกับเสียงขบร้องของนางจีเอื้องผิ้ง...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

“ฝนตกพรใหญ่ลงมา ไม่ใช่ด้วยองค์อินทร์ประทานพรหรือกาฬปาหุลิของแสนหลวงเมฆสาคร หากเป็นด้วยยันต์พญาปาก่อที่องค์เป็นเจ้าควักออกมาให้คนไปสวนได้แฉ่งผ่อ...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์ของสัตว์ คือ ช้างซึ่งเป็นสัตว์ใหญ่ที่มีกำลังอำนาจ การกล่าวถึงช้างตกมัน เป็นสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมกระตือรือร้นของผู้ชายในการทำกิจกรรมทางเพศ การใช้ งา (ช้าง) และปาก่อ (ปลาช่อน) เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศชาย และกล่าวถึงข้าศึก แทนอวัยวะเพศหญิง เมื่อพิจารณาจากตัวบทโดยละเอียด ผู้ประพันธ์ยังใช้จักจิมตัวผู้ (จิ้งจกตัวผู้) จักจิมตัวเมีย (จิ้งจกตัวเมีย) และ งู เป็นสัญลักษณ์แทนเพศชายและเพศหญิง เป็นการตีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ แสดงให้เห็นถึงความสามารถของผู้ประพันธ์ในการสร้างจินตภาพ การใช้สัญลักษณ์เกี่ยวกับสัตว์พรรณนาถึง การมีเพศสัมพันธ์ ทำให้ผู้อ่านสามารถนึกเห็นภาพเหตุการณ์ชัดเจนขึ้น

4. เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และอาวุธ จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัศจรรย์ ปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ ผู้ประพันธ์ใช้เครื่องมือในการตีดาบ อุปกรณ์เครื่องเขียน อุปกรณ์การทอผ้า และอาวุธ เป็นสัญลักษณ์แทนการพรรณนาถึงบทอัศจรรย์ ดังตัวอย่าง

“ในคืนนั้นบนห้องหอคำ พระญามาสุรียาฉลองดาบคู่กาย ด้วยการตีดาบใหม่
แห่งหัวใจกับซึ่งซอ จับค้อนใหญ่ทุบลงไปบนเหล็กกร้อนแรง เสียงกระทบกระแทกดังสนั่น ซึ่ง
ซอกุมด้ามดาบมันเต็มกำมีน้อย เหล็กกร้อนถูกพลิกไปมา เพื่อค้อนจะได้ตีทุกแง่มุม เหนือไหล่
ไคล้อย...”

“...เมื่อตีจนได้ที่ ก็เอาใบดาบแช่ลงในน้ำมนต์ปนน้ำตาเทียนขาวขุ่นแตก
กระเซ็น เป็นอันเสร็จสมอารมณ์หมาย นอนลงทอดกาย หลับไปในราตรีที่แสนเปราปร่า”
(บัณฑิต ล่ำซำ, 2556)

“...ในห้องหอคำ พระญามาสุรียา ใช้ปิ๊กที่แข็งไปปักจิมหมึกจารสารถักลงทั้งกา
ยา สอนอักขระลานนา จิมซ้ายจิมขวา บได้อยู่ได้ย้าง ลูกศิษย์ตัวนิคเอบตเอบต ปัดกระปุก
หมึกหกออกมา หลงมนต์มายา สนิทลิเนหา เลิกคิดลาท้าว ไปหาผ้าขาว ขอยู่ต่อไป ในวงศ์
พุกา” (บัณฑิต ล่ำซำ, 2556)

“เคียงคะนึ่งเอียงอาย ตำหูกตำไป ตำผิดตำถูก องค์เป็นเจ้าแอบเอาจุมกซุกใช้
ในเกศาที่อ่อนนุ่มดั่งเส้นไหม แขนโอบเอว ทอชิ้นล้วงลาย มือล้วงนิ้วเกาเขี่ยเส้นด้ายพุ่ง ใช้
ฟืมกระแทกแรง ๆ ให้ลนิตเป็นเนื้อเดียวกันกับเส้นด้ายยืน เส้นด้ายดั่งไหมพันกันยุ่ง องค์เป็น
เจ้าแห่งวรรณกรกับนางจิจากตุงคบุรี ตำห้า ตำหูก ผูกไมตรีจิต อิงแอบแนบชิด สนิทติดใจ...”
(บัณฑิต ล่ำซำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้เครื่องมือในการตีดาบ อุปกรณ์เครื่องเขียน อุปกรณ์การทอผ้าและอาวุธ เป็นสัญลักษณ์แทนการพรรณนาในบทอัศจรรย์ คือ ใช้ ดาบ ค้อนและด้ามดาบ เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศชายและเหล็กกร้อน แทนอวัยวะเพศหญิง อาวุธและเครื่องมือที่กล่าวถึงนี้ เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกันด้วยการใช้ค้อนสำหรับตีเหล็ก

ร้อนเพื่อทำดาบเพื่อใช้ในการต่อสู้กับข้าศึกศัตรู มากล่าวเป็นสัญลักษณ์แทนการมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิง นอกจากนี้ยังพบการใช้สัญลักษณ์อุปกรณ์เครื่องเขียน และอุปกรณ์การทอผ้า ได้แก่ ปีก (ดินสอ) และ พืม เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศชาย และหมึก เส้นด้ายพุ่ง เส้นด้ายยืน เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศหญิง การกล่าวถึงกระดูกหมึก หก หรือ น้ำมนต์ปนน้ำตาเทียนขาวขุ่น เป็นสัญลักษณ์แทนของเหลวที่เกิดจากความใคร่ในกามคุณ ลักษณะการพรรณนาโดยการใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เหล่านี้เป็นการสร้างจินตภาพให้เกิดขึ้นในมโนภาพของผู้อ่านให้สามารถตีความหมายในบทอรรถาธิบาย และรับรู้เรื่องราวได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

5. ธรรมชาติ จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถาธิบาย ปรากฏการใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ โดยมีกรกล่าวถึงธรรมชาติทั่วไป ได้แก่ แปลงผัก น้ำตก โคนหิน และการกล่าวถึงธรรมชาติพิเศษในลักษณะของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติใช้เป็นสัญลักษณ์แทนการกล่าวพรรณนาถึงบทอรรถาธิบายอย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่าง

“...องค์เป็นเจ้าออกแรงเพื่อดีงนางจีขึ้นมามานาน อ่อนดาวพุงตัวขึ้นยืน แต่เหยียบลงไปบนดินโคลน เลยเสียหลักเซหงายท้อง กลายเป็นจุดคนที่จะมาช่วยพาหลบฝนตกลงมาจากอานม้าไปนอนทับกันอยู่กลางแปลงผักกาดจ้อน ผักกาดญี่ปุ่น...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

“...องค์เป็นเจ้าพานางจีลงแหวกว่ายในธาราใต้แสงเดือนเบ้ง น้ำตกลงมาซ่ายขาวให้เย็นอร่ามขึ้นใจนัก หัวเราะต่อกระซิบกระรึกกระรี่ ว่าอ้อมไปด้านหลังของโคนหินใหญ่ กลางน้ำตกมีหาดหินดินทำให้สามารถปีนขึ้นไปโคกนั้นได้ บนโคกนั้นมีสาหร่ายคลุมอยู่เปียกและจลื่นเป็นเมือก...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้ประพันธ์ใช้ธรรมชาติทั่วไป คือ แปลงผักและน้ำตก ใช้เป็นสถานที่ช่วยในการพรรณนาถึงการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง เช่น ฝนตกทำให้ดินโคลนลื่น จนคนทั้งสองล้มทับกันอยู่กลางแปลงผัก หรือการกล่าวถึงน้ำตกใช้เป็นสถานที่ในการพรรณนาถึงการมีเพศสัมพันธ์ ผู้ประพันธ์ใช้ โคน (ที่ดินที่เป็นเนิน, ที่ดอน) เป็นสัญลักษณ์แทนอวัยวะเพศหญิง นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้ธรรมชาติพิเศษหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ได้แก่ ฝนตกหนัก น้ำท่วม ฟาร้อง ฟาผ่า พายุ แผ่นดินไหว เป็นสัญลักษณ์แทนในการพรรณนาถึงบทอรรถาธิบาย ดังตัวอย่าง

“...ฝนตกพรูใหญ่ลงมา ไม่ใช่ด้วยองค์อินทร์ประทานพรหรือกาฬปาหิมของแสนหลวงเมฆสาคร หากเป็นด้วยยันต์พญาปาก่อท้องค์เป็นเจ้าควักออกมาให้คนไปสวนได้ แฉ่งผ่อ พื้นดินเฉอะแฉะลื่นไหล ลูกขึ้นยืนไม่ไหวได้แต่ไต่ตัวกันไป ฟาผ่าลงมากลางร้อง ฟาร้องเสียงร่ำลั่น พื้นสั่นด้วยพายุบูแคม...” (บัณฑิต ลำคำ, 2556)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้ประพันธ์ใช้ธรรมชาติพิเศษหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ฝนตกหนัก น้ำท่วม พายุ ไฟป่า พายุ แผ่นดินไหว เป็นสัญลักษณ์แทนการพรรณนาภาพเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์ที่รุนแรง สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาทางเพศอันร้อนแรงของตัวละคร ผู้อ่านสามารถเข้าใจถึงสภาพการณ์ ก่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องราวได้ชัดเจน กล่าวได้ว่าการสร้างสรรค์บทอรรถรย์ของผู้ประพันธ์ทำให้เรื่องราวมีความสมจริงและเหมาะสมกับบริบทของเรื่อง และหากผู้อ่านไม่พิจารณาจากบริบทแวดล้อมและตีความเนื้อเรื่องให้ละเอียดถี่ถ้วน ย่อมทำให้เข้าใจแค่เพียงว่าเป็นการพรรณนาถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยทั่วไป แต่ด้วยลักษณะการใช้สัญลักษณ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงทำให้ผู้อ่านเข้าใจและเห็นภาพเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนขึ้น

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประพันธ์ใช้สัญลักษณ์ส่วนตัวหรือสัญลักษณ์เฉพาะบุคคลมาใช้เพื่อกล่าวพรรณนาถึงเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์ของชายหญิง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กุหลาบ มลลิกะมาส (2540) กล่าวว่าสัญลักษณ์ส่วนตัวหรือสัญลักษณ์เฉพาะบุคคล (Private or Personal Symbol) คือ การใช้สัญลักษณ์เฉพาะในวรรณกรรมเรื่องเดียวของนักเขียนคนใดคนหนึ่ง หรืองานประพันธ์ชุดใดชุดหนึ่ง บางครั้งต้องใช้การพิจารณาในการตีความจากบริบทหรือหาเบาะแสจากภายนอกวรรณกรรมเรื่องนั้น เช่น ประวัติชีวิต บันทึก จดหมาย ฯลฯ ของนักเขียนผู้นั้น หรืออาจได้รับการแนะนำได้บ้างว่าสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมที่นักเขียนกำหนดขึ้นนั้นเป็นสิ่งแทนของอะไร ในแง่ใด ผลการศึกษการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์จากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย เรื่อง สีนหามนตาแห่งลานนา ปรากฏการใช้สัญลักษณ์ในบทอรรถรย์ 5 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมนันทนาการ 2) พืช 3) สัตว์ 4) เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธ 5) ธรรมชาติ แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์อันเป็นองค์ประกอบทางภาษาที่สำคัญประการหนึ่งที่ช่วยสร้างสีสันให้นวนิยายมีความน่าสนใจ และน่าติดตามตั้งแต่เริ่มต้นไปจนกระทั่งจบเรื่อง โดยเฉพาะการพรรณนาภาพเหตุการณ์ที่น่าสัญลักษณ์ต่าง ๆ ของสิ่งรอบตัวมากล่าวแทนภาพการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของสมเกียรติ รัชัณมณี (2551) ที่กล่าวว่า การใช้สัญลักษณ์เป็นการนำสภาพหรือลักษณะของสิ่งหนึ่งใช้แทนหรือเป็นตัวแทนของอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องการกล่าวถึง การเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ ต้องผ่านการวิเคราะห์และตีความหรือดูบริบทที่แวดล้อมจึงจะสามารถเข้าใจสัญลักษณ์นั้น ๆ ได้ และสอดคล้องกับคำ

กล่าวของ บุรฉัตร บุญสนิท (2534) ว่า การใช้สัญลักษณ์ย่อมเกี่ยวเนื่องกับเนื้อเรื่องและสัญลักษณ์นั้นก็เกี่ยวโยงไปจนถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ตลอดจนศาสนาของชาตินั้นด้วย การที่ผู้ประพันธ์ได้ใช้สัญลักษณ์ อันได้แก่ กิจกรรมนันทนาการ พืช สัตว์ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ อาวุธและธรรมชาติ เหล่านี้มาใช้เป็นสัญลักษณ์แทนการพรรณนาภาพเหตุการณ์ การมีเพศสัมพันธ์ เพื่อพยายามหลีกเลี่ยงการกล่าวถึงการมีเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภณัฐ เทียนทอง (2564) ที่พบว่า บทอัครจริยที่ปรากฏในเรื่อง ลิลิตพระลอ กวีนิพนธ์ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นธรรมชาติมาพรรณนากิจกรรมทางเพศระหว่างชาย และหญิง ซึ่งสัญลักษณ์ที่เป็นธรรมชาติปรากฏอยู่ 3 ประเภท ได้แก่ พืช สัตว์และธรรมชาติ มีความแตกต่างเพียงแค่การศึกษาของศุภณัฐไม่พบลักษณะการใช้สัญลักษณ์ประเภท กิจกรรมนันทนาการและเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ อาวุธ เท่านั้น

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ การ์ตูนญ์ พนมสุข (2549) ที่ว่าพบว่า อุปลักษณ์เรื่องเพศในบทอัครจริยสามารถจำแนกได้เป็น 7 ประเภท ได้แก่ มนุษย์ สัตว์และพืช สิ่งประดิษฐ์และอาหาร ธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ การเดินทาง และการแสดงและการละเล่น โดยกล่าวว่า การนำอุปลักษณ์ประเภทต่าง ๆ มาใช้ในเชิงเปรียบเทียบกล่าวถึงพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ เพราะพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์เป็น องค์ประกอบสำคัญในการกล่าวถึงเรื่องต้องห้ามรุนแรงที่สุดในสังคมไทย

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าบทอัครจริยไม่ได้มีไว้เพื่อความบันเทิงหรือเพื่อให้วรรณคดี เรื่องนั้นครบรสเพียงอย่างเดียว แต่ยังสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมดาสามัญของ มนุษย์ แต่ในขณะเดียวกัน การพูดเรื่องเพศในที่สาธารณะก็ไม่ใช่ที่ยอมรับ เพราะเป็นเรื่อง ที่ไม่เหมาะสม การที่ผู้อ่านจะเข้าใจและตีความหมายของการใช้ประเภทสัญลักษณ์นั้น ๆ ก็ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย เนื่องจากเนื้อหาของบริบทเกี่ยวกับเรื่องการมี เพศสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ผู้ประพันธ์ก็สามารถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเภท ของสัญลักษณ์ที่เลือกใช้ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับทุกบริบท ไม่ว่าจะเป็น สิ่งแวดล้อม สถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำมาเป็นสัญลักษณ์แทนพฤติกรรมทางเพศของตัวละคร สิ่งเหล่านี้ล้วนก่อให้เกิดรสคำและรสความที่มีความไพเราะ ถือเป็นความสามารถทางการใช้ ภาษาของผู้ประพันธ์ที่สร้างความงดงามในกับบทอัครจริยได้อย่างลงตัว

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัครจริยจากนวนิยาย ประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทยครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการใช้สัญลักษณ์ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกล่าวแทนสิ่งที่ต้องการนำเสนอให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมและถูก

กาลเทศะ ให้เป็นที่ยอมรับได้ในบริบทของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญในเรื่องของการใช้ถ้อยคำสุภาพ และเพื่อหลีกเลี่ยงการกล่าวถ้อยคำหรือการพรรณนาเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์อย่างตรงไปตรงมา การใช้สัญลักษณ์ในบทอัครรยยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถของนักประพันธ์ในการเลือกใช้ภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติรอบตัวในพื้นที่ภาคเหนือได้อย่างสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

การศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัครรยจากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นไทย ทำให้ทราบถึงค่านิยมเกี่ยวกับการใช้ถ้อยคำที่พึงประสงค์ในการพรรณนาถึงสิ่งที่ไม่สุภาพหรือกล่าวถึงกิจกรรมทางเพศ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องหรือโรงเรียนสอนภาษาต่างประเทศควรนำการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ไปเป็นสื่อในการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ชาวต่างชาติที่สนใจเรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพในการสื่อสารคำต้องห้ามได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัครรยจากนวนิยายประเภทจินตนิยายพื้นถิ่นภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบการใช้โวหารภาพพจน์ประเภทสัญลักษณ์ว่า มีความเหมือนและความแตกต่างกันเรื่องใดบ้าง หรือศึกษาปัจจัยในการเลือกใช้สัญลักษณ์ในบทอัครรยของแต่ละพื้นถิ่นว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง

2) ควรมีการศึกษาการใช้สัญลักษณ์ในบทอัครรยในวรรณกรรมปัจจุบันเรื่องอื่น ๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมและพัฒนาการของบทอัครรยในวรรณกรรมปัจจุบัน

รายการอ้างอิง

- การุญญ์ พนมสุข. (2549). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบอุปลักษณ์ในบทอัครรยของวรรณกรรมไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- กุหลาบ มลลิกะมาส. (2540). ภูมิปัญญาไทยในวรรณศิลป์ไพจิตร. ใน *การสัมมนาภูมิปัญญาไทยในวัฒนธรรมทางภาษา*. กรุงเทพฯ: โรเนียว.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2541). *สุนทรียภาพในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ศยาม.
- บัณฑิตูร ลำคำ. (2556). *สินหามนตาแห่งลานนา*. น่าน : พุคาน่านฟ้าโฮเต็ล.

- ยุรฉัตร บุญสนิท. (2534). *ความเป็นสากลในวรรณกรรมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงศิลป์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ศุภณัฐ เทียนทอง. (2564). การใช้สัญลักษณ์ในบทอาศรัยจากเรื่องลิลิตพระลอ. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(43), 135-147.
- สมเกียรติ รัชมณี. (2551). *ภาษาวรรณศิลป์ Literary Language* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สายน้ำใจ.

การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์

The Development of English Reading Comprehension Skill
by Using SQ3R Reading Technique of Grade 6 Students
at Prachanukraw School in Nakhon Sawan Province

Received: April 07, 2023
Revised: May 25, 2023
Accepted: May 29, 2023

ธนาภัสร์ สอนธิรักษ์¹, ภาวิณี บุญจันดา²,
ศุภาวีร์ เลิศผาติวงศ์³, รังสรรค์ หล้าคำจา⁴ และ วิมลพร ระเวงวัลย์⁵

Thanaphat Sonthirak, Phawinee Boonchanda,
Supawee Lertpatiwong, Rungsan Lakhamja, and Wimolporn Rawengwan
(thanaphat.so@nsru.ac.th, anny.phawinee@gmail.com,
Supawee2019@hotmail.com, rungsan.l@nsru.ac.th, and kib555@gmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ และ 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ ประชากรในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 40 คน โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้วัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

1, 2, 3, 4, 5

2. ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$)

คำสำคัญ: ทักษะการอ่าน, ภาษาอังกฤษ, เทคนิคการอ่าน, SQ3R, นักเรียน, ประถมศึกษาชั้นปีที่ 6

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the achievements in English reading comprehension between before and after learning using the SQ3R reading technique of Grade 6 Students at Prachanukraw School and 2) to study student satisfaction after learning management using the SQ3R reading technique of Grade 6 Students at Prachanukraw School. The population of this research were 40 students in Grade 6, Prachanukraw School in Nakhon Sawan Province using a specific selection method. The instruments used in this research were 1) the lesson plan measures English reading skills using the SQ3R reading technique 2) the English reading comprehension achievement test using the SQ3R reading technique and 3) the questionnaire of satisfaction on learning management using the SQ3R reading technique. The statistics used in the research were mean, standard deviation and t-test.

The findings of this research as following:

1. The English reading comprehension scores using the SQ3R reading technique of Grade 6 Students at Prachanukraw School achievement after learning was higher than before learning at statistically significance at the .05 level.

2. The student satisfaction after learning management using the SQ3R reading technique of Grade 6 Students at Prachanukraw School in overall was at a high level ($\bar{X} = 4.34$).

Keywords: English Reading Comprehension Skill, SQ3R Reading Technique, Grade 6 Students

บทนำ

ยุคปัจจุบันคงจะปฏิเสธได้ยากกว่าภาษาที่ใช้เป็นภาษากลางในการสื่อสารมากที่สุดของโลกภาษาหนึ่งคือ “ภาษาอังกฤษ” และซึ่งเป็นการทราบกันดีอยู่แล้วว่าในเดือนมกราคม 2559 ที่ผ่านมานั้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการของประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) หรือ AEC และด้วยตามที่กฎบัตรอาเซียนข้อ 34 ได้กล่าวไว้ว่า “The working Language of ASEAN shall be English” “ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียนคือ ภาษาอังกฤษ” ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาอังกฤษ ทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียนให้มีประสิทธิภาพและใช้ภาษาอังกฤษได้เท่าเทียมกับชาติอื่น ๆ ในกลุ่มอาเซียนได้ (กาญจนา ไกลถิ่น, 2562) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหนึ่งในสาระการเรียนรู้ที่คนไทยจำเป็นต้องเรียนโดยจัดวิชาภาษาอังกฤษซึ่งถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่กำหนดให้ผู้เรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ต้องเรียนรู้โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรในด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยกำหนดให้คุณภาพนักเรียนเมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่คาดหวังไว้คือ นักเรียนสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำ คำชี้แจง อ่านข่าว โฆษณา นิทาน และบทร้อยกรองสั้น ๆ ถูกต้องตามหลักการอ่านระบุหัวข้อเรื่อง ใจความสำคัญ รายละเอียดสนับสนุน และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและอ่านจากสื่อประเภทต่าง ๆ พร้อมทั้งให้เหตุผลและยกตัวอย่างประกอบ นอกจากนี้ในตัวชี้วัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ก็ยังได้กำหนดตัวชี้วัดเกี่ยวกับการอ่านเพื่อความเข้าใจอยู่ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การอ่านจึงเป็นทักษะเบื้องต้นที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องใช้ เช่น การอ่านสิ่งพิมพ์ ป้ายประกาศ ฉลากสินค้า ตลอดจนหนังสือ นิตยสารต่าง ๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษ จึงนับได้ว่าการอ่านมีความสำคัญและความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ดังนั้นผู้เรียนต้องใช้ทักษะนี้ในการอ่านเพื่อใช้ในการเรียนรู้และการประกอบอาชีพ

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษประกอบไปด้วยทักษะหลายประการ ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานภาษาอังกฤษทักษะหนึ่งที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การอ่านทำให้เกิดการพัฒนาด้านสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและค่านิยมต่าง ๆ รวมทั้งช่วยในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิต พัฒนาไปสู่สิ่งดีที่สุดในชีวิต การอ่านภาษาอังกฤษนอกจาก ผู้อ่านจะได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านแล้ว ก็ยังได้รับประโยชน์ที่สำคัญอื่น ๆ คือ การเพิ่มพูนความรู้ การช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในภาษาอังกฤษที่เรียนมาและได้ความรู้เพิ่มเติม ทั้งในด้านคำศัพท์โครงสร้างประโยคและการ

ทำความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์เมื่ออ่านบทอ่าน หรือสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ (เยาวรัตน์ การพานิช และคณะ, 2542) ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Paulston and Bruder (1976) ที่กล่าวว่า การสอนภาษาอังกฤษมุ่งส่งเสริมให้เกิดทักษะทั้ง 4 ด้าน แต่ทักษะการอ่านในภาษาอังกฤษถือว่าเป็นทักษะที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษมากกว่าทักษะอื่น ๆ เพราะการอ่านเป็นการแสวงหาความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางด้านการศึกษาล่าเรียนในระดับที่สูงขึ้น ดังที่ Rivers (1980) ได้ชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของทักษะการอ่านว่าเป็นทักษะที่สำคัญทางด้านการเรียนรู้ สามารถเพิ่มพูนความรู้ของตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Hallie and Ruth (1996) ที่กล่าวว่า การอ่านเป็นทักษะที่ช่วยพัฒนาทางด้านบุคคล ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการอ่านเป็นวิธีการที่สะดวก มีประสิทธิภาพช่วยสร้างความสำเร็จในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญาและให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน (วันเพ็ญ วัฒนฐานะ, 2557)

ปัจจุบันนี้ยังพบว่าผู้เรียนจำนวนมากยังประสบปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษ ปัญหาสำคัญในการอ่านอย่างหนึ่งของผู้เรียนคือ ผู้เรียนอ่านไม่เข้าใจ จับใจความสำคัญไม่ได้ สาเหตุเพราะในช่วงที่เรียน ผู้เรียนไม่ได้รับการฝึกฝนอย่างถูกวิธี ขาดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจหรือวิธีการอ่านที่ไม่เหมาะสม จึงทำให้การอ่านภาษาอังกฤษไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้การอ่านภาษาอังกฤษจึงถือเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ ในโลกไร้พรมแดนเพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีผู้ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันอยู่ทุกมุมโลก จนเป็นที่ยอมรับว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล และในระดับนานาชาตินั้นต้องการผู้เรียนที่มีทักษะด้านภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสาร ซึ่งถ้าผู้เรียนมีความสามารถทางด้านภาษาอังกฤษก็ทำให้มีโอกาสในการทำงานมากขึ้น จากอดีตจนถึงปัจจุบันจะเห็นได้ว่า เอกสารสำคัญต่าง ๆ จะใช้ภาษาอังกฤษในการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในสาขาวิชาต่าง ๆ กระทำได้โดยง่ายการแสวงหาความรู้จากการอ่านเป็นวิธีหนึ่งที่สะดวกที่สุด

ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ช่วยพัฒนาบุคคลช่วยเสริมสร้างประสบการณ์และเป็นทักษะที่นักเรียนมีโอกาสได้ใช้มากที่สุด และจะคงอยู่กับนักเรียนตลอดไป ดังนั้นจึงเป็นความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ (อินทิรา ศรีประสิทธิ์, 2552) ซึ่งไปสอดคล้องกับ (กาญจนา แก้วบ้านดอน และ ธีราภรณ์ พลายเล็ก, 2564) ที่พบว่า ปัญหาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจจึงควรได้รับการแก้ไข เพราะความรู้ระดับคำศัพท์และโครงสร้างเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่พอต่อการเรียนรู้ของนักเรียน นักเรียนบางคนสามารถแปลความหมายคำศัพท์ได้แต่ไม่สามารถวิเคราะห์เนื้อเรื่องที่อ่านเป็นคำพูดหรือความเข้าใจของตนเองได้จึงทำให้การ

อ่านไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ทักษะการอ่านเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยมีนักเรียนที่มีปัญหาในการอ่านเพื่อความเข้าใจ จำนวน 14 คน ซึ่งได้รับทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น ผลปรากฏว่านักเรียนเหล่านี้ไม่สามารถแปลความหมายของเรื่องได้ถูกต้อง ไม่สามารถบอกใจความสำคัญ หรือวิเคราะห์เรื่องที่ตนอ่านได้ เนื่องจากนักเรียนไม่รู้หลักในการอ่านเพื่อความเข้าใจหากนักเรียนได้เรียนรู้วิธีการอ่านเพื่อความเข้าใจจะทำให้เกิดการพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้นและสามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

การอ่านเป็นการแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ทั้งนี้การอ่านนอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้พัฒนาตนเองแล้วการอ่านยังก่อให้เกิดความสนุกสนานและเพลิดเพลินได้อีก (สุพรรณิ วราธร, 2545) ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจคือเป้าหมายหลักของการสอนการอ่าน การอ่านเพื่อความเข้าใจคือ กระบวนการทำความเข้าใจและสร้างความหมายจากเนื้อหาที่อ่าน ดังนั้น นักเรียนจำเป็นต้องมีทักษะในการอ่านเพื่อความเข้าใจการอ่านที่ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จได้อย่างแท้จริงนั้น มีผู้เรียนควรจะสามารถทำความเข้าใจเนื้อเรื่อง บอกถึงใจความสำคัญ ตีความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อ วิเคราะห์และสรุปความเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ (ลภา จินตนาเสรี, 2544)

เทคนิคการสอนการอ่านภาษาอังกฤษที่พบว่าสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนคือเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R โดยโรบินสัน (Robinson, 1961) ได้แนะนำไว้ในการสอนการอ่านภาษาอังกฤษว่าผู้เรียนควรเริ่มจากการอ่านเรื่องราวหรือบทอ่านคร่าว ๆ ก่อนเพื่อหาประเด็นสำคัญของเนื้อเรื่อง จากนั้นจึงเริ่มตั้งคำถาม ซึ่งคำถามดังกล่าว จะต้องเป็นคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียน เกิดความอยากรู้อยากเห็น และต้องการที่จะหาคำตอบ ซึ่ง เบอร์มิสเตอร์ (Burmister, 1978) กล่าวว่าเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R ทำให้การอ่านเป็นไปอย่างมีจุดหมายและสามารถเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจนถูกต้อง โดยขั้นตอนการสอนอ่านแบบ SQ3R ตามแนวคิดของ Robinson นี้สอดคล้องกับแนวคิดของคานาแวนและเฮชแมน (Canavan and Hechman, 1966) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการสอนอ่านแบบ SQ3R ว่ามีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสำรวจบทอ่านอย่างคร่าว ๆ โดยวิธีกวาดสายตาเพื่อหาจุดสำคัญของเรื่อง (S-Survey) 2) ผู้อ่านตั้งคำถามจากบทอ่าน (Q-Question) 3) อ่านเรื่องอย่างรอบคอบเพื่อทำความเข้าใจและจับประเด็นที่สำคัญเพื่อหาคำถามจากบทอ่านที่ตั้งไว้ (R-Read) 4) จดจำข้อความที่สำคัญโดยการจดบันทึก เขียนย่อ หรือขีดเส้นใต้เพื่อเตือนความจำของตนเอง (R-Recite) และ 5) ทบทวนเรื่องที่อ่านทั้งหมดโดยการอ่านคำถามที่นักเรียนได้ตั้งไว้และคำตอบของแต่ละข้อ (R-Review) ซึ่งเทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R นั้นสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้ดีขึ้น (Wandi Syahfutra, 2017) อีกทั้งเทคนิคการสอนอ่านแบบ

SQ3R ยังเป็นเทคนิคที่ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านได้เป็นอย่างดี ช่วยให้นักเรียนมีกระบวนการขั้นตอนในการอ่าน สร้างความกระตือรือร้นในการอ่านโดยตั้งคำถามและตอบคำถามเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายในการอ่านบทอ่าน มีความเข้าใจในเนื้อเรื่องหรือบทอ่านมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่การอ่านที่มีประสิทธิภาพของนักเรียน (พรณิการ์ สมัคร, 2557)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจศึกษาการสอนและงานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการสอนการอ่านแบบ SQ3R และตัดสินใจที่นำเทคนิคนี้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจ วิเคราะห์ และใช้เหตุผลในการอ่านได้ชัดเจน ซึ่งการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจผู้อ่านจะต้องใช้ความรู้และความคิดในระดับสูง ดังนั้น การสอนการอ่านแบบ SQ3R จึงเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 40 คน โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงที่เป็นนักศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะต้องการพัฒนาความสามารถทางด้านภาษานักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้มี 3 เครื่องมือ คือ

1. แผนการจัดการเรียนรู้วัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R โดยการศึกษาสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนประชานุเคราะห์ ปี พ.ศ. 2564 รวมถึง ศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ SQ3R จากเอกสาร ตำรา ผู้รู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และคัดเลือกบทอ่านจากหนังสือเรียน New world จำนวน 4 บทอ่านโดยยึดตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ที่มีระดับความยากง่ายของคำศัพท์และประโยคตามระดับความยากง่ายในการอ่านบทอ่าน จากนั้นได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R โดยผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และเนื้อหาที่ใช้ในการทดลองในแผนการจัดการเรียนรู้

ดำเนินการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในการพิจารณาซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยได้ค่า IOC มากกว่า .05 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ามีความคุณภาพ นำไปใช้ได้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ที่ผู้วิจัยสร้างเป็นแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ซึ่งจะวัดด้านการแปลความ ตีความ และขยายความ เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ(Multiple-choice) 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 1 ชุด แล้วนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องความเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) และนำการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมา คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) ดัชนีความสอดคล้องมีค่า จำนวน 20 ข้อ ค่าถามแต่ละข้อมีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนก (B) 0.26-0.73 ค่าความยาก (p) 0.26-0.74 และค่าความเชื่อมั่น 0.81 ซึ่งค่าที่คำนวณได้ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

3. แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R โดยผู้วิจัยสร้างเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R จำนวน 15 ข้อ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า 0.5-1.00 ขึ้นไปนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย

นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ไปปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจริงต่อไป โดยเกณฑ์การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนจะเป็นการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยศึกษาความพึงพอใจ

ในรูปแบบรูบริกส์ (Rubrics) ประเภทแยกองค์ประกอบ (Analysis Score) โดยชั้นแบบ มาตราประเมินค่า 5 ระดับ คือ 5 หมายถึง มากที่สุด 4 หมายถึง มาก 3 หมายถึง ปานกลาง 2 หมายถึง น้อย และ 1 หมายถึง น้อยที่สุด โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50–5.00 แปลความว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50–4.49 แปลความว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50–3.49 แปลความว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50–2.49 แปลความว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.49 แปลความว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R วิเคราะห์ได้โดยใช้เครื่องมือวัดทางสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

2) การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R วิเคราะห์ได้โดยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์

คะแนนผลสัมฤทธิ์	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	6.33	1.18	-72.59	.000
หลังเรียน	14.00	1.08		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์

ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. การบอกจุดประสงค์ก่อนเรียนทำให้ทราบถึงแนวทางในการเรียนและเข้าใจถึงกิจกรรมที่จะเรียน	4.50	0.51	มากที่สุด
2. ตั้งคำถามนำก่อนเรียนทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและมีแนวทางในการค้นหาคำตอบในเรื่องที่เรียนได้ง่ายขึ้น	4.58	0.50	มากที่สุด
3. การฝึกทักษะการอ่านโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านมากขึ้น	4.20	0.41	มาก
4. การอ่านเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษที่มีความเพลิดเพลินและน่าสนใจ	4.15	0.36	มาก
5. การอ่านโดยใช้สื่อประกอบต่าง ๆ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ได้ดียิ่งขึ้น	4.65	0.70	มากที่สุด
6. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากเรื่องที่ได้อ่านนี้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้	3.98	0.73	มาก
7. เวลาที่ใช้ในกิจกรรมการอ่านนี้มีความเหมาะสม	3.53	0.51	มาก
8. ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน	4.58	0.50	มากที่สุด
9. แบบทดสอบมีความสอดคล้องกับเทคนิคการอ่าน	4.60	0.50	มากที่สุด
10. การใช้สื่อในการอ่านเพื่อจับใจความทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ	4.63	0.49	มากที่สุด
รวม	4.34	0.14	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาในรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก

ไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การอ่านโดยใช้สื่อประกอบต่าง ๆ ช่วยเพิ่มพูนความรู้ได้ยิ่งขึ้น ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาคือ การใช้สื่อในการอ่านเพื่อจับใจความทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ($\bar{X} = 4.63$) ตั้งคำถามนำก่อนเรียนทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดและมีแนวทางในการค้นหาคำตอบในเรื่องที่เรียนได้ง่ายขึ้น และผู้เรียนมีโอกาสดูแลเปลี่ยนความคิดเห็นจากเรื่องที่อ่าน ($\bar{X} = 4.58$) การบอกจุดประสงค์ก่อนเรียนทำให้ทราบถึงแนวทางในการเรียนและเข้าใจถึงกิจกรรมที่จะเรียน ($\bar{X} = 4.50$) การฝึกทักษะการอ่านโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านมากขึ้น ($\bar{X} = 4.20$) การอ่านเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษที่มีความเพลิดเพลินและน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.15$) และผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากเรื่องที่ได้อ่านนี้ไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ ($\bar{X} = 3.98$) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เวลาที่ใช้ในกิจกรรมการอ่านนี้มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 3.53$)

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์ จังหวัดนครสวรรค์" ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเป็นรายประเด็น ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์

ผลจากการวิจัยข้างต้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษามีความแตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในเรื่องความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษด้วยวิธีการอ่านแสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อประกอบการเรียนช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักศึกษาให้เพิ่มขึ้นโดยนักศึกษาได้เรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจญา นาครัตน์ (2560) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิตานพินบ้านไทย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิตานพินบ้านไทย สามารถพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและสามารถพัฒนาความรู้เดิม พร้อมทั้งปรับปรุงการอ่านให้ดียิ่งขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรณิกักร์ ประทุมโทและศิริภรณ์ บุญประกอบ (2563) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลกโดยใช้หนังสือนิทาน เรื่อง การทำนาโยน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ นักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 และยังไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา แก้วบ้านดอนและธีรภรณ์ พลายเล็ก (2564) ทำการ วิจัยเรื่อง การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการ อ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ที่เรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R มีความสามารถในการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน คิด เป็นร้อยละ 83.6 ซึ่งสะท้อนผลการวิจัยได้ว่า เทคนิค SQ3R สามารถพัฒนาทักษะการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนได้ดีขึ้น เนื่องจากเทคนิค SQ3R เป็นเทคนิคที่ทำให้ นักเรียน มีจุดมุ่งหมายในการอ่าน มีขั้นตอนการอ่านที่ชัดเจน จึงทำให้เข้าใจบทอ่านได้ ถูกต้องและรวดเร็วกรณีศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการ เรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชา นุเคราะห์

การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาณุเคราะห์นี้ มีผลที่ก่อให้เกิดการ พัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น จากการวัดผลความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้ เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ในการฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังจาก เรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของนักเรียน โดย ภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยน ความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน อีกทั้งชุดความรู้และกิจกรรมประกอบการเรียนนี้มีเนื้อหา ที่มีความเหมาะสม มีภาพประกอบที่สวยงาม จึงทำให้เข้าใจเนื้อหาในเรื่องได้ง่าย รวมไปถึง การใช้สำนวนภาษาและคำศัพท์ที่ไม่ยากเกินไปเหมาะสมในระดับการเรียนการสอนของ นักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี เพชรคง (2561) ทำวิจัยเรื่อง ผลการสอนอ่าน ภาษาอังกฤษตามแบบบูรณาการของเมอร์ดีอค (MIA) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและ ความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามแบบบูรณาการของเมอร์ดีอคใน ระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสันต์ หอมจันทร์ (2562) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้ กิจกรรมการอ่านแบบกว้างขวางเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของ

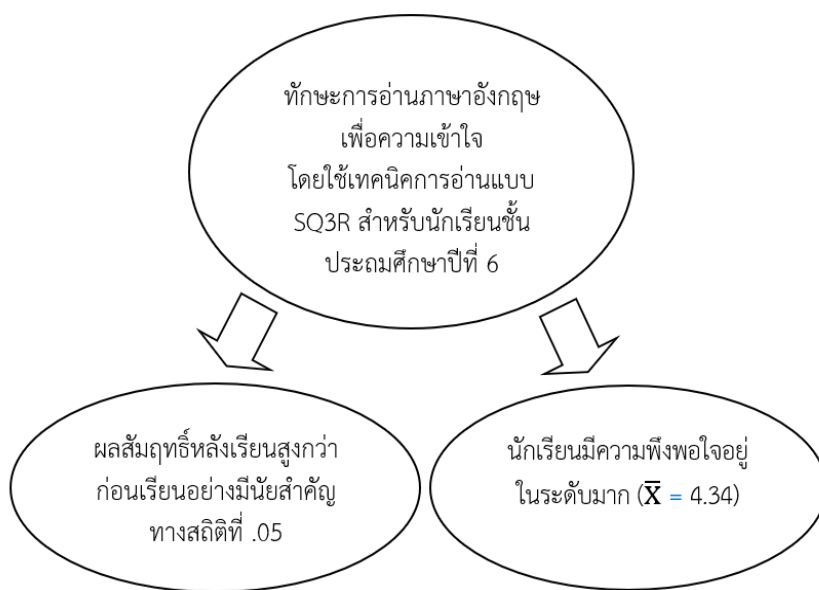
นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการเรียนการอ่าน โดยใช้กิจกรรมการอ่านแบบกว้างขวางโดยรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณิการ์ ประทุมโทน และศิริภรณ์ บุญประกอบ (2563) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลกโดยใช้หนังสือนิทาน เรื่อง การทำนาโยน ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนการสอนด้านการอ่าน ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้หนังสือนิทานเรื่องการทำนาโยนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56 และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหนังสือนิทานเรื่องการทำนาโยนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ได้องค์ความรู้ดังนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษามีความแตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในเรื่องความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นภาษาอังกฤษด้วยวิธีการอ่านแสดงให้เห็นว่า การใช้สื่อประกอบการเรียนช่วยพัฒนาทักษะการอ่านของนักศึกษาให้เพิ่มขึ้นโดยนักศึกษได้เรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

2) การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชานุเคราะห์นี้ มีผลที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น จากการวัดผลความพึงพอใจของนักเรียนโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R ในการฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังจากเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนการสอนและการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของนักเรียน โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เนื่องจากนักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากเรื่องที่อ่าน อีกทั้งชุดความรู้และกิจกรรมประกอบการเรียนนี้ มีเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีภาพประกอบที่สวยงาม จึงทำให้เข้าใจเนื้อหาในเรื่องได้ง่าย รวมไปถึงการใช้สำนวนภาษาและคำศัพท์ที่ไม่ยากเกินไปเหมาะสมในระดับการเรียนการสอนของนักเรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนควรสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของนักเรียนในทุกทักษะ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน รวมถึงพัฒนานักเรียนในทุกระดับชั้น

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษดังนั้นเพื่อให้ครอบคลุมถึงการพัฒนานักเรียนควรทำทุกระดับชั้นและมีการเปลี่ยนแปลงเทคนิคกลวิธีการอ่านหลาย ๆ เทคนิคเพื่อพัฒนานักเรียน

3. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษา พัฒนา และปรับปรุงเนื้อหาในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนเพื่อไปใช้กับการวิจัยในช่วงชั้นอื่น ๆ ต่อไป

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถทางการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิค SQ3R กับวิธีการสอนอ่านเทคนิคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและเลือกวิธีที่เหมาะสมที่สุดต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

รายการอ้างอิง

- กรณีการ ประทุมโทน และ ศิริภรณ์ บุญประกอบ. (2563). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก โดยใช้หนังสือนิทาน เรื่อง การทำนาโยน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 14(2), 371-382.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กาญจนา แก้วบ้านดอน และ อีราภรณ์ พลายเล็ก. (2564). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่1/1 กรณีศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล. วารสารการเรียนรู้และการพัฒนาสมัยใหม่, 6(4), 201-211.
- กาญจนา ไกลถิ่น. (2562). การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจและทักษะความร่วมมือของนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา. พะเยา.
- เบญจญา นาครัตน์. (2560). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้นิทานพื้นบ้านไทย วิชาภาษาอังกฤษ (อ21102) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (รายงานผลการวิจัย). โรงเรียนจันเสนเอ็งสุวรรณอนุสรณ์. นครสวรรค์.
- พรรณิการ์ สมัคร. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ SQ3R (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2549). วิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลภา จินตนาเสรี. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชาการอ่านภาษาอังกฤษ (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วสันต์ หอมจันทร์. (2562). การใช้กิจกรรมการอ่านแบบกว้างขวางเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชธานี. วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 3(2), 53-62.
- วันเพ็ญ วัฒนฐานะ. (2557). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการอ่านแบบ SQ3R เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านและศึกษาพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.

- สุพรรณิ วราทร. (2545). *การอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี เพชรคง. (2561). ผลการสอนอ่านภาษาอังกฤษตามแบบบูรณาการของเมอร์ดีอค (MIA) ที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านและความพึงพอใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช. นนทบุรี.
- อินทิรา ศรีประสิทธิ์. (2552). *โครงการศึกษาการเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษด้วยวิธีการถอดรหัสตัวอักษรให้เป็นเสียงของนักเรียนในโรงเรียนเอกชน*. เอกสารการอบรมครูในสภาพแวดล้อมที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ วันที่ 24-26 มีนาคม 2552. สืบค้น 16 สิงหาคม 2562, จาก <https://sites.google.com/site/phonicsforchildren/home/related-research>
- Burmister, L. E. (1978). *Reading strategies for middle and secondary school teachers* (2nd.). Massachusetts: Addison Wesley.
- Canavan, D.D. and Henschman, R.H. (1966). *The way to reading improvement*. Boston: Allyn & Bacon.
- Hallie, K.Y. and Ruth, H.Y. (1996). *Literature-Base: Reading Activities*. New York: Allyn & Bacon.
- Paulston, C.B. and Bruder, M.N. (1976). *Teaching as a Second Language: Techniques Procedures*. New York: Winthrop Publishers.
- Rivers, M. W. (1980). *English Teaching Foreign Language Skills*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Robinson, F. P. (1961). *Effective study*. New York: Harper & Brothers.
- Wandi Syahfutra. (2017). Improving students' reading comprehension by using SQ3R method. *Journal of English and Arabic Language Teaching, J.E.A.L.T.* 8(2), 133-140.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้าง
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

The Development of a Training Curriculum on Job Development
Agreement Writing to Enhance Desirable Characteristics of
Government Teachers and Educational Personnel under the Office
of Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Education Service Area

Received: June 16, 2023
Revised: June 21, 2023
Accepted: June 21, 2023

วัชรภัทร เตชะวัฒนศิริดำรง¹ และ ธาณี ชูกำเนิด²
Wacharapatr Techawattanasiridumrong and
Thanee Chukamnerd
(ananxisu163@gmail.com and thanee.chu@hotmail.com)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางาน 2. ประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางาน 3. ติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางาน โดยใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 17 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบมีระบบ โดยใช้เกณฑ์การหาช่วงของการสุ่มคำนวณจากขนาดประชากรหารด้วยขนาดกลุ่มตัวอย่าง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 510 คน ได้มาโดยสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้แก่ สุ่มโรงเรียน สุ่มระดับชั้นเรียน และสุ่มจำนวนนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางาน 2) แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม มีค่าความเชื่อมั่น 0.97 และ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่น 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า

^{1, 2} สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

หลักสูตรฝึกอบรมมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายกิจกรรม 4) โครงสร้างกิจกรรม 5) เป้าหมายการจัดกิจกรรม 6) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 9) แผนการจัดการเรียนรู้

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.56/84.88 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 84.44/86.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และครั้งที่ 3 จำนวน 9 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.23/82.36 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การพัฒนางาน, ครู, คุณลักษณะที่พึงประสงค์

Abstract

The research has the following objectives: 1. Develop a job development agreement writing training course 2. Evaluate the effectiveness of a job development agreement writing training course 3. Follow up on the results of using the job development agreement writing training course using Research and Development methods The sample group was civil servants, teachers and educational personnel. Under the Office of Phra Nakhon Si Ayutthaya Secondary Educational Service Area, 17 students were obtained by systematic random sampling. The sampling interval is calculated from the population size divided by the sample size. And 510 Mathayomsuksa 1 students were selected by multi-stage random sampling, namely school random, grade level random. And random number of students the tools used in the research was 1) a training course on writing agreements for job development 2) an evaluation form for the main effectiveness of the training course. The confidence value was 0.97 and 3) the learning achievement test. The reliability was 0.85. Statistics used in data analysis were percentage, mean and standard deviation.

The result of the research are:

1. The result of the development of the contract writing training course in the development of the job to strengthen the feature. It was found that the training curriculum consisted of 9 elements: 1) principles and reasons, 2) aims, 3) activity descriptions, 4) activity structure, 5) goal of activity management, 6) method of organizing activities. Learning 7) media and learning resources 8) measurement and evaluation of learning outcomes and 9) learning management plans

2. The results of the evaluation of the efficiency of the training curriculum on writing agreements for job development for enhancing desirable characteristics of government teachers and educational personnel showed that the results of the 1st trial of the training curriculum were 3 people with an average score of 85.56. /84.88 higher than the criteria, the second time of 5 people had an average score of 84.44/86.66 higher than the criteria and the third time of 9 people had an average score of 82.23/82.36 higher than the specified criteria.

3. The follow-up results of the use of the agreement writing training curriculum for job development to enhance desirable characteristics of government teachers and educational personnel revealed that students had higher post-learn learning achievement than before. Statistically significant at the .01 level.

Keywords: Training Courses, Performance Agreements, Position Standards, Teacher, Desirable Characteristics

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 บัญญัติไว้ในมาตรา 258 จ.(3) กำหนดให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้และสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู ดังที่ ราชกิจจานุเบกษา (2561, หน้า 14-15) และกำหนดให้มียกย่องพัฒนาครูตามมาตรา 54 วรรค(6) แสดงให้เห็นว่ารัฐธรรมนูญให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูเนื่องจากครูมีหน้าที่สอนผู้เรียนให้มีความรู้และคุณธรรม ดังที่

กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ส่วนมาตรา 4 “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน นอกจากนี้มาตรา 52 กำหนดให้ กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการการผลิต การพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง รัฐจึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยให้แต่ละประเทศ สามารถขับเคลื่อนและพัฒนาบุคคลของประเทศให้มีประสิทธิภาพ เพราะการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพถือว่าเป็นหัวใจสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ จึงมีการกำหนดนโยบายจากหน่วยงานพัฒนาการศึกษาหลายแห่งของประเทศ ด้วยเหตุดังกล่าวทุกประเทศจึงได้มีการเร่งรัดพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงและมีความคิดเห็นตรงกันว่า “ครู” เป็นปัจจัยสำคัญที่จะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ (พลฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ, 2561)

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560-2579 ได้ชี้ให้เห็นถึงประเด็นความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่ประเทศไทยได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยต้องปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักของการขับเคลื่อนประเทศ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) และกรอบทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566–2570) เพื่อให้สามารถนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในอีก 20 ปีข้างหน้า สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ดังนั้นแผนการศึกษาแห่งชาติ ตั้งเป้าหมายพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs8Cs) โดยมีครูเป็นกลไกสำคัญในการทำหน้าที่ส่งเสริมการศึกษา จัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งความรู้วิชาการ ศาสตร์วิทยาการต่าง ๆ ตลอดจนอบรมบ่มสอนคุณธรรมจริยธรรม ความดีงามตามบริบทสังคมไทยและเครื่องมือของครูในยุคดิจิทัลจะต้องมีการปรับให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนยุคใหม่เช่นกันทั้งกลุ่มประชากร (Generation) Gen-Z ที่เน้นสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตและใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนเว็บไซต์และ Gen-Alpha (เกิดปี 2553-2568) ที่เกิดและเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยียุคใหม่ที่พัฒนาเต็มที่ โดยเริ่มจากการออกแบบการเรียนรู้

พร้อม ๆ กับการปรับตัวจากครูผู้สอนเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาสาระ โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาผสานกับความรู้และทักษะ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและเกิดประสิทธิภาพในการทำงานของครูเอง (นวรรตน์ รามสูต, 2564)

การพัฒนาคุณลักษณะข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความสามารถ มีศักยภาพตามลักษณะงานที่ปฏิบัติโดยเฉพาะงานด้านการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่พร้อมทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 6 กำหนดว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ส่วนมาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2563, หน้า 4-8) และสอดคล้องกับสาระสำคัญของแนวทางในการจัดการศึกษา นอกจากนี้ มาตรา 24(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ดังนั้น ประเด็นที่ต้องท้าทายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ การค้นพบแนวทางและออกแบบการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้ผู้เรียนได้ค้นพบและเรียนตามความถนัดอย่างเต็มตามศักยภาพและมีการสอนที่สนับสนุนการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น เช่น การเรียนรู้ที่เสริมสร้างศักยภาพส่วนบุคคล (Personalized Learning) การเรียนรู้ที่มีความหมายและมีคุณค่า (Purposeful and Valuable Learning) การเรียนรู้สร้างสรรค์นวัตกรรม การเรียนรู้ที่นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เป็นต้น โดยมีการผสมผสานการใช้เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลต่าง ๆ ในรูปแบบและวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยและระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนต่อความเปลี่ยนแปลง เกิดคุณค่าแห่งการเรียนรู้ที่ดำรงเพื่อการพัฒนาตนเอง อาชีพ และสังคมในอนาคตต่อไป (สำนักงานมาตรฐานและพัฒนาการเรียนรู้, 2564)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ตระหนักในบทบาทดังกล่าวในฐานะที่เป็นสถาบันผลิตครูและเป็นองค์กรหลักทางการศึกษาในพื้นที่ จึงได้กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาขึ้นพื้นฐาน โดยใช้เครือข่ายการเรียนรู้

ผ่านการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นกลไกในการพัฒนาครูตามบริบทของพื้นที่ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ใช้พื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยคำนึงถึงกรอบแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์กร ภาวะผู้นำ สภาพสังคมและเศรษฐกิจของพื้นที่เป็นสำคัญ ตลอดจนตรวจสอบผลของการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องการแสวงหาคำตอบที่ตั้งขึ้นสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นถึงประเด็นในการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ประสบความสำเร็จอันจะหมายถึงการพัฒนาครูที่มุ่งสู่คุณภาพของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Study and Analysis) ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Design and Development) ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรและหาประสิทธิภาพ (Course Trials and Effectiveness) และขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร (Courses Assessment)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 289 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2,650 คน จาก 15 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2,939 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ **กลุ่มที่ 1** กลุ่มที่ใช้ประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมการฝึกอบรม จำนวน 289 คน ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 17 คน เพื่อเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยใช้วิธีสุ่มแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการหาช่วงของการสุ่มคำนวณจากขนาดประชากรหารด้วยขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ $289/17 = 17$ หมายถึง จัดเรียงลำดับรายชื่อข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ลำดับที่ 1-289 เลือกสุ่มทุก ๆ 17 คน จนครบ 17 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง **กลุ่มที่ 2** กลุ่มที่ใช้ติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลง ในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 300 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) จากนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม จำนวน 17 ห้อง ๆ ละ 30 คน รวม 510 คน

ระยะเวลาในการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการ ปีการศึกษา 2565 ใช้เวลา 3 วัน จำนวน 18 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 54 คน มีความคิดเห็นร้อยละ 86.00 ว่าเป็นเครื่องมือที่นำไปใช้ในการวิจัยได้

2. แบบประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) โดยทำตารางการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องและพิจารณาเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ในช่วง 0.60-0.97 ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97

3. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่มีค่าความยาก-ง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.20-1.00 จำนวน 40 ข้อ โดยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.25-0.80 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.90 ผู้วิจัยนำข้อสอบที่คัดเลือกไว้ จำนวน 30 ข้อ มาวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (KR-20) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คำนวณจากสูตรของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน พบว่า แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรมกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเกณฑ์ 80/80 คำนวณจากสูตร $E1/E2$ วิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยจากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เป็นกลุ่มติดตามผล

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในหลักสูตรฝึกอบรมมีหน่วยฝึกอบรม จำนวน 3 หน่วยฝึกอบรม โดยแต่ละหน่วยฝึกอบรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างกิจกรรม 5) เป้าหมายการจัดกิจกรรม 6) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 9) แผนการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้ประกอบหน่วยฝึกอบรม มี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้ 2) สารสำคัญ (ความคิดรวบยอด) 3) สารการเรียนรู้ 4) ภาระงาน (สะท้อนการจัดกิจกรรม) 5) วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม มีคะแนนค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.49-4.89 และค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.81-1.00 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.56/84.88 ครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 84.44/86.66 และครั้งที่ 3 จำนวน 9 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.23/82.36 สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ผลการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนสอนจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เข้ารับการฝึกอบรม จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จากแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเป็นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมขึ้นมาใหม่อย่างมีระบบ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Study and Analysis) 2) การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร (Design and Development) 3) การทดลองใช้หลักสูตรและหาประสิทธิภาพ (Course Trials and Effectiveness) และ 4) การประเมินหลักสูตร (Courses Assessment) ในหลักสูตรฝึกอบรมมีหน่วยฝึกอบรม จำนวน 3 หน่วยฝึกอบรม โดยแต่ละหน่วยฝึกอบรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมาย 3) คำอธิบายรายวิชา 4) โครงสร้างกิจกรรม 5) เป้าหมายการจัดกิจกรรม 6) วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งการเรียนรู้ 8) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และ 9) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ประกอบหน่วยฝึกอบรมมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้ 2) สาระสำคัญ (ความคิดรวบยอด) 3) สาระการเรียนรู้ 4) ภาระงาน (สะท้อนการจัดกิจกรรม) 5) วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 6) กิจกรรมการเรียนรู้ 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้ และ 8) บันทึกผลหลังการจัดกิจกรรม

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย อินทะมาน และสำราญ กำจัดภัย (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน; กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อพนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ร่วมศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 ร่วมวางแผนออกแบบและยกร่างหลักสูตรฝึกอบรม ขั้นตอนที่ 3 ร่วมปฏิบัติการนำใช้หลักสูตรฝึกอบรม และ ขั้นตอนที่ 4 ร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรและสะท้อนความคิดเห็น หลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) โครงสร้างหลักสูตร 4) แนวทางการใช้หลักสูตร และ 5) การประเมินผลการใช้หลักสูตร

รวมถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิการ์ สุทะหลวง และ มนสิข สิริสมบุญ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานหลักสูตรฝึกอบรม ควรเป็นหลักสูตรที่มีกระบวนการพัฒนาที่ส่งเสริมให้ครูมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะและคุณลักษณะ ตามสมรรถนะครู เน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมีกระบวนการชี้แนะและเป็นพี่เลี้ยงในการช่วยเหลือและให้คำแนะนำ 2) ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรม

6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมาย 2) สมรรถนะ 3) โครงสร้างและเนื้อหา 4) แนวทางการพัฒนา 5) ทรัพยากร 6) การวัดและประเมินผล โดยมีคุณภาพของหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก จากการศึกษา นำร่องใช้หลักสูตรฝึกอบรมและประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครู 6 สมรรถนะ พบว่า ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล สามารถ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการ 2) ขั้นกำหนดวัตถุประสงค์ 3) ขั้นการสร้างหลักสูตรฝึกอบรม 4) ขั้นการเลือกกิจกรรมและเทคนิคฝึกอบรม 5) ขั้นการออกแบบเพื่อวัดและประเมินผลก่อนและหลังการฝึกอบรม 6) ขั้นการดำเนินการฝึกอบรม และ 7) การวัดและการประเมินผลหลังการฝึกอบรม ความต้องการด้านการฝึกอบรม 4 ด้าน คือ 1) ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ความสามารถในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่จำกัด การคิดค้นวิธีการถ่ายทอดความรู้ การคิดค้นวิธีการสร้างความผ่อนคลายให้กับผู้เรียน 2) ด้านการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย การควบคุมอารมณ์ วินัยหรือความรับผิดชอบต่อนักเรียน 3) ด้านการพัฒนาความสามัคคี ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม การเสียสละ ความเข้าอกเข้าใจกัน 4) ด้านการพัฒนาการสื่อสาร ประกอบด้วย การสื่อสารกับผู้เรียน การสื่อสารภายในโรงเรียน การสื่อสารระหว่างสถานศึกษาต้นสังกัดกับสถานศึกษาอื่น

2. การประเมินประสิทธิภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ความเหมาะสมของร่างหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ส่วนความสอดคล้องของหลักสูตรฝึกอบรม พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสอดคล้องกันในทุกประเด็น โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ในระดับสูงตั้งแต่ 0.81-1.00 สรุปได้ว่า ร่างหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมและความสอดคล้องกันในทุกประเด็นสามารถนำไปใช้ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ร่างหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความชัดเจนและความเหมาะสมของหลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างกิจกรรม เป้าหมายการจัดกิจกรรม วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัย อินทะมาน และ สำราญ กำจัดภัย (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการทําวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อพนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่า หลังการฝึกอบรมครูมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและเจตคติสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการประเมินด้านทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับดีและความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับมาก ส่วนงานวิจัยของ สุพรรณิการ์ สุทะหลวง และ มนสิข สิริสมบูรณ์ (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า หลังเข้าร่วมการฝึกอบรมครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 และผลการประเมินความคิดเห็นต่อหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พักตร์จิรา ประรามภัก, เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ และ เที ธรรมวัฒนา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมี 8 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ชื่อหลักสูตร 2) ความเป็นมา 3) หลักการของหลักสูตร 4) วัตถุประสงค์ 5) เนื้อหาและระยะเวลา 6) แนวทางการจัดกิจกรรม 7) สื่อประกอบกิจกรรมตามหลักสูตร และ 8) การประเมินผลหลักสูตร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตรฝึกอบรมและเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรมพบว่า มีค่า IOC เท่ากับ 0.94

3. การติดตามผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม ครั้งที่ 1 จำนวน 3 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 85.56/84.88 ครั้งที่ 2 จำนวน 5 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 84.44/86.66 และครั้งที่ 3 จำนวน 9 คน มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 82.23/82.36 สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นอาศัยแนวคิดกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เทคนิควิธีการฝึกอบรมครั้งนี้ใช้หลายวิธีทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการฝึกอบรมอย่างมาก รวมถึงการให้ฝึกปฏิบัติจริง ประกอบกับวิทยากรมีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมอย่างดี จึงทำให้ผลการฝึกอบรมเป็นไปตามที่คาดหวังไว้และมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล สามารถ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการทดลองภาคสนามการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คน โดยการบูรณาการ หลักอริยสัจ 4 และมรรคมีองค์ 8 ในการฝึกอบรม 4 ด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการพัฒนาความสัมพันธ์และด้านการพัฒนาการสื่อสารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 โดยหลังเข้าร่วมการฝึกอบรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมทุกด้านสูงกว่าก่อนเข้าร่วมการฝึกอบรม และ2) การตรวจสอบรูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความถูกต้อง ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ตามลำดับและมียอดความรู้บนพื้นฐานของ ABT: Model (Ariyasacca Based Training)

รวมถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธกรจิรา ประมมภ์, เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ และ เทธิธรรมวัฒนา (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม และครูมีความพึงพอใจการใช้หลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิพงศ์ จอมหงส์ พิพัฒน์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษา พบว่า กลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้จากการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีองค์ประกอบของเนื้อหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. การจัดการเรียนรู้ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. การส่งเสริมและสนับสนุนจัดการเรียนรู้ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และ

3. การพัฒนาตนเองและวิชาชีพของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

หลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังกล่าว สามารถพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานตำแหน่ง เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้สูงขึ้น รวมทั้งความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อหลักสูตรฝึกอบรมฯ ว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ ภาษาที่ใช้ในหลักสูตรฝึกอบรมฯ มีความชัดเจน เข้าใจง่ายเหมาะสมกับระยะเวลาในการนำไปใช้ในการฝึกอบรม รวมทั้งมีการลำดับความสัมพันธ์ของเนื้อหาในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมอย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ ควรสนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มศักยภาพข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

2) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดให้มีหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับสมรรถนะในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะการปฏิบัติ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะประจำสายงานสอนของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากับรูปแบบการฝึกอบรมแบบอื่น ๆ

2) ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเขียนข้อตกลงในการพัฒนางานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดกระทรวง อื่น ๆ โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา

3) ควรมีการศึกษารูปแบบการฝึกอบรมซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน

รายการอ้างอิง

- นวรรตน์ งามสุต. (2564). *ครูไทยกับ AI ในสนามการศึกษาเพื่อสร้างคนสู่ศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2566, จาก https://elibrary.ksp.or.th/index.php?lvl=cmspage&pageid=4&id_article=286
- พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ และคณะ. (2561). *การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- พัทธรจิรา ปรารมภ์, เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ และ เทธิ ธรรมวัฒนา. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาในศตวรรษที่ 21 สำหรับครูวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 301-313.
- ภูมิพงศ์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(7), 334-349.
- มงคล สามารถ. (2562). รูปแบบการฝึกอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามหลักพุทธบูรณาการ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรณ*, 6(3), 1173-1196.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2561). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา. (2565). *ข้อมูลสารสนเทศจำนวนนักเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพระนครศรีอยุธยา (รายงานข้อมูลสารสนเทศ)*. พระนครศรีอยุธยา.
- สุพรรณิการ์ สุทะหลวง และ มนสิข สิริสมบุญ. (2565). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กระบวนการชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยงสำหรับครูประถมศึกษา. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(6), 468-487.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). *กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อีเลฟเว่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

อุทัย อินทะมาน และสำราญ กำจัดภัย. (2560). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน; กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านบ่อพนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(1), 229-242.

สมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุข ในการทำงานของวิศวกรไทย

Buddhist Psychology Leadership Competencies to Promote Happiness in the Work of Thai Engineers

Received: May 11, 2023
Revised: June 21, 2023
Accepted: June 21, 2023

จิรเมธ ขำสังข์¹, สิริวัฒน์ ศรีศรีเรือง² และ มั่น เสือสูงเนิน³
Jirameth khamsang, Siriwat Srikrueadong and Man Suesungnoen
(jirameth6@gmail.com)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย 2. ศึกษาปัจจัยสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย และ 3. ประเมินองค์ความรู้รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบผสมวิธี โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เชี่ยวชาญด้านพุทธจิตวิทยาและด้านผู้นำวิศวกรไทย จำนวน 17 ท่าน และใช้ แบบสอบถามสมรรถนะผู้นำวิศวกรเชิงพุทธจิตวิทยาส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย จำแนกเป็นสมรรถนะผู้นำวิศวกร สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม สมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นที่ ระดับ 0.960 เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างวิศวกรโยธา 126 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธี 6'C Technic และ Triangulation Technique วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยวิธี การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. การศึกษาสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทยพบว่า การสร้างเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรโยธานั้น เป็นการนำหลักพุทธธรรม คือ พรหมวิหาร 4 และปาปนิกรธรรม 3 บูรณาาร่วมกับหลักจิตวิทยาเชิงบวก และจิตวิทยาแรงจูงใจของมาสโลว์ เป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือเพื่อสร้างเสริมความสุขให้กับวิศวกรไทย และพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของผู้นำวิศวกรให้เป็นผู้นำวิศวกรผู้

¹ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Ph.D. Program in Buddhist Psychology, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

มีสมรรถนะเชิงพุทธจิตวิทยา คือ มีจิตใจเมตตากรุณา คิดบวก มีวิสัยทัศน์ที่ดี รู้เป้าหมายที่ชัดเจน สามารถสร้างแรงจูงใจ สร้างแรงบันดาลใจ สร้างแรงศรัทธา นำตน นำคน นำงาน ไปสู่เป้าหมายความสำเร็จได้ ส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงานตามหลักพุทธธรรม ครอบครัวความสุขเชิงองค์รวม 4 ประการ ได้แก่ ความสุขทางกาย ความสุขทางสังคม ความสุขทางจิตใจ และความสุขทางปัญญา

2. การปัจจัยสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า มีสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาของผู้นำวิศวกรประกอบด้วย 3 สมรรถนะ เมื่อเรียงจากค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ในภาพรวมนั้น พบว่าสมรรถนะที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ 1) สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม 2) สมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา 3) สมรรถนะผู้นำวิศวกรรม

3. การประเมินองค์ความรู้รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยหลักการประเมินระบบแบบอิงมาตรฐาน (Evaluation Standard) 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้องและครอบคลุม ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ความมีประโยชน์ ผลการประเมินมีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ในการนำไปใช้ และมีประโยชน์ในระดับมากที่สุดทุกด้านสรุปได้ว่า รูปแบบนี้มีประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ได้จริง

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้นำ, พุทธจิตวิทยา, ความสุข, วิศวกรไทย

Abstract

The aims of this research are 1. to study Buddhist leadership competency to promote happiness in working of Thai engineers. 2. To study Buddhist psychopathic leadership competency factors that influence happiness in working. And 3. to assess the knowledge of the Buddhist leadership competency model to promote happiness in the work of Thai engineers. The dissertation is a mix research methodology. The samples were 17 of a structured interview form was used to collect qualitative data from key informants who specialize in Buddha dharma. Buddhist Psychological. And Thai Engineer Leader Competency. Questionnaire was used to promote happiness in the work of Thai engineers. Classified as an engineering leadership competency. Leadership competency according to Buddhist principles Psychological Leadership Competencies which has a confidence level of 0.960. Data were collected from a sample of 126 civil engineers. Qualitative data were analyzed by 6'C Technique & Triangulation Techniques by Multiple Linear Regression Analysis.

The results of the research were as follows:

1. A study of leadership competency in Buddhist psychology to promote happiness in the work of Thai engineers found that Promoting happiness in the work of civil engineers It is the introduction of the Buddha dharma curriculum. Namely 4 Brahma Vihara & 3 Papanika Dharma. Integrated with positive psychology principles. And Maslow's Psychology of Motivation. It is a guideline for developing tools to create happiness for Thai engineers. And develop good characteristics of engineer leaders to become leaders with Buddhist competence. Namely benevolence. Positive thinking. Good vision. Know the goal clearly. Able to motivate. Inspire. Build faith. Lead oneself. Lead people. Lead work to achieve success goals. The resulting in happiness at work according to Buddhist principles covering 4 holistic happiness. Namely physical happiness. Social happiness. Mental happiness & intellectual happiness.

2. The factor assessment results of Buddhist Psychological Leadership Competency influencing happiness at work of the Thai Engineer found that the Buddhist Psychological Leadership Competency of Engineer Leaders consisted of 3 competencies. Sorted from the highest to lowest average. Overall. It was found that the competencies with the highest average values were 1) leadership competency based on Buddhist principles. 2) Leadership competency based on psychology principles. And 3) leadership competency based on engineering principles.

3. Assessment of knowledge of the Buddhist Psychological Leadership Competency Model for promoting happiness in the work of Thai engineers was found by experts. With the principles of system evaluation based on standards (Evolution Standard) 4 aspects. Namely accuracy & comprehensiveness. Suitability Possible to use. Usefulness. Assessment results are accurate. Appropriate & possible to use. And useful at the most level in all aspects. It can be concluded that this model is effective and practical.

Keywords: Competencies, Leadership, Buddhist Psychology, Happiness, Thai Engineers

บทนำ

อุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง เป็นหนึ่งในธุรกิจหลักที่ส่งผลต่อการเติบโตของ GDP ของประเทศไทย ถือเป็นอุตสาหกรรมหลักที่ทำให้มีอัตราการจ้างงานสูงขึ้น ปัจจุบันบริษัทที่จดทะเบียนบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ภายใต้หมวดหมู่ธุรกิจรับเหมาก่อสร้างมีทั้งสิ้น 22 บริษัท มูลค่าตลาดโดยรวมของธุรกิจในกลุ่มนี้อยู่ที่ประมาณ 1 แสนล้านบาท กลุ่มลูกค้าแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักคือ กลุ่มงานราชการและงานเอกชน มีสัดส่วนอยู่ที่ 55:45 กลุ่มงานราชการหลักเป็นงานเกี่ยวกับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ในขณะที่งานเอกชนเป็นการก่อสร้างที่พักอาศัยเป็นส่วนมาก

จากสถานการณ์การเกิดวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด -19 ทำให้โครงการภาคเอกชนหลาย ๆ โครงการต้องถูกเลื่อนระยะเวลาการก่อสร้างออกไปอย่างไม่มีกำหนด บางโครงการอาจถูกยกเลิกไป ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ประเมินผลกระทบเบื้องต้นว่า จะเกิดผลกระทบต่ออุตสาหกรรมก่อสร้างคิดเป็นเม็ดเงินราว 36.200 ล้านบาท โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะอยู่ในพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล และเป็นโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ของภาครัฐเป็นหลักคิดเป็นสัดส่วนถึง 70% ของมูลค่าการก่อสร้างทั้งหมด (ศ.ดร.ศิริมล ตรีพงษ์กรุณาและคณะ. 2563)

ฉะนั้น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้กับองค์กร ถือเป็นผู้นำที่สำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานธุรกิจก่อสร้าง ผู้นำจึงต้องทำงานร่วมกับพนักงานเป็นจำนวนมาก การที่จะบริหารบุคคลให้มีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่การประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ประกอบไปด้วยหลายปัจจัย แต่สิ่งหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสำเร็จในการทำงาน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่เหมาะสมในการทำงานอาชีพวิศวกรโยธาควรพึงมี 4 ประการ ได้แก่ ความรู้ในวิชาชีพ บุคลิกภาพเฉพาะตัว ไหวพริบและสติปัญญา และความเป็นผู้นำ จะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำของวิศวกรโยธาคือผู้ควบคุมงานก่อสร้าง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ในเรื่องความร่วมมือของกลุ่มคนที่ปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นการทำงานเพื่อให้เกิดบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผู้นำต้องสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่งผลเชิงบวกต่อการทำงาน ภายใต้กระแสของโลกยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงแบบเฉียบพลัน และไม่หยุดนิ่งด้วยเทคโนโลยี ผู้นำจำเป็นต้องก้าวให้ทันโลกพร้อมด้วยกลยุทธ์การบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้เกิดการประสานการปฏิบัติงานร่วมมือของทุกฝ่าย ให้เป็นไปตามเป้าหมาย ตามมาตรฐานทางวิศวกรรม อยู่ในงบประมาณและระยะเวลาที่กำหนดได้ (มนต์ชัย วงศ์สันติราษฎร์. 2556)

งานวิศวกรโยธาเป็นงานที่มีความกดดันสูงและเป็นงานหนัก ทำให้วิศวกรโยธาเกิดความเครียดและความเหนื่อยล้ามาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรง เช่น การขาดความสุขในการ ปฏิบัติงานหรือการดำรงชีวิต นอกจากนั้นยังอาจส่งผลกระทบต่อองค์การ เช่น

เกิดความผิดพลาด เกิดอุบัติเหตุ ทำให้ผลงาน ไร้ประสิทธิภาพ วิศวกรขาดงาน และเกิดการลาออกจากงาน เพื่อให้วิศวกรโยธาไม่มีความสุขกับการทำงาน ผู้บริหารจำเป็นจะต้องดูแลเอาใจใส่ เข้าถึงความต้องการของวิศวกรโยธา เพราะเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญในการนำพนักงานระดับต่าง ๆ ในโครงการก่อสร้าง ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องใช้แรงงานคนในการก่อสร้าง

ไม่ว่าอุตสาหกรรมใดก็ตามที่ใช้คนเป็นตัวขับเคลื่อน เรื่องแรงจูงใจในการทำงานนั้นย่อมเป็นสิ่งสำคัญซึ่งจะทำให้คนทำงานได้อย่างมีความสุข และเต็มใจที่จะทำงานนั้น ๆ ซึ่งจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ดังที่ มาสโลว์ (Maslow) ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ไว้ว่าทุกคนมีความต้องการอยู่ตลอดเวลา และไม่มีที่สิ้นสุด ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะมีใจแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมต่อไปอีก แรงจูงใจและความต้องการนั้นมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูงตามลำดับ ลักษณะแรงจูงใจเช่นนี้ เรียกว่าแรงจูงใจตามลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ 5 ขั้น นั่นเอง ดังนั้น หากวิศวกรโยธาระดับผู้นำได้รับการตอบสนองแรงจูงใจ ตรงตามความต้องการและเหมาะสม จะช่วยให้ทำงานด้วยมุ่งมั่นตั้งใจ มีความสุขกับการทำงาน แสดงผลงานด้วยความเต็มใจ อย่างสุดความสามารถดังที่สมรรถนะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล เป็นตัวผลักดันให้บุคคลสามารถสร้างผลงานและปฏิบัติงานในงานที่ตนรับผิดชอบได้สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (McClelland, D.C. (1961).

ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะบุคลากรวิศวกรโยธาให้มีความเป็นผู้นำ แนวใหม่ที่สามารถนำตนเองได้ ด้วยการนำหลักพุทธจิตวิทยา โดยนำหลักธรรมหลักธรรม พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมประจำใจ ของผู้นำในการปกครอง และหลักธรรมปาปนิกรธรรม 3 ถือเป็นคุณสมบัติของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยลักษณะจักขุมา วิรุโธ นิสสยสัมปันโน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สำคัญของผู้นำที่มีคุณภาพ ผู้นำที่น้อมนำหลักธรรมนี้มาใช้ในการทำงานจะช่วยให้เกิดสติปัญญา ความดีงาม สามารถสร้างความเจริญทั้งต่อภาครัฐกิจและภาคสังคมได้เป็นอย่างดี นำมาบูรณาการร่วมกับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก เป็นการมองการมองโลกแง่ดีจะมองว่าตนเองเป็นแรงขับเคลื่อนอย่างหนึ่ง เป็นการกระตุ้นให้บุคคลใช้ความพยายามจนประสบความสำเร็จในการทำงาน ประกอบกับหากได้รับการตอบสนองแรงจูงใจและความต้องการตามแนวคิดของมาสโลว์ จะเป็นพลังขับเคลื่อนทำให้ผู้นำหรือผู้ตามใช้ความพยายามในการทำงาน เกิดพฤติกรรมแสดงออกกระตือรือร้น ผลักดันให้ปฏิบัติหน้าที่ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดให้เกิดผลสำเร็จ เมื่อสำเร็จจะเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตน เกิดความสุขในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรต่อไป รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาในการศึกษาผู้นำแนวคิดใหม่นี้ จะเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาให้เป็นผู้ที่มีความสุขสามารถนำตนเอง นำผู้ใต้บังคับบัญชา นำงานให้ประสบความสำเร็จ ด้วยคุณความดี ในการบริหารงานธุรกิจก่อสร้างให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย
3. เพื่อประเมินองค์ความรู้รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยรูปแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Design) ใช้วิธีวิจัยคุณภาพนำวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน ด้านจิตวิทยา 5 คน ด้านวิศวกรรม (ระดับบริหาร) จากส่วนงานองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน จำนวน 7 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 17 คน และผู้ให้ข้อมูลวิศวกรโยธาซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล 6 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรสาครและสมุทรปราการ รวม 126 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบสอบถาม 3) แบบการประเมินร่างรูปแบบฯ ใช้หลักการประเมินระบบแบบอิงมาตรฐาน (evaluation standard)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 14 คน เก็บข้อมูลแบบสอบถามโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิศวกรจากกรุงเทพมหานครและปริมณฑลทั้ง 6 จังหวัด จำนวน 126 คน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Interview) วิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ (Qualitative Data Analysis Technic) QDAT Knowledge 2 วิธี คือ 1) กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค 6 c' และ 2) เทคนิค Triangulation : การยืนยัน 3 เส้าการมีข้อมูลการวิจัย 3 มิติ ที่มีความสัมพันธ์ มีความเป็นบุคคลและสอดคล้อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลศึกษาสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า

1) สมรรถนะผู้นำวิศวกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นำ ด้านสมรรถนะดังกล่าว ต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำวิศวกรรมมีสมรรถนะย่อยด้านผู้นำ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้วิศวกรรม ด้านทักษะวิศวกรรม ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และด้านการบริหารจัดการ

2) สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำวิศวกรรมมีสมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักพุทธธรรม 2 สมรรถนะย่อย คือ สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 แบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และ สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักธรรมปาปณิกกรรม 3 แบ่งเป็น ๓3ด้าน ได้แก่ ด้านจักขุมา ด้านวิจิโร ด้านนิสสยสัมปันโน และ

3) สมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำวิศวกรรมมีสมรรถนะย่อยด้านผู้นำตามหลักจิตวิทยา 2 สมรรถนะย่อย คือ สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาเชิงบวก แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านความผูกพัน ด้านสัมพันธภาพ ด้านความหมาย ด้านความสำเร็จ และสมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาแรงงูใจของมาสโลว์ แบ่งได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการทางร่างกาย ด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ด้านความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ด้านความต้องการได้รับการยกย่องจากผู้อื่น ด้านความต้องการเข้าใจตนเองและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า

1) สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักพุทธธรรม พรหมวิหาร 4 แบ่งเป็นรายด้าน 4 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 มากที่สุด คือ ด้านกรุณา รองลงมา คือ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา และน้อยที่สุด คือ ด้านอุเบกขา

2) สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักปาปณิกกรรม 3 แบ่งเป็นรายด้าน 3 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะหลักพุทธธรรมปาปณิกกรรม 3 มากที่สุด คือ ด้านนิสสยสัมปันโน รองลงมา คือ ด้านจักขุมา และน้อยที่สุด คือ ด้านวิจิโร

3) สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาเชิงบวก แบ่งเป็นรายด้าน 5 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะจิตวิทยาเชิงบวก มากที่สุด คือ ด้านความหมายชีวิต และรองลงมา คือ ด้านสัมพันธภาพ ด้านความสำเร็จ ด้านความผูกพัน และน้อยที่สุด คือ ด้านอารมณ์เชิงบวก

4) สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาแรงงูใจของมาสโลว์ แบ่งเป็นรายด้าน 5 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะแรงงูใจของมาสโลว์ มากที่สุด คือ ด้านความต้องการที่จะเข้าใจตนเองและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รองลงมา คือ ด้านความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ด้านความต้องการความภาคภูมิใจ และการยกย่องจากผู้อื่น และน้อยที่สุด คือ ด้านความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกาย และ

5) สมรรถนะย่อยด้านผู้นำวิศวกร แบ่งเป็นรายด้าน 4 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะย่อยด้านผู้นำวิศวกร มากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา คือ ด้านทักษะวิศวกรรม ด้านความรู้วิศวกรรม และน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ

3. ผลการประเมินองค์ความรู้รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า การประเมินรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยภาพรวมสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน พบว่าด้านที่มีคะแนนสูงสุดได้แก่ ด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$) รองลงมา ด้านความถูกต้องและครอบคลุม ($\bar{X} = 4.96$) ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X} = 4.92$) ด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ ($\bar{X} = 4.84$) เห็นว่าเป็นประโยชน์มากที่สุด และใช้ผลได้จริง การนำเสนอรูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย มีแนวคิดที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานเสริมสร้างรูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะผู้นำวิศวกรรม 2) สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม และ 3) สมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา เป็นการบูรณาการ 3 ศาสตร์ เป็นสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ส่งผลไปสู่ความสำเร็จของโครงการเป็นหลัก

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญจากข้อค้นพบในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้

1. ผลศึกษาสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า สมรรถนะผู้นำวิศวกรรมซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้นำ จะต้องมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำวิศวกรรมมีสมรรถนะย่อยด้านผู้นำ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้วิศวกรรม ด้านทักษะวิศวกรรม ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล และด้านการบริหารจัดการ สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้นำวิศวกรรมมีสมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ ผู้นำตามหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ผู้นำตามหลักธรรมปาปณิกธรรม 3 และสมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา คือ สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาเชิงบวกและสมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาแรงจูงใจของ มาสโลว์ สอดคล้องกับ ธวัชชัย ตรีวรชัย (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรที่ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานผู้บริหาร ในแต่ละด้านดังนี้ ด้านเมตตา ผู้บริหารควรให้ความรักความปรารถนาดีต่อผู้ร่วมงานอย่างแท้จริง อุทิศตนให้กับองค์กรให้มาก ด้านกรุณา ผู้บริหารควรช่วยเหลือ แนะนำ เมื่อเพื่อนร่วมงานมี

ทุกซ์ อย่างเต็มใจและเต็มความสามารถที่จะช่วยได้ ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ขวัญกำลังใจ และแสดงความยินดีอย่างจริงใจ อาจจะทำได้ด้วยคำพูดหรือชื่นชมด้วยวิธีอื่น ๆ ตามความเหมาะสมและตามโอกาสอันควร ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญคุณธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริตตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบเหมาะสมและตามโอกาสอันควร ด้านอุเบกขา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญคุณธรรมในการบริหารงานทุกด้าน เน้นย้ำความซื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้ รวมถึงปฏิบัติหน้าที่ ให้ยึดกฎระเบียบ

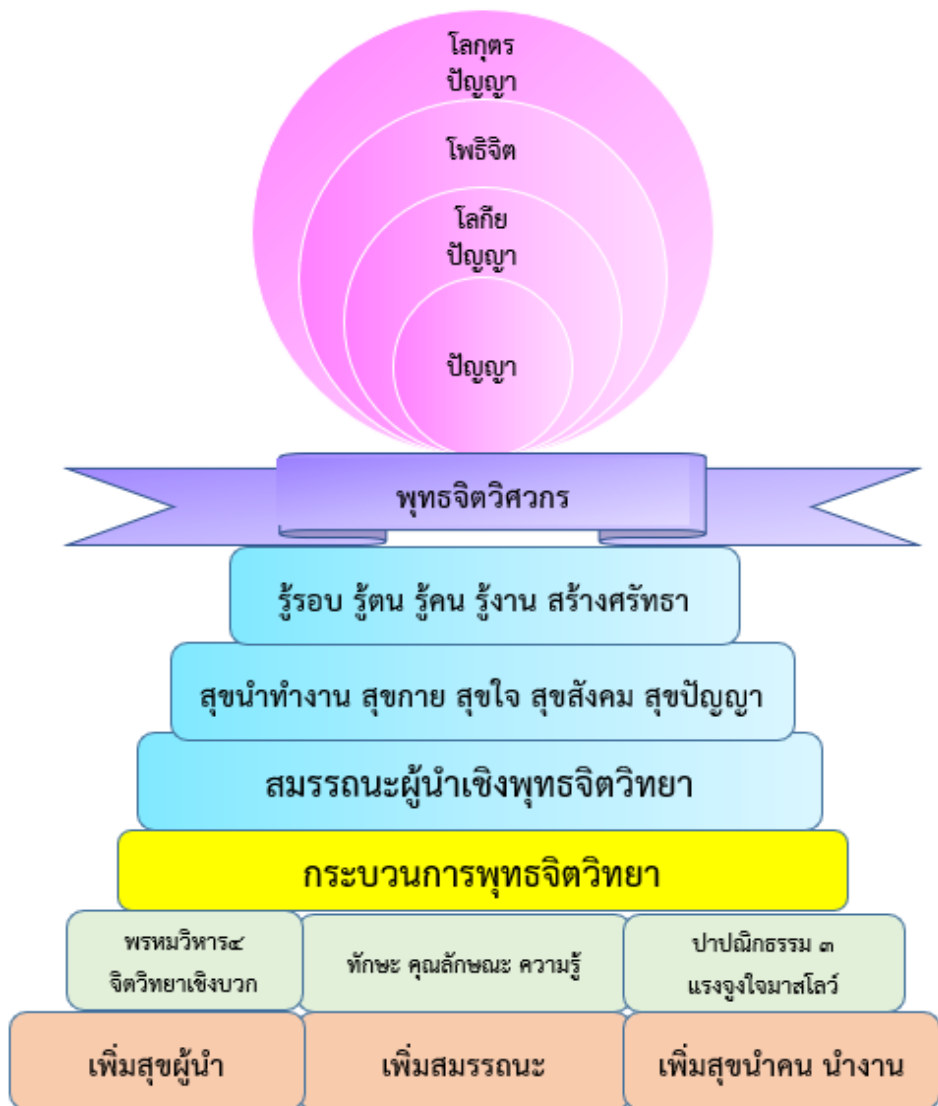
**2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมความสุขในการทำงานของ
วิศวกรไทย** พบว่า สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักพุทธธรรม พบว่า ด้านที่มีระดับสมรรถนะหลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 มากที่สุด คือ ด้านกรุณา รองลงมา คือ ด้านเมตตา ด้านมุทิตา และน้อยที่สุด คือ ด้านอุเบกขา สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักพุทธธรรมปาปนิกรธรรม 3 แบ่งเป็นรายด้าน 3 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะหลักพุทธธรรมปาปนิกรธรรม 3 มากที่สุด คือ ด้านนิสสยสัมปันโน รองลงมา คือ ด้านจักขุมา และน้อยที่สุด คือ ด้านวิธูโร สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาเชิงบวก แบ่งเป็นรายด้าน 5 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะจิตวิทยาเชิงบวก มากที่สุด คือ ด้านความหมายชีวิต และรองลงมา คือ ด้านสัมพันธภาพ ด้านความสำเร็จ ด้านความผูกพัน และน้อยที่สุด คือ ด้านอารมณ์เชิงบวก สมรรถนะย่อยผู้นำตามหลักจิตวิทยาแรงจูงใจของ มาสโลว์ แบ่งเป็นรายด้าน 5 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะแรงจูงใจของมาสโลว์ มากที่สุด คือ ด้านความต้องการที่จะเข้าใจตนเองและความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ รองลงมา คือ ด้านความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ ด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัย ด้านความต้องการความภาคภูมิใจและการยกย่องจากผู้อื่น และน้อยที่สุด คือ ด้านความต้องการขั้นพื้นฐานทางร่างกาย และสมรรถนะย่อยด้านผู้นำวิศวกร แบ่งเป็นรายด้าน 4 ด้าน ด้านที่มีระดับสมรรถนะย่อยด้านผู้นำวิศวกร มากที่สุด คือ ด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล รองลงมา คือ ด้านทักษะวิศวกรรม ด้านความรู้วิศวกรรม และน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหากาฬม อตถเมธี (2565) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพุทธปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย พบว่า 1) การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพุทธปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือ ด้านผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ร่วมงาน ด้านผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และด้านผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธปาปนิกรสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย คือ ผู้บริหารควรกำหนดทิศทางการศึกษาให้ชัดเจน ผู้บริหารควรมอบอำนาจให้แก่บุคลากรมีความสามารถตัดสินใจเองได้ และผู้บริหารควรรับฟังสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของบุคลากรที่รับมอบหมาย

รวมถึง สอดคล้องกับ ทรงยศ อรัญยานนท์ (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อวัตรกรรมการบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า 1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวม ทุกด้านและทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก 2. การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อวัตรกรรมการบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมและทุกรายด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างทัศนคติเชิงบวกในการทำงาน ด้านการสร้างพฤติกรรมเชิงบวก และด้านผลลัพธ์เชิงบวก อยู่ในระดับมาก 3. ภาวะผู้นำกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อวัตรกรรมการบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งโดยภาพรวมและทุกด้าน

3. ผลการประเมินองค์ความรู้รูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย พบว่า การนำเสนอรูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาเพื่อส่งเสริมความสุขในการทำงานของวิศวกรไทย มีแนวคิดที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานเสริมสร้างรูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะผู้นำวิศวกรรม 2) สมรรถนะผู้นำตามหลักพุทธธรรม และ 3) สมรรถนะผู้นำตามหลักจิตวิทยา เป็นการบูรณาการ 3 ศาสตร์ เป็นสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยา เพื่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ส่งผลไปสู่ความสำเร็จของโครงการเป็นหลัก ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับ วิภาพร บุญนาค (2556) ที่พบว่า ระดับความพึงพอใจในการทำงาน กรณีศึกษาพนักงานธนาคารธนชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ปฏิบัติงานประจำสาขา สังกัดสำนักงานเครือข่ายกรุงเทพฯ 2 พบว่า พนักงานมีระดับความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายกลุ่ม ระดับความพึงพอใจด้านกายภาพ ด้านความปลอดภัยและมั่นคงอยู่ในระดับน้อย ส่วนระดับความพึงพอใจด้านการมีส่วนร่วมในสังคม และการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก ซึ่งระดับความพึงพอใจการบรรลุในสิ่งที่หวังและตั้งใจ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ และการศึกษา ไม่มีผลต่อระดับความพึงพอใจในการทำงาน ในขณะที่เงินเดือน และตำแหน่งงานที่แตกต่างกันมีผลต่อระดับความพึงพอใจในการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัย คือ จิรเมธโมเดล หรือรูปแบบสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาของวิศวกรไทยดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “จิริเมโมเดล”

การที่ผู้นำวิสวกรได้รับการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยา โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ร่วมกับสมรรถนะทางด้านวิศวกรรมที่ตนมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญเฉพาะด้าน หลักพุทธธรรมสำคัญ คือ หลักพรหมวิหาร 4 และ ปาปณิกกรรม 3 เมื่อผู้นำวิสวกรมีหลักพุทธธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ผู้นำวิสวกรมีความเมตตาให้ความรัก ความปรารถนาดีให้ผู้อื่นมีความสุข หวังดี ลูกน้อง ให้ความกรุณา เห็นใจ ปรารถนาให้เพื่อน ลูกน้อง พันทุกข์ รับฟังปัญหาของผู้อื่น ช่วยแก้ปัญหา มุทิตา รู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข ส่งเสริมให้คนทำงานมีโอกาสพัฒนาความรู้ความสามารถ เต็มที่ และ

พลอยชื่นชมยินดีในความก้าวหน้าของคนร่วมงาน มีความรู้สีกว้างเฉย อุเบกขา เป็นกลางไม่ลำเอียงเข้าข้างคนใดคนหนึ่ง มีความยุติธรรมในการให้รางวัล และลงโทษ การที่ผู้นำวิศวกรปฏิบัติงานอยู่ในฐานะผู้แทนเจ้าของโครงการก่อสร้าง จำเป็นจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะมีปัญหา มองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ที่ดี สามารถวางแผนงานและฉลาดในการใช้คน “เก่งคิด” มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านงานวิศวกรรมโยธา มีความชำนาญด้านเทคนิคการบริหารจัดการงานโครงการก่อสร้าง “เก่งงาน” และเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี พึงพาอาศัยผู้อื่นได้ สามารถผูกใจคนได้ “เก่งคน”

ผู้นำวิศวกรที่ผ่านกระบวนการอบรมด้วยพุทธจิตวิทยา ผลลัพธ์จะทำให้เกิดความสุขกับ ผู้นำที่มีสมรรถนะเชิงพุทธจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดความสุขจากการนำคน นำงาน และเกิดสุขของคร่อม ได้แก่ สุขกาย สุขใจ สุขสังคม สุขปัญญา และเป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะพิเศษที่แตกต่างจาก ผู้นำวิศวกรทั่วไป มีลักษณะ ผู้นำ “พุทธจิตวิศวกร” เป็นผู้นำวิศวกรโยธา ผู้มีปัญหา รอบรู้ในการดำเนินชีวิต รู้ตน รู้คน รู้งาน ที่มาของปัญหามันรอบรู้ ได้มาจากการเรียน อ่านมาก ฟังมาก เพื่อให้เกิดความฉลาดจากข้อมูลใหม่ ๆ และต้องวางตัวอย่างอ่อนน้อม ถ่อมตน ยอมรับในความสามารถของตนเอง เมื่อเรียนแล้วต้องนำมาคิด มีสมาธิเพ่งพินิจแน่วแน่ สามารถนำปัญญามาใช้เพื่อความพ้นทุกข์ ผู้นำพุทธจิตวิศวกร จึงเป็นผู้ใช้ปัญญา ที่เรียกว่า อุบายโกศล (เป็นชื่อของปัญญาอย่างหนึ่ง) หมายถึง ความชำนาญ ความฉลาดในการใช้วิธีการที่ถูกต้องดีงาม การรู้จักใช้วิธีการที่เหมาะสม เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลงได้ด้วยสติปัญญา การใช้อุบายโกศลก็ยึดหลักของวิถีคิดแบบแยกแยะ ส่วนดี ส่วนเสียและทางออกที่เหมาะสม

นอกจากนี้ ผู้นำพุทธจิตวิศวกร สามารถสร้างศรัทธาได้ ถือว่ามี ปัญญาจักขุ เชี่ยวชาญงานที่ตนเองทำ ทำงานเองได้ ประสานใจ ผูกใจคนได้ ผู้นำต้องให้การสร้างแรงจูงใจมากที่จะให้ผู้ตามทำในสิ่งที่ต้องการ เพื่อไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ สื่อสารกับผู้ตามให้ได้ สิ่งสำคัญต้องบอกทิศทาง เป้าหมายที่จะเดินไปให้ชัดเจนให้ได้และทำให้เขาเกิดความต้องการที่จะไปสู่เป้าหมายเดียวกันกับผู้นำให้ได้ ผู้นำต้องแชร์วิสัยทัศน์ มองไปเป้าหมายเดียวกัน เดินไปสู่เป้าหมายอย่างทุ่มเท เป็นแบบอย่างและดึงดูดให้ผู้ตามไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

การทำงานไปสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือ ได้แสดงออกถึงการนำสมรรถนะผู้นำเชิงพุทธจิตวิทยาไปใช้อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว เป็นการปลุกเร้าการทำงานให้ทุกคนฮึกเหิมในเป้าหมาย ให้ได้ใจทุกคน เพื่อทุ่มเททุกแรงงาน ทุกหยาดเหงื่อ ทุกกำลังไปสู่ความสำเร็จ ของโครงการที่ยิ่งใหญ่นี้ เรียกว่า การสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วม นั่นคือ การสร้าง “ศรัทธา” ให้เกิดขึ้น (วิสัยทัศน์ร่วม)

ในหลักพระพุทธศาสนา ตัวผู้นำเองมีความศรัทธาในองค์กร ศรัทธาในเป้าหมายขององค์กร การที่ผู้นำทำให้ทุกคนมีศรัทธาร่วมกัน ลูกน้องหรือผู้ตามมีศรัทธาต่อผู้นำ ย่อม

เกิดพลังความร่วมมือ เพื่อการไปสู่เป้าหมายเดียวกัน เช่นเดียวกับที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สร้างความศรัทธาร่วมให้เกิดขึ้นกับพวกเราที่มีต่อหลักคำสอนของพระองค์ เพื่อเป้าหมายในการพ้นจากความทุกข์

ดังนั้น จากที่กล่าวมา หากผู้นำมุ่งหวังความสุขในระดับของปุถุชนจำเป็นต้องมีอุปายโกศล (ปัญญา) ในการแก้ไขปัญหาต่างๆเพื่อให้ตนเองและสังคมได้รับความสุขและประโยชน์ตามสมควรแก่ฐานะและความเป็นอยู่ของตน แต่หากหมั่นเพียรการปฏิบัติพัฒนาจิตเจริญภาวนา ด้วยความเพียร เดินจิตเข้าสู่สภาวะโพธิจิต เป็นจิตที่มีความบริสุทธิ์ มีความเสียสละ มีความกรุณา อุทิศตนเพื่อผู้อื่น มุ่งสู่หนทางเดียว นั่นคือ การพ้นทุกข์ จึงเป็นการการดำเนินชีวิตผู้นำในระดับปุถุชน จะเข้าสู่วิถีสอน (โลกุตระปัญญา) บุคคลผู้เป็นพระอรหันต์เป็นผู้ที่ความต้องการแสวงหาความสุขอันสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพานมุ่งไปสู่การปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ เกิดความสงบสุขอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบการพัฒนาสมรรถนะวิศวกโรยธาไทย เช่น สภาวิศวกรกำหนดให้มีคุณลักษณะสมรรถนะผู้นำวิศวกรเชิงพุทธจิตวิทยา แบบบูรณาการในแต่ละมิติหรือแต่ละสมรรถนะของวิศวกโรยธา ตามการค้นพบจากการศึกษาวิจัยนี้

2) สามารถนำสมรรถนะผู้นำวิศวกรเชิงพุทธจิตวิทยา ไปใช้ในการคัดเลือกบุคคลเพื่อการเข้าสู่ตำแหน่ง หรือการเลื่อนระดับในตำแหน่งทางการบริหารวิศวกรที่สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถนำรูปแบบสมรรถนะผู้นำวิศวกรเชิงพุทธจิตวิทยา ไปปรับใช้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานด้านวิศวกรเป็นอย่างมาก

2) ปัจจุบันผู้นำหรือผู้บริหารทางวิศวกรมีประสบการณ์การบริหารน้อย ผ่านการศึกษาเรียนรู้มาเฉพาะทฤษฎี การเพิ่มในส่วนบูรณาการในหลักพุทธธรรมและหลักทฤษฎีจิตวิทยา เพิ่มเติมเข้าไป จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะแก่ผู้นำและผู้บริหารแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรมของวิชาชีพวิศวกรให้มากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุเพื่อนักศึกษาระดับปริญญาตรีประกอบรูปแบบสมรรถนะผู้นำวิศวกรเชิงพุทธจิตวิทยา ในกลุ่มวิศวกรโยธาภูมิภาคอื่นและวิศวกรสาขาอื่น ๆ

รายการอ้างอิง

- ฉัตรตรา กุศล และ สุรภา ไถ่บ้านกวย. (2561). การศึกษาค้นคว้าอิสระเรื่องการจัดการงานก่อสร้างสำหรับธุรกิจก่อสร้างที่พักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพฯ.
- ทรงยศ อริญยานนท์. (2557). ภาวะผู้นำกับการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อนวัตกรรม การบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.
- ธวัชชัย ตริวรชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ในเทศบาลเมืองลำตาเสา อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารปรัชญาบริหารศรัณ. 23(1), 71-81.
- มนต์ชัย วงศ์สันติราษฎร์. (2556). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการควบคุมงานก่อสร้าง กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลภายในจังหวัดนครราชสีมา (หลักสูตรปริญญาวิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. นครราชสีมา.
- พระมหาอคม อตถเมธี และ พระมหาจักร พลสิริโร. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพุทฺธิยาปณิกสูตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม จังหวัดเลย. วารสารวิจัยศรีล้านช้าง, 2(5), 1-11.
- วิภาพร บุญนาค. (2556). ระดับความพึงพอใจในการทำงานกรณีศึกษาพนักงานธนาคาร ธนาชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ปฏิบัติงานประจำสาขา สังกัดสำนักงานเครือข่าย กรุงเทพฯ (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. กรุงเทพฯ.
- McClelland. D.C. (1961). *The achieving society*. New York: The Free Press.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารงาน
ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

Application of Buddhism Governance Management of
Nan Provincial Administrative Organization

Received: June 04, 2023

Revised: June 22, 2023

Accepted: June 22, 2023

รัตน์ชนก นวลแขวง¹, วรปรัชญ์ คำพงษ์² และ เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง³

Ratchanok Nualkhaeng, Worapat Khumpong and

Kiettisak Suklueang

(nok22nok10@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3. นำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ชุด ด้วยการหาค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3. แนวทางการบริหาร

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Master of Public Administration Program in Public Administration Nan Buddhist College

^{2, 3} อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Course Instructor Program in Public Administration Nan Buddhist College

ตามภารกิจขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยการประยุกต์ใช้หลักพระ 4 ด้าน คือ ปัญญาพระ วิริยะพระ อดิชาติพระและสังคหพระ เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ: การบริหารงาน, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, หลักพระ 4

Abstract

Objectives of this research article were; 1. To study the level of public opinion towards Administration of Nan Provincial Administrative Organization 2. To compare people's opinion towards the administration of Nan Provincial Administrative Organization. Classified by personal factors and 3. To present guidelines for applying the principles of good governance for the administration of Nan Provincial Administrative Organization. It is an integrated research method. by quantitative research A questionnaire from a sample of 400 sets was used to determine the frequency. (Frequencies), percentages (Percentage), mean (Mean), standard deviation (Standard Deviation) and qualitative research using in-depth interviews with 10 key informants or people using content analysis techniques.

The research findings were as follow;

1. The level of public opinion toward the administration of Nan Provincial Administrative Organization. Overall, it was at a high level. 2. The comparison of public opinion towards the administration of Nan Provincial Administrative Organization. Classified by personal factors, it was found that people of different genders have opinions on the administration of Nan Provincial Administrative Organization no difference People with different age, education, occupation and income had different opinions. Statistically significant at the 0.05 level. and 3. Management guidelines according to the mission of Nan Provincial Administrative Organization By applying the 4 physical principles, namely Panya Pala, Viriya Pala, Anavajja Pala, and Sangha Pala, to make the administration of the organization efficient and maximize the benefit of the people in the area.

Keywords: Administration, Provincial Administrative Organization, 4 principles of Bala

บทนำ

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการบริหารจัดการบ้านเมืองของรัฐในระบบประชาธิปไตย โดยมุ่งลดบทบาทของรัฐส่วนกลาง (Decentralize) ลงเหลือภารกิจหลักเท่าที่ต้องทำเท่าที่จำเป็น และให้ประชาชนได้มีส่วนในการบริหารงานชุมชนท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของประชาชนมากขึ้น ซึ่งเหตุผลการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ ก็เพื่อให้การดำเนินงานของรัฐ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดขั้นตอนการดำเนินการ อันเนื่องมาจากความล่าช้าในการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมดำเนินการตลอดจนร่วมตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จึงส่งเสริมให้การพัฒนาส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม (สิริพัฒน์ ลามจิตร์, 2550)

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นองค์กรหนึ่งที่สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานพัฒนาในระดับจังหวัด เป็นองค์กรที่ได้รับการคาดหวังว่าจะเป็นองค์กรหลักหรือเป็นแกนนำที่สำคัญในการพัฒนาที่จะแก้ไขปัญหาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองในระดับจังหวัด ตลอดจนกระตุ้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตื่นตัว และร่วมกิจกรรมพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีภารกิจในการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีภารกิจในการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาจิตสำนึก คุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากรของหน่วยงานเพื่อการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน, 2564)

ธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ ควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยที่ดี เช่น ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การปราศจากการแทรกแซงจากองค์กรภายนอกธรรมาภิบาลเป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงาน ในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ช่วยสร้างสรรค์และ ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยให้มี ศักยภาพและประสิทธิภาพ ข้าราชการทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ประชาชน มีความศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความโปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ (สมภพ ระวังทุกข์ และปัญญา คล้ายเดช, 2561)

จากการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ประจำปี 2564 ได้คะแนนจำนวน 96.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน โดยมีผลการประเมินระดับ AA หมายถึง หน่วยงานสามารถ ดำเนินการได้ครบถ้วนตามตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์ การประเมิน ITA โดยสามารถบรรลุ ความสำเร็จในการเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านคุณธรรมและความโปร่งใสให้แก่หน่วยงานอื่นๆ ได้ ทั้งนี้ อาจมีบางตัวชี้วัดที่จำเป็นต้องให้ความสำคัญในการกำกับดูแล หรือส่งเสริมการ ทำงานอีกเพียงเล็กน้อยเพื่อยกระดับคุณภาพในการดำเนินงานเพิ่มขึ้น คาดหมายได้ว่าหาก หน่วยงานยังมีกลไกการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานจะสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ในการ ดำเนินงานที่นำมาสู่ความเชื่อมั่นศรัทธา และสร้างความไว้วางใจแก่สาธารณชนได้มากยิ่งขึ้น ต่อไปในอนาคต ซึ่งมีเรื่องที่จะต้องปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของการประเมินคุณธรรมและ ความโปร่งใส เกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมในกระบวนการตรวจสอบการบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเปิดโอกาสให้ ประชาชน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์และให้ข้อมูล เกี่ยวกับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน การอำนวยความสะดวกให้กับ ประชาชนและหน่วยงานอื่นที่มาติดต่อราชการ และการนำผลการตรวจสอบของฝ่าย ตรวจสอบทั้งภายในและภายนอกหน่วยงาน ไปปรับปรุงการทำงาน (สำนักประเมินคุณธรรม และความโปร่งใส, 2564)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัด น่าน โดยใช้หลักพระ 4 มาประยุกต์กับการบริหาร คือ 1) ปัญญาพละ หมายถึง กำลัง ปัญญา หรือกำลังแห่งความรู้ ความฉลาด 2) วิริยะพละ หมายถึง กำลังความเพียร ความ ขยัน 3) อดวิชัยพละ หมายถึง กำลังสุจริตหรือกำลังความบริสุทธิ์ 4) สังคหพละ หมายถึง กำลังการสงเคราะห์ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการบริหารงานและบูรณาการใช้ใ้ นการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน เพราะเป็นธรรมอันเป็นพลังสำคัญที่ช่วย ทำให้สามารถบริหารองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผล จำเป็นต้องประกอบขึ้น ด้วยปัญญาพละ กำลังความรู้ การบริหารงานต้องมีความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนในหน้าที่ที่ตน รับผิดชอบ เข้าใจถึงเหตุผลและสภาพความเป็นจริงของสภาพปัญหา เพื่อจะนำไปสู่ กระบวนการแก้ไขปัญหาคือเป็นรูปธรรมและยั่งยืน พร้อมทั้งการบริหารงานพึงมีวิริยพละ กำลังความเพียรด้วยความมุ่งมั่นพยายามในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความรู้ ความสามารถ ประกอบกับการบริหารงานพึงมีอดวิชัยพละ กำลังความบริสุทธิ์ที่ปลูกฝังอยู่ ในจิตใจด้วยการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ และการ บริหารงานพึงถึงพร้อมด้วยสังคหพละ การสงเคราะห์ประชาชนพร้อมทั้งเอาใจใส่ต่อสวัสดิ ภาพและความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างทั่วถึง ส่งผลให้การบริหารองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้ใช้เป็น แนวทางในการดำเนินงานต่อไป

ดังนั้น หลักผล 4 ประการที่ได้กล่าวมานั้น สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการได้อย่างลงตัว กล่าวคือผู้บริหารองค์กรควรมีความรู้ คือ รู้ตน สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความโปร่งใสในการบริหารงาน นำหลักจริยธรรมมาเป็นแนวทางในการบริหารงาน รู้คน มีทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลขององค์กรในแต่ละส่วน เพื่อมอบหมายงานได้ตรงกับทักษะความรู้ความสามารถ รวมถึงมีการส่งเสริมบุคลากรได้รับการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ รู้งาน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับบุคลากรด้วยความปรารถนาดีและเต็มใจ อันจะทำให้องค์กรบริหารส่วนจังหวัดน่านสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 385,138 คน และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 400 คน ได้จากการคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ระดับความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ผู้ปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 รูปหรือคน เลือกโดยวิธีเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน จำนวน 400 คน และใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview Script) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้มาจากการศึกษาจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และเก็บรวบรวมข้อเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบแล้วไปแจกให้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้แจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองและส่งหนังสืออย่างเป็นทางการ ที่ได้คำรับรองจากผู้อำนวยการสูงสุด เพื่อขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง พร้อมกับส่งบริบทเนื้อหาต่างๆ ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ล่วงหน้าและกำหนดวันเวลาและสถานที่ สำหรับสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงและกล้องบันทึกภาพนิ่ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test F-test และ LSD และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามนำามาตีความและเปรียบเทียบกับข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อการอภิปรายผลแบบพรรณนาความ (Descriptive Interpretation)

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารงาน องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน พบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐานและด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13 รองลงมาคือด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติการกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ส่วนด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.30 มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ตามหลักพละ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม (หลักพละ 4) ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ประกอบด้วย การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมีงบประมาณจำกัด การส่งเสริมคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุ ผู้พิการ เด็กและเยาวชน ยังไม่ทั่วถึง การให้บริการการแพทย์ฉุกเฉินมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การทำไร่เลื่อนลอย เกิดภูเขาหัวโล้น ขาดการส่งเสริมประเพณีชนเผ่าต่าง ๆ ในพื้นที่ และการขาดความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่ ข้อเสนอแนะต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน คือ การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนการปฏิบัติในทุกมิติการพัฒนา การบริหารจัดการโดยยึดโยงให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความต้องการและตัดสินใจ การสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันในทุกระดับ และการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ได้มีการบริหารงานตามภารกิจอำนาจหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างดี มีความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาอุทิศ ธีรวิโร (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไห อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไห อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี ทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวมของพนักงาน อยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ของพนักงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบ้านเมืองน่าอยู่รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและสวัสดิการ ด้านการพัฒนาสาธารณสุข อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการท่องเที่ยวและกีฬา ตามลำดับ โดยภาพรวมของประชาชน อยู่ในระดับปานกลาง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระจำเริญ อุตตะโต (นวน) (2561) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา ประชาชนมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหาร ส่วนจังหวัดน่าน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุ การศึกษา อาชีพและรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนมีบทบาทในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามข้อจำกัดด้านวุฒิภาวะ ข้อจำกัดทางสติปัญญา ข้อจำกัดทางความถนัดของบุคคล และข้อจำกัดทางความสามารถในการสนับสนุน จึงส่งผลให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพินสนิม จังหวัดชลบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียของเทศบาลเมืองพินสนิม จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล สังวร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสิงห์บุรีโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพและรายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัย โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ควรมีการส่งเสริมการบูรณาการประยุกต์ใช้หลักผล 4 ในการบริหารตามภารกิจ อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยยึดหลักปัญญาพละ กำลังความรู้ บุคลากรควรหมั่นศึกษาเพื่อให้เกิดมีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ ฉลาด รู้จักการทำงานเป็นระบบ พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงาน ช่วยเหลือสังคม และเสียสละทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม วิริยะพละ กำลังความเพียร บุคลากรควรมีความกระตือรือร้นในการทำงาน เอาใจใส่ในหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ ตรงต่อเวลา ขยันขันแข็ง วางแผนในการทำงาน มีความอดทนอดกลั้น และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง องค์กร และเพื่อนร่วมงาน อนุวัชพละ กำลังความสุจริต บุคลากรควรมีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบทางราชการอย่างเคร่งครัด ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โปร่งใส ไม่คอร์รัปชัน มีจิตอาสา และยึดมั่นในจริยธรรม สังคหพละ กำลังการสงเคราะห์ บุคลากรควรมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีจิตอาสา เสียสละ ช่วยเหลือแบ่งปันเป็นที่ปรึกษาและแนะนำผู้อื่น มีใจรักในการให้บริการประชาชน และรู้จักวางตัวให้เหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนในพื้นที่

จากการวิจัยนี้ พบว่ามีความสอดคล้องกันกับงานวิจัยของ ถนัด ไชยพันธ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผล 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานจะส่งผลและก่อให้เกิดหลักการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ คือ ในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น จะมีหลักการ กฎเกณฑ์ในการทำงาน รู้ถึงสถานภาพความรู้ ความถนัดความสามารถ ทั้งของตนเองและบุคคลอื่น ตลอดจนในการสั่งการหรือมอบหมายงานหรือการบริหารงานต่าง ๆ จะมีความเหมาะสมและสมกับงานนั้น ๆ ตลอดจนมีความคุ้มค่า พอประมาณ และสอดคล้องกับความการของประชาชนเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งนี้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาวัต นิตยโชติ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะตามหลักผล 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักผล 4 ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรนั้นในแต่ละผลจะมีหลักธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติเพื่อสร้างหรือพัฒนาตัวตนและจิตใจของความเป็นมนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ในการพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดเรียนรู้ที่ดี มีพลังในการทำงาน ตั้งอยู่ในความดีงาม มีจิตสาธารณะ ส่งผลให้ตนเองมีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน หลักผล 4 จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน” ซึ่งสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นองค์ความรู้ คือ “Five Dimension of one Nan น่านหนึ่งเดียวนำไปสู่ห้ามิติเป้าหมาย” ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย

จากภาพองค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากการวิจัย “การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน” มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ (หลักพุทธธรรมมาภิบาล + หลักการบริหารงาน = เป้าหมายการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 5 มิติ) สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

หลักพุทธธรรมมาภิบาล คือ หลักพละ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการทำงานหรือบริหารงานให้บรรลุตามเป้าหมาย เป็นหลักการสังเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ปัญญาพละ คือ กำลังความรู้ 2) วิริยะพละ คือ กำลังความเพียร 3) อดวิชชพละ คือ กำลังความสุจริต 4) สังคหพละ คือ กำลังการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานในการบริหารงาน โดยจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรู้ พัฒนาค้นหาอยู่เสมอ มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน ขยันขันแข็ง อดทนอดกลั้น ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตามระเบียบ กฎหมายที่ราชการกำหนดอย่างเคร่งครัด ตลอดจนมีจิตอาสา ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุด

หลักการบริหารงาน คือ การบริหารงานพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย 4) ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว 5) ด้านการบริหารจัดการ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น 7) ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

นำไปสู่การประยุกต์หลักพุทธธรรมมาภิบาลเพื่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน คือ การนำเอาหลักพุทธธรรมมาภิบาล (พละ 4) มาบูรณาการใช้กับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ทั้ง 7 ด้าน จนนำไปสู่เป้าหมายของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ได้แก่ 1. L: Live น่านน่าอยู่ 2. E: Eat น่านน่ากิน 3. T: Travel น่านน่าเที่ยว 4. L: Learn น่านน่าเรียน 5. E: Environment/Dh: Dhamma น่านธรรมชาติสมบูรณ์/น่านน่าธรรม อันจะส่งผลให้ประชากรในพื้นที่จังหวัดน่านมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และเป็นการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้มากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านควรกำหนดนโยบายหรือแผนงาน ในการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบ มีการบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เปิดให้มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นสาธารณะก่อนการดำเนินแผนงานหรือโครงการต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลกระทบ เพื่อเป้าหมายและประโยชน์สูงสุดของประชาชน

2) องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านควรประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ผลการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ในการบริการสาธารณะทั้ง 7 ด้าน อย่างต่อเนื่อง

3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่านควรมีการส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการบริการสาธารณะทั้ง 7 ด้าน ซึ่งเป็นภารกิจขององค์กรให้ครอบคลุมพื้นที่รับผิดชอบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ควรจัดเวทีประชาคมในการรับฟังปัญหาและความต้องการของประชาชน ในทุกมิติและเชิญส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อนำโครงการกิจกรรมที่ผ่านกระบวนการประชาคมไปบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

2) กองยุทธศาสตร์และงบประมาณควรบูรณาการ ส่งเสริม สนับสนุน กับส่วนราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเอกชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว การพาณิชย์ การส่งเสริมการลงทุน เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างรายได้ สร้างงาน สร้างอาชีพ ต่อไป

3) ควรส่งเสริมการคุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาป่าไม้ ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างเป็นระบบและทั่วถึง

4) ควรส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกในการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เช่น ขยะอันตราย ระบบบำบัดน้ำเสีย โดยเริ่มจากครัวเรือนให้มีการคัดแยกขยะและร่วมมือกับหน่วยงานอื่นหรือส่วนราชการในการแก้ไขปัญหาพิษต่าง ๆ เช่น PM2.5 ปัญหาฝุ่นละออง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาการบริหารงานตามหลักผล 4 ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับการบริหาร

2) ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการมาประยุกต์ในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้ในการวางแผนพัฒนากระบวนการเพื่อให้บริการตามอำนาจหน้าที่ขององค์การให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

รายการอ้างอิง

- ถนัด ไชยพันธ์. (2560). การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมประสิทธิผลในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี (ดุष्ณีนีพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระมหาอุทิศ ธีรวโร. (2558). การบริหารจัดการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าไห อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระโยธิน ญาณวโร (แสนมนตรี). (2561). ประสิทธิผลการบริหารจัดการน้ำเสียในเขตเทศบาลเมืองพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- ภวัต นิตยโชนิต. (2560). การพัฒนาสมรรถนะตามหลักผล 4 ของบุคลากรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสงขลา (ดุष्ณีนีพนธ์หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

สมภพ ระงับทุกข์ และ ปัญญา คล้ายเดช. (2561). ธรรมนูญในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. *วารสารวิชาการธรรมทัศน์*, 18(3), 255-266.

สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส. (2564). *สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ* (รายงานผลการประเมิน ประจำปีงบประมาณ 2564). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

สิริพัฒน์ ลากจิตร. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สุวิมล สัจวรรณ. (2561). *การบริหารจัดการปัญหาอุทกภัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสิงห์บุรี* (สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

Investigation of Self-directed Learning Performance of Undergraduate Students in English Writing Course

Received: September 07, 2022
Revised: December 26, 2022
Accepted: February 02, 2023

Pornpittaya Mahamit¹ and Chuanpit Sriwichai²
(pornpittaya.pp@gmail.com)

Abstract

This study aimed 1. to investigate self-directed learning performance (i.e. self-management, self-monitoring, using additional learning tools, seeking assistance from others, and motivation) of undergraduate students with three different levels of writing proficiency (high, medium, and low) in English writing course and 2. to compare self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency. This study used a mixed method; quantitative and qualitative in order to respond to the objectives of the study. The participants in this study were fifty-three English major students who studied Academic Writing course. The data were collected by using self-directed learning performance questionnaire and semi structured interview. The data were analyzed by using percentage, means, standard deviation, F-test, and thematic analysis.

The findings were as follows:

1. Self-directed learning performance of the students with high writing proficiency was at high level in the aspects of self-management, self-monitoring, using additional learning tools, and motivation whereas they had low level of seeking assistance from others. The students with medium writing proficiency had high self-directed learning performance in self-management, self-monitoring, and using additional learning tools while their seeking assistance from others and motivation were at moderate level. For low writing proficiency students, they had high level in using additional learning tools. However, their self-management, self-monitoring, and motivation were at moderate level, and their seeking assistance from others was low.

¹ Master Degree Student in English Program, University of Phayao

² School of Liberal Arts, University of Phayao

2. The mean scores of self-monitoring and motivation of high writing proficiency students were significantly higher than medium and low proficiency students at .05 level. However, there were no statistically significant differences at .05 level in self-management, using additional learning tools, and seeking assistance from others among three groups of students.

The findings will be beneficial for teachers or researchers who want to enhance students to be self-directed learners in learning English writing by integrating self-directed learning processes such as self-management, self-monitoring, and motivation into their teaching strategies through online learning.

Keywords: Self-directed Learning Performance, Undergraduate Students, English Writing Course

Introduction

Currently, learning English is very essential because it can assist students to communicate with foreigners. In Thailand education system, Thai students have learned and developed four language skills for instance listening, speaking, reading, and writing all levels (Kalong, 2016). Although Thai students had been learning English for a long time, the English scores from Ordinary National Educational Test (O-NET) were lower than fifty percent (National Institute of Educational Testing Service (Public Organization), 2021). Moreover, among the four English skills, it was found that Thai students have faced difficulties in writing skills most (Rodsawang, 2017).

The process used to develop students' writing skills is Process Writing Approach (PWA). Hyland (2003) reviewed five-stage of the writing process as follows: pre-writing, drafting, revising, editing, and publishing. The writing process in the PWA stage could enhance students' writing achievement. Some stages in PWA were similar to the process of self-directed learning (SDL) for instance, planning, implementing, and evaluating (Brockett & Hiemstra, 2018). Students could draft their writing using writing outlines. Also, they could implement outlines to complete their writing. While writing, they could review and revise the progress of the first draft to the final draft. Hence, it showed

that the related process of self-directed learning and PWA could connect and be used to enhance students' writing ability.

Self-directed learning (SDL) was defined by many scholars. Firstly, Knowles (1975) defined it as the method in which people take the initiative with or without assistance from others, set up learning needs, set up learning goals, choose material and learning resources, choose and implement appropriate learning strategies, and evaluate learning outcomes. In brief, Self-directed learning means learning processes and characteristics that learners use to achieve their learning goals. There were many previous studies improving students' writing competence by using PWA and SDL.

Problematically, there is less about the investigation of both processes and characteristics of self-directed learning which students used to be self-directed learners in English writing course. Thus, this study aimed to investigate and compare self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency: high, medium, and low in English writing course.

Objectives of Research

1. To investigate self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency
2. To compare self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency

Research Methodology

This study was survey research using a mixed method; quantitative and qualitative approaches. There were two stages in this study. In the first stage, quantitative data were collected from the participants in five aspects: self-management, self-monitoring, using additional learning tools, seeking assistance from others, and motivation using the questionnaire to investigate and to compare self-directed learning performance of undergraduate students in English writing course with different levels of writing proficiency: high,

medium, and low. Then, in the second stage of the study, the semi-structured interview was used to collect qualitative data from nine volunteer students (3 students from each group).

The participants in this study were 53 English major students who were purposively selected from School of Liberal Arts, University of Phayao studying Academic Writing course.

Table 1 Background information of the participants

Levels of Writing Proficiency	Gender	Number	Percentage
High (Grade A, B+, B)	Male	8	15.09
	Female	28	52.83
	Total	36	67.92
Medium (Grade C+, C)	Male	2	3.77
	Female	9	16.98
	Total	11	20.75
Low (Grade D+, D, F)	Male	2	3.77
	Female	4	7.55
	Total	6	11.32
Total		53	100.00

According to table 1, the total number of participants consisted of fifty-three students. There were three levels of undergraduate students in writing proficiency which were high, medium, and low. The high writing proficiency students earned grade points at A, B+, B were eight males (15.09%) and twenty-eight females (52.83%). The medium writing proficiency students earned grade points at C, C+ were two males (3.77%) and nine females (16.98%). The low writing proficiency students earned grade points at D+, D, F were two males (3.77%) and four females (7.55%).

The research instruments were a self-directed learning performance questionnaire and a semi-structured interview. The items in the questionnaire and the questions in the interview were revised and confirmed validity by three experts in the field of teaching writing and self-directed learning using the Index of Item Objective Congruence (IOC). Then, the questionnaire was revised and

tried out on students who would not the members of the participants to verify its reliability using Cronbach’s alpha coefficient with its alpha value of .90.

The questionnaire was distributed to participants in the first week of the semester. The participants were taken approximately 30 minutes to complete the questionnaire. Then, the researcher divided the participants into 3 groups (high, medium, and low) according to their grade points from Paragraph Writing course they earned in the previous semester. After that, a focus group interview was conducted and recorded with nine students (3 students from each group). The interview lasted about 15 minutes for each group.

Percentage, means, and standard deviation were used to analyze the questionnaire. Then, F-test was used to compare self-directed learning performance of the participants among three groups of students. Lastly, the data from the interview was analyzed using thematic analysis and coding method. The five aspects in the questionnaire were used as a framework to identify five main themes: self-management, self-monitoring, using additional learning tools, seeking assistance from others, and motivation. Each data in the interview results was coded by using the coding method.

Results of Research

1. To investigate self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency

1.1 The Students with High Writing Proficiency

Table 2 Self-directed learning performance of students with high writing proficiency

Items	$\bar{X}$	S.D.	Level of Self-directed Learning Performance
1. Self-management	3.56	.86	High
2. Self-monitoring	4.11	.55	High
3. Using additional learning tools	4.02	.61	High
4. Seeking assistance from others	2.47	.92	Low
5. Motivation	3.74	.66	High
Total	3.67	.49	High

According to Table 2, the total mean scores of self-directed learning performance of high writing proficiency students were at high level (3.67). This meant that they had high level of self-directed learning performance in English writing course. It was shown that self-monitoring (4.11), using additional learning tools (4.02), motivation (3.74), and self-management (3.56) were in high level while seeking assistance from others (2.47) was in low level.

From the interview, the group of high students revealed that to manage themselves before doing assignments, they wrote outlines, and set up timeframe and timeline. Then, they monitored themselves by implementing writing outlines, checking grammar correctness, and knowing their strengths and weaknesses. While they were writing, they stated that online dictionaries, translation programs, search engines, and learning vocabulary and speech from social networking sites were their additional learning tools. They claimed that they seek assistance from classmates, teachers, and friends while they were writing and after they completed their writing. Furthermore, they expressed that preference to write, enjoyment when writing, opportunity to write assignments on their own interesting topics, and the deadline of writing assignment submission were their motivations to do writing assignments.

1.2 The Students with Medium Writing Proficiency

Table 3 Self-directed learning performance of students with medium writing proficiency

Items	$\bar{X}$	S.D.	Level of Self-directed Learning Performance
1. Self-management	3.52	.93	High
2. Self-monitoring	3.71	.95	High
3. Using additional learning tools	4.06	.49	High
4. Seeking assistance from others	2.78	.87	Moderate
5. Motivation	3.21	.62	Moderate
Total	3.50	.69	High

Table 3 showed the total mean scores of self-directed learning performance of the medium group. They were at high level (3.50). This meant that the medium group of students had high level of self-directed learning performance in English writing course. It was found that using additional learning tools (4.06), self-monitoring (3.71), and self-management (3.52) were at high level whereas motivation (3.21) and seeking assistance from others (2.78) were at moderate level.

From the interview, the group of medium students explained that when they were assigned to do writing assignments, they managed themselves by having writing outlines and setting up their timeframe. After that, they would monitor themselves including writing following their outlines, evaluating writing structure, checking grammar correctness/parts of speech, and knowing their strengths and weaknesses. Then, online dictionaries, translation programs, and search engines would use as additional learning tools while writing. Moreover, they would ask for help from their classmates, teachers, and friends. They also exposed that the motivations to do writing assignments were an opportunity to write on their own interesting topics, the score, writing skills improvement, and the deadline of writing assignment submission.

1.3 The Students with Low Writing Proficiency

Table 4 Self-directed learning performance of students with low writing proficiency

Items	$\bar{X}$	S.D.	Level of Self-directed Learning Performance
1. Self-management	3.17	.46	Moderate
2. Self-monitoring	3.11	.52	Moderate
3. Using additional learning tools	4.14	.65	High
4. Seeking assistance from others	2.50	.80	Low
5. Motivation	2.97	.96	Moderate
Total	3.19	.50	Moderate

Table 4 revealed the total mean scores of self-directed learning performance of the students in low group. The total mean scores were 3.19 which was moderate level. Using additional learning tools was found to be high level (4.14) while the moderate level were self-management (3.17), self-monitoring (3.11), and motivation (2.97). In addition, seeking assistance from others was found in low level (2.50).

From the interview, the group of low students reviewed that before doing writing assignments, they had writing outlines, and set up a timeframe. To monitor themselves, they described that they checked grammar correctness, and knew their weaknesses. The additional learning tools they

used while writing were online dictionaries, printed grammar books, search engines, and social networking sites to learn vocabulary, grammar structure, and speech. Whenever they need some assistance, they would ask classmates and friends. Furthermore, they also told that sometimes they did not ask anyone. They said that an opportunity to write on their own interesting topics, the score, and the deadline of writing assignment submission could motivate them to do writing assignments

2. To compare self-directed learning performance of undergraduate students with different levels of writing proficiency

Table 5 Self-directed learning performance mean scores of the students with three levels of writing proficiency

Self-directed Learning Performance	Levels of Writing Proficiency	n	$\bar{X}$	S.D.	f	p
Self-management	High	36	3.56	.86	.562	.573
	Medium	11	3.52	.93		
	Low	6	3.17	.46		
Self-monitoring	High	36	4.11	.55	6.707	.003
	Medium	11	3.71	.95		
	Low	6	3.11	.52		
Using additional learning tools	High	36	4.02	.61	.101	.904
	Medium	11	4.06	.49		
	Low	6	4.14	.65		
Seeking assistance from others	High	36	2.47	.92	.516	.600
	Medium	11	2.78	.87		
	Low	6	2.50	.80		
Motivation	High	36	3.74	.66	4.780	.013
	Medium	11	3.21	.62		
	Low	6	2.97	.96		

Note. $p < .05$

In conclusion, table 5 showed that there were statistically significant differences at .05 level in two aspects: self-monitoring and motivation. This presented that self-directed learning performance of undergraduate students

with high, medium, and low writing proficiency in English writing course was different. Furthermore, there were no statistically significant differences at .05 level which were self-management, using additional learning tools, and seeking assistance from others. This revealed that self-directed learning performance among three levels of undergraduate students' writing proficiency: high, medium, and low in English writing course was similar.

Conclusion and Discussion

1. Self-directed Learning Performance of Undergraduate Students with Different Levels of Writing Proficiency

1.1 The results of self-directed learning performance of high writing proficiency students

The overall means in all aspects were in high level. It showed that the students in high group had high level of self-directed learning performance in English writing course. The results in each aspect revealed that they had high level in self-management, self-monitoring, using additional learning tools, and motivation while they had low level in seeking assistance from others.

The interview accorded with the quantitative results in which the high group of students expressed that they always managed themselves before writing assignments. Then, they monitored themselves while writing and after completing their writing by implementing writing outlines and checking grammar correctness. They used learning tools while writing such as online dictionaries. They showed high motivation in doing writing assignments. However, it was revealed that they sometimes asked for help when they wrote assignments.

The reason which made the high group had high level of self-directed learning performance could be due to their high motivation. It was supported by the analysis of motivation aspect in the questionnaire that showed the highest mean scores. Filgona, Sakiyo, Gwany, and Okoronka (2020) claimed that the success of learning depended on whether or not the learners

are motivated. Higher motivation to learn can be linked to better academic performance. According to Garrison (1997), self-directed learners can be defined as active, curious, motivated, interested to try new things, and get involved in learning. Therefore, high motivation might be an important factor that made students have high level of self-directed learning performance. It was supported by the study of Abraham, Fisher, Kamath, Izzati, Nabila, and Atikah (2011) which explored first-year undergraduate medical students' self-directed learning readiness to physiology among three groups of achievers: high, medium, and low academic performance in physiology examination. This study explored self-directed learning in three scales: self-management, desire for learning, and self-control. The results revealed that high achievers had higher scores for all three scales compared with medium and low achievers. It also found that the high achievers had the highest median scores in desire for learning.

1.2 The results of self-directed learning performance of medium writing proficiency students

The overall means in all aspects were at high level. It presented that the medium group of students had high level of self-directed learning performance in English writing course. The results in each aspect exposed that they had high level in self-management, self-monitoring, and using additional learning tools while they had moderate level in seeking assistance from others and motivation.

These results corresponded with the interview of the students in this group, they reviewed that the first thing they did before writing assignments was self-management by developing outlines. Then, they monitored themselves while writing, and after completing writing by reviewing and revising the draft, and checking grammar correctness. They also used additional learning tools while they were writing. These interviews presented that they had high level in self-management, self-monitoring, and using additional learning tools. However, they asked for assistance when they confronted difficulty, and when they finished writing, they asked their peers to review their work. Some students showed motivation in improving their writing skills.

The medium group had the highest mean scores in using additional learning tools. This result may cause by students' need to develop writing skills. It was correlated to the interview which expressed their improvement of writing skills. These results agreed with the study of Gilquin and Laporte (2021) which examined the use of online writing tools by learners of English. The results revealed that the use of online writing tools helped learners write better texts. Also, the results corresponded to PHOSA and Patamadilok (2020) which claimed that using internet-based technology such as online dictionaries and online websites could assist students to increase English writing proficiency because they could help students to understand word definition, and ensure grammar correctness while writing. Conversely, they had the lowest mean scores in seeking help from others. The medium group may use the tools to support themselves while writing, so it was not necessary for them to ask for assistance from others. These results were accorded with the interview that revealed occasional asking for help from others.

1.3 The results of self-directed learning performance of low writing proficiency students

The overall means in all aspects were at moderate level. It presented that the group of low students had moderate level of self-directed learning performance in English writing course. The results in each aspect showed that they had high level in using additional learning tools. They had moderate level in self-management, self-monitoring, and motivation. They also had low level in seeking assistance from others.

It agreed with the interview that the students in low group said about the several additional learning tools they always used while writing. This showed that they had high level in using additional learning tools. They stated they managed and monitored themselves before and after completing writing by developing outlines, evaluating writing structures, and editing word usage and grammar structures. They explained that writing scores motivated them to do writing tasks, and the deadline drove them to finish the tasks. They rarely sought assistance from anyone while they were writing.

The results showed that the low writing proficiency students had low level in self-directed learning performance in English Writing course. However, they had high mean scores in using additional learning tools. These may be from the easy access to learning aids. The students could find further information from a variety of social networking sites. This meant that they could write assignments conveniently. It was consistent with the interview that showed the various learning aids they used while doing assignments such as online dictionaries and printed grammar books. Nonetheless, this convenience could decrease the students' thinking skills. When they wrote using the information from learning aids, they did not apply their own knowledge and their thought. Hence, this may affect them in improving their language knowledge and skills. Lack of knowledge and skills cause them got low level of self-directed learning performance and low-grade points in Paragraph Writing course. It was supported by the previous study of Navarro-Martinez and Peña-Acuña (2022) which investigated the relationship between Spanish teenage students' academic success and their use of technology and social networks. The results showed that excessive use of technology and social networks impairs academic performance, leading to lower grades because students' academic performance could depend on themselves and the socio-affective which were around them. On the contrary, these results did not agree with the study of Alshalawi (2022) which found that the higher undergraduate students' social networking sites usage, the better academic performance they performed.

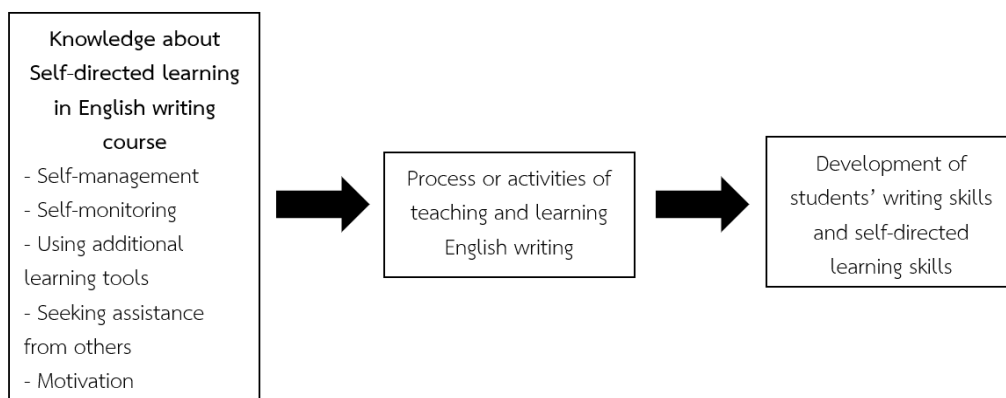
2. The Comparison of Self-directed Learning Performance of Undergraduate Students with Different Levels of Writing Proficiency

The results revealed that there were statistically significant differences at .05 level in two aspects: self-monitoring, and motivation among three groups. This indicated that the high and the medium group could monitor themselves to follow their writing outlines meanwhile the low group would change their outlines while writing assignments. It was supported by the analysis of the interview which expressed that the high and the medium group always implemented writing outlines while the low group did not always follow the writing plans based on the outlines. Additionally, the analysis of

motivation from the questionnaire showed that the high writing proficiency students had higher motivation than the medium and low writing proficiency students. This could be discussed that students' motivation impacted their writing proficiency. Rosmayanti and Yanuarti (2018) indicated that students' motivation can influence their English language achievement. On the other hand, this statement was not accorded with the study of Razali, Xuan, and Samad (2018) which investigated students' self-directed learning readiness (SDLR) among foundation students from high and low proficiency levels to learn English language. The results showed that students with lower and upper proficiency levels had similar level of motivation.

Nevertheless, there were no statistically significant differences at .05 level in three aspects: self-management, using additional learning tools, and seeking assistance from others among three groups. It indicated that self-directed learning performance in self-management, using additional learning tools, and seeking assistance from others were similar. For the students' self-management, it may result from the teachers' assignments that required everyone to write the outline before writing. Meanwhile, all students used learning tools to support them in searching information while writing. These corresponded with the previous study of Demir and İlhan (2022) which examined self-directed online learning skills of undergraduate students. From the Self-directed Online Learning Questionnaire, it was shown that there were no statistically significant differences between grade levels of undergraduate students in help seeking, and time management. It was agreed with the study of Sriwichai and Inpin (2019) which examined the effectiveness of the writing instructional model based on blended and self-directed learning on promoting writing proficiency and self-directed learning of EFL university students with different levels of English proficiency (high, average, and low). The results found that there were no significant differences in all aspects among three groups of students at .05 level both from pre-assessment and post-assessment. The students with different levels of English proficiency showed similar level of self-directed learning, especially in high, and average groups. Conversely, it did not agree with the study of Alghamdi (2016) which revealed the statistically significant differences between successful and less-successful English language learners in self-management.

New Body of Knowledge

This study provided more knowledge about self-directed learning in English writing course in the aspects of self-management, self-monitoring, using additional learning tools, seeking assistance from others, and motivation. This knowledge can be used as a guideline to design the process or activities of teaching and learning English writing. Teaching and learning process that include self-directed learning activities can assist students to develop their writing skills and self-directed learning skills.

Suggestions for Research

1. It is suggested for further research as follows:

To get more accurate information, data collection should be conducted to a greater number of participants. Also, this study investigated the undergraduate students in English writing course, so it will be useful for the researcher to examine self-directed learning in other skills such as learning reading, speaking, and vocabulary.

2. It is suggested for implications as follows:

According to the results, they will be beneficial for teachers or researchers who want to enhance students to be self-directed learners in learning English writing by integrating self-directed learning processes such as self-management, self-monitoring, and motivation into their teaching strategies through online learning. The teachers should give students the chance to write

their writing plans, take the responsibility to follow the plan, evaluate their own mistakes, and motivate them to practice writing by allowing them to select the topic that they are interested in.

The results showed that the students in three group asked for help from classmates and teachers. Therefore, to promote self-directed learning, both synchronous and asynchronous platforms should be provided for students to communicate with teachers and their peers when they need help.

References

- Abraham, R. R., Fisher, M., Kamath, A., Izzati, T. A., Nabila, S., & Atikah, N. N. (2011). Exploring first-year undergraduate medical students' self-directed learning readiness to physiology. *Advances in Physiology Education*, 35(4), 393-395.
- Alghamdi, F. (2016). Self-directed learning in preparatory-year university students: comparing successful and less-successful english language learners. *English Language Teaching*, 9(7), 59-69.
- Alshalawi, A. S. (2022). Social Media Usage Intensity and Academic Performance among Undergraduate Students in Saudi Arabia. *Contemporary Educational Technology*, 14(2), ep361.
- Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (2018). *Self-direction in adult learning: Perspectives on theory, research, and practice*: Routledge.
- Demir, F., & İlhan, E. (2022). Students' self-directed online learning skills in distance higher education: students' voice and faculty members' supports. *Psycho-Educational Research Reviews*, 11(1), 174-193.
- Filgona, J., Sakiyo, J., Gwany, D., & Okoronka, A. (2020). Motivation in learning. *Asian Journal of Education and social studies*, 10(4), 16-37.
- Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult education quarterly*, 48(1), 18-33.
- Gilquin, G., & Laporte, S. (2021). The use of online writing tools by learners of English: Evidence from a process corpus. *International Journal of Lexicography*, 34(4), 472-492.

- Hyland, K. (2003). Genre-based pedagogies: A social response to process. *Journal of second language writing*, 12(1), 17-29.
- Kalong, P. (2016). The development of english writing competency of thai efl students by using peer review. *VACANA Journal of Language and Linguistics*, 4(1), 38-70.
- Knowles, M. S. (1975). Self-directed learning: A guide for learners and teachers.
- National Institute of Educational Testing Service (Public Organization). (2021). *Summary of the National Basic Educational Test (O-NET)*. Retrieved Maech 3, 2021, from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/irdssru/article/view/248717/168988>
- Navarro-Martinez, O., & Peña-Acuña, B. (2022). Technology usage and academic performance in the pisa 2018 report. *Journal of New Approaches in Educational Research*, 11(1), 130-145.
- Phosa, S., & Patamadilok, S. (2020). A study of english writing skills of l2 students with blended learning approach. Naresuan University.
- Razali, A. B., Xuan, L. Y., & Samad, A. A. (2018). Self-directed learning readiness (SDLR) among foundation students from high and low proficiency levels to learn English language. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 15(2), 55-81.
- Rodsawang, S. S. (2017). Writing problems of EFL learners in higher education: A case study of the Far Eastern University. *FEU Academic Review*, 11(1), 268-268.
- Rosmayanti, D., & Yanuarti, H. (2018). The relationship between students' motivation and their learning achievement. *Professional Journal of English Education*, 1(6), 783-788.
- Sriwichai, C., & Inpin, B. (2019). The effectiveness of the writing instructional model based on blended and self-directed learning on promoting student's writing ability and self-directed learning. *Journal of Education Burapha University*, 29(3), 32-56.

A Comparative Study Between English and Bengali Word Formation

Received: May 24, 2022
Revised: September 13, 2022
Accepted: October 26, 2022

Anik Barua¹, Veerakarn kanokkmalade² and
Sakchai Posai³
(anikbarua2000@gmail.com)

Abstract

The objectives of this study were: 1. to study the word formation in both Bengali language and English language. 2. to compare the word formation between Bengali and English language. This research was a qualitative method and used the analysis of the processes of word formation in English and Bengali. Also, the study would contribute to linguistics research findings and meta-theory, including to compare several processes involved in the formation of words in English and Bengali. Research tools were used research works, books, documents, dictionary format (Bengali and English), thesis, documentaries, articles, library and online research about Bengali and English word formation. Data collection was prepared on the selected research topic, journal articles, research papers, reports, books, websites, and governmental, non-governmental publications. The researcher also analysed data based on a description of English and Bengali word formation processes through four steps given.

The finding of research found that 1) Forms of English and Bengali languages using some processes for instance, affixation, acronyms, alternation, blending, borrowing, clipping, compounding, reduplication. 2) Comparison of the word formation between Bengali and English language in the similarities as the word is formed in both English and Bengali using derivational and inflectional morphology, regularly use affixes as the primary facility for word

¹ Masters of Arts (Linguistics), Department of Foreign Language, Faculty of Humanities
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

construction including, both languages are connected with changes in tenses, personal pronouns, and numerical pronouns and commonly used in duplication and reduplication included the pronouns that act as direct or indirect objects. For the differences found that in morphology, both English and Bengali employ distinct terminology, English nouns lack a singular marker but the Bengali has a marker for singular and plural nouns, Nouns in Bengali must also be accompanied by the appropriate measure word when counted. In contrast to English, nouns in Bengali cannot be directly counted by adding the numeral immediately adjacent to the noun, in contrast to English, Bengali nouns are also case-sensitive, including nominative, objective, genitive (possessive), and locative including the terms of singular and plural affixes, English and Bengali are morphologically clearly different.

Keywords: English Word, Formation, Bengali Word, Affixation, Comparison

Introduction

Language is a constituent element of civilization. Language is used to maintain and convey culture and cultural ties. It makes social contacts easily. The people of different parts of the world speak different languages. Using language as a means of communication or media allows us to share thoughts, ideas, and feelings with others. It is critical to the survival of the human race. Variety in language encourages people to acquire it so they may converse, connect, and get to know one another better. It is not possible to study all of the languages in the world at a time. On this concern, humans need a universal language.

Furthermore, the English language plays the role of the world's universal language. The English language helps people with their cultural unification. On the other part, Bangladesh's official language is Bengali, commonly known as Bangla, but it is not the only language spoken there.

In this research, both languages are chosen from Indo-European language families. Therefore, they have the same linguistic lineage though of a different branch of the family. Experts believe nomads are thought to be the

original speakers of the English language. About 5,000 years ago, these nomadic people roamed the European plains. Proto-Indo-European speakers in southeast Europe north of the Black Sea spoke their dialect. Proto-Indo-European developed into the ancient languages of Latin, Greek, and German over time. Spanish, French, and Italian emerged from Latin. Ancient German gave rise to such languages as Dutch, Danish, German, Norwegian, Swedish, and, finally, the English language, (Colin Renfrew, 1989).

Bengali is an Indo-European language and therefore of the same linguistic lineage as English and the other European languages, though of a different branch of the family. The branch of the family to which Bengali belongs is called Indo-Iranian; its sub-branch is called Indic. In the Indic family, among the modern languages (of which a direct ancestor is a form of Sanskrit) are Bengali, Hindi, Marathi, Gujarati, Assamese, Oria, Punjabi, Nepali, Sinhalese, and Kashmiri. These languages are closely related to one another, for example, Italian and Spanish of the European Romance branch of the Indo-European family. There are three other primary language families in the sub-continent, the Dravidian (including Tamil, Telegu, Malayalam, and Kannada), the Tibeto-Burman languages of the north-east, and the Austric or Munda family (tribal languages of central and eastern India), (Dimock Edward, 1964).

Generally, beginners in second language learning are unaware of the subtle differences between languages, whether in terms of affixation or other word formation processes. Generally, they adhere to the patterns that are frequently encountered. For example, in English, the same pattern frequently occurs when changing the word class from verb to noun, as when lead (verb) becomes leader (noun), speak (verb) becomes speaker. (LEDERER, 1980) However, due to their habit, some beginners believe that any verb can be converted to a noun by adding the suffix -er, and it is incorrect, as invest (verb) never becomes investor. Numerous additional verbs cannot be altered simply by adding the suffix -er.

However, there is only one pair of morphemes – "tara" and – "tama" in the Bengali language to form comparative and superlative degrees, respectively. For example, "dhonitara" (richer) and "sundartara" (more beautiful). Unlike English,

in Bengali, as in Sanskrit and Hindi, the verb changes based on every person. Plural suffixes in Bengali are not used if a noun is preceded by a word that expresses plurality. So it is not seen in English. Thus, Bengali speakers can say “duto kalam” and “anek kalam”, not “duto kalamgulo” and “anek kalamgulo” to refer two pens and many pens respectively. In order to shed light on the situation, a comparative study is required.

This comparative study is conducted given the critical nature of cross-language comprehension for a second learner. According to the description above, the title "A comparative study between English and Bengali word formation" was chosen due to the tendency of specific beginners to make transfer errors or negative transfers when learning a second language, particularly in affixation and some other word formation.

To emphasize, this research is comparative linguistics that is practically required for the success of English and Bengali language learning. This is due to the fact that the two languages under consideration in this study do not belong to the same family and may therefore be investigated using comparative synchronic research. The reason for this is that comparative synchronic research is fundamentally concerned with determining the kinship language in accordance with the classification system through comparisons and contrasts of similarities and differences.

Objectives of Research

1. To study the word formation processes in both Bengali and English language.
2. To compare the word formation between Bengali and English language.

Research Methodology

Research design: The research design incorporated and synthesized two distinct methods. Generally, the research employed a non-interactive qualitative approach. This relates to the technique of data collection, which

was accomplished through library research or data sampling from various sources of text, including books, thesis, journals, articles, and other texts, or what is commonly referred to as analytical research. Then, the data sample that was chosen is described in detail descriptively and supplemented by a systematic arrangement of the data in tables. Due to the nature of this research, which is a type of contrastive analysis, contrastive analysis is a unique method for conducting comparative language research. These two approaches are combined to assist readers in quickly comprehending this study.

The Populations: The Populations of data in this study are compiled from English and Bengali word classes. Thus, English and Bengali word classes become part of the data population.

Research Tools: The Researcher prepared works, books, documents, dictionary format (Bengali and English), thesis, documentary, article, library and online research about Bengali and English word formation.

Data Collection: This research was compiled data analysis. It was tried well prepared on the selected research topic, journal articles, research papers, report, books, websites and government and non-government publications.

Data Analysis: In the first step, the researcher analysed the data by collecting and selecting data to take the data sample (sampling). After identifying a data sample, it is classified and the analysis process is initiated in four steps. They are:

1. To compare: languages
2. To predict: Difficulties and errors in learning
3. Arrangement: Sorting the material
4. Deliver: To find a suitable way to deliver

Therefore, the research is based on a description of English and Bengali word formation processes and finally a comparison of those processes that are present in English with those in Bengali with a view to clarifying areas of differences and similarities. Some of them have been fulfilled through the use of selected steps, while others are covered in the following chapter, which discusses the results.

Results of Research

The results of the research paper which well-prepared from the selected research topic, journal articles, research papers, reports, books, websites and government and non-government publications. The results are the following:

1. Word Formation processes in English and Bengali language

Various word formation processes are used to generate new words. However, all functions of word formation result in either inflectional or derivational changes. Thus, inflection (also known as inflection) and derivation are the two primary processes in forming words. Analyzing the word formation of English and Bengali, it is evident that both languages possess some morphological similarities and dissimilarities.

When it comes to the pattern of English word formation, it is possible to find several variations of morphological processes because English does not have a consistent standard way. Each base has a unique pattern to follow to generate a new word or expand an existing base into a new lexical item. These challenges beginners are learning English because each foundation has a unique pattern for expanding or developing into other words, making it challenging to master.

The number of word categories postulated by Indian and European grammatical traditions varies. There are eight categories in the European tradition: noun, pronoun, adjective, verb, adverb, preposition, conjunction, and interjection. There are five categories of words in the Indian grammatical tradition: noun, pronoun, adjective (including numerals and quantifier), verb, and avyaya, or the category of all indeclinable words. (Aussant, 2016) The European classification is more precise than the Indian one, as Adjectives and Adverbs are grouped in the Indian system. In contrast, the final three categories of European grammar are considered avyaya.

In English, affixes are classified according to their position relative to the stem or their physical position relative to roots. Prefixes, suffixes, postfixes, infixes, circumfixes, interfixes, duplifixes, transfixes, simulfixes, suprafixes, and

difixes are all used in English. For example, The English word "unforgettable" is composed of three morphemes: "un", "forget", and "able", but the Bengali word "anAdhUnIkTA" is composed of the prefix "an", the root "AdhUnIk", the suffix "TA", and the inflection "r".

Borrowing is a linguistic feature that appears universal to all living languages, not just English and Bengali. English, for example, borrows words from a variety of world languages. Bengali, like English, makes use of borrowing to expand its vocabulary. Thus, it was natural for Bengali to adopt strange English terms for administration, judiciary, security, scholarship, science and technology, trade, food, and dress, among others. Contact with the British facilitated the introduction of new concepts, ideas, education, and technology into Bengali social life.

The concept of reduplication is related to morphemic repetition. A morphological process is one that both English and Bengali use while developing some of their respective vocabulary collections. for example,

English - zigzag, tip-top etc.

Bengali – boi-toi, aram-taram, kane-kane, mone-mone etc.

2. Comparision between Bengali and English word formation

1) Similarities: Due to the fact that both English and Bengali are Indo-European languages, some similarities between the words in Bengali that are directly or indirectly derived from Sanskrit and their English equivalents. Following an examination of the bases listed in the preceding data, some similarities and differences between English and Bengali word formation were identified. 1) The word is formed in English and Bengali using derivational and inflectional morphology. 2) Both English and Bengali regularly use affixes as the primary facility for word construction. 3) Both English and Bengali inflectional morphology are connected with changes in tenses, personal pronouns, and numerical pronouns. 4) Duplication and reduplication of words are common in both English and Bengali. 5) The objective case is used in both Bangla and English for pronouns that act as direct or indirect objects.

2) Differences: 1) In morphology, both English and Bengali employ distinct terminology. 2) English nouns lack a singular marker. Bengali has a marker

for singular and plural nouns. 3) Nouns in Bengali must also be accompanied by the appropriate measure word when counted. In contrast to English, nouns in Bengali cannot be directly counted by adding the numeral immediately adjacent to the noun. 4) In contrast to English, Bangla nouns are also case-sensitive, including nominative, objective, genitive (possessive), and locative. 5) In terms of singular and plural affixes, English and Bengali are morphologically clearly different.

Conclusion and Discussion

English and Bengali share a similar linguistic structure in a broad sense. It is thought that English and Bengali, notably in terms of Word formation, have correspondences and non-correspondences in terms of affixation, blending, borrowing, clipping, compounding, and reduplication. After examining and discovering the correspondences and non-correspondences between English and Bengali, it was determined that both languages utilize distinct morphological terminology even though some of them serve the same purpose. The study of more than one language is consistent with linguistics itself. Specifically, English and Bengali sometimes have the same morphology or word formation pattern. It is a result of the systemic aspect of the language. Each language has a unique system that differentiates it from other languages. Which is consistent with Suniti Kumar Chatterji (1926) presents the standard work on the history of Bengali in his Book the Origin and Development of the Bengali Language. This book focuses on standard Bengali, it is in many ways a history of the entire Magadhan group of languages, which includes Assamese and Oriya as well as smaller languages sometimes regarded as dialects of Bengali, such as Sylheti and Chakma. It begins with a survey of the linguistic situation in South Asia and the Aryanization of India, moves to the earliest known stages of Sanskrit, and works forward from there. Along the way it discusses foreign influences as they arise, such as that of Persian as a result of the Muslim invasions and later those of Portuguese and English. Typically for a work of this period, it is confined to phonology and morphology. It discusses

syntax only in those few places where a syntactic point arises from the discussion of the morphology. It is also typical of its time in its lack of explicit recognition of the phonemic principle. And Heidi Harley (2009) explored English Words is a comprehensive and accessible introduction to the study of English words from a theoretically informed linguistic perspective.

- accessibly written to give students a command of basic theory, skills in analyzing English words, and the foundation needed for more advanced study in linguistic theory or lexicology

- covers basic introductory material and investigates the structure of English vocabulary

- introduces students to the technical study of words from relevant areas of linguistics: phonology, morphology, syntax, semantics, historical linguistics and psycholinguistics

In conclusion, English and Bengali word formation occurs due to affixation, the most common method for forming words. Precisely, in Bengali, affixation is consistently followed by internal change. In contrast to English, affixation and modification are distinct morphological processes in other languages. This conclusion addresses the issue addressed by the research. The vast majority of linguists are expected to contribute to advancing linguistic science.

Moreover, this comparison research aims to present a general overview of morphology to the reader, focusing on novices studying English and Bengali simultaneously. Morphology is the first step the learner must take to acquire all languages, each of which has a distinct pattern. Essentially, both English and Bengali have distinct qualities that must be grasped. Which is consistent with-Garland Cannon (1986) stated that Blending process seems to occur in all languages, to be very common in them, and to occur in every stage of the language's development. The voluminous scholarship on this very old process displays wide disagreement on terminology, definition, scope, and place within a modern taxonomy. Analysis of the six broad patterns exhibited by 132 recent written English blends, together with a refined definition, helps to show the dynamic role of blending in word formation and language

development, and the inter relations with derivation and compounding. Present phonological and word-formation rules cannot account for these blends, which considerably complicate any viable theory of the lexicon. The untabulated number of contemporary oral and written blends is evidently huge, with slips and other oral nonce forms pouring out from perhaps millions of businesses and persons who are enjoyably indulging their linguistic individuality in a way that perhaps no other word-forming process can challenge. Paradoxically, despite this enormous, ever-growing popularity, blending mainly produces oral forms that quickly die. The process has not significantly expanded the English lexicon; but blends are important and diverse, and one of the most intricate of all the word-forming categories.

New Body of Knowledge

Knowledge from research results on a comparative study between English and Bengali word formation, the researcher has applied the knowledge from the research results. summarized as:

English and Bengali languages have a combined vocabulary of several hundred thousand words. Without a large and diverse vocabulary, meaningful communication in English and Bengali is simply not possible.

Also crucial to efficient communication is a solid command of both English and Bengali, which is necessary for the teaching and learning of English as a foreign language and Bengali as the mother tongue of Bengali people. The vocabulary of a language contributes to its overall richness. If we wish to keep up with a language, we must become intimately acquainted with it.

Suggestions for Research

The suggestion of this study is that:

1. this research study will immensely help future researchers to get the proper knowledge of English and Bengali word formation. As I observed there is not enough research of comparative study between English and Bengali Word Formation.

2. this research study will help students and other researchers to continue further research on word formation in English and Bengali.

References

- Aussant, E. (2016). *To classify words: Western and Indian Grammatical Approaches*. Retrieved May 3, 2021, from <https://shs.hal.science/halshs-01396088>
- Chatterji, Kumar and Suniti. (1962). *The Origin and Development of the Bengali Language, Part 1*. Retrieved May 3, 2021, from https://archive.org/details/OriginDevelopmentOfBengali/CHATTERJI_Origin-Development-of-Bengali_Vol-1/
- Cannon Garland. (1986). *Blends in English Word Formation*. Retrieved May 3, 2021, from <https://doi.org/10.1515/ling.1986.24.4.725>
- Dimock Edward. (1964). *Introduction to Bengali*. Honolulu: East-west center press.
- Harley H. (2009). *English Words: A Linguistics Introduction*. London: Blackwell Publishing Ltd.
- Lederer, R. H. (1980). *English Word-making*. University of New Hampshire Scholars. Retrieved June 21, 2021, from <https://scholars.unh.edu/dissertation/1285>
- Renfrew, C. (1989). *The Origins of Indo-European Languages*. Retrieved June 21, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/24987446>

Collocations in the Doctrine of Paticcasamuppada Book: A Linguistic Study

Received: May 05, 2022
Revised: October 10, 2022
Accepted: December 02, 2022

Nandamalasiri¹, Veerakarn Kanokkamalabe² and
Narongchi Pintrymool³
(nandamalasiri.dbmc@gmail.com)

Abstract

This research is a linguistic study of collocation in the book of 'Paticcasamuppada'. The objectives of the study were 1) to explore the usage of the collocations of the keywords selected from book named 'The Doctrine of Paticcasamuppada', and 2) to identify the types of combination pertaining to the usage of collocations of the keywords selected from book named 'The Doctrine of Paticcasamuppada'. The data was collected and analyzed by the application of the software AntConc 3.4.4w which was developed by L. Anthony. The tools were used to identify the collocation keywords through Microsoft Excel 2013 data base, Oxford Collocations Dictionary for students of English (2012), and Longman Collocations Dictionary and Thesaurus (2013).

The results were from the study through a documentary and qualitative method to investigate a list of keywords which are most frequently used in the Doctrine of Patccasamupada. From the selected top 54 most frequent keywords, the collocations to each keyword were identified. Only the usage of English collocations that met specified criteria were selected and categorized into the 17 types of combinations pertaining to the usage of English collocations: 1) The keywords' view had the most frequent usage of English collocations of the keywords with the total frequency of 75 occurrences or 11.87%. Among the frequency of 75 occurrences from the keyword view, the English collocations were as follows: (1) wrong view with the frequency of 38 or 55.66%, (2) right view with 10 or 13.33%, (3) view advocates with 1 or 1.33%, (4) view arises with 2 or 2.66%, (5) view gained with 4 or 5.32%,

¹ Master of Arts in Linguistic Program, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Department of Foreign Language, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

(6) view is with 3 or 3.99%, (7) view to with 9.99 and (8) view has, (9) view from, (10) view of Anupassana, (11) view of ego, (12) view of issaranimana, (13) view of one, (14) view of Paticcasamupada, (15) view of Sacca, (16) view of Sakkaya, and (17) view of taking which all together consisted the same frequency of 1 or 1.33%. 2) The Adjective +Noun were the frequent type of combination relating to the usage of English collocations of the Keyword in the Doctrine of Paticcasamupada with the frequency of 274 or 43.37%.

Keywords: Collocations, Doctrine of Paticcasamuppada

Introduction

For non- native speakers of English, collocations are very important part of knowledge of second language. To comprehend deep English literature, non -speakers need to understand about collocations. As a second language, many Buddhists read various types of Buddhist books in English. To propagate Buddhism through English all over the world, we should not skip learning English collocations. Collocation is the way words tend to co-occur with other words or expressions. In this case, we normally say ‘tell + the truth’ but not ‘say + the truth’. Some collocation phrases may be grammatically correct and yet sound wrong simply because of inappropriate collocation. For example, you can do your homework, but you cannot make it. Similarly, you throw a ball but toss a coin; you may talk about a tall man, but not a tall mountain. Therefore, learning English collocation is essential to us because they help us to communicate with each other in a more natural and accurate way, (Penny Ur, 2014).

A frequently asked question in this area is, ‘Why should we learn collocations?’ the authors of ‘Collocations Extra’, stated that collocation is the key to a high standard of English. Students need to know the words that enter into a collocation they have learned, and if they know the combinations that native speakers use, their English natural, fluent and elegant, (Elizabeth Walter & Kate Woodford Kate, 2015). Not only we should not skip collocations but also, we all need to properly learn vocabulary, grammar, morphology,

phonology, lexical items, pragmatics, etc. of the English language. Lewis stated that without grammar little be conveyed; without vocabulary nothing can be conveyed. Acquiring a large vocabulary is one of the most important tasks for everyone, especially those of second/foreign language learners or users, (M. Lewis, 2016).

Based on a lexical approach introduced by Michael Lewis, vocabulary should be the most important aspect in teaching English because language is grammaticalized Lexis, not lexicalized grammar, (Michael Lewis, 1993). But according to Bains's the knowledge of individual vocabulary does not suffice to achieve like command of English and communicative competence. Therefore, collocational competence is of great significance to every English language learner so as to produce prefabricate chunks without reconstructing word by word, (Bains, J. 2014).

Oxford Collocations Dictionary mentioned that collocation runs through the whole of the English language. No piece of natural spoken or written English is totally free of collocation. For the student, choosing the right collocation will make his or her speech and writing sound much more natural, more native-speaker-like when basic intelligibility does not seem to be at issue. A student who talks about strong rain may make himself or herself understood, but it requires more effort on the part of the listener and ultimately creates a barrier to communication. To study these sayings which are previously mentioned, it is very clear that studying collocations is the most useful way to be progressive in English skills, (Colin McIntoch and Ben Francis, 2010). And also the first and most important reason why collocations are significant is that the way words combine in collocations is fundamental to all language use. Therefore, both students of English and the Buddhist monks should not avoid studying English collocations, (J. Hill, 2013).

As collocations process, through the whole of English language, collocations appear in literature. And, 'The Doctrine of Patikkasamuppada' is a great Buddhist literature consisting of the law of dependent origination. In this book or literature involves many English collocations. These collocations are quite difficult for Buddhist non-native book readers. It is a problem to be

solved for Buddhist readers. Therefore, based on collocations of the present paper, the result will attempt to explore the usage of English collocations from the book entitled “The Doctrine of Patīccasamuppāda”. This is a book that explains about the law of dependent origination. This book is originally written by Venerable Mogoke Sayadaw Baddanta Vimāla and translated into English by U Than Daing. This “The Doctrine of Patīccasamuppāda” surely is a most outstanding work. It is also a most significant addition to the understanding of “The Doctrine of Patīccasamuppāda”.

To solve collocational difficulties or problems of Buddhist non-native readers, it is very necessary to conduct collocational research to solve English collocational difficulties in book of ‘The Doctrine of Patīccasamuppāda’ which is a very important book involving the law of dependent origination. Therefore, intending to the helpfulness of Buddhist non-native readers, the researcher will explore the usage and combinations of English collocations in the book. The researcher does believe that this study will be of great and helpful for both Buddhist monks and lay-people to comprehend the law of dependent origination as well as for the propagation of Buddhism.

Objectives of Research

1. To explore the usage of collocations of the keywords selected from book named “The Doctrine of Patīccasamuppāda”.
2. To identify the types of combination pertaining to the usage of collocations of the keywords selected from book named “The Doctrine of Patīccasamuppāda”.

Research Methodology

This study used a documentary and qualitative research method in order to explore the usage and types of English collocations in selected book, Doctrine of Patīccasamuppāda and a corpus is created for the book. The research design made up of two significant steps: The first step was the analysis of the individual keyword with its frequency of occurrence, and the analysis of

the common collocates of the selected keywords. The second step was the analysis of the types of combinations of English collocations from the first step. The first tool used for data analysis is AntConc 3.5.8 (Windows, 2019). The second tool used for data analysis is Microsoft Excel 2013. The third tools used the Oxford Collocations Dictionary for students of English (2012), and Longman Collocations Dictionary and Thesaurus (2013) to verify the usage of English collocations. The source of data is the book named 'Doctrine of Patikkasamupada'. The sample data of this study is the usage of collocations of the top 50 selected keywords in the selected book. The data collection was from the corpus of the book. In data analysis, there were two main questions: 1) what is the most frequent usage of English collocations of the keywords in the Doctrine of Patikkasamupada? 2) what are the most frequent types of combinations relating to the usage of English collocations of the keywords in the Doctrine of Patikkasamupada? By answering these two main questions, the data were analyzed with described tools.

Results of Research

The finding results were typed and keyed into Microsoft Excel 2013 database, as per Tables 6,7,8,9, and 10 which were generated by the researcher: 1) the analysis of the usage of English collocations of the keywords, and 2) the analysis of the types of combinations relating to the usage of English collocations of the keywords. The top 50 most frequent keywords were applied into the Concordance function of AntConc in order to find the common collocates of the given keyword. The selected keywords appeared with the text to its left and right collocates. Each line of Concordance results was manually scanned and analyzed sentence by sentence thoroughly, by the researcher, for any usage of English collocations of keyword based on the 17 types of combination of Colin McIntosh et al's framework. Then, the usage of English collocations was analyzed and verified with the Oxford Collocations Dictionary for students of English (2012), and Longman Collocations Dictionary and Thesaurus (2013).

The Result of Research Object 1:

The first research objective was ‘to explore the usage of collocations of the keywords selected book, the doctrine of Patikkasamuppada’. The results revealed that among the grand total frequency of 896 occurrences pertaining to the usage of English collocations in the doctrine of Patikkasamuppada, the keywords had the most frequent usage of English collocations of the keywords with the total frequency of 75 occurrences or 11.87%. Among the frequency of 75 occurrences from the keyword view, the English collocations were as follows: (1) wrong view with the frequency of 38 or 55.66%, (2) right view with 10 or 13.33%, (3) view advocates with 1 or 1.33%, (4) view arises with 2 or 2.66%, (5) view gained with 4 or 5.32%, (6) view is with 3 or 3.99%, (7) view to with 9.99 and (8) view has, (9) view from, (10) view of Anupassana, (11) view of ego, (12) view of issaranimana, (13) view of one, (14) view of Patikkasamuppada, (15) view of Sacca, (16) view of Sakkaya, and (17) view of taking which all together consisted the same frequency of 1 or 1.33%.

Result of Research Objective 2:

The second research objective was ‘to identify the types of combination pertaining to the usage of collocations of the keywords selected from book’. In this objective, the results revealed that among the seventeen types of combinations, the Adjective + Noun was the most frequent type of combinations pertaining to the usage of English collocations of the keywords in the Doctrine of Patikkasamuppada, with the frequency of 542 occurrences or 85.79%. Whereas the Verb + Preposition was the least frequent type of combinations with the frequency of 2 occurrence or 0.31%. The Verb-Noun and Adverb + Adjective types of combinations showed no frequency of occurrence at all in the book, the Doctrine of Patikkasamuppada.

Conclusion and Discussion

This study was a linguistic study of collocation in the book of Patikkasamuppada with two objectives: 1) to explore the usage of collocations of the keywords selected from book named “The Doctrine of Patikkasamuppada”; 2) to identify the types of combination pertaining to the usage of collocations of the keywords selected from book named “The Doctrine of Patikkasamuppada”.

It was a collocational documentary research. In this study, the top 54 most frequent keywords were selected according to the study samples and the collocations to each keyword were identified and analyzed. Only the usage of English collocations that met specified criteria were selected and categorized into the 17 types of combinations pertaining to the usage of English collocations. Among the key word, the keywords' view had the most frequent usage of English collocations of the keywords with the total frequency of 75 occurrences or 11.87%. Among the frequency of 75 occurrences from the keyword view, the English collocations were: (1) wrong view with the frequency of 38 or 55.66%, (2) right view with 10 or 13.33% , (3) view advocates with 1 or 1.33%, (4) view arises with 2 or 2.66%, (5) view gained with 4 or 5.32%, (6) view is with 3 or 3.99%, (7) view to with 9.99 and (8) view has, (9) view from, (10) view of Anupassana, (11) view of ego, (12) view of issaranimana, (13) view of one, (14) view of Patikkasamupada, (15) view of Sacca, (16) view of Sakkaya, and (17) view of taking which all together consisted the same frequency of 1 or 1.33%. 2) The Adjective +Noun were the frequent type of combination relating to the usage of English collocations of the Keyword in the Doctrine of Patikkasamupada with the frequency of 274 or 43.37%.

The discussion was concerned with the findings of the study which are the English collocations of the keywords used in of keywords in the Doctrine of Patikkasamupada and the most frequent type of combination relating to the usage of English collocations of the keyword in the Doctrine of Patikkasamupada. There were two research questions in this study and their relationship to the research questions and how they relate to previous studies and theories mentioned in the review of literature. The results of this study are discussed by using two research objectives as the following:

1) The most Frequent Usage of English Collocations of the Keywords selected from book named the Doctrine of Patikkasamupada.

The results from the collected data revealed that there were the grand totals of 896 usage of English Collocations of keywords in the Doctrine of Patikkasamupada. The keyword (1) view had the most frequent usage of English Collocations with the total frequency of 75 occurrences or 11.87%, followed by (2) consciousness with total frequency of 57 or 9.02% and, other keywords' frequencies followed from 52 to 1 small by small. Furthermore, the current study also revealed that the keywords Patikkasamupada, Dhamma, Ditthis, Dukkha, Vipassana, Jati, Jara, Kamma, Vedana, Sacca, Buddha and Avijja were not listed in the Oxford Collocations Dictionary for students of English (2012), and Longman

Collocations Dictionary and Thesaurus (2013). These results were supported by Phra Sonti Santamano (2016) done of the research title as: the usage of English collocations selected Buddhist Literatures”. He used top 50 most frequently keywords and the collocations from selected Buddhist Literature and the 17 types of combinations pertaining to the usage of English collocations met in selected and categorized on the usage of English collocations. The adjective and noun were the most frequent types of combination pertaining to the usage of English collocations of the keyword in What the Buddha Taught with the frequency of 192 occurrences or 30.38% and 307 occurrence or 41.88% in Good, Evil, and Beyond.

2. The Most Frequent Types of Combinations Pertaining to Use of English Collocations of the Keywords Selected Buddhist Literature

The present study revealed that the Adjective +Noun was the most frequent type of combination relating to the usage off English collocations of the keyword in the Doctrine of Patikkasamupada with total frequency of 274 occurrences. Among them, 111or 17.57% were noun keywords which make up the primary proportion, followed by adjective keywords with 163 or 25.80%. this finding result was helped to support Mr. Paitoon Suwitchanphan (2013). He studied about Adjective + Norn Collocational competence of Thai Learners: A comparative study of A Regular Program. That researcher focused solely one type of lexical collocations: i.e., adjective + noun. These participants consisted of 30 regular program students and 30 English program students at Sarasas Pittaya School, Bangkok, Thailand. The data collection instruments consisted of a gap-filling test of adjective + noun collocations (test 1), a collocation selection test of adjective + noun collocations (Test 2), and a collocation descriptive paragraph test (Test 3). Researcher showed the results of findings which were the regular program participants (69.33%) scored higher than the English program participants (57.67%) in the test 1. In test 2, the findings were no significant difference between the curricula and the collocation selection test. For test 3, the regular program participants used more adjective + noun collocations.

New Body of Knowledge

The book, the Doctrine of Patikkasamupada is about the law of dependent ordination and it is very important book for meditators. In the book,

the grand total frequency of 896 occurrences pertaining to the usage of English collocations in the doctrine of Paticcasamupada, the keywords' view had the most frequent usage of English collocations of the keywords with the total frequency of 75 occurrences and other keyword followed as the small number. In the book also consist of various types of collocations which are: Adjective + Noun, Verb + Preposition, Verb-Noun and Adverb + Adjective. Among them, the Adjective + Noun was the most frequent type of combinations pertaining to the usage of English collocations of the keywords in the Doctrine of Paticcasamupada, with the frequency of 542 occurrences or 85.79%. Whereas the Verb + Preposition was the least frequent type of combinations with the frequency of 2 occurrence or 0.31%. The Verb-Noun and Adverb + Adjective types of combinations showed no frequency of occurrence in the Doctrine of Paticcasamupada. In the book, the keyword, view was used 75 times frequently by the author so, it is understandable that human right view is very important according to the Lord Buddha's dependent ordination.

Suggestions of Research

1. Suggestions for Applying the Research Results

1) According to objective 1, in the Doctrine of Paticcasamupada, the most frequent usage of English collocations of the keyword, 'view' was used 75 times frequently as 'Right view or wrong view'. So, for practical application of non- native book readers, the present researcher's suggestion is to know the types of combinations of collocations such as: adjective+ noun, quantifier + noun, verb + noun, noun + verb, preposition + noun, noun + preposition. Because, without understanding these combinations, it is very difficult to know English collocations. If book readers know these combinations well, they can easily comprehend every type of English collocations even they are non- native readers.

2) According to the result of objective 2 also, the researcher found that various types of combinations were used in the book such as: adjective + noun, verb + preposition, verb - noun and adverb + adjective. So, non- native readers initially should try to know the types of combinations of English collocations. If they know it well, they can catch every types of English collocations and then they can easily understand the meaning of English.

2. Suggestions for Future Study

For future study, some limitations and suggestions are discussed and provided as useful guidelines.

1) First, future researcher should study a comparative study between the Doctrine of Paticcasamupada and original Tipitaka books or Mokok meditation way and other meditation way.

2) Second, future researchers who are interested in the law of dependent origination as well as English collocation might want to study the English collocations in Paticcasamupadavannana, Dighanikaya. Moreover, future researcher should investigate how many kinds of clauses have used in the Doctrine of Paticcasamupada or how many phrases have used in the Doctrine of Paticcasamupada. In conclusion, a future study should be conducted using other examples of the law of dependent origination that are like the Doctrine of Paticcasamupada or the Tripitaka itself. By comparing other examples that contain collocations, one can form a comprehensive view of how literature is developed in Tpitaka.

References

- Penny Ur. (2014). *A Course in English Language Teaching*. United Kingdom: Cambridge University Press.
- Walter, Elizabeth, & Woodford, Kate. (2015). *Collocation Extra*. UK: Cambridge University Press.
- M. Lewis. (2016) *Teaching collocation: Further developments in the lexical approach*. London: Commercial Colour Press.
- Bahns, J. (2014). *Lexical collocations: A constructive view*. (UK: Oxford Academic Press.
- Colin McIntoch and Ben Francis. (2010). *Oxford Collocations Dictionary for Students of English*. Oxford University Press.
- J. Hill. (2013). *Teaching Collocation: Further Development in the Lexical Approach*. (London: Commercial Color Press.

A Study of Lexical Categories in Arakanese Dialect

Received: January 25, 2023
Revised: May 02, 2023
Accepted: May 05, 2023

Yelin Myat¹, Sakchai Posai² and
Narongchai Pintrymool³
(yelinmyat.m@gmail.com)

Abstract

The objectives of the study included 1) to investigate the lexical items in Arakanese dialect; 2) to analyze the word formation of lexical items in Arakanese dialect. This research was qualitative study in nature. This study was conducted to collect data from school textbooks series used in government school including the online articles, journals. A content analysis and inductive conclusion were employed for data analyzing.

Findings of the study were as follows: 1) Regarding an investigation of lexical items in Arakanese dialect, it found the four-word classes as lexical items in Arakanese dialect. These word classes are interrelated in the formation of word and used with various particle to form their own word classes. 2) the analysis of the word formation of lexical items in Arakanese dialect, it found that the word formation of Arakanese dialect as a compound word can be formed by combination of word classes. It is also possible to construct the lexical items by adding affixation or particle.

Keywords: Lexical items, Word classes, Arakanese dialect, Linguistics

Introduction

As the world turns into a global village, individuals are keener on various dialects. As long as we are likewise conveying in this present day, language turns into the way to progress. In this way, individuals need more dialects to speak with different communities in various ways like work, social

¹ Master of Arts in Linguistics, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Linguistics Department, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

exchange, and governmental issues. For an extension permits us to cross the space between two grounds that are isolated, a language at present is a scaffold to construct a general public on the planet. In addition, in this globalization of time, a few dialects become dead dialects, and different dialects, then again, develop into worldwide dialects. It expresses that there are 6909 far-off dialects on the planet. 33% of dialects on the planet have less than 1,000 speakers left, and a large portion of them are anticipated to be cleared out by the following 100 years. Consequently, a few dialects need to hold continuously to be valuable for new students and their primary language speakers.

Ba Thein, Maung expressed that Myanmar (Burmese) language and Arakanese dialect are in Tibeto-Burman under the Sino-Tibetan language family. In the antiquated period of Myanmar's stone content in Bagan, the words, "Ree, Pee, ReeKaRar, AKhrae", were utilized as we, Arakanese, talk and compose now. Ko, Taw Sein showed specific words are not articulated as they are composed, and there are regulations that manage such phonetic changes, talk and compose now. Jenny Mathias expressed that grammatical forms in Burmese are not generally quantifiable as obvious gatherings with selective enrollment. Specifically, nominals, action words, qualifiers, and particles are proposed as the major lexical classifications. As Nominals join with demonstratives as well as possessive expressions, they don't consolidate with verbal markers. Most sorts of nominals are free morphemes.

The arrangement of lexical items has played a significant impact on the semantic portrayal and conjecturing. Norbert Cover and Henk van Riemsdijk showed that a focal inconsistency in the classification of syntactic classes is between satisfied words (likewise called: lexical or considerable classifications) and capability words (likewise called: practical classes). Content words are frequently described as those lexical things which have a somewhat 'explicit or point by point' semantic substance and as such convey the chief importance of the sentence.

Pe Maung Tin expressed that there are truly just two parts of speech in Burmese, the noun and the verb. He adds, "Burmese nouns and verbs need the assistance of additions or particles to show the linguistic connection." Apparently, for U Pe Maung Tin there are three classes of syntactic structures: nouns, verbs, and postpositional particles.

By learning the lexical items (derivational words) in the Arakanese dialect, the essential concept of this lingo and the design of words ought to be known in the essential concepts and furthermore the fundamental speculations of the syntactic construction. The Arakanese lingo is for the most part spoken in the west of Myanmar, and it is likewise spoken in Palawat in Chin state. It is considered to be a dialect of Burmese, however, contrasts fundamentally from standard Burmese in its jargon, including credit words from Bengali, English, and Hindi. Present-day standard Burmese has gone through additional progressions from Old Burmese than have the majority of the tongues; the Arakanese lingo is particularly moderate. Sittwe-Marma, Ramree, and Thandwe are three vernaculars of Arakanese dialect. In the quest for lingo by specialists, it is hard to tell what language the antiquated individuals of Rakhine individuals talk. As per the content written in the stone, ringer, from 4 AD, found in Rakhine state, it is uncovered that the old letters are stirred up with the dialects utilized in the north of India.

The researcher investigated the lexical classifications such as nouns, verbs, adjectives, and adverbs, so every one of the learners who concentrate on this thesis can comprehend these four words and how they are organized to exchange into various word classes. In this proposition, the researcher gathered information mainly on lexical classifications ground from volume 1 to volume 3 of Myanmar Thudar distributed by the Minister of Education in Myanmar. The researcher provides the lexical classifications in the Arakanese dialect and their word formation, who clearly admit that the understudies who concentrate on semantics and the Arakanese lingo will without a doubt gain the most significant advantages from this examination.

Objectives of the Research

There are two main objectives as follow:

1. To Investigate the Lexical Items in the Arakanese Dialect.
2. To Analyze the word formation of Lexical Items in Arakanese

Dialect.

Research Methodology

The study entitled “A Study of Lexical Categories in Arakanese Dialect” aims to investigate lexical items in the Arakanese dialect and to analyze the word formation of lexical items in Arakanese dialect. In this chapter, the researcher focus on the following points:

Research Method: It was a great importance to have a method of analyzing many other requirements of the study. For this research method, the researcher used **Myanmar Thuddar**. Vol. 1 to Vol 3 published by committee under Ministry of Education in the republic of the union of Myanmar and others related to lexical items which had been written by the linguistic scholar.

This research was conducted by qualitative research method that focuses on obtaining data through the publish books by committee under Ministry of Education in the republic of the union of Myanmar. A content analysis and inductive conclusion were employed for data analyzing.

Research Design: This research was qualitative research of study focusing on a documentary method by reading and studying many books concerned the topic theory and concept of the problem. Then the researcher collected the information from the books, documents, online sources and the data from Myanmar’s grammar textbook published by committee under ministry of education in the republic of the union of Myanmar.

Data Collection: As this study was a documentary method emphasizing on the study of word formation of lexical items in Arakanese dialect. The researcher collected the data from **Myanmar Thuddar**. Vol. 1, Module 1, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 2, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 3, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 4, **Myanmar Thuddar**, Vol. 2, Module 1, **Myanmar Thuddar**, Vol. 2, Module 2, **Myanmar Thuddar**, Vol 3 published by committee under Ministry of Education in the republic of the union of Myanmar.

First of all, the researcher collected the books from library, online, and book store in Myanmar.

Secondly, the researcher read and learned all the above books published by committee under Ministry of Education in the republic of the union of Myanmar, and analyze the lexical items in Arakanese dialect.

Thirdly, the researcher collected data, to present the word formation of the lexical categories, from these books and learned the word formation of lexical items in Arakanese dialect. Then the researcher present all the data found in the research.

Data Analysis: The researcher analyzed the data by the patterns and behavior of words and then arranged the data based on the their morphological order and syntatic order. Then classified them by meaning and construction. The analysis of the collected data is to find the lexical items and their word formation based on the theory of morphology, using word in different forms, and syntactic test. The data collected was analyzed qualitatively by reading and learning **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 1, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 2, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 3, **Myanmar Thuddar**, Vol. 1, Module 4, **Myanmar Thuddar**, Vol. 2, Module 1, **Myanmar Thuddar**, Vol. 2, Module 2, **Myanmar Thuddar**, Vol 3 published by committee under Ministry of Education in the republic of the union of Myanmar.

Finally, the collected data, correlated to the research objectives, was analysed. Later, the researcher gave the conclusin and recommendation based on the analysis.

Results of the Research

The study entitled “A Study of Lexical Categories in Arakanese Dialect” aims to investigate lexical items in the Arakanese dialect and to analyze the word formation of lexical items in Arakanese dialect. The researcher focused on the investigation of lexical items in Arakanese dialect and the result of the analysis of Lexical items formation in Arakanese dialect. As following points:

1. the result of the investigation of lexical items in Arakanese dialect:

There are four types of words in lexical items in Arakanese Dialect. Those words are capable of adding affixation to easily change the word form. The words in Arakanese dialect are interchangeable and monosyllable. Therefore, it is complicated to categorize word classes in this dialect. The word classes heavily depend on the affixation. **Sar** (eat) is a verb because it shows the action, but if the word **Sar** (eat) is added with a prefix **Kron**. It becomes **SarKron** (Eating), a noun. If we connect the word **Sar** (eat) with **NaingThaw** (Able), it becomes an adjective. The relation between an adjective and an adverb is that an adjectives become adverb by reduplication. **KaungThaw** (good), an adjective, becomes **KaungKaung** (Well), an adverb by reduplication the word **Kaung**. The four-word classes are very close to one another and easily transform into another word classes by adding affixation.

2. the result of the analysis of Lexical items formation in Arakanese Dialect:

The lexical items formation was found as below in four words classes:

In the case of studying noun in this dialect, Abstract noun and concrete can be classified in nouns according to their meaning, and form; simple and compound. In addition, nouns are formed by adding affixation (**A**) as prefix or (**Chat**) and (**Kron**) as suffix to a verb.

Simple nouns are originally one word such as “lu (man)”, “Eain (home)”, Khwa (cup). Compound nouns are formed: 1) by uniting two nouns, 2) by uniting a noun and a verb, 3) by uniting a verb and a noun, 4) by uniting a noun, a verb, and a noun or a word signifying an agent or doer.

In studying of the verb in this dialect, the researcher found that there are two moods: the indicative and the imperative; and three tenses: the present, the past, and the future as the verb is modified by mood, tense, and voice. The present tense of the verb is added with “Thee” or “Kra Thee”. The singular form of the present tense of the verb takes the “Thee”. “Kra Thee” is placed after the plural form of the present tense of the verb. Kyantaw Kyaug

Lar Thee. In this language, a verb can't be conjugated, therefore; tense makers are used to show tenses or when it is happened. There are mainly two moods: the indicative mood and the imperative mood.

The present tense makers “**Thee**” or “**KraThee**” are used to make present tense, and the Past tense makers “**Byar**”, “**KaeThee**” or “**PhuuThee**” are used in the past tense to show the complete action in the past. To show future intention or hope, the future tense makers “**Myae**”, “**LameMyae**”, “**Ann**”, “**PriteAnn**” or “**Lattan**” are used in future tense.

In studying of the adjective in this dialect, the researcher found that “**Thae**” or “**Thow**” is the sign of the adjective in this language. Comparison signifies the degree of increase or decrease to be observed in the employment of the adjective. The degrees of comparison are expressed by comparative “**TharRae**” meaning surpassing or excelling and superlative “**Sone**” meaning extremity.

In addition, as the adjective modifies noun, a noun must follow by the adjective. An adjective usually ands in “**Thow**” and “**Thae**”. The word “**ThatRae**” can be used to make comparison of two things, and the word “**Sone**” is used to show the best one in a group or community. There are two ways to form compound adjective: by combination of noun and adjective, and adjective and adjective.

The words “-ish alike adjective” also can be formed by adding the particle “**TharThar**” as suffix or “**Khat**” as suffix. The constructions are as following: 1) The adjective + The Particle “**TharThar**” = -ish alike adjective and 2) The Particle “**Khat**” + The adjective = -ish alike adjective

In studying of the adverb in this dialect, the research found that an adjective or a verb may be changed into an adverb by reduplication or adding the affix “**Swar**”. The adverbial affix is “**Swar**”.

Adjective into Adverb by adding “Swar”

Adjective	Adverb
“Kaung” Good	“Kaung Swar” Well
“ThaeCharTow” Sure	“ThaeChaeSwar” Surly

Adjective into Adverb by reduplication

Adjective	Adverb
“ThaeChar” Sure	“ThaeThae CharChar” Surly
“Kaung” Good	“Kaung Swar” Well

The Adverb of Time

“YaNage”	Today
“YamanNage”	Yesterday
“NanatPryn”	Tomorrow
“Amran”	Quickly
“Matineme”	Before
“Yakhu”	Now
“ChatChyan”	Immediately
“Nauge”	After
“San”	While
“Alom”	Ago
“TaKrane”	Once
“NaKrane”	Twice

The Adverb of Degree form by the affixing “Lom Swar” and “ALon”

Lom Swar, Alom	Very
Myar Swar, Amyar	Much

Conclusion and Discussion

The objectives of the research is to investigate lexical items in the Arakanese Dialect and to analyze the word formation of lexical items in Arakanese Dialect. To complete this research, the researcher spent times on collecting and analyzing the data from the grammar textbooks published into volume 1: module 1, module 2, and module 3, Volume 2: module 4, and module 5, and Volume 3: module 6.

First of all, in this thesis revealed above, the resercher dealt with the word classes of Arakanese dialect into the nine parts of speech: noun, pronoun, adjective, adeverb, verb, conjunction, postpositional marker, interjection, and particle in the dialect. Only the four types of word are classified into lexical items as they carry the meaning and are the heads of phrases which are open words, can be added with new prefix or suffix. They can be found with a synonym or antonym as they carry the principal meaning of the sentence.

Furthermore, Noun can be tangible or intangible and countable or uncountable. Noun by meaning and noun by construction can be correspondingly divided into four classifications in this dialect. As the noun can be countable or uncountable, noun can be pluralized and singularized. The four types of nouns by meaning are: proper nouns, common nouns, abstract nouns, and collective nouns. The four types of nouns by construction are: origin nouns, compound nouns, verbal noun, qualitative noun,

Additionally, the classification of verb can be done into the classification of verb by meaning that shows action, state, condition, occurrence, presence or existence, and the classification of verb by construction which are original verb, qualitative verb and compound verb.

Then there are two classifications of adjective: the first type is categorized by meaning and the second type is categorized by construction. The first type of adjective are qualitative adjective, referential adjective, number adjective, and question word. The second type of adjective are original adjective and compound adjective.

Lastly, adverbs are also classified by its meaning which are divided into five fragments: adverb of time, adverb of manner, adverb of state, adverb of magnitude, and adverb of interrogative word. and construction which are divided into three fragments: double-word adverb, adverb joined by particle, rhyme adverb.

In addition, the definite types of world classes of these lexical items can be known how they are used or take affixations and particles. A noun can be singular or plural, modified by adjective, and used with demonstrative

words. A verb takes tense makers and it can't be pluralized since it can't be conjugated. An adjective usually ends with "**Thow**" and modified noun and pronoun. An adjective becomes adverb by adding suffix "**Swar**" or duplication. Besides, the verb **Lote** (work) can change into noun by adding the prefix "**Ar**". It becomes a noun **Arlote** (work). The same word as the verb **Lote** (work) is able to change into adjective by adding the prefix **NaingTow** (able). It becomes an adjective **LoteNaingTow** (workable), and the adjective is able to become an adverb by adding suffix "**Swar**" or duplication as **lotelote**.

Moreover, **Jenny Mathias** stated that parts of speech in Burmese are not always definable as clear-cut groups with exclusive membership both these structures are nominal units. Likewise, **Pe Maung Tim** stated that there are really only two parts of speech in Burmese, the noun and the verb, instead of the usually accepted eight parts. He adds, "Burmese nouns and verbs need the help of suffixes or particles to show grammatical relation." It appears that for U Pe Maung Tin there are three classes of grammatical forms: nouns, verbs, and postpositional particles.

In conclusion, most word classes can be organized in this language by combination of one or more-word classes in a compound word. A compound noun can be appropriately comprised of noun, verb, pronoun, adjective and adverb without linking by conjunction, particle and postposition. Depending on the parts of speech involved, the combination can be classified as follow: the compound noun can be formed by the combination of noun and noun, noun and adjective, noun and adjective and noun, noun and noun and adjective, noun and verb, noun and noun and verb, noun and verb and noun, verb and verb, verb and noun. Noun can also be a verbal noun when a verb becomes a noun by linking with particle as prefix and suffix of it as following construction: by the combination of Prefix and verb, and verb and suffix.

New Body of Knowledge

The researcher found that students should understand the word classes of Arakanese dialect and the interrelation of the formation of words in

order to study the lexical items in Arakanese Dialect. This language seems to have no tenses, but there're different way to show the time period of the action. It has special particle or affixation to fulfil in the blank of the conjugation.

The knowledge of the lexical items, which are noun, verb, adjective, and adverb, help learners of this dialect use all language skills in all specific areas. They can be in some cases confused. Hence, the word in its origin is easy to recognize, but the combination of two-word classes can be difficult to categorize. If the word classes need to separate relatively, the particle or affixation can show what type of class it is. For example: a noun can be singular or plural, a verb can be used with tense maker, an adjective end with “**thow**”, and an adverb ends with “**Swar**”.

Suggestions of Research

This research was in general small limited research about to study the lexical items in Arakanese Dialect. So, it is not complete at all. Therefore, further study can present as the following areas:

1. Analyzation of each word in Arakanese dialect: In this part, the research can study one word class of the lexical items;
2. Study of specific particle used with lexical items in Arakanese Dialect: Under this title, the researcher can study the particle which goes with lexical items in Arakanese Dialect;
3. Comparative study between lexical categories and functional categories in Arakanese Dialect: In this section, the research can study the different use or word formation of these two categories.

References

- Baker, Mark C. (2004). *Lexical Categories Verbs, Nouns, and Adjective*. UK : Cambridge University Press.
- Cakkaida, Ven. (1994). *A Guide to Arakanese Dialect*. Yangon : U Ye Myint's Press.

Okell, John. (1995). *Three Burmese Dialects*. Papers in Southeast Asian Linguistics.

Ko, Taw Sein. (1898). *Elementary Handbook of the Burmese Language*

Rangoon : Superintendent. Gov. Printing.

Norbert Corver, Harry Van Der Hulst and Henk Van Reimsdijk. (2001).

Semi-Lexical Categories: The Function Words and the Content of

Function Words. Walter de Gruyter GmbH & Co. KG.

Strochlic, Nina. (2022). *The Race to Save the World's Disappearing Languages*.

Retrieved April 16, 2022, from <https://www.nationalgeographic.com/culture/article/saving-dying-disappearing-languages-wikitongues-culture>

Pragmatic Aspects of Temporal Adverbial Clauses in English Novels

Received: June 20, 2023
Revised: June 23, 2023
Accepted: June 23, 2023

Abhinan Wongkittiporn¹
(abhinan.w@rsu.ac.th)

บทคัดย่อ

The objective of this study was to investigate pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in novels as written in English. Whilst previous studies, which focused on adverbial clauses, selected the texts of EFL writing, English cookbooks and academic texts, the current study investigates the pragmatic aspects of adverbial clauses in English novels. They are reading materials that are suitable for everyone to read regardless different ages and genders.

In regard to methodology, the data collection of English novels in this study are derived from five novels with different authors: *Charlie and the Chocolate Factory* (Dahl, 2007), *Robinson Crusoe* (Defoe, 2013), *the Midnight Plan of the Repo Man* (Cameron, 2014), *Naked Lunch* (Burroughs, 2016), *Wide Sargasso Sea* (Rhys, 2016) and *the War of the Worlds* (Well, 2018). From a total of approximately 300,000 words, there are 39 tokens of temporal adverbial clauses that were collected to be studied with their main clauses. The analysis of temporal adverbial clauses follows Swan (2016) who provided the temporal adverbial connector keywords, such as *after*, *when* and *whilst*. After going through the process of the data analysis, three linguists were instructed to check the accuracy of the data analysis for the sake of reliability.

The results show that the occurrences of temporal adverbial connectors in this study are *until*, *before*, *when* and *while* at different percentages. The use of these temporal adverbial clauses was explained by two reasons: *pragmatic aspects of iconicity of sequence* and *end-weight principle*. It is expected that the results of this study will be useful for learners of English as Foreign Language (EFL).

Keywords: Pragmatic aspects, temporal adverbial clauses, English novels

¹ English Language Department, College of Liberal Arts, Rangsit University, Thailand

Introduction

In the 21st century, English has become an international language where the numbers of speakers of the English language rank in the top five (Melchers & Shaw, 2013). To know a language is to know the grammar of a language. It is regarded as a necessary tool to build up one's *grammatical competence* (Radford, 2009). The grammar of the English language is made up of numerous features, such as adjective clauses, noun clauses, passive voice and adverbial clauses. However, Gries and Wulff (2021) highlighted that learners of English as a Foreign Language (EFL) are now facing difficulty in ordering adverbial clauses. Since adverbial clauses are adjuncts, they can be used in different positions of the sentences where their meaning remains the same, as in (1).

(1)

(a) When I was young, I fed three cats.

(b) I fed three cats when I was young.

In (1), while English language learners can understand the form and meaning of temporal adverbial clauses as exemplified, they tend to be confused as to whether the temporal adverbial clauses should be placed in either the initial or the final position. With this curiosity, it is interesting to discover the pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in English. This will help boost English language learners' confidence when using these clauses in English.

Pragmatically, adverbial clauses are special because they can be placed in different positions of the sentence, including the placement in the beginning position, and the placement in the final position Haegeman, (2010) as in (2).

(2)

(a) ***When Peter was young***, he fed three dogs.

(b) Peter fed three dogs ***when he was young***.

In (2a), *when Peter was young* is placed in the initial position of the sentence. On the other hand, the same statement was placed at the final position of the sentence in (2b). Why this phenomenon can occur this way can be explained by the principle of temporal simultaneity, referring to the

occurrence of the two events at the same time (Duffley & Arseneau, 2012). Because of this, swapping the position between the main clause and the adverbial clause does not affect their semantic denotations and grammaticality.

Despite having the concept of temporal simultaneity to apply with the use of the adverbial connector *when*, the concept of pragmatic order of sequential events can also be applied (Fisher & Duffley, (2019). This can be seen in example (3).

(3) *When I listen to a sad song*, I always cry.

Unlike examples (2), it is possible to interpret that listening to a sad song can occur at a different time to the emotional action of crying. In example (3), it can be interpreted that the action of listening occurs first, while the action of crying is interpreted to occur subsequently.

This current study play attention to temporal adverbial clauses. *Temporal adverbial clauses* are a kind of adverbial clause to indicate time where the events occur before, after or simultaneously (Swan, 2016). There are various keyword connectors to indicate temporal adverbial clauses, such as *after*, *before*, *until*, *when* and *while*, as in (4).

(4)

(a) *After* I finish my dinner, I always have a cup of tea.

(b) I always apply sunscreen body lotion *before* I go swimming.

(c) *When* I was young, I fed three puddle dogs.

The adverbial connectors as in (4) such as *after*, *before*, and *when* allow us to know that they are classified as temporal adverbial clauses (Swan, 2016).

Several principles seem to relate to temporal adverbial clauses. One of them is *Iconicity of Sequence*, referring to the depiction of events based upon the occurrences of events in the real world (Diessel, 2008). This definition can be explained by examples, as in (5).

(5)

(a) *After* I finish my dinner, I always have a cup of tea.

(b) Jane always applies sunscreen body lotion *before* she goes swimming.

(c) *When* I was young, I fed three poodles.

In (5a), the event of having dinner occurs before the event of having tea. In (5b), the event of applying sunscreen occurs before the event of swimming. When an event happens first, it is written before the event that occurs subsequently. However, when the two events are interpreted to occur simultaneously, such as (5c), they can be written prior to or after each other in a sentence.

Regarding related previous studies of adverbial clauses, Wongkittiporn (2018) investigated the semantic denotations of adverbial clauses in a British cookbook. Various cognitive linguistic principles were applied to test the use of adverbial clauses in English cookbooks, such as the principle of markedness, the principle of iconicity, the end-weight principle and the principle of discourse pragmatic factor. The results show that the semantic denotations of temporal adverbial clauses occurred the most due to the principle of iconicity.

When it comes to this current study. The researcher fills the gap by using novels in English. According to Seo and Kim (2020), using English novels as materials could support learners to have stylistic skills and analytical thinking skills and creative skills. This is because English language learners can be encouraged to have discussions with their peers about what happens in the stories. It may be true that using English novels in classrooms may be time-consuming; however, the advantages outweigh the disadvantages in that English novel increase critical thinking, imagination and creativity (Lazar, 1990). This information leads to the following research objective.

Objectives of Research

To examine the pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in English novels

Research Methodology

The source of the data in the current study is English novels where the advantages as mentioned above (Lazar, 1990). A total of six English novels were collected to examine the pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in English. The criteria of data collection of English novels in this study were based upon their being best-sellers (Wongkittiporn, 2021). The English novels used in this study are listed in Table 1.

Table 1 Data Collection

English Novels	Authors & Years
<i>Charlie and the Chocolate Factory</i>	Dahl (2007)
<i>Robinson Crusoe</i>	Defoe (2013)
<i>The Midnight Plan of the Repo Man</i>	Cameron (2014)
<i>Naked Lunch</i>	Burroughs (2016)
<i>Wide Sargasso Sea</i>	Rhys (2016)
<i>The War of the Worlds</i>	Well (2018)

From approximately 300,000 words, 39 tokens were found, referring to a combination of the main clause and adverbial clause in this study. The data collection of adverbial clauses follows Radford (2009). The data collection is at sentence level which is made up of subordinate clauses or adverbial clauses and the main clause. The entire sentence was collected to study the pragmatic aspect as in (7).

(7)

(a) ‘Give it to a mark with K.Y. and he will come back for more.’ And *when the Kid spots a mark*, [TEMPORAL ADVERBIAL CLAUSE] he begins to breath heavy. (Burroughs, 2016)

(b) I read that long ago *when I was young*. [TEMPORAL ADVERBIAL CLAUSE] (Rhy, 2016)

Once the data was collected as illustrated in (7), their pragmatic aspects were analyzed as explained in the following section.

The data analysis in this study follows Swan (2016) with the keywords to analyze temporal adverbial clauses as in Table 2. Swan (2016) is an expert in the field of grammar for learners of English as a foreign language. Once the data was completely collected, the data analysis was given as follows:

Table 2 The Data Analysis

(8)

Adverbial Clauses	Examples
Temporal Adverbial Clauses	(a) ‘Give it to a mark with K.Y. and he will come back for more.’ And <i>when the Kid spots a mark</i> , he begins to breath heavy. (Burroughs, 2016, p. 5) (b) In fact, it seemed to have thickened enormously <i>since</i> he entered the room. (Burroughs, 2016, p. 164) (c) I can say definitely that I was never metabolically cured <i>until</i> I took the apomorphine cure. (Burroughs, 2016, p. 204)

Table 2 presents how the data collection in this study was interpreted semantically. In (8), the adverbial clauses are interpreted as temporal adverbial clauses as used with the keywords of adverbial connectors *when*, *since* and *until*. Other adverbial connectors under this category include *whenever*, *after* and *before* (Swan, 2016).

Once the data collection was analyzed semantically, three linguists were asked to validate the data analysis for the sake of accuracy and reliability based upon Item Objective Congruence (Ismail & Zubairi, 2022). The researcher asked three linguists to read the definition of temporal adverbial clauses in English as presented in literature review. Then, they were instructed to make a judgement whether they agree or disagree with the data analysis by putting the tick on the columns given. While placing a tick in column A means they agreed with the data analysis, placing a tick in column D represents disagreement with the data analysis. If 2 or 3 linguists placed a tick in column A, the data analysis was accepted as reliable. In contrast, if one or none placed a tick in column A, the data needed reanalyzing based upon the linguists’ suggestion. This methodology provided the basis for the results and discussion as follows:

Results of Research

With the above methodology, this section provides the results and discussion of the current study. As a total number of approximately 300,000 words, there are 39 tokens of adverbial clauses which are divided into 4 items of adverbial connectors, including *until*, *before*, *when* and *while* as presented in Table 3.

Table 3 Frequencies and Percentages of Temporal Adverbial Connectors in English Novels

Adverbial Connectors	Frequency Percentage (%)		Total
	Initial Position	Final Position	
<i>until</i>	0 (0)	3 (100)	3 (100)
<i>before</i>	1 (20)	4 (80)	5 (100)
<i>while</i>	4 (44.44)	5 (55.56)	9 (100)
<i>when</i>	12 (54.55)	10 (45.45)	22 (100)
Total	17	22	39

Table 3 reveals the frequencies and percentage of temporal adverbial connectors in English novels. The temporal adverbial connectors as found in this study are *until*, *before*, *while* and *when*. In regard to descriptive statistical analysis, the adverbial connector *until* was only found in the final position at 100 percent. The majority of adverbial connector *before* occur at the final position at 80 percent. The initial position and the final position of the adverbial clauses with the adverbial connector *while* are 44.44 percent and 55.56 percent, respectively. On the other hand, the temporal adverbial clause with the adverbial connector *when* frequently occur at the initial position at 54.55 percent.

Conclusion and Discussion

Theoretically, the results of temporal adverbial clauses in this study comply with the cognitive linguistic principles of pragmatic aspects of iconicity of sequence (Diessel, 2008) and *pragmatic aspects of end-weight principle* (Kim, 2015) as elaborated in the following session.

1. Pragmatic Aspects of Iconicity of Sequence

The results of this currents go along the same line with *iconicity of sequence* referring to the depiction of events based upon the occurrences of events in the real world (Diessel, 2008). In this study, the occurrences of the adverbial connector *before* in English novels apply effectively with the pragmatic principle of iconicity of sequence referring to the sequential occurrences of event in the real world (Diessel, 2008).

(10)

(a) He had to know a man and know him well *before he would pick up his money*. (Burroughs, 2016)

(b) I felt the concussion of Hauser's shot *before I heard it*.

(c) I never wished to live *before I knew you*. (Rhy, 2016)

(d) He can make chewing gum that never loses its taste, and candy balloons that you can blow up to enormous sizes *before you pop them with a pin and gobble them up*. (Dahl, 2007)

(e) That's what they call all of us who were here ***before their own people in Africa sold them to the slave trader.*** (Rhy, 2016)

(f) ***Before I could distinguish clearly how the man lay,*** the flicker of the light had passed. (Wells, 2018)

The adverbial connector *before* at the final position occurs at 80 percent. Depicting the event in this way helps support the reader's imagination to see events chronologically.

One of the obvious results of temporal adverbial clauses in English novels is that the use of adverbial connector *until* always occur at the final position as in (11).

(11)

(a) I just hated to see my little girl feeling unhappy like that, so I vowed I would keep up the search ***until I'd got her what she wanted.*** (Dahl, 2007)

(b) The church bells that have ceased a fortnight since suddenly caught the news ***until all England was bell-ringing.*** (Wells, 2018)

(c) I can say definitely that I was never metabolically cured ***until I took the apomorphine cure.*** (Burroughs, 2016)

The reason that the adverbial clauses that begin with the adverbial connector *until* are always used at the final position could be because it leads to the termination or the end point of the event.

The pragmatic aspect of iconicity of sequence is also applied with the use of the adverbial connector *when* as in (12).

(12)

(a) ***When the Kid spots a mark,*** he begins to breath heavily. (Burroughs, 2016)

(b) ***When I smiled at him,*** he began to cry. (Rhy, 2016)

(c) ***When our boat mounting the waves,*** we were able to see the shore. (Defoe, 2013)

(d) ***When he heard this,*** Mike Travee flew into a terrible tantrum. (Dahl, 2007)

In (12a), there are two actions that occur in sequence. Spotting a mask occurs first and breathing heavily occurs later. In (12b) smiling occurs before the event of crying. In (12c), the action of the boat mounting the wave occurs before seeing the shore.

2. Pragmatic Aspects of End-Weight Principle

The results of this current study also comply with *end-weight principle* which is defined as the placement of longer and heavier information at the final position of the sentence (Kim, 2015). Information that is long with a lot of detail or additional information related to numerical data, examples, subjectivity and supplementary information is usually placed at the final position. In this study, the use of the adverbial connector *when* is also found at the final position. This can be explained through the pragmatic aspect of end-weight principle referring to the placement of longer or heavier information at the final position as in (13).

(13)

(a) He was there once ***when they ate up twenty men, two women and one child.*** (Dahl, 2007)

(b) It always goes wrong ***when we come to the dessert,*** sighed Mr. Wonka. (Dahl, 2007)

(c) I was earnestly begging of God to give me repentance, ***when it happened providentially the very day that reading the scripture.*** (Defoe, 2013)

(d) I seldom gave anything over without accomplishing it, ***when I once had it in my head enough to begin with.*** (Defoe, 2013)

The temporal adverbial clause used with the adverbial connector *while* refers to the simultaneous coincidence of the two events at the same time as in (14).

(14)

(a) ***While I dressed,*** I thought that this would indeed make a fool of me. (Rhy, 2016)

(b) ***While they were talking,*** Mr. and Mrs. Bucket, Charlie's mother and father, had come quietly into the room, and now both were standing just inside the door, listening. (Dahl, 2007)

(c) *While I was cutting down some wood here*, I perceived that behind a very thick branch of brushwood. (Defoe, 2013)

(d) *While I was loading these pieces*, there happened a fierce engagement. (Defoe, 2013)

(e) It fell *while Miss Elphinstone was watching*. (Wells, 2018)

(f) They halted *while we hurried toward them*. (Wells, 2018)

(g) The horse had an hour's rest *while I took supper with my cousins and commented my wife to their care*. (Burroughs, 2016)

(h) He leaves the platform in a pile of old used condoms *while he adjusts the rope across the room and came back carrying the noose on a silver tray*. (Wells, 2018)

(i) He was standing very still, holding it tightly with both hands *while the crowd pushed and shouted all around him*. (Dahl, 2007)

Examples (14a)-(14i) show that the events in the main clause and the events in the adverbial clause co-occur at the same time. The difference of position between the initial position and final position could be interpreted by the pragmatic aspect of *the end-weigh principle*, referring to the post of longer or more information at the final position of the sentence (Kim, 2005). When the use of adverbial clauses with the adverbial connector *while* are used with compound structures with the coordinator *and*, they are placed at the final position such as (14g)-(14i). Another salient feature of using adverbial clauses with the adverbial connector *while* is that the progressive tense is often used in the adverbial clauses, such as (14b)-(14e).

In conclusion, this study examines pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in English novels in order to answer the following question.

What are the pragmatic aspects of temporal adverbial clauses in English novels?

Using English novels to investigate the use of temporal adverbial clauses allows us to understand their system more clearly. The use of the

adverbial connectors *until*, *before*, *when* and *while* are systemic, referring to the systematic and consistent use (Radford, 2009). Adverbial clauses with the adverbial connector *until* always occur at the final position and adverbial clauses with the adverbial connector *before* most frequently appear at the final position, highlighting the pragmatic aspect of iconicity of sequence where the subsequent events are linguistically placed at the final position. The results of the current study complies with Wongkittiporn (2021).

Unlike *until*, it is possible for the placement of the adverbial connectors *when* and *while* to be in either the initial or the final position. When taking a closer look at the support of qualitative data, the use of the adverbial connectors *when* and *while* comply with both iconicity of sequence and end-weight principle. The adverbial connector *when* that occurs in the initial position refers to the event in the real world that occurs first (i.e., *when I smiled at him, he began to cry*). On the other hand, the occurrence of *when* and *while* in the final position is applied with the pragmatic aspect of end-weight principle (i.e., *the horse had an hour's rest while I took supper with my cousins and commented my wife to their care*).

New Body of Knowledge

1. Exact Sequence of Writing Novels in English

This present study demonstrated a new body of knowledge in that the linguistic expressions of temporality in adverbial clauses are written based upon the actual event that happens in the read word. What happened first is written first, but what happens later will be written in the following sentence. It can be seen that sequence of writing plays an important role of narrative writing or short stories. Otherwise, the readers may get confused while reading the texts and they could stop reading. When English language teachers ask their students to write short stories or narrative writing, it is important to let them know that sequence of writing is important, so making an outline or a story board would help them write story more effectively and more fluently.

2. Styles of Writing Narrative Writing and Shorts Stories

The pragmatic aspects of end-weight principle apply in writing novels. Although writing shorter sentences in English would reduce a mistake of crating ungrammaticality. However, it the writing need to write additional or supplementary information which is long and heavy, putting them at the final position of the sentence is strongly recommend.

Suggestions of Research

1. Suggestions for the results of the study

As seen in the above session, the results of the study shows that writing novels in English prefers its own style of writing. Having the notion of temporal adverbial clause allows us to be able to use this structure grammaticality. However, the use of temporal adverbial clauses seems to be applied differently and they have its own specific use in writing novels in English. It is important for the writer to apply the notion of adverbial clauses at the same time as pragmatic aspects of iconicity of sequence simultaneously.

2. Suggestion for applying the results of this study with EFL learners

This study will be useful for learners of English as a Foreign Language (EFL). Additionally, it introduces them to the concept of using English novels to learn grammar. Seo and Kim (2020) mentioned that not only do English novels improve the grammatical competence of English language learners, but it also supports English language learners' creativity, critical thinking and analytical thinking. Moreover, English novels can help English language learners to upgrade their linguistic and cognitive capabilities (Wong, Miao, Cheng & Yip, 2017).

To improve these skills, English language teachers could use English novels as outside reading materials. The advantages of English novels as outside reading materials are that English language learners can learn form, meaning and use at the same time (Lazar, 1990).

As novels are a kind of narrative writing that are usually set by time, using English novels to learn about temporal adverbial clauses is beneficial to English language learners. Learning this way could avoid boredom when compared to studying grammar from grammar texts or worksheets.

3. Suggestions for Future Research

The results of temporal adverbial clauses in this current study are only applicable with English novels. Applying the results of temporal adverbial clauses in this study to other types of text, such as English newspapers and academic prose, may not be applicable to the optimal level. For future research in the field, it is recommended that examining other types of adverbial clauses in-depth, such as concessive adverbial clauses and adverbial clauses of condition, may contribute something new to the field.

References

- Diessel, H. (2008). Iconicity of sequence: A corpus-based analysis of the positioning of temporal adverbial clauses in English. *Cognitive Linguistics*, 19(3), 465-490.
- Duffley, P., & Arseneau, M. (2012). Tense and control interpretations in gerund-participle and to-infinitive complement constructions with verbs of risk. *Canadian Journal of Linguistics/Revue Canadienne de Linguistique*, 57(1), 31-50.
- Fisher, R., & Duffley, P. J. (2019). A cognitive-semantic study of verbal complementation with adjectives expressing the emotion of fear in Canadian English. *Cognitive Semantics*, 5(1), 121-146.
- Gries, S. T., & Wulff, S. (2021). Examining individual variation in learner production data: A few programmatic pointers for corpus-based analyses using the example of adverbial clause ordering. *Applied Psycholinguistics*, 42(2), 279-299.
- Haegeman, L. (2010). The internal syntax of adverbial clauses. *Lingua*, 120(3), 628-648.
- Ismail, F. K. M., & Zubairi, A. M. B. (2022). Item objective congruence analysis for multidimensional items: Content validation of a reading test in Sri Lankan University. *English Language Teaching*, 15(1), 106-117.
- Kim, K. (2015). A pragmatic-functional account for information structures in *Academic Journal of Linguistics Research*, (37), 25-53.

- Lazar, G. (1990). Using novels in the language-learning classroom. *ELT journal*, 44(3), 204-214.
- Melchers, G., & Shaw, P. (2013). *World Englishes*. UK: Routledge.
- Radford, A. (2009). *Introduction to English sentence structure*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Seo, Y. & Kim, C. (2020). The use of short fiction in a writing class: Pedagogical suggestions for secondary level teachers in EFL setting. *English Teaching*, 75(1), 119-139.
- Swan, M. (2016). *Practical grammar usage*: Oxford: Oxford University Press.
- Wong, S. W., Miao, H., Cheng, R. W. Y., & Yip, M. C. W. (2017). Graphic novel comprehension among learners with differential cognitive styles and reading abilities. *Reading & Writing Quarterly*, 33(5), 412-427.
- Wongkittiporn, A. (2021). Semantic classes and syntactic orders of adverbial clauses in a British cookbook. *RSU international Research Conference*, 36-47.

A Comparative Study of Burmese and English Syntactic Structure on Linguistic Approach

Received: January 03, 2023
Revised: June 26, 2023
Accepted: June 27, 2023

Candaseingi¹, Sakchai Posai² and
Narongchai Pinchaimool³
(candaseingi123@gmail.com)

Abstract

The objectives of the study were 1. to investigate English and Burmese syntactic structure on linguistic approach; and 2. to compare English and Burmese syntactic structure on linguistic approach. This research was qualitative research analyzed in detail approaching linguistic subjects. In this study used as a documentary and qualitative research by nature, the researcher used data collection analyzed and categorized from book such as “Syntax: A Linguistic Introduction to Sentence Structure” written by Keith Brown and Jim Miller.

The results of this study revealed as follows:

In linguistic approach, grammar is the set of structural rules governing the composition of clauses, phrases, and words in any given natural language. Grammar refers to the way words are used, classified, and structured together to form coherent written or spoken communication. This guide explains how sentences are constructed and how different types of sentences are formed. It shows on how to punctuate each type correctly and how to combine different sentence types for effective written communication.

As for the structure of English sentence in this thesis is divided into four sentences. Regarding a study of syntactic structures of Burmese words in sentences. It found that in describing the parts of Burmese structures of words in sentences, there are traditional grammar rule components of syntactic Burmese words in sentences which are subject, subjective - complement, verb, objective, indirect objective, and words. With regard to study of syntactic

¹ Master of Arts in Linguistics, Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3} Department of Linguistics, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

structures of Burmese words in sentences. It found that syntactic structures of Burmese words in sentences. It studies Burmese language consists of nine parts of speech, phrase structures of word, clause structures of word and sentence structures of word. The thesis describes how to structure Burmese words in two kinds of sentence, three kinds of clause and four kinds of phrase and the thesis has well provided structure words with tables and diagrams to know clearly for learners with Burmese grammar rule and the characters of nouns, pronoun, verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, positional makers, partials, and interjections. This study describes to syntactic structures of Burmese words and study them well. The structure of the sentence in Burmese contained in this thesis was divided into two sentences.

This study was mainly dealt with the functions of inversion English and Burmese syntactic structure. The usage of inversion took a pivotal role in both prose and poetry that allow writers to organize thoughts in an interesting way to lay great emphasis on certain ideas to the readers. Last of all, the results of the study were about the syntactic structure of English and Burmese syntactic based on linguistics that would give the essential ideas and invaluable suggestions to the readers to improve their English and Burmese proficiency and help solve the difficulty of written English and Burmese about the syntactic structure to a certain extent.

Keywords: Syntactic structure, English and Burmese, Linguistic Use

Introduction

A sentence basically a group of words which are tied together and convey an idea, event, or description. The words in an English sentence have a certain order and rules regarding ways to either expand or shorten it. Sentence structure is the arrangement of words, phrases, and clauses in a sentence. The grammatical meaning of a sentence is dependent on this structural organization, which is also called syntax or syntactic structure. The structure is the ways a sentence is arranged, grammatically. Farlex (2009) defined that sentence structure is the grammatical arrangement of words. When discussing about sentence

structure, it is explained more deeply in syntax because syntax is often equated with the study of sentence structure. In linguistics, syntax (from Ancient Greek syn-, “together”, and taxis, “arrangement”) is the study of the principles and rules for constructing sentences in natural languages. In addition to referring to the discipline, the term syntax is also used to refer directly to the rules and principles that govern the sentence structure of any individual language. We learn syntax because it enables human beings to compose complete message.

Burmese is in the Indochina peninsula of Southeast Asia. It is bounded on the North by Tibet and China; on the East by China, Laos, and Thailand; on the West by the Bay of Bengal, Bangladesh and India. The area of Myanmar is 261,776 square miles (New standard Encyclopedia Vol. 2 1971: 514). Myanmar is divided into four main physiographic regions: the northern mountain, the Western mountains, the Central lowlands, and the plateau in the east. The capital is Nay Pyi Daw. The population is estimated at 546,487 (2019).

There are four types of sentence structure are (1) simple sentence, a simple sentence consists of single independent clause with no dependent clause. (2) Compound sentence, a compound sentence consists of multiple independent clauses with no dependent clause. These clauses are joined together using conjunctions; for, and, nor, but, or, yet, so, punctuation, or both. (3) Complex sentence, a complex sentence consists of one or more independent clause with at last one dependent clause. A dependent clause starts with a subordinating conjunction. Examples: that, because, although, where, which, since. And (4) Compound-complex sentence, a compound-complex sentence consists of multiple independent clauses, at least one of which has at least one dependent clause.

Several basic arrangements of words produce the different linguistic sentence. In the past these sentences have been called sentence patterns or kernel sentences or sentence types. It is not possible to definitively list all the sentence types, for the results will vary with the grammatical analysis. For our purpose, however, which is the study of send complexity, we define any sentence as simple if no one word can be removed from it without destroying the grammatical unity called a sentence; and following this criterion, we can readily list the simple sentence types that are produced by arranging word elements into grammatical orders. The following twelve sentence types may

be considered a basic list: 1. Subject + Verb (The girl ran.) 2. Subject + Verb + Object (The girl ran the team.) 3. Subject + Verb + Indirect Object + Direct Object (The boy gave me a dime.) 4. Subject + be + Subject complement (noun) (Torn was the captain.) 5. Subject + be + Subject complement (adjective) (The boy was happy) 6. Subject + be + Adverb (The boy was nearby.) 7. Subject + Linking Verb + Subject complement (noun or adjective) (The boy turned cool.) 8. Subject + mid Verb + Complement (The fish weighed a pound.) 9. Subject + Verb + Object + Object complement (noun) (We named the girl our leader.) 10. Subject + Verb + Object + Object complement (adjective) (We found the boy happy.) 11. There + certain rearranged be sentences (There was a boy at home.) 12. It + be + complement (It is Jane. It was late.)

As being students of learning Burmese, it is necessary for serious study and practice about grammar, good pronunciation, correct usage of words, sentence structure and understand how to analyze various sentences, and different kinds of written language. For student of learning Burmese, the writing skill is the most serious problem in learning the Burmese language, students are unable to write an essay within a limited time, unable to write an academic paper in Burmese, and unable to write using correct grammatical rules in any kind of paper so the researcher think that it is because they are lacking Burmese sentence structure in grammar. By knowing these statemen above we all should know how Burmese sentence structure are important and helpful to the students of Burmese to be able to write and should learn about them to progress in the Burmese learning.

Function tagging is the process of marking up each word in a text with a corresponding function tag like Subj, Obj, Tim, Pla etc. based both on its definition, as well as its context [1]. It has been developed using the statistical implementations, linguistic rules and sometimes both. Identifying the function tags in each text is an important aspect of any Natural Language Application. We apply TBL for function tagging by extending the Naïve Bayesian based function tagging that is proposed in [2]. The number of function tags in a tagger may vary depending on the information one wants to capture. In the sentence below, the function tags are appended at the end of each word with. For example: S+V+O. (English), She goes to school. Sub + Obj +V + Vpl.

Thumathe kyaungko thawtay, (Burmese) Grammatical relations are the process of analyzing an input sequence in order to determine its grammatical structure with respect to a given grammar. They show the sentence structure of Myanmar Language by using function tags of the words in a sentence. We describe a context free grammar (CFG) based grammatical relations for Myanmar sentences. In the simple sentence below, the grammatical relations are apple at the end of each phrase with. For example: S + V + O. (English) He eats an apple. S + O + V. (Burmese) Thuthe Pantheeko satay. In the complex sentence below, the grammatical relations are appended at the end of each phrase with. For example: Conj + S + V + O, S + V + O, [English] Because its rain, we do not go to market, V + Conj + S + O + V (Burmese) Moywar thokyaung, nayarto zayko mathwarpar.

This thesis stated Burmese word approach, phrase approach, clause approach and especially the syntactical organization Burmese words in sentence which are two kinds of sentence: informal speaking sentence and formal writing sentences with Myanmar grammar rules. Myanmar grammar and English grammar are difference so all learners who studies the thesis they can know differently about words usages, phrases usage, clause usage and informal speaking sentence and formal grammar sentence between English grammar usage and Myanmar usages and they can also know specially about grammatical relations, positional relation, relations of co-occurrence and relations of substitutability in Burmese language sentence structure.

The researcher hopes that students who study English and Burmese grammar, this research will prove the most valuable aid in English and Burmese at the same time, the researcher hopes that this aim of study will impart to the general English and Burmese learner such knowledge of grammar and compositions as well enable them to write correctly.

Objectives of Research

1. To investigate English and Burmese syntactic structure on linguistic approach.
2. To compare English and Burmese syntactic structure on linguistic approach.

Research Methodology

The researcher used the data had collected from books. This study is documentative in nature to study the cooperation of the difference and similarity of English and Burmese language sentence structure. Reading many materials from various resources including books, research works journals online articles and so on. The researcher designed the qualitative research by studying the document such as book: thesis, dissertation, published books, research works, journals, online articles, magazine, news and then take these theories to create the research tools in order to collect the information from the target group.

This research was qualitative study focusing on a documentary method by reading and studying some books concerning the topic of the problem. Then researcher collected the information from the books, documents, and the data from sentence structure.

The study was a documentary method emphasizing a comparative study of syntactical structure. It is used in modern grammatical text the collection of data is mostly based on sentence structure.

In this data collection collected from many books, documents, thesis, and journal and related all documentaries resource.

Specially, all data collected from related research study. On the other hand, secondary data refers to the data such as literature, documents, and articles that is collected by other researchers and institutions.

In this thesis both primary and secondary data call are collected the related materials from primary and secondary sources.

The related terms used in contexts and to categorize them. Collecting data from the primary sources, as well as all the writing of the books in regard to English and Burmese sentence structure.

After collecting the data and information from both primary and secondary sources, the data was be analyzed. The analysis of the data led to a comprehensive understanding of the similarities and differences between English and Burmese languages sentence structure. The Components of syntactic English and Burmese sentences.

It analyzed Burmese nine parts of speech, phrase structures of word, clause structures of word and sentence structures of word. The thesis describes how to structure Burmese words in two kinds of sentence, three kinds of clause and four kinds of phrase and the thesis has well provided structure words with tables and diagrams to know clearly for learners with Burmese grammar rule and the characters of nouns, pronoun, verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, positional makers, partials and interjections. This study describes to analyze syntactic structures of Burmese words and also study them well.

It will make learners easier to see the types and function of Burmese syntactic restructure and English syntactic restructure frequencies. Then, researcher draws the tables which show the frequency of types and function from each act to data. The main purpose of his making a study is to investigate and analyze Burmese words sentence that in describing the parts of Burmese and English structures of words in sentences, there are traditional grammar rule components of syntactic Burmese words in Sentences which are subject, subjective - complement, verb, objective, indirect objective and agreement. Concerning the usage, the study found the syntactic structures of Burmese words a simple sentence structures as follow:

Table 1 Syntactic structures of Burmese words a simple sentence structures

No	Topics	Item
1	The analysis basic English element sentence	13
2	The analysis of simple sentence	17
3	The analysis of compound sentence	10
4	The analysis of complex Sentence	7
5	The analysis of compound-complex sentence	5
6	The components of syntactic Burmese words in sentence	6
7	The analysis of Burmese simple sentence	20
8	The analysis of Burmese complex sentence	23
9	A comparative analysis of simple sentence structures	1
10	A comparison analysis of complex sentence adverb clause	3
11	A comparison analysis of complex sentence adjective clause	3
12	A comparison analysis of complex sentence noun clause	3

The data collected is analyzed by the content analysis. In analyzing the data, researcher attends to use documentary and qualitative analysis. It will make learners easier to see the types and function of English and Burmese restructure frequency. They are some steps that researcher follow when research tries to do the analysis. Firstly, researcher reads several textbooks about sentence structure. Next, researcher comparative the data based on the types and functions of sentence structure. Then, researcher draws the tables which show the frequency of types and function from each act to data. Finally, researcher draws some conclusions after finishing the analysis.

This chapter describes the method that used in this research. And also, this chapter explains the sample, and data analysis. In short, it shows the main research design, data collection, data formulation, and conclusion that are used in this research regarding of all information used in this research.

Results of Research

The study entitled “A Comparative Study of Burmese and English Syntactic Structure on Linguistic Approach” aims to study the syntactic English and Burmese sentence analyze the classification used in sentences. In this chapter, the researcher focused on the following points:

1. The Components of Syntactic English Sentences

In the parts of sentences, there are subject, predicate, direct object, indirect object, complement. Every word in a sentence serves a specific purpose within the structure of that particular sentence. These are two important terms used to describe the essential parts of sentence. The subject is the word or group of words that tell us what or whom the speaker or writer is talking about. The predicate makers a statement about the subject. It usually tells what the subject is doing, or what is happening to the subject.

The analysis of simple sentence

A simple sentence, also called an independent clause, contains a subject and a verb and it expresses a complete though. The characteristics of English words in simple sentence must be only one subject and one verb with an object.

A simple sentence may have more than one subject.

A simple sentence may have more than one verb.

A simple sentence may even have several subject and verb.

The diagram below illustrates the basic elements of sentence.

The analysis of compound sentence

A compound sentence contains two independent clauses joined by a coordinator. The coordinators are as follows: for, and, nor, but, or, yet, so. As a simple sentence, a compound sentence cannot have any subordinate clauses. We can use these conjunctive adverbs to this construction; accordingly, besides, for instance, moreover, on the other hand, then, after, all, consequently, furthermore, nevertheless, otherwise, therefore, again, finally, however, nonetheless, though, also, for example, indeed, notwithstanding, still, thus, etc.

The analysis of Complex Sentence

Complex sentence contains an independent clause plus on dependent clause. A dependent clause starts with a subordinating conjunction. Example: that, because, although, where, which, since, whether than then, even if, if, unless, provided that, though, even though, so, so that, in order that, wherever, until, when, while, after, before, once, wherever, etc.

The analysis of Compound-complex Sentence

It is out here that this type shares the characteristics of both compound and complex sentences. Compound-complex sentences are made from two independent clauses and one or more dependent clauses. These are quite common in English, but those who study these sentences should try to master the first three types before using this one.

2. The Components of Syntactic Burmese Sentences

In order to make a complete meaning, a sentence needs a subject which is the person or thing to do something and a verb which is action about the subject. These are necessary terms used to describe the essential syntactical words of a sentence.

The Analysis of Burmese Simple Sentence

A simple sentence in grammar has only one main or independent clause and no dependent or subordinate clauses. Comprising a subject and a predicate, this short and independent syntactic entity intends to convey a complete idea or meanings of an idea. The characteristics of Burmese words in simple sentence might be one subject or more and only one verb in sentence.

The Analysis of Burmese Complex Sentence

Complex sentences contained an independent clause and at least one dependent clause. An independent clause had the ability to stand alone as a sentence. It always makes a complete thought. A dependent clause cannot stand alone, even though it had a subject and a verb. The dependent clauses have positional maker, particle and conjunction. Example: **thi, ko, tho, me, a kha, ka** etc.

3. Comparing the Syntactic Structures in English and Burmese

This study is aimed to compare the syntactic structures English and Burmese. Especially, this study focuses on the comparative sentence structures such as simple sentences, compound sentences, complex sentences and compound – complex sentences in two languages. In addition, sentence structures in both of languages the researcher compares will be portrayed in tree diagrams and in table.

A Comparative Study of Simple Sentence Structures

A simple sentence in English consists of one independent clause. An independent clause contains a subject and verb and expresses a complete idea. Sometimes, it can have compound subjects. It may or may not use commas but it stays simple in construction.

A simple sentence in Burmese contains only one independent or main clause. This independent syntax has a complete thought. Besides there are two fundamental phrases such as subject phrase and verb phrase in a simple sentence. In addition, in Burmese, postpositional maker and particle maker are usually used after each subject, object, verb etc.

A Comparative Study of Complex Sentence Structures

Complex sentences in Burmese contained an independent clause and at least one dependent clause. An independent clause had the ability to stand alone as sentence which always makes a complete thought. In Burmese grammatical rule as well, noun clause, adjective clause and adverb clauses are included into dependent clauses and complex sentences. Then, the dependent clauses will have postpositional makers, particles and conjunctions to join two or more sentences. Example: **thi, ko, thaw, lo, me, a kha ka, hu, thaw kyaung, tho le** etc.

A complex sentence in English consists of an independent clause plus a dependent clause. A dependent clause starts with a subordinating conjunction or a relative pronoun, and contains a subject and verb, but does not express a complete thought. According to grammatical principle, adverb, adjective and noun clauses are especially included into dependent clauses and complex sentences.

1) A Comparison of Complex Sentence Adverb Clause

Adverb clauses in Burmese modify verbs and begin with conjunctions. It usually modifies the verb. Adverb clauses are introduced by conjunction including /**pyi nauk**/ = after, /**thaw le**/ = although, /**ma taine mi**/ = before, /**thaw kyaung**/ = because, /**hlyan**/ = if, /**ma hlyan**/ = unless, and so on. These conjunctions are just some of the more common ones.

An adverb clause in English isn't just any group of words, however. A clause must contain a subject and a verb to be complete. An adverb clause also begins with a subordinating conjunction, such as after, if, because and although and so on.

2) A Comparison of Complex Sentence Adjective Clause

In Burmese as well, adjective clauses which are dependent clauses are a group of words. Even though there consist of a subject and a verb, they are not complete sentences that can stand alone. And also, adjective clauses in Burmese begin with a particle maker, which connects and refers to nouns or pronouns. The particle makers mostly used in adjective clauses are **te**, **thaw**, **thi**.

All adjective clauses are dependent clauses. A dependent clause is a group of words that consists of a subject and a verb, yet it is not a complete sentence that can stand alone. Adjective clauses begin with a relative pronoun, which connects them to the word they describe such as (who, whose, whom, which, where that) and so on.

3) A Comparison of Complex Sentence Noun Clause

In Burmese grammatical way, dependent clause acting the process of noun is called a noun clause. In addition, noun clause can be divided into subjective case and objective case because it acts the process of both subject and object. Then postpositional maker is especially used in noun clause such as **hma**, **ka**, **ko**, **lo**, **hu**.

A noun clause is a dependent clause that acts as a noun. Noun clauses are used to name something when a single word isn't enough. Therefore, they are always going to be dependent clauses and these clauses can't stand alone. If a dependent clause stands alone, it forms a sentence fragment, it is not a full sentence. Noun clauses begin with words such as how, that, what, whatever, when, where, whether, which, whichever, who, whoever, and why. Noun clauses can act as subjects, direct objects, indirect objects, predicate nominatives, or objects of a preposition.

Conclusion and Discussion

The conclusion of the study is based on two objectives of the study as follows. To investigative English and Burmese syntactic structure on linguistic approach and to compare English and Burmese syntactic structure on linguistic approach.

It found that in describing the parts of English and Burmese structures of words in syntactic, there are traditional grammar rule components of syntactic Burmese words in sentences which are subject, subjective - complement, verb, objective, indirect objective and agreement. Concerning the usage, the study found the syntactic structures of Burmese words as simple sentence structures and as complex sentences.

It analyzed Burmese nine parts of speech, phrase structures of word, clause structures of word and sentence structures of word. The thesis describes how to structure Burmese words in two kinds of sentence, three kinds of clause and four kinds of phrase and the thesis has well provided structure words with tables and diagrams to know clearly for learners with Burmese grammar rule and the characters of nouns, pronoun, Verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, positional makers, partials and interjections. This study describes to analyze syntactic structures of Burmese words and also study them well.

In traditional grammar, the four basic type of sentence structures are the simple sentence, the compound sentence, the complex sentence and the compound-complex sentence. The most common word order in English sentence is Subject-Verb-Object (SVO). When reading a sentence, we generally expect the first noun to be the subject and the second noun to be the object. This expectation is known in linguistics as the canonical sentence strategy.

The researcher had mentioned the concepts of writing sentence construction based on a system of grammar rules governing the structure of language. In reality, for man to speak, write, read and listen to, a foreign language learned by us have a different set of rulers of its own such as subject, verb, object, complement and adverb. To be develop English grammar skill, one has to devise a very suitable set of grammatical categories it classifies English words and other constituents that may occur. For linguistic researchers, it is very important to realize how the mnemonic names in the language concerned are used to express categories such noun phrase as adverb phrase and prepositional phrase, etc. When describing the parts of English sentences, the researchers have to differentiate between the use of rules and lexicons given by the language concerned. In the research-making, the different sources were collected from the different books including online sources, journals, and thesis books from the MCU library. As seen above, all the explanations were expressed in order in chapter two and four. In this research-making, as mentioned above, most sentences on linguistics were used to show the examples of English words in the sentences with tables. A man of great learning on linguistics, the researcher constructs the different varieties of Burmese and English sentence in this study to make it easy for the future readers as well.

Grammar is important because it is the language that makes it possible for us to talk about language. Grammar names the types of words and word groups that make up sentences English and Burmese language. As human beings, we can put sentences together even as children we can all do grammar. But to be able to talk about how sentences are built, about the types of words and word groups that make up sentences that is knowing about grammar. And knowing about grammar offers a window into the human mind and into our amazingly complex mental capacity. In this part of discussion, the writer would like to suggest two important things which concern about grammar and so on.

For discussion of the findings of the researcher would like to discuss the important points base on the objectives of the study as follows: Regarding a study of syntactic structures of English and Burmese sentences It found that

In describing the parts of English and Burmese structures of words in sentences, there are traditional grammar rule components of syntactic English and Burmese words in Sentences which are subject, subjective - complement, verb, objective, indirect objective and agreement.

Concerning the usage, the study found the syntactic structures of English words as simple sentence and complex sentence structures. This finding was related the research work of **Kovida** who had discussed that a long tradition of classifying words, for the purpose of grammatical description, into the word classes (or parts of speech) noun, verb, adjective, adverb, pronoun, positional maker and particle, conjunction, numeral, article, interjection. While each of these terms is useful, and they are indispensable for practical purposes, their status in a fully explicit description of a language or in general grammatical theory remains disputed. Although most of the traditional word class distinctions can be made in most languages, the cross-linguistic applicability of these notions is often problematic. Here I focus primarily on the major word classes noun, verb, and adjective, and on ways of dealing with the cross-linguistic variability in their patterning. thesis entitled “An Analytical Study of English Syntactic Structures Based on Linguistic Approach”, the researcher has collected the research concerned with various kinds of books written by the former researchers. A researcher on English sentence structures had been submitted by Kovida at MCU in the year of 2018. Regarding his research, the researcher analyzed English sentence structures based on linguistic approach. The main purpose of his making a study is to investigate and analyze English sentence structures. In his research, the researcher reviewed linguistic approach books such magazines as journals, articles, electronic devices and other academic books. The research’s scope is dealt with linguistic approach as documentary research. Therefore, that researcher had used qualitative research method.

With regard to the analysis of syntactic structures of English and Burmese words in sentences it found that syntactic structures of Burmese words in sentences. It analyzed Burmese nine parts of speech, phrase structures of word, clause structures of word and sentence structures of word. The thesis decibels how to structure Brumes words in tow kinds of sentence, three kinds of clause and four kinds of phrase and the thesis has well provided

structure words with tables and diagrams to know clearly for learners with Burmese grammar rule and the characters of nouns, pronoun, Verbs, adjectives, adverbs, conjunctions, positional makers, partials and interjections. This study describes to analyze syntactic structures of Burmese words and also study them well.

Similarity, **Nanissara** submitted a research paper as to A Comparative Study of Syntactic Structure Between English and Burmese Language for M.A. Dissertation at MCU in 2020. About his research, the researcher study qualitative research focusing on a documentary method in nature to study the comparison of the difference and similarity of the sentence structures in English and Myanmar languages. Collecting data will be studied and compared from the primary sources of books and secondary sources of the English and Burmese newspaper, Webpages, and blogs. The documentary research methodology will approach what it needs. Data from other sources such as publish and unpublished books. Thesis, magazines, journals. Articles and electronic devices such as internet, E-books will be collected in this research. In analyzing the data, researcher attends to use documentary and qualitative analysis. It will make learners easier to see the types and function of Burmese syntactic restructure and English syntactic restructure frequencies. Next, researcher analyzed the data based on the types and functions of syntactic structure. Then, researcher draws the tables which show the frequency of types and function from each act to data. The main purpose of his making a study is to investigate and analyze Burmese words sentence.

In every language used in the world of today, to understand grammar correctly is of great significance for the language users to express what he knows, thinks, sees, feels and hears in dealing with people from every walk of life. In actual fact, the word grammar means the different things to different people. To ordinary ones, it connotes the correctness or incorrectness of language that he or she speaks. The knowledge of grammar helps the students in the correction of mistakes and improvement of written work. So, grammar is indispensable for the student in this thesis, the researcher's aim is to bring the attention of the language teachers as well as the learners about the real utility of grammar in teaching English and Burmese languages. Who study

linguistics will for sure benefit from the understanding of learning the most significant grammar rules about linguistic subjects in this thesis in which there include syntactical English and Burmese structure in every sentence mentioned above. This approach help make grammar relevant and alive. It also avoids the artificiality of studying sentences in isolation, a problem with grammar books; in real texts, students can see how sentences connect and contrast to each other through their grammar. By doing so, students will benefit more from each lesson or learning.

New Body of Knowledge

The researcher found that in every language used in the present, to understand grammar correctly is of great significance for the language users to express what he knows, thinks, sees, feels and hears in dealing with people from every walk of life. In actual fact, the word grammar means the different things to different people. To the ordinary ones, it connotes the correctness or incorrectness of the language that he or she speaks. To a school student, it means an analytical and terminological study of sentences.

The knowledge of grammar helps students in the correction of mistakes and improvement of written work. A person cannot learn a foreign language accurately only through a process of unconscious assimilation. Grammar is a sure ground of reference when linguistic habits fail us. So, grammar is indispensable for students. In this thesis, the researcher's aim is to bring the attention of the language teachers as well as the learners about the real utility of grammar in teaching of English and Burmese language.

Suggestions of Research

The researcher suggests the readers who are interested in analyzing sentence structures to make more details explanation about sentence structure. The researcher took into account that this research is mostly concerned with the study of structures and elements of grammar of English and Burmese in general. The suggestion was that further study and analysis should proceed to syntactic structure.

The following topics are the suggestions for further study.

1. To encourage students and the persons who study about the comparative of English and Burmese.
2. To make the future researchers know the use of inversion writing in sentences.
3. To arrange more comparative words for students those who study about English and Burmese.
4. To improve English and Burmese writing skills without grammatical flaws.

References

- Jhon Dawkins. (1975). *Syntax and readability, International Reading Association*. New York, USA.
- Jim Miller. (2002). *An Introduction to English Syntax, Edinburgh*. Edinburgh : University Press Ltd.
- Monthira Tamuaung, (2003). *A Study of Final Particles in Myanmar*. (M.A. Thesis). Mahidol University, Thailand.
- Win Win Thant, Tin Myat Htwe and Ni Lar Thein. (2011). Grammatical Relations of Myanmar Sentences Augmented by Transformation-Based Learning of Function Tagging. *UCSI International Journal of Computer Science Issues*, 8(5,2), 90-99.
- Yun Friska Inrene Ginting, (2009). *An Analysis of Sentence Structure in Tennessee Williams' A Streetcar Named Desire* (Master of Degree in Linguistics). University of North Sumatera: Indonesia.

การพัฒนาปัญญารู้คิดแนวพุทธจิตวิทยาเพื่อสุขภาวะที่ดีในสถานการณ์โควิด-19

Buddhist Psychology and Cognitive Development for Wellbeing in the COVID-19 Pandemic

Received: July 28, 2022
Revised: December 13, 2022
Accepted: December 13, 2022

วุฒิชัย อุทธาพงษ์¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ สุวัฒน์ รักขันโท³
Wootichai Utthapong, Siriwat Srikrueadong, and
Suwatsan Ragkhanto
(ootthapong@yahoo.com)

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ไวรัสโควิด 19 แพร่ระบาดทั่วโลก ทำให้ผู้คนและองค์กรต่าง ๆ ต้องหันกลับมาทบทวนทำความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตทางโลกและวิถีชีวิตกันมากขึ้นเราท่านที่เป็นมนุษย์ปุถุชนทั่วไป ไม่อาจหลีกเลี่ยงการเผชิญเหตุการณ์วิกฤตในชีวิตได้ ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ วินาศกรรม โรคภัยไข้เจ็บหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นแพร่กระจายทั่วโลกในขณะนี้ แต่มนุษย์เราสามารถเลือกที่จะพัฒนาหรือสรรหาปัจจัยในการปกป้องให้เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเผชิญและฟันฝ่าผ่านพ้นเหตุการณ์วิกฤติต่าง ๆ ในชีวิตได้ด้วยปัญญารู้คิดและจิตใจที่เข้มแข็ง ด้วยการปรับวิธีคิดใช้วิกฤติที่เกิดขึ้นเป็นโอกาสในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญาและจิตใจให้องงามยิ่งขึ้นไปเพื่อให้มีสุขภาวะที่ดีตามแนวพุทธจิตวิทยาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้วิชาการ และการนำไปปรับใช้ เพื่อการปฏิบัตินำไปสู่เป้าหมายการมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสัมพันธ์อันเหมาะสมกลมกลืนในการดำเนินชีวิตของบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ตามแนวพุทธจิตวิทยาโดยการฝึกพัฒนาปัญญารู้คิด ให้รู้เท่าทันสถานการณ์รอบตัว เข้าใจตนเอง (โยนิโสมนสิการ) มากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุภายนอกซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตของตนให้มีสุขภาวะที่ดีและยั่งยืน การพัฒนาปัญญารู้คิดให้มีความเข้าใจในการสรรค์สร้างสุขภาวะในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งในบทความนี้ประกอบด้วยหลักสำคัญทางพุทธธรรม คือ ปัญญา 3 คือ สุตมยปัญญา จินตามยปัญญา ภวานามยปัญญา นำมาเป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการตามแนวทางพุทธจิตวิทยา ซึ่งมีวิธีการที่จะพัฒนาปัญญาให้เกิดการรู้ทางดำเนินชีวิตที่ดีงามและมีความสุข การรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้

¹ ศูนย์เวชศาสตร์ฟื้นฟู โรงพยาบาลกรุงเทพมหานครสำนักงานใหญ่

Deputy Head of Department Rehabilitation Center Bangkok Hospital Headquarters

^{2,3} สาขาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

และแบบอย่างที่ดีที่มีความมุ่งมั่นพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ การปรับเจตคติและค่านิยมให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม มีสติรู้คิดใช้ปัญญาแก้ปัญหา และพึ่งพาตนเองให้รอดพ้นจากวิกฤตได้อย่างปลอดภัยและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจิตวิทยา, การพัฒนาปัญญา, สุขภาวะที่ดี

Abstract

Due to the situation of the Covid-19 virus spreading around the world. causing people and organizations to revisit and understand more about the dynamics of the world and way of life It is impossible to avoid facing critical events in life. Whether natural disasters, sabotage, disease, sickness, or epidemics are spreading around the world right now. But we humans can choose to develop or recruit protective factors. to be able to face and overcome various critical events in life with wisdom and a strong mind by adjusting the way of thinking, using the crisis that has arisen to be a learning opportunity to develop wisdom and mind to grow even more in order to have good health according to Buddhist psychology that focuses on academic learning. and its implementation In order to practice leading to the goal of well-being and good quality of life, there is an appropriate and harmonious relationship between the person's life and the middle-way environment (Majchima Patipada) according to Buddhist psychology by practicing the development of cognitive intelligence to be aware of the situation around them, to understand themselves (yonisomanasikarn) rather than relying on external objects This is a guideline for developing one's own life to have good and sustainable health. Developing cognitive intelligence to have an understanding of creating well-being in various situations This article contains the main principles of Buddhism, namely Wisdom 3, namely Sutamayapanya, Jintamayapanya, Phawanamayapanya, which is used as an integrated development process according to Buddhist psychology. which has a way to develop the wisdom to know how to live a good and happy life Knowing the source of knowledge and a good role model with determination to develop

oneself to their full potential. Adjusting attitudes and values to suit a good life consciously thinking, using intelligence to solve problems, and self-reliance to survive the crisis safely and sustainably.

Keywords: Buddhist Psychology, Cognitive Development, Well-being

บทนำ

ในภาวะปัจจุบันสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายด้านส่งผลให้เกิดผลกระทบและวิกฤตในชีวิตได้ ไม่ว่าจะเป็นภัยธรรมชาติ วินาศกรรม โรคภัย ความเจ็บป่วย หรือโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นระบาดแพร่กระจายทั่วโลกในขณะนี้ แต่เราสามารถเรียนรู้และเลือกพัฒนาปัจจัยปกป้องให้เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถเผชิญและผ่านพ้นเหตุการณ์วิกฤติต่าง ๆ ในชีวิตได้ด้วยปัญญาการรู้คิดและสภาวะจิตใจที่สมดุลฝึกใช้วิกฤติเป็นโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาจิตใจให้งอกงามยิ่งขึ้นไป ทั้งนี้ วิกฤตที่เกิดขึ้นอาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของและบริบทต่าง ๆ ทางสังคมได้อีกทั้ง วิธีการดำเนินชีวิตที่ได้รับผลกระทบ และอาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงาน รวมถึงความเครียด และการก่อความไม่สงบสุขเกิดขึ้น (โสภิต นาสืบ, 2564) การผสานข้อความรู้ทางพุทธศาสนาและจิตวิทยาเพื่อพัฒนาให้เกิดปัญญารู้คิดตามทันสถานการณ์รู้ตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นเครื่องคอยเตือนสติ พัฒนาปัญญาพาตัวเองให้รอดพ้นจากวิกฤตต่อไป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของCOVID 19 พบว่า ได้ก่อให้เกิดผลกระทบวงกว้างก่อเกิดความทุกข์ต่อผู้คนจำนวนมากทั้งทางตรงและทางอ้อมไม่ว่าจะเป็น การเจ็บป่วยและสภาวะทุพพิกาศทางด้านร่างกายจากการติดเชื้อโดยตรงหรือสาเหตุอื่น ๆ เช่น เกิดภาวะเศรษฐกิจถดถอย จากรายงานการสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ด้านเศรษฐกิจ (23 เมษายน – 17 พฤษภาคม 2563) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า มากกว่าครึ่งมีรายได้ลดลง และร้อยละ 33 มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 14 มีหนี้สินในระบบเพิ่มขึ้น ร้อยละ 14.5 ตกงาน/เลิกจ้าง ร้อยละ 69.7 ได้รับผลกระทบด้านอาชีพและการถูกเลิกจ้างงาน ร้อยละ 12.9 โดนพักงาน หรือเลิกจ้าง โดยไม่ได้เงินซึ่งเป็นผลกระทบทำให้ขาดรายได้ที่จะนำมาดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้ง การจุนเจือครอบครัวส่งผลให้คนเกิดภาวะเครียดเป็นทุกข์ในระดับบุคคลส่งผลกระทบวงกว้างสู่ระดับชุมชนและสังคมเกิดปัญหาสังคมตามมาอีกมากมาย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563)

ดังได้เห็นจากข่าวสารสื่อมวลชนทุกวันโดยเฉพาะทำให้วิธีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนไปมากส่งผลต่อคุณภาพชีวิตผู้คนเป็นอย่างมาก อีกทั้ง ความกังวลเกี่ยวกับโรคระบาด

ที่เกิดขึ้น ผู้คนไม่เป็นอันทำมาหากิน เกิดความกลัววิตกกังวลจากสถานการณ์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะเห็นว่าวิกฤตโรคระบาดอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นยังไม่มีแนวทางการรักษาที่ชัดเจน ดังนั้น ถ้าเราเปลี่ยนมุมมองหาโอกาสในวิกฤตที่เกิดขึ้น ด้วยการฝึกสติรู้เท่าทันปัจจุบัน ใช้ปัญญา รู้คิดหาหนทางดำเนินการแก้ปัญหาหรือคิดหาทางที่จะดำรงชีพอยู่ในสถานการณ์นี้อย่างเป็นสุขและปลอดภัยได้ ด้วยการพัฒนาปัญญา รู้คิดตามแนวทางพุทธจิตวิทยาได้ ผู้ที่มีสุขภาวะที่ดีย่อมสามารถปรับตัวอยู่ในสถานการณ์วิกฤต เรียนรู้การดำเนินชีวิตได้อย่างปลอดภัยไร้โรคทางกาย และทุกข์ทางใจแล้วยังสามารถปรับตัวและมีภูมิคุ้มกันรับมือกับความท้าทายในอนาคตได้ เหมือนเช่นที่เคยผ่านวิกฤตใหญ่หลายครั้งในอดีต (เสาวณี จันทะพงษ์และเจริญชัย เอกมาไพศาล, 2564) ด้วยจุดแข็งของคนไทยที่มีความโอบอ้อมอารีและมิตรไมตรีและยึดหยุ่น ก็จะสามารถนำพาบุคคลที่อยู่ในห้วงวิกฤตให้สามารถดำรงชีวิตในภาวะวิกฤตได้อย่างปกติสุข รวมถึงการการแบ่งปันเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ที่ใช้ชีวิตในสังคมส่วนรวมให้เกิดความสงบสุขไม่วุ่นวายเป็นสังคมที่เข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันอยู่ร่วมกันด้วยสันติสุขอย่างยั่งยืน

บทความนี้ นำเสนอเกี่ยวกับ พุทธจิตวิทยากับการพัฒนาปัญญาเพื่อให้สามารถรับมือและจัดการสุขภาวะในช่วงภาวะวิกฤตทำให้ชีวิตมีความสุขมีสุขภาวะที่ดี พุทธจิตวิทยาเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางจิตวิทยาสมัยใหม่ให้เข้ากับหลักพุทธธรรม เพื่อการพัฒนาตน รู้จักแก้ไขปัญห ารเรียนรู้การสร้างปัญญา รู้คิดในการดำรงชีวิต อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาจิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุขในการดำเนินชีวิต สามารถรับมือกับวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

แนวทางการพัฒนาปัญญา 3 ทางพระพุทธศาสนา

ในภาวะปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 ในหลายประเทศมีทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและเริ่มกลับสู่ภาวะปกติมากขึ้นประชาชนเริ่มกลับมาใช้ชีวิตโดยไม่ต้องสวมหน้ากากอนามัยในที่สาธารณะ ขณะที่ในหลายประเทศยังไม่สามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการฟื้นฟูภาคธุรกิจแต่ยังขาดมาตรการสำหรับประชาชนที่จะต้องเผชิญกับภาวะการระบาดของโรคต่อไปการให้วัคซีนเป็นหนทางหนึ่งในการป้องกันโรคก็จริงแต่ผู้เขียนยังเห็นว่าการสร้างความตระหนักรู้ให้ผู้คนเกิดความรู้ความเข้าใจมีปัญญา รู้คิดในการเผชิญกับวิกฤตยังมีไม่มากพอจึงเห็นว่าควรนำแนวทางการพัฒนาปัญญาตามทางพุทธศาสนาไปปรับใช้เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาซึ่งมีวิธีการดังนี้

ปัญญาทางพระพุทธศาสนา

ปัญญาคือความรู้ มีอยู่ 2 ประเภท ได้แก่

1. ปัญญาทางโลก คือ ความรอบรู้ในเรื่องวิชาการต่าง ๆ
2. ปัญญาทางธรรม คือ ความรอบรู้ในเรื่องการดำเนินชีวิต

ประเภทของปัญญา

1. สหชาติปัญญา (ความรู้ที่มีมาแต่เกิด)
2. ปาริหารยปัญญา (ความรู้ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต)
3. วิปัสสนาปัญญา (ความรู้สัจธรรมของชีวิต)

ปัญญาทางโลกจะช่วยให้เราอยู่รอดในโลกได้อย่างสุขสบายไม่เดือดร้อน ส่วนปัญญาทางธรรมจะช่วยให้เรามีชีวิตอยู่ได้โดยมีความทุกข์น้อยที่สุดได้ปัญญานี้สามารถเกิดขึ้นได้ 3 ทาง ได้แก่

1. การพัฒนาสุตมยปัญญา เป็นการสร้างปัญญาให้เจริญมากขึ้นโดยการฟังรวมทั้งการอ่านตำราเพื่อให้เกิดปัญญานี้ จะต้องตั้งใจฟังหรืออ่านสิ่งที่ป็นสาระแยกแยะเนื้อหา และสรุปใจความสำคัญตามความเป็นจริงโดยไม่มีอคติต่อสิ่งที่ได้อ่านและเรียนรู้ ซึ่งอาจยอมรับมาเพราะความเขลา เพราะความโลภ หรือยอมรับเพราะความกลัวก็ตามเรียกได้ว่าเป็นปัญญาที่ขอยืมจากผู้อื่น (กัลยาณมิตร)

2. การพัฒนาจินตมยปัญญา ในการคิดที่จะให้เกิดปัญญานี้ ต้องคิดอย่างตั้งใจคิดในสิ่งที่ป็นสาระคิดด้วยเหตุด้วยผลคิดอย่างเป็นระบบ วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบต่าง ๆ ที่เป็นผลของปรากฏการณ์ทั้งหลาย สืบสาวหาสาเหตุถึงสิ่งที่ป็นต้นตอของปัญหา หรือสิ่งที่ป็นปรากฏการณ์ทั้งหลาย จนกระทั่งรู้ว่า มันมีความป็นจริงตามสภาวะอย่างไร และผลจากการนำวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้สามารถรู้เท่าทันกับสิ่งที่มากระทบทางอายตนะ ตา หู จมูก ลิ้น กายและใจ ทำให้ไม่ตกป็นทาสของสิ่งที่มากระทบเหล่านั้น การดำเนินชีวิตประจำวันก็มีความสุขเพราะสามารถปรับให้รู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน

3. การพัฒนาภาวนามยปัญญา โดยเน้นการปฏิบัติที่ทำให้เกิดปัญญา แยกได้ 2 ทาง คือ ทางโลก ได้แก่ การทดลองปฏิบัติทางวัตถุทั้งหลาย ซึ่งก็ทำให้นักวิทยาศาสตร์ค้นพบความจริงทางวัตถุ จนสามารถตั้งป็นทฤษฎีทางวัตถุทั้งหลายขึ้นมามากมายและทางธรรม ได้แก่ การน้อมนำแนวทางปฏิบัติ รักษาศีล เจริญสมาธิ สติ มีปัญญารู้เท่าทันภาวะปัจจุบันจนบังเกิดป็นความรู้แจ้งเห็นจริงต่อชีวิตและต่อโลก (จักรพรรณ วงศ์พรพจน์และคณะ, 2559)

ผู้เขียนเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาปัญญาว่า มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่นในสังคมส่วนรวม โดยมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน เมื่อฝึกฝนทำให้มนุษย์มีปัญญารู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ ผู้ที่ฝึกตนจะมีความระวังไม่คิดเบียดเบียนผู้อื่นทำให้สภาพสังคมน่าอยู่มีความปลอดภัย มีคุณภาพชีวิตที่ดี แม้มีสถานการณ์วิกฤตโควิดเกิดขึ้นก็ตาม

ความหมายของการรู้คิด (Cognition)

การรู้คิด มาจากคำในภาษาลาตินว่า *cognosco* หมายถึง รูปแบบของการรู้และตระหนักที่เกิดจากกระบวนการทางสติปัญญา หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมองของบุคคล (mental activities / inner workings in human head) เช่น การรับรู้ ความสนใจ การจำ

การคิด การใช้เหตุผล การตัดสินใจ การวางแผน การแก้ปัญหา การจินตนาการ เป็นต้น โดยใช้กระบวนการรู้คิด (cognitive process / cognitive processing) หรือกระบวนการทำงานของสมองเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการรู้คิด ได้แก่ การลงรหัส (encoding) การจัดเก็บข้อมูล การได้ข้อมูลกลับคืนมา และการนำข้อมูลไปใช้อย่างสอดคล้องกับแบบการรู้คิด (cognitive style) หรือ ลักษณะหรือลีลาที่ถนัดของบุคคลที่ใช้ในการรับรู้ เรียนรู้ แก้ปัญหา และสร้างความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ตามที่บุคคลมีความต้องการ การเรียนรู้ที่เน้นการรู้คิด (cognitive – based learning) เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ซึ่งผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น เพราะในสมองของผู้เรียนได้คิดอยู่ตลอดเวลาช่วยให้ผู้เรียนใช้การฝึกฝนกระบวนการคิดที่เป็นระบบเพื่อให้สามารถสร้างการรู้คิดได้ด้วยตนเองซึ่งการคิดเชิงระบบเป็นการเห็นถึงความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มองการแก้ปัญหาแบบภาพรวมทำให้สามารถเข้าใจปัญหาได้อย่างลึกซึ้งซึ่งอีกทั้งยังสามารถคิดตัดสินใจแก้ปัญหาได้หลากหลายรูปแบบ (ฤทัยรัตน์ ชิตมงคล และ สมยศ ชิตมงคล, 2560)

วัฒน์ บุญอบ (2565) การคิด หมายถึง กระบวนการทำงานของจิตใฝ่มนุษย์ในขณะที่กำลังพยายามหาคำตอบ หรือทางออกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมนุษย์มีความคิดที่เป็นธรรมชาติหลายสิ่ง หลายอย่าง สามารถจำแนกออกได้ ดังนี้

1. การคิดเป็นกระบวนการทำงานของสมอง
2. การคิดเป็นสิ่งที่จำต้องไม่ได้แต่สนองให้ผู้อื่นรับรู้ได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ
3. การคิดเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาสมอง
4. การคิดเปรียบเสมือนสายโลหิตที่แทรกอยู่ในทุก ๆ กิจกรรมของมนุษย์
5. การคิดเป็นปฏิกิริยาภายในสมองที่ได้ตอบสนองสิ่งเร้า
6. การคิดมีความหลากหลาย ทั้งวิธีการคิด และเป้าหมายในการคิด
7. การคิดเป็นทักษะที่พัฒนาได้ และจำเป็นต้องพัฒนาโดยเร่งด่วน

การรู้คิด เป็นทักษะการคิดที่ควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้คนในสังคมถ้าประชาชนของประเทศได้รับการพัฒนาทักษะการรู้คิดโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ใน การศึกษาก็จะส่งผลบวกต่อการศึกษานี้ของประเทศเป็นอย่างดี ผู้เขียนหวังว่า บทความนี้จะประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเกี่ยวกับการคิดและการรู้คิดในการต่อยอดประยุกต์กับกิจการงานการดำเนินชีวิตของตนเองจนเกิดประโยชน์พัฒนาต่อตนเองได้

การคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระพุทธศาสนา หรือกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ มีด้วยกัน 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก คือ ปรโตโฆสะ และปัจจัยภายใน คือ โยนิโสมนสิการ

คำว่า โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ มาจาก โยนิ ซึ่งแปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธีทาง ส่วน มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย

ในทางพระพุทธศาสนาใช้โยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่าง ถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ เป็นการคิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน โยนิโสมนสิการ เป็นการคิดที่มี 4 ลักษณะคือ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

1. อุปายมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างถูกวิธี ตรงกับความเป็นจริง ทำให้เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง
2. ปถมนสิการ หมายถึง การคิดต่อเนื่องเป็นขั้นตอน เป็นระบบตามเหตุผลและแนวทางที่ถูกต้อง
3. การณมนสิการ หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย ทำให้เข้าใจความเป็นมาหรือแหล่งที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น
4. อุปาทกมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างมีเป้าหมายในทางดีงาม ทำให้เกิดความเพียร มีสติมั่นคง จิตใจเข้มแข็ง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้สรุปหลักการของวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการว่า มี 2 แบบ คือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งสกัดหรือกำจัดอวิชชาโดยตรง เป็นแบบที่ต้องใช้ในการปฏิบัติธรรมจนถึงที่สุด และโยนิโสมนสิการเพื่อสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ เพื่อเป็นข้อปฏิบัติขั้นต้น มุ่งเตรียมพื้นฐานหรือพัฒนาตนเองในด้านคุณธรรมให้เป็นผู้พร้อมสำหรับการปฏิบัติขั้นสูงขึ้นไป

ในบทความนี้ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การเพ่งพิจารณาโดยแยบคาย แปลว่า ความคิดแยบคาย คิดถูกทาง หรือคิดเป็น คือ คิดตรงสภาวะ หรือคิดตรงตามเหตุตามผลมี 10 วิธี ได้แก่ 1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย 2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ 3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ 4. วิธีคิดแบบอริยสัจ 5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์หรือคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย 6. วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก 7. วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม 8. วิธีคิดแบบรู้คุณธรรม 9. วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน 10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

สรุปได้ว่า หากบุคคลที่รู้จักเข้าใจวิธีคิดให้เกิดปัญญาตามวิธีการที่กล่าวมา คือ การให้ทุกคนคิด พุด ทำด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน การที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กันให้งานที่ทำสำเร็จผลทั้งแก่ตนเอง ผู้อื่นและประเทศชาติ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียม เสมอกันต่างคนต่างพยายามทำความดี ความเห็นของตนให้ถูกต้องเที่ยงตรงอยู่ในเหตุในผล การคิดเป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ซึ่งมีศักยภาพสูงมาก และเป็นส่วนที่ทำให้มนุษย์

แตกต่างไปจากสัตว์โลกอื่น ๆ มนุษย์มีความสามารถในการคิด เป็นศาสตร์ เป็นความรู้มากมายหลายประการและเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดใหม่ การคิดเป็นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะของคนที่มีปัญญา คือ เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่คิดมีความสามารถในการแก้ปัญหา รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเป็นผู้มีโลกทัศน์กว้างไกล และเป็นผู้ที่ปรับตัวให้อยู่รอดกับสถานการณ์ได้อย่างปลอดภัยไร้ทุกข์กายและทุกข์ใจ และกลายเป็นผู้ที่สุขง่ายทุกข์ยากเข้าใจธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งแนวทางในการแก้ไขปัญหาชีวิตในภาวะวิกฤต ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาเหล่านั้น การใช้สติในการคิดพิจารณาไตร่ตรอง ให้รู้ถึงเหตุที่มาของความทุกข์ ความยุ่งยากนั้น เราก็จะเข้าใจ ยอมรับและสามารถอยู่กับปัญหาความขัดแย้งได้ การที่เราใช้ปัญญารู้คิดในการหาหนทางแก้ไขจนเริ่มเห็นถึงหนทางการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงของชีวิตไม่มีใครจะสามารถสร้างความเดือดร้อนใจ ทุกข์เศร้าโศกเสียใจให้แก่ตัวเรา นอกจากความคิดของตัวเอง

หลักพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) คือ พุทธ + จิตวิทยา เป็นการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและองค์ความรู้ทางจิตวิทยาซึ่งเป็นศาสตร์ตะวันตกกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการร่วมกัน เพื่อปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตให้เกิดความดีงาม มีปัญญา มีความสุขทางจิตใจมากยิ่งขึ้นเป็นการผสมผสานเทคนิคเพื่อให้เกิดความงามสง่างามทั้งภายนอกและภายใน ด้วยวิธีบูรณาการหลักการรู้คิดและหลักโยนิโสมนสิการเข้าไว้ด้วยกัน เป็นการประยุกต์พุทธจิตวิทยาในการเจริญปัญญาเพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงมุ่งพัฒนาตนพัฒนาปัญญา เพื่อความอยู่รอดปลอดภัย นำสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์เป็นผู้ที่มีปัญญาดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขอย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาวะ

ความหมายของสุขภาวะองค์การอนามัยโลก และ พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2550 ได้นิยามไว้ว่า สุขภาวะ หมายถึง สุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรค หรือความพิการเท่านั้น สุขภาพที่สมบูรณ์ทุก ๆ ทางเชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพ ที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ นำมาสู่วิสัยทัศน์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คือ คนไทยมีสุขภาวะยั่งยืน หมายถึง คนไทยมีสุขภาวะดีครบทั้งสี่ด้าน ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา ดังนี้

1. สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมดีไม่มีอุบัติเหตุ
2. สุขภาวะทางจิต หมายถึงจิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ
3. สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ
4. สุขภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว

สุขภาพที่สมบูรณ์ของบุคคลประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ

1. สุขภาพทางกาย (Physical Health) หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ทำให้อวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายอยู่ในภาวะที่ปกติแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ไม่มีความพิการใด ๆ ร่างกายสามารถทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งลักษณะสุขภาพที่ดีทางกายนั้น ควรประกอบด้วย
 - 1.1 ร่างกายมีความสมบูรณ์แข็งแรง ระบบต่าง ๆ และอวัยวะทุกส่วน ทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ
 - 1.2 ร่างกายมีความเจริญงอกงาม การเจริญของอวัยวะต่าง ๆ เป็นไปเหมาะสมกับวัย รวมทั้งภาวะทางสมองด้วย
 - 1.3 ร่างกายมีสมรรถภาพสูง สามารถทำงานได้นาน ๆ โดยไม่เหนื่อยง่าย
 - 1.4 การนอนและการพักผ่อนเป็นไปตามปกติ ภายหลังจากการนอนหลับและพักผ่อนแล้วร่างกายจะคืนสู่สภาพปกติดีขึ้น
 - 1.5 สุขภาพฟันมีความแข็งแรง หูสามารถรับฟังได้ดี ตาสามารถมองเห็นถนัด
 - 1.6 ผิวพรรณผุดผ่อง หน้าตาอึมเิบ มีความสดชื่น
 - 1.7 รูปร่างทรวดทรงสมส่วน สง่างาม
 - 1.8 ร่างกายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ
2. สุขภาพทางจิต (Mental Health) หมายถึง มีสภาพจิตปกติ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศของสังคมได้ทุกระดับชั้น สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายที่ดีด้วย
3. สุขภาพทางสังคม (Social Health) หมายถึง การมีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนอีกด้วยสามารถเข้ากับบุคคลและชุมชนได้ทุกสถานะอาชีพ ไม่เป็นคนถือตัว ไม่เป็นคนเอาเปรียบบุคคลอื่น เป็นที่เคารพรักและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

จะเห็นได้ว่าการมีสุขภาพที่ดีนั้น ไม่ได้มีเพียงทางกายและทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการที่มนุษย์สามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างมีความสุขด้วย เราจึงควรรักษาสุขภาพของเราให้ได้อยู่เสมอ เพื่อที่เราจะได้มีจิตใจที่มีความสุข มีสติ สมาธิ และมีเมตตาต่อกันสร้างครอบครัวให้มีความอบอุ่น ร่วมมือกับคนในชุมชนให้เข้มแข็ง และช่วยส่งเสริมสังคมให้มีความยุติธรรมอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกสิ่งต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาจะบังเกิดขึ้นได้ก็มาจากการจัดการทางสุขภาพในระดับต่าง ๆ ทั้งสุขภาพในระดับของปัจเจกบุคคล สุขภาพของครอบครัว สุขภาพอนามัยชุมชน และสุขภาพของสาธารณะ

การตรวจสอบและวัดผลสุขภาพ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2557) ได้แนะนำหลักที่จะใช้วัดผลสุขภาพที่เป็นผลจากการพัฒนาด้วยหลักภาวะ 4 ดังนี้

1. กายภาวนา การพัฒนากาย การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical development) คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกันกับธรรมชาติและปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ มิให้เกิดโทษแต่ให้เกื้อกูลเป็นคุณโดยเฉพาะให้ รู้จักใช้อินทรีย์ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น เป็นต้น อย่างมีสติ จิตเป็นพลังเป็นให้ได้ปัญญา การกินใช้ด้วยปัญญาเสพบริโภคปัจจัย 4 และสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนเทคโนโลยีอย่างฉลาดให้พอดีที่จะได้ผลตรงเต็มตามคุณค่าที่แท้จริง ไม่ลุ่มหลงมัวเมา ไม่ประมาทขาดสติ

2. ศิลภาวนา การพัฒนาศีล การพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม (Moral development; social development) คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี มีอาชีพะสุจริต ใช้กายวาจาและอาชีพในทางที่ตรงตามความมุ่งหมายของอาชีพ และเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตของตนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สร้างสรรค์สังคม ส่งเสริมสันติสุข

3. จิตภาวนา การพัฒนาจิตใจ (Emotional development; psychological development) คือ การทำจิตใจให้เจริญงอกงามในคุณธรรม ความดีงาม ความเข้มแข็ง มั่นคง ความเบิกบานผ่องใสสงบสุขสมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ งามด้วยคุณธรรม สมบูรณ์ด้วยสมรรถภาพจิต คือมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง หมั่นขยัน เพียรพยายาม กล้าหาญ อดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น โปร่งโล่ง ผ่องใส และสงบ เป็นสุข

4. ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญา (Cognitive development; mental development; intellectual development) คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจให้รู้จักคิด พิจารณา วินิจฉัย แก้ปัญหา และจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ ซึ่งมองดูรู้ เข้าใจเหตุปัจจัย มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่เป็น

ปราศจากอคติและแรงจูงใจแอบแฝง ให้ปัญญาเจริญพัฒนาจนรู้เข้าใจยังเห็นความจริง เป็นอยู่ด้วยปัญญารู้เท่าทัน เห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ บรรลุถึงความบริสุทธิ์ปลอดพ้น จากกิเลสสิ้นเชิง มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ทุกข์

การตรวจสอบสุขภาวะในปัจจุบันมีหลายระดับด้วยกันส่วนใหญ่เป็นการตรวจสอบระดับองค์กรเช่น Happy Workplace Index ซึ่งจะเน้นเรื่องเกี่ยวกับองค์กร สำหรับการตรวจสอบสุขภาวะระดับปัจเจกบุคคลนั้นยังไม่ได้มีการนำมาปรับใช้และจัดการมากพอ ดังนั้น หากองค์กรสามารถจัดการและตรวจสอบสุขภาวะในระดับบุคคลและนำมาปรับให้เหมาะสม ในระดับบุคคล (customization) ได้ผู้เขียนเห็นว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาคน และองค์กรได้ด้วยกันอย่างยั่งยืน

บทสรุป

มนุษย์ในฐานะที่เป็นสัตว์ประเสริฐ เป็นผู้ที่ที่สามารถฝึกพัฒนาตนด้วยการนำหลัก พุทธธรรมมาบูรณาการกับจิตวิทยาสมัยใหม่ เป็นแนวทางพุทธจิตวิทยานำมาปฏิบัติเพื่อช่วย สร้างให้เกิดสติ สมาธิ ปัญญาขึ้นมาได้เมื่อใด นิพพานก็จะปรากฏเมื่อนั้น แต่ถ้าปล่อยให้สติ สมาธิ ปัญญา นี้หายไปเมื่อใดความทุกข์ก็จะยังกลับมาเกิดขึ้นได้ใหม่เรื่อยไป การพัฒนา ปัญญาและจิตใจให้เป็นอิสระจากความทุกข์เพื่อให้สามารถพ้นฝ่าวิกฤต เพื่อให้เกิดความสุข อย่างยั่งยืนให้ได้นั้นต้องเป็นการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกด้วยการมีสติและปัญญารู้คิด ด้วยตนเอง (โยนิโสมนสิการ) นอกจากการพึ่งตนเองแล้วพุทธศาสนายังชี้แนวทางการ แก้ปัญหาของมนุษย์ และการดำเนินชีวิตด้วยการมี กัลยาณมิตรที่คอยชี้แนะวิธีการปฏิบัติ และความรู้ที่ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพตามเป็นจริงของสังคมของชีวิตและโลกที่เปลี่ยนไป ซึ่งช่วยให้บุคคลดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขด้วยการพัฒนาจิต จนเกิดสมาธิและปัญญา มีจิตที่เป็นอิสระจากการครอบงำของสรรพสิ่ง เข้าถึงธรรม และมีจิตอันบริสุทธิ์ บทความนี้ จึงนำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาปัญญารู้คิดตามแนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการ พัฒนาตัวตนของเราเองการยึดมั่นในหลักธรรม การใช้จิตวิทยาแนวพุทธเพื่อแก้ไขปัญหาใน การดำรงชีวิต และเตรียมพร้อมเพื่อเผชิญกับปัญหาด้วยปัญญารู้เท่าทันมีจิตใจที่ดี รวมถึง นำไปสู่การสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ตนเอง และส่วนรวม การพัฒนาปัญญาให้รู้เท่าเอาทัน จิตมีคุณธรรม จริยธรรม มีความสุข ถือได้ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตใน ภาวะการณ์ปัจจุบันไม่ว่าวิกฤตจะเกิดขึ้น ตั้งอยู่ หรือดับไปก็ครั้งก็ตามหากเราสามารถพัฒนา ปัญญารู้คิดและจิตที่เข้มแข็ง สร้างลักษณะทางจิต และพัฒนาทัศนคติที่ดี มีสุขภาวะที่ดีจน สามารถเอาชนะภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองแล้ว ทักษะเหล่านั้นนอกจากจะช่วยเหลือตน ให้พ้นภัยได้แล้วยังนำไปสู่การแบ่งปันให้กับผู้คนในสังคมดำรงชีวิตในสังคมร่วมกันได้อย่าง สงบสุขและปลอดภัย อย่างเหมาะสมและยั่งยืน

รายการอ้างอิง

- กลุ่มบริการและเผยแพร่ข้อมูลสถิติ กองสถิติพยากรณ์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). *การสำรวจผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ด้านเศรษฐกิจ*. สืบค้น 25 มิถุนายน 2565, จาก http://ittdashboard.nso.go.th/img/covid/result_COVID-eco.pdf
- จักรพรรณ วงศ์พรพวัน และคณะ. (2559). การพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธจริยศาสตร์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดโพธิ์บ้านโนนทัน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารธรรมทรรศน์*, 16(3), 143-154.
- ฤทัยรัตน์ ชิตมงคล และสมยศ ชิตมงคล. (2560). การคิดเชิงระบบ:ประสบการณ์สอนเพื่อพัฒนาการคิดเชิงระบบ. *วารสารครุศาสตร์*, 45(2), 290-224.
- วัฒน์ บุญกอบ. (2565). *คิดให้เกิดปัญญา*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/73633>.
- ไศกิต นาสืบ. (2564). *รายงานผลการทบทวนผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลกและในประเทศไทย*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2565, จาก <http://thaincd.com/2016/media-detail.php?id=14100&tid=31,29,1-001-005&gid=1-015-005>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- “_____”. (2557). *สุขภาวะองค์กรแนวพุทธ* (พิมพ์ครั้งที่ 35). นครปฐม : วัดญาณเวศกวัน.
- เสาวณี จันทะพงษ์ และเจริญชัย เอกมาไพศาล. (2564). *ผลกระทบและการปรับตัว (Resilience) ของผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมและ ร้านอาหารช่วงโควิด-19: วิเคราะห์จากหลักคิด Outside-In*. สืบค้น 20 มิถุนายน 2565, จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article_26Oct2021.pdf

การศึกษาวิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้าในคาถาที่ 1-2
แห่งคัมภีร์อภิธานปทีปิกา

An Analytical Study of Buddha's names in 1-2 stanzas
of the Abhidhānappadīpikā

Received: November 11, 2022
Revised: March 19, 2023
Accepted: May 20, 2023

เสฐียร ทังทองมะดัน¹, สมาน แก้วเรือง² และ สานิตย์ สีนาค³
Sathien Thangthongmadan Saman Kaewruang and Sanit Sinak
(sathienthong@hotmail.com, saman.k@ku.th and
sanit.sin@mbu.ac.th)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอความเป็นมาของคัมภีร์อภิธานปทีปิกา และเพื่อวิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคาถาที่ 1-2 เป็นบทความเชิงเอกสาร โดยมีข้อค้นพบว่า คัมภีร์อภิธาน หรือคัมภีร์พจนานุกรมบาลี เป็นคัมภีร์ว่าด้วยศัพท์ที่เป็น นามบัญญัติของเนื้อความที่ปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์ บนสวรรค์ ใต้บาดาล และอบายภูมิ คัมภีร์อภิธานปทีปิกา แบ่งออกเป็น 3 กัณฑ์ คือ สัตตกัณฑ์ ภูกัณฑ์ สามัญญกัณฑ์ การ วิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์อภิธานปทีปิกา คาถาที่ 1-2 สามารถ วิเคราะห์ได้ 2 ลักษณะคือ การวิเคราะห์ในแง่ของไวยากรณ์และวิเคราะห์ในแง่ของ หลักธรรม

คำสำคัญ: พระนามของพระพุทธเจ้า, คัมภีร์อภิธานปทีปิกา, ศึกษาวิเคราะห์

Abstract

The objectives of this article are 1) to study the history of the Abhidhanap-
tipika and 2) to analyze the Buddha's name as appeared in the 1-2 stanzas. It
is a documentary article. The results found that Abhidhānappadīpikā, or the Pali

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhonratsima Campus

² ภาควิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Department of Thai Language, Faculty of Humanities, Kasetsart University

³ สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Thai Program, Faculty of Humanities, Mahamakut Buddhist University

dictionary is a book that deals with the nomenclature of the text that appears in the world of man, the heavenly world, the underworld, and the planes of loss and woe. The Abhidhanapathipika was divided into three parts, namely Saggakanda, Bhukanda, and Samanyakanda. An analysis of the name of the Lord Buddha that appears in the 1st-2nd stanzas can be analyzed in 2 characteristics, namely : grammatical analysis and analyze in terms of principles.

Keywords: Buddha's Name, the Abhidhanapatipika, Analytical Study

บทนำ

พระพุทธเจ้าตรัสรู้และสั่งสอนธรรมแก่พุทธบริษัทเป็นเวลานานถึง 45 ปี คำสอนของพระองค์ได้รับการบันทึกถ่ายทอดต่อมาโดยพระองค์ หลังจากพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว ก็มีการสังคายนาพระธรรมวินัย จัดหมวดหมู่คำสอน เมื่อกาลเวลาผ่านไป มีคณาจารย์ในพระพุทธศาสนาได้แต่งคัมภีร์อธิบายความคำสอนของพระองค์ เป็นคัมภีร์อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา รวมถึงคัมภีร์โยชนาต่าง ๆ เพื่อเป็นคู่มือในการศึกษาและวิเคราะห์ตีความคำสอนของพระองค์ คัมภีร์ต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎกโดยตรง สืบสายตรงมาตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ยังมีคัมภีร์อีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในรูปของคู่มือหรืออุปกรณ์ในการศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นคัมภีร์ประเภท “สัททวิเสส” ที่เน้นเรื่องหลักภาษา หรือไวยากรณ์ เรื่องพจนานุกรมคำศัพท์ เรื่องการแต่งคัมภีร์ เรื่องประเภทของคำฉันท์ชนิดต่าง ๆ คัมภีร์เหล่านี้ถือว่าเป็นคัมภีร์คู่มือของการศึกษาพระไตรปิฎก กล่าวคือ หากประสงค์จะศึกษาพระไตรปิฎกให้มีความเข้าใจ ก็จะต้องศึกษาคัมภีร์ในกลุ่มสัททวิเสสนี้ให้เข้าใจแตกฉาน การแต่งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นคัมภีร์สายตรงที่อธิบายพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา หรือคัมภีร์สายที่ช่วยให้เข้าใจหรือเป็นเครื่องมือเพื่อเข้าใจคัมภีร์ จะมีโครงสร้างในการแต่งประกอบด้วย 1) บทปณามคาถา เป็นการแสดงความเคารพพระรัตนตรัย เพื่อให้การแต่งคัมภีร์ประสบผลสำเร็จ 2) บทอุเทศ หรือบทนำ 3) บทนิเทศ คือบทที่อธิบายขยายความ และ 4) บทนิคม เป็นบทลงท้ายหรือบทสรุป รูปแบบการแต่งคัมภีร์ลักษณะนี้ เป็นการให้ความสำคัญกับพระพุทธเจ้ารวมถึงพระรัตนตรัย ซึ่งเป็นสิ่งเคารพสูงสุดของชาวพุทธ และพระเถระผู้แต่งคัมภีร์ก็ได้ยึดถือเป็นแนวทางมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

คัมภีร์อภิธานนปทีปิกา เป็นหนึ่งในคัมภีร์กลุ่มสัททวิเสส เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พจนานุกรมพระบาลี เพราะเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษาบาลี จัดเอาไว้เป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ คัมภีร์นี้แต่งภาษาบาลีด้วยฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ตลอดทั้งคัมภีร์ ในส่วนต้นของคัมภีร์นี้ ได้ยกพระนามของพระพุทธเจ้าในลักษณะที่เป็นคำไวพจน์มา

กล่าวเป็นส่วนแรก เป็นการวิเคราะห์ทั้งในแง่หลักธรรมและในแง่ไวยากรณ์ นับว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาคัมภีร์ลักษณะนี้ ประเด็นที่ผู้เขียนจะหยิบยกมากล่าวในบทความนี้ คือ เรื่องพระนามของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคาถาช่วงต้น ของคัมภีร์ โดยเป็นการวิเคราะห์ให้เห็นรากศัพท์ทางไวยากรณ์ รวมถึงความหมายในทางธรรม โดยมีประเด็นที่จะกล่าวถึงคือ ความเป็นมาของคัมภีร์อริธานปทีปิกา และวิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคาถาที่ 1-2 ตามรากศัพท์ทางไวยากรณ์และความหมายในทางธรรม

ความเป็นมาของคัมภีร์อริธานปทีปิกา

คัมภีร์อริธาน หรือคัมภีร์พจนานุกรมบาลี เป็นคัมภีร์ว่าด้วยศัพท์ที่เป็นนามบัญญัติของเนื้อความที่ปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์ บนสวรรค์ ใต้บาดาลและอบายภูมิ ได้แก่ คัมภีร์นิชัณณู คัมภีร์อมรโกสะ คัมภีร์อริธานปทีปิกา เป็นต้น ในยุคก่อนปฐมโพธิกาล มีภาษาที่เก่าแก่และคล้ายคลึงกันที่สุด 6 ภาษา คือ สันสกฤต ปรากฤต อปภรัมสะ ไปศาจี มาคธี และเศราเสนี แต่ภาษาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมีเพียง 3 ภาษา คือ สันสกฤต ปรากฤต และมาคธี หรือภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตมีใช้แพร่หลายมากที่สุด เป็นภาษาที่มากไปด้วยสำนวน โวหาร และปริยาย นักปราชญ์ จึงเลือกใช้บันทึกศาสตร์ 18 ศาสตร์ (อภฺจารส วิชฺชา) และศาสตร์ย่อยอีก 64 แขนง (จตุสฺสจฺจิกฺลา) นอกจากนั้น ยังเป็นภาษาที่ใช้บันทึกหลักคำสอนของศาสนาฮินดู และพระพุทธศาสนาฝ่ายเหนือ คือนิกาย มหาสังฆิกะ ที่แยกตัวออกจากนิกายเถรวาทเมื่อครั้งการทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง

คัมภีร์อริธานที่รวบรวมคำศัพท์ที่บันทึกอยู่ในคัมภีร์ไตรเวทและคัมภีร์ประเภทเวทวงศ์ เป็นภาษาสันสกฤต คัมภีร์อมรโกสะ ของอมรสิงหะ (คำว่าอมรสิงหะ ควรอธิบายเพิ่มเติม อาจเกิดข้อสงสัยว่าเป็นชื่อของอะไร เมืองหรือชื่อคน คัมภีร์อริธานปทีปิกา รจนาโดย พระโมคคัลลานเถระ, 2559 ได้กล่าวว่าตนเป็นนักปราชญ์) ต่อมาได้มีการรจนาคัมภีร์อริธานเป็นภาษาบาลีขึ้น คือ คัมภีร์อริธานปทีปิกา เป็นการรวบรวมคำศัพท์ในพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาไว้อย่างสมบูรณ์ และมีคัมภีร์อธิบายเพิ่มเติมอีกหลายคัมภีร์ เช่น คัมภีร์อริธานปทีปิกาฎีกา คัมภีร์อริธานสุจิ คัมภีร์อริธานนิสสยะ เป็นต้น (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2558)

ต่อมา รว พ.ศ. 1700 ในรัชสมัยของพระเจ้ามหาปรักกมพาหุที่ 1 แห่งศรีลังกา ผู้ทรงกอบปรด้วยทานคุณ และศีลคุณเป็นต้น ทรงประสานพระสงฆ์ 3 วัดใหญ่ที่แตกแยกกัน คือ พระสงฆ์ในวัดมหาวิหาร วัดอภยคีรีและวัดมหาเชตวัน ให้สมัคสมานสามัคคีกันดีแล้ว พระองค์ใส่พระทัยทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง ทรงรับศาสนากิจในวัดทั้ง 3 แห่งไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์เป็นกรณีพิเศษ ตลอดพระชนมายุของพระองค์ พระโมคคัลลานเถระราชบัณฑิต ผู้มีข้อวัตรปฏิบัติดีงาม มีสติปัญญาเฉียบแหลม เป็นพระคันถรจนาคารยผู้ทรงความรู้ความสามารถ จำพรรษาอยู่ที่วัดมหาเชตวัน เขตเมืองปัลลัตติ ปัจจุบันเรียกว่า เมือง

โปโลนนระ ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศศรีลังกา เมื่อได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระเจ้ามหาปรักกมพาหุที่ 1 เป็นอย่างดี จึงได้รจนาคัมภีร์ขึ้นหลายคัมภีร์ ในบรรดาคัมภีร์ที่ทำนรจนานั้น คัมภีร์ที่ได้รับความนิยมที่สุดคือคัมภีร์อภิธานปทีปิกา ในการรจนาคัมภีร์อภิธานปทีปิกานั้น พระโมคคัลลานเถระได้อาศัยคัมภีร์อภิธานอมรโกศะ ภาษาสันสกฤตเป็นแบบอย่าง แต่ได้อาศัยนัยต่าง ๆ ที่มีปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก อรรถกถาและฎีกาเป็นหลักฐานสำคัญ (พระมหาสมปอง มุทิโต, อ้างแล้ว)

ความหมายของคัมภีร์อภิธานปทีปิกา

อภิธานปทีปิกา มาจากคำว่า อภิธาน + ปทีปิกา โดยคำว่า อภิธาน มาจาก อภิ + บพหน้า + ธา ธาตุ ในความกล่าว + ยุ ปัจจัย อภิธาน มีความหมายว่า วจนะอันอาจารย์กล่าว, คำกล่าว, คำพูด, นาม, การตั้งเฉพาะ, ชื่อ, วิเคราะห์ว่า อภิธิยเต เอเตนาติ อภิธานิ (พันธุรี ป.หลงสมบุญ, 2540)

คำว่า ปทีปิกา มาจากศัพท์ว่า ปทีป + อิก ปัจจัย คำว่า ปทีป มีความหมายว่า ประทีป, ดวงไฟ, ตะเกียง, โคมไฟ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2550) สำเร็จเป็นปทีปิก เมื่อใช้อธิบายศัพท์ที่เป็นอิตถิลิงค์ มีรูปเป็น ปทีปิกา มีความหมายว่า เป็นจุดดวงไฟ ตะเกียงส่องสว่าง

อภิธานปทีปิกา จึงมีความว่า คัมภีร์ที่เป็นจุดประทีปส่องสว่างเรื่องชื่อต่าง ๆ

โครงสร้างเนื้อหาของคัมภีร์อภิธานปทีปิกา

คัมภีร์อภิธานปทีปิกา แบ่งออกเป็น 3 กัณฑ์ คือ

สัคคกัณฑ์ที่ 1 แสดงคำศัพท์ที่มีความหมายว่า พระพุทธเจ้า นิพพาน พระอรหันต์ สวรรค์ เทวดาและอสูร เป็นต้น โดยจัดคำศัพท์ที่มีเนื้อความเหมือนกัน ไว้ด้วยกันและได้รวบรวมคำศัพท์ที่มีใช้เฉพาะในพระพุทธศาสนาไว้ด้วย คือคำศัพท์ที่มีเนื้อความว่า กุศล อกุศล ผัสสะ ปัญญา วิตก วิริยะ เป็นต้น

ภูกัณฑ์ที่ 2 แบ่งออกเป็น 7 วรรคย่อย คือ ภูมिवรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับแผ่นดิน ปุรวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับเมืองและประเทศ นรวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับมนุษย์ จตูปพรณวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับบรรณสี่ อรัญญวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับป่าไม้ เสลวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับภูเขาและปาดาลวรรค แสดงศัพท์โวหารเกี่ยวกับโลกบาดาล

สามัญญกัณฑ์ที่ 3 แบ่งออกเป็น 4 วรรคย่อย คือ วิเสยาธินวรรค แสดงศัพท์โวหารที่เป็น บทวิเสสนะอันเกี่ยวข้องกับลึงค์ทั้ง 3 สังกัณณวรรค แสดงศัพท์โวหารเบ็ดเตล็ดทั่วไป อเนกัตถวรรค แสดงบทที่มีเนื้อความหลายอย่าง และอัพยวรรค แสดงอรรถของบทอุปสัคและบทนิบาต

พระนามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์อภิธานปิฎกปาฐกถาที่ 1-2

วิเคราะห์ตามรากศัพท์ทางไวยากรณ์

ตอนต้นของคัมภีร์ หัวข้อพุทธาภิวัตน์นา พรรณนาพระนามของพระพุทธเจ้าเป็นต้น มีคาถาที่กล่าวถึงพระนามของพระพุทธเจ้าจำนวน 5 คาถา คำที่กล่าวถึงพระนามในความหมายนี้ หมายถึงคำศัพท์ที่ใช้แทนคำว่าพระพุทธเจ้า หรือบางครั้งเรียกว่า คำที่เป็นไวยากรณ์ของพระพุทธเจ้า เป็นคำที่ใช้ในความหมายเดียวกัน 2 คาถาดังมีดังนี้

[1]	พุทโธ ทสพล สตถา	สพฺพญฺญ ทวิปทุตฺตโม
	มุนินฺโท ภควา นาโถ	จกฺขมฺงฺคิโร มุนิ.
[2]	โลกนาถนอิโร	มเหสี จ วินายโก
	สมนตจกฺขุ สุคโต	ภฺริปญฺโถ จ มารชิ.

รายละเอียดเกี่ยวกับพระนามของพระพุทธเจ้าตามรากศัพท์ทางไวยากรณ์และความหมายทางธรรม ดังนี้ (พระมหาสมปอง มุทิโต, อ้างแล้ว)

1. พุทธ (พุธ อวคมเน + ต) พระพุทธเจ้า, ผู้ตรัสรู้. พุทโธติ เกณฑเถน พุทโธ (ขุ. มหานิ.29/893/560, ขุ.จุฬนิ. 30/546/271) ถามว่า คำว่า “พุทโธ” พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าพุทธะ เพราะอรรถว่าอย่างไร, ตอบว่า พระพุทธเจ้าทรงพระนามว่าพุทธะ เพราะประกอบอรรถวิเคราะห์ว่า

- 1) พุชฌิตา สจฺจานีติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงตรัสรู้สัจธรรม
- 2) โพธเตตา ปชยาติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงยังหมู่สัตว์ให้รู้ตาม
- 3) สพฺพญฺญตฺยา พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงรู้ธรรมทุกอย่าง
- 4) สพฺพทสฺสาวิตฺยา พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงเห็นแจ้งธรรมทุกอย่าง
- 5) อภิญญฺยตฺยา พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงรู้ยิ่ง
- 6) วิสฺวิตฺยา พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงทำนิพพานให้แจ้ง
- 7) ชีณาสวสงฺขาเตน พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงสิ้นอาสวะกิเลส
- 8) นิรุปกฺกิเลสสงฺขาเตน พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงปราศจาก

อุปกิเลส

- 9) เอกนตวิตรากฺคติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงปราศจากราคะแน่นอน
- 10) เอกนตวิตโทสฺสติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงปราศจากโทสะ

แน่นอน

- 11) เอกนตวิตโมหิตฺติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงปราศจากโมหะ

แน่นอน

- 12) เอกนตนิกกิเลสฺสติ พุทโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงสิ้นกิเลสแน่นอน

13) เอกายนมคฺคํ คโตติ พุทฺโธ พระนามว่าพุทธะเพราะเสด็จไปสู่หนทางอันเป็นเอก

14) เอโก อนุตฺตรํ สมมาสมโพธิ อภิสมพุทฺโธติ พุทฺโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงตรัสรู้ พระอนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณได้เพียงพระองค์เดียว

15) อพุทฺธิวิหตตตา พุทฺธิปฏิลาภตตา พุทฺโธ พระนามว่าพุทธะ เพราะทรงกำจัดอวิชชาแล้ว ตรัสรู้วิชา

16) พุชฌตีติ พุทฺโธ ผู้ตรัสรู้ พระนามว่าพุทธะ (อาเทศ ต เป็น ธ, ฐ ที่สุดธาตุเป็น ท)

2. ทสพล (ทส + พล) พระพุทธเจ้า, พระทศพล. ทส พลานิ อสฺสตถิติ ทสพล พระพุทธเจ้าทรง พระนามว่า “ทสพละ” เพราะทรงมีกำลังกายเท่ากำลังของพญาช้างฉัททันต์ 10 เชือก และทรงมีกำลังญาณ 10 ประการ คือ

1) ฐานาฐานญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ฐานะและอฐานะ คือ ทรงรู้ว่า อะไรเป็นไปได้ และอะไรเป็นไปไม่ได้ รู้เหตุและรู้ผล

2) กัมมวิปากญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ ผลของกรรมดีและกรรมชั่ว

3) สัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ สุกติ ทุกติหรือพ้นจากคติ รู้ประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคตและประโยชน์อันสูงสุด

4) นานาธาคูญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้สภาวะของธรรมชาติทั้งฝ่ายอุปาตินนกสังขาร (สังขารที่ กรรมยึดครอง) และฝ่ายอนุปาตินนกสังขาร (สังขารที่กรรมไม่ยึดครอง)

5) นานาธิมุตติกญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ธรรมาศัย ความเชื่อถือ ความสนใจของสัตว์ทั้งหลาย

6) อินทริยปโรปริยัตตญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ความยิ่งและความหย่อนแห่งอินทริย์ของสัตว์ทั้งหลายว่า มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา หย่อนหรือแก่กล้าเพียงไร

7) ฌานาภิสังกิลเลสาทิญาณ พระปรีชาญาณ หยั่งรู้ความเศร้าหมองและความผ่องแผ้วของการออกจากฌาน วิโมกข์ สมาธิและสมาบัติทั้งหลาย

8) ปุพเพนิวาสานุสสติญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ถึงภพอันเคยเป็นอยู่ในอดีต

9) จุตูปปาตญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้จุดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลายผู้เป็นไปตามกรรมของตน

10) อาสวักขยญาณ พระปรีชาญาณหยั่งรู้ความสิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย. ในบางที่ ท่านเรียกว่า ทศพลญาณ 10 ประการบ้าง ตถาคตญาณ 10 ประการบ้าง (อง.ทสก. 24/21/35)

3. **สตถุ** (สาส อนุสิฏฺฐิมหิ + รตถุ) พระพุทธเจ้า, พระศาสดา. ทิฏฐธมมิกสมปฺรา ยิกปรมตเถหิ ยถาหํ อนุสาสติตี สตถา พระนามว่า สตถุ เพราะทรงแนะนำสั่งสอนสัตว์ทั้งหลายด้วยประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในอนาคต และประโยชน์อันสูงสุด (อาเทศ สาส เป็น ส, ลบ ร อนุพันธ์). สตถาติ ภควา สตถวาโห (วิสุทฺธิ. 1/266) พระศาสดา คือ พระพุทธเจ้าผู้ทรงนำมาซึ่งคำสั่งสอน

4. **สพฺพญญ** (สพฺพสทฺทูปฺปท + อา อวโธเน + รุ) พระพุทธเจ้า, พระสัพพัญญู, ผู้รู้ธรรมทั้งปวง. สพฺพ ชานาติ สีเลนาติ สพฺพญญ พระนามว่าสัพพัญญู เพราะทรงรู้ธรรมทั้งปวงโดยปรกติ. ในอรรถกถา (ขุ.อฏฺ.45/156/390) ท่านแสดงสัพพัญญูไว้ 5 ประการ คือ (1) กมสัพพัญญู ทรงรู้จัดและอุบัติทุกอย่างของสัตว์ผู้ เป็นไปตามลำดับกรรม (2) สกิงสัพพัญญู ทรงรู้สภาวะธรรมชาติทุกอย่างได้ในขณะญาณเดียว (3) สตตสัพพัญญู ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างตามความเป็นจริง (4) สัตติสัพพัญญู ทรงรู้สภาวะ ธรรมทุกอย่างด้วยพระปรีชาสามารถ (5) ญาตสัพพัญญู ทรงรู้สภาวะธรรมทุกอย่างด้วยพระปัญญา ที่ทรงตรัสรู้อริยสัจ 4 ใน สัพพัญญู 5 อย่างนี้ หมายถึง ญาตสัพพัญญู คือ ตรัสรู้อริยสัจ 4

5. **ทวิปฺตฺตม** (ทวิ + ปท + อุตฺตม) พระพุทธเจ้า, ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์สองเท้า. ทวิปทานํ อุตฺตโม ทวิปฺตฺตโม (ขุ.อฏฺ.51/37/71) พระผู้ประเสริฐกว่าสัตว์สองเท้าทุกชนิด พระนามว่าทวิปตฺตม (ลบสระหน้า) ทวิปทานํ ทวิปเทสุ วา อุตฺตโม ทวิปฺตฺตโม บรรดา สัตว์สองเท้า ถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ ประเสริฐที่สุด จึงทรงพระนามว่าทวิปตฺตม (ลบสระ หน้า). ทวิปฺตฺตโม ทวิปทานํ เทวพรหมมนุสฺसानํ อุตฺตโม เสฏฺโฐ (ขุ.อฏฺ.49/219/270) บรรดาเทวดา พรหม และมนุษย์ผู้มีสองเท้า พระพุทธเจ้าเป็นผู้ ประเสริฐที่สุด

6. **มุนินท** (มุนิ + อินท) พระพุทธเจ้า, พระมุนินทร์. มุนินํ อินฺโท ราชา มุนินฺโท ผู้ยิ่งใหญ่กว่าพระมุนีทั้งหลาย พระนามว่ามุนินทะ (ลบสระหน้า). จิรํ ธาตุ ฐมโม มุนินทสส โลเก (ขุ.อฏฺ.51/1-18/435) ขอให้ธรรมะของ พระพุทธเจ้าจงดำรงมั่นคงตลอดกาลนาน. ในขุ ททกนิกายอรรถกถากล่าวไว้ว่า “มุนิตี หิ อคาริยมุนิ อนคาริยมุนิ เสกขมุนิ อเสกขมุนิ ปจฺเจก มุนิ มุนิมุนีตี อเนกวิธา มุนโย” (ขุ.อฏฺ. 27/38/172) คำว่า มุนิ ได้แก่ พระมุนีทั้งหลาย คือ

- 1) อคาริยมุนิ คฤหัสถ์ผู้รักษาศีล เจริญภาวนา เป็นกัลยาณ ปุณฺชน
- 2) อนคาริยมุนิ บรรพชิตผู้มีจาคุปาริสุทฺธิศีลสมบุรณํ
- 3) เสกขมุนิ เสกขบุคคล 7 จำพวก คือ คฤหัสถ์หรือบรรพชิตผู้บรรลุธรรมขั้นโสดา ปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกทาคามิมรรค สกทาคามีผล อนาคามิมรรค อนาคามี ผล และ อรหัตตมรรค

- 4) อเสกขมุนิ คฤหัสถ์หรือบรรพชิต ผู้บรรลุธรรมขั้นอรหัตตผล
- 5) ปจฺเจกมุนิ พระปัจเจกพุทธเจ้า

6) มุนิมุนิ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า. พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นใหญ่กว่ามุนิทั้ง 5 ข้างต้น จึงทรงพระนามว่า มุนิมุนิ หรือ มุนินทะ

7. ภควนตฺ (ภค + วนตฺ) พระพุทธเจ้า, พระผู้มีพระภาค. ภควาติ คารวาธิวจนฺ, อปิจ ภคคราโคติ ภควา, ภคคโทโสติ ภควา, ภคคโมโหติ ภควา, ภคคมาโนติ ภควา คำว่า “พระผู้มี พระภาค” เป็นพระนามที่พุทธบริษัทเรียกโดยเคารพ อนึ่ง พระนามพระผู้มีพระภาค เพราะทรงทำลาย ราคะได้ ทำลายโทสะได้ ทำลายโมหะได้ ทำลายมานะได้ (สำเร็จเป็น ภควา เพราะอาเทศ นตฺ กับ สิ เป็น อา และลบสระหน้า)

8. นาถ (นาถ อาสีสเน + อ) พระพุทธเจ้า, ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง. นาโถติ โลกปฏิสรโณ โลกสามิ โลกนายโถติ วุตตฺ โหติ. เวเนยยานํ หิตสุขํ นาถติ อาสีสตีติ นาโถ, ตตฺ หิตปฏิปัตตี นาถติ ยาจตีติ นาโถ, สพฺพสฺสเต นาถติ อภิภวตีติ นาโถ, สดฺตานํ หิตสุขํ นาถติ นิโยเซตีติ นาโถ, กิเลเส นาถติ อุปฺตาเปตีติ นาโถ. คำว่า “นาโถ” หมายถึง ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลก เป็นเจ้าแห่งชาวโลก เป็นผู้นำของชาวโลก พระพุทธเจ้าผู้ทรงหวังประโยชน์สุขแก่ เวไนยสัตว์ ปฏิบัติเพื่อประโยชน์นั้น ๆ จึงทรงพระนามว่านาถะ (นาถ ยาจเน + อ), หรือทรงปกครองสรรพสัตว์ จึงทรงพระนามว่านาถะ (นาถ อิสสริเย + อ), หรือทรงบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สัตว์โลกทั้ง มวล จึงทรงพระนามว่านาถะ (นาถ นิโยชเน + อ), หรือทรงคุกคามกิเลสให้เร่าร้อน จึงทรงพระนามว่า นาถะ (นาถ อุปฺตาเป + อ)

9. จกขุมนตฺ (จกขุ + มนตฺ) พระพุทธเจ้า, ผู้มีจักขุคือพระสัพพัญญุตญาณ. จกขุ ญาณจกขุ อสสตีติ จกขุมา ผู้มีปัญญาจักขุ พระนามว่าจักขุมนตฺ (สำเร็จรูปเป็น จกขุมา เพราะอาเทศ นตฺ กับ สิ เป็น อา, ลบสระหน้า). เทว จกขุนิ ญาณจกขุ เจว มํสจกขุ จ, ตตฺถ ญาณจกขุ ปญฺจวิธํ พุทฺธจกขุ ธมฺมจกขุ สมฺมตจกขุ ทิพฺพจกขุ ปญฺญาจกขุติ จักขุ 2 คือ ญาณจักขุ (หรือ ปัญญาจักขุ) และมํสจักขุ, ในจักขุ 2 อย่างนั้น ญาณจักขุมี 5 คือ พุทฺธจักขุ ธมฺมจักขุ สมฺมตจักขุ ทิพฺพจักขุ และปัญญาจักขุ. จกขุมา ปรีนิพฺพุโต4 พระพุทธเจ้า ปรีนิพพานแล้ว. จกขุมา ปญฺจหิ จกขุหิ จกขุมา ผู้มีจักขุด้วยจักขุ 5 ประการ ชื่อว่าจักขุมา

10. องคิรส (องค + อีอากม + รส + ณ) พระพุทธเจ้า, พระอังคิรส, ผู้มีพระรัศมีแผ่ชานออกจากพระวรกาย. องคโต สรีโรติ นิคคตา รสฺมิ ยสฺส โส องคิโร พระพุทธเจ้าผู้มีพระรัศมีชานออก จากพระวรกาย จึงทรงพระนามว่าอังคิรสะ (ลบสระหน้า) สพฺพทา พายมฺปฺปาย ภายโต นิฉฺฉรณฺวเสน องคิโร, องคิรสส อสีโน อปจฺจ องคิโร ทรงพระนามว่าอังคิรสะ เพราะทรงมีพระรัศมีแผ่ชานออกจากพระวรกายตลอดเวลา, หรือทรงเป็นทนายาทของพระอังคิรส จึงทรง พระนามอังคิรสะ องคิรสส นมตฺถ ขอนอบน้อมแด่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า. องคิรสํ ปสฺส วิโรจมานํ ทานจฺจดู พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงรุ่งเรืองอยู่

11. มุณี (มุณ ฉาณ + อี) พระพุทธเจ้า, พระมุณี อตตหิตถจ ปรหิตถจ มุณาติชานาตติ มุณี ผู้ทรงรู้ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น พระนามว่ามุณี โพธิมชฌคา มุณี พระพุทธเจ้า ทรงตรัสรู้ โพธิญาณ โมนะยธมม-สมนาคเมณ มุณี พระนามว่ามุณี เพราะทรงประกอบ ด้วยโมเนยธรรม (คือพระปัญญาญาณ)

12. โลกนาถ (โลก + นาถ) พระพุทธเจ้า, พระโลกนาถ, ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของสัตว์โลก. โลกานา นาโถ โลกนาโถ ผู้ทรงเป็นที่พึ่งของชาวโลก พระนามว่าโลกนาถะ โลกนาถสสาสน์ พระศาสนา ของพระพุทธเจ้า มหาภินิหารโต ปฏฐาย หิ ยาว มหาปรินิพพานา โลกหิตตถเมว โลกนาถา ตัญญุนติ ตั้งแต่เสด็จออกมหาภิเนษกรรม(ผนวช) จนถึงมหาปรินิพพาน พระพุทธเจ้าทั้งหลายทรงดำรงอยู่เพื่อเกื้อกูลชาวโลกเหมือนกัน

13. อนธิวร (น + อธิวร) พระพุทธเจ้า, ผู้ประเสริฐสุด, ผู้ไม่มีใครประเสริฐยิ่งกว่า. อจจนตวโร อธิวโร นาสส อตถิติ อนธิวโร, น ตโต อธิโก วโร อตถิติ วา อนธิวโร, อนุตตโรติ อตถิโก พระพุทธเจ้าผู้ไม่มีใครยิ่งกว่า พระนามว่าอนธิวระ ได้แก่ ผู้ประเสริฐที่สุด อตตโน อธิกสส กสสจि อภาวโต อนธิวโร พระผู้มีพระภาคทรงพระนามว่า อนธิวระ เพราะไม่มีผู้ใดประเสริฐยิ่งกว่าพระองค์ (อาเทศ น เป็น อน, ลบสระหน้า)

14. มหะสิ (มหนตสทูปปท + เอส คเวสเน + อี) พระพุทธเจ้า, ผู้ทรงแสงหาคุณอันยิ่งใหญ่. มหนเต สีสสมาธิปญญาวิมุตติวิมุตติญาณทสสนกขณเ เอสิ คเวสตีติ มหะสิ พระพุทธเจ้า ผู้ทรงแสงหาศีลชั้นร์ สมาธิชั้นร์ ปญญาชั้นร์ วิมุตติชั้นร์ และวิมุตติญาณทสสนชั้นร์อันยิ่งใหญ่ พระนามว่ามหะสิ มหนตานํ สีสกขณธาทีนํ เอสนโต คเวสนโต มหะสิ, มหนโต วา อีส วิภูติ เอตสสาติ มหะสิ ทรงพระนามว่ามหะสิ เพราะทรงแสงหาคุณอันยิ่งใหญ่มีศีลชั้นร์เป็นต้นหรือทรงมีความเป็นใหญ่ยิ่ง จึงพระนามว่ามหะสิ (อาเทศ มหนต เป็น มหา, ลบสระหน้า). อุปาคมิ อมพวนํ มหะสิ พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าไปถึงสวนมะม่วงแล้ว

15. วินายก (วิ + นี ปาปฺณเน + ญ) พระพุทธเจ้า, ผู้แนะนำ, ผู้นำสัตว์ไปสู่ นิพพาน. พหุหิ วินยฺนูปายะหิ สตเต วินยติ เทมตีติ วินายโก พระพุทธเจ้าผู้ทรงฝึกสัตว์ทั้งหลายด้วยอุบาย เครื่องฝึกเป็นอันมาก จึงทรงพระนามว่า วินายกะ หิตํ วินยติ อนุสาสติติ วินายโก ผู้ทรงแนะนำประโยชน์เกื้อกูล พระนามว่าวินายกะ (อาเทศ ญ เป็น ออก, วุทธิ อี เป็น เอ, อาเทศ เอ เป็น อาย, ลบสระหน้า). ปิยทสสี วินายโก พระพุทธเจ้าพระนามว่าปิยทสสี ปพพชฺช โคตมี ยาจิ นานุญญาสิ ตถาคโต กปิลวตฺถ เวสาลี อคมาสิ วินายโก. เรื่องพระนางโคตมีทูลขอบรรพชา พระตถาคตไม่ทรงอนุญาต และเรื่องพระ พุทธเจ้าเสด็จจากกรุงกบิลพัสดุ์ไปยังกรุงเวสาลี

19. มารชิ (มาร + ชิ ชเย + ฤวิ) พระพุทธรเจ้า, ผู้ชนะมารทั้ง 5 มีกิเลสमारเป็นต้น กิเลสชาติปญจมาร ชิตวาติ มารชิ ผู้ทรงชนะมารทั้ง 5 มีกิเลสमारเป็นต้น พระนามว่ามารชิ เทวปุตโต กิเลส จ อภิสงขารมารโก ขนธมารโร มัจจุมารโร มารโร ปณจวิโร โมโต บัณจิติตทาน รู้กันดีว่า มารมี 5 ประการ คือ เทวปุตตมาร (มารคือท้าว พรนิมิตวสวัตตี) กิเลสमार (มารคือกิเลส) อภิสงขารมาร (มารคือการปรุงแต่ง) ขันธमार (มารคือขันธ 5) และมัจจุมาร (มารคือความตาย)

วิเคราะห์ในแง่ของหลักธรรม

จากพระนามของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏในคัมภีร์อริยานัปปทีกา คาถาที่ 1-2 นอกจากจะสามารถวิเคราะห์ในแง่ไวยากรณ์แล้ว ยังสามารถวิเคราะห์ในแง่ของหลักธรรม กล่าวคือรายชื่อพระนามของพระพุทธเจ้าตามที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นคุณของพระพุทธเจ้า เมื่อกล่าวโดยย่อแล้ว คุณของพระพุทธเจ้า มี 2 ประการ ประกอบด้วย

1. พระคุณในส่วนที่สะท้อนคุณสมบัติส่วนพระองค์ พระคุณส่วนนี้เป็นคุณสมบัติภายในของพระองค์เอง เรียกว่า “**อรรถหิตสมบัติ**” มีความหมายว่า ความถึงพร้อมแห่งประโยชน์ตน, ทรงบำเพ็ญประโยชน์ส่วนพระองค์เสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว พระคุณในส่วนนี้มุ่งเอาพระปัญญาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธภาวะ คือความเป็นพระพุทธเจ้า และความเป็นอรรถนาถะ คือการพึ่งตนเองได้

พระนามของพระพุทธเจ้าในส่วนนี้ เช่น พุโธ เป็นผู้ตรัสรู้, ทศพล ทรงมีพระกำลัง 10 ประการ, สพพลญ ทรงเป็นผู้รอบรู้ทุกสิ่ง, ทวิปทูตม ทรงเป็นผู้ยอดเยี่ยมในหมู่มนุษย์และเทวดาทั้งหลาย มุนินท ทรงเป็นจอมมุนีผู้มีปัญญาทั้งหลาย, จกขุมนตุ ทรงมีพระจักขุทั้ง 5 ประการ การมีพระคุณในส่วนนี้ แสดงให้เห็นความที่พระองค์เป็นที่พึ่งของพระองค์เอง ทรงมีความพร้อมในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น เป็นคุณสมบัติส่วนพระองค์

พระนามของพระพุทธเจ้าในส่วนนี้ เป็นเนमितตกนามที่พระองค์ได้รับการยอมรับจากประชาชนผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา แล้วกล่าวนามพระองค์เพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง

2. พระคุณที่สะท้อนลักษณะการทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม พระคุณส่วนนี้เป็นคุณสมบัติเพื่อการทำประโยชน์แก่ประชาชน เรียกว่า “**ปรหิตปฏิบัติ**” เป็นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น, ทรงบำเพ็ญพุทธจริยาเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น พระคุณข้อนี้มุ่งเอาพระกรุณาเป็นหลัก เพราะเป็นเครื่องให้สำเร็จพุทธกิจ คือหน้าที่ของพระพุทธเจ้า และความเป็นโลกนาถคือเป็นที่พึ่งของชาวโลกได้

พระนามของพระพุทธเจ้าในส่วนนี้ เช่น พุโธ ทรงเป็นผู้เบิกบานในการโปรดสัตว์ สตถุ เป็นศาสดาผู้สั่งสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย โลกนาถ เป็นที่พึ่งของชาวโลก วินายก ทรงเป็นผู้นำโลก สุคโต ทรงเป็นผู้เสด็จไปได้แล้ว เป็นผู้ตรัสดีแล้ว พระนามในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นการบำเพ็ญพุทธกิจ มุ่งประโยชน์แก่สัตว์โลกเป็นสำคัญ

จากการวิเคราะห์ในแง่หลักธรรม จะเห็นได้ว่า พระนามของพระพุทธเจ้า สะท้อนหลักธรรมสำคัญ 2 ข้อคือ ปัญญาและกรุณา ปัญญาคือความรู้ความสามารถอันเป็นพระคุณส่วนตนของพระองค์เอง กรุณาคือความสงสารใคร่จะช่วยเหลือสัตว์โลกให้พ้นจากกิเลสและกองทุกข์ หลักธรรม 2 ข้อนี้ สะท้อนให้เห็นว่า การจะช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ช่วยเหลือต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีใจที่พร้อมจะช่วยเหลืออย่างจริงใจ ไม่หวังผลตอบแทน

สรุป

คัมภีร์อภิธานนปทีปิกา เป็นหนึ่งในคัมภีร์กลุ่มสหททาวิเสส เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พจนานุกรมพระบาลี เพราะเป็นคัมภีร์ที่รวบรวมเกี่ยวกับคำศัพท์ต่าง ๆ ในภาษาบาลี จัดเอาไว้เป็นหมวดหมู่ต่าง ๆ คัมภีร์นี้แต่งภาษาบาลีด้วยฉันทลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ตลอดทั้งคัมภีร์คัมภีร์อภิธาน หรือคัมภีร์พจนานุกรมบาลี เป็นคัมภีร์ว่าด้วยศัพท์ที่เป็นนามบัญญัติของเนื้อความที่ปรากฏอยู่ในโลกมนุษย์ บนสวรรค์ ไต๋บาดาล และอบายภูมิ ได้แก่คัมภีร์นิฆัมมคัมภีร์อมรโกสะ คัมภีร์อภิธานนปทีปิกา เป็นต้น พระนามของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์อภิธานนปทีปิกา คาลาที่ 1-2 สะท้อนให้เห็นการวิเคราะห์พระนามของพระพุทธเจ้า 2 ส่วนคือ 1) ในส่วนของไวยากรณ์ เพื่อให้มองเห็นความหมายของคำอย่างชัดเจน ทั้งความหมายเชิงการวิเคราะห์รูปศัพท์ รูปคำ การประลงปัจจัย การประกอบรูป อันจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาเชิงภาษา 2) ในส่วนของหลักธรรม เป็นการวิเคราะห์ในแง่ของหลักธรรม ผ่านคุณของพระองค์ 2 ประการคือ (1) อตตहितสมบัติ คือพระคุณส่วนที่เป็นประโยชน์แก่พระองค์ เน้นหลักธรรมข้อ “ปัญญา” ที่ช่วยให้สำเร็จความเป็นพระพุทธเจ้า เพื่อให้พระองค์เป็นที่พึ่งของพระองค์เองได้ (2) พรหิตสมบัติ พระคุณในส่วนที่เป็นคุณสมบัติส่วนพระองค์ที่ทรงมีอย่างบริบูรณ์เพื่อเตรียมความพร้อมในการที่จะช่วยเหลือสัตว์โลก สะท้อนให้เห็นในส่วนที่เป็นการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขแก่สัตว์โลกเป็นประการสำคัญอีกด้วยพระคุณส่วนนี้สะท้อนให้เห็นหลักธรรมข้อกรุณา เพื่อการกระทำประโยชน์แก่ชาวโลก เป็นที่พึ่งแก่ชาวโลก

แนวคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับพระพุทธเจ้า ปรากฏอยู่ในงานเขียนทางภาษาบาลีของนักปราชญ์ทุกยุคสมัย ที่จะต้องกล่าวถึงพระพุทธเจ้า รวมถึงพระรัตนตรัย ยกมาเป็นที่ตั้งในการเริ่มแต่งคัมภีร์ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ ความศรัทธาอย่างสูงสุดที่มีต่อพระรัตนตรัย

รายการอ้างอิง

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2550). *ศัพท์วิเคราะห์*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เลียงเชียง.
พระมหาสมปอง มุทิโต. (2558). *คัมภีร์อภิธานวรรณนา*. กรุงเทพฯ : ชมรมนิรุกติศึกษา.
พันตรี ป. หลงสมบุญ. (2540). *พจนานุกรมมคธ-ไทย*. กรุงเทพฯ : อาทรการพิมพ์.

สุขภาวะองค์รวมในการทำงานอย่างมีความสุขอย่างยั่งยืนตามแนวพุทธจิตวิทยา

Creating a Holistic Well-being for Sustainable Happiness at Work Base on the Concept of Buddhist Psychology

Received: November 18, 2021

Revised: January 31, 2023

Accepted: January 31, 2023

จิรัชญา เชียงกุล¹ และ เมธาวี อุดมธรรมานภาพ²

Jirachada Chiengkul and Maytawee Udomtamanupab

(jirachada.c@gmail.com and laocup @ gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งจากโลกตะวันตก โลกตะวันออก และจากประสบการณ์ในการทำงานด้านการบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคลทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ทราบว่า ปัจจัยอะไรที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะองค์รวมในการทำงานหรือความสุขในการทำงานข้างต้น พุทธจิตวิทยาสามารถสร้างสุขภาวะองค์รวมได้อย่างไรนั้น เป็นการใช้ทั้งศาสตร์ตะวันตก ที่คำนึงถึงความต้องการของมนุษย์และองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานและใช้หลักพระพุทธศาสนาที่สำคัญคือ ใช้หลักอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 เพื่อความสำเร็จในการทำงาน รวมทั้งเพิ่มความสุขในการทำงาน การใช้พุทธจิตวิทยา พิจารณาถึงความต้องการทั้งหมดนี้เพื่อเข้าถึงความรู้สึก และจิตใจของมนุษย์ ซึ่งองค์กรสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางในการสร้างความสุขในการทำงาน และบุคลากรสามารถพัฒนาตนเองให้เกิดความสำเร็จในการทำงานและความสุขที่ยั่งยืนได้ แบบ “งานได้ผล คนเป็นสุข”

คำสำคัญ: สุขภาวะองค์รวม, การทำงาน, ความสุข, พุทธจิตวิทยา

Abstract

Several academic literatures in the Western and the Eastern were reviewed in this study. Also, the inspiration for this study was drawn from my work experiences in the field of human resources management and development in the public sector and private sectors. This brought this study to investigate the

¹ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

National Health Security Office (NHSO)

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Humanities Faculty, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

factors that affect holistic well-being and happiness at work to research how to build up happiness at work and how Buddhist Psychology is used to raise people's happiness. In the worldwide, Buddhist Psychology is an important element for holistic well-being that contribute to job satisfaction. The key element of job satisfaction is referred to the important of four path of accomplishment and four sublime states of mind to increase success and happiness in the workplace. Buddhist Psychology, therefore, can be considered as of importance to human's needs. As it can help people to reach their feelings and minds. A good practice of Buddhist Psychology can be used as a guideline to improve happiness at work. This can contribute the results to the employees to success in the work as well as keep sustainable happiness; as the quote "the work was successful and people are happy".

Keywords: Holistic Well-being, Work, Happiness, Buddhist Psychology

บทนำ

โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญ ผู้คนจึงต้องเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีผลต่อความเป็นอยู่ของชีวิตมนุษย์ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง รวมถึงค่านิยม วัฒนธรรมและมีรูปแบบการดำเนินชีวิต (lifestyle) ที่ต้องปรับเปลี่ยนรับแรงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงประกอบกับสถานการณ์วิกฤตการณ์ระดับโลก เป็นปัญหาที่ประชาชนทั่วโลกกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ ที่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID 19) อันส่งผลถึงการทำงานเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแบบหักมุมอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งบุคลากรต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลายด้าน เปลี่ยนจากทำงานที่สำนักงานเป็นการทำงานที่บ้าน (work from home) ซึ่งต้องเรียนรู้ระบบและเทคโนโลยีในการทำงานที่ต่างไปจากเดิม ปริมาณงานเพิ่มมากขึ้น รายได้ลดน้อยลงและทรัพยากรมีจำกัด รวมทั้งหน่วยงานมุ่งเน้นผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม และมีการติดตามผลงานในหลายมิติ ในรูปแบบตัวชี้วัดที่มากมายและยากต่อการดำเนินการบนความซับซ้อนของระบบการจัดการและต้องทำงานอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ อีกทั้งต้องร่วมทำงานกับหลายเครือข่าย เพื่อให้เกิดการบริการที่ดี บุคลากรจึงทำงานหนัก (workload) ทั้งในเวลาทำงานและนอกเวลาทำงาน ภายใต้อัตราค่าจ้างจำกัด จึงทำให้เกิดความเครียดจากการทำงาน ทั้งปัญหางานและปัญหาจากคนในองค์กร เกิดปัญหาสุขภาพ อันนำไปสู่การเป็นโรคร้ายแรง ประกอบกับเศรษฐกิจในยุคนี้คนตกงาน รายได้ครัวเรือนลดน้อยลง เป็นหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ยิ่งทวีความเครียดให้กับคนวัยทำงานเป็นอย่างยิ่ง

ความหมายและแนวคิดการสร้างสุขภาวะองค์รวมในการทำงานอย่างมีความสุข

สุขภาวะองค์รวมในการทำงานอย่างมีความสุขหมายถึงความสุขหรือภาวะที่สมบูรณ์ในลักษณะผสมผสานรวมกันทั้งร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคมจึงเรียกว่าสุขภาวะองค์รวมหรือความสุขอย่างสมดุลมนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องปฏิบัติประยุกต์ใช้หลักพุทธจิตวิทยาเพื่อให้เกิดสุขภาวะองค์รวมหรือเกิดความสุขในการทำงาน

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1986) ซึ่งเรียกโดยย่อว่า WHO กล่าวถึงสุขภาวะองค์รวมหรือสุขภาพว่า สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม และจิตใจประกอบกัน โดยไม่หมายเฉพาะแต่เพียงการปราศจากโรคภัยไข้เจ็บหรือพิการเท่านั้น เป็นความหมายที่ใช้กันแพร่หลายทั่วโลก ต่อมาผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกหลายคนมีความเห็นในการเพิ่มองค์ประกอบทางจิตวิญญาณเข้าไปด้วย ดังนั้นคำจำกัดความของสุขภาพขององค์การอนามัยโลก คำว่า “สุขภาพ” หรือ Health จึงหมายถึงสุขภาวะที่สมบูรณ์ใช้คำว่า “Complete Well-being” ทางกาย (Physical) ทางจิต (Mental) ทางสังคม (Social) และทางจิตวิญญาณ (Spiritual)

ดังนั้น คำจำกัดความดังกล่าวเป็นคำนิยามที่ลึกที่สุด กว้างที่สุด ครอบคลุมทุกอย่างทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ สุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องโรค เรื่องโรงพยาบาล หรือเรื่องยาเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่ครอบคลุมไปทั้งหมด อีกทั้งพ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มาตรา 3 บัญญัติว่า “สุขภาพ” คือภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล เมื่อมีการบัญญัติคำว่าสุขภาวะขึ้นมา สุขภาพจึงแยกไม่ได้จากวิถีชีวิตที่จะต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความพอดี โดยดำรงอยู่ในครอบครัวชุมชน และสังคมที่พัฒนาอย่างสมดุล ดังนั้นสุขภาวะองค์รวมจึงเป็นปรัชญาของการมีสุขภาวะที่ดีโดยพิจารณาถึงทุกอย่างองค์ประกอบในร่างกาย ได้แก่ กาย จิต ปัญญา และสังคม ไม่ได้พิจารณาเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งระหว่างกาย จิต ปัญญาและสังคม แต่จะพิจารณาจากปฏิริยาความสัมพันธ์ระหว่างกาย จิต ปัญญา และสังคม ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และความสัมพันธ์ดังกล่าวต้องอยู่ในภาวะสมดุลเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการมีสุขภาวะที่ดีที่สุด

สุขภาวะของมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

แนวคิดมุมมองทางพระพุทธศาสนาต่อสุขภาวะของมนุษย์ หลักคำสอนในพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นองค์รวมในความหมายต่าง ๆ ทุกหลักธรรม ซึ่งอาจย้อนไปพิจารณาตั้งแต่จุดเริ่มต้นมีลักษณะเป็นแบบองค์รวมไม่เอียงไปทางมุ่งแสวงหาและเสพแต่ความสุขทางกายจนเกินความพอดี การดูแลสุขภาพองค์รวมของพระพุทธองค์ เป็นพุทธวิธี

ดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เช่น บำเพ็ญพุทธกิจได้เกือบตลอดทั้งวัน ฉันทอาหารที่พอประมาณ พระองค์ถือทางสายกลาง มีขมิ้นมาปฏิบัติ คือ เส้นทางตรัสรู้ของพระพุทธองค์ การบำเพ็ญทุกขกิริยาไม่สามารถทำให้ตรัสรู้ได้ ขบวนการที่จะสร้างให้คนไปสู่สุขภาพะองค์รวมต้องมีทั้งกายและจิตร่วมกัน โภชะเนมัตตัญญูตา การรู้จักประมาณในการบริโภค ถ้าเห็นแก่ความอร่อย ก็จะถูกสุขเพราะมองข้ามสุขภาพะทางกาย ความหิวทำให้เกิดโรค โรคเป็นความทุกข์ เป็นปัญหาของมนุษย์ทุกคน ความอยากความหิวก็เป็นโรค ฉะนั้นไม่ฉันทเลยก็ทุกข์ไม่สามารถบรรลุลุธรรมได้ ฉันทอาหารเกินปริมาณก็ทำให้เกิดโรคได้เช่นกัน (ชลธิชา กาญจนศิริ, 2563) ดังพุทธดำรัสว่า “เราฉันทอาหารมื่อเดียว ย่อมรู้สีกว่ามีอาพาธน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากายมีกำลังและอยู่อย่างผาสุกมาเถิด แม้พวกเธอก็จงฉันทอาหารมื่อเดียว แม้เธอทั้งหลายเมื่อฉันทอาหารมื่อเดียวจกรู้สีกว่ามีอาพาธน้อย มีความลำบากกายน้อย มีความเบากาย มีกำลังและอยู่อย่างผาสุก” (ม.ม. (ไทย) 12/225/236)

พระพุทธองค์เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม เวลาค่ำทรงประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุ และใกล้รุ่งทรงตรวจพิจารณาสัตว์แม้ว่าจะสามารถและยังไม่สามารถบรรลุลุธรรมอันควรจะเสด็จไปโปรด พระองค์ทรงมีสติสัมปชัญญะบริบูรณ์เป็นตัวอย่างในการดูแลสุขภาพะองค์รวมเป็นอย่างดีผสมผสานทั้งสุขภาพะทางกาย สุขภาพะทางใจ สุขภาพะทางปัญญาและสังคม เป็นองค์รวมได้อย่างสมดุล (พระมหาสาภสกล สุภระเมธี, 2558)

แนวคิดทางสุขภาพะองค์รวม (Holistic well-being) ตามทฤษฎีตะวันตกนักคิดหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดดังนี้

Aristotle นักคิดชาวกรีก นิยามความสุขว่า เป็นสิ่งที่ดีที่สุดและเป็นคุณค่าที่เพียงพอเมื่อมีความสุขแล้วไม่ปรารถนาสิ่งใดอีกแล้ว และความสุขเป็นสิ่งที่สุดของทุกอย่าง เป็นเครื่องมือนำไปสู่ความสุข (สวัณน์ ธนกรนุวัฒน์, 2562) ขณะที่นักจิตวิทยาผู้บุกเบิกงานด้านนี้เป็นคนแรกๆ คือ Bradburn ได้จำแนกความแตกต่างระหว่างความรู้สึกด้านบวกและความรู้สึกด้านลบ (Positive affect and negative affect) และให้ความหมายคำว่าความสุขว่า เป็นสภาวะสมดุลระหว่างความรู้สึกสองประเภท (ความรู้สึกด้านบวกและด้านลบ) (Bradburn, 1969) ซึ่งแนวคิดของ Ed Diener ก็เช่นกันได้ให้ความเห็นว่า คำว่า ความสุข (Happiness) มีความหมายค่อนข้างกว้างและใกล้เคียงกับคำอื่นๆ อีกหลายคำ เช่น ความรู้สึกทางบวกในระยะยาว (Long-term positive feeling), ความพึงพอใจ (Satisfaction), ความสนุกสนาน (Joy), สภาวะเปี่ยมด้วยความสุข (Joyful state) ความสุขในลักษณะนี้ประกอบด้วย ความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction), ความรู้สึกทางบวก (Positive affect) ซึ่งความพึงพอใจในชีวิตจะมองภาพรวม ของชีวิตหลายๆด้าน เช่น ชีวิตการงาน ชีวิตครอบครัว ชีวิตด้านสังคม ความสัมพันธ์และบุคคลที่จะมีความความสุขต้องมีความสมดุลระหว่างความรู้สึก

ทางบวกและความรู้สึกทางลบ โดยมีความรู้สึกทางบวกที่สูงขึ้น และมีความรู้สึกทางลบที่ลดลง ซึ่งจากผลการมีความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตในภาพรวมและมีความสมดุลของความรู้สึกทางบวกและทางลบ จะนำไปสู่ความสุขของแต่ละบุคคล (สวุธน์ ธนกรนุวัฒน์, 2562)

แนวทางการสร้างสุขภาวะหรือความสุขในการทำงาน

จากการศึกษาแนวคิด และการดำเนินงานองค์กรสร้างสุข (Happy Workplace) องค์กรจะมีการส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรในองค์กร ให้มีชีวิตที่สมดุลในการทำงานเกิดความสุขที่เป็นองค์รวมทั้งร่างกาย จิต ปัญญา และสังคม อันจะนำไปสู่ผลลัพธ์การมีสุขภาพที่ดีอย่างยั่งยืน (ดวงเนตร ธรรมกุล, 2555) ในแต่ละภูมิภาคและแต่ละประเทศ ต่างให้ความสำคัญในการนำแนวทางของสุขภาวะในที่ทำงานไปใช้ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาวะด้านต่างๆ ได้แก่ สุขภาวะด้านพื้นฐาน ความปลอดภัย และอาชีวอนามัย นอกจากนี้ยังได้มีการสนับสนุนการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ทั้งในส่วนบุคลากรในองค์กรและการทำประโยชน์เพื่อสังคม (Burton, 2010)

ภูมิภาคแถบยุโรป (Europe) มีแนวทางของสุขภาวะในที่ทำงานที่ครอบคลุม มีแหล่งที่สนับสนุนและบรรยากาศการทำงานที่ดี กิจกรรมสำหรับการส่งเสริมสุขภาวะในที่ทำงาน จะรวมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR-Corporate Social Responsibility) การดำเนินชีวิต สุขภาพจิตความเครียด และวัฒนธรรมความร่วมมือ รวมทั้ง การพัฒนาผู้นำและทีมงาน

ส่วนภูมิภาคแถบอเมริกา (Americas) ในปีค.ศ.2001 The Pan American Health Organization (PAHO) ได้พัฒนาและเผยแพร่ “แผนสุขภาวะของพนักงานส่วนภูมิภาค” โดยใช้หลัก 3P คือ การป้องกัน (prevention) การส่งเสริม (promotion) และการคุ้มครอง (protection) ประเด็นในแผนประกอบด้วย การเพิ่มความสามารถในการระบุ โดยการประเมินและควบคุมหรือกำจัดความเสี่ยงในที่ทำงาน สนับสนุนกฎหมายและการดำเนินงานด้านสุขภาวะ และออกแบบโปรแกรมการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมในการทำงานรวมทั้งการจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพ และป้องกันโรคในงาน อาชีวอนามัย และส่งเสริมบริการสุขภาพที่ดีสำหรับพนักงาน

ในประเทศแคนาดาโมเดล “Workplace Health System” ซึ่งเสนอแนวทาง 3 วิธีสำหรับสุขภาวะในที่ทำงาน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมการทำงานทางกายภาพและจิตสังคม แหล่งสุขภาวะบุคคล และการปฏิบัติด้านสุขภาวะของบุคคล ซึ่งโมเดลนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้โดย National Quality Institute ปัจจุบันโมเดลนี้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในงานด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัย เพื่อลดความเสี่ยงในกรณีที่จะเกิดความปลอดภัย (ดวงเนตร ธรรมกุล, 2555)

องค์กรภาครัฐทางด้านสุขภาพประเทศไทยมีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) เป็นองค์กรหนึ่งที่มีความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ มีการจัดทำแผนงานสร้างสุขบุคลากรในองค์กรทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อสร้างความสุขในการทำงาน กำหนดแนวทางและกิจกรรมที่สำคัญเพื่อให้เกิดความสุขในการทำงาน ได้แก่ โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพื่อลดความเสี่ยงการเป็นโรคเรื้อรัง โครงการลดอ้วนสร้างบุญ โดยการเดินนับก้าวส่งเสริมสุขภาพ โครงการสร้างเสริมปัญญาและสติเพิ่มสมาธิ โดยการสวดมนต์ปฏิบัติธรรม โครงการร่วมบุญรวบรวมสิ่งของข้าวสารอาหารแห้ง บริจาคที่วัด หรือสถานที่ต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการและงานทางด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถแจ้งความประสงค์ขอย้ายเปลี่ยนงานได้ตามความรู้ความสามารถและตามฤดูกาลที่เหมาะสม มีการพิจารณาคำตอบแทนและการพัฒนาสวัสดิการให้เหมาะสมสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งระดับนโยบายกำกับติดตามให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

แนวทางการดำเนินงานดังกล่าว มีแผนงานต่อเนื่องในระยะยาวและมีการติดตามผลลัพธ์ ซึ่งในแต่ละแห่งมีวิธีการที่แตกต่างกัน สิ่งที่สำคัญคือ ผลลัพธ์ที่ได้จะทำให้คนในองค์กรมีความสุข ลดความวิตกกังวลจากการทำงาน มีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งด้านกาย จิตใจ ปัญญาและสังคม อันนำไปสู่ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพนักงาน องค์กร ชุมชนและประเทศชาติ

ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ นักวิจัยได้ให้ความสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ความปรารถนาสูงสุดของมนุษย์ทุกคนคือความสุข ความสุขในการทำงาน คือ การรับรู้ของบุคลากรหรืออารมณ์ความรู้สึกชื่นชอบหรือเป็นสุขกับภารกิจหลัก ต้องการให้ตนเป็นที่ยกย่องและยอมรับจากคนทั่วไป ได้ทำงานในที่ทำงานที่มั่นคง มีความก้าวหน้า เข้าถึงโอกาสในการพัฒนามีผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตากรุณาเพื่อนร่วมงานที่มีจิตใจที่มีความจริงใจและผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตากรุณาได้รับสวัสดิการที่พอเพียงและได้รับความปลอดภัยจากการทำงานอันเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานหรือประสบการณ์ของบุคคลในการทำงานประกอบด้วยความตื่นตระหนกในการทำงาน (Arousal) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานหรือเกิดความรู้สึกสนุกเบิกบานใจในการทำงาน และไม่มีความรู้สึกวิตกกังวลใดๆ ในการทำงาน ความพึงพอใจในงาน (Pleasure) รักในงานที่ทำ เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานโดยเกิดความรู้สึกเพลิดเพลินพอใจพอใจเต็มใจสนใจไม่มี ความทุกข์ใจและยินดีในการปฏิบัติงานของตนเองมีความกระตือรือร้นในการทำงาน (Self-validation) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานโดยเกิดความรู้สึกว่าอยากทำงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจตื่นตัวทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาในการทำงาน

ความสุขในการทำงาน คือ การรับรู้ของบุคลากรหรืออารมณ์ความรู้สึกชื่นชอบหรือเป็นสุขกับสิ่งที่ได้กระทำในสิ่งที่ตนเองรักและพึงพอใจชอบและศรัทธาในสิ่งที่ทำ มีอุดมการณ์ในการทำงานและพึงพอใจในประสบการณ์ชีวิตที่ตนเองได้รับ ทำงานที่มั่นคงมีความก้าวหน้าเข้าถึงโอกาสในการพัฒนา เพื่อนร่วมงานมีความจริงใจเป็นกัลยาณมิตรตลอดจนได้รับสวัสดิการที่พอเพียง ได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน จนเกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Job Satisfaction) หรือประสบความสำเร็จที่เกิดจากการทำงาน ในบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบ ไม่ว่าจะสำเร็จได้ตามเป้าหมาย หรือได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างหรือจากบุคคลภายนอกองค์กรอันส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง

สุขภาวะองค์รวมในการทำงานตามแนวพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยาเป็นการเชื่อมโยงและบูรณาการจิตวิทยากับพระพุทธศาสนาเพื่อเรียนรู้ว่า “ทำไมมนุษย์จึงทำอย่างที่เขาทำ ทำไมมนุษย์เป็นอย่างที่เขาเป็น” (พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, 2564) เพื่อเรียนรู้เข้าใจมนุษย์ โดยใช้หลักจิตวิทยาและใช้หลักพระพุทธศาสนา ให้มีความสุขในการทำงาน โดยเริ่มจากความเข้าใจความต้องการของมนุษย์ไว้ก่อน ตามแนวคิดของ Abraham H. Maslow ได้กล่าวลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ไว้เป็น 5 ระดับ มนุษย์มีความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความรักและการเป็นที่รัก (Love/Belongingness Needs) ความต้องการการยอมรับ และยกย่อง (Esteem Needs) และความต้องการความสำเร็จและการประจักษ์ในตน (Self Actualization Needs) ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ความต้องการขั้นแรกเป็นความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการขั้นสูงสุดเป็นความต้องการในเรื่องของจิตใจ เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองจึงเกิดพึงพอใจหรือความสุขและจะเกิดความต้องการในระดับถัดไปที่สูงขึ้น ซึ่งจะไปถึงขั้นสูงสุดได้นั้นจะต้องได้รับความสำเร็จและผ่านการยอมรับจากสังคมด้วย (Raymond J., 1993) มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่สิ้นสุด จึงมีความทุกข์และความเครียด เมื่อความต้องการอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองเพียงพอแล้วก็มีความต้องการอย่างอื่นเข้ามาแทนที่ ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองจะผลักดันให้เกิดแรงจูงใจพฤติกรรม ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองเพียงพอแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจพฤติกรรม เมื่อคนมีความต้องการก็ย่อมที่จะแสวงหาแนวทางเพื่อสนองความต้องการ โดยกำหนดเป้าหมาย และปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมาย เมื่อได้รับผลงานตามความต้องการ ก็จะมีสุขภาวะองค์รวมหรือความสุขในการทำงานนั่นเอง การที่ผู้บริหารองค์กรเข้าใจเรื่องพฤติกรรมและความต้องการของมนุษย์จะช่วยให้สามารถสร้างเหตุปัจจัย เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา จะเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนของ การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร การให้บริการและบุคลากรทำงานอย่างมีความสุข ตลอดจนมีแรงจูงใจที่จะพัฒนาตนเองและทำงานอย่างเต็มศักยภาพ

เมื่อรู้ถึงความต้องการของบุคลากรในองค์กรแล้ว จะจูงใจบุคลากรเหล่านั้นให้ทำงานได้อย่างไร ทฤษฎีแรงจูงใจ (Two-Factor Theory) จึงมีความสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อทำงานให้สำเร็จ และเกิดความพึงพอใจในงาน จึงเกิดความสุขขึ้น ความพึงพอใจในการทำงาน (Job satisfaction) เกิดจากความสำเร็จในการทำงาน สามารถทำงานได้สำเร็จทันตามเป้าหมาย การได้รับการยอมรับในความสามารถและได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลรอบข้าง การมีโอกาสดำเนินงานขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ การได้ทำงานที่ท้าทายความสามารถ โอกาสที่ได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ การได้เลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่ง การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจในงานที่รับผิดชอบ เมื่อสร้างความพึงพอใจแล้วควรลดความไม่พึงพอใจในการทำงานด้วย อันเป็นปัจจัยภายนอกที่ป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจในการทำงาน เป็นปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานโดยตรงแต่เป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยสกัดกั้นไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Herzberg Frederick, 1991) เช่น นโยบายและการบริหารงาน การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน อัตราการลาออกของพนักงานส่วนใหญ่เกิดเพราะหัวหน้างาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและคนรอบข้าง ค่าตอบแทน ความมั่นคงในการทำงาน ตำแหน่งงาน ความสมดุลในชีวิตการทำงาน และชีวิตครอบครัว

ความพึงพอใจในการทำงานมาจากความสำเร็จในการทำงานและความสำเร็จทั้งหมดนี้จะเกิดได้ด้วยการใช้หลักทางพระพุทธศาสนาในการทำงาน ได้แก่ หลักอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ 1. ผู้ทำงานมีความรักในงานที่ทำ (ฉันทะ) 2. มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน (วิริยะ) 3. มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน (จิตตะ) และ 4. หมั่นตรวจสอบการทำงานให้ดีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (วิมังสา) ใช้ใจทำงาน ไม่เพียงทำตามหน้าที่เท่านั้น ใจมาก่อนจึงเกิดความสำเร็จ อิทธิบาท 4 จึงเป็นเรื่องที่สำคัญทำให้งานสำเร็จ และที่สำคัญยิ่ง การทำงานนั้นต้องชนะใจคนด้วย โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 จึงต้องนำมาปฏิบัติควบคู่กันไปในการทำงาน การครองใจผู้คนในการทำงาน คนทำงานจะมีความสุขได้ต้องมีผู้นำที่มีทั้งความดี ความสามารถ เก่งในการบริหารจัดการคน สามารถนำคนในองค์กรได้ ผู้นำมีเมตตาทำให้มองในส่วนของลูกน้อง และคนรอบข้างในองค์กร เพื่อจัดสรรทรัพยากรด้านบุคคลให้ทำงานเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ (put the right man on the right job) เกิดความรักในงานและความสุขในการทำงาน ผู้นำที่มีความกรุณา เป็นผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังปัญหาของคนทำงาน สอนงานพัฒนามนในองค์กรให้เก่งขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในองค์กร ผู้นำที่มีมุทิตา เป็นผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนให้คนทำงานมีโอกาสดำเนินงาน มีขวัญกำลังใจในการทำงาน เกิดความผูกพันต่อองค์กร (engagement) และผู้นำที่มีอุเบกขา เป็นผู้นำที่เป็นต้นแบบกับบุคลากรในการวางตัวเป็นกลาง ยุติธรรมในการให้คนให้โทษ มีความดีงามจากการทำงาน เกิดการทำงานเป็นทีมที่ดี ทั้งอิทธิบาท 4 และพรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่สำคัญในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสุขในการทำงานทั้งความสุขทางจิต ปัญญาและสังคมาบชัง

สุขภาวะองค์รวมหรือความสุขในการทำงานตามแนวพุทธจิตวิทยา จึงเป็นการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำงาน บุรณการทั้งศาสตร์จิตวิทยาตะวันตกและหลักพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาพฤติกรรม จิตใจของมนุษย์ การทำงานกับผู้คนรอบข้าง ความเข้าใจมนุษย์ เอาใจเขามาใส่ใจเรา การชนะใจคน ประสบความสำเร็จจากการทำงาน คนเบิกบานจากงานสำเร็จ แต่ละองค์กรต้องสร้างความสุขในแบบฉบับของตนเอง เพื่อไปสู่องค์กรแห่งความสุขในแบบที่ปรารถนา อย่างไรก็ตามพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และสามารถทำให้เรามองทุกข์ให้สุขได้ ทุกข์เป็นธรรมชาติของชีวิต ทุกชีวิตเกิดมาพร้อมกับทุกข์ จะได้สิ่งที่พอใจ หรือไม่ได้ในสิ่งที่พอใจ การไม่ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการก็เป็นทุกข์ ความสุขมี 2 ชนิดคือ ความสุขทางความรู้สึกและความสุขที่แท้จริง (พระเทพวัชรบัณฑิต, 2564) การมองให้เห็นความสุขในทุกข์ได้เช่นกัน ทุกข์และสุข เกิดจากความคิด ทักษณคติการมอง หรือ Mindset สุขหรือทุกข์เกิดจากการมอง เพราะทุกข์เกิดจากวิคิด แต่ทุกข์มีไว้ให้เห็น ไม่ได้มีไว้ให้เป็น วิธีแก้ไขและป้องกันทุกข์ง่ายที่สุด คือ เปลี่ยนแปลงวิคิด คนมีปัญญาจะมองทุกข์เป็นเรื่องธรรมดา การมีสติ สัมปชัญญะ การระลึกรู้และตระหนักรู้ (mindfulness and awareness) เครื่องมือในการรับรู้โลก คือ การฝึกพัฒนาตนเองโดยการปฏิบัติธรรมในการรับรู้ และจัดการให้มองเป็นอิสระ มองอะไรเป็นความว่างเปล่า ไม่มีอะไรเข้ามาปรุงแต่ง เห็นสักแต่ได้เห็น ได้ยินสักแต่ได้ยิน ได้ลิ้มรสสักว่าได้ลิ้มรส ฯลฯ มองอย่างฉลาด ไม่เป็นเหยื่อของกิเลส วิธีการคิด สร้างอารมณ์บวก สร้างสรรค์ แม้ความรัก ความเมตตา สุขหรือทุกข์เป็นสิ่งที่อยู่ในอำนาจความสามารถควบคุมได้ด้วยตัวเอง (พระมหาสมบุญ วุฒิกโร, 2564) ความทุกข์และความสุขเป็นเรื่องธรรมดาธรรมชาติ คนมีปัญญาจะมองทุกข์เป็นเรื่องธรรมดา เมื่อเราฝึกพัฒนาจิตไปอีกระดับหนึ่งของความเป็นมนุษย์แล้ว เราก็จะมองทุกข์ สุข ที่ข้ามพ้นไป เราจะอยู่เหนือทุกข์ให้สุข ไม่ผูกพันกับจิตของเรา จิตอยู่กับความว่างเปล่า เราจะหลุดพ้นจาก อวิชชา หรือโลภะ โทสะ โมหะ ปัญญาทางโลกมาลดทุกข์ได้ แต่จะพ้นทุกข์ได้ต้องใช้ปัญญาทางธรรม องค์ความรู้พุทธจิตปัญญา คือความรู้ที่แท้จริงในการมองชีวิตมองโลก มองทุกข์ด้วยธรรมจะเกิดปัญญา และจะเกิดความสุขขึ้นมาได้ พุทธศาสนามีพุทธปัญญา ที่ทำให้สามารถพ้นทุกข์ได้จริง (นภัทร แก้วนาค, 2564)

บทสรุป

สุขภาวะองค์รวมตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการบูรณาการหลักจิตวิทยาและพุทธศาสนาเข้าด้วยกันโดยการนำทฤษฎีว่าด้วยแรงจูงใจที่กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ เมื่อความต้องการด้านพื้นฐานของมนุษย์ถูกเติมเต็ม ย่อมต้องการความยกย่องการประสบความสำเร็จในชีวิต ฉะนั้นการทำงานเพื่อให้เกิดการยอมรับจึงมีความสำคัญที่มนุษย์จะต้องทำงานให้สำเร็จจนเป็นที่ยอมรับ แรงจูงใจในการทำงานเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้งานสำเร็จ

และการยอมรับจะเกิดขึ้นได้นอกจากงานสำเร็จแล้วยังต้องใช้หลักธรรม ได้แก่หลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการทำงานเพื่อให้งานสมบูรณ์แบบ ครบถ้วน ถูกต้อง ทันเวลา เกิดการพัฒนางานอยู่เสมอ และผู้คนรอบข้างจะยอมรับในความสำเร็จของงานที่เกิดขึ้นได้นั้น ต้องมีหลักพรหมวิหาร 4 ด้วย เพื่อสมดุลระหว่างผลลัพธ์ของงานที่ได้ กับการยอมรับจากบุคลากรสามารถชนะใจผู้คนนั่งอยู่ในใจเขาได้ จึงเป็นความสำเร็จที่มีความสุข การที่จะทำได้เช่นนั้น พุทธศาสนาสอนให้เราใช้สติในการทำสิ่งต่างๆ และเข้าใจว่าทุกข์เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้น อันเกิดจากจิตหรือการมอง หากเปลี่ยนวิธีคิดโดยใช้ปัญญาตรัสตรองก็จะทำให้เกิดความเมตตา กรุณาต่อผู้คน หรืออภัยได้อันเป็นการสร้างบุญทำให้ชีวิตมีความสุขได้

สุขภาวะองค์กรรวมในการทำงานอย่างมีความสุข เป็นการสร้างสุขภาวะในองค์กรทั้งความสุขทางด้านกาย จิต ปัญญาและสังคมที่ทำให้เกิดความสุขแบบองค์รวมอย่างสมดุล อันเป็นความสุขในการทำงาน องค์กรจะต้องมีแนวทาง และให้การสนับสนุน ส่งเสริมบุคลากรในการทำงานให้มีความสุขด้วยเช่นกัน ผู้ที่ทำงานกับบุคลากรจำนวนมากจึงควรเข้าใจ ธรรมชาติและความต้องการของมนุษย์ ทราบว่าสิ่งที่สำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากรแต่ละคนคืออะไร เพื่อสามารถสร้างแรงจูงใจให้เขาเหล่านั้นทำงานได้สำเร็จ แม้ว่าจะงานจะยากก็สามารถทำให้สำเร็จได้ รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความมุ่งมั่น พุ่งเทในการทำงานโดยใช้หลักพระพุทธศาสนาดังกล่าว

รายการอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2541). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนาและศาสนาต่าง ๆ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- จิราภร ฤกษ์ชนะ. (2559). *แนวทางการสร้างความสุขในการทำงานในองค์กร กรณีศึกษา : บริษัทแห่งหนึ่งในนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ)*. มหาวิทยาลัยบูรพา. ชลบุรี.
- ชลธิชา กาญจนศิริ และ พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา. (2563). โภชนปฏิบัติ : การใช้หลัก โภชนปฏิบัติศึกษาในการรักษาโรคตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(3), 63-65.
- ดวงเนตร ธรรมกุล. (2555). การสร้างสุขภาวะในองค์กร. *วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ*, 6, 1-10.
- พระเทพวชิรบัณฑิต, พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร และ นภัทร แก้วนาถ. (2564). บรรยายในการสัมมนา หัวข้อ “มองทุกข์ให้สุขได้” ณ ห้องอริยมรรค มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา. วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2564.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*.

กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.

พระมหาสากล สุภรเมธี. (2558). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามแนวพุทธปรัชญา.

วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา, 4(2), 355-357.

ภัทรดนัย ฉลองบุญ. (2561). ความสุขในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ. *วารสารสันติ*

ศึกษาปริทรรศน์, 6(ฉบับพิเศษ), 590-599.

มนัสชนก เมืองเงิน. (2563). *รูปแบบการพัฒนองค์กรประสิทธิภาพสูงตามแนวพุทธ*

จิตวิทยา (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

สุวัฒน์ ธนกรนุวัฒน์. (2562). *ผลของการฝึกสติและจิตบวกที่มีต่อสุขภาวะเชิงอัตวิสัยของ*

บุคลากรในโรงพยาบาลชุมชน (ดุชนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์จิต).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.

Bradburn, N. M. (1969). *The Structure of Psychological Well-Being*.

Chicago:IL:Aldine.

Diener, E., & Chan, M. Y. (2019). *Happy People Live Longer: Subjective*

Well-Being contributes to Health and Longevity. Retrieved June 13,

2019, from <https://ssrn.com/abstract=1701957>

Herzberg, Frederick. (1991). *A Harvard Business Review Paperback: Motivation*.

Massachusetts: Harvard Business School.

Raymond J. Wlodkowski, (1993). *Enhancing Adult Motivation to Learn*,

Jossey-bass publishers. California.

ภัยโควิด-19 : การจัดการความเครียดในยุควิถีชีวิตใหม่

COVID-19 : Stress Management in the Next Normal

Received: December 25, 2022
Revised: June 19, 2023
Accepted: June 19, 2023

สุกิมวัจน์ สุริโย¹ และ สุวัฒน์ รักขันโท²
Suphimawat Suriyo and Suwatsan Ragkhanto
(suphimawatt@gmail.com)

บทคัดย่อ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า “ความเครียด” หรือ “Stress” เป็นคำสั้น ๆ ที่ทุกคนไม่ต้องการพบเจอ ไม่ต้องการให้เข้ามากระทบกับตัวเอง แต่ความเครียด เป็นสภาวะที่สามารถเกิดขึ้นได้กับทุกคนทุกชีวิตในโลกนี้ ความเครียดเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้ชีวิตขาดความสุขและความเครียดของแต่ละคนมีแตกต่างกันไปตามวัยและปริมาณความต้องการความสุข สาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1. ทางด้านร่างกาย 2. ทางด้านจิตใจ และ 3. ทางด้านสังคม และที่สำคัญในโลกยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันกันสูงมากทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม รวมถึงโรคภัยพิบัติจากไวรัสโคโรนา (Covid-19) จนทำให้กลายเป็นคำกล่าวใหม่ในยุคปัจจุบันว่า วิถีชีวิตใหม่ หรือ New normal ดังนั้น การจัดการความเครียด (Stress Management) สามารถทำได้อย่างน้อย 3 วิธี คือ 1. การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเรียนรู้และปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติภาวนา 4 เป็นต้น 2. การใช้หลักจิตวิทยาตะวันตกเข้ามาเรียนรู้ทำความเข้าใจและปฏิบัติ ตามหลักทฤษฎีของ Ryff หรือหากทั้งสองวิธีไม่ได้ผล อาจจำเป็นต้องรักษาโดยวิธี 3. การรักษาทางการแพทย์ โดยพิจารณาจากสาเหตุร่วมคือ ร่างกาย จิตใจและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะได้ปรับตัวไม่ให้เกิดความเครียดเข้ามาในชีวิตและบริหารความเครียดได้ดีในสังคมยุคปัจจุบันหลังโควิด-19

คำสำคัญ: ความเครียด, การจัดการความเครียด, ยุควิถีใหม่, โควิด-19

Abstract

When it comes to the word "stress" or "Stress" is a short word that not everyone wants to meet. I don't want to come in and affect myself. but stress It is a condition that can happen to everyone in every life in this world.

¹ รัชท์ วอลล์ เซ็นเตอร์ จำกัด, นนทบุรี ประเทศไทย
Wall Center Co.,Ltd., Nonthaburi, Thailand

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Stress is one of the causes of lack of happiness in life and stress varies from person to age and amount of happiness needs. Causes of stress can be divided into 3 aspects: (1) physical, (2) psychological, and (3) social, and most importantly in today's world where there is a very competitive economy, society, including Coronavirus disease (Covid-19) has become a new saying in the modern era that New way of life or New normal. Therefore, stress management (Stress Management) can be done in at least 3 ways: (1) Using Buddhist principles to learn and practice, such as meditation practice 4 (2) Using Western psychology to learn and practice Let's learn, understand and practice. According to Ryff's theory, or if both methods do not work. May require treatment by means of (3) medical treatment. By considering the common causes, namely physical, mental and environmental. In order to adapt to stress in life. and manage stress well in today's society after COVID-19.

Keywords: Stress, Stress Management, New normal, Covid-19

บทนำ

ด้วยสถานการณ์โลกปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย และเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับสมัยอดีตที่ผ่านมาเทียบระยะเวลาสั้นๆ สัก 30-40 ปี ตามช่วงวัยและเวลาที่ผู้เขียนได้มีชีวิตเติบโตมาและได้สัมผัสเรียนรู้ด้วยตัวเอง จะเห็นว่าปัจจุบันนี้โลกคือการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม สภาพความเป็นอยู่ สภาพสังคม การแข่งขันทางการค้า เศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงล่าสุดปัจจุบันสถานการณ์ภัยคุกคามจากโรคไวรัสโควิด-19 อันส่งผลต่อคนทั้งโลก เจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก และตายไปก็ไม่ใช่น้อย ส่งผลต่อความสูญเสียทางเศรษฐกิจ โลกมหาศาล บุคคลทั่วไปได้รับผลกระทบโดยตรงถึงความเป็นอยู่ การดำรงชีพ และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเครียดและส่งผลต่อความสุขในการดำรงชีวิตในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยสรุปแล้ว ความเครียด หรือ Stress คือ สภาวะที่เกิดกับจิตใจเป็นสำคัญที่ต้องประสบปัญหา กับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในตัวเราที่ได้รับจากการได้รับรู้จากรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัส ทำให้รู้สึกมีอาการอึดอัด กดดัน หรือบีบคั้น ซึ่งจะส่งผลทำให้ร่างกายรู้สึกอ่อนล้า สับสน ความคิดไม่เป็นระบบ ความเครียดเป็นความสัมพันธ์กันระหว่างใจกายของบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่มากกระทบ และความความเครียดจะเกิดขึ้นได้มากน้อยต่างกันในแต่ละบุคคล ตามลักษณะของบุคคล และการรับรู้ เรียนรู้ของบุคคลนั้น ๆ ผู้เขียนจึงมีแนวคิดที่จะเขียนบทความ “การบริหารจัดการความเครียดในยุควิถีชีวิตใหม่หลังจากภัยโควิด-19” เพื่อให้เห็นว่า จะมีวิธีการบริหารจัดการความเครียดกับสถานการณ์ปัจจุบันหลังภัยโควิด และสามารถป้องกันหรือแก้ปัญหาความเครียดที่เกิดจากภัยโควิด ได้อย่างมีประสิทธิภาพสำหรับตนเองได้อย่างไร

โควิด-19 กับยุควิถีชีวิตใหม่ New normal หรือยุคต่อไป Next normal

โรคโควิด-19 ได้ถูกประกาศให้เป็นโรคติดต่ออันตรายตาม (พระราชบัญญัติโรคติดต่อ, 2548) เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 โดยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ได้ทิ้งร่องรอยความเสียหาย และส่งผลกระทบต่อเรื่องสุขภาพของผู้คนในสังคม ส่งผลกระทบต่อภาคเศรษฐกิจ กระทบต่อวิถีทำมาหากิน ความเป็นอยู่ กระทบถึงผู้ประกอบการตั้งแต่รายใหญ่ถึงรายย่อย รวมถึงพฤติกรรมการดำรงชีวิตของมนุษย์ ที่จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในภาคเอกชนและส่วนตัวของมนุษย์ ปรากฏการณ์โควิด (COVID Effect) ถือเป็นบทเรียนที่สำคัญที่ต้องจัดองคาพยพใหม่ องค์กรต้องเผชิญตั้งแต่การลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ทั้งค่าใช้จ่ายเดินทางงบประมาณเลี้ยงรับรอง ค่าทำงานล่วงเวลา ไปจนถึงการลดอัตรากำลังแรงงาน หรือแม้กระทั่งการหยุดดำเนินงานในสาขาบางแห่ง ฯลฯ ในช่วงต้นสถานการณ์ในระยะยาว ปรากฏการณ์โควิดได้สร้างแบบแผนการใช้ชีวิตหรือกิจวัตรประจำวันของมนุษย์ ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากหน่วยงานเล็กจาง หรือกระทบในปริมาณงาน รายได้ที่ลดลง การปรับวิถีชีวิตในรูปแบบใหม่ การเว้นระยะห่างทางสังคม การปฏิบัติงานนอกสถานที่ ต้องทำให้การปรับแพลตฟอร์มธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้คนที่เปลี่ยนแปลงไปไปจากเดิมกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษฐานธุรกิจให้สามารถผ่านพ้นช่วงสถานการณ์ และพร้อมผันการดำเนินธุรกิจให้สอดคล้องกับวิถีปกติใหม่ (New Normal) (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2563) ซึ่งเป็นหลังสถานการณ์มนุษย์เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องพบเจอจากผลกระทบต่าง ๆ ที่เข้ามาตามระดับความรุนแรง ความเครียดเป็นสิ่งที่เข้ามากระทบต่อความรู้สึกทางใจ ส่งผลต่อให้สุขภาพองค์รวมหรือความสุขในการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นการปรับตัวเองเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ และการบริหารจัดการความเครียดจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งที่จะทำให้มนุษย์เราได้ผ่านพ้นวิกฤตินี้ไปได้หรือสามารถที่จะดำรงชีวิตให้เป็นอยู่อย่างมีความสุขในสถานการณ์ที่เป็นอยู่และไม่มีแนวโน้มว่าจะยุติลงได้เมื่อไร

ภัยโควิด-19 และผลกระทบต่อการดำรงชีวิต

ภัยจากโควิด-19 หรือผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เกิดขึ้นและยังคงอยู่ในปัจจุบันนี้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าส่งผลกระทบโดยตรงทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เรา ส่งผลถึงสุขภาพองค์รวมหรือความสุขโดยรวมในการดำรงชีวิต (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2553) ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสุขภาพร่างกาย หมายถึง สภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ อวัยวะต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ดีมีความแข็งแรงสมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ร่างกายสามารถทำงานได้

ตามปกติและมีความสัมพันธ์กับทุกส่วนเป็นอย่างดีและก่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน แต่เมื่อมนุษย์คนใดได้รับเชื้อไวรัสโควิดนี้เข้าไป ก็ส่งผลกระทบต่อร่างกายทั้งในระยะสั้นคือต้องรักษาพยาบาลเป็นเวลานาน และอาจจะส่งผลกระทบต่อระยะยาวสำหรับบางคนที่มีโรคประจำตัวอื่นๆแทรกซ้อน ทำให้ร่างกายไม่แข็งแรงเช่นปกติ เช่น การทำงานของระบบปอดและทางเดินหายใจ เป็นต้น

2. ด้านสุขภาพจิตใจ หมายถึง สภาพจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งในจิต สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข สามารถควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งผู้มีสุขภาพจิตดีย่อมมีผลมาจากสุขภาพกายที่ดีด้วย แต่เมื่อคนเราได้รับผลกระทบต่อโควิดนี้ทำให้สุขภาพจิตมีความเสียหายไป หวาดระแวง ไม่มีความสุขและเป็นห่วงกังวลบุคคลรอบข้างรวมถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองในอนาคต ซึ่งไม่สามารถคาดเดาได้ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการควบคุมอารมณ์ลดลง จิตใจไม่แจ่มใส เช่นเดิม เป็นต้น

3. ด้านสุขภาพสังคม หมายถึง บุคคลที่มีสภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์มีสภาพของความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สามารถปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่สังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข แต่เมื่อได้รับผลกระทบจากภัยโควิด-19 ก็ส่งผลทำให้การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป เช่น การสวมหน้ากากเมื่อต้องอยู่กับบุคคลอื่นหรือออกนอกสถานที่ ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันตนเองและป้องกันคนอื่น ทำให้มีความหวาดระแวงต่อสังคมใกล้เคียงที่มีความเสี่ยงกับโรคและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตโดยรวมของตนเองและบุคคลอื่นในสังคมเปลี่ยนแปลงไป ไม่มีความสุขเช่นเดิม

4. ด้านสุขภาพจิตวิญญาณ หรือด้านสุขภาพปัญญา หมายถึง สภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้ทั่วรู้เท่าทัน และความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุแห่งความดีความชั่วความมีประโยชน์ มีจิตใจอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความคิดที่เกิดจากปัญญาว่าทุกอย่างเกิดแต่เหตุและมีผลของมัน เข้าใจการใช้ชีวิตและวิถีชีวิตที่ควรเป็น แต่เมื่อได้รับผลกระทบจากโควิด ที่เป็นโรคพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน การไม่ได้เตรียมการรองรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สภาวะทางปัญญาหรือความคิดในการแก้ไขปัญหาของแต่ละคนด้อยประสิทธิภาพลงไปได้

โดยสรุป โรคโควิด-19 ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อมนุษย์เราทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนตัวและส่วนรวม การเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้สามารถอยู่อาศัยกับโรคได้อย่างเข้าใจและมีความสุขจะลดผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ ทำให้สามารถปรับตัวเข้าได้กับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบ เรียกว่า ความสามารถในการดำรงอยู่ในยุควิถีชีวิตใหม่ หรือยุค New normal

ความเครียด : ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต

ความหมายของความเครียด

ความเครียด หรือ Stress มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Stringere แปลว่า ความเค้น ความเครียดความบีบคั้น ย่ำ ลงหนัก ความขมึงเกลียว ตรงกับภาษาอังกฤษอีกคำว่า Tension ซึ่งแปลว่า ความตึงเครียดทางวิทยาศาสตร์ใช้คำว่า “ความเค้น” โดยแปลจากคำภาษาอังกฤษว่า Stress ความเครียดเป็นภาวะทางจิตใจที่สำคัญเป็นการเผชิญกับปัญหาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในตัวคนหรือนอกตัวคน เป็นปัญหาเกิดจริงหรือคาดว่าจะเกิดขึ้น เป็นปัญหามาจากความผิดปกติทางร่างกายหรือความผิดปกติทางใจ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาของจิตใจที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า หรือสิ่งที่มากระตุ้น ปัญหาที่กำลังเผชิญเป็นความรู้สึกไม่พอใจไม่สบายใจเหมือนจิตใจถูกบีบคั้น ถูกบังคับให้ต้องเผชิญกับสิ่งเร้า ความรู้สึกดังกล่าวนี้ทำให้เกิดความแปรปรวนทั้งร่างกายและจิตใจ

ความเครียด (Stress) เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน โดยที่บุคคลจะเป็นผู้ประเมินและตัดสินว่าสถานการณ์ หรือเหตุการณ์นั้นจะมีผลเสียต่อสวัสดิภาพหรือความผาสุกของตนหรือไม่ และต้องใช้แหล่งประโยชน์ในการปรับตัวอย่างเต็มที่หรือเกินกำลังเพื่อที่จะจัดการกับสถานการณ์นั้นๆ ให้ผ่านพ้นไปได้

กรมสุขภาพจิต (2555) ได้ให้ความหมายของความเครียดว่า เป็นเรื่องของร่างกายและจิตใจที่เกิดการตื่นตัวเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งเราคิดว่าไม่น่าพอใจ เป็นเรื่องหนักหนาสาหัสเกินกำลังทรัพยากรที่เรามีอยู่ หรือเกินความสามารถของเราที่จะแก้ไขได้ ทำให้รู้สึกหนักใจเป็นทุกข์ และส่งผลทำให้เกิดอาการผิดปกติทางร่างกายและพฤติกรรมตามไปด้วย

โดยสรุป ความเครียด คือ ความเค้น ความตึงเครียด ที่เกิดขึ้นกับสภาวะร่างกายและจิตใจ หากบุคคลใดได้เผชิญและเกินความสามารถของตนที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ทำให้รู้สึกหนักใจเป็นทุกข์ และส่งผลกระทบทำให้เกิดอาการผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ และพฤติกรรมอื่น ๆ ตามไปด้วย

สาเหตุของความเครียด

ความเครียดมีทั้งความเครียดทางจิตใจและความเครียดทางร่างกาย โดยความเครียดทางร่างกาย คือ การหดตัวของกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนของร่างกาย ซึ่งทุกคนจำเป็นต้องมีอยู่เสมอในการดำรงชีวิต เช่น การทรงตัว เคลื่อนไหวทั่ว ๆ ไป ทุกครั้งที่เราคิดหรือมีอารมณ์บางอย่างเกิดขึ้นจะต้องมีการหดตัว เคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อแห่งใดแห่งหนึ่งในร่างกายเกิดขึ้นควบคู่เสมอ ความเครียดเกิดจาก สิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการปรับตัวและถ้าไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้เกิดความเครียด (ชูติธย์ ปานปรีชา, 2529)

สาเหตุโดยทั่วไปที่ทำให้เกิดความเครียด มีดังนี้

1. ทางด้านร่างกาย เกี่ยวกับสุขภาพและการเจ็บป่วย ซึ่งทั้งรุนแรงและไม่รุนแรงทำให้เกิดความเครียดได้พักผ่อนไม่เพียงพอ ฯลฯ
2. ทางด้านจิตใจ เช่น ผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง เวลาที่มีเรื่องต่าง ๆ ที่เข้ามากระตุ้นก็จะทำให้ตัวเราเกิดความเครียดได้ง่าย หรือเป็นผู้ที่วิตกกังวลง่าย ขาดทักษะในการปรับตัว
3. ทางด้านสังคม มีสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความบกพร่องในเรื่องของการปรับตัว ขาดผู้ที่คอยดูแลให้ความช่วยเหลือ ถ้ามีผู้ที่ให้ความช่วยเหลือก็จะทำให้ความเครียดลดน้อยลงไปได้ การมีสิ่งมากระตุ้นมากเกินไปเกินความสามารถของตนเอง ความขัดแย้งในครอบครัว ฯลฯ (สุดสบาย จุลกัทพพะ, 2564)

การจัดการความเครียด

การจัดการความเครียดตามแนวพระพุทธศาสนา

ผู้เขียนขอยกบทสุขภาวะองค์รวม ซึ่งเป็นการบริหารความสุขครบถ้วน 4 ด้านมาใช้ในการบริหารจัดการความเครียดในยุควิถีใหม่จากภัยโควิด-19 โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549) ได้กล่าวถึง สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธไว้ว่า หมายถึง การที่มนุษย์มีความสุขด้วยการเป็นผู้มีภาวนิตกาย ภาวนิตศีล ภาวนิตจิต และภาวนิตปัญญา ซึ่งเป็นผู้ที่ได้พัฒนาอย่างแท้จริงนั้น เกิดจากการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมีดุลยภาพ ซึ่งเป็นสิ่งทำให้ชีวิตมีความสมบูรณ์แบบ 4 ประการ ประกอบด้วย การพัฒนาที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมสังคม การพัฒนาจิตและการพัฒนาปัญญา และได้กล่าวเพิ่มว่า สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ คือ องค์รวมแห่งระบบความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย โดยมีองค์ประกอบทั้งหลายสัมพันธ์ซึ่งกันและกันเรียกว่า ภาวนา 4 ประการด้วย

1. ภาวนากาย (การพัฒนากาย) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกาย คือ การมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายในทางที่เกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีสุขอย่างเกื้อกูลและได้ผลดี โดยรู้จักอยู่ดีมีสุขอย่างเกื้อกูลกับธรรมชาติ ปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ
2. ศีลภาวนา (การพัฒนาศีล) เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม มีพฤติกรรมดีงามในความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ โดยตั้งอยู่ในวินัยอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี
3. จิตภาวนา (การพัฒนาจิต) คือ การทำจิตใจเจริญงอกงามขึ้นในทางคุณธรรม ความดีและความเบิกบานผ่องใสสงบสุข สมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต มีน้ำใจ เมตตา กรุณา มุทิตา ศรัทธา มีความเคารพ เป็นต้น การที่มีความสมบูรณ์ด้วยจิตนั้นย่อมส่งผลให้จิตใจมีความแข็งแรง มั่นคง ขยันมั่นเพียร มีความรับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิและมีความเสียสละ

4. ปัญญาภาวนา (การพัฒนาปัญญา) คือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิดความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินัย รู้จักแก้ปัญหาและรู้จักดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาอันบริสุทธิ์ มีจิตใจเป็นอิสระสุขเกษมไร้ความทุกข์

การจัดการความเครียดตามแนวจิตวิทยา

ผู้ที่ประสบกับความเครียด ควรปรับวิธีการดำเนินชีวิตใหม่ เช่น ควรออกกำลังกายเป็นประจำและสม่ำเสมอ หางานอดิเรกทำ เป็นต้น สำหรับผู้ที่มีภาระงานประจำมาก ควรให้เวลากับตัวเองบ้าง จัดเวลาให้เหมาะสม หาที่ปรึกษาหรือเพื่อนเพื่อรับฟังหรือช่วยตัดสินใจในบางเรื่อง รวมทั้ง ยอมรับในความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เป็นต้น วิธีการคลายเครียดทางด้านจิตวิทยา ถือว่าความเครียดก็เป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้เรามีการตื่นตัวอยู่เสมอ มีการป้องกันตัวเอง และปรับปรุงตัวเองอยู่ตลอดเวลา หากไม่มีความเครียดเลยก็จะไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี แต่ถ้าจะไม่ให้เกิดความเครียดคงจะเป็นไปไม่ได้ จึงควรแบ่งเวลาหาเวลาให้กับตัวเอง ออกกำลังกายสม่ำเสมอ (ประกายทิพย์ ศิริวงศ์, 2552)

ตามแนวทางจิตวิทยา Ryff (1989) ได้กล่าวถึงสุขภาวะทางจิตว่าเป็นการรับรู้ของบุคคลในการดำเนินชีวิตเชิงบวก แยกองค์ประกอบสุขภาวะทางจิต (psychological well-being) เป็น 6 มิติ และปรับแก้ได้โดย

1. การยอมรับตนเองกับผลที่เกิดขึ้นและมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีความเข้าใจในสภาพของความเครียดและผลกระทบกับตนเอง รวมถึงการยอมรับตนเองได้ในสภาพที่เกิดขึ้นนั้น ๆ
2. การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีความไว้วางใจ ความปรารถนาดีต่อกัน เมื่อมีสภาวะความเครียดมีที่ปรึกษาที่ดีต่อกัน ร่วมด้วยช่วยกันในการแก้ไขปัญหา
3. ความเป็นตัวของตัวเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมั่นใจที่จะเผชิญกับความจริง และเชื่อว่าสามารถแก้ไขปัญหาได้และปัญหาต่าง ๆ สามารถจะผ่านพ้นไปได้โดยตนเอง
4. ความสามารถในการจัดการสภาพแวดล้อม การใช้โอกาสรอบตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการแก้ไขและป้องกันความเครียด
5. การมีเป้าหมายในชีวิต มีจุดมุ่งหมาย ทิศทางของชีวิต มุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีเป้าหมายและมีความสุขในการดำเนินชีวิต
6. ความองกามในตนเอง มีศักยภาพในการเติบโตทั้งร่างกายและจิตใจ ใจดี คิดดี เข้าใจในสถานการณ์ต่าง ๆ มีความคิดเชิงบวก ทำให้มองเห็นปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยปัญญา แก้ไขได้

ซึ่งการจัดการความเครียดทางจิตวิทยาเป็นกระบวนการพัฒนาการในการจัดการกับปัญหา เป็นการผสมผสานระหว่างความคิดและการกระทำของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจจะ

เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยจัดเป็นกระบวนการในการจัดการความเครียด ซึ่งประกอบด้วยจัดการสิ่งทำให้เกิดความเครียด การประเมินปัญหาและการเผชิญความเครียด โดยมีความเข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผลกระทบ การยอมรับ การมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นในการให้คำปรึกษาและมีความเชื่อมั่นตนเองในการแก้ปัญหา มีเป้าหมายในชีวิต และสร้างศักยภาพในการเติบโตทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

การจัดการความเครียดตามแนวทางการแพทย์

ความเครียดเกิดขึ้นเองและสามารถหายเองได้เป็นปกติทุกวัน แต่หากความเครียดส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เช่น นอนไม่หลับ รับประทานอาหารไม่ได้ ทำงานไม่ได้ ปวดศีรษะ ร่างกายอ่อนเพลีย ฯลฯ ควรพบแพทย์เพื่อรับคำแนะนำต่อไป

โดยปกติแล้ว เมื่อมีความเครียดเกิดขึ้น เจ้าตัวมักจะรู้ได้ด้วยตนเอง เช่น หงุดหงิด โมโหง่าย อ่อนเพลียเป็นเวลานาน ขาดสมาธิในการทำงาน หรือมีอาการทางด้านร่างกายร่วมด้วย เช่น ปวดท้อง ปวดศีรษะเป็นประจำ ซึ่งวิธีการจัดการความเครียดที่เหมาะสม 100% ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ในกรณีที่มาพบแพทย์ แพทย์จะแนะนำวิธีการผ่อนคลาย การหายใจเข้า-ออกลึก ๆ จะช่วยลดความเครียดลงได้ โดยวิธีการจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นพิจารณาจาก 3 สาเหตุ ได้แก่

1. ทางด้านร่างกาย คือ การกำจัดสาเหตุที่เกิดขึ้นแก่ร่างกาย เช่น ปัญหาสุขภาพร่างกาย เป็นต้น
2. ทางด้านจิตใจ คือ การปรับสภาพจิตใจของตนเอง รู้จักปรับเข้ากับปัญหา ยอมรับในสิ่งที่ยังแก้ไขไม่ได้
3. ทางด้านสิ่งแวดล้อม คือ ถ้ามีภาระงานมากจนรับไม่ไหว ควรทำงานให้น้อยลง รู้จักแบ่งเวลาในการทำงานและแบ่งเวลาให้กับตัวเอง

ขั้นตอนของการรักษาตามแนวทางการแพทย์ ขั้นแรกเหมือนกับการตรวจร่างกาย โดยทั่ว ๆ ไป มีการซักถามประวัติ การดำเนินโรค และการเริ่มต้นของการเจ็บป่วย จากนั้นจิตแพทย์จะเป็นผู้ประเมินการรักษาและวิเคราะห์หาสาเหตุของความเครียด ว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ถ้าเกิดจากสิ่งแวดล้อม แพทย์จะแนะนำวิธีการปรับตัว ยกเว้นในกรณีที่ความเครียดเกิดจากโรคทางจิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า โรคจิตเภทบางอย่าง เป็นต้น ต้องรับการรักษาโดยการให้ยา โดยยาที่ใช้ในการรักษา จะเป็นยาคลายเครียดที่ออกฤทธิ์ต่อสมอง ช่วยให้การการทำงานของสมองในส่วนที่ควบคุมความเครียดทำงานได้ดีขึ้น และช่วยให้เกิดการนอนหลับ ช่วยลดความวิตกกังวล

สำหรับผู้ที่มีอาการปวดศีรษะเรื้อรัง สามารถใช้ยาคลายเครียดช่วยคลายกล้ามเนื้อบริเวณที่ปวดได้ ดังนั้น ยาคลายเครียดจึงมีผลต่อร่างกายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับท่านที่ไปพบจิตแพทย์ แพทย์จะให้ยาวันละครั้ง หรือวันละหลายครั้งแตกต่างกัน

ออกไป ซึ่งการรับประทานยาคลายเครียดควรอยู่ภายใต้คำแนะนำของแพทย์ ไม่ควรซื้อยากินเอง ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบเรื้อรัง โดยส่วนใหญ่ถ้าเป็นความเครียดทั่ว ๆ ไปแพทย์จะไม่แนะนำให้ใช้ยา โดยจะใช้ยาเมื่อจำเป็น หรือเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ประมาณ 2-3 เดือน หรือเฉพาะในเวลาที่มีอาการวิตกกังวล ส่วนใหญ่แพทย์จะให้คำแนะนำในเรื่องของเทคนิคการคลายเครียด สอนวิธีการผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ผูกในเรื่องของการปรับตัวและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่าง ๆ มากกว่าการให้ยารับประทาน

ผลของการใช้ยาคลายเครียด เนื่องจากยาคลายเครียดเป็นยาเสพติดชนิดหนึ่ง ซึ่งถ้ารับประทานเป็นระยะเวลานานติดต่อกันจะทำให้เกิดผลต่อร่างกาย เช่น ฤทธิ์ของยาทำให้เกิดการเสพติด ทำให้ต้องกินยาในปริมาณที่เพิ่มขึ้น หรือจะเกิดความผิดปกติในเวลาที่ไม่ได้กินยา เป็นต้น

โดยสรุป การบำบัดและจัดการความเครียด สามารถทำได้ 3 วิธี คือ 1. การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเรียนรู้และปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติภาวนา 4 2. การใช้หลักจิตวิทยาตะวันตกเข้ามาเรียนรู้ทำความเข้าใจและปฏิบัติ ตามหลักทฤษฎีของ Ryff หรือหากทั้งสองวิธีไม่ได้ผล อาจจำเป็นต้องรักษาโดยวิธี 3. การรักษาทางการแพทย์ โดยพิจารณาจากสาเหตุร่วม คือ ร่างกาย จิตใจและสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ

บทสรุป

ความเครียด เป็นการหดตัวของกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนของร่างกาย และมีอยู่เสมอในการดำรงชีวิต ทุกครั้งที่เราคิดหรือมีอารมณ์บางอย่างเกิดขึ้นจะต้องมีการหดตัว เคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อแห่งใดแห่งหนึ่งในร่างกายเกิดขึ้นควบคู่เสมอ ความเครียดเกิดจาก สิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการปรับตัว และถ้าไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้เกิดความเครียด โดยเหตุที่ทำให้เกิดความเครียดมีได้จาก 1. ทางด้านร่างกาย เกี่ยวกับสุขภาพและการเจ็บป่วย การพักผ่อนไม่เพียงพอ 2. ทางด้านจิตใจ เช่น ผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง เวลาที่มีเรื่องต่าง ๆ เข้ามากระตุ้น หรือเป็นผู้ที่วิตกกังวลง่าย 3. ทางด้านสังคม มีสิ่งกระตุ้นให้เกิดความบกพร่องในเรื่องของการปรับตัว ขาดผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือ ความขัดแย้งในครอบครัว ความเครียดสามารถจัดการแก้ไขได้ 3 วิธี โดย 1. วิธีป้องกันและรักษาทางการแพทย์ เช่น หาสาเหตุจากการทำให้เครียด การออกกำลังกายให้ตนเองมีสุขภาพร่างกายที่ดี หรือหากมีสภาวะความเครียดมาก ๆ จะรักษาโดยวิธีการใช้ยา เป็นต้น 2. วิธีป้องกันและรักษาทางพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิบัติตนพัฒนาให้เข้าใจคำว่าความเครียดและพัฒนาตนด้วยหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา จิตภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา และ 3. การป้องกันและรักษาตามแนวทางจิตวิทยา

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *คู่มือคลายเครียดฉบับปรับปรุงใหม่*. นนทบุรี : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.
- ชูติชัย ปานปรีชา. (2529). *จิตวิทยาทั่วไป*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประกายทิพย์ ศิริวงศ์. (2552). การศึกษาความเครียดและการเผชิญความเครียดของผู้ป่วย มะเร็งเต้านมก่อนผ่าตัด. *วารสารพยาบาลศิริราช*, 3(1), 1-14.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2549). *บทนำสู่พุทธธรรม: ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็นรมณีย์*. กรุงเทพฯ : ผลิธัมม์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2528). *ศัพท์บัญญัติอังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : ไทยมิตรการพิมพ์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2553). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2563). *พจนานุกรมศัพท์นิเทศศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสภา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- สถาบันไทยพัฒน์. (2548). *คู่มือแนวทางสร้างองค์กรพร้อมฝัน*. กรุงเทพฯ : สถาบันไทยพัฒน์.
- สุดสบาย จุลกัทพพะ. (2564). *ความเครียด*. สืบค้น 26 กันยายน 2565, จาก <https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=50>
- Ryff, C.D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.

ถอดรหัสปาฏิหาริย์ : เทวดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

Decode the Marvel of Amulet and Devas Beyond Buddhist Way

Received: February 10, 2023

Revised: May 02, 2023

Accepted: May 02, 2023

รัตน์วดี สุระบัญชาการ¹, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง² และ มั่น เสือสูงเนิน³

Rattanawadee Surabanchakarn, Siriwat Srikrueadong and

Man Suesungnoen

(Rattanawadeesurabanchakarn@gmail.com and siriwatmcu@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งเสนอให้เห็นถึงแนวความคิดและหลักการปฏิบัติที่ควรจะเป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของปาฏิหาริย์และเทวดา ในทางพระพุทธศาสนาปาฏิหาริย์มี 3 แบบด้วยกันคือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนีปาฏิหาริย์ โดยปาฏิหาริย์ 2 แบบแรกนั้น ไม่ได้เป็นตัวหลักที่จะนำพาเราเข้าสู่พระพุทธศาสนา เก่งแค่ไหนก็ยังไม่สามารถเอาชนะกิเลสที่ครอบงำจิตใจจนไม่สามารถทำให้พ้นทุกข์ได้ ส่วนปาฏิหาริย์แบบที่ 3 ถือเป็นปาฏิหาริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแล้วที่จะทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถก้าวขึ้นมาเป็นคนที่พ้นทุกข์ได้อย่างเด็ดขาด และความมุนานะพยายามของเราเองนี่แหละที่จะทำให้ปาฏิหาริย์เกิดขึ้นได้ ดังนั้น มนุษย์ไม่ควรอ่อนแออ่อนขอพร หรือรอคอยปาฏิหาริย์จากสิ่งที่เหนือธรรมชาติและเทวดา เทวดาที่ดั้นนันทานจะคอยสอดส่องช่วยเหลือคนที่มุ่งมั่นทำความดีอยู่แล้ว มนุษย์ควรตอบแทนท่านด้วยการระลึกนึกถึงท่าน ทำเทวดาพลีอุทิศบุญให้แก่เทวดา อยู่ด้วยกันอย่างมีมิตรไมตรีต่อกันเป็นดีที่สุด

คำสำคัญ: ถอดรหัส, ปาฏิหาริย์, เทวดา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to present the concepts and principles of practice according to the Buddhist principle concerning belief in miracles and angels. In Buddhism, there are three types of miracles: Miracles of Psychic Power,

¹ บริษัท สุทธิพรก่อสร้าง จำกัด จังหวัด กรุงเทพมหานคร

Suthiporn Construction Co., Ltd., Bangkok

^{2,3} ภาควิชาจิตวิทยา, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Humanities Faculty, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Miracles of Mind-reading and Miracles of Teaching. The first two types are not the main ones that would lead us to Buddhism because no matter how knowledgeable you are, you still can't get of the greed in your heart, and subsequently never will be free from suffering. As for the third miracle, the greatest one that would enable humans to be free of suffering, could only happen by one's endeavor. Hence, there is no use in praying to angels and waiting for a miracle to happen. Angels will always be presented and guided those who are already determined to do good deeds. By remembering and passing merit are the ways we can repay their kindness to us. This is the way to keep a good relationship between the deities and the humans.

Keywords: Decode, Miracles, Angels, Buddhism

บทนำ

ชีวิตหนึ่งเกิดมาเคยหรือไม่ที่ท้อแท้หมดหวังหมดกำลังใจ หาทางออกไม่ได้ แล้วอดอ้อนขอพรเทวดาหวังปาฏิหาริย์จะเกิด เคยหรือไม่ที่หลงยึดติดมกมายกับเรื่องปาฏิหาริย์หรือกับคนที่แสดงตนว่ามีปาฏิหาริย์เหล่านั้น และเคยหรือไม่แม้กระทั่งการใช้ชีวิตไปวัน ๆ โดยไม่คิดจะทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอันนอกจากรอคอยปาฏิหาริย์ให้เกิด คนมากมายชอบแสวงหาปาฏิหาริย์ในความสำเร็จหรือร่ำรวยจนตกเป็นเหยื่อของนักต้มตุ๋น ปาฏิหาริย์เหล่านั้นเป็นเรื่องลึกลับในสายตาของคนหลาย ๆ คน แต่หากมองตามแนวทางของเซนกลับเปลี่ยนมุมมองปาฏิหาริย์จากความลึกลับศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความเรียบง่าย และทำให้ความเรียบง่ายนั้นดูลึก (ภิญญพันธ์ พจนนลาวัณย์, 2565) ชีวิตที่อยู่ท่ามกลางการหลงมกมายหรือการรอคอยกับสิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นมีเป้าหมายของชีวิตอยู่ที่ใด คนมากมายอาจมีคำถามผุดขึ้นในใจว่าปาฏิหาริย์-เทวดา มีจริงหรือไม่ คนที่เชื่อหรือคนที่เคยมีประสบการณ์ในการเห็นหรือประสบมากับตัวเองอาจตอบว่า “มี” ส่วนคนที่ไม่เชื่อนั้นก็อาจมีเหตุผลต่าง ๆ นานาสนับสนุนความคิดความเชื่อของตนว่ามัน “ไม่มี” จนกว่าจะสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ถึงจะเชื่อ ซึ่งก็ต้องบอกว่านานาจิตตัง เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องเหนือสามัญวิสัยของมนุษย์ เป็นสิ่งลึกลับอย่างหนึ่งก็ว่าได้ เป็นการยากที่จะให้ทุกคนเชื่อว่า “มี” หรือ “ไม่มี” หากแต่ในทัศนะของพระพุทธศาสนา อ้างตามหลักฐานในพระไตรปิฎก ซึ่งเป็นตำราหรือคัมภีร์ที่บันทึกจารึกคำสอนขององค์พระสัมมาพระพุทธเจ้าจะพบว่า มีการกล่าวถึงสิ่งเหล่านี้อยู่บ่อยครั้ง นั้นแสดงให้เห็นว่าในทางพระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธในเรื่องนี้ ดังนั้น ไม่ว่าจะปาฏิหาริย์ เทวดา หรือเทพเจ้าต่าง ๆ คำตอบคือ “มี” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2563) ในเมื่อปาฏิหาริย์-เทวดามีจริง เราคงต้องมาทำความเข้าใจกันแล้วว่า

อะไรคือปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์มีกี่ประเภท แล้วใครที่จะสามารถแสดงปาฏิหาริย์เหล่านั้น พวกเขาได้ปาฏิหาริย์นั้นมาได้อย่างไร และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวของเทวดากัน ที่สำคัญเราผู้ซึ่งเป็นปุถุชนคนธรรมดาควรมีหลักคิด หลักการประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรต่อสิ่งเหล่านี้ เมื่อถอดรหัสของสิ่งเหล่านี้ออก เชื่อว่าผู้คนในสังคมจะสามารถเห็นวิถีคิดที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาเพื่อชีวิตที่ดีกันต่อไป

ถอดรหัสปาฏิหาริย์

การถอดรหัสปาฏิหาริย์เป็นกระบวนการอธิบายที่จะทำให้เราเข้าใจมากขึ้นเกี่ยวกับปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ในทางพระพุทธศาสนา และในทางสังคมทั่วไป รวมทั้งปาฏิหาริย์ในมุมมองของทางนิยายเซนซึ่งมีความลุ่มลึกบนความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่าย

ความหมายของการถอดรหัส

โดยปกติเมื่อพูดถึงการถอดรหัส คนทั่วไปก็จะคิดถึงเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับรหัสลับที่มีมาตั้งแต่สมัยโรมันเพื่อการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล การถอดรหัสอาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการหรือกลไกการทำงานตามขั้นตอนวิธีบนกฎแห่งความสัมพันธ์ ที่ดำเนินการบนตัวอักษรหรือสัญลักษณ์แต่ละตัวเพื่อแปลงสัญลักษณ์ หรือไขข้อมูลเนื้อหาของสารเดิมที่ถูกแปลงมาก่อนหน้านี้ ให้กลับไปอยู่ในรูปของข้อความรูปแบบเดิมก่อนการเปลี่ยนแปลง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2564) แต่สำหรับการถอดรหัสในบทความนี้จะหมายถึงนิยามการเปลี่ยนสารที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เป็นต้นให้เป็นสารที่เข้าใจได้ หรือถอดสารลับออกเป็นภาษาสามัญ (พจนานุกรม สนุกดอทคอม, 2565) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้รู้สารลับหรือความจริงอะไรบางอย่างที่แฝงซ่อนอยู่ในคำพูด เรื่องราว หรือเหตุการณ์บางอย่าง

ความหมายของปาฏิหาริย์

ตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไป ปาฏิหาริย์หรือปาฏิหาริยา คือ สิ่งที่น่าอัศจรรย์, เรื่องที่น่าอัศจรรย์, สิ่งประหลาดเหลือ, ความมหัศจรรย์, ปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาด, การกระทำที่ให้เกิดผลเป็นอัศจรรย์ (ชมรมธรรมธารา, 2564) ซึ่งความเข้าใจนี้ก็ไม่ค่อยแตกต่างจากความหมายตามพจนานุกรม ที่ให้ความหมายว่า สิ่งที่น่าอัศจรรย์, ความอัศจรรย์ หรือกระทำการที่ตามปกติทำไม่ได้ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554) แต่ในปัจจุบัน คำว่าปาฏิหาริย์บางครั้งถูกนำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบกับสิ่งที่คิดว่าเป็นไปไม่ได้ หรือสิ่งที่แทบจะเป็นไปไม่ได้ (สรวง สิทธิสมาน, 2561) เช่น คน ๆ หนึ่งคิดว่าสิ่งที่เขาจะสามารถกลับมาเดินได้อีกครั้งคงต้องอาศัยปาฏิหาริย์เท่านั้น ดังนั้น คำว่าปาฏิหาริย์นั้นจึงเปรียบเสมือนสิ่งที่เหนือความคาดหมาย เป็นอะไรที่เหนือคนธรรมดาสามัญสามารถที่จะเข้าใจ กำหนด หรือกระทำตามใจตนได้

การถอดรหัสในที่นี้หมายถึงการอธิบายคำพูด เรื่องราว หรือเหตุการณ์บางอย่างให้สามารถเข้าใจได้ถึงความหมายที่แท้จริงที่แฝงอยู่ อย่างคำว่าปาฏิหาริย์ นอกจากจะหมายถึงสิ่งที่น่าอัศจรรย์แล้ว ยังหมายถึงสิ่งที่เหนือความคาดหมาย ที่ไม่สามารถกำหนดให้เป็นไปตามที่ต้องการ

ประเภทของปาฏิหาริย์

ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งปาฏิหาริย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อาเทศนาปาฏิหาริย์ และอนุสาสนีปาฏิหาริย์ (ขุ.ป. (ไทย) 31/587/30) แต่ละปาฏิหาริย์ต่างมีข้อแตกต่างและข้อที่เหมือนกันในบางประการ สำหรับปาฏิหาริย์ประเภทแรก อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่เกี่ยวกับการแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ เป็นหนึ่งในโลกียอภิญญาที่เรียกว่า อิทธิวิธี เช่น คนเดียวเป็นหลายคนก็ได้ สามารถล่องหน เดินทะลุผากำแพงภูเขา เดินบนน้ำ หรือเหาะเหินไปในอากาศก็ได้ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้แต่ก็เสื่อมถอยได้เช่นกัน ปาฏิหาริย์ประเภทที่สอง อาเทศนาปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่เกี่ยวกับการดักใจ ทายใจคน ทายความรู้สึคนึกคิดในใจ บ้างอาจทายด้วย “นิมิต” บ้างก็ทายด้วย “การฟัง” เสียงของมนุษย์ อมนุษย์ เทวดา หรือฟังเสียงวิตกวิจารณ์ของคนที่กำลังตรึกตรองอยู่ บางท่านสามารถทายได้จากการใช้ “จิตกำหนดใจ” ของคนที่เข้าสมาธิ ทำให้รู้ความคิดปรุงแต่งในใจของบุคคลนั้น ส่วนปาฏิหาริย์ประเภทสุดท้าย อนุสาสนีปาฏิหาริย์ เป็นปาฏิหาริย์ที่เกี่ยวกับคำสอนที่เป็นจริง สอนให้รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรม และนำไปปฏิบัติได้ผลสมจริง จัดเป็นโลกุตระอภิญญา อภิญญาประเภทที่ 6 ที่เรียกว่า อาสวักขยญาณ ญาณที่ทำให้อาสวะสิ้นไป (พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, 2564) ทำให้ปุถุชนกลายเป็นอริยชนโดยสมบูรณ์ สำหรับอิทธิปาฏิหาริย์ และอาเทศนาปาฏิหาริย์นั้น เป็นปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่มีก่อนมีพระพุทธศาสนา แม้ว่าปาฏิหาริย์ทั้งสองนี้เป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และไม่มีผลต่อการเข้าถึงพระพุทธศาสนา ไม่สามารถทำให้คนละกิเลสหรือหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2563) แต่ทั้งสองปาฏิหาริย์นั้น เป็นสิ่งที่เสริมคุณสมบัติของผู้ที่ได้โลกุตระอภิญญา ดังพุทธพจน์ที่ว่า ภิกษุประกอบด้วยธรรม 3 ประการนี้แลย่อมมีความสำเร็จสูงสุด มีความเกษมสูงสุด ประพฤติพรหมจรรย์ลุล่วงถึงที่สุด และถึงที่สุดแห่งที่สุด ประเสริฐกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย (อง.ติก. (ไทย) 20/393/145)

ส่วนปาฏิหาริย์ที่คนทั่วไปในสังคมปัจจุบันมักกล่าวถึงจะมี 3 ประเด็นใหญ่ เรื่องแรกเป็นเรื่องที่อิงกับเหตุการณ์ลึกลับที่เชื่อว่าถูกกำหนดโดยพระเจ้าหรือความเชื่อทางพุทธศาสนา เป็นปาฏิหาริย์ที่อิงอยู่กับความเชื่อทางด้านจิตใจ อย่างความเชื่อที่ว่า ยิ่งทำบุญมากก็จะมีโอกาสประสบความสำเร็จหรือรวยมาก บางคนอาจรวยขึ้นอย่างน่าอัศจรรย์เป็นความบังเอิญ แต่หากดูตามความเป็นจริงคนทำบุญมากก็ใช่ว่าจะกลายเป็นคนรวยกันทุกคน ประเด็นที่สองเป็นเรื่องของเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดหรือน่าประหลาดใจ เช่น คนเป็นมะเร็ง

ค่อนข้างหนักแต่สามารถหายได้ราวปาฏิหาริย์ ซึ่งในความเป็นจริงอาจด้วยเพราะวิวัฒนาการของการรักษา และยาทำให้อาการดีขึ้นได้ หรือการไม่เสียชีวิตจากอุบัติเหตุร้ายแรงอาจเป็นการบังเอิญ แต่คนมักจะโยนไปถึงปาฏิหาริย์จากเครื่องรางของขลังที่สวมใส่ ส่วนประเด็นสุดท้ายเป็นความสำเร็จที่เกินความคาดหมาย ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความโชคดี แต่ที่สำคัญเกิดจากการทุ่มเททำงานอย่างหนักรวมถึงกลยุทธ์ที่ใช้ในการทำงาน (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2560)

ในทางพุทธศาสนาปาฏิหาริย์มีทั้งที่เป็นแบบการแสดงอิทธิฤทธิ์ที่คนธรรมดาไม่สามารถทำได้ การมีความสามารถในการทลายใจคนผ่านช่องทางพิเศษทางจิต และการสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงในสัจธรรมของชีวิตกลายเป็นคนที่ประเสริฐห่างไกลจากกิเลส ส่วนปาฏิหาริย์ในสังคมปัจจุบันนั้นอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่าการทำบุญมีผลต่อความร่ำรวยที่จะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด หรือเชื่อในเครื่องรางของขลังที่จะนำพาชีวิตหลุดพ้นจากภัยร้าย แม้กระทั่งเชื่อในโชคชะตาที่นำพามาซึ่งความสำเร็จอย่างไม่คาดคิด

ถอดรหัสปาฏิหาริย์

ปาฏิหาริย์ในทางพระพุทธศาสนาที่ได้กล่าวไปข้างต้น อิทธิปาฏิหาริย์ และอาเทศนาปาฏิหาริย์ดูค่อนข้างที่จะเป็นสิ่งที่ลึกลับอัศจรรย์ การที่จะได้มาซึ่งความสามารถในการแสดงปาฏิหาริย์ของบุคคลหนึ่ง ๆ นั้น บุคคลดังกล่าวต้องมีดวงจิตที่ตั้งมั่น ปราศจากอุปกิเลส ผ่านการเพียรฝึกปฏิบัติสมาธิจนสงบและเข้าถึงระดับฌาน ผลจากการฝึกสมาธิจะทำให้จิตมีพลังพิเศษ สามารถกำหนดทิศทางของพลังพิเศษนี้ไปตามกระแสของความประสงค์ น้อมจิตให้เกิดความสามารถพิเศษในการแสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้ (สมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยังค์ สิรินฺธโร), 2563) อย่างไรก็ตาม ปาฏิหาริย์ที่ได้มานั้นมิได้ก็เสื่อมได้เช่นกัน และมีโอกาสเกิดอาการวิปัสสนาได้หากพลังจิตไม่พอ ดังนั้น จึงควรรู้ไว้เพียงว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งในการแสดงปาฏิหาริย์เท่านั้น หากมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อิทธิปาฏิหาริย์หรืออาเทศนาปาฏิหาริย์เมื่อมีเหตุผลสมควร ก็ควรใช้เป็นเครื่องประกอบเบื้องต้นเพื่อนำเข้าสู่อนุสาสนีปาฏิหาริย์ที่ไม่มีวันเสื่อมเท่านั้น (พระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2563)

ปาฏิหาริย์แต่ละอย่างโดยเฉพาะปาฏิหาริย์ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่เราคิดว่าเป็นปาฏิหาริย์ที่ยากแก่การเข้าถึงที่มีความลึกลับซับซ้อน และมีความเป็นปัจเจกบุคคล หรือแม้กระทั่งปาฏิหาริย์ที่สังคมยุคปัจจุบันมักพบเจอนั้น บางทีมันมีเหตุและผลที่ซ่อนอยู่ที่เราควรมีสติในการทำความเข้าใจ เราควรเปลี่ยนปาฏิหาริย์ให้เป็นปัญญา มุ่งหาความสงบในใจ แสวงหาคำตอบทางจิตวิญญาน และควรต้องระวังความรู้สึกแห่งปาฏิหาริย์ไว้ด้วย ไม่เช่นนั้นเราก็จะเข้าใจผิด และกลายเป็นสิ่งใหม่ที่กลับมาทำร้ายตัวเรามากกว่าเดิม เพราะมันลึกลับซึ่งจนอาจมองไม่เห็นพิษของมัน (พิชัย สุขวุ่น, 2555) ความมองความลึกลับความศักดิ์สิทธิ์ให้กลายเป็นความเรียบง่าย มองความอัศจรรย์ทั้งหลายอยู่บนพื้นฐานของความธรรมดา เป็นปาฏิหาริย์ในความธรรมดาที่ไม่ธรรมดาแต่ลุ่มลึก (ภิญญพันธุ์ พจนะลาวัณย์,

2065) เป็นดั่งปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ เพราะหากเราเป็นหนึ่งเดียวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหรืองานที่เรา ทำ และสามารถปล่อยวางได้ เรื่องนี้น่างานนั้นก็เต็มไปด้วยบทเรียนให้ เข้าถึงปาฏิหาริย์ได้ตามแนวความคิดของ ดิซ นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) พระภิกษุณิกาย เชนชาวเวียดนาม (พิชัย สุขวุ่น, 2555)

สรุป ไม่ว่าจะเป็นปาฏิหาริย์ในทางพระพุทธศาสนาหรือปาฏิหาริย์ในมุมมองของ เชน ต่างเป็นปาฏิหาริย์ที่ทุกคนประสบกันได้ทั้งสิ้น สิ่งสำคัญเราควรต้องมีสติคิดวิเคราะห์ให้ เห็นถึงความจริงที่เป็นเหตุเป็นผล และควรต้องมีสติกำกับในทุกการกระทำการคิดพิจารณา กับทุก ๆ เรื่องราวที่เกิดขึ้นและความเป็นประโยชน์ที่แท้จริงเกี่ยวกับปาฏิหาริย์ที่เกิดขึ้น รู้จัก การปล่อยวางเพื่อไม่ให้กลายมาเป็นโทษกับตัวเราเอง

เวทดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

นอกจากปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้คนมักชอบและสนใจ ปาฏิหาริย์อีกประเภทหนึ่งที่คนในสังคมไทยให้ความสำคัญและสนใจไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นคือปาฏิหาริย์จากเวทดา ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ปฏิเสธเรื่องเวทดา ตรงกันข้าม เวทดามีบทบาทต่อศาสนาพุทธเยอะมาก อาจกล่าวได้ว่าเวทดาเป็นผู้ค้าจุนพระศาสนา นอกเหนือจากมนุษย์ (มหัทธโน, 2554)

ความหมายของเวทดา

เวทดา หมายถึงผู้ที่อยู่ต่างภพกับมนุษย์และมีอำนาจเหนือธรรมชาติ ดลบันดาล ให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ขึ้นได้ทั้งร้ายและดี (กรมศิลปากร, 2564) เป็นชาวสวรรค์มีกายทิพย์ ตาทิพย์ หูทิพย์ และกินอาหารทิพย์ เป็นโอปปาติกะ คือผู้ที่กำเนิดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยพ่อแม่ และโต เติบโตในตัวในทันใด ตามแต่อดีตกรรมหรือผลแห่งกุศลกรรมนำมาเกิด เสวยสุขในสรวงสวรรค์ชั้น ต่าง ๆ เวทดาเพศชายเรียกว่าเทพบุตร และเรียกเวทดาเพศหญิงว่า เทพธิดาหรือนางฟ้า ส่วนเวทดาผู้มีจิตอาทิจหรือมีใจบาปหยาบช้าคอยกีดกันไม่ให้ทำบุญนั้น เรียกว่า มาร

เวทดาเป็นผู้ที่จุติอยู่บนสวรรค์ตามกุศลกรรมที่ได้ทำไว้ มีอำนาจสามารถดล บันดาลสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นเทพบุตรเทพธิดาที่มีกายทิพย์มองด้วยตาเปล่าไม่เห็น สามารถเสวย สุขในอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ผ่านทางความคิด มีทั้งเวทดาที่เป็นเทพและที่เป็นมาร

ความเชื่อเรื่องเวทดา

มนุษย์มักมีความเชื่อว่าคนที่หมั่นทำบุญ ทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนาอยู่ ตลอดแม้จะยังไม่สำเร็จได้เป็นมานานแต่ได้มีการทำจิตใจให้บริสุทธิ์ เห็นภาพตัวเองกำลังทำความ ดี ทำกุศลกรรมต่าง ๆ ก่อนที่จิตจะออกจากร่าง ดวงจิตดวงวิญญาณที่มีธรรมและบุญ กุศลนี้ จะส่งผลทำให้บุคคลผู้นั้นเกิดเป็นธรรม สัมปยุตธรรม เวทดาได้ (ธ.ธรรมรักษ์, 2013)

ที่สำคัญต้องมีเทวธรรม คือ หิริโอตตปปะ สุกกธรรม สันติ นอกจากนั้น มนุษย์มักจะคิดว่าตนเองอ่อนแอ จึงเฝ้าเพียรบนบานขอพรจากเทวดา อ้อนวอนขอความช่วยเหลือ หรือบิบบังคับด้วยการบำเพ็ญพรตทำตบะ โดยหารู้ไม่ว่า นั่นทำให้เกิดโทษได้มากมายทั้งต่อตนเองและต่อเทวดา ในส่วนของมนุษย์เองนั้น เป็นการทำให้คนไม่มีความเพียรพยายามในการพึ่งตนเอง ไม่ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่เว้นในสิ่งที่ควรเว้น ขัดต่อหลักความไม่ประมาท และยังทำให้เทวดาท่านหลงใหลในค้ำยกย่องสรรเสริญ ติดในเครื่องสังเวย เทวดาที่ห้วงลาง จะช่วยต่อเมื่อได้รับการร้องขอ อ้อนวอน หรือ ได้ของบวงสรวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2563) แม้ว่าเทวดาจะเป็นผู้มีหลาย ๆ ด้านที่เหนือกว่ามนุษย์ แต่ก็มีวิถีความเป็นไปของชีวิตในหลายด้านเช่นกันที่ไม่แตกต่างกับมนุษย์เท่าใดนัก แม้เทวดาจะมีฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ แต่มนุษย์เราก็ไม่ควรที่จะคอยอดอ้อนขอพรจากท่านเรื่อยไป ขอเพียงแค่เรามีความมุ่งมั่น ทำความดี มีความเพียร เทวดาที่ดีท่านก็จะพร้อมที่จะช่วยเราอยู่เสมอ เพราะการเพียรทำความดีนั้น เป็นคุณธรรมหรือหน้าที่ที่ควรทำของมนุษย์ ส่วนการช่วยเหลือคนทำความดีนั้น เป็นคุณธรรมของเหล่าเทวดาหรือหน้าที่ของสวรรค์ (ลานธรรมจักร, 2564)

ทั้งมนุษย์และเทวดาต่างมีคุณธรรมและมีหน้าที่ของตนเองที่จะต้องทำ แม้มนุษย์จะไม่มีฤทธิ์เดชอำนาจเฉกเช่นเทวดา แต่การที่มนุษย์มีความเพียรพยายามมุ่งมั่นที่จะทำความดี ทำในสิ่งที่ควรทำ ละในสิ่งที่ควรละ แม้ไม่ได้ไปออดอ้อนขอพรให้เทวดาช่วย แต่คุณงามความดีที่มนุษย์ทำนั้นเทวดาย่อมรับรู้และให้ความช่วยเหลืออย่างแน่นอน

เทวดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

เทวดาตามความหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเทวโลก ในสวรรค์ชั้นจตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามา ดุสิต นิมมานรดี และปรนิมมิตวสวัตดี โดยสวรรค์ 6 ชั้นนี้มีชื่อเรียกว่า ฉกามาพจร ซึ่งหมายถึง ภพภูมิที่ยังติดอยู่ในพวงกามตัณหา มีความอยากความใคร่ มีการจุติ การเกิด การดับ เหมือนในโลกมนุษย์ (กันตกวินต์ ทัดทาน, 2561) หากดูตามพระไตรปิฎกจะพบว่า มีการพูดถึงเทวดาอยู่หลายเรื่องด้วยกัน เช่น ในมหาสมยสูตรว่าด้วยการประชุมครั้งใหญ่ของเทวดา มีเหล่าเทวดาจำนวนมากจาก 10 โลกธาตุมาประชุมกันที่ปามหาวัน เขตกรุงกบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ เพื่อเฝ้าพระผู้มีพระภาคและเฝ้าภิกษุสงฆ์ (ที.ม. (ไทย) 10/259/331) ดังนั้น ในทางพระพุทธศาสนาเรียกได้ว่ามิได้มีการปฏิเสธการมีอยู่จริงของเทวดา เพียงแต่ได้วางท่านไว้ในอีกตำแหน่งหนึ่งเท่านั้น เพราะเทวดาไม่ใช่แก่นหลักของศาสนา แต่อยู่ภายใต้หลักคุณธรรมที่ควรเป็นไป และเทวดามีความเหมือนกับมนุษย์ กล่าวคือเป็นรูปนาม ชันธ์ห้า ที่มารวมตัวกันตามกรรมเก่า ผู้ที่ทำบุญไว้มากเมื่อเกิดเป็นเทวดาก็จะมีฐานะเป็นของตนเอง (ประวิทย์ จำปาทอง, 2564) แต่ถ้าสร้างบุญกุศลไว้น้อยก็จะมีฐานะเป็นเพียงเทวดาที่มีหน้าที่ทั่ว ๆ ไป แม้ว่าเทวดาจะเหนือกว่ามนุษย์ในหลายด้าน แต่ก็ไม่ได้อยู่เหนือกฎธรรมชาติดอย่างกฎไตรลักษณ์ กล่าวคือ เทวดายังต้องเผชิญกับความไม่

เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และสภาวะที่หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ (อนัตตา) ทั้งเทวดายังจะต้องเป็นไปตามกฎแห่งกรรม โดยไม่มีข้อยกเว้นเช่นเดียวกับสรรพสัตว์ (พระมหาสิริวัฒน์ สิริวิฑูโน, ประยงค์ จันทรแดง, 2552) และเมื่อถึงคราวที่เทวดาจะจุติจากเทวโลก เพราะสิ้นอายุเทวดา เหล่าทวยเทพก็จะอวยพรให้ไปเกิดในสุคติภูมิ ซึ่งก็คือการไปเกิดเป็นมนุษย์บนโลกที่สามารถสร้างบุญสร้างกุศลนั่นเอง (ช.ช. (ไทย) 25/447-448/83) ในขณะที่สุคติที่เป็นสิ่งปรารถนาของมนุษย์นั้นคือ การได้ไปเกิดเป็นเทวดาในสวรรค์

นอกจากนั้น การถือธรรมเป็นใหญ่ยกธรรมเป็นมาตรฐานสูงสุด เป็นหลักการใหญ่ของพระพุทธศาสนา ทั้งมนุษย์และเทวดาต่างต้องมีคุณธรรมและเพียรปฏิบัติตามหน้าที่ของตน มนุษย์ไม่ควรเฝ้าอ่อนวอนร้องขอเทวดา เทวดาก็ไม่ควรเรียกร้อง รอคอยอ่อนวอนของมนุษย์ ควรช่วยเหลือคนดีด้วยคุณธรรมของเทวดาเอง เทวดาท่านมีฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ โดยเฉพาะเทวดาที่ชอบเป็นปฏิปักษ์ ขอบขัดขวางความเจริญของมนุษย์ที่เราเรียกว่า “มาร” สิ่งหนึ่งที่มนุษย์สามารถชนะมารได้ก็คือ คุณธรรมและความเพียรพยายาม เมื่อใดที่มนุษย์ประพฤติปฏิบัติตนให้มีคุณธรรม มีศีล สมาธิ ปัญญาอย่างแท้จริงแล้ว อย่างไรก็ดีสามารถพิชิตได้ ทั้งเทพเทวดาต่างเคารพและให้ความเกรงใจแก่ผู้มีคุณธรรมสูงเหล่านั้น ในทางพระพุทธศาสนาได้ชี้แนวทางแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทวดา ด้วยการวางท่าทีแห่งเมตตา มีไมตรีจิต อยู่ร่วมกันฉันมิตร เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตาย และเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ (ลานธรรมจักร, 2564)

สรุป ในทางพระพุทธศาสนาไม่ปฏิเสธในเรื่องการมีเทวดาซึ่งอยู่ในภพภูมิที่สูงกว่ามนุษย์ และเป็นผู้ที่มนุษย์ให้ความเคารพนับถือกราบไหว้ขอพรหวังที่จะให้เทวดาบันดาลให้เกิดปาฏิหาริย์แก่ตน แต่ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือเทวดาควรต้องมีคุณธรรมเป็นที่ตั้งและมีความเมตตาต่อกัน

ถอดรหัสปาฏิหาริย์-เทวดาตามแนวทางพระพุทธศาสนา

วิถีการใช้ชีวิตของคนในสังคม มากมายที่อยู่บนวิถีแห่งความเชื่อและความคิดในการพึ่งพาสิ่งที่เหนือธรรมชาติโดยเฉพาะในเรื่องปาฏิหาริย์-เทวดา หากเรามองตามหลักการทางพระพุทธศาสนาแล้วก็จะพบว่า นอกจากอนุศาสน์ปาฏิหาริย์แล้ว สิ่งอื่นไม่ได้เป็นตัวหลักที่จะทำให้เราเข้าถึงพระพุทธศาสนาหรือพ้นจากกิเลสความทุกข์ต่าง ๆ ได้เลย อาจทำให้เราถูกหลอกจากคนที่คิดหาผลประโยชน์จากความเชื่อ ความหลงมงาย ทำให้เสียเงิน เสียทอง เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ปาฏิหาริย์ที่มนุษย์เข้าหาได้ง่ายที่สุด ดีที่สุด โดยไม่ต้องรอคอยเลย คือการมีสติอยู่ในทุกการกระทำ สามารถดำเนินตนอย่างมีความรู้ตัวทั่วพร้อม ส่วนในเรื่องของเทวดานั้น พึงระลึกไว้เสมอว่า เทวดาท่านคอยสอดส่องช่วยเหลือ ประทานพรคนที่มุ่งมั่นทำความดีอยู่แล้ว

สรุป การที่จะถอดรหัสปาฏิหาริย์-เทวดานั้น มนุษย์ควรต้องมีสติเป็นที่ตั้ง มีปรีชา ไชยะและโยนิโสมนสิกาในการที่จะกลั่นกรองเรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้พบ ได้เห็น และได้ฟังอย่างละเอียดถี่ถ้วน คิดพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยไม่อยู่ภายใต้ความเชื่อที่ไม่มีหลักการ ไม่มีเหตุผลมารองรับ เหล่านี้ก็จะทำให้มนุษย์เกิดปัญญาในการที่จะบริหารจัดการความคิดและการกระทำให้อยู่ในกรอบของคุณงามความดีและกรอบแห่งคุณธรรม นำมาซึ่งความเจริญรอบด้านของตัวมนุษย์เองโดยไม่ต้องหวังพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือรอคอยปาฏิหาริย์ใด ๆ ให้เกิด เพราะทุกอย่างอยู่ในกำมือของมนุษย์เองที่มุ่งทำแต่คุณงามความดีภายใต้ความเพียรพยายาม และถึงแม้จะไม่ได้คิดที่จะพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แต่ทุกการกระทำของเราที่ได้ทำภายใต้สติ ปัญญา และความมุมานะอย่างไม่ท้อถอย เทวดาท่านย่อมรับรู้และยื่นมือเข้ามาช่วยให้ทุกอย่างเป็นไปอย่างราบรื่นเอง

บทสรุป

แม้ปาฏิหาริย์ในทางพระพุทธศาสนาจะค่อนข้างจะมีความลึกลับศักดิ์สิทธิ์ แต่เราควรมีสติในการรับรู้ และรู้จักการปล่อยวางไม่ยึดติดโดยเฉพาะกับอธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเราเอง เกิดได้จากความมุ่งมั่นอุทิศสละของเรา และเราควรพึงพาและพัฒนาตนเองให้มากที่สุดเท่าที่เราจะทำได้ภายใต้หลักธรรม การคิดและทำอย่างมี “สติ” กับทุก ๆ การกระทำสามารถทำให้เราพบกับปาฏิหาริย์ของการหลุดพ้นและการปล่อยวางได้ ทำให้ความลึกลับศักดิ์สิทธิ์กลายเป็นความเรียบง่าย และทำให้ความเรียบง่ายดูมีความลุ่มลึก ชีวิตที่สามารถก้าวขึ้นมาเป็นคนที่พ้นทุกข์ได้อย่างเด็ดขาดนั้น ถือว่าเป็นปาฏิหาริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดแล้ว และเราควรต้องใช้อนุสาสนีปาฏิหาริย์ในการเผยแพร่บอกต่อสิ่งดี ๆ กับคนรอบข้าง จงอย่าเอาตัวเราไปฝากไว้กับคนมีฤทธิ์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เทวดา หรือกับสิ่งที่มองไม่เห็นมากเกินไป เราควรมีหน้าที่หรือการปฏิบัติที่ถูกต้องต่อเทวดาโดยไม่ผิดต่อหลักพระพุทธศาสนา และต้องทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด สุดชีวิต สุดกำลัง ไม่มองมือเท้า เทพเทวาล้างศักดิ์สิทธิ์ย่อมเมตตาให้ความช่วยเหลือด้วยคุณธรรมที่ท่านมี

รายการอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2564). *การเข้ารหัสลับ*. สืบค้น 6 ธันวาคม 2564, จาก https://multi.dopa.go.th/mad/assets/modules/official_letter/uploads/09d66144707f4c610b633d2709fd65cc566e41a916a1a3911401576168.pdf
- กรมศิลปากร. (2564). *เทวดาในวัฒนธรรมไทย*. สืบค้น 13 ธันวาคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/jDSOT>
- กัณฑ์กวีนต์ ทัดทาน. (2561). *ศึกษาความเชื่อเรื่องเทวดาที่มีอิทธิพลต่อล้านนา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระนครศรีอยุธยา.

- ธ.ธรรมรักษ์. (2564). จะเกิดเป็นเทวดาได้อย่างไร. สืบค้น 13 ธันวาคม 2564, จาก <https://torthammarak.wordpress.com/2013/09/20/จะเกิดเป็นเทวดาได้อย่างไร-2/>
- นิเวศน์ เหมวชิรวรากร. (2566). ปาฏิหาริย์. สืบค้น 08 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://blog.settrade.com/blog/nivate/2017/06/20/1909>
- ประวิทย์ จำปาทอง. (2564). รู้จักเรียงเทวดา 10 ประเภท. สืบค้น 13 ธันวาคม 2564, จาก <http://www.madchima.org/forum/index.php?topic=14972.0;wap2>
- พจนานุกรมสนุกดอทคอม. (2565). ถอดรหัส. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2565 จาก [https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute/ถอดรหัส](https://dictionary.sanook.com/search/dict-th-th-royal-institute/ถอดรหัสพระมหาศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน และ ประยงค์ จันทรแดง. (2552). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของเทวดาที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.)
- พระมหาศิริวัฒน์ สิริวิฑูมโน และ ประยงค์ จันทรแดง. (2552). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของเทวดาที่ปรากฏในคัมภีร์พระสุตตันตปิฎก (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี.
- พิชัย สุขวุ่น. (2555). ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 4(1), 208-224.
- ภิญญพันธ์ พจนะลาวัณย์. (2566). ปาฏิหาริย์แห่งการตื่นอยู่เสมอ: หรือปาฏิหาริย์ของติช นัท ฮันห์จะไม่มีจริง?. สืบค้น 8 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <https://www.the101.world/thich-nhat-hanh/>
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2529). พระไตรปิฎก ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มัทธโน. (2554). ความเข้าใจที่ถูกต้องกับบทบาทของเทวดาในพุทธศาสนา. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <https://www.truelookpanya.com/dhamma/content/53859>
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2565). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://dictionary.orst.go.th/>
- ลานธรรมจักร. (2564). ความสัมพันธ์แบบชาวพุทธระหว่างมนุษย์กับเทวดา. สืบค้น 10 กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=1&t=60302>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2563). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย (พิมพ์ครั้งที่ 54). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผลิธัมม.
- สรอง สิทธิสมาน. ชีวิตและปาฏิหาริย์. (2565). สำนักข่าวอิศรา. สืบค้น 9 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://isranews.org/isranews-article/68353-article-68353.html>
- สมเด็จพระญาณวชิโรดม (วิริยงค์ สิริธโร). (2563). หลักสูตรครูสมาธิ (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ : บริษัท ประชาชน จำกัด.

สุขสัปปายะในยุคชีวิตรูปใหม่

Happiness and Suitable Things for Daily Life in New Normal

Received: March 13, 2023

Revised: April 02, 2023

Accepted: April 02, 2023

ตระกูล พุ่มงาม¹ และ สุวัฒน์ รักขันโท²

Trakoon Phumngam and Suwatsan Ragkhanto

(tkul059@gmail.com and noonswat@gmail.com)

บทคัดย่อ

ยุคที่มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหารอบตัว ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมส่วนบุคคลเพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขบนพื้นฐานวิถีชีวิตปกติใหม่ (New Normal) ต่อไป ความเป็นปกติสุขเป็นสิ่งที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ง่าย โดยไม่ต้องใช้ปัจจัยประกอบอื่น ๆ จนเกินความจำเป็น เพียงปรับวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติโดยใช้หลักสัปปายะทางพระพุทธศาสนา 7 อย่าง คือ 1. การจัดระเบียบที่พักอาศัยให้เรียบง่าย (อาวาสสัปปายะ) 2. การเลือกสถานที่ประกอบอาชีพที่เหมาะสม (โคจรสัปปายะ) 3. การสื่อสารที่ก่อให้เกิดประโยชน์ (ภัสสสัปปายะ) 4. การเสวนากับคนดีที่ชวนสร้างคุณประโยชน์ (บุคคลสัปปายะ) 5. การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ (อาหารสัปปายะ) 6. การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี (อุตุสัปปายะ) และ 7. การบริหารร่างกายให้แข็งแรง (อิริยาปถสัปปายะ)

คำสำคัญ: ความสุข, การดำเนินชีวิต, สัปปายะ, วิถีชีวิตปกติใหม่

Abstract

The present is the era which humans have to face problems related to various factors such social, economic, politic and environmental surroundings, therefore, it is necessary to change personal behavior in order to lead a normal and happy life based on the new normal life. The happiness is something that can be easily created without having to use other factors that are beyond the

¹ ศูนย์ปฏิบัติธรรมพุ่มนาราม ตำบลพิบูลทอง อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี

Phumvanaram Meditation Center, Phikunthong Subdistrict, Ratchaburi District, Ratchaburi Province

² ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Department of Psychology, Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

necessity, just adjust the way of life to be in harmony with nature by using 7 principles of Sappaya in Buddhism: 1. Keeping your accommodation organized as simple (Awassappaya) 2. Choosing a suitable place of employment (Gocarasappaya) 3. Communication that brings benefits (Bhasasappaya) 4. Dialogues with good people who invite you to create benefits (Puggalasappaya) 5. Choosing nutritious food (Bhojanasappaya) 6. Creating a good environment and atmosphere. (Utusappaya) and 7. Strengthening the body. (Iriyapathasappaya)

Keywords: Happiness, Daily Life, Sappaya, New Normal Life

บทนำ

เมื่อสังคมก้าวเข้าสู่ยุคทุนนิยมและเทคโนโลยีดิจิทัลเต็มรูปแบบและต้องเผชิญกับปัญหาสังคมในมิติต่าง ๆ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการคอร์รัปชันและเอาเปรียบระหว่างผู้มีอำนาจและผู้ด้อยอำนาจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางชนชั้น ปัญหาคุณภาพชีวิต รวมถึงปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อโรคชนิดใหม่ เป็นต้น ทำให้วิถีชีวิตต้องเปลี่ยนแปลงไปและด้อยคุณภาพลง ต้องแก่งแย่งแข่งขันเพื่อความอยู่รอด จนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเครียดหาความสุขในชีวิตได้ยากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ การดำเนินชีวิตให้มีความสุข จึงจำเป็นต้องปรับรูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนววิถีใหม่ให้สอดคล้องกับสังคมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

รูปแบบการดำเนินชีวิตตามแนววิถีใหม่ หรือ New normal คือ การดำเนินทำกิจกรรม การปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งแต่เดิมไม่คุ้นเคย ไม่รู้จัก ไม่เคยใช้ มาเป็นจำเป็นต้องใช้และมีใช้อยู่โดยทั่วไป จนเป็นปกติวิถีปฏิบัติใหม่

ดังนั้น วิถีใหม่ จึงหมายถึงการใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของผู้คนในสังคม พร้อมทั้งจะก้าวไปกับความปกติใหม่ โดยประกอบด้วยวิธีปฏิบัติ ลงมือทำ วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร และการจัดการ ที่เปลี่ยนแปลงไป หลังจากที่คุ้นชินเพราะถูกบังคับให้ปรับตัวในช่วยการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยเฉพาะการใช้บริการผ่านโลกโซเชียลมีเดียมากขึ้น มีแพลตฟอร์มการบริการแบบดิจิทัล (Digital service platform) ที่ช่วยให้ผู้ขอรับบริการกับผู้ให้บริการติดต่อกันโดยตรงผ่านการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ง่ายขึ้น

ขณะเดียวกัน การปรับเปลี่ยนนิสัยและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวทางวิถีใหม่ ให้เป็นวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นธรรมชาติและสุขสบาย อาจเป็นเรื่องยากลำบากในช่วงแรก ๆ แต่เมื่อปฏิบัติจนเกิดเป็นความเคยชิน เป็นส่วนหนึ่งของกิจวัตรประจำวัน ก็จะสามารถทำให้เป็นความปกติในวิถีใหม่ได้อย่างไม่ยากเย็น

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลง

จากข้อมูลภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่และภาพรวม ปี 2564 ของกองพัฒนาข้อมูล และตัวชี้วัดสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ชี้ชัดเจนว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เป็นปัญหาในการดำเนินชีวิตจนวิถีชีวิตเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง คือ ปัญหาสังคม และปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

ปัญหาสังคม

คดีอาญาโดยรวมเพิ่มขึ้น ทั้งคดียาเสพติด คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์และคดีชีวิต ร่างกายและเพศ คดีอาญาโดยรวมจะเพิ่มขึ้นร้อยละ 43.7 คดียาเสพติดเพิ่มขึ้นร้อยละ 49.6 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.9 และคดีชีวิต ร่างกายและเพศ เพิ่มขึ้นร้อยละ 12.4 จึงต้องเพิ่มมาตรการป้องกันและการตรวจตรา รวมถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการป้องปรามเพื่อลดโอกาสในการก่อเหตุ เมื่อพิจารณารายละเอียดจำนวนคดี พบว่า โดยภาพรวมปี 2564 คดีอาญารวมมีการรับแจ้ง 523,053 คดี เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ร้อยละ 41.5 โดยเป็นการรับแจ้งคดียาเสพติด 456,377 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 46.4 สูงสุดในรอบ 8 ปีนับตั้งแต่ปี 2557 คดีชีวิตร่างกายและเพศ รับแจ้ง 15,501 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 6.0 คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์รับแจ้ง 51,175 คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.2

การกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิต ร่างกายและเพศ โดยเฉพาะการทำร้ายผู้อื่นจนถึงแก่ความตายและการพยายามฆ่า มีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้น จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 ระลอกที่ 2 และ 3 ส่งผลให้รัฐออกมาตรการให้ประชาชนอยู่บ้านเพื่อเฝ้าระวังการแพร่เชื้อและลดการติดเชื่อ มีการปิดสถานที่ จดกิจกรรมรวมกลุ่ม เป็นต้น ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทำให้ประชาชนบางกลุ่มตกงาน ขาดรายได้ บางรายหาทางออกด้วยการก่ออาชญากรรม ปล้นร้านทอง ปล้นธนาคาร บางรายเกิดความเครียด จนนำไปสู่การก่อเหตุใช้ความรุนแรงในที่สุด ปี 2564 คดีทำร้ายผู้อื่นถึงแก่ความตายเพิ่มขึ้นจากปี 2563 ร้อยละ 8.2 และคดีพยายามฆ่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.8 ขณะเดียวกัน เมื่อครอบครัวมีเวลาอยู่ร่วมกันมากขึ้น บางรายเกิดความเครียดสะสมและหาทางออกด้วยการดื่มสุรา เสพยาเสพติด จนนำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดการใช้ความรุนแรงในครอบครัว โดยข้อมูลจากศูนย์ปฏิบัติการกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รายงานสถานการณ์สถิติความรุนแรงในครอบครัว ปี 2564 พบผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว 2,177 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.7 โดยเพศชายเป็นฝ่ายกระทำร้อยละ 86 (ในกลุ่มนี้พบว่าเป็นคนที่ไม่เคยกระทำความรุนแรงในครอบครัวมาก่อนร้อยละ 65) เพศหญิงถูกกระทำมากที่สุดร้อยละ 81 โดยความรุนแรงมักเกิดขึ้นในบ้านร้อยละ 88 และเมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัว มักไม่มีการดำเนินคดี ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 77 อย่างไรก็ดี เมื่อ

พิจารณาปัจจัยกระตุ้นให้เกิดความรุนแรง พบว่า ส่วนใหญ่เกี่ยวกับยาเสพติด สุรา การพนัน หยาঁร้าง และการหึงหวง รวมถึง ความเครียดทางเศรษฐกิจจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

นอกจากนี้ การกระทำผิดผ่านระบบคอมพิวเตอร์มีเพิ่มมากขึ้น โดยปัจจุบันมีกลุ่มมิจฉาชีพกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์เพิ่มสูงขึ้นถึง 3.3 เท่า ในปี 2564 และความผิดเกี่ยวกับบัตรอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า โดยเฉพาะคดีที่มีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ทั้งการหลอกลวงให้หลงเชื่อขายสินค้าออนไลน์ หลอกให้โอนเงินผ่านแอปพลิเคชันเงินกู้ หลอกให้โอนเงินโดยการพูดคุย จนเหยื่อหลงเชื่อใจและหลอกขอเงินในภายหลัง (Romance Scam) ที่น่าตระหนก คือ มีเด็กเป็นเหยื่อมากขึ้น ทั้งนี้ แนวทางการป้องกันจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ปกครอง เพื่อช่วยกันสอดส่องและหามาตรการป้องกันเพื่อลดโอกาสก่อเหตุ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ การปรับใช้เทคโนโลยีระบบ Artificial Intelligence (AI) มาใช้ในการป้องปรามอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึง การให้ประชาชนในชุมชนร่วมออกตรวจ ดูแลและแจ้งเบาะแส ขณะเดียวกัน ต้องให้ข้อมูลแก่ประชาชน เพื่อการระมัดระวังตนเอง มิให้หลงเชื่อหรือตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพด้วย

ปัญหาสังคมอีกส่วนที่ส่งผมให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไป คือ ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ยังคมรุนแรงเพิ่มขึ้น เป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบและเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ ในปี 2564 มีการรับแจ้งคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 46.4 เป็นการลักลอบนำเข้าจากพื้นที่ชายแดนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยขบวนการค้ายาเสพติดมีการปรับรูปแบบการสั่งซื้อและขนส่งที่หลากหลายมากขึ้น ทั้งช่องทางการซื้อขายผ่านระบบออนไลน์และแอปพลิเคชันต่าง ๆ รวมถึง การส่งยาผ่านบริการขนส่งเอกชน ทำให้ในปี 2564 มีการจับกุมผู้ต้องหาในคดียาเสพติด 466,510 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ถึงร้อยละ 46.1 ซึ่งเป็นการจับกุมในคดีผู้เสพยาเสพติดมากที่สุด จำนวน 265,311 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ร้อยละ 105

ปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)

วิกฤติจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นความท้าทายครั้งสำคัญของมนุษยชาติ เพราะกระทบต่อวิถีชีวิตในทุกด้านอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน จนส่งผลให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่มีวันเหมือนเดิม ในการนี้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) โดย นพ.ประทีป ธนกิจเจริญ เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ได้ชี้ให้เห็นว่า การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสครั้งนี้ ส่งผลกระทบเชิงลบหลายด้าน เช่น ผลกระทบด้านสุขภาพ : ประชาชนเกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้บุคลากรทางการแพทย์ต้องทำงานหนักมากขึ้น ผลกระทบทางด้านสังคม : สังคมเกิดความ

ตระหนัก ตื่นกลัวและมีการนำมาสู่ความแตกแยก เกิดการกีดกัน โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ ของการแพร่ระบาดของเชื้อโรค และผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ : ผลกระทบที่เห็นได้ชัดที่สุดและก่อให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาหลายปัญหา เพราะสังคมไทยต้องพึ่งพาการส่งออกและการท่องเที่ยว โดย IMF ชี้ว่า GDP ของประเทศไทยจะปรับตัวลดลงถึง -6.7% ซึ่งถือว่าหนักมาก

สอดคล้องกับ สมชัย จิตสุชน จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) ที่ระบุว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ประมาณการว่า การแพร่ระบาดของเชื้อโรคจะกระทบต่อแรงงาน จำนวน 4.7 ล้านคน โดยในจำนวนนี้ 1.1 ล้านคนมีความเสี่ยงที่จะตกงาน และอีก 3.6 ล้านคนมีความเสี่ยงที่รายได้จะลดลงอย่างมาก รวมถึง เงินออมโดยรวมที่เคยเพิ่มขึ้นหลังการระบาดระลอกแรก (ส่วนหนึ่งอาจมาจากการได้รับเงินช่วยเหลือจากภาครัฐ) มีแนวโน้มลดลงท่ามกลางการระบาดระลอกใหม่ ซึ่งอาจแสดงถึงความสามารถในการรองรับผลกระทบน้อยลงสำหรับประชาชนบางกลุ่มด้วย ซึ่งผลทางเศรษฐกิจที่ลากยาวและรุนแรงนี้ จะส่งผลกระทบด้านสังคมที่จะตามมาอีกหลายด้าน โดยเฉพาะกับคนกลุ่มเปราะบาง จากการศึกษา พบว่า กลุ่มเปราะบางได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมมากกว่ากลุ่มอื่นตั้งแต่ระลอกแรก โดยส่วนหนึ่งเป็นเพราะผู้หารายได้หลักในครอบครัวกลุ่มเปราะบางมักทำงานนอก ระบบ ขาดความมั่นคงของการทำงานและรายได้เป็นปกติอยู่แล้วก่อนเกิดการระบาด จึงมักเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่ถูกกระทบแรงในแง่การสูญเสียรายได้ ส่วนด้านสังคมก็ถูกกระทบแรงกว่ากลุ่มอื่น เช่นเด็กในครอบครัวยากจนมีความสามารถในการเรียนรู้ออนไลน์น้อยกว่าเด็กฐานะดี ผู้ปกครองก็มีความพร้อมและความสามารถในการเรียนร่วมกับลูกน้อยกว่า คนแก่ที่มีโรคประจำตัวในครอบครัวเปราะบางก็เข้าถึงบริการทางการแพทย์ลดลงมากกว่า เป็นต้น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า ปัญหาสังคมและปัญหาการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปตลอดกาลและไม่อาจกลับไปเหมือนเดิม และส่งผลให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างลำบาก ความสุขในชีวิตขาดหายไปทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคลและในแง่ของสังคมโดยรวม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้คนในสังคมต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่ให้เป็นวิถีชีวิตธรรมดาที่กลับมาดำเนินได้อย่างมีความสุข ซึ่งในบทความนี้ ผู้เขียนเรียกว่า ชีวิตวิถีใหม่ (Dialy Life in New Normal)

ชีวิตวิถีใหม่เพื่อความอยู่รอด

ชีวิตวิถีใหม่ (Dialy Life in New Normal) คือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิตหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่

1. การทำงานอยู่บ้าน (Work From Home) รวมถึง การทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับหน้าที่การงานภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลต่อความต้องการที่พักอาศัยที่ต่างไปจากเดิม ที่อาศัยในพื้นที่ที่แออัดคับแคบ อาจส่งผลต่อสุขภาพกายและจิตในระยะยาว จำเป็นต้องการมีพื้นที่ที่สอดคล้องกับสภาพการทำงานและวิถีชีวิตที่สามารถทำอะไรได้หลากหลายยิ่งขึ้น

2. การเรียนผ่านระบบออนไลน์ (Online Learning) เป็นการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง เป็นการเรียน ซึ่งสามารถเลือกเรียนในช่วงเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการ สามารถย้อนกลับ เพื่อทบทวนเนื้อหาและทำความเข้าใจใหม่ได้ และประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การท่องเที่ยวใหม่รูปแบบออนไลน์ เช่น การชมพิพิธภัณฑ์เสมือน (Virtual Museum) การเที่ยวพิพิธภัณฑ์ออนไลน์ (Virtual Exhibitor) และการเข้าชมแกลอรีชื่อดังต่าง ๆ (Virtual Gallery) เป็นต้น

3. การแพทย์และสาธารณสุข (Online Medical Consulting) ยังมีการปรับเปลี่ยนวิธีการให้บริการ และที่เห็นได้ชัดที่สุด คือ การให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การกินอาหาร การออกกำลังกาย การจัดการความเครียด การมีแพลทฟอร์มด้านสุขภาพเพื่อให้บริการขั้นพื้นฐานและการป้องกันความเจ็บป่วย เป็นต้น รวมถึง มีคำแนะนำเรื่องโครงสร้างพื้นฐานของเมือง อาคาร โดยที่פקอาศัยจะต้องมีสัญลักษณ์และอารยสถาปัตย์ที่ถูกต้อง เอื้อประโยชน์แก่ผู้พิการ

4. ธุรกิจออนไลน์ (Online Business) จากความรุนแรงของการแพร่ระบาดเชื้อไวรัส ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ระบบการสั่งซื้อสินค้าและบริการเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญมากขึ้น และได้เห็นการเปลี่ยนแปลงเรื่องการลงทุนของภาคเอกชนที่หันมาจริงจังกับการทำธุรกิจออนไลน์กันมากขึ้น ส่งผลให้วิถีชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนไป แทนที่จะออกไปตามบริษัท ห้างร้าน หรือตลาดเพื่อซื้อขายสินค้า ปรับเปลี่ยนเป็นสั่งซื้อผ่านแพลตฟอร์มซื้อขายออนไลน์มากขึ้น

จากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ ในเบื้องต้นอาจทำใหุ้่นวาย สับสน และยุ่งยากในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิต แต่เมื่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงบีบบังคับให้ต้องเป็นไปอย่างนี้ ผู้คนก็ต้องปรับวิถีการดำรงชีวิตใหม่ เพื่อให้ปลอดภัยจากเชื้อไวรัสและให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในทุกมิติ โดยการปรับพฤติกรรมที่เคยทำมาจนเป็นกิจวัตร ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การทำงาน การกินอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ เป็นต้น ให้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุด เมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติใหม่

สุขสัปปายะในยุคชีวิตวิถีใหม่

ในยุคที่ต้องประสบกับปัญหาสังคมและปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสใหม่ ๆ นอกจากต้องปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันโรคระบาดแล้ว ยังต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีดำเนินชีวิตใหม่ด้วย บทความนี้ ผู้เขียนเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก “สุขสัปปายะ” ตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้อย่างสุขสบายตามแนวชีวิตวิถีใหม่ต่อไป

“สัปปายะ” ตามทัศนะของนักปราชญ์ในพระพุทธศาสนา คือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2564) หมายถึง สบาย สบายเอื้อ สภาวะที่เกื้อหนุน นอกจากนี้ ยังหมายถึง สิ่ง สถาน หรือบุคคลซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูล หรือเอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประคับประคองรักษาสมาธิ โดยหลักสัปปายะมี 7 ข้อ คือ อาวาส (ที่อยู่) โคจร (แหล่งอาหาร) ภัสสะ (เรื่องพูดคุยที่เสริมการปฏิบัติ) บุคคล (บุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยแล้วช่วยให้จิตผ่องใส สงบ มั่นคง) โภชนะ (อาหาร) อตุ (อุณหภูมิจึงและสภาพแวดล้อม) อิริยาบถ (การบริหารร่างกายให้เกิดความเป็นปกติ)

การปรับประยุกต์ใช้หลักสัปปายะเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุขตามแนวชีวิตวิถีใหม่ ดังนี้

1. อาวาสสัปปายะ : การจัดระเบียบที่พักอาศัยให้เรียบง่าย

จากสภาพการดำเนินชีวิตที่ต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ในบ้านมากขึ้น จึงจำเป็นต้องจัดการบ้านให้มีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย มีความสะดวกสบายและถูกสุขลักษณะโดยใช้หลัก 5 ส. ได้แก่

ส.1 สะสาง คือ การจัดการบ้านให้สะอาด โล่ง โปร่ง เป็นระเบียบ คัดแยกสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นสัดส่วน ไม่ต้องเสียเวลารื้อค้นเมื่อจำเป็นต้องใช้ ไม่สะสมสิ่งของต่าง ๆ เกินความจำเป็น จัดบ้านให้มีพื้นที่ว่างมากขึ้น แยกห้องทำงาน ห้องพักผ่อน ห้องนอนอย่างเป็นสัดส่วน

ส.2 สะดวก คือ จัดมุมภายในบ้านให้เอื้อต่อการอยู่อาศัยของคนทุกวัย เน้นความสะดวกในการใช้สอยพื้นที่ การสะสางของใช้ไม่จำเป็นทิ้งไป จัดการความเป็นระเบียบในบ้านให้เกิดความสะดวกในการอยู่อาศัย สบายงามและมีความปลอดภัย รวมถึง จัดการข้าวของเครื่องใช้ให้สะดวกในการหยิบใช้และจัดเก็บ

ส.3 สะอาด คือ การจัดการที่พักอาศัย ทั้งภายในและบริเวณรอบ ๆ ให้สะอาด อยู่เสมอ ไม่ปล่อยทิ้งให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรค และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์หรือแมลงอันเป็นพาหะนำโรค ทำความสะอาดเครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้านเป็นประจำ ซึ่งจะมีผลต่อสุขภาพกายและจิตของผู้อยู่อาศัยให้แข็งแรงปราศจากโรคและมีความสุข

ส.4 สุขลักษณะ คือ การสร้างสุขลักษณะที่ดีตามมาตรการการดูแลสุขภาพกายและใจในกิจวัตรประจำวัน ทั้งการทำความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ข้าวของเครื่องใช้ สภาพแวดล้อมภายในและนอกบ้าน อาหารที่สุก สดใหม่ และถูกสุขลักษณะ และการสร้างบรรยากาศแห่งความสุข ไม่ให้เกิดความเครียด ออกกำลังกายตามความเหมาะสม

ส.5 สร้างนิสัย คือ การสร้างนิสัยทั้ง 4 ส.ที่กล่าวมา ให้เป็นสิ่งคุ้นชินจนปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอและติดตัวไปตลอด ทั้งภายในบ้านที่พักอาศัย ในที่ทำงาน และในที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่อสุขภาพกายและจิตที่ผ่องใสตลอดไป

2. โคจรสัปบายะ : การเลือกสถานที่ประกอบอาชีพที่เหมาะสม

จากมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส หน่วยงานภาครัฐได้ขอความร่วมมือให้ทุกคนปฏิบัติตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ ทั้งในการดำรงชีวิตประจำวัน และการทำงาน เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไป วิธีคิดและวิธีการทำงานก็ต้องเปลี่ยนไปด้วย โดยเฉพาะในแง่ของการประกอบอาชีพ ต้องเรียนรู้และชวนช่วยในการประกอบอาชีพแนวใหม่ที่ทันโลก ส่งเสริมให้ชีวิตปลอดภัยจากเชื้อโรค สุจริตและมีความสุขกับการทำงานโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นตามหลักสัมมาอาชีวะ ซึ่งเป็นหนึ่งในมรรคมงคล 8 นั่นคือ การเว้นมิจฉาอาชีวะ หรือเว้นการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย ศีลธรรม จาริตประเพณีของสังคม และเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การคดโกง แย่งชิง หลอกลวงคนอื่นเลี้ยงชีพ การบิบบ้างขับขู่เชื้อ และการต่อลาภด้วยลาภ หรือการแสวงหาลาภโดยไม่ประกอบด้วยความเพียร (สัมมาวายามะ) เป็นต้น

การประกอบอาชีพที่เหมาะสม คือ การไม่ประกอบอาชีพที่ผิด หรือมิจฉาอาชีวะ 5 ประเภท ได้แก่ 1. สัตตวณิชชา คือ การขายอาวุธที่ก่อให้เกิดการทำลายล้างซึ่งกันและกัน 2. สัตตวณิชชา คือ การค้าขายมนุษย์ การใช้แรงงานเกินศักยภาพที่มนุษย์คนหนึ่งจะรับได้ การขายบริการทางเพศทั้งของตัวเองและผู้อื่น รวมถึงการเอาเปรียบคนอื่นโดยไม่คำนึงถึงหลักมนุษยธรรม 3. มังสวณิชชา คือ การค้าขายสัตว์เป็น การทารุณกรรมสัตว์เพื่อผลประโยชน์ หรือเพื่อฆ่าเอาเนื้อมาเป็นอาหาร จนเกินความพอดีที่จะบริโภค 4. มัชชวณิชชา คือ การค้าขายสิ่งมีเนเมาและสารเสพติดทุกชนิดที่ทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ และ 5. วิสวณิชชา คือ การค้าขายยาพิษ หรือสิ่งที่เป็นอันตรายต่อชีวิตผู้อื่นทั้งมนุษย์และสัตว์

แนวทางช่วยเสริมการประกอบอาชีพให้เป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน คือ การขยันทำงาน หนักเอาเบา (อุฏฐานสัมปทา) ประหยัดอดออม ไม่สุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายตามความจำเป็น (อารักขสัมปทา) คบเพื่อนที่ดี มีน้ำใจ เพื่อนที่ชวนกันทำแต่สิ่งดี (กัลยาณมิตรตทา) และเลี้ยงชีวิตอย่างเหมาะสม พอเพียง (สมชีวิตา)

3. ภัสสสัปบายะ : การสื่อสารที่ก่อให้เกิดประโยชน์

การสื่อสารพูดคุยแต่สิ่งดีด้วยคำสัตย์ (วจีสุจริต) ที่ไพเราะ เหมาะสม เป็นประโยชน์ และช่วยเสริมให้การดำเนินชีวิตตามแนวชีวิตใหม่เป็นไปอย่างมีความสุขทั้งตัวเรา และผู้อื่นตามหลักกถาวัตถุ 10 ได้แก่

1) อปปีจฉกถา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้มีความปรารถนาน้อยหรือเล็กน้อย ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

2) สนตฺตฐกถา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้มีความสนใจ ยินดี พอใจ ในสิ่งที่ตนได้รับจากการกระทำของตนเองที่ได้พยายามอย่างเต็มที่แล้ว

3) บิวิเวกกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้รักสงบ ชอบความสงบทั้งกายและใจ ไม่ส่งเสียงอีกทีก็จนก่อความรำคาญ

4) อสังสัคคกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้สัมพันธ์อยู่กับหมู่คนดี ไม่มัวสุมในทางเลว ที่ชวนสร้างคุณความดีที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

5) วิริยารัมภกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้ปรารถนาความเพียร มีความมุ่งมั่นตั้งใจในการกระทำการสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จอย่างเต็มกำลังความสามารถ ซึ่งจะนำมาซึ่งความสำเร็จในหน้าที่การงานและการดำรงชีพ

6) สิลกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้ตั้งอยู่ในศีล เห็นผลดีของการปฏิบัติตามศีล เห็นผลเสียของการไม่ปฏิบัติตามศีล

7) สมာธิกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้ใจสงบ เข้าใจเรื่องสมาธิ เห็นประโยชน์ของสมาธิ ที่จะนำมาซึ่งสติสัมปชัญญะ รู้จักควบคุมตนเองจากสิ่งอกุศลต่าง ๆ และสามารถพ้นฝ่าอุปสรรคในชีวิตได้

8) ปัญญาภา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้เกิดปัญญา เห็นความสำคัญของปัญญา ที่ทำให้ทุกคนมีจิตปลอดโปร่ง เห็นทุกสิ่งตามความเป็นจริงโดยปราศจากอคติต่าง ๆ

9) วิมุตติกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้ใจพ้นจากกิเลสและความทุกข์ เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาจิตให้เข้มแข็งไม่ตกไปตามกิเลส

10) วิมุตติญาณทัสสนกา คือ การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่ชวนให้เกิดความรู้เรื่อง การหลุดพ้นจากกิเลสและนิพพาน

4. บุคคลสัปปายะ : การเสวนากับคนดีที่ชวนสร้างคุณประโยชน์

การเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับคนดี สมบูรณ์ด้วยปัญญา เป็นสัตบุรุษ เป็นบุคคลสัปปายะสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยเสริมให้สามารถดำเนินชีวิตในวิถีใหม่ได้อย่างเป็นปกติสุข โดยหลักการ สัตบุรุษ แปลว่า คนดี คนสงบ คนที่พร้อมมูลด้วยธรรม หมายถึง คนที่มีคุณธรรม เป็นสัมมาทิฐิ ประพฤติธรรมเป็นปกติ ในทางปฏิบัติ คือ คนที่ประกอบด้วยสัปปริสธรรม (ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ) 7 ประการ ได้แก่

1) อัมมัญญตา การเป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลัก หรือรู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น ภาวูรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้น ๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง

2) อตถัญญตา การรู้ความมุ่งหมายหรือการรู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาวธรรมข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น

3) อัตตัญญูตา การรู้จักตน คือ การรู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น แล้วประพฤติให้เหมาะสมและรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป

4) มัตตัญญูตา การรู้จักประมาณ หรือความพอดี ในการบริโภคปัจจัยสี่ รวมถึงรู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์

5) กาลัญญูตา การรู้จักกาลอันเหมาะสม การรู้ระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจการงาน ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสม เป็นต้น

6) ปริสสัญญูตา การรู้จักชุมชน หรือรู้จักบริษัท คือ เป็นผู้รู้จักชุมชน รู้กิจริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น

7) ปุคคลัญญูตา การรู้จักบุคคล คือ การรู้ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใครยิ่งหรือหย่อนอย่างไรและรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้งาน ดำหนิ อวยกย่องและแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น

5. อาหารสัปายะ : การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ

การรู้หลักโภชนาการที่เหมาะสม เป็นชีวิตวิถีใหม่ที่สำคัญมากประการหนึ่ง ที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างเป็นปกติสุข ตามคำกล่าวว่า “อาหารคือตัวเรา” You are what you eat” เพราะสิ่งต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นตัวเรานั้น ล้วนมาจากอาหารที่เรากินเข้าไป โดยสารอาหารที่ร่างกายได้รับจากการกินอาหารในแต่ละมื้อ จะช่วยให้ร่างกายเจริญเติบโตอย่างเต็มที่สมบูรณ์ และมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง การรู้หลักโภชนาการ จึงเป็นเสมือนการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ และการเจริญเติบโตของสิ่งมีชีวิต หากสภาพร่างกายได้รับอาหารที่มีสารอาหารครบ และเพียงพอ ร่างกายก็สามารถนำสารอาหารเหล่านั้นไปใช้ได้อย่างเต็มที่ เรียกว่าภาวะโภชนาการที่ดี แต่หากร่างกายได้รับสารอาหารที่ไม่ครบถ้วน และไม่เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย จะเรียกว่า ภาวะทุพโภชนาการ (Malnutrition)

ภาวะโภชนาการที่ดี เกิดจากการกินอาหารที่มีประโยชน์ มีโปรตีนและวิตามินสูง จะช่วยให้สุขภาพดี สร้างเสริมภูมิคุ้มกันของร่างกายและสามารถช่วยป้องกันโรคได้ โดยควรกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ และดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอ อย่างน้อยวันละ 1.50-2 ลิตร เพื่อให้เลือดไหลเวียนดีและเซลล์ร่างกายชุ่มชื้น ควรเน้นบริโภคผักและผลไม้สดเพราะเป็นอาหารที่อุดมไปด้วยวิตามิน แร่ธาตุ ไอโอดีนและสารต้านอนุมูลอิสระ ในวิถีชีวิตคนไทย ส่วนใหญ่มีผักและผลไม้หลายชนิด ที่เป็นสมุนไพรช่วยทำให้ภูมิคุ้มกันแข็งแรง ดังนั้น จึงควรกินผักที่

สด สะอาด ปลอดภัย หรือไม่มีสารเคมีเจือปน ให้หลากหลายทั้งชนิดและสี สลับ สับเปลี่ยนหมุนเวียนไปในแต่ละวัน อย่างน้อยวันละ 400 กรัม หรือ 2 ทัพพี และที่สำคัญควร หลีกเลี่ยงการกินอาหารที่มีแปง น้ำตาลและไขมันสูง

อาหารตามหลักพระพุทธศาสนามี 4 อย่าง คือ 1) กวฬิงการาหาร อาหาร คือ คำข้าว อันเป็นอาหารทางวัตถุหรืออาหารทางกาย 2) ผัสสาหาร อาหารที่รับรู้ทางอารมณ์เมื่อ ได้สัมผัสกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะและธรรมารมณ์ หรือได้กระทบสัมผัสกับรูป เป็นต้น 3) มโนสัญเจตนาหาร อาหารทางเจตนา เป็นอาหารที่เกิดจากการตั้งใจที่เกิดจากจิตปรุงแต่ง ขึ้น และ 4) วิญญาณาหาร อาหารทางการรับรู้ หรือเป็นอาหารที่เป็นารรับรู้ทางอายตนะ รวมถึง ได้สอนเกี่ยวกับการกินอาหารไว้ให้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร (โภชนมัตตัญญูตา) ทั้งด้านปริมาณและคุณค่าอย่างแท้จริง ที่พิจารณาด้วยปัญญาทั้งก่อนกิน ขณะกินและหลังกินอาหารให้เห็นประโยชน์เพื่อยังอัตภาพร่างกายให้เป็นไปเพื่อการดำรงชีพ อย่างเป็นปกติสุข

6. อุตุสัปปายะ : การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี

การสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อชีวิต ท่ามกลางธรรมชาติที่รื่นรมย์ ไม่ร้อน ไม่หนาวจนเกินไป ไม่อับทึบ รกรุงรัง แต่มีบรรยากาศดี เหมาะต่อการเจริญสติและปัญญา ด้วยการปลูกต้นไม้ ทั้งใหญ่ เล็ก มีดอกมีผลตามต้องการ อันจะทำให้ทุกคนเข้าใจศีลธรรมชาติ ได้มากขึ้น รวมถึง การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งใน ครอบครัวและในสังคมรอบข้าง ด้วยการสนทนากันด้วยถ้อยคำที่ดี ไพเราะ และเป็นคำสัจย์

ตกแต่งสภาพแวดล้อมและบรรยากาศให้มีอุณหภูมิและความชื้นที่เหมาะสม เพราะจะทำให้ผู้อยู่อาศัยรู้สึกสบาย จัดการระบบระบายอากาศให้ดี โปร่ง โล่ง เป็นการช่วยให้บ้านพักอาศัยปราศจากมลพิษทางอากาศ รวมถึง แสงสว่างในที่อยู่อาศัย ควรจะต้องจัดให้มีพอเพียงตามความต้องการของผู้อยู่อาศัย และเหมาะต่อการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ

7. อิริยาปถสัปปายะ : การบริหารร่างกายให้แข็งแรง

การบริหารร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ เป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มภูมิ ต้านทานโรค แต่ควรเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับวัยและสภาพร่างกาย และต้องให้พอดีไม่มากเกินไปและไม่น้อยเกินไป เพราะจุดประสงค์หลักของการออกกำลังกายคือเพื่อให้ร่างกาย แข็งแรง สามารถต้านทานโรคภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการเพิ่มความแข็งแรงของ ร่างกาย ต้องดำเนินการทั้งสองส่วนให้สมส่วนกัน คือ ส่วนร่างกายและส่วนจิตใจ

ในส่วนของร่างกาย เริ่มต้นด้วยการนอนหลับพักผ่อนให้เพียงพอประมาณ 6-8 ชั่วโมง/วัน และออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ โดยอย่างน้อย 150 นาทีต่อสัปดาห์ หรือ ประมาณ 30 นาทีต่อวัน ให้ได้ 5 วันต่อสัปดาห์ ต้องเป็นไปแบบไม่หักโหม และไม่จำเป็นต้อง ไปออกกำลังกายนอกบ้าน สามารถออกกำลังกายในบ้านได้เลย เช่น การเดินขึ้นลงบันได การ วิ่งหรือเดินอยู่กับที่ การเต้นแอโรบิคตามจังหวะเพลง การทำความสะอาดบ้าน เป็นต้น

ในส่วนของจิตใจ การบริหารร่างกายด้วยการปฏิบัติธรรม กำหนดลมหายใจอย่างถูกต้อง โดยเลือกอิริยาบถที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรม เช่น นั่งสมาธิ เดินจงกรม ยืนสมาธิ หรือนอนสรีระสบาย เป็นต้น ซึ่งสามารถเปลี่ยนอิริยาบถได้ เช่นนั่งนานเกินไปทำให้เกิดการเจ็บปวดซึ่งเป็นอุปสรรค เราสามารถเปลี่ยนเป็นเดินจงกรมได้ อิริยาบถที่เหมาะสม เรียกว่า อิริยาบถสัปปายะ

ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงอิริยาบถสัปปายะไว้มากมาย ว่ามีส่วนสำคัญต่อการทำวิปัสสนากรรมฐาน แต่เนื่องจากการที่จะทำวิปัสสนากรรมฐานให้ได้ดีควรจะมีผู้ที่เชี่ยวชาญหรือพระผู้ได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน มาเป็นผู้ชี้แนะและนำในการทำ บทความนี้จึงขอละที่จะไม่กล่าวถึงรายละเอียดลึกลงไป แต่จะกล่าวเพียงแต่เบื้องต้นว่า เราสามารถใช้อิริยาบถต่างๆ ทำใจให้สงบนิ่ง เพื่อผ่อนคลายความเหนื่อยล้าของจิตใจได้เองตลอดทุกช่วงเวลาตลอดวัน ยามว่างจากการงานปกติ ด้วยการเพ่งจิตให้อยู่กับลมหายใจเข้าออกอย่างง่ายๆ หยุดคิดถึงสิ่งต่าง ๆ เรื่องต่าง ๆ ที่วนเวียนอยู่ในสมองของเรา พยายามทำเช่นนี้จะสามารถผ่อนคลายความเครียดกังวลไปได้ ซึ่งอาจจะเพียงพอต่อการจากคลายทุกข์ได้ระดับหนึ่ง

บทสรุป

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรค ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สะสมมากขึ้น และปัญหาสังคมที่รุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงจำเป็นต้องปรับวิถีชีวิตให้เป็น “ชีวิตรูปใหม่ (Dialy Life in New Normal)” คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและรูปแบบการดำเนินชีวิต เพื่อให้ปลอดภัยจากเชื้อไวรัสและให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลกในทุกมิติ โดยการปรับพฤติกรรมที่เคยทำมาจนเป็นกิจวัตร ทั้งในด้านการประกอบอาชีพ การทำงาน การกินอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ เป็นต้น ให้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปจนทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติใหม่

“สุขสัปปายะ” ในยุคชีวิตรูปใหม่ คือ ความสุขที่ได้ดำเนินชีวิตและพักอาศัยอยู่ในสถานที่ที่สบาย เอื้อหรือเกื้อหนุนให้ชีวิตดำเนินได้สะดวกและส่งเสริมสุขภาพกายให้ปลอดภัยและสุขภาพใจให้ปลอดภัย โดยสุขสัปปายะจะเกิดขึ้นได้ ไม่เพียงจากสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมเท่านั้น ยังรวมถึงบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรมเหมาะสมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการบำเพ็ญตนอยู่ในทำนองคลองธรรมที่ดีงาม รวมถึงช่วยประคับประคองให้อยู่ในศีลสมาธิและปัญญาอย่างเหมาะสม ซึ่งสัปปายะ ตามหลักพระพุทธศาสนา มี 7 ประการ คือ อवासสัปปายะ การจัดระเบียบที่พักอาศัยให้เรียบง่าย โคจรสัปปายะ การเลือกสถานที่ประกอบอาชีพที่เหมาะสม ภัตตสัปปายะ การสื่อสารที่ก่อให้เกิดประโยชน์ บุคคลสัปปายะ การเสวนากับคนดีที่ชวนสร้างคุณประโยชน์ อาหารสัปปายะ การเลือกบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ วัตถุสัปปายะ การสร้างสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี และอิริยาบถสัปปายะ การบริหารร่างกายให้แข็งแรงมีภูมิคุ้มกันโรค

หลักสัปปายะนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถสร้างหรือกระทำได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นและเรียบง่ายมากที่สุด โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาบุคคลอื่นหรือปัจจัยอื่นนอกตัวเอง เพียงแค่นี้ก็จะสามารถมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขตามแนวคิด “สุขสัปปายะในยุคชีวิตวิถีใหม่” ได้ไม่ยากและจะเป็นความสุขที่ยั่งยืนที่สุด

รายการอ้างอิง

- ชาคร เลิศนิพัทธ์ และสมชัย จิตสุชน. ความเปราะบางของประชาชนกลุ่มเปราะบางภายใต้โควิด-19. สืบค้น 19 เมษายน 2565, จาก <https://tdri.or.th/2020/06/impact-of-covid19-on-vulnerable-groups/>
- ตระกูล พุ่มงาม และ สุวัฒน์ รักขันโท. (2564). มองทุกข้อให้สุขได้ตามแนววิถีพุทธ. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 309-324.
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). สัปปายะ 7 : หลักการจัดระเบียบเพื่อความสมดุลของครอบครัว/สังคม. *วารสาร มจร.วิชาการ*, 8(15), 80-92.
- พระครูใบฎีกาหัตถ์ กิตตินนโท, ผศ.ดร. (2562). ไตรลักษณ์กับการพัฒนาคุณภาพมนุษย์. สืบค้น 12 มกราคม 2566, จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/20282>
- พระครูโสภณปริยัตยานุกิจ (อาทิตย์), สิริวัฒน์ ศรีเครือตง และสุวัฒน์ รักขันโท. (2564). ทักษะการใช้ชีวิตในสถานการณ์โควิด 19 ตามหลักพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 399-412.
- พระพรชาติ พุทธสโร (ภาคพรม). (2561). การศึกษาหลักสัปปายะที่เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมในเขตจังหวัดสุรินทร์ (ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา.
- พระราชวรมนี (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภคชาติ เตชะอำนวยวิทย์. (2556). การศึกษาการออกแบบสถาปัตยกรรมที่เอื้อให้เกิดความสัปปายะเพื่อนำไปออกแบบวัดป่าวิมุตตยาลัย. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 12, 15-26.
- สมชัย จิตสุชน. (2565). ผลกระทบทางสังคมของการระบาดโรคโควิด-19 ระลอกใหม่และมาตรการที่ควรมี. สืบค้น 19 เมษายน 2565, จาก <https://tdri.or.th/2021/01/impact-of-new-covid-19-wave/>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *ความสุขของครอบครัว คือ สันติสุขของสังคม*. สืบค้น 12 มกราคม 2566, จาก <https://shorturl.asia/UjKBG>

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2565). *ส่องสังคมไทยหลังโควิด19 ตอกย้ำ
ความสำคัญการกระจายอำนาจ ปูทางสู่การปฏิรูปประเทศ*. สืบค้น 19 เมษายน
2565, จาก <https://www.nationalhealth.or.th/en/node/2242>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *ภาวะสังคมไทย ไตรมาสสี่
และภาพรวม ปี 2564*. สืบค้น 2 กุมภาพันธ์ 2565, จาก
https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5491

เครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีตามแนวคิดพุทธจิตวิทยา

Citizen Network with Mental Health Based on Buddhist Psychology Concepts

Received: April 03, 2023
Revised: June 18, 2023
Accepted: June 18, 2023

กนกฤษต์ สูดลาภา¹
Kanokrat Sudlapa
(kanokratsudlapa@gmail.com)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตหลังสถานการณ์โควิด 19 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2562 -2565 ที่ผ่านมา เกิดผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ สังคม และส่งผลต่อสุขภาพจิตของประชาชน ได้แก่ การเกิดภาวะความเครียด ความวิตกกังวลจากการประกอบอาชีพ ภาวะหมดไฟในการทำงาน และโรคซึมเศร้าเพิ่มมากยิ่งขึ้น การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีวิถีพุทธจิตวิทยาเพื่อนำไปใช้เป็นกระบวนการพัฒนาสุขภาพจิตดีด้วยการสร้างความตระหนักรู้ตนเอง พัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดการกับปัญหา โดยนำหลักพุทธธรรมสังคหะวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยะวาจา อตถะจริยา สมานัตตา เพื่อนำไปเป็นพัฒนาจิตใจภายในเครือข่ายโดยบูรณาการนำไปใช้ในการพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางใจให้แก่ประชาชนให้มีสุขภาพจิตดีและสามารถจัดการปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ ป้องกันการเกิดโรคทางจิตเวชในอนาคตของประชาชนและทำให้พลเมืองที่อาศัยอยู่ในชุมชนมีสุขภาวะที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิตต่อไป

คำสำคัญ: เครือข่ายพลเมือง, สุขภาพจิต, พุทธจิตวิทยา

Abstract

This article presents about mental health problems after the situation of COVID-19 from 2019-2022, which has affected the economy. Occupational, social and affecting the mental health of the people, including the occurrence of

¹ พยาบาลวิชาชีพสุขภาพจิต, คลินิกสุขภาพจิตโรงพยาบาล World Medical สาขา สำนักงานสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ปทุมธานี

Professional Psychiatric Nurse Mental Health Clinic, World Medical Hospital, branch National Science and Technology Development Agency, Pathum Thani, Thailand

stress. occupational anxiety blackout in operation and depression is increasing even more Creating a network of citizens with good mental health according to Buddhist psychology to be used as a mental health development process by creating self-awareness. development their own potential to deal with problems and applied the four Buddha dhamma principles, namely Dana, Piyawaja, Atthacariya, and Samanatta, to develop the mind within the network for integration in the development of coexistence in society. To build mental immunity for people to have good mental health and be able to manage various problems effectively. Preventing the future development of psychiatric diseases among citizens and ensuring the well-being of community residents. Able to adapt to society and the environment happily to continue living.

Keywords: Citizen Network, Mental Health, Buddhist Psychology

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ.2563 – 2565 ที่ผ่านมา ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจพบว่า การทำงานลำบากการเงินขาดสภาพคล่องรายได้ลดลงบริษัทส่งออกงานน้อยลงหรือปิดตัวลงทำให้มีพนักงานถูกเลิกจ้าง ด้านสังคมพบว่า การใช้ชีวิตประจำวันลำบากมากยิ่งขึ้น รวมถึง ปรับการทำงานเป็นลักษณะ Work From Home มากขึ้นทำให้การมีปฏิสัมพันธ์กันความใกล้ชิดลดลงเพราะต้องมีระยะห่างกันเพื่อป้องกันการติดเชื้อ ส่งผลทำให้เกิดความห่างเหินสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลดลง เกิดความเครียด ความวิตกกังวล คนทำงานในเครือข่ายเกิดภาวะหมดไฟในการทำงานจากการเหนื่อยล้าจากภาระงานที่มากขึ้น จึงมีแนวคิดในการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีวิถีพุทธจิตวิทยาเพื่อมาดูแลสุขภาพจิตคนในชุมชนวิถีพุทธจิตวิทยาเป็นหลักการและปฏิบัติการที่ใช้ในการฝึกฝนจิตใจให้เป็นมิตรและมีสติ โดยเน้นการพัฒนาปัจจัยหลัก 4 ประการ คือ ความสุขโดยสัมพันธ์กับความสุขของตนเองและผู้อื่น ความเจริญก้าวหน้าโดยการพัฒนาสมองและจิตใจ สันติภาพการรับมือกับความทุกข์ และธรรมะเป็นการฝึกฝนให้เข้าใจและปฏิบัติตามธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ

วิถีพุทธจิตวิทยามีวิธีการฝึกฝนหลากหลาย เช่น การทำสมาธิโดยฝึกให้มีสติและควบคุมจิตใจการปฏิบัติธรรมเป็นการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมสังคหะวัตถุ 4 ในการอยู่ร่วมกันเพื่อสร้างสุขภาพจิตที่ดีของตนเองและครองใจคนทำงานร่วมกัน โดยมีการให้ทานซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นเป็นอันดับแรก มีการฝึกฝนจิตใจทำให้

มีการสื่อสารที่ดีในการให้ข้อมูลและประสานดูแลสุขภาพจิตชุมชน โดยใช้ธรรมะและการเรียนรู้การทำงานและการอยู่ร่วมกัน โดยศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งทางใจโดยใช้การตระหนักรู้ตนเอง เพื่อให้เกิดกระบวนการแก้ไขปัญหาและการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักธรรมในการนำไปใช้เพื่อสุขภาพจิตที่ดี

แนวคิดความหมายของสภาวะสุขภาพจิตดี

สุขภาพจิตดี หมายถึง สภาวะที่ดีของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ ให้เกิดความคับข้องใจ หรือขัดแย้งภายในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข หรือสภาพชีวิตที่เป็นสุข ซึ่งหมายรวมถึงการมีปัญหาดีและมีความสุขในการดำเนินชีวิต (พจนานุกรมการสาธารณสุขไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2559)

กรมสุขภาพจิตได้ให้ความหมายของสุขภาพจิตดี (Mental Health) หมายถึง ภาวะจิตใจที่เป็นสุข สามารถปรับตัวแก้ปัญหา สร้างสรรค์ทำงานได้ มีความรู้ สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางจิตใจ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ อยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ (กรมสุขภาพจิต, 2545) ส่วน องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของสุขภาพจิตที่ดี หมายถึง สภาวะจิตใจที่เป็นสุข สามารถมีสัมพันธภาพและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นไว้ได้อย่างราบรื่น สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ได้ภายใต้ภาวะสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและลักษณะความเป็นอยู่ในการดำรงชีพ วางตัวได้อย่างเหมาะสม และปราศจากอาการป่วยของโรคทางจิตใจและร่างกาย"

กล่าวสรุปความหมายสุขภาพจิตดีเป็นภาวะที่จิตเป็นสุขมีวุฒิภาวะในการควบคุมอารมณ์ได้ดี สามารถปรับตัวได้กับสัมพันธภาพและรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่นไว้ได้ และแก้ปัญหาปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิต

แนวคิดรูปแบบของการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดี

พลเมืองสุขภาพจิตดีรูปแบบของเครือข่ายตามความหมายของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (2556) รูปแบบแนวคิดเป็นโครงสร้างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ที่มีการจัดลำดับชั้นลดหลั่นกันลงไปตามโครงสร้างบังคับบัญชาการมอบหมาย หน้าที่เป็นแบบรับคำสั่งจากบนลงล่าง เช่น เครือข่ายสถานบริการด้านสุขภาพภาครัฐ ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นต้น และรูปแบบตามแนวนอนเป็นโครงสร้างเครือข่ายที่เน้นการประสานงานการมอบหมายงานและความร่วมมือในแนวราบเป็นหลักมีความใกล้ชิดแบบเครือญาติใช้วิธีขอความร่วมมือในการทำงานประสานความร่วมมือในการทำงาน

ร่วมกัน เช่น เครือข่ายองค์กรที่ดูแลสุขภาพประชาชนในระดับชุมชน ซึ่งประกอบด้วย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาลตำบล โรงเรียน วัด ชมรมผู้สูงอายุ เป็นต้น

โดยพบว่าการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีปัจจุบันเป็นแบบการบูรณาการร่วมกันระหว่างเครือข่ายตามอำนาจหน้าที่ที่มีการจัดลำดับชั้นลดหลั่นกันลงไปตามโครงสร้างบังคับบัญชาการมอบหมายหน้าที่เป็นแบบรับคำสั่งจากบนลงล่าง โดยจากเครือข่ายภาคีบูรณาการประสานงานการมอบหมายงานระดับนโยบายเรื่องการสร้างชุมชนสุขภาพจิตดีและความร่วมมือในแนวราบเป็นหลักมีความใกล้ชิดแบบเครือข่ายที่ใช้วิธีขอความร่วมมือในการทำงานประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันกับภาคเครือข่ายในชุมชน โดยมีแกนนำด้านสุขภาพในชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่จัดสรรนโยบายลงมาสู่แกนนำเครือข่าย และเครือข่ายภาคประชาชน กลุ่มเอกชนและกลุ่มชมรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้น เพื่อร่วมมือกันดูแลด้านสุขภาพจิตของชุมชนและสวัสดิการต่าง ๆ ในสังคมชุมชนให้เกิดการสร้างควมมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันที่ดี เช่น เครือข่ายเสริมสร้างวัคซีนใจในชุมชนที่เป็นนโยบายของกระทรวงสาธารณสุขช่วงที่มีการระบาดของไวรัสโควิด 19

หน้าที่ของเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีในชุมชนสังคม

การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างความร่วมมือและความเข้าใจระหว่างกลุ่มผู้คนในสังคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนสุขภาพจิตของผู้คนในชุมชน โดยเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีจะช่วยให้ผู้คนในชุมชนมีการเข้าถึงและใช้บริการสุขภาพจิตได้ง่ายขึ้น รวมถึง สนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นไปที่การสร้างสุขภาพจิตดีในชุมชน

การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีสามารถทำได้โดยการเริ่มต้นจากการสร้างกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องของสุขภาพจิต โดยมีการชุมนุมกันเพื่อพูดคุยและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นอกจากนี้ยังสามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างการเชื่อมโยงกับกลุ่มของผู้คนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถสร้างพื้นที่เปิดกว้างในชุมชน เช่น สนามกีฬา สวนสาธารณะ หรือชุมชนอื่น ๆ เพื่อให้ผู้คนได้มาร่วมกันทำกิจกรรมที่เน้นการสร้างสุขภาพจิตดี

ประโยชน์ของเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีต่อชุมชนสังคม

โดยการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นไปที่การสร้างพื้นที่และความเชื่อมโยงของสังคมที่สนับสนุนสุขภาพจิตที่ดีของประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยเริ่มต้นด้วยการสร้างการติดต่อและการสื่อสารที่ดีกับผู้ที่มีความสนใจในเรื่องสุขภาพจิต เช่น จัดกิจกรรมพูดคุยเกี่ยวกับสุขภาพจิต จัดสัมมนาหรือเสวนาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพจิตในพื้นที่ สร้างกลุ่มเสริมสร้างสุขภาพจิตและพัฒนาการเข้าถึงข้อมูลและบริการด้านสุขภาพจิตโดยจัดตั้งศูนย์สุขภาพจิตในพื้นที่ชุมชนสังคม เพื่อให้บริการทางการดูแลสุขภาพจิตและการช่วยเหลือต่าง ๆ และสร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลการส่งเสริมสุขภาพจิตและเมื่อคนในชุมชนมีปัญหาสุขภาพจิตสามารถส่งต่อและรับบริการด้านสุขภาพจิตในชุมชนนั้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

แนวคิดจิตวิทยาและหลักพุทธธรรมเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีตามแนวคิดจิตวิทยา

แนวคิดการสร้างความตระหนักรู้ตนเองและการนำไปใช้ในเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดี

สิ่งสำคัญสำหรับการสุขภาพจิตที่ดีโดยเราสามารถทำได้โดยรู้จักตระหนักรู้ตนเอง โดยจากทฤษฎีความตระหนักรู้ตนเอง (Self-awareness theory) ทำให้บุคคลรู้จักและเข้าใจ ตนเอง (Duval & Wicklund, 1972) ที่นิยมใช้มากคือทฤษฎีความสามารถของตนเอง (Self-efficacy theory) (Bandura, 1988) โดยทำให้บุคคลมีความเชื่อมั่นในตนเองที่จะจัดการกับปัญหาและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องได้ โดยการรับรู้ความสามารถของตนเองและความคาดหวังต่อผลลัพธ์ของ พฤติกรรม เริ่มต้นด้วยการรู้จักตนเองว่าเราเป็นคนแบบไหน มีความสามารถอะไรบ้างและความเป็นไปได้ของตนเอง ทำให้เราสามารถตระหนักรู้ถึงจุดเด่นและจุดอ่อนของตนเองได้ ยอมรับความผิดพลาดไม่ว่าใครก็จะมีผิดพลาดดังนั้นเราควรยอมรับความผิดพลาดของตนเองและไม่ต้องกังวลหรือทำให้ตนเองเครียดเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น โดยใช้เวลากับตนเองในเวลาบางครั้งเราอาจจะต้องหยุดพักและใช้เวลากับตนเองเพื่อให้เรามีโอกาสสังเกตและรู้สึกถึงอารมณ์และความรู้สึกของเรา โดยมีกิจกรรมอ่านหรือเขียนบันทึกอารมณ์โดยการเขียนบันทึกอารมณ์หรืออ่านบันทึกอารมณ์ของตนเองจะช่วยให้เราเข้าใจถึงอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้ดีขึ้น โดยมีการพูดคุยกับผู้ใกล้ชิดกับเพื่อนฝูงหรือคนในครอบครัวเกี่ยวกับความรู้สึกและอารมณ์ของเราสามารถช่วยให้เรามีความสุขภาพจิตที่ดีและสามารถมีความพร้อมด้านทักษะความรู้ในการเป็นพลเมืองสุขภาพจิตดีที่จะส่งเสริมป้องกันการเกิดโรคทางจิตเวชในชุมชนสังคมและมีศักยภาพที่สามารถดูแลตนเองและส่งต่อการดูแลสู่ครอบครัวและชุมชนสังคมได้

แนวคิดการพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดการกับปัญหาและการนำไปใช้ในการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดี

การพัฒนาศักยภาพตนเองในการจัดการกับปัญหาเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการเติบโตและพัฒนาทักษะของเราในชีวิตประจำวัน เพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นการคิดหาทางแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายหมาย บางครั้งเราตั้งจุดหมายหมาย (Goal) เอาไว้ แต่มีอุปสรรคมาขัดขวาง มิให้สำเร็จบรรลุเป้าประสงค์จึงเกิดเป็นปัญหาขึ้น บุคคลจึงพยายามหาวิธีการขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดไป เพื่อบรรลุจุดหมายที่ตั้งไว้ การคิดแก้ปัญหาจึงเป็นการคิดที่มีจุดหมายอย่างหนึ่ง การพัฒนาศักยภาพในการจัดการกับปัญหาได้ดีขึ้น เพื่อสนองความต้องการและเป้าหมายของตนเองหรือเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่สังคมคาดหวังและการเสริมสร้างความรู้และการปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความกระตือรือร้นส่วนบุคคลที่จะเรียนรู้รับสิ่งแปลกใหม่ลองปฏิบัติในสิ่งที่แตกต่างจนขวยไม่หุยุดนึ่ง ซึ่งจะช่วยเหลือเสริมความเจริญเติบโตตามธรรมชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะช่วยตอบสนองโอกาสการพัฒนารูปแบบอื่น ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการรับรู้ถึงปัญหาการตระหนักถึงปัญหาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องทำก่อนที่จะพยายามแก้ไขปัญหาค่ะ คุณต้องรับรู้ว่ามีปัญหานั้นมีอยู่และมีผลกระทบต่อชีวิตของคุณ ดังนั้น หากไม่ตระหนักถึงปัญหาเราจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาค่ะ ต้องรู้จักการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นการวิเคราะห์ปัญหาค่ะจะช่วยให้เข้าใจปัญหาอย่างละเอียดและรู้เหตุผลที่เกิดปัญหานั้น ๆ โดยการวิเคราะห์ปัญหา เราจะสามารถสรุปสิ่งที่เราต้องการแก้ไขได้อย่างชัดเจน เมื่อรู้จักการวิเคราะห์ปัญหาได้ชัดเจนขึ้นต่อด้วยค้นหาทางเลือกและวางแผนเมื่อเข้าใจปัญหาอย่างละเอียดแล้วจากนั้นก็สามารเริ่มวางแผนการแก้ไขปัญหาค่ะโดยการหาทางเลือกที่เหมาะสมได้ และพัฒนาทักษะการสื่อสารซึ่งการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาดังนั้นเราควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น เช่น การฟังเข้าใจ การถามคำถามที่เหมาะสมและการใช้ภาษาอย่างถูกต้องและชัดเจน และนำไปพัฒนาพฤติกรรมในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาในการทำงาน โดยพฤติกรรมหมายถึงสิ่งที่บุคคลกระทำแสดงออกตอบสนองหรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตได้ ได้นับได้อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย(สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2536) การพัฒนาพฤติกรรมเป็นกระบวนการที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เพื่อช่วยให้ตัวเรานั้นสามารถแสดงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการขององค์กรที่เราปฏิบัติงานอยู่ ทำให้เราสามารถแสดงพฤติกรรมที่ถูกที่ควร และถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่าง ๆ นั้นเอง

หลักพุทธธรรมที่นำมาสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีตามแนวพุทธจิตวิทยา

แนวคิดหลักพุทธกิจของพระพุทธเจ้าเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์

เครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีตามแนวพุทธจิตวิทยา คือ กลุ่มคนที่มีความสนใจในการพัฒนาสุภาพจิตด้วยวิธีพุทธจิตวิทยา โดยใช้การปฏิบัติตามปรัชญาและหลักการของพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างสุภาพทางกายและจิตให้แข็งแกร่งและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เครือข่ายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพุทธศาสนาและการปฏิบัติตามวิธีพุทธจิตวิทยา เพื่อให้ผู้ที่เข้าร่วมเครือข่ายสามารถใช้ประโยชน์จากการปฏิบัติตามวิธีพุทธจิตวิทยา การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีวิธีพุทธเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและชุมชน

คุณสมบัติอันประเสริฐของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเปณที่มาของพุทธกิจที่ทรงบำเพ็ญในลักษณะต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากปัญหา และความทุกข์วนพระพุทธรูป 3 ประการ (พระธรรมปิฎก, 2556) คือ โลกตถจริยาหรือพระพุทธรูปที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่มนุษย์ ญาตตถจริยาหรือพระพุทธรูปที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่พระญาติตามฐานะและพุทธานุจริยาหรือพระพุทธรูปที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์ ตามหน้าที่หรือฐานะของพระพุทธเจ้า

แนวคิดการนำพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการพัฒนาการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดี

หลักพุทธธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีที่จะช่วยให้ผู้คนมีสุภาพจิตที่ดีและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน โดยผู้ที่ทำงานเป็นเครือข่ายต้องนำแนวทางหลักการพุทธกิจของพระพุทธเจ้าเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ของพระพุทธเจ้าเพื่อปรับใช้ในการทำงานเครือข่ายหมวดที่ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ตามคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ (พุทธทาสภิกขุ, 2525) โดยให้ความหมายว่าหลักเรื่องการสงเคราะห์กับช่วยเหลือกันและกันมีลักษณะพฤติกรรมที่รู้จักแบ่งปัน รู้จักการให้เสียสละยินดีในความสุขของผู้อื่น ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไกล่เกลี่ยความแตกแยกในหมู่คณะบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่นำเอาผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง ดังนี้

1. ทาน คือ การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพระพุทเจ้ามุ่งที่ธรรมทานมากกว่า อามิสทาน ธรรมทานซึ่งหมายถึงให้การช่วยเหลือแนะนำในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ในการทำงานร่วมกันในชุมชน ซึ่งช่องทางให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยตนเอง
2. ปิยวาจา คือ การพูดจาน่ารักนิยมน่าคบถืองตรงเน้นว่าต้องเป็นถ้อยคำไพเราะอ่อนหวานที่ประกอบด้วยสัจจะคือความจริงใจและต้องเกิดประโยชน์แก่ผู้เจรจาด้วย
3. อัตถะจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งหมายถึงการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น พระพุทธเจ้าเน้นที่โลกัตถกิจริยาคือการทำคุณประโยชน์ให้แก่บุคคลในวงกว้าง ไม่จำกัดเฉพาะตนเองและญาติผู้ใกล้ชิดการชวนชวยประพฤติตน และบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์เพื่อผู้อื่น
4. สมานัตตา คือ มีตนเสมอการรู้จักปรับตัวกับผู้อื่นร่วมสุขร่วมทุกข์กันได้เสมอต้นเสมอปลาย

กล่าวโดยสรุปพุทธธรรมสังคหวัตถุ 4 นำมาใช้ในการพัฒนาการทำงาน เริ่มจากทานเป็นการให้ได้แก่การเสียสละการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การแบ่งปันช่วยเหลือกันในเรื่องช่วย ปิยวาจาเป็นพูดคำสุภาพอ่อนหวานให้กำลังใจกันและกันเพื่อให้เกิดความสามัคคีในการทำงาน อัตถะจริยาเป็นการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือกันและกันในการทำงานและบำเพ็ญสาธารณประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสมานัตตาการวางตนเสมอต้นเสมอปลายการวางตนได้เหมาะสมให้ความเสมอภาคไม่เอาเปรียบผู้อื่น สามารถนำมาใช้ในการทำงานเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีวิถีพุทธจิตวิทยา สังคมวิถีพุทธที่มุ่งหวังให้ผู้คนมีความเข้าใจในคุณค่าของการแบ่งปันการช่วยเหลือกันและการดูแลกันเป็นหลัก ซึ่งจะช่วยสร้างเครือข่ายพลเมืองที่มีความเข้าใจกันและช่วยเหลือกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้นำจะต้องมีความรับผิดชอบในการดูแลผู้คนในสังคมและชุมชน ซึ่งจะช่วยสร้างเครือข่ายพลเมืองที่มีผู้นำที่มีความเห็นในการดูแลผู้คนและชุมชนอย่างเหมาะสม

บูรณาการสังคหวัตถุ 4 กับการพัฒนาความตระหนักรู้ตนเองและการพัฒนาศักยภาพตนเองและการนำไปใช้ในเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดี

การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีตามแนวพุทธจิตวิทยามีการบูรณาการสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักการพื้นฐานของศาสนาพุทธและเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสุขและสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีในการอยู่ร่วมกัน การทำทานหรือการประกอบธรรมจะช่วยเพิ่มความสุขให้กับผู้ให้และผู้รับให้รู้สึกดี และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือในชุมชน โดยมีการเผชิญหน้ากับอุปสรรคและการปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ต่างกันจะช่วยสร้างความอดทนและความเข้าใจในการดูแลคนรอบตัวเพื่อสร้างสุภาพจิตดี นอกจากนี้การสร้างการพัฒนาด้านจิตใจและจิตวิญญาณโดยมีการฝึกปฏิบัติสมาธิและการพัฒนาความตระหนักรู้ตนเองจะช่วยเสริมสร้างความสุขและ

ความสุขในชีวิต การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีจะต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองโดยการฝึกฝนตนเองในด้านการเตรียมตัวก่อนจะพูดหรือกระทำ การแสดงความเข้าใจและการฟังเสียงของผู้อื่น การเชื่อมโยงกับผู้อื่นในชุมชน และการส่งเสริมและสนับสนุนความดูแลชุมชนร่วมกัน การสร้างความตระหนักรู้ตนเองเป็นการเข้าใจและรับรู้ตนเองอย่างมีสติ โดยเน้นไปที่การเข้าใจและรับรู้ตนเองในแง่ด้านกาย ใจ วิญญาณ และจิตใจ โดยพึงเน้นร่วมกับการปฏิบัติตนในแต่ละด้านตามแนวคิดของพุทธศาสนาสังคหวัตถุ 4 ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างการเป็นพลเมืองสุขภาพจิตดีวิถีพุทธจิตวิทยาได้ดีขึ้น โดยพลเมืองสุขภาพจิตดีทำความเข้าใจตนเองคือการรู้จักและเข้าใจเรื่องราวของตนเองซึ่งสามารถทำได้โดยการตอบคำถามตระหนักรู้ตนเองว่าเรามีความสามารถอะไรและเราต้องการอะไรและนำความสามารถสื่อสารให้ความรู้เป็นทานเพื่อส่งมอบให้แก่คนในชุมชนสังคม โดยใช้ปิยะวาจาการพูดคุยไพเราะสื่อสารที่ดีเพื่อให้ชุมชนมีพลังใจเมื่อมีปัญหาสุขภาพจิต จะช่วยให้คนในชุมชนเกิดความเข้าใจตระหนักรู้ตนเองอย่างชัดเจน ประเมินตนเองได้และช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตัวเองยิ่งขึ้น โดยมีอัตถจริยาที่พลเมืองสุขภาพจิตดีปฏิบัติตนดีดูแลคนในชุมชนเสมอภาค สม่ำเสมอ และสมานัตตาโดยสมานัตตาเสมอภาคเท่าเทียมกันในที่มพลเมืองสุขภาพจิตดีและการร่วมใจของคนในชุมชน โดยอาจมีการเพิ่มการฝึกปฏิบัติสติโดยการฝึกสติเป็นการพัฒนาความตระหนักรู้ตนเองในแง่ด้านจิตใจ โดยการฝึกสติจะช่วยให้เรามีสติต่อความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของพลเมืองสุขภาพจิตดีซึ่งจะช่วยให้เรามีการควบคุมและจัดการกับอารมณ์และสมาธิของเราได้อย่างมีประสิทธิภาพในการส่งต่อข้อมูลการสื่อสารที่ดีและมีความปรารถนาดีอยากช่วยเหลือคนในชุมชนให้สุขภาพจิตดี จะทำให้ชุมชนมีความสุขในการรับข้อมูลสื่อสารสองทางและสามารถมีความรู้ในการส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของตนเอง และให้ความร่วมมือกับเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีในการสอดส่องมองหาผู้มีปัญหาสุขภาพจิตและส่งต่อข้อมูลคนในชุมชนเพื่อการดูแลร่วมกันกับเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีให้เกิดชุมชนสุขภาพจิตดีต่อไป

บทสรุป

การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุขภาพจิตดีตามแนวพุทธจิตวิทยาเป็นวิธีการที่ช่วยสร้างสัมพันธภาพและความเข้าใจกันระหว่างบุคคลและชุมชนในด้านต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมในชุมชน โดยการใช้คำพูดที่ถูกต้อง สื่อสารอย่างเหมาะสม และเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มเป้าหมาย จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและสัมพันธภาพในชุมชนได้ การสร้างความตระหนักรู้ตนเองและพัฒนาศักยภาพตนเองเป็นการเตรียมตัวให้เต็มพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน รวมถึงการให้บริการและส่งเสริมสุขภาพจิตให้กับชุมชนด้วยการพัฒนา

ทักษะและความสามารถของตนเอง ตั้งแต่การติดต่อสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นในการทำงานกับชุมชน การสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีจะเป็นการรวมกลุ่มพลเมืองที่มีเป้าหมายและความต้องการเดียวกันในการส่งเสริมสุภาพจิตให้กับชุมชน โดยการทำงานร่วมกันในโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมสุภาพจิต โดยพุทธจิตวิทยาสามารถสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีส่งเสริม 4 มิติของเครือข่ายสุภาพจิตดีเป็นต้น

มิติของความสุขหมายถึงการเข้าใจและยอมรับความหมายของความสุขในแต่ละบุคคลและกลุ่มชุมชน เพื่อเตรียมพร้อมและพัฒนาความสามารถในการสร้างความสุขให้กับตนเองและผู้อื่น มิติของจิตวิทยามีการเข้าใจและพัฒนาทักษะการจัดการกับอารมณ์ การเรียนรู้การแก้ไขปัญหาและการสร้างความสุขในชีวิตประจำวัน มิติของสังคมหมายถึงการสร้างเครือข่ายและการสนับสนุนในชุมชนที่มีการพัฒนาและส่งเสริมสุภาพจิตของประชาชน โดยการสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเชื่อมโยงกันระหว่างบุคคลและองค์กร และมีมิติของสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุภาพจิตซึ่งรวมถึงการสร้างพื้นที่สีเขียว เช่น สวนสาธารณะ พื้นที่เล่นเด็ก และการสนับสนุนในการพัฒนาเทคโนโลยีที่เพิ่มความสะดวกสบายและการเชื่อมต่อกันในชุมชน โดยการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น ภาครัฐ เอกชน และชุมชนในการสร้างเครือข่ายพลเมืองสุภาพจิตดีโดยใช้วิถีพุทธจิตวิทยาในการดูแลตนเองและครอบครัวชุมชนต่อไป

รายการอ้างอิง

- กรมสุภาพจิต, (2545). *โปรแกรมสร้างสุขวัยทำงานในชุมชน*. กรุงเทพฯ : บริษัทปิยอนด์พับลิชชิง จำกัด.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2556). *การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของชุมชน*. กรุงเทพฯ : กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2556. *พจนานุกรมพุทธศาสน ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พุทธทาสภิกขุ, (2525). *พุทธศาสนากับคนรุ่นใหม่และสังคมไทยในอนาคต*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2537). *พระไตรปิฎกพระอมรรตถกถาแปล, ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2538). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2559). *พจนานุกรมการสาธารณสุขไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*, (2559). สมุทรสาคร : บ. บอรรณ ทุ ปี พับลิชชิง จำกัด.
- ศศิธร พงษ์โกคา. (2554). *การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม.
- องค์การอนามัยโลก. (2004). *การส่งเสริมสุขภาพจิต: แนวคิด หลักฐาน และแนวทางปฏิบัติ แผนงานพัฒนานวัตกรรมเชิงระบบเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพจิต*. เชียงใหม่ : หจก. วนิดาการพิมพ์.
- Bandura, A. (2022). Perceived Self-efficacy in the Exercise of Personal Agency. *evista Española de Pedagogía*, 48(187), 397-427.
- Duval, T. S., & Wicklund, R. A. (1972). *A theory of objective self awareness*. Oxford, England: Academic Press.

การสร้างองค์กรแห่งความสุขโดยใช้พรหมวิหารสี่ตามแนวพุทธจิตวิทยา

Building Happy Organization by Using the Four Brahma Viharas according to Buddhist Psychology

Received: June 13, 2023
Revised: June 18, 2023
Accepted: June 19, 2023

สุภาสรา จิตต์ธรรม¹
Supassara Jittham
(supassara65@gmail.com)

บทคัดย่อ

ในภาวะปัจจุบันความกดดันในการทำงานมากขึ้นเนื่องจากการแข่งขันในที่ทำางานสูง จนทำให้เกิดความเครียดสูงขึ้น ความรู้สึกเอื้อเฟื้ออยากแบ่งปันลดลงและความสุขในการทำงานหายไป บทความนี้นำเสนอเกี่ยวกับการสร้างสุขในองค์กรโดยใช้พรหมวิหาร 4 ตามแนวคิดพุทธจิตวิทยา โดยต้องมีใจที่มีความเมตตาซึ่งกันและกัน สงสารอยากช่วยเหลืองานด้วยความเต็มใจ เกิดแรงบันดาลใจและความสุขใจพร้อมกระตือรือร้นในการทำงานเสมอ เกิดความพึงพอใจในการทำงานและมีความภาคภูมิใจในงานที่ทำ โดยมีความรู้สึกว่าได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่ดีและรับรู้่างานที่ทำนั้นมีความสำคัญมีคนเห็นคุณค่าของงานที่ทำ และมีความสุขในที่ทำงาน โดยได้นำพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 เข้ามาใช้เป็นแนวคิดในการสร้างความสุขในการทำงาน และนำแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข 8 ประการมาบูรณาการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันและในวาระทำกิจกรรมร่วมกันขององค์กร ปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในองค์กร เพื่อทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้อีกด้วย ทำให้เกิดงานสัมฤทธิ์ผลและคนทำงานมีความสุขในการทำงานต่อไป

คำสำคัญ: องค์กร, ความสุข, พรหมวิหาร 4, พุทธจิตวิทยา

Abstract

In today's environment, the work pressure is more due to the high competition in the workplace. causing higher stress The feeling of generosity in sharing decreased and the joy of work disappeared. This article presents

¹ ฝ่ายบุคคล,บริษัทเอ็นเอ็มบี-มินิแบไทย จำกัด (โรงงานบางปะอิน), พระนครศรีอยุธยา
Human Resources Department, NMB-Minebea Thai Ltd., Phra Nakhon Sri Ayutthaya, Thailand

about creating happiness in the organization by using the Four Brahma Viharas according to the concept of Buddhist psychology. By having a heart that is kind to each other Pity, willing to help with work Always inspired and happy with enthusiasm for work Satisfaction with work and pride in the work done with the feeling of working with good colleagues and acknowledging that the work done is important, people see the value of the work done and are happy at work. By bringing Buddhadharma Brahmavihan 4 to use as a concept to create happiness in work. and integrated the guidelines for building an organization of 8 happiness as a guideline for working together and in the agenda of joint activities of the organization until it becomes a sustainable culture in the organization. To create a happy collaboration and to build morale in the work of people in the organization. This will also enhance work efficiency even further. resulting in successful work and workers being happy to continue working.

Keywords: Workplace, Happiness, Brahmavihara 4, Buddhist Psychology

บทนำ

ความสุขจากสภาพแวดล้อมในการทำงานในองค์กรเป็นวิธีการช่วยให้เกิดความผ่อนคลายในสถานที่ทำงานโดยใช้ปัญญาในการเรียนรู้และเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางวิชาการหรือประสบการณ์ในการทำงานทำให้คุณสามารถใช้ปัญญาและคิดวิจารณ์ได้อย่างสม่ำเสมอ โดยในภาวะปัจจุบันความกดดันในการทำงานมากขึ้นเนื่องจากการแข่งขันในที่ทำงานสูง จนทำให้เกิดความเครียดสูงขึ้น ความรู้สึกเอื้อเฟื้ออยากแบ่งปันลดลงและความสุขในการทำงานหายไป โดยการทำงานต้องนำพุทธธรรมมานำเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในการทำงานและสร้างสรรค์สำหรับตนเองและผู้อื่นและยังเป็นการปฏิบัติตามหลักการจริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยเป็นองค์ประกอบของความสุขในการทำงานเพื่อสร้างความสุขในตนเองและผู้ร่วมงาน

พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตาโดยมีความรักปรารถนาดีอยากให้ผู้ร่วมงานมีความสุข กรุณามีความสงสารคิดช่วยให้ผู้ร่วมงานในการทำงาน มุทิตายินดีเมื่อเขามีความสุขสำเร็จในการทำงาน และอุเบกขาปล่อยวางในสิ่งที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงานเต็มที่แล้ว พรหมวิหาร 4 นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหารหรือหัวหน้างานและเพื่อนร่วมงานได้ในทุกตำแหน่งโดยนำความหมายของพรหมวิหาร 4 มาเขียนไว้ในนโยบายขององค์กรเป็นรูปธรรมแนวทางการปฏิบัติที่ง่ายในองค์กรนั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหารหรือหัวหน้างาน นำแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข 8 ประการมาบูรณาการเป็นแนวทางใน

การปฏิบัติงานร่วมกันและในวาระทำกิจกรรมร่วมกันขององค์กรปฏิบัติจนเป็นวัฒนธรรมที่ยั่งยืนในองค์กร เพื่อทำให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคคลในองค์กร ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้อีกด้วย

ความหมายของความสุขและองค์กรแห่งความสุข

ความสุขหมายถึงความถึงความรู้สึกในทางบวกในตนเองโดยได้รับการสนองตอบต่อความต้องการทั้งมิติทางด้านร่างกายและมิติทางด้านจิตใจ มีความรู้สึกดีทั้งในด้านความเป็นอยู่ที่ดี มีสังคมที่ดีและรู้สึกไม่เดือดร้อนใด ๆ

ความสุขที่กล่าวมาข้างต้นที่เกิดขึ้นในองค์กรเป็นความรู้สึกทางบวกที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงาน โดยที่บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน สนุกสนาน กระตือรือร้นในงานที่ทำมีความพึงพอใจและความภาคภูมิใจในงาน ได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่ดี รับรู้ว่างานที่ตนทำนั้นมีความสำคัญมีคนเห็นคุณค่าของงานที่ทำและมีความสุขในที่ทำงาน จะทำให้เกิดความสุขในองค์กรร่วมกัน เพราะฉะนั้นความสุขของคนทำงานจึงมีความสำคัญซึ่งจะนำไปสู่องค์กรแห่งความสุขด้วย

ความสุขของคนทำงานตามความหมายของชินธุทัย กาญจนะจิตตรา และคณะ, (2551) จึงหมายถึง ประสบการณ์และความรู้สึกของคนทำงานที่ต้องการให้ตนเป็นที่ยกย่องและยอมรับจากคนทั่วไป การได้ทำงานในที่ทำงานที่มั่นคงมีความก้าวหน้าการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาอย่างทั่วถึงการมีผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาและกรุณา การมีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจการได้รับสวัสดิการที่พอเพียงและการได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน ซึ่งถ้าคนทำงานได้รับสิ่งดังกล่าวอย่างบ่อยครั้งและต่อเนื่อง คนทำงานก็จะทำงานอย่างมีความสุข

องค์กรแห่งความสุข (happy workplace) ตามความหมายราชบัณฑิตยสถาน (2557) หมายถึง หน่วยงาน สถานประกอบการ สถานศึกษา ที่ทำงาน ที่มีความมั่นคงก้าวหน้าตามจุดประสงค์ของภารกิจ คนในองค์กรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจและตั้งใจทำงาน สถานที่ทำงานมีบรรยากาศเกื้อหนุนให้บุคลากรมีสุขภาพดี และทุกคนทุกระดับในองค์กรทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์

องค์ประกอบของความสุขในการทำงาน

องค์ประกอบของความสุขในการทำงานเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานหรือประสบการณ์ของบุคคลในการทำงาน ประกอบด้วยความสุขในงานเป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงาน โดย

เกิดความรู้สึกสนุกสนานกับการทำงานและไม่มีความรู้สึกวิตกกังวลใด ๆ ในการทำงาน โดยความพึงพอใจในงาน เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงาน เกิดความเพลิดเพลิน ชอบใจ พอใจ เต็มใจ สนใจ มีความถูกใจและยินดีในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงาน เกิดความรู้สึกว่าอยากทำงานมีความตื่นตัว ทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว กระฉับกระเฉง มีชีวิตชีวาในการทำงานทำให้ไม่เกิดความกดดันในการทำงาน

ประเวศ วะสี (2547) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสุขสามารถแบ่งออกเป็นองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่

1. สุขภาพกาย หมายถึง สุขภาพที่เกิดจากการมีสุขภาพอนามัยที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ พอเพียงทางเศรษฐกิจและมีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี
2. สุขภาพจิตใจ หมายถึง สุขภาพที่เกิดจากการมีสติ สุขภาพจิตที่ดีและไม่มี ความเครียด
3. สุขภาพสังคม หมายถึง สุขภาพที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันในครอบครัว ชุมชน และ สังคมที่ดี ทั้งนี้ความสุขทางสังคมยังเกิดจากการพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมและด้านสันติภาพอีกด้วย
4. สุขภาพจิตวิญญาณ หมายถึง สุขภาพที่เกิดจากการมีเมตตา การมีสัมมาทิฐิและไม่เอาตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง

สภาพในการทำงานในทุกวันนี้ การมาทำงานแบบหลายชีวิตแค่รู้จักกัน คือ มาทำงานไปวัน ๆ ไม่สนใจใคร เมื่องานหนักและเสียงมากขึ้น ก็เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้น คาดหวังความช่วยเหลือจากใคร ก็ช่วยอะไรไม่ได้ ความรู้สึกเริ่มอ้างว้าง คนเราเมื่อโดดเดี่ยวอ้างว้าง เพราะไม่สามารถพึ่งพาใครในองค์กรได้ ก็เริ่มเกิดกระบวนการป้องกันตนเองหรือการเกิดความรู้สึกตั้งป้อมเผชิญหน้า และทุกคนพยายามจะบอกคนอื่นว่าตนเองใหญ่ตนเองมีความสามารถ อย่ามาข่มเหงกันนะ นี่คือการเข้าสู่กระบวนการใหญ่เจอใหญ่สุดท้ายก็นำไปสู่ความขัดแย้งในองค์กร

สภาพนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ในทุกองค์กรที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการบริหารความรู้สึกของการทำงานร่วมกันในองค์กร เพราะไม่เห็นความสำคัญของคน ส่งผลให้เกิดความเครียดเรื้อรังและโรคทางสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่มีผลต่อการเจ็บป่วยและทำให้มีผลต่อการทำงานและองค์กรได้

จากการศึกษางานวิจัยของ ฐาปนี วังกานนท์ (2556) พบว่า ความเครียดของพนักงาน คือ พนักงานมีความรู้สึกว่าชีวิตตนเองไม่มีคุณค่า หมดหวังในชีวิต ภาระงานอยู่ตลอดเวลา ไม่อยากพบปะผู้คน ไม่มีความสุขหรือเศร้าหมองและปัจจัยในการทำงานด้านลักษณะงาน ด้านสัมพันธภาพในการทำงานและด้านความ สำเร็จความก้าวหน้าในงาน ล้วนมีผลต่อความเครียดในการทำงานทั้งสิ้น

การเชื่อมโยงของความสุขของคนทำงานทำให้เกิดองค์กรแห่งความสุข

กระบวนการที่เน้นสุขภาวะของคนทำงานในองค์กร หลักการสำคัญ คือ ความสำเร็จของภารกิจขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของบุคคลทุกฝ่ายและที่ขาดไม่ได้ คือ ความสุขของทุกคน เนื่องจากคำว่า “องค์กรแห่งความสุข” มีลักษณะเป็นนามธรรม การอธิบายจึงต้องเชื่อมโยงสู่ชีวิตของคนทำงานเกี่ยวข้องกันในองค์กร ของคนทำงานทุกฝ่ายทุกระดับ ได้ทำงานในสถานที่ที่ตนเองมีความสุข ความสุขของบุคคลย่อมเชื่อมโยงกับสภาพของสังคมเป็นวงกว้าง ถ้าคนในสังคมฉกฉวยผลประโยชน์ แก่งแย่งแข่งดีกัน ขาดความเอื้อเฟื้อเกื้อหนุนกัน สังคมนั้นย่อมวุ่นวาย บุคคลจะมีความสุขได้ก็ต่อเมื่อช่วยกันสร้างสังคมสันติในที่ทำงาน ร่วมกันสร้างชุมชนน่าอยู่ เกิดสิ่งแวดล้อมที่ดีในองค์กร

แนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace)

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้นำเสนอแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุข (Happy Workplace) โดยประกอบด้วยความสุข 8 ประการและก่อให้เกิดสุขภาวะที่มี 4 มิติ คือ กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งมีอยู่ 3 ส่วนใหญ่ ๆ คือ ความสุขของคน ความสุขของครอบครัว และความสุขของสังคม การสร้างความสุขในที่ทำงานจะทำให้บุคลากรมีความสุขดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม มีความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่เพื่อนร่วมงานเกิดบรรยากาศในการทำงานที่ดีมีแรงจูงใจใน การทำงานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ องค์กรเองก็จะได้รับประโยชน์จากการมีบุคลากรกระตือรือร้น เปี่ยมไปด้วยพลังแห่งความคิดและการเพิ่มผลการปฏิบัติงาน โดยแบ่งออกดังนี้

1. ความสุขทางกาย (Happy Body) ความสุขจากการมีสุขภาพดีแข็งแรงทั้งกายและใจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรู้จักใช้ชีวิตเป็น สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่
2. น้ำใจงาม (Happy Heart) ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกันในองค์กรเป็นสิ่งสำคัญ เชื่อว่าไม่มีใครอยู่ได้คนเดียวในโลกนี้เราต้องรู้จักการแบ่งปันและต้องรู้สึกว่าเมื่อคิดถึง คนอื่นก็มีความสุขใจเกิดขึ้น
3. ผ่อนคลาย (Happy Relax) ต้องรู้จักการผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน หรือการใช้ชีวิตต้องรู้จักปล่อยวาง ต้องมีคำว่าหยุด เพื่อจะมีสติคิดแล้วเดินต่อไป
4. พัฒนาสมอง (Happy Brain) ความสุขจากการได้เรียนรู้พัฒนาสมองตัวเองจากแหล่งต่าง ๆ นำไปสู่ความเป็นมืออาชีพและความก้าวหน้าในการทำงาน เมื่อมีปัญหา ทำให้มีอนาคตก้าวหน้า เงินทอง เกียรติยศ ชื่อเสียงความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์จนเกิดจากการเรียนรู้พัฒนาตนเอง

5. ศาสนาและศีลธรรม (Happy Soul) ความศรัทธาศาสนาและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต ความสุขของคนทำงานเกิดได้จากธรรมะ จริยธรรม ความซื่อสัตย์เป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ทุกคนที่องค์การต้องสร้าง

6. ปลอดภัย (Happy Money) มีเงิน รู้จักเก็บ รู้จักใช้ไม่เป็นหนี้ถ้าเชื่อว่าหากความสุขด้วยเงินไม่มีวันพอ เงินสำคัญแต่ไม่ใช่ที่สุด เพราะบางครั้งเงินไม่สามารถตอบสนองความสุขให้คนได้จริงๆ แล้วสุขไม่ได้อยู่ที่ไหนอยู่ที่รู้จักพอ

7. สร้างความสุขจากการมีครอบครัวที่ดี (Happy Family) ครอบครัวที่เข้มแข็ง ย่อมเป็นครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง ความสุขที่ให้กับคนในครอบครัวไม่ว่าจะเป็นพ่อเป็นแม่ ญาติผู้ใหญ่ บุตร ภรรยา หรือหลาน คือ การสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้ครอบครัว

8. ความสุขที่เกิดจากสังคม (Happy Society) สังคมดีจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความรัก ความสามัคคีเอื้อเฟื้อต่อคนในชุมชน คนทำงานและที่พักอาศัย

แนวคิดพุทธจิตวิทยาที่นำไปใช้ในการสร้างความสุขในองค์กร

หลักพุทธธรรมพรหมวิหาร 4 นำมาพัฒนาใจให้คนทำงานเกิดความสุข

พรหมวิหาร 4 เป็นพุทธธรรมที่นำมาพัฒนาในคนทำงานให้เกิดการเบิกบานใจ ในการรับมือกับงานสิ่งที่มีอยู่ในขณะนั้น ๆ เพราะความสุขแท้จริงมาจากจิตภายในตัวเราเอง ทำให้เกิดความผ่อนคลาย การรับมือกับสิ่งที่ไม่สมดุลในการทำงาน เช่น ความเครียดจากงาน ความวุ่นวายจากเพื่อนร่วมงานและความไม่แน่นอนในการทำงาน โดยทำให้ความสุขในการทำงานลดลง

พระพุทธโฆษาจารย์ อธิบายว่า “พรหมวิหาร 4” เป็นคุณธรรมอันประเสริฐ เนื่องจาก พรหมวิหาร 4 เป็นข้อปฏิบัติเพื่อสัตว์อื่น เพราะต้องส่งจิตไปให้สัตว์อื่นและเป็นคุณธรรมที่ปราศจาก โทษ เหมือนพวกพรหมและพระโพธิสัตว์ซึ่งอยู่ด้วยจิตปราศจากโทษ มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้แก่สัตว์ ทั้งปวง คือ เมตตา ช่วยปลดปล่อยสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ให้แก่สัตว์ทั้งปวง คือ กรุณา พยายามดีต่อ สมบัติ ของสัตว์ทั้งปวง คือ มุทิตา และยึดมั่นอยู่ในภาวะเป็นกลาง ๆ คือ อุเบกขา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายคำว่า “พรหมวิหาร 4” หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจกำกับความประพฤติ จึงจะเชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ มีดังนี้

1. เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั้งหลาย
2. กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์
3. มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลาย ผู้ดำรงอยู่ปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป
4. อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลางอันจะดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้ง รู้จักวางเฉยสงบใจ

กล่าวโดยสรุป พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐเป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข โดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ โดยให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์ ในบุคคลทั้งหลาย คือเมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้น เมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อน ก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้น เมื่อได้เห็นเขามีสุข ไม่มีทุกข์ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเมื่อไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปก็อุเบกขา คือ อยู่นิ่งเฉย ๆ ทำให้การใช้พรหมวิหารธรรมมาบำรุงเยียวยาจิตใจคนวัยทำงาน ทำให้มีความเมตตาเอื้อเฟื้อช่วยเหลือในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดใจที่เป็นสุขส่งผลต่อการสร้างความร่วมมือในการสร้างองค์กรสร้างสุขตามมาด้วย

การนำหลักแนวคิดพรหมวิหาร 4 ไปใช้ในการสร้างสุขในการทำงานในองค์กร

พรหมวิหาร 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหารขององค์กร เพื่อทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีความสุขและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เกิดการทำงานร่วมกันของคนในองค์กรอย่างมีความสุข ดังนี้

1. เมตตา โดยความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข การเห็นลูกน้องและผู้ร่วมงานมีความสุขเป็นสิ่งที่หัวหน้าต้องคำนึงถึง ควรดูแลเอาใจใส่สนับสนุนการทำงานเพื่อให้ลูกน้องรู้สึกว่าได้โตเต็มที่ อบอุ่นและมีความสุขในการทำงานมากขึ้น
2. กรุณา โดยมีความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค สิ่งแรกที่หัวหน้าควรทำ คือ การพูดคุยแลกเปลี่ยนสอบถามถึงปัญหาที่เกิดขึ้น พร้อมชี้แนะแนวทางการแก้ไขและพูดให้กำลังใจแก่ลูกน้องและเพื่อนร่วมงาน โดยไม่ปล่อย

ให้เผชิญปัญหาเพียงลำพัง คอยช่วยเหลือเพื่อให้เขาแก้ปัญหาผ่านไป ดังนั้น ความกรุณา คือ ความไม่เบียดเบียน ซึ่งผู้ปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรควรมี เพราะถ้ามีแล้ว ผู้ปฏิบัติงานก็จะรู้ว่าไม่ควรเบียดเบียนเพื่อนร่วมงาน จะได้ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในองค์กรและถ้าผู้ปฏิบัติงานมีกรุณาก็จะนำความสุขความสงบมาให้แก่องค์กรเช่นเดียวกัน

3. มุทิตา โดยแสดงความยินดี เมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อลูกน้องและเพื่อนร่วมงานประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะทางด้านการงาน ด้านครอบครัว หรือในทุก ๆ ด้านของชีวิต หัวหน้างานควรแสดงความยินดีต่อเพื่อนร่วมงานและลูกน้องด้วยความจริงใจ ลูกน้องจะรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญและรู้สึกภูมิใจในการทำงานมากยิ่งขึ้น และทำให้ลูกน้องรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง จะทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น

4. อุเบกขา โดยการรู้จักวางเฉยทำใจเป็นกลางหัวหน้าควรวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรม หากลูกน้องคนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือแต่อีกคนหนึ่งกลับไม่ได้รับการช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา ถือว่าไม่มีความยุติธรรมในการบริหาร ควรให้ความช่วยเหลือลูกน้องให้เท่าเทียมกัน ไม่ปฏิบัติเอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง เป็นต้น

บทสรุป

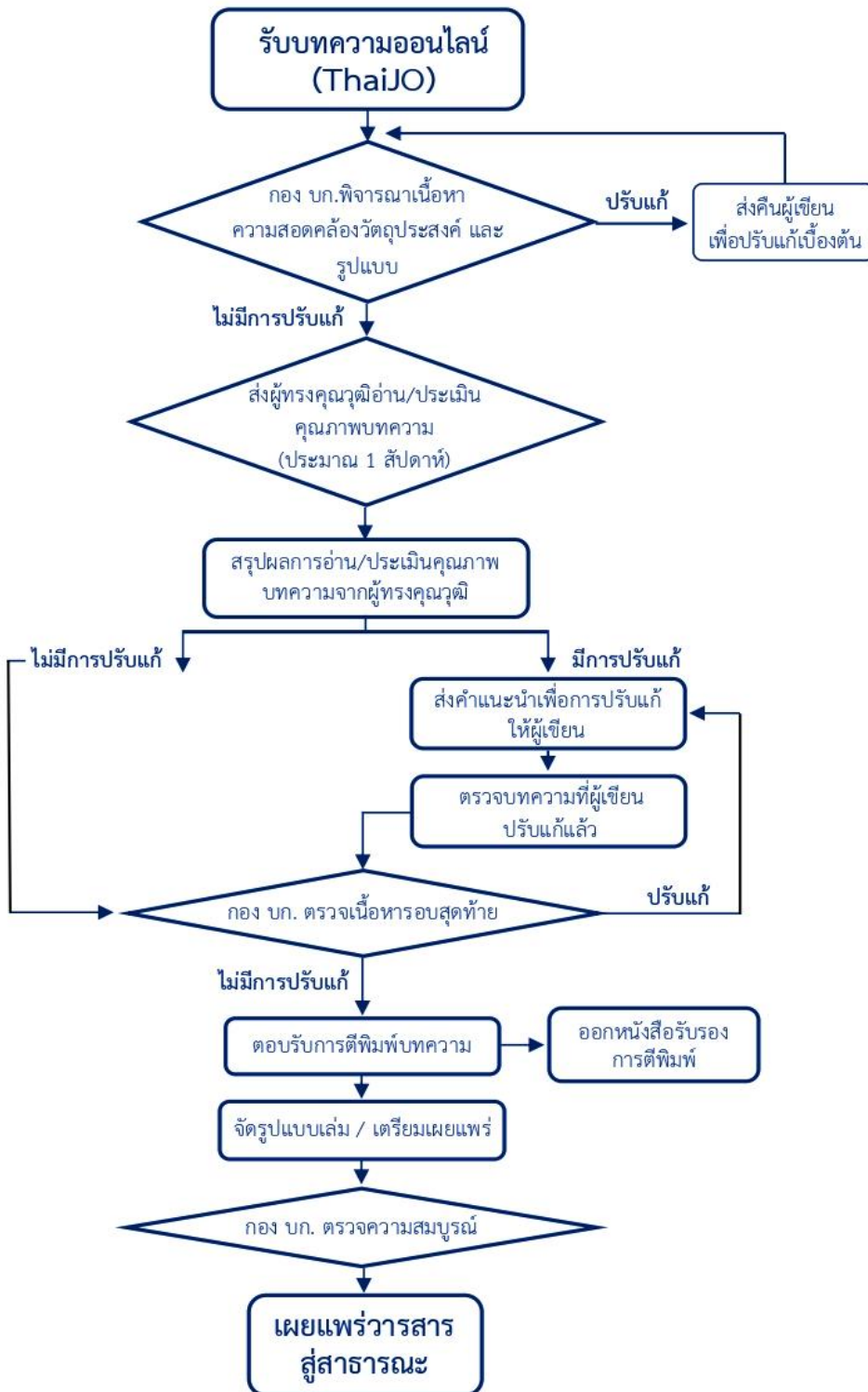
การสร้างองค์กรแห่งความสุขในการทำงานโดยใช้พรหมวิหาร 4 ตามแนวพุทธจิตวิทยา เป็นการสร้างความสุขในการทำงานร่วมกันในองค์กรระหว่างหัวหน้างาน ลูกน้อง และเพื่อนร่วมงาน โดยใช้พุทธธรรมหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นธรรมะที่มีใจเป็นพรหม โดยมีเมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ หากการทำงานเกิดปัญหาหรืออุปสรรค มุทิตา คือ การแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี เมื่อลูกน้องและเพื่อนร่วมงานประสบความสำเร็จ และ อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลาง โดยเฉพาะ หัวหน้างานควรวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรม บูรณาการร่วมกับแนวทางการสร้างองค์การแห่งความสุข โดยประกอบด้วยความสุข 8 ประการและก่อให้เกิดสุขภาวะที่มี 4 มิติคือ กาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยเริ่มที่ความสุขทางกาย ความสุขจากการมีสุขภาพดีแข็งแรง ความมีน้ำใจเอื้ออาทรต่อกันและกันในองค์กร ต้องรู้จักการผ่อนคลายต่อสิ่งต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงานหรือการใช้ชีวิต ความสุขจากการได้เรียนรู้พัฒนาตนเอง ความศรัทธาศาสนาและศีลธรรมในการดำเนินชีวิต ความสุขของคนทำงานเกิดได้จากธรรมะ ปลอดภัยมีเงิน รู้จักเก็บ รู้จักใช้ไม่เป็นหนี้ สร้างความสุขจากการมีครอบครัวที่ดี และสังคมดีจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อต่อคนในองค์กรและเพื่อนร่วมงานจนเกิดความสุขในการทำงานในองค์กรนั้น ๆ ตลอดไป

รายการอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2565). *ดัชนีความสุขทางรอดของสังคมไทย*. นนทบุรี : กระทรวงสาธารณสุข.
- ชื่นฤทัย กาญจนะจิตรา และคณะ. (2551). *คุณภาพชีวิตคนทำงานในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐาปนี วังกานนท์. (2556). ปัจจัยด้านการงานที่มีอิทธิพลต่อความเครียดของพนักงาน : กรณีศึกษา บริษัท แอมพาส อินดัสตรีจำกัด (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ปทุมธานี.
- ชาวิวิทย์ วสันต์ธนรัตน์. (2551). Happy8 คัมภีร์ความสุขยุคใหม่. *วารสารการบริหารคน*, 29(1), 18-21.
- ประเวศ วะสี. (2551). *กรุ่นกลิ่นความสุข เส้นทางสู่ความสุขโดย 12 นักคิด-นักกิจกรรมเพื่อสังคม*. กรุงเทพฯ : กรีน – ปัญญาญาณ.
- พระพุทโธษาจารย์ (2548). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค ฉบับ 100 ปี* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : บริษัท ธนาเพรส จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ : บริษัทเอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2548). *รวมธรรมะ*. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

79 หมู่ 1 ต.ลำไทร อ.วังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา 13170

เว็บไซต์ : <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

โทรศัพท์ : 064-745-6253, 062-514-1564, 094-878-9191

อีเมล : noonsuwat@gmail.com, cd15_tu2007@hotmail.com

2. ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับบทความ

1) ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

1.1) บทความวิชาการทั่วไป (Academic article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้ทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ และไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

1.2) บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ และไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารอื่นมาก่อน

2) การส่งบทความ

ผู้ที่ประสงค์จะตีพิมพ์บทความ ให้ส่งเข้าระบบออนไลน์ของ วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ ดำเนินการ ดังนี้

2.1) เข้าสู่ระบบวารสารที่เว็บไซต์ <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human/index>

2.2) ลงทะเบียนเข้าใช้ระบบของวารสาร (Register)

2.3) ล็อกอิน (Login) เข้าใช้ระบบ

2.4) เลือกเมนู ส่งบทความ (Submissions) จากนั้นเลือกตัวเลือก เริ่มการส่งบทความเรื่องใหม่ (Make a new submission)

2.5) ทำการส่งบทความใหม่ตามขั้นตอนในระบบ (Submit an Article)

2.6) เมื่อส่งบทความเข้าสู่ระบบแล้ว กองบรรณาธิการวารสารฯ จะพิจารณาความตรง/สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวารสาร คุณภาพเนื้อหา และรูปแบบของบทความ ตามขั้นตอนการดำเนินงานวารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

2.7) เมื่อส่งบทความแล้ว ผู้ส่งบทความสามารถติดตามความคืบหน้าของบทความ โดยเข้าที่เว็บไซต์ของวารสารฯ แล้วล็อกอิน (Login) เข้าใช้ระบบ จากนั้น เข้าที่เมนู ส่งบทความ (Submissions) จากนั้นเลือกตัวเลือก ดูการส่งที่รอดำเนินการ (View your pending submissions) แล้วปฏิบัติตามที่ กองบรรณาธิการแจ้งไว้ จนได้รับหนังสือรับรองการตีพิมพ์ จึงถือว่าสิ้นสุดกระบวนการส่งบทความเข้าตีพิมพ์

3. คำแนะนำการตีพิมพ์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ “วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์”

การตั้งค่าหน้ากระดาษ

1. ตั้งค่าขอบกระดาษ

ขอบกระดาษด้านบน (Margins Top) = 25.4 mm. หรือ 2.54 cm. หรือ 1 in.

ขอบกระดาษด้านล่าง (Margins Bottom) = 12.7 mm. หรือ 1.27 cm. หรือ 0.5 in.

ขอบกระดาษด้านซ้าย (margins Left) = 25.4 mm. หรือ 2.54 cm. หรือ 1 in.

ขอบกระดาษด้านขวา (Margins Right) = 12.7 mm. หรือ 1.27 cm. หรือ 0.5 in.

2. ตั้งค่าน้ำกระดาษ

ขนาดหน้ากระดาษ B5 (หรือตั้ง Paper แบบ Custom size = 176 x 250 mm. หรือ 17.6 x 25 cm. หรือ 6.93 x 9.84 in.)

3. ย่อหน้าเนื้อหา

ย่อหน้า 1 แทบ (1.25 ซม.) จัดข้อความกระจายชิดขอบกระดาษด้านซ้าย – ขวา

รูปแบบการเขียนบทความวิชาการ

1. ชนิดตัวอักษร (Font) = TH SarabunPSK

2. **ชื่อเรื่อง** (กึ่งกลางหน้ากระดาษ) ชื่อเรื่องภาษาไทย / ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 18 point

3. **ชื่อผู้เขียนบทความ** (ชิดขวาน้ำกระดาษ)

- ชื่อผู้เขียนภาษาไทย / ภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 14 point

(ผู้เขียนบทความ ต้องเขียนทั้งชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ และอีเมลครบทุกคน)

- แทรกอ้างอิง (References) แบบ Footnotes โดยระบุต้นสังกัดหรือสถานที่ทำงานทั้งภาษาไทย / อังกฤษไว้ท้ายชื่อของผู้เขียนบทความ (ชื่อภาษาไทย) ทุกคน โดยเลือกเลขอ้างอิงเป็นตัวเลขอารบิกและแทรก Footnotes ไว้ที่ด้านล่างของหน้านั้น (Bottom of page)

4. **เนื้อหาบทความวิชาการ**

บทคัดย่อ (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดยเนื้อหาบทคัดย่อ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ (18 – 20 บรรทัด) = ขนาดตัวอักษร 16 point

คำสำคัญ: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point คำสำคัญ ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

Abstract (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point เนื้อหา Abstract ความยาวไม่เกิน 300 คำ (18 – 20 บรรทัด) = ขนาดตัวอักษร 16 point ตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดย Keywords: ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

* **กรณีเขียนบทความภาษาอังกฤษ ไม่ต้องเขียนบทคัดย่อภาษาไทย**

หัวข้อสำคัญในบทความวิชาการ = ขนาดตัวอักษร 18 point (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ) ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

- บทนำ (กล่าวถึงปัญหา ความสำคัญ มีข้อมูลยืนยัน และประโยชน์ที่ได้รับ)
- เนื้อหา (แยกประเด็นหลัก ประเด็นรองตามความเหมาะสม)
- บทสรุป (สรุปสาระสำคัญ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สั้น กระชับ)
- รายการอ้างอิง (เขียนตามแบบ APA Style V.6 ที่วารสารกำหนด เรียงตามลำดับ

ตัวอักษร ก – ฮ, A – Z โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหา ใช้ขนาดตัวอักษร 16 point

5. **การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง** เขียนอ้างอิงตามแบบ APA Style (พิมพ์ครั้งที่ 6)

รูปแบบการเขียนบทความวิจัย

1. ชนิดตัวอักษร (Font) = TH SarabunPSK

2. **ชื่อเรื่อง** (กึ่งกลางหน้ากระดาษ) ชื่อเรื่องภาษาไทย / ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ = ขนาดตัวอักษร 18 point

3. **ชื่อผู้เขียนบทความ** (ชิดขวาหน้ากระดาษ)

- **ชื่อผู้เขียนภาษาไทย / ภาษาอังกฤษ** = ขนาดตัวอักษร 14 point

(ผู้เขียนบทความ ต้องเขียนทั้งชื่อภาษาไทย ชื่อภาษาอังกฤษ และอีเมลครบทุกคน)

- **แทรกอ้างอิง** (References) แบบ Footnotes โดยระบุต้นสังกัดหรือสถานที่ทำงานทั้งภาษาไทย / อังกฤษไว้ท้ายชื่อของผู้เขียนบทความ (ชื่อภาษาไทย) ทุกคน โดยเลือกเลขอ้างอิงเป็นตัวเลขอารบิกและแทรก Footnotes ไว้ที่ด้านล่างของหน้านั้น (Bottom of page)

4. **เนื้อหาบทความวิจัย**

บทคัดย่อ (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point เนื้อหาบทคัดย่อ มีความยาวไม่เกิน 300 คำ (ประมาณ 18 – 20 บรรทัด) ขนาดตัวอักษร 16 point

คำสำคัญ: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ)

Abstract (พิมพ์กึ่งกลางหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point โดยเนื้อหา Abstract ความยาวไม่เกิน 300 คำ (ประมาณ 18 – 20 บรรทัด) ขนาดตัวอักษร 16 point และต้องตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) = ขนาดตัวอักษร 18 point ควรมี 3 – 6 คำ (ครอบคลุมเนื้อหาในบทความ) และตรงกับบทคัดย่อภาษาไทย

* **กรณีเขียนบทความภาษาอังกฤษ ไม่ต้องเขียนบทคัดย่อภาษาไทย**

หัวข้อสำคัญในบทความวิจัย = ขนาดตัวอักษร 18 point (พิมพ์ชิดซ้ายหน้ากระดาษ ตัวหนา) ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญต่อไปนี้

- บทนำ (กล่าวถึงปัญหา ความสำคัญ มีข้อมูลยืนยันและประโยชน์ที่ได้รับ)
- วัตถุประสงค์การวิจัย (ชัดเจน วัดได้ สอดคล้องกับเรื่องที่วิจัย)
- สมมติฐานการวิจัย (ถ้ามี)
- วิธีดำเนินการวิจัย (ตรงวัตถุประสงค์ วิธี/ขั้นตอนวิจัยชัดเจน สถิติถูกต้อง)
- ผลการวิจัย (ตรง/เรียงตามวัตถุประสงค์และวิธีวิจัย เสนอผลชัดเจน สั้น กระชับ)
- สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย (สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สอดคล้อง/ไม่สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยอื่นหรือไม่ อย่างไร)
- องค์ความรู้จากการวิจัย (ความรู้ใหม่ที่ได้ เสนอเป็นความเรียง หรือแผนภาพ)
- ข้อเสนอแนะการวิจัย (เช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้หรือเพื่อการวิจัยต่อ เป็นต้น)
- รายการอ้างอิง (เขียนตามแบบ APA Style V.6 ที่วารสารกำหนด เรียงตามลำดับตัวอักษร ก – ฮ, A – Z โดยเรียงภาษาไทยไว้ก่อนภาษาอังกฤษ)

ส่วนเนื้อหา = ขนาดตัวอักษร 16 point

5. การอ้างอิงและการเขียนรายการเอกสารอ้างอิง เขียนอ้างอิงตามแบบ APA Style ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6

4. ภาพประกอบ

ภาพประกอบในบทความ ให้ใช้ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนอ ทั้งนี้หากเป็นภาพที่นำมาจากแหล่งอื่นให้อ้างอิงถึงเจ้าของภาพด้วย โดยถือเป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความ

5. ลิขสิทธิ์

วารสารถือกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นสำคัญ ผู้นิพนธ์บทความทุกคนต้องยืนยันว่า บทความที่ส่งมารับการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์ที่วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น ไม่ส่งซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น กรณีใช้เนื้อหา ภาพ ตาราง หรือข้อมูลอื่นใดของบุคคลอื่น ต้องขออนุญาตเจ้าของผลงานนั้น และหรือต้องอ้างอิงถึงทุกครั้ง

ปัญญา โลกสมัย ปชชชชช
ปัญญาเป็นแสงสว่างของโลก

วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) 2566

ISSN: 2586-9817

